

בעזהש"י

עמ"י ירושלים עש"ו

ספר

נפש ישעי'

על מאכלות אסורות

חלק ראשון

בו יבואר כי שמירת הגוף והנפש ממאכלות אסורות הוא יסוד קדושת ישראל וטהרתן, גם יבואו בו דברי התעוררות לכאר גודל הפגם המגיע לנפש וגוף האדם הנכשל בהם ח"ו, והתועלת בזה וכבא למו שנוהר ונשמר ממאכלות אסורות

כ"ז לקטתי בעוד צודי וגואלי מרברי חז"ל בש"ס בבלי וירושלמי, מדרשים וזה"ק תיקונים וספרי הראשונים, ומספרי מוסר מגדולי האחרונים זללה"ה, ודבריהם הקדושים חוצבים בלהבת אש, מלהיבים נפש האדם לשמור מאד לברוח ולהסתלק אפילו מן הספק, כאשר יראה הרואה בפנים הספר.

תקותי כי דבריהם הקדושים יעשו רושם בלבבות בני ישראל, וזה יהי פרי עמלי להסיר המכשלה הזאת מבתי בני ישראל בכל מקום שהם.

נאסף ונלקט על ידי

הק' שלום יודא

בהרה"ח המפואר מוה"ר ר' ישעי' זאב גראָס ז"ל

פה ברקלין ניו יאָרק יצ"ו

שנת וידבר אל"י זה השולחן אשר לפני ד' (יחזקא' מ"א)

הוצאת

אמונה פאבלישינג

אוהרה

אדם אוסר בדבר שלו, בכך אל ירים איש את ידו להשיג גבולי או
גבול באי כחי ולהדפיס ספר הזה או חלק ממנו בלי רשותי והסכמתי, ולהשומע
תבא ברכת טוב ושכרו בזה ובבא.

כתובת המוציא לאור:

RABBI S. J. GROSS

171 Taylor St., Brooklyn, N. Y. 11211 — 388-8812, 384-5055

מכירה הראשית בא"י:

ש. העכט נ"י, בשיכון סינעט, קרית אתא, חיפה

טלפון: 722300 — 04

כל הזכויות שמורות

Copyright 1973

להני תרי צנתרא דדהבא הרה"ח המפורסם מו"ה ר' צבי גאנובורג
שיחי' ומו"ה ר' מרדכי חן שיחי', בעלי בית דפוס אמפייר
בברוקלין שטרחו ושקדו להוציא מתחת ידם חיבור תלז בתכלית
השלימות ההידור והיופי. יתברכו ממעון הברכות, ברב ברכות ושובע
שמחות ובכל מילי דמיטב.

Printed by EMPIRE PRESS

550 Empire Boulevard, Brooklyn, N. Y. 11225

(212) 756-1473

הסכמות

(ההסכמות נדפסות לפי סדר הא"ב)

הסכמת הבית דין צדק דהעדה החרדית בעיה"ק ירושלים ת"ו

ד' אייר תשכ"ח, "השלום-ישלוח" לפ"ק
הרה"ח הנכבד הרב שלום יהודא הי"ו בהרה"ח מוה"ר ישעי'
זאב גראס ז"ל, ליקוט נאה ממקורות נאמנים מתורה שבכתב ושבע"פ
ומדרשי חז"ל ומספרי יראים וחסידים אזהרות והנהגות טובות על דבר
הזהירות והשמירה ממאכלות אסורות וחומר האיסור ר"ל. ואשר שמו
יכונה, **"נפש ישעיה"**. ע"כ אמינא לפעלא מבא יישר, ומצוה לסייעו
לדבר נשגב זה שיש בו משום זיכוי הרבים שגדול שכון מאד, להציל
את בנ"י ממכשולים ח"ו. והבא לטהר מסייעים אותו, ויתברכו כל
העוסקים והמסייעים ויהא זכות הרבים תלוי בהם, ונזכה לאריסטון
שעתיד הקב"ה לעשות לכל פה שלא ישל במאכ"א, ולביאת גואל
צדק במהרה בימינו אמן.

הכו"ח לכבוד התורה והמצוה,

דוד הלוי יונגרייז

ישראל יצחק הלוי רייזמאן

יוסף גרינוואלד

רב דקהל "קהלת יעקב" מפארא

660 בעדפארד עוועניו

ברוקלין, נ.י.

כ"ה

הנה האברך החסיד המופלג בתורה וי"ש וכו' כש"ת מו"ה שלום יודא
גראס נ"י, הביא לפני קונטרס לקומי מוסר והתעוררות על דבר
שמירה ממאכלות אסורות אשר ליקט מספרי גאונים וקדושים, ובקשני
לכתוב איזה שורות על טוב הדבר, ואמרתי לעשות רצונו, וראיתי כי
טוב עשה בעמיו, כי בו פנינים יקרים המעוררים את הלב וראויים
להעלות בדפוס לזכות בהם את הרבים, ע"כ גם ידי תכון עמו אף
ורועי תאמצנו.

ובאתי עה"ח פה ברוקלין ל"ז למב"י תשכ"ח לפ"ק,

הק' יוסף גרינוואלד

ישכר בער הלוי ראטנבערג

אב"ד זק"ק וואידיסלב יצ"ו

ב"ה. עש"ק תזמ"צ כ' למכ"י תשכ"ח לפ"ק.

כבוד האברך המופלג בתורה, ותיק וחסיד, יר"ש מרביס, מו"ה ר' שלו' יודא גראס נ"י.

ע"ד הקונטרס שחיבר ליקומים יקרים מספרי קודש בענין הזהירות בכשרות המאכלים והמשקים, אמינא לפעלא טבא יישר כחו וחילו, כי נתרופפה הרבה הזהירות בזה, וסומכים על חזקות ישנות שכבר איתרעו, וגם סומכים הרבה פעמים על משענת קנה רצוץ, ואדרבה בדורנו זה, שמלאכת ההרכבה וההפרדה (כימיא) התקדמה הרבה, ומערכים תערובות שונות במקומות אשר מי שאין בקי בזה אי אפשר לו לחשוב עליהם, צריך לזרוז ביותר, לכן קונטרס כזה הוא דבר בעתו, והנני מסכים עליו בפה מלא, אך יראה שיהי' מסודר כראוי במוב טעם ודעת, וע"ז באעה"ח יום הנ"ל.

ישכר בער הלוי ר"ב

לוי יצחק גרינוואלד

רב זקהל ערוגת הבשם
ברוקלין, ג'ו יארק

הנה האברך המופלג בתו"ש ותיק וחסיד מו"ה שלום יודא גראס נ"י יצא ללקוט אמרים מספרי מוסר בענין זהירות ממאכלות אסורות, ומביא כמה מעשיות מצדיקי אמת בענין זה, לראות עד כמה צריכים לזהר שלא יבא לפיו דבר שיש בו חשש איסור, אפי' איסור שמנו חכמים ז"ל מחמת חשש שנראה לעינינו חשש רחוק, מ"מ כיון שחכמינו ז"ל אסרו אותו הוא אסור כמו איסור דאורייתא, והוא מטמם את לבו ומוחו, ועבירה גוררת עבירה עד שנכשל ח"ו באיסורים חמורים, ויען שהוא תועלת גדול לזכות את הרכים ע"כ ראוי ונכון להחזיק בידי האברך הנ"ל.

באעה"ח כ' בהב"ח ל"ז לעומר תשכ"ח לפ"ק.

חק' לוי יצחק גרינוואלד

משה פיינשטיין

ר"מ תפארת ירושלים
בנוא יארק

הנה האברך המופלג בתורה וי"ש כש"ת מהר"ר שלום יהודא גראם שליט"א נשא לבו אותו לחבר ספר בעניני מאכלות אסורות, בחיוב השמירה אשר הוא ענין גדול מאד במדינה זו אשר צריכים שמירה מעולה ונמירותא יתירתא, וליקט דברי מוסר והתעוררות מספרי גאונים קדושים אדירי ארץ, ואמינא לפעלא טבא הדין יישר כחו וחילו, שהוא זכות גדול שיזהרו יותר ויותר שלא להטמא ולא להתגעל במאכלות האסורות המטמאין את הנפש בזה וכבא, ומצוה לכל אחד לסייעו בזה.

וע"ז באתי עה"ח בד' אייר תשכ"ט בנוא יארק.

נאום: משה פיינשטיין

ישיבה ומתיבתא עצי חיים סינעט

היות הרבני האברך המופלג בתורה ויראה מו"ה שלו' יודא גראם שו"ב נ"י, טרח ללקוט דברים יקרים מספרי מוסר ורבותינו הקדושים תלמידי בעש"ט הקדוש זי"ע בעניני זהירות ממאכלי אסורות, וכינה שם הספר נפש ישעי' לעשות זכרון לנשמת אביו הרה"ח וכו' מוה"ר ישעי' זאב זצ"ל, וכאשר ראיתי נעלה הכל בסדר נכון ולקט אמרים טובים ונחוצים, וכאשר הסכימו על ידו הרבנים הגאונים שליט"א, הנני בזה לבקש את אחב"י ליקח הספר ולקבלו בספ"י, וכל המסייעים לדבר מצוה יתברכו ממעון הכרכות בכרכת כל טוב לנצח.

כו"ח כ"ו מנ"א תשל"א לפ"ק. ברוקלין, יצ"ו.

הק' משה מייטלבוים

נפתלי הירצקא העניג

אבד"ק שארמאש יצ"ו
ברוקלין, ניו יארק

כ"ה

בא לפני האברך הרה"ח המו"ם בתו"י חו"ב וכו' כש"ת מו"ה שלום
יודא גראָם נ"י, והביא לפני לקומים נאים מדברי רבותינו הק',
הלכות ודברי מוסר בעניני מאכלים, שמירות נחוצות ואזהרות נחוצים
ומועילים, ורוצה להדפיסם וביקש ממני ליתן הסכמתי, ובאמת דברים
הללו אינם צריכים להסכמה, בפרט שהמה עפ"י רוב דברים מקדושי
עליונים, שכל דבריהם המה גופי תורה, וכעת הוא מצות עשה שהזמן
גרמא, שע"י המרדות הגדולים שבעלי בתים המה מרודים במדינות
אלו כל ימיהם, עי"ז מבקשים לכל דבר להיות מורה היתר, והמכשול
גדול עד מאד בעו"ה בענינים אלו והבא לממא פותחין לו ח"ו, ע"כ
טובה גדולה עשה בזה לעשות רצון יוצרנו, לסייע לכל הבא לטהר
להיות גם הוא מהמסייעין, כידוע הפי' של הה"ק מרי"י מלובלין
זצלה"ת ע"ו, וכן בסה"ק שחכונה שכל או"א צריך לסייע ע"ז, ושכרו
גדול ממעון הברכות והישועות.

כו"ח לכבוד התורה והטהרה יום ב' לט' וישבתם לבטח
ל"ז למכ"י התשכ"ח פה ברוקלין יצ"ו,

חק' נפתלי הירצקא העניג

רפאל זילבער

אבד"ק טריימאן
ברוקלין, ניו יצ"ו

כ"ה

הזיתי איש מהיר במלאכתו מלאכת שמים הוא ניהו האברך הדגול
והנעלה חו"ב וירא וחרד לדבר ה' כש"ת מו"ה שלום יהודה
גראָם נ"י שו"ב וירא ה' מרבים ועבר עליו רוח טהרה לעורר אחינו
בני ישראל על ענין זהירות ושמירה ממאכלות אסורות, וקיבץ כעמיר
גורנה דברי ראשונים ואחרונים וספרן של צדיקים מפרשי התורה
והש"ס שמבארים עד כמה מגיע הפגם וההיוק אל נפש הישראלי
שמתפגל בזה ח"ו ולעומת גודל מעלת הנשמר וזהיר שזוכה להתקדש

ולהטהר ולזכות נשמתו. גם בדברי הלכה ידו הדה והביא כמה הלכות נצרכות ותשובות ובידורים בענינים הללו. ואשרי שלו ככה, מה' ישא ברכה. ומי יתן זיכנסו דבריו בלב הקוראים להתעורר ולשמור דרכי החיים כי בעוה"ר רבה המכשלה, וע"כ זכות הרבים תלוי בו. וראוי להיות בסיועו ועזרו להוציא לאור עולם חיבורו.

וע"ז באעה"ח א' לס' בריתי שלום תשל"א לפ"ק פה מחנה
„תורה ויראה דופניק“.

הק' רפאל זילבער

שמעון ישראל פאזען

אבדק"ק שאפראן יצ"ו
קעת בברוקלין יצ"ו

ב"ה. כבוד אהובי הרבני החסיד כמו"ה שלום יודא גראס שליט"א.

בודאי הוא מצו' גדולה עד אין לשער לאפרושי מאיסורא ולהראות החששות שנוולדו חדשים לבקרים בכל מיני מאכל ומשתה, ואם תזכה לפעול אפילו אצל אחד שיפהוד להיות ח"ו נכשל במאכלות אסורות אשרי חלקך.

הק' שמעון ישראל פאזען

שמחה בונם גרינבערגער

מ. ראב"ד ק"ק פרעשבורג יע"א

בעהש"ת

ממני בקש „שלום“ כ„יהודה“ ועוד לקרא ח"ה האברך כמשמעו ומדרשו החו"ב טובא החסיד כש"ת מוה"ר שלום יהודה גראסס נ"י להסכים על פעולתו פעולת אמת אשר ליקט וקיבץ דברי חכמים גאוני קדמאי ובתראי זי"ע בענין העומד ברומו של עולם להיותנו נוהרים במאכלות ומשקאות לבל להלכד ח"ו ברשת הס"א בפרט בעת הזאת ובמדינה קשה זו אשר סכנה רוחפת וצריכים אנו ס"ד וזהירות יתרה לבל להכשל במ"א המטמאות את הנפש ר"ל.

אך הקשה לשאול ממני כי מי אנכי להיות שר המסכים ולעמוד במקום גדולים ועוד כי דבר שפתיים אך למותר כי כבר ישנם תח"י

הסכמות ודברי שבה מגדולי דורנו נ"י, אשר בו מספרים תהלתו ותפארתו איך שטוב עשה בעמיו בעינא פקיחא ללקוט שושנים להיות אחדים ביד כ"א ולא באתי בזה רק לכרכו בכרכת הדיוט שיזכהו ד' לזכות את ישראל ולהרחיב גבולי הקדושה והטהרה בישראל ולאפרושי רבים מאיסורא. והיה חלקי עמו, ובזכות זה תתקרב גאולתנו ופדות „נפשינו” ונזכה מהרה לרגלי מבשר משיע „שלום” על הרי „יהודה” וערכה לד' מנחת „יהודה” מנחת „ש"י” — בכהגוא"צ בכ"א.

חק' שמחה בונם גרינבערגער

שלמה האלבערשטאם

אבדק"ק באבוב

שפר קדמי להחויא כי הי' למראות עיני הקונטרס אשר חיבר האברך המופלג בתורה ויראה כש"ת מו"ה שלו' יהודא גראָס נ"י.

אשר יצא לזכות את הרבים וללקוט שושנים מדברי גדולים וצדיקי עולם בהתעוררות ודברי מוסר להשמר ולהזהר מכשלון מאכלות אסורות ח"ו ואם אמנם שאין ספר כזה צריך לשום הסכמה אך למען לחזק ידי הרב האברך נ"י בזה ולמלאות רצונו באתי לעורר לבב בני ישראל לסייעו ולתמוכו.

וע"ז באעה"ח יום ה' לס' לא תאכלו כל תועבה, תשל"א לפ"ק.

חק' שלמה האלבערשטאם

שמעון זאב מיללער

אב"ד דקה"י אראד יצ"ו
כעת חוי"פ קה"י ברוקלין יצ"ו

בעזהש"ת

לבו בנים שמעו לי חזו מפעלות איש צעיר לימים, חוכר חיבורים מחוכמים, נודע בשערים לזוכה ומזכה את הרבים, כבוד ידוד נפשי ולבבי האברך החשוב מופלג בהפלגת חכמים ונבונים, יראת השי"ת על פניו נראה מבחוץ ושו' מבפנים, חסיד המתחסד עם קונו, ואהבת תוה"ק בוערת בלכבו, כש"ת מו"ה שלו' יודא שליט"א למשפחת גדולים (גראָסס) ואשר העיר השי"ת את לבבו הטוב והיפה ואת רוחו

הכרה והנקי' האמונה עלי תורה הקדושה לערוך על שלחן התמיד של לומדי ושומרי תוה"ק לחם הפנים שיש לו פנים לכאן ולכאן הן לרוח תוה"ק והן לרוח יר"ש ושניהם רואין זא"ז בכוונה אחת בספרו הנחמד, לעורר את רוח הבריות ולקרב את הלכות אל אבינו שבשמים מבלי להתגאל במאכלות האסורות אשר עד כמה הפליגו חז"ל בעונש העבירה הזאת באמרם ז"ל עכו"ם דאכלי שקצים ורמשים חבל גופייהו ועוד העידו חז"ל עה"פ ונטמתם במ א"ת ונטמתם אלא ונטמתם במ שמאכלות האסורות מטמתם את הלב ואין זוכה להשגת תוה"ק ויר"ש אמיתית כמובא בספה"ק.

ומי שאינו שומר פיו ולשונו, ואמת וכשרות לא יהגה חכו, ואפילו אם לדידי' עושה מחיצה המפסקת ומבדלת בין החי' הנאכלת ובין החי' אשר לא תאכל, אבל לאחרני לא, ואם רשות הרכים מפסקת אותו מסלק עצמו לצדדין בלא הנאת גרונו, לכבד את השי"ת יוצרו וקונו מגרונו, לעמוד על המשמר לעורר את חבירו בזהירות יתירה לשמור נפשו וגופו מכל דבר המפסיק וחוצץ בינו ובין קונו יוצרו ובוראו ית"ש במקום שהוא עצמו צריך לאותו דבר להרחיק עצמו בצ"מ שערי פרישות את כל דבר האסור לנו ע"פ תוה"ק ולדחות בכל מאמצי כחו מהכל פיו את כל מה שנאסר לנו מפי הגבורה איש כזה אשם הוא בנפשו, והיתה לו גם אחריות זרעו שלא ימעדו רגליהם מצעדי תוה"ק ודרכי השי"ת המחוייבים עלינו מאבותינו ואבות אבותינו אשר קיימו וקבלו עליהם ועל זרעם ולא יעבור חלילה אפילו העברה כל שהוא מסיבת קלות דעתו והתרשלות ידו לזרוק מעל השלחן הדומה למזבח זריקה תמה הגונה וכשירה לסייג תוה"ק ונראית לכל הצדדים ולא בתירוצים שנונים טעמים כמוסים רק בפיו ולבו שוין כדי שיתקבל האמת על לב כל השומע מכל מי שאמרו ואמת יהגה חכו והנגלות הללו לנו ולבנינו הוא עד עולם, כי לא תשכח תוה"ק מפי זרעם וז"ל עד סוף כל הדורות.

והנה כבוד האברך החשוב הנזכר שם נפשו בכפו לדחות מעליו כל דבר הטורדו והשליך מנגד אחריות בני ביתו אשר חייהם הגשמי תלוין בו ויאחזו בידו חבל התעוררות קיום תוה"ק ותהי למטה בכפו להטות לכבות ישראל לקבלת עול מלכות שמים שלימה, ועול מצות השי"ת ברה, והן דברי הספר הזה מאירות את העינים להאיר להם את הדרך ישכון אור תוה"ק בחיי הגשמי על יסוד חיי הרוחני אחוז היטב בחבלי ספרים הקדושים על גלילי כסף ועמודי זהב שנמשלה להם תוה"ק רצפת בהט ושש דבק חזק ומתקיים ליראת השי"ת שקודמת לחכמה וביסודות דר ומוחרת ממי לקנות מאכלות

הכשירות, וכמובן רק ממי שיש לו נאמנות וכל מה שיש לו בבית מסחרו חתים בגושפנקא דרבנן מורי הוראות בישראל, אשר על פיהם יצא ועל פיהם יבוא כל דבר העובר דרך פה ולשון וברכה תחלה וסוף להשי"ת אל-אחרון וראשון, ואז ותבואנה אל קרבניה אוכל קמעא מעט מועיר אך ורק מה שכשר ומותר ע"פ תוה"ק והוא מתכרך בבני מעיים בלי יסורים וחלאים רעים, והיתה להם ולזרעם אחריהם דורות ישרים ויראי השי"ת ומזכים את אבותיהם לעולמי עולמים אפילו כשנשמותיהם בגנוי מרומים ושפתותיהם בקבר דוכבים גם אז לעד עומדת צדקתם וזכותם מגנת ומצלת על כל דורותיהם העתידים.

והנה כבוד האברך החשוב הנזכר ברוב ענותנותו פנה אל תפלת הערער כמוני השפל והנשבר להסכים על ידו, ואנא עבדא דקודשא בריך הוא דסגידנא קמי' ומקמי' דאורייתא קדישא בכל עידן ועידן, הנה למען המצו' הגדולה של זכות הרבים להרכות כבוד שמים ומ"ע הבאה מכלל לאו ברוך הוא אשר יקים את דברי התורה הקדושה לעשות אותה חלילה לי לדחות בקשתו, אפילו אם ישיחו בי יושבי שערי תוה"ק ונגינות שותי שכר ויין תוה"ק לשאול באוכל למו הגם הרב מאראד בנביאים וכי גם הוא משרי המסכימים, ותשובתי בצדי, הנה שמתני פני כחלמיש למען הצור ישראל וגואלו יתכרך שמו למעינו מים נאמנים של תוה"ק וקיומה להיות לכה"פ נטפל לעושי מצוה להזכר גם שמי הדל על דבר שבקדושה הזה, וביותר שמקובל בשם רבינו הגאה"ק הנובי"ז צ"ל שעל ספרים כאלו משמים כבר הסכימו עליהם, ובוז אשיב חורפי דברי עמקי לבני ואשר לענ"ד לכל אוהבי השי"ת ולומדי תוה"ק לכאו"א לפי ערכו וכבודו אמורים.

ואני תפלה אל אבינו שבשמים עבוד הספר הנוכחי שיקובל על כל עין הרואה תום ויושר לבנו של האברך החסיד הנזכר בעל מחברו, אשר כל כוונתו לזכות את אחיו עמו, ותחזקנה ידיו לעשות חיל בתוה"ק ואוזן שומעת ומשמעת תוכחת מוסר בקרב חכמים תליו ברב טוב הצפון למצדיקי רבים ככוכבים כחפץ לבנו ונפשו המהורה עד ביאת גוא"צ ברינה כ"ב א"ס.

כה דברי פה המדבר אל כבוד אוהבי השי"ת ולומדי תוה"ק משכו וקחו לכם את הספר הזה בכסף מלא ברוח נדיבה ובנפש פניצה להניח ברכה אל תוך בתיכם והשי"ת עמנו ועמכם.

והנני באעה"ח יום ה' ל"ס' ונפש כי תקריב כ"ח אדר שנת תשכ"ז לפ"ק פה ברוקלין יצ"ו.

הק' שמעון זאב מיללער

דברי ברכה וחיוזוק

אמירה נעימה כתיבה יהיבה למע"כ ידידי איש מהיר במלאכתו מלאכת-הקודש צורכא מרבנן גברא יקרא, דין רפיז מדבית אבא חסידים ואנשי-מעשה, הנלהב לכל דבר שבקדושה וזיכוי הרבים, ה"ה הרב החסיד המצוין בתויר"ש טהורה הר"ר שלום יהודה גרוס שליט"א, שנתעורר ברגשי לבו, ויגע בנאמנות ומצא כדי מידתו ליקומי בתר ליקומי, וגמר חיפוש מנר ממאורות דברי חכמינו ז"ל, להרוות הצמאים להשקותם ממי הדעת (רמב"ם שלהי מקוואות) לכל יפגום דעתם ממאכלות אסורות ומפוקפקות המטמטמים המוח הנשמה והלב, ופה שעתיד לדבר עם השכינה אל ינק מן הטמאה ח"ו.

וכעת בדעתו לאדפוסי אידרא פרי עמלו לזכות הרבים וקרא שמו „נפש ישעי“ שכשמו כן הוא ישועה לנפש, ובפרט גדול התועלת בארצות אשר בהן נעשה כהיתר ענין הנסיעות למרחקים להבראה, וויקיישאן, ושולחים הילדים והמשפחות להבראת הגוף, ואז צריך זהירות לבלי לשכוח מהבראת הנפש שלא תטמא כמאכלות אסורות ח"ו. ולא להיות שביק היתרא ואכיל איסורא, שכיום יש ב"ה די מאכלות לרוב בהכשרים ידועים לשבת, מרבנים מובהקים גדולי תורה ויראה, וצריך רק תשומת לב להקפיד לקנות את הוודאי כשר ומהודר.

הרשיתי לעצמי להאריך בדברי חיוזוק וברכה למעכ"ת הרב החסיד הנ"ל ה"יו, היות ולנו תלמיד-חבר לי, וביודעי ומכירי קאמינא. וכל המסייעים לו לדבר נשגב זה נעשים שותפים לעסק זה של זיכוי הרבים, שבדעתו להדפיס עוד ספרים כאלו למגדר, וכל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, ועליהם אומר הכתוב (דניאל י"ב) ומצדיקי הרבים ככוכבים לע"ו (ועי' ב"ב ח' ע"ב דעל גבאי צדקה נאמר כתוב זה, כ"ש על העושים צדקה עם הנפשות, וד"ב).

החותם בכרכה להרה"ח ביקרא דאורייתא,

אברהם מ, ברייטשטיין

ספרא דדיינא בעדה התרדית בעיה"ק ירושלים ת"ו
בבי"ד של מרן רשכבה"ג הגאון הקדוש והטהור
רבנו הגאב"ד כ"ק אדמו"ר מסאטמר שליט"א.

ג. ב. הקונטרסים היקרים היו למראה עיני הגאונים הצדיקים שרי התורה הביד"צ שליט"א, ונהנו לראותו עוסק בזיכוי הרבים, ורצו"ב דבר הסכמתם*.

(* לעיל הסכמה ראשונה.

ב ש ע ר

ישמחו היראים ויגילו הצמאים לדבר ה' זו הלכה, בראותם יוצא לאור ספר חשוב כזה יחיד כמינו, חיבור גדול הכולל רוב עניני זהירות באכילה ושתיה, המוזכרים בפוסקים ובמפרשי התורה — מן הראשונים ועד האחרונים, מיוסד עם הקדמות יקרות ואמיתיות מספרי קדמונים, רובם מן ספרי תלמידי ות"ת רבינו הק' אור שבעת הימים מרן הבעש"ט זי"ע, בירורי ענינים אשר לא נראה כבושם הזה עד כה. ואני תפילה לה' שזכות הרבים תעמוד לי שלא אכשל בדבר הלכה ח"ו וישמחו כי חברי שלא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא, לא על מותר אסור ולא על אסור מותר, ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם, ויתקבלון מילי בני מדרשא.

מוציא אני לנכון לפרסם בשער הספר, שלא באתי בחבורי זה להכריע את ההלכה, אלא כל המטרה של הספר היא כדי להכניס בכל בית ישראל את גודל היוב הזהירות והשמירה ממאכלות אסורות, ועל ידי שילמדו בספר זה יתעוררו כזה וישאלו על כל דבר מהרב המורה הוראה, למען דעת המעשה אשר יעשה האדם וחי בהם.

ולבסוף אבקש מהמעין הנכבד שילמד עלי זכות אם טעיתי באיזה מקום, ויואיל נא להודיע לי על כך, ולהעמידני על טעותי, שכבר אמר נעים זמירות ישראל „שגיאות מי יבין“. ואודה לכל אחד על כל הערה והערה שיואילו נא בטובם לשלוח אלי (ובל"ג אפרסם אותם בחלק השלישי איה"ש), למען אוכל בעזהי"ת לתקן את הטעון תיקון במהדרה הבאה. תודתי נתונה להם מראש.

חובה נעימה לי להודות במקום זה לידידי החשובים אשר עמדו לימיני ועזרו לי בהעתקת הספר לדפוס והעתקתו לאידיש, הלא הם: הרח"ח מו"ה אברהם זאב שמויבער, מרדכי נסים גרינוואלד, משה מנחם גליק שליט"א. לכולם יאמר יישר כחכם. יברכם ה' ויאשרם בכל מעשי ידיהם. ישמרו ויגן בעדם, וזכות הרבים תגן עליהם, ויזכו לראות בהרמת קרן התורה ובביאת גואל צדק בב"א.

ואסיים בדברי הספר חסידים (סימן רכ"ד) וכל האומר דבר שמועה מפיהם הם מתפללים עליו וממליצים טובה עליו, יה"ר שכל הצדיקים המוכאים בספר הזה ימליצו טוב בעדינו שנוכה להוושע במהרה תשועת עולמים, כביאת גואל צדק אמן.

איתא במדרש (כ"ר פע"ט) על הפ' ויחן את פני העיר וכו', הד"א שאדם צריך להחזיק טובה למקום שיש לו הנאה ממנו. ופה מקום אתי לפריעת מעט מחובי ולהכיר תודה וברכה לאמי מורתי הצדיקת שתחי' עמו"ש. יוצאת חלציהם של גאונים קדושי עליון זצללה"ה, שהיא טרחה בעדי ועזרה לי הרכה שאוכל ללמוד כמה שנים ככולל אברכים דסאטמאר. מנשים באהל תכרך. יאריך ה' ימיה ושנותיה בטוב ובנעימים ובכריאות הגוף. ותזכה לנוכ בשיבה דשנים ורעננים, ולראות רוב נחת מצאצאיה ושלא תמוש התורה מפי זרעה וזרע זרעה עד עולם אכי"ר.

וגם הנני להחזיק טובה לאחי היקר החו"ב עצום כל כלי חמדה מו"ה יעקב שלמה גראָס שליט"א, שעזר וסייע לי הרכה בהעתקה וסידור ועשיית המפתחות והגהתו בעיון נמרץ, והעירני כראוי באיזה מקומות של שבחים, ישלם ה' פעלו ומשכרתו תהי' שלימה, וזכות הרבים יעמוד לו שיוזכה לישב באהלה של תורה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים מתוך נחת והרחבת הדעת דקדושה עמו"ש אכי"ר.

וכן בהזדמנות זו הנני מביע את תודתי הלכבית לראשי הישיבה דישיבתינו הקדושה ישיבת תורה ויראה דסאטמאר אשר בה גודלתי, ובפרט להה"ג צי"ע מו"ה ר' שמעון ישראל פאזען אבדק"ק שאפראן זצ"ל. ויען שאמרו שאין חכמת אדם מגעת אלא עד מקום שספריו מגיעים (דרכי הגמרא לר' יצחק קנאפטוון), לכן הנני להביע את תודתי הנאמנה להרה"ג ר' פישל הערשקאוויטש שליט"א שהעמיד לרשותי מאוצר ספריו, ומלכד זאת הרכה דברים שוחחנו ונתחווירו הדברים והעירני בהרכה מקומות של שבחים.

מנשים באוהל תכורך בכרכה משולשת לזוגתי האשה החשובה והצנועה מרת מויבא תחי' לאוי"ט, בת חותני הרה"ג מו"ר חיים אלי' ביטמאן שליט"א, על השתדלותה בכל עוז להיות לי לעזרה להוציא את מגמתי לאורה, ושמחה מאוד לראות אותי פנוי ללימוד התוה"ק ולכתוב חידושים, וללקט ליקומים. תהי' משכורתה שלימה מעם ה' אלקי ישראל, ונזכה יחד לגדל בנינו הנחמדים והנעימים לתורה לחופה ולמעשים טובים, ה"ה יעקב ישעי' זאב, מרים ברכה, אברהם חיים אלימלך, חי' שרה פינגא, פעריל מלכה, וניסן משה שיחיו לאורך ימים ושנים טובים. אנא בשם תשמרם מכל פגע ומחלה, ותחזנה עינינו מהם רב נחת דורות ישרים יכורך לתפארת אבותינו הקדושים.

התוכן

עמודים

פרק

א.	בו יבואר איך שצריכים להשמר ממאכלות אסורות, ופגם הנגרם בנפש האדם העובר עליהם לאכלם ר"ל	ב"ד
ב.	בו יבואר הטעם שהרחיקנו השי"ת ממ"א, ושורש מצוה זו	ד"ח
ג.	בו יבואר כי האוכל ממ"א מכניסים טומאה בלבו ונפשו של האדם וגופו נעשה בשר מבשרם, וקדושתו של מקום מסתלקת ומתרחקת ממנו, ונחשב כאלו עובד ע"ז ר"ל	ח"ד
ד.	בו יבואר כי מ"א מחשיכים עיני השכל לארם האוכלם, ומטמטמת לבו ונפשו, ומכניסים בו מחשבות זרות ושורש כפירה ומינות ר"ל, וסופו שיכשל ע"י אכילתם בעבירות חמורות מאוד ר"ל	יד"כו
ה.	בו יבואר גודל השכר של השומר עצמו ממ"א	כז"ב
ו.	בענין השחיטה והשוחטים והקצבים	מב"סג
ז.	בענין ניקוד	סג"ע
ח.	בו יבואר העזיבה הגדולה בעניני ההכשרים וההשגחה, ואיך שבעוה"ד גם שומרי תומ"צ ותמימי דרך נלכדים בפח מוקש דיצרא דמ"א, מסיבת אי ידיעה וחסרון התבוננות	ע"פה
ט.	בענין נסיעה לדרך	פה"צא
י.	בהנהגת אכילה	צא"קא
יא.	הלכות סעודה	קא"קז
יב.	בו יבואר ענין קדושת חינוך הבנים והבנות, ובענין משקים צבועים ושוקולדה וחמאת חלב	קז"קיד
יג.	בו יבואר גודל חומר האיסור של פת עכו"ם ובישול עכו"ם ..	קיד"קכט
יד.	בו יבואר גודל האיסור של סתם יינם	קיט"קכט
טו.	בענין לסדר מאכל כשר לחילים	קכט"קלב
טז.	זהירות בעניני פסח	קלב"קלז
יז.	זהירות בהלכות התלויות בארץ	קלז"קלט
יח.	בו יבואר חיוב הזהירות מאיסור תולעים	קלט"קנה
יט.	בו יבואר חיוב הזהירות מאיסור דגים טמאים	קנה"קע
כ.	בירוד הלכה בענין חלב עכו"ם ובענין ציקאדיע קאפּע ומשקה קאקא קאלא	קע"קפט
כא.	דיני חלב שחלבו גוי	קפט"קצב
כב.	דיני גבינות גוים	קצב"קצג

התוכן

עמודים

פרק

קצג-קצה	דיני חמאת גוים	כג.
קצה-קצט	דיני בשר שנתעלם מן העין	כד.
קצט-רג	דיני טרפות החלב והביצים	כה.
רג-רכג	דיני שחיטות ובדיקות ומכירת בשר כשר	כו.
רכג-רכד	איסור דם	כז.
רכד-רכז	דיני איסור סחורה בדברים אסורים	כח.
רכז-כמ	קריאה וזעקה אל רבנים שליט"א ואל כל אשר ביכלתם להשפיע על קהילות ישראל להזהיר את העם על המכשול הנורא הזה אשר כל גוף קדושת ישראל ויסוד קיומו תלויים בו	כט.
רכח-רלז	דיני וחומר איסור תולעים	ל.
רלז-רמו	דיני וסימני דגים	לא.
רמו-רנא	דיני בישולי גוים	לב.
רנא-רנה	דיני פת גוים	לג.
רנה-רנז	דיני וחומר איסור השגת גבול	לד.
רנז-רפח	ליזהר בבדיקה הגונה (וציורים לדברים הצריכים בדיקה)	לה.
רפח-רפט	דיני וסימני דגים ומראות הדגים	לו.
רפט-שכ	בו יבואר האיך עושים השמן ומארגארינא ועוד	לז.
שכ-שכג	דיני חלה	לח.

שכד-שסו	הוספות	
שסז-תא	מפתח	
תב-תיא	מפתח הענינים (לפי א"ב)	
תיא-תיד	מפתח לדברים הצריכים בדיקה (לפי א"ב)	
תיד-תיז	מפתח הסיפורי מעשיות	
תיז-תככ	מפתח הספרים (לפי א"ב)	

הקדמה

שול"ת עמ"י עש"ו

ישכילנו היראים ויתבוננו התלמידים, שימוד קדושת ישראל ומהרתן תלוי' בשמירה והזהירות והרחקה ממאכלות האסורות והטמאות, כמפורש בתורתנו (פ' שמיני) כי אני ד' אלקיכם והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ השרץ על הארץ, הרי מכואר בפירוש בפסוק שמיסודי הקדושה שצונו יוצרינו ית"ש לקדש נפשותינו, הוא להפריש ולהתרחק ממאכלות האסורות, ולהיפך ח"ו המתגאל באכילתם מטמא את נפשו ר"ל, כאומרו ולא תטמאו את נפשותיכם וגו'.

ולקרב הענין קצת ע"פ שכל הטבעי, נעתיק לפניך דברי הרמב"ם ז"ל, הובאו בספה"ק צפנת פענח ובספה"ק דגל מחנה אפרים (פ' עקב) וזלה"ק ששמע מהבעש"ט זי"ע, שפעם א' שאלו אנשי מדינה אחת במכתב להרמב"ם ז"ל על תחיית המתים לומר להם מן התורה, ומה שדרשו חז"ל בגמרא מן הפסוקים אמרו שיש לדורשם באופן אחר, ולא רצה להשיבם הוא בעצמו דבר, אך אמר לתלמידו ר' שמואל אבן תבון שהוא ישיבם, וזה תוכן דבריו בקיצור עפ"י חכמת הטבע, כי מכל מיני מאכל ומשקה נעשה דם, ומהדם יורד אל הכבד ומהכבד עולה הכבירות אל הלב, ומהלב יורד המובחר והדק אל המוח, ושם שורה השכל וחיות של האדם, ומי ששומר עצמו ממאכלות המותרות והאסור והטמא, נעשו דמיו צלולין וטהורין, ויש לו לב מהור, והמוח והחיות שלו נעשה חיות מהורות להשיג אמיתית החיות שהיא אלקות של כל העולמות המחי' את כולם, ומי ששומר עצמו יותר ומקדש את אכילתו עפ"י דרכי ד' ותורתו, נעשה מזה בנין אב והוא השכל לכל רמ"ח איבריו ומתקדשים ומתטהרים, וכן להיפוך ח"ו נעשה בנין אב שכל עקור ומעופש בדעות זרות וחיות שלו נעשה בחי' מת והיא אבי אבות הטומאה וכו', ורמ"ח איבריו נטמאים וטמא טמא יקרא לכל דבר, ונעלם ממנו אמיתת החיות שהיא אלקות של כל העולמות, ונטמא ונופל לדיעות זרות ואלהים אחרים, הם אלילים אלמים מתים וזבחי מתים יקראו להם.

לכן התנאים ואמוראים ובעלי המדות וחכמי המשנה הם שמרו נפשן שלא יתגאלו בפת כג הזקן וכיין משתיו, ולכן האירו אור שכלם

והי' שורה עליהם רוה"ק, לפרש כל מאמר סתום בדת התורה הקדושה, כי שרתה עליהם כח אלקי, אשר הוא ואורייתא כולא חד ואור נשמתם ג"כ הוא חוט המשולש אשר לא ינתק לעולם ולעולמי עולמים, אבל אנשים הללו בודאי טמאים ונטמאו דמם, ומשם לכם ומוח שלהם נטמטם במאכלות האסורות והטמאות, ולכך החיות שלהם נוטה למינות אפיקורסות, ולא יכלו לקבל מתיקות נופת צוף דברי מאמרינו הבנוים ע"פ שכל אלקי עולם ומלך עליון, והואיל והעיזו פניהם ויצאו לחוץ, פתאום יבוא עליהם הכורת, וכרות יכרתו אותם וכל אשר להם, וכך עלתה להם כי לא היו ימים מועטים עד אשר בא עליהם מלך גדול והרג אותם וביזו כל אשר להם. ע"כ תוכן דבריו (הועתק ככתבו וכלשונו מספה"ק דגל מ"א אות באות עיי"ש).

מז' לא יחרד וילפת ויתבונן ממעשה הנוראה הזאת, עד היכן הדברים מגיעים, שהנפרץ ר"ל לטמא את נפשו במאכלות האסורות, סופו להתגלגל ולירד עד התהום, לנמות למינות ואפיקורסות ולכפור בתחיית המתים ובעקרי האמונה, כעדותו הנאמנה של הרמב"ם ז"ל והבעש"ט הק' ותלמידיו הק' אשר מפיהם אנו חיים, ובעוה"ר בימינו אלה, עלה הפורץ ונפרצו פרצות בקדושת המאכלים, ולא כימים הראשונים הימים האלה, מלפנים זאת בישראל מדור דור, כל איש ישראל ואפי' ההמונים וע"ה, השניחו על טרף ביתם בפיקוח עצמי ובשבעה עינים, בעבור כי הוכנו המאכלים כולם מהחל ועד כלה לכל איש בביתו, ולא עלה על לב אדם לקנות מאכלים מן השוק מכל אשר יביאו, ולסמוך על הכשרים והתירים רעועים מכל המינים. שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך, שעוד כדורנו לפני החורבן האיום והנורא, עד כמה היו נזהרים ונשמרים בקדושת המאכלים בקהלות הקדושות באירופה שנחרבו בעוה"ר, ולא אתרמי אפי' בין ההמונים וע"ה מי שיאכל או יאכיל לבני ביתו מאכלים מן השוק, שהוכנו ונאפו ונתכשלו מחוץ לגבולי ביתו, ובלא השגחתו ופיקוחו עליהם מתחלתו ועד סופו, ובעוה"ר עכשיו רבו המקילים והמתירים ואפי' בבתי חיראים והחרדים, לקנות מכל מיני המאכלים הנעשים בבתי חרושת ואפי' של עכו"ם, ולמרגוע נפשם יספיק להם בהמצאם עליהן איזה חותמת, נרשם עליו בכתב אשורית כשר, ואף שלא ידעו למי החותמת ולמי הפתילים, ורבה המכשלה בהסמכם על משענת קנה רצוץ, כאשר יתבאר בפנים הספר בפרטיות, שהרבה מן ההכשרים והמכשירים אלו, משתמשים רק לכסות עינים ולהטות דעת הקהל, אבל בפרטי הכנת המאכלים וסמכות כשרותן לא ידעו בין ימינם לשמאלם וכדי ביוון וקצף, ואם

עיני שכל לך בין תבין את אשר לפניך ושמת סכין בלועיך אם בעל
נפש אתה.

והנה ידעתי גם ידעתי מך ערכי כי אין אני ראוי לעמוד במקום גדולים להוכיח במוסר תוכחת, ורבים יאמרו לנפשי אין כוונתו לש"ש אלא לכבוד עצמו הוא דורש לקנות לו שם, ע"כ אציג לפניך משל נכבד שראיתי בספה"ק אור לישרים בשם הרב מו"ה יואל מוכיח זצ"ל, דהנה מנהג ישראל תורה הוא, שנוסעים מוכיחים מעיר לעיר להוכיח את ישראל, ורבים מהמון עם טועים ואין שומעין לדבריהם, מפני שהם לוקחים ממון בשביל הדרשה, ואומרים שתוכחתם אינו אלא קרדום לחפור בה ואין כוונתם לש"ש, ונשא עליהם משלו ויאמר, כי בעיר אחת קטנה, שלא הי' להם בתי אבני גזית כ"א בתי עצי היער והגגות מכוסים בתבן, והי' שם איש ואשתו שהיו דרים בעלי' תחת הגג, פעם א' כלילה הלכה האשה לישן ועדיין הי' בעלה ניעור והי' לו נר דלוק וטרם יכבה הנר גם הוא הלך לישן והניח הנר דלוק, צעקה אליו אשתו אולי ח"ו יפול גיצוץ א' מהנר ותשרף כל הבית כולו, עודה מדברת עמו בא שומר העיר והכריו להזהיר העם להשגיח על האש והנרות שלא תגרום לידי שריפה ח"ו, אמרה האשה לבעלה שמע נא וראה מה שהשומר מכריו להשגיח על הנר שלא יגרום לידי סכנה, והוא השיב לה, שומה שבעולם, וכי סבורה את שכלב שלם הכריו השומר כן, הלא אני יודע שאינו מכריו אלא בשביל שהקהל נותנים לו ממון שיכריו כן, ואילו היו נותנים לו ממון שיכריו שיציתו העיר ג"כ הי' מכריו, ע"כ אין אני פונה לדברו כלל, והלך לישן והניח הנר דלוק, וכאשר פתרה כן הי' ונפל הנר על השולחן ונדלק כל הבית ונעשה שריפה גדולה, וכמעט נשרף כל העיר ובקושי גדול הציל את נפשו ונפש אשתו ולא נשאר להם כ"א גווייתם. ראו נא השומה הזה, שבשביל שהשומר לא הכריו בלב שלם, לא רצה לשמוע לדבריו והניח לשרוף את ביתו באש, כך הדבר הזה שהמוכיח מזהיר את העם, שיזכו מעשיהם הרעים דאל"כ יפלו בגיהנם אשר שם ישרפו את גווייתיהם כמ"ש הנה יום בא בוער כתנור וגו', והשופים ידמו בשביל שהמוכיח אינו מוכיח לש"ש אין נותנים לב לדבריו עד שבאה השריפה עליהם, הלא אין לך שטות גדול מזה עכת"ד ודפח"ה.

אי לזאת אזרתי כגבור חלצי ושנמתי מתני ללקט ציצים ופרחים מדברי חז"ל וספרי הראשונים ומגדולי המוסר, בענין קדושת המאכלים, והזהירה והשמירה המחוייבת עפ"י תורתינו הקדושה להתרחק מכל חשש נדנוד איסור שבהם, אולי יתגלגל על ידי זכות

לזכות אנשים כמוני מהמכשלה הנוראה הזאת, ויתקיים כי הבטחת
רו"ל כל המזכה את הרבים אין חטא בא לידו, ואבנה גם אנכי ממנה
להשמר בקדושת המאכלים וטהרתן.

זאת ועוד אחרת שמתי אל לבי להוציא לאור עולם ספרי זה, להיות
לעילוי נשמת אבי מורי ז"ל הרה"ח מוה"ר ישעי' זאב בהרה"ח
משה אליהו ז"ל, שנקטף בעוה"ר בעודו באבן צעיר לימים, והקדיש כל
ימיו לטובת הכלל בעניני צדקה וחסד והרכבת התוה"ק וכו'. קראתי
שם הספר **נפש ישעיהו ע"ש אבי מורי ז"ל הכ"מ**, ונפש הוא זכר
ומצבה, כפי' הריב"ן בירושלמי שקלים (פ"ה) במותר המת יעשה
נפש על קברו, נפש פי' מצבה על קברו לזכר וכו' עיי"ש. גם נרמז בו
שמי הדל עם הכולל, ויה"ר שיהי' הספר הזה לעילוי נשמת אבא
מארי ז"ל וימליץ טוב בעדינו כל הימים, והרחמן הוא יעזור שנוכל
להשמר מכל מכשול כל ימי חיינו, ולא ימוש ספר התורה מפינו ומפי
זרעינו זרע זרעינו עד עולם ונוכת במהרה לביאת גואל צדק ברנה
במהרה בימינו אמן.

הכ"ד המלקט המצפה לרחמי שמים,

חק' שלום יהודה

בן הרה"ח מוה"ר ישעי' זאב ז"ל

למשפחת גראס

החוספות שנדפסו בסוף הספר, נסמנו בפנים הספר
במקום שצ"ל החוספה, כזה *

ספר נפש ישרי'

פ ר ק א'

א

הזהירנו יוצרנו בתורתו הקדושה בלאוין ואזהרות ועונשין להשמר מכל מיני מאכלות האסורות, ומהם שנכפלה האזהרה עליהם בתורת כהנים ובמשנה תורה, כמו איסור אכילת בהמה וחי' ועופות הטמאים, ואכילת הדם וחלב, ובשר בחלב. ופסוקים רבים ופרשיות שלימות יעדה התוה"ק באזהרת מאכלות הטמאות והאסורים.

משונה אזהרה זו מכל אזהרות שבתורה, שמלבד האזהרה הודיענו הכ' בכולם פגם הנגרם בנפש האדם העובר עליהם לאכלם, מהם שנכרת הנפש ר"ל מאילנא דחיי כמו בלאו דחלב ודם, ומזה תראה לשער עד היכן הדברים מניעין, שבשביל אכילה קלה בשעור כזית, אשר הנאת גרונו ומעיו תמשך לרגע כמימרא, יפגם בנפש האוכלם עד כדי כך, שנפשו נכרתת ר"ל משורש הנשמות והוא זורעו נכרתין ר"ל.

ואת שאר האזהרות שנאמרו בלאוין גרידא, ואין עונשם בכרת, אבל בכולם פרט הכתוב לומר שהאוכלן מטמא ומשקץ את נפשו, כמ"ש אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ וגו', ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ וגו', ולא תטמאו בהם ונטמאתם בהם (ויקרא י"א מ"א), ובכל אזהרה ואזהרה מהם, כפל הכתוב לומר טמא הוא לכם וגו', שקץ הוא לכם וגו', טמאים הם לכם וגו', אשר הבדלתי לכם לטמא והייתם לי קדושים כי קדוש אני ד' וגו', וכמוהו הרבה פסוקים.

ב

דרי מבואר בפירוש כתוה"ק בטעם איסורם לפי שהם מממאים נפש האוכלם ומשקצם, והנפרש להבדל מהם זוכה לקדש את נפשו ולהדבק בקדושתו ית', והגם שאין לנו לחקור ולחפש על טעמי מצותיו

ית', כי לא נשיגם בלא"ה, והחקר אלקי מי ימצא, ומי יוכל לעמוד בסוד ד' להשיג אף אפס קצהו, ומכ"ש קמני הערך כמוני היום, ודי לנו במעם שאסרתו תורת הקדושה, ואריו' רביע עלי' בגזירת המלך מלכו של עולם.

אמנם כללא אית לן שבכל מקום שביאר הכתוב להגיד בפירוש טעם המצוה, היא כוונתה העיקרית וטעם הנגלה, מלבד הצפון להבאים בסוד ד', עיין מה שכתב הב"ח בריש ה' סוכה (ר"ס תרכ"ה) וכן במצות תפלין וציצית שביאר הכתוב טעם המצוה עיי"ש.

ומעתה כמו"כ באיסור המאכלות שפרט הכתוב טעמו, שמשקץ ומטמא נפש האוכלם, גילה לנו הבוי"ת בתורתו הקדושה טעם חנגלה וכוונה הפשוטה של מצוה זו, ויספיק לכל בעלי שכל ומדע לחשמר מאד באזהרתם, כי מי פתי יסור הנה לשקץ ולטמא את נפשו ונשמתו, ולהכדל מדבקות קדושתו ית' בשביל הנאת החיך והגרזן לשעה קלה ומועטת.

האמנם כל אלה דברים ידועים הם, וזיל קרי בי רב הוא, אבל כבר יעדנו בפתח דברינו בהקדמת הקונטרס הלז, כי אין מטרת חיבורנו זה להוסיף ולחדש חדושים, ולאסור איסר בחומרות יתירות במה שהתירה תורה, כי די לנו במה שאסרה תורה, ומה שקבלנו מדברי חז"ל ומדברי הפוסקים אשר מפיחם אנו חיים, וקבלתם אמת ונאמנים עלינו, ולא נזוז מדבריהם ימין ושמאל אפי' זיו כל שהוא.

אולם הידיעה לכדה באזהרות הפסוקים, לא תספיק לכלי קרב להתגבר נגד היצר הצורר ואורב לנפש האדם להחטיאו, כי אין אדם חוטא אלא א"כ נכנס בו רוח שטות, ובאותו הרגע שבוערת בקרבו תאות היצר, מעלים היצה"ר ומשכח מלבו ידיעת האיסור או מדמה אותו עליו כהיתר גמור, וממציא ברוב תחבולותיו ק"נ טעמים של היתר לטהר את השרץ ואת הטמא, וע"י רוב פיתויו ודבריו הנחרצים, יאמין לו האדם ויחשוב כי לא זהו שאסרתו תורה, וזה אחר הוא והותרה בשינוי השם ושינוי מקום, וכמוהו פתויים רבים אשר א"א לפרטם כי רבים המה, ולא הרי זה כהרי זה, הצד השוה שבהם שדרכם להזיק ושמירתן עליך לברוח ולהנצל מכל תחבולותיו, כי תכליתם אחד הוא, להחטיא את נפש האדם ולטמאו ח"ו, ולהפרידו מדבקות קדושתו ית'.

והנה מלבד הידיעה באזהרות התוה"ק, מוטל עלינו חובת השמירה בהם כמבואר בפסקי התורה פעמים אין מספר, וגדר השמירה להיותם לזכרון בין עינינו ולבלתי נסיה דעתנו ממצות התורה הקדושה ומאזהרותי', כמ"ש ז"ל במשנה (אבות פ"ג ח') כל השוכח דבר אחד ממשנתו, מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב כנפשו שנא' רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים וגו'.

ומה מאד נוראים המה דברי הרע"ב ז"ל במשנה שם, וז"ל כל השוכח דבר אחד ממשנתו בשביל שלא חזר עליו, מעלין עליו כאילו מתחייב כנפשו, שמתוך שכחתו הוא בא להתיר את האיסור ונמצאת תקלה באה על ידו, ושגגתו עולה זדון, אי נמי כאילו מתחייב כנפשו, לפי שאותה משנה היתה משמרתו, ועכשיו ששכחה אינה משמרתו. והתויו"ט בפירושו כתב וז"ל כל השוכח דבר אחד ממשנתו, לאתווי מחמת עצלות וכו'. ובמדרש שמואל כתב אפי' מחמת שהוא טרוד למצוא טרף לביתו אפ"ה מתחייב כנפשו עכ"ל התויו"ט זללה"ה. ואפשר דכל זה נכלל בגדר השמירה שנתחייבנו במצות ד' וקבלנו על עצמנו בהר סיני, כי השומר אם יסיה דעת ומעלים עין משמירת החפץ שקבל שמירתו עליו, ה"ז כפושע בשמירתו.

אי לזאת נתתי על לבי ללקט ציצים ופרחים מדברי חז"ל, המפוררים בש"ס בבלי וירושלמי וזה"ק ומדרשים בענין חומר איסור מאכלות האסורות וגודל פגם הנגרם כנפש האוכלם, גם חפשתי חיפוש אחר חיפוש בספרי הראשונים וגדולי האחרונים, והעתקתי דבריהם בלי יתרון ומגרעת, ודבריהם הקדושים יכניסו אור בהיר בלב הקורא ומתבונן בהם, וילהיבו את נפש האדם להשמר מאד מכל ענפי האיסור במאכלות האסורות, ועכ"פ יועיל לשכחת, כי בשים עין להגות ולחזור דבריהם הק', יחקק בזכרונו אזהרת התוה"ק באיסור הנורא הזה, ואם לא ימוש התורה הזה מזכרונו, מוכטח לו לאדם שלא יחטא. וכדי להקל על הקורא חלקנו כל ענין וענין לבדו, ליתן רווח להתבונן בין פרשה לפרשה.

ואחת שאלתי מאת ד' אותה אבקש, להיות חלקי ממזכי הרכים, ואולי אכנה גם אנכי ממנה, ואליכם אישים אקרא להגות בספר הזה ולחזור עליו פעמים אין מספר, כי לא הוספתי משלי כלום, והם דברי

הראשונים כמלאכים ותורה יבקשו מפייהם, ודברים היוצאים מלבות קדושים, יכנסו בלבות בני גזע תרשישים, ובוה נשלם פרק ראשון בעזר צורי וגואלי.

פ ר ק ב'

א'

דבר ידוע הוא שהגוף כלי לנפש האדם. ובו תעשה פעולותי, וכל פעולות הנפש מתהווים כפי כוחות הגוף, ולפי זכותו וטוב מזגו יבין דרך הנפש החכמה השוכנת בקרבו, וע"כ למעם זה הרחיקנו האל ית' ממאכלות האסורות כולם, כי יודע אלקים כי כל אלה יגרמו רוע מזג הגופות וטמטום הלבבות. ומבואר הענין באר היטב בספר החינוך מהרא"ה ז"ל (מצו' ע"ג) בלאו דמריפה, וז"ל הזהב:

משרשי מצוה זו לפי שהגוף כלי לנפש ובו תעשה פעולתה, וזולתה לא תושלם מלאכתו לעולם וכו', כי הגוף בין ידיה כמו הצבת ביד הנפה, אשר עמו יוציא כלי למעשהו, ובאמת כי בהיות הצבת חזק ומכוון לאחוז בו הכלים, יעשה האומן דברים טובים, ואם לא יהי' הצבת טוב, לא יבואו לעולם הכלים מכוונים ונאים, כמו כן בהיות בגוף שום הפסד באיזה ענין שיהי', תתבטל פעולת השכל כפי אותו ההפסד, וע"כ הרחיקה אותנו תורתנו השלימה מכל דבר הגורם בו

סיפורי מעשיות

ענין נורא ששוחט אחד הורה לאסור בועה בפנים הקיבה ובוה הציל את כל היהודים ממחלה הממארת שהיתה אז בעיר זו, ר"ל

בספר מזכרת משה מביא: ראיתי ונתון אל לבי מ"ש לי זקן אחד שוחט מומחה אשר ב"לווארנו", שקודם ביאת חולי הקאלערא ד"ל לעיר זו, בדאותו* בפעם הראשונה בקיבת הבהמות בועה אחת בפנים סדוחה מאוד לאין קץ, ולא הי' חושש לה לפי שלא היתה במקום האסור, אך כשפדץ החולי הנזכר באותו זמן, התחיל להראות הבועה הנז' ועלה ברעתו שמא החולי הזה נמשך מאכילת הבשר הזה, והטריף כל הבהמות שהיתה להם מחלה זו. ומן השמים סייעוהו שבעיר זאת לא מת אף אחד מישראל. ואז ידע בוודאי כי זהו החולי. ומיד הלך והודיע להרופאים, וגזרו גם הם לבדוק כל הבהמות ונסתלק גם מהם החולי ולא חזר עוד. על כן טוב שהשוחטים ידעו זאת ולמצוה יחשב.

הפסד, וע"ד הוזה לפי הפשט נאמר שבא לנו איסור בתורה בכל מאכלות האסורות, ואם יש מהן שאין נודע לנו ולא לחכמי הרפואה נזקן, אל תתמה עליהם כי הרופא הנאמן שהזהירנו בהם, חכם יותר ממך ומהם, וכמה נסכל ונכהל מי שחושב שאין בדברים נזק או תועלת אלא במה שהשיג הוא, ויש לך לדעת כי לתועלתינו לא נתגלה סבתן ונזקן, פן יקומו אנשים מחזיקים עצמם כחכמים גדולים, ויתחכמו לאמר נזק פלוני שאמרה התורה שיש בו דבר פלוני, איננו כ"א במקום פלוני שטבעו כן, או לאיש פלוני שטבעו כן, ופן יתפתה לדבריהם אחד מן הפתאים, ע"כ לא נתגלה* מעמן להועיל לנו מן המכשול הזה, וידוע הדבר מדרכי הרפואות שבשר כל הטריפות האסורות לנו מוליד הפסד אל גוף האוכלן, מחמת שהטריפות מורה חולי בבהמה, ואל תקשה עליך ולומר מה הפסד יוכל להיות בבהמה שנטרפה מיד ונשחטה, כי לא מחכמה תקשה ע"ז, הלא ידעת כי לכל דבר התחלה, ואם תודה אלי כי באורך הזמן ימצא ההפסד בה מחמת הטריפות, תתחייב להודות כי ברגע הראשון התחיל ההפסד, אלא שהוא מיעוט בהתחלה, ואין ספק כי מן הנזק רע אפי' מיעוט, ועוד שכל דיני התורה וכל דבר שיש לו קיימא בגדר כזה התחייב להיות, שאם תתן דבריך לשיעורין לא יתקיים דבר בידך לעולם, עכ"ל.

ב'

וכע"ז כתב עוד החינוך (מצו' קנ"ד) בלאו שלא לאכול טמאים, וז"ל כי יודע אלקים כי כולם ממאכלות שהרחיק מעמו אשר בחר, יש בהם נזקים מצויים לגופם, שהם כלים לנפשות לפעול בהם ולהתעלות ע"י מעשיהם הטובים, ע"כ הרחקנו מהם, למען יפעלו הנפשות פעולתן, ולא ינעלו דלת בפניהם רוע מזג הגופות וטמטום הלכבות, וכע"ז כתב ג"כ בלאו דחלב (מצו' קמ"ז) וז"ל כי מהיות הגוף כלי לנפש, ובו תפעול כושר פעולותיה, ולפי זכותו וטוב מזגו יבין דרך הנפש החכמה הנתונה בו, ויאמין לעצתה וילך אחריה, מפני זה צריך האדם להשתדל עכ"פ בחיות גופו, להעמידו על ישובו ובריו וכוחו, וידוע הדבר ומפורסם בין ב"א, כי לפי המאכלים יתפעל הגוף בכריאות או בחולי, כי בשר הגוף הוזה ונפסד בכל יום ויום, ולפי המזונות הטובים יתהווה כהיפך, וע"כ ה'י' מחסדי הא"ל הגדולים עלינו, אנחנו עמו אשר בחר, והרחיק ממנו כל מאכל מזיק אל הגוף ומוליד בו ליחות רעות, עכ"ל, ועד"ז נתן טעם במאכלות האסורות כולם עי"ש.

ג'

והנה באמת מבואר טעם זה ג"כ במדרש רבינו בחיי פר' שמיני, וז"ל: למה הדבר דומה לרופא שהלך לבקר שני חולים, אחד יש בו סכנה אמר להם תנו לו כל מה שמבקש לאכול, נכנס לשני ואמר להם תנו לו מאכל פלוני ואל תתנו לו מאכל פלוני, לימים זה שהתיר לו המאכלים מת, וזה שהתיר לו מקצת ואסר לו מקצת נתרפא, אמרו לו מה זאת, אמר להם זה שראיתי בו סימני חיים התרתי לו זה ומנעתו ממנו זה, וזה שראיתי בו סימני מיתה התרתי לו את הכל, כך התיר הקב"ה לו' אומות שקצים ורמשים לפי שהם מוכנים לגיהנם, אבל ישראל שהם חיים אמר להם את זה תאכלו ואת זה לא תאכלו, ולכך אמר זאת החי' שהוא לשון חיים, לפי שישראל דבקים בחיים שנא' (דברים ד') ואתם הדבקים בד' אלקיכם חיים כולכם היום, וכע"ז איתא (בויקרא רבה פי"ג ס"ב) ומסיים בה הה"ד (משלי ל') כל אמת אלקי צרופה, רב אמר לא נתנו המצות לישראל אלא לצרף בהן את הכריות, עכ"ל המדרש.

ד'

אמנם ביאר העקידה ז"ל (שער ס') דהכוונה הוא לחיי הנפש ובריאותה, כי מי שחלקו בחיים בעולם הבא, יאות לו טבע אחר ממה שיאות לזולתו שאין חלקו בחיים, ולא לענין בריאות הגוף וחליו נאסרו אלו המאכלות כמו שאמרו קצת חלילה, דא"כ נתמעט מדריגת התורה האלקית כמדריגת חיבור קטן מספרי הרפואות ח"ו, וגם ראינו שגם מי שאינו נשמר מהם, הם חיים על בריאות הנכון, אבל הענין שנאסרו מצד חולאי הנפש ובריאותה, כי משוקצים ומתועבים ומזיקים אל הנפש המשכלת, ומולידים בה האטימות ורוע המוג וקלקול התאווה, אשר מהם מתהווה רוח הטומאה המטמאה הדיעות והמעשים, ומגרש רוח הטהרה והקדושה ממנו וכו'.

וז"ש חז"ל ביומא (דף ל"ט ע"א) שמטמטמת לבו של אדם שנאמר ונטמתם בם, אל תיקרי ונטמתם אלא ונטמטם, כי האטימות והטומאה נמשכים זה לזה, וע"כ נקראו המאכלות האסורות בשם טומאה וטהרה, כי טעם איסורם מצד רוח הטומאה, רוח רעה, רוח זנונים הנמשכים לאוכליהם, והשומר עצמו ירחק מהם כמו שיזהר מרברים הממיתים וכו'. וז"ש ז"ל לא נתנו המצות אלא לצרף בהן את

הבריות, והצירוף הוא שיחי' האדם חיי הזהירות והפרישות, וקבלת מלכות שמים, וצמצום עצמו בהרבה דברים שנפשו מתאו' להם, והם ממש חיי הבחירה שעליהם אמרו אם יחי' ימות ואם ימות יחי' עכ"ל לענינינו.

ח'

בספה"ק מגורת המאור (נר ג' כלל ו' חלק ו' פ"ג) כתב וזלה"ק: דבר ברור וידוע כי כפי מזון כל דבר כן יהי' גוף הניזון, ולפיכך הקב"ה ברחם על בני נח התיר להם בהמות וחיות ועופות ודגים, אע"פ שהיו יכולים להיות נזונים מתבואת הארץ, כמו שהיו מיצירת אדם עד אותו זמן, אבל בראותו כי מזון האדם בהיותו מתבואת הארץ כמו בעלי חיים שאינם מדברים, לא יהי' המזון סועד כ"כ לקיום הגוף, וגם לא יהא האדם ראוי כ"כ לעורר חיות הנפש להשכיל, ע"כ התירה תורה לאדם לאכול ולניזון בבעלי חיים האחרים וכו'.

וכשהי' רצון הבורא להבדילנו מן העמים להיות קדושים, ולתת לנו תורה קדושה ומצות וחוקים ומשפטים צדיקים, ולטהרנו מזהמת הנחש שהוא מנוף התאוות, ולעשות עם חכם ונבון, ובראותו כי יש מזון שמוליד דם עכור ועב וטמא כמוהו, ויש מזון שמוליד דם זך ונקי וטהור כמוהו, הבדילנו בתורתו מכמה מאכלות אסורות שאסר עלינו מכמה טעמים, וברוך יודע נסתרות אשר לפניו גלוי טעמי כל דבר ודבר, שלא לחנם אסרם על עמו אשר בחר בו, ומן הנראה לעינים הוא שאסר חלב ודם אפי' מהטהורים בעבור שמאטמין את הלב, ואסר החיות והעופות הדרוסים לפי שנראה שהם מעזים פניהם לדרוס כמותן, ואסר ארנבת ושפן וחזיר ודומיהם בשביל שסותמים דרכי התבונה, ואסר דגים שאין בהם סנפיר וקשקשת בעבור שגדלים ונזונים במים העכורים, ואסר שרצי הארץ והמים שמולדין מיני חולאים קשים ורעים, סוף דבר לפניו ית' גלוי טעם כל דבר, ועל כולם אמר (ויקרא י"א) אל תשקצו את נפשותיכם בבחמה ובעוף, גילה שכל הדברים אלו האסורים נתעבים ונמאסים, עושים דם רע מוכן לכמה פורעניות, ומשקצין הגוף והנפש וכו', עכ"ל.

נפש ישעי'

פרק ג'

א'

כּו יבואר כי האוכל ממאכלות האסורות, מכניסים טומאה בלבו ונפשו של האדם, וגופו נעשה בשר מבשרם, וקדושתו של מקום מסתלקת ומתרחקת ממנו, ונחשב כאלו עובר ע"ז ר"ל.

היות שכל אברי הגוף נזונים מהמאכלים אשר יאכל האדם, לכן אם אוכל מאכלות אסורות, הרי כל גופו נעשה טמא ומשוקץ ר"ל, כמו שכתב האוהה"ק בפ' שמיני (י"א מ"ג) עה"פ אל תשקצו את נפשותיכם וגו', וז"ל: אולי שבא הכתוב להודיע כי האוכל מחשרצים נעשה* נפשו עצמו שרץ, והוא אמרו אל תשקצו את נפשותיכם, פירוש לא תעשו נפשותיכם שקץ, ובמה בכל השרץ השורץ על הארץ כשתאכלו אותן וכו', ואמרו ולא תטמאו בהם אולי שיכוון לומר שצריכין ישראל להזהר לכל יכניסו לפיהם אפי' בהיסח הדעת וכו' כי התיעוב יעשה מעשהו כנפש האדם אפי' בהיסח הדעת, אלא שישתנה הפגם במעשה, המזיד תעשה נפשו שקץ, ובשוגג תטמא נפשו ותטמטם, והוא אמרו ולא תטמאו ונטמאתם בם, וצריך האדם ליוהר בתוספות זהירות וזריזות בכל דבר אשר יכנס בגדר ספק שיקוץ זה, ומה גם בזמנים אלו שזוהרם האויר והארצות כולן יחד, ואין לך גדולי קרקע שאין בהם מהשיקוץ, שומר נפשו ישמור את הדבר, עכלה"ק האור החיים זל"ה.

ב'

איתא בזה"ק פ' שמיני (דף מ"א ע"ב) תא חזי כל מאן דאכיל מאינון מאכלי דאסירי אתדבך בסטרא אחרא, וגעיל נפשו' וגרמי', ורוח מסאב שריא עלי', ואחזי גרמי' דלית לי' חולקא באלקא עילאה וכו', ואי יפוק הכי מהאי עלמא, אחידן בי' כל אינון דאחידן בסטרא דמסאבא, ומסאבין לי' ודיינינון לי' כבר נש דאיהו געלא דמרי', געלא בהאי עלמא וגעלא בעלמא דאתי וכו', וזי לון וזי לנפשייהו דלא יתדבקון בצרורא דחיי עלמין דהא אסתאבו וכו', כל עמל האדם לפיהו (קהלת ו') כל האי דינא וכל מאי דמביל ונקמין מיני' נקמתא וכו', לפיהו בנין פיהו דלא נטיר לי' וסאיב לי' לנפשו', עכ"ל בקיצור, יחדד האיש וילפת בראותו דברי קודש הזוה"ק, כגודל פגם הנגרם

בנפש אדם האוכל מאכלות אסורות דאתדבק בסטרא אחרא ר"ל, ורוח הטומאה שורה עליו, ומראה עצמו כאילו אין לו חלק באלקי ישראל ח"ו, וצריך להשמר ולברוח אפי' מן הספק שלא יכשל ח"ו בוודאי.

ועוד בענין הנ"ל בזה"ק שם (דף מ"ב ע"א) ר' יצחק אמר כל מאן דאסתאב בהו כאלו פלח לעבודה זרה דאיהו תועבת ה' וכתוב לא תאכל כל תועבה, מאן דפלח לע"ז נפיק מסטרא דחיי, נפיק מרשותא קדישא ועייל ברשותא אחרא, אוף מאן דאסתאב בהני מיכלי נפיק מסטרא דחיי ונפיק מרשו קדישא ועייל ברשותא אחרא, ולא עוד אלא דאסתאב בהאי עלמא ובעלמא דאתי עכלה"ק.

בראשית חכמה שער הקדושה (פרק ט"ו) כתב וז"ל: כי המאכלים הטמאים שהזהירה לנו התורה מהם, שורה עליהם רוח חיצוני וממא, ולכן האוכל אותם מטמא נפשו, ומראה על עצמו שאין לו חלק בקדושה ולא באלקי ישראל, כי הדבר הטמא נעשה חלק בעצם האדם, והנפש מתלבשת שם, נמצא שהוא מטמא גופו, ומטמא נפש המתלבשת בו, וזה שכתב בזה"ק נפשי' וגרמי', ולכן ראוי להתמיר האדם על עצמו במאכלו, שלא יהי' בו צד איסור כלל עכת"ד ז"ל.

ג

ותדע ישעי' מאכלות האסורות נסתלק הצלם אלקים מן האדם, ועלול לבוא עליו כמה מאורעות ח"ו, כדאיתא בזה"ק פ' וישב (דף קצ"א ע"א) וז"ל: כד בר נש לא אזיל בארחוי דאורייתא, האי דיוקנא

פיפורי מעשיות

החטא וענישו

מעשה נורא ונפלא, שספר החסיד ר' ישראל מקאליש

הרב הצדיק ר' חיים מקוסוב הי' גבאי צדקה של ארץ ישראל, והיו לו כמה משולחים, שהיו חוזרים על הערים והכפרים לגבות את המעות. בין המשולחים הי' גם החסיד ר' שרגא מסניאטין, שהי' נוסע ממקום למקום להריק את הקופות של רבי מאיר בעל הנס. פעם אחת הלך ר' שרגא למסעיו; ויבוא לעיר סעריט, וילן שם. וישכם בבוקר, ויתפלל ותיקין כדרכו, ואחר כך התחיל ללכת מבית לבית, לעשות את מלאכתו באמונה. משגמר את עבודתו בצהרים, אמר לצאת מן העיר, ולהגיע אל הכפר הסמוך לפנות ערב; ויגבה שם את

קדישא אתחלף לי', וכדין חיות ברא ועופי דשמיא יכלין לשלמאא עלי', בגין דאתחלף לי' האי דיוקנא קדישא וכו', תא חזי יחזקאל נמר פומי' ממאכלי דאיסורי, דכתיב (יחזקאל ד') ולא בא בפני בשר פיגול, זכה ואקרי בן אדם, דניאל מה כתיב ב' (דניאל א') וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך וביין משתיו, זכה הוא ואתקיים בדיוקני' דאדם וכו'.

וכן איתא בזוה"ק פ' משפטים (דף קכ"ה ע"ב) כל מאן דאכיל בשרא בחלבא מסתפי מחיון בישן, דהא צלמא דבר נש איתעבר מיני', ויכלין לאתזקא לי' וכו', תאנא במה* זכו דניאל חנני' מישאל ועזרי' דאשתויבו מאינון נסיוני, אלא בגין דלא אסתאבו במיכליהון וכו' ודניאל כד רמו יתי' לגובא דאריוותא, אשתלים בצולמא דמארי' וכו', ועל דא דחלו אריוותא מיני' ולא חבלוהו וכו', מאן גרים האי, בגין דלא אתגעלו בגעולי מיכלהון, ומבואר שם דמי שאוכל מאכלות אסורות נעשה פניו כפני חי' וצולמא דבר נש אסתלק מיני', עיי"ש.

סיפורי מעשיות

הכסף באותו יום, וילין הלילה, ובבוקר יקום וימשיך את דרכו הלאה. וכן עשה. אך כאשר יצא את העיר, נטה בעל העגלה מן הדרך, והתחיל לתעות. הלילה הגיע, והחשך הולך ומתגבר, והם לא ידעו באיזה מקום הם נמצאים. זה כשש שעות הם נוסעים בלי הרף, ובעל העגלה אינו יודע להיכן הוא נוסע; ויפחדו מאד לנפשם.

וידלי' בנסוע העגלה, וישאו את עיניהם ויראו, והנה נר מאיר מרחוק. וילכו לאור הנר, ויבואו אל בית אחד גדול ורם, שלא ראו כמותו מימיהם. ויבט בעל העגלה סביבו ויאמר: "אכן יש בית במקום הזה, ואנכי לא ידעתי; כל ימי נסעתי במקומות האלה ובקי אני בכל הדרכים והשבילין, בכל הבתים והאכסניות הנמצאים בסביבה זו, ואת הבית הזה לא ראיתי עד היום הזה". וידדו מן העגלה, ויבואו אל הבית פנימה, וימצאו שם את משרתי הבית, והם מלובשים בגדי אשכנז, שלא כמנהג המקום. ויהי כאשר דרכה כף רגלם על סף הבית, ויגש אליהם משרת אחד וישאל אותם: "האם רוצים אתם ללון פה?" ויענו שניהם ויאמרו: "כן", כי רוח גדולה וגשם חזק בחוץ, ואי אפשר הי' להם ללכת בדרכם הלאה.

כשמוע המשרת את מענה פיהם, הראה להם חדר מן הצד, ואמר להם להכנס לתוכו. נכנסו לתוך החדר, וראו לפניהם תנוד חם, שלחן, ונר

בספה"ק מסילת ישרים (פי"א) כתב וז"ל: המדריגה השלישית. אחר הגזל והעריות לענין התמדה, הנה הוא איסור המאכלות, בין בענין הטריפות עצמן, בין בענין תערובותיהן, בין בענין בשר וחלב, או חלב ודם ושאר איסור אכילה ושתי', כל אלה הנקיות בהם צריך דקדוק גדול וצריך חיזוק וכו', ופרטיהם רבים ככל דיניהם הידועים והמבוארים בספרי הפוסקים, והמקיל בהם במקום שאמרו להתמיר, אינו אלא משחית לנפשו.

אמרו חז"ל בספרי ולא תמאז בהם ונממתם בם (ויקרא י"א מ"ג), אם מטמאים אתם בהם, סופכם ליטמא בם, והיינו כי המאכלות האסורים* מכניסים טומאה ממש בלבו ובנפשו של אדם, עד שקדושתו של מקום ב"ה מסתלקת ומתרחקת ממנו, והוא מה שכתבו ז"ל (יומא ל"ט ע"א) אל תקרי ונממתם אלא ונממתם, שהעבירה מטממת לבו של אדם, כי מפלקת ממנו הדעת האמיתית ורוח השכל, שהקב"ה נותן לחסידים וכו' והנה הוא נשאר בהמיי וחומריו משוקע בגפות העוה"ז, והמאכלות האסורים יתירים בזה על כל האיסורים, כיון שהם נכנסים בגופו של אדם ממש ונעשים בשר מבשרו.

פיורי מעשיות

דולק עליו. וישבו אצל השלחן לנוח מעמל הדרך, ולבם מלא פחד ורעדה. ויהי בשבתם בחדר, והנה נפתחה הדלת לפתע פתאום, ושתי "פריצות" ויהודי אחד, חבוש ספורדיק על ראשו, באים החדרה, ויושבים על יד השלחן. ותאמרנה הפריצות: "משרת! הבא שלש כוסות יין". וילך המשרת ויבא את היין. ותשתינה הפריצות והיהודי ישב על ידן ולא שתה. ותאמרנה אליו: "מפני מה אין אתה שותה?" ויען ויאמר: "אסור לשתות יין נסך". ותאמרנה אליו: "ומדוע שתית או?" וידום היהודי. כאשר ראו הפריצות, שאין בפיו מענה, ויכו אותו על הלחיים מפה ומפה, ויקומו ממקומם, ויצאו שלשתם החוצה. כשיצאו מן החדר, חיל ורעדה אחוזם, ולא ידעו מה לעשות, אם לצאת מן החדר או להשאר בפנים. אחרי ישוב הדעת אמר ר' שרגא אל בעל העגלה: "לא נזח מן המקום, אך נשב יחד ונחזיק איש ביד רעהו עד יעבור זעם". כעבור חצי שעה, באו עוד הפעם הפריצות עם היהודי ההוא, ישבו על יד השלחן, וצוו למשרת להביא יין כבראשונה. המשרת העמיד לפניהם שלש כוסות יין, הן שפכו את היין לתוך גרונו, והיהודי לא נגע בו. וכששאלו אותו, ולמה שתה או, ולא ענה להן מאומה, הכוהו שוב על לחייו, ויצאו אתו

וכדי להודיענו שלא הבהמות הטמאות או השקצים בלבד, אלא גם הטריפות שבמין הכשר עצמו הן בכלל זה, אמר הכתוב להבדיל בין הטמא ובין הטחור, ובא הפירוש לרז"ל (תורת כהנים) אין צריך לומר בין חמור לפרת, למה נאמר בין הטמא ובין הטחור בין טמאה לך ובין טהורה לך, בין נשחט רובו של קנה לנשחט חציו, וכמה בין רובו לחציו מלא השערה, עכ"ל, להראות כמה נפלא כח המצות, שחוט השערה מבדיל בין טומאה לטהרה ממש.

והנה כל בר ישראל שיש לו מוח בקדקדו, יחשוב איסורי המאכל כמאכלים הארסיים, או כמאכל שנתערב בו איזה דבר ארסי, כי הנה אם דבר זה יארע, היקל אדם על עצמו לאכול ממנו, אם ישאר לו בו איזה בית מיחוש, ואפי' חששא קטנה ודאי שלא יקל, ואם יקל לא יהי' נחשב אלא לשוטה גמור, אך איסור המאכל כבר ביארנו שהוא ארס ממש ללב ונפש הישראלי, אם כן מי איפוא יהי' המקיל במקום חששא של איסור אם בעל שכל הוא, ועל דבר זה נאמר (משלי כ"ג ב') ושמת סכין בלועיך אם בעל נפש אתה, עכ"ל המסילת ישרים.

סיפורי מעשיות

יחד. ר' שרגא ישב על מקומו והחזיק בידי בעל העגלה. דאה את הכל, אך מרוב פחד הדבור אין אתו: הוא רצה לקרוא "שמע ישראל", אולם לא הי' יכול להוציא הגה מפיו. כאשר נכנסו בפעם השלישית והתחילו להכות את היהודי, על אשר לא רצה לשתות עמהן יחד, פנה היהודי אל ר' שרגא ואמר לו: "ר' שרגא! למה אדוני מחשה? האם כבודו אינו יודע מי אני? הלא אני פלוני בן פלוני. ככה הן נוהגות בי יום יום, ואני מבקש מכבודו, שיזכיר את שמי לפני הרב הצדיק ר' חיים מקוסוב". בצאתם מן החדר בפעם השלישית, נשמע קול קריאת הגבר, והכל נעלם; אין בית ואין תנור ואין נר, והם עומדים על פני השדה. עם עלות השחר, נתנו שבח והודי' לאלקים, על אשר עמד לימינם והצילם מן המזיקין.

באותו יום שב ר' שרגא מדרכו ונסע לקוסוב, ובבואו העירה נכנס תיכף אל הצדיק ר' חיים, וספר לו את כל המקרה, אשר קרה לו בדרך הלילה, והזכיר לפניו את שם הנפטר, שהי' יהודי תמים וכשר. הרב האוין לדבריו ואחרי כן אמר: "נכון הדבר, היהודי ההוא הי' איש כשר, אך נכשל פעם אחת בימי חייו באיסור יין נסך. ומעשה שהי' כך הי'. היהודי הזה הי' יהודי תמים, שומר מצות ה' ומדקדק לקיימן בכל פרטיהן ודקדוקיהן, ופרנסתו היתה

ה'

כתב הספורנו סו"פ שמיני עה"פ ולא תטמאו בהם ונטמאתם בם וז"ל אל תטמאו בהם באופן שתהיו טמאים ומטומטמים בם, וזה יקרה באכילתם, כי אמנם בהיותי אלקיכם חפצתי שתתקדשו ותכינו עצמיכם אל הקדושה וכו', כדי שתהיו קדושים ונצחיים וכו', וכל זה תשיגו כשתתקדשו ותשמרו מאסורים וכו', זאת הוא כוונת ומעם איסורי המאכלות עכ"ל.

וכ"כ הראב"ע זל"ה (קדושים כ' כ"ד) וז"ל ומעם למא, שתדעו שהוא טמא במחשבה ובדבור וכו', והרשב"ם כתב (שמיני י"א) ג) כל הבחמות והחיות והעופות והרגים ומיני ארבה ושרצים שאסר הקב"ה לישראל, מאוסים הם ומקולקלים ומחממים את הגוף ולפיכך נקראו טמאים. ואף בתלמוד, עכו"ם שאוכלים שקצים ורמשים חביל גופייהו עכ"ל.

סיפורי מעשיות

מן הסדרות, הי' יוצא ונכנס בבתי הפריצים, והביא להם סודרים לקנות את תבואותיהם ואת יערותיהם, ומדי פעם בפעם שלמו לו דמי טרחה. פעם אחת היו חייבים לו סכום גדול שכר סדרות, ובא לביתם לקחת מהם את כספו, כי הי' נחוץ לו מאד לנשואי בתו. התעקשו הפריצים ולא רצו לתת לו את הממון, עד אשר ישתה עמהם צנצנת יין. אולם היהודי סירב ולא רצה לשתות, בחשבו כי דק לצון חמדו להם האנשים האלה, כדרכם תמיד. אולם בראותו שהם עושים זאת בכוונה, ולא יתנו לו את הכסף עד אשר ימלא את משאלת לבם זו, השיאו יצרו, שאין זאת עבירה חמורה, והוא נפתה לו ושתה עמהם כוס יין. ואף שעשה את הדבר הזה לא מתוך דוע לב אלא כדי להוציא מהם את כספו לשם הכנסת כלה, מכל מקום הוציאו עליו בית דין של מעלה פסק דין זה, שראית בחצות הלילה בהיותך בדרך. אך כדי לנחמך אומר לך, שזה הי' היום האחרון לסבלותי, וכבר בא אל תקוננו, ומאותו הלילה ואילך נשמתו צדורה בצרור החיים".

אחרי הדברים האלה נאנח הרב הצדיק ואמר: «ומכל זה יוצא לנו מוסר השכל, עד כמה חייב האדם לשמור נפשו, שלא יכשל חס ושלום בשום דבר שאסרה תורתנו הקדושה, גם אם כונתו לטובה ולשם שמים, והשם יצילנו מכל דעות אמן כן יהי דצון».

(מס' אבן שתי' דף נ"ג)

תתבונן בדבריהם הקדושים ותשקול במאזני שכלך, האם כדאי בשביל הנאת הגרון והחיך של שעה קלה לאבד טובה הרבה, וכמ"ש המלך החכם וחומא א' יאבד טובה הרבה, ואם תשמור לפיך מחסוב להזהר מכל דבר איסור וספק איסור, תזכה לרב טוב הצפון ולהתקדש בקדושתו ית', ויש קונה עולמו בשעה אחת.

פ ר ק ד'

א'

בו יבואר כי מאכלות האסורות מחשיכים עיני השכל לאדם האוכלם, ומממטמת לבו ונפשו, ומכניסים בו מחשבות זרות ושורש כפירה ומינות ר"ל, ופופו שיכשל ע"י אכילתם בעבירות חמורות מאד ר"ל.

כתב בעל התניא בספרו הקדוש לקוטי אמרים (פ"ו ופ"ז) וז"ל: הקליפות הן נחלקות לב' מדריגות זו למטה מזו, המדריגה התחתונה היא שלש קליפות הטמאות ורעות לגמרי, ואין בהם טוב כלל וכו' ומחן נשפעות ונמשכות נפשות כל אומות עובדי גלולים וכו' ונפשות כל בעלי חיים הטמאים ואסורים באכילה וכו' וחיות כל מאכלות אסורות מחצומח כגון ערלה וכלאי הכרם וכו' והם אסורים וקשורים בידי החיצונים לעולם ואין עולים משם עד כי יבוא יומם ויבולע המות לנצח, כמ"ש ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ וכו'.

עוד כתב להלן (בפרק ח') וזלה"ק: ועוד זאת במאכלות אסורות שלכך נקראים בשם איסור מפני שאף מי שאכל מאכל איסור בלא הודע לש"ש לעבוד ד' בכח אכילה ההיא וגם פעל ועשה כן וקרא והתפלל בכח אכילה ההוא אין החיות שבה עולה ומתלבשת בתיבות התורה והתפלה וכו' מפני איסורה בידי הסט"א בשלש קליפות הטמאות ואפי' הוא איסור דרבנן שחמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה וכו' ולכן היצה"ר וכח המתאוה לדברים האסורים הוא שד משדין נוכראין שהוא יצר הרע של אומות עו"ג שנפשותיהם משלש קליפות הטמאות, עכ"ל לעניננו. ועיין בספה"ק באר מים חיים פר' שמיני ובספה"ק צמח דוד פר' שמיני ובספה"ק בני יששכר מאמרי חודש אדר (מאמר ב' דרוש ז') עוד בענין הנ"ל.

ב'

אִתָּא כּוּזָה"ק סו"פ שמיני דהמאכלות האסורות שורה עליהם רוה חיצוני טמא, לכן האוכל מהם הוא מטמא נפשו וגופו ורוה הטומאה שורה עליו, ומראה על עצמו שאין לו חלק באלקי ישראל ובקדושת ישראל, וגורם לעצמו בלכול השכל, וידוע מתוס' (שבת י"ב ע"ב. חולין ה' ע"ב) דאיסור המאכלות חמור יותר משארי עבירות, וזשה"כ (קתלת ו') כל עמל האדם לפיהו, ופי' כּוּזָה"ק הנ"ל דכל העמל והעונשים שהאדם מקבל אחר מותו בגיהנם ר"ל, הוא כשכיל פיהו שטימא בחייו במאכלות אסורות נכילות וטריפות, וגם הנפש לא תמלא לא תשתלים עונשה לעולם, וכתוב (משלי כ"א) שומר פיו ולשונו שומר מצרת נפשו, יראה השומר פיו ממאכלות אסורות ולשונו מלדבר דברים אסורים שומר מצרת נפשו, אל תקרי מצרת אלא מצרעת (שם פ' תוריע ומד"ת פ' מצורע) וא"ת הרי אנו רואים כמה בנ"א נכשלים בזה ואינם נענשים בצרעת, תי' בספה"ק ראשית חכמה (שער הקדושה פי"ג) כי הצרעת קבוע בנפש, ובעלות הנפש למעלה בכל לילה, כל הקדושים בדילים ממנה ומכריזים עליה שהיא טמאה, כמ"ש טמא טמא יקרא, וגם לאחר פטירתה מעוה"ז אם לא חזר בתשובה (שער בת רבים).

ג'

כתב בספה"ק מלא העומר פ' שמיני האוכל ממינים הטמאים ומאכלות האסורות, לא לכד שלא יעלה הניצוצין, אלא אף כי יטמא את נפשו בהם, בהיותם מצד הסטרא אחרא, ויוריד נפשו לקליפות, ולזה אמר הכתוב טמא הוא לכם, לא לכד שאין מסוגלין לעלות, אף כי גם יטמא את נפשו בהם עכ"ל.

פיפורי מעשיות

גודל כוחן של צדיקים

(מהרה"ק בעל דברי חיים זצ"ה ז"ע ועכ"א)

בעת הי' הרה"ק בעל ד"ח בצאצו במרחץ באדן, ויהי בעת סעודת שחרית של ש"ק באו הביתה שני אנשים בני בליעל לראות מעשה הרב, ויעמדו אצל השלחן נוכח פני הרה"ק. ויהי כאשר חלק הרה"ק שיריים מהקיגל להעולם, ויתן גם לשני אנשים האלה. ויקח האחד הקיגל בפיו ויאכל, ובעיני

וכ"כ בספה"ק תפלה למשה (קאפיטל ס"ח) האוכל מדברים האסורים
 וכו' הוא אסור בהטומאה, ואינו יכול לעלות אל הקדושה, וא"א
 שיפרד ממנו זוהמת הטומאה כ"א ע"י חיבוט הקבר או ע"י תענית
 והשובה, ע"כ ת"ד ז"ל.

וכתב בספר אור צדיקים, פרק י"ט, וז"ל: דע כי מי שלא הי' מדקדק
 במאכלים בעוה"ז ולא הי' נזהר להבחין בין איסור להיותר,
 ואפילו אינו איסור מפורש בתורה אלא מחכו"ל, עונשו שלאחר מותו
 בא הממונה על חיבוט הקבר ומכה על בטנו בשרביטו של ברזל ואש,
 עד שכריסו נבקעת ויוצא פרשנדא, ואז מהפכין אותו על פניו ומכים
 אותו, ואומרים לו בלע מה שהוצאת, השם ישמרנו ויצילנו מדין הקשה
 הזה ומדכוותיה, ובפרט באיסור בשר וחלב שהוא עון חמור,* ואיתא
 בזהר מאן דאכיל האי מיכלא דאתחבר כחדא בשעתא חדא או
 בסעודתא חדא, ארבעין יומין אתחזיא גדיא מסלקא בקלפוי וכו',
 ואי אוליד בר באינון יומן אוזפין ליה נשמתא מסטרא אחרא דלא
 אצטריכו וכו', ע"ש זהר פ' משפטים דף קכ"ה (עכ"ל ספר הנ"ל).

איתא במדרש תנחומא פ' שמיני עה"פ וזאת החי' אשר תאכלו, זשה"כ
 לעשות רצונך אלקי חפצתי ותורתך בתוך מעי (תהלים מ')
 אשריכם ישראל שבכל אבר ואבר שבכם נתן מצו' וכו'. ובספה"ק רב

סיפורי מעשיות

השני הי' לשחוק וילעג על האוכל, ויאמר לו הגם אתה תהי' חסיד? ויהי
 בבואם באכסניא ויושם לפניהם לאכול, והנה זה שאכל השיריים אינו יכול
 להביא המאכל לפיו. וכן יום אחר יום ואינו יכול לאכול. וידרשו ברופאים
 ולא ידעו מה לעשות. ויספר לאשתו כי מעת שאכל הקיגל שיריים מיד הרבי
 מאז נהייתה לו זאת המחלה. ותסע עמו אשתו לצאנו ויבאו אל הרה"ק ז"ל, ותירב
 עמו על מה שנתן לבעלה מאכל כזה אשר נעשה בו חולי. ויאמר הרה"ק
 ז"ל כי הוא אינו חולה, ולראי' צוה להכניס בעבורו קערה עם מרק ואח"כ
 בשר ופרפראות וכמעט לקק הקערות מרוב תאות אכילה שלא אכל כמה
 ימים. ויאמר להם הרה"ק ז"ל, מה שאינו יכול לאכול הוא מפני שנתקדשו
 מעיו מהשיריים שאכל ואינם מקבלים בשר נבלה וטרפה. על כן יכשירו הכלים
 ויקחו להם מבשלת ישראלית ואז יוכל לאכול באין מפריע. וכן הי', ולבסוף
 נעשה בעל תשובה גמור, זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

(שיחות יקרים, מספר דברי ישכר דוב)

טוב ביאר דברי התנחומא הנ"ל וז"ל: ענינו עפ"י המבואר בזה"ק
 ובדברי חז"ל, כי הדברים האסורים מטמטמים הלב כי הם מסטרא
 אחרא, והאוכל מהם נמסר לבו ביד הסט"א ר"ל, וידוע מה שפירשו
 בספה"ק מכל משמר נצור לבך, ר"ל מואסר הקליפות והסט"א, ואז
 תזכה להשיג תוצאת חיים, וז"ש כי ממנו תוצאת חיים היום הרוחניים
 להיות דבוק באלקים חיים, וע"כ בהשמר ממאכלות אסורות, ממילא
 יחפוץ הלב לדבק בו ית' ולעשות רצונו, וז"ש במדרש עה"פ זאת
 החי' אשר תאכלו, וז"ה לעשות רצונך אלקי הפצתי, כי ותורתך בתוך
 מעי דייקא, שנשמר באכילתו עפ"י התורה, ומתרחק מדברים האסורים,
 וזה שאנו אומרים בתפילה ברוך אלקינו שבראנו לכבודו וכו' וחי'
 עולם נטע בתוכינו, היינו בתוך המעיים להזהירם ממאכלות האסורות,
 ועז"א הוא יפתח לבנו (כלומר מן המאסר והמשמר) בתורתו, ע"י
 שהזהירנו את זה תאכלו ואת זה לא תאכלו, וממילא כשהלב פתוח,
 אז ישים בלבנו אהבתו ויראתו, לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם,
 וע"כ מנהג ישראל תורה, שבשבת שמיני שנאמרו בו השמירה והזהירות
 ממאכלות האסורות ומעירות, נוהגין בו לעשות החלות במפתח, להורות
 ע"ז שמה שנאמר בפרשיות הללו, הם המפתח לפתוח את הלב לעבדו
 ית' ולעשות רצונו בכל המצות עכת"ד ז"ל.

ד'

עוד בענין הנ"ל בספה"ק צרור המור עה"ת פ' שמיני, וזלה"ק: עה"פ
 זאת החי' אשר תאכלו וגו' וצוה עכשיו במאכלות אסורות
 ובדיני הטומאה במגע ובמשא, להורות כי אחר שהשרה השי"ת
 שכניתו ביניהם, והוא מהור ומשרתיו מהורים, ראוי להם שיהיו מהורים
 ונקיים במאכלם ובמגעם ובמשאם, כי אין ראוי שהשכינה תהיה שורה
 על הטמאים וכן אלו המאכלות אסורות והבהמות הטמאים, מטמטמים
 את הלב ומחשיכים הנפשות הזכות, ומבלבלים השכל, כמו שאמרו
 ונטמאתם בם, וכמו שצוה בכהנים שלא ישתו יין שהוא מבלבל השכל,
 כאמרו אל מלכים שתה יין פן ישתה וישכח מחוקק שהוא התורה,
 כן צוה בישראל שלא יאכלו דברים אסורים ודברים טמאים המטמשים
 את הלב, כי לכן נתן להם לחם אבירים, לחם דק, לזכך שכלם, ואין מי
 שיאכל דברים הפכיים לכזונה זאת, וכתב הוזה"ק בפ' זאת על פסוק
 כל עמל האדם לפיהו, שכל העונשים שאדם עובר בעולם הנשמות הוא

בעבור אכילת ושתית הדברים הטמאים, לפי שהוא מטמא גופו ונמשו בהם, וכן בדברי נבילות וזרפות, וכן בנבלת הפה, וזהו כל עמל אדם בעוה"ז הוא בעבור פיהו, וגם הנפש לא תמלא לא אשלימת עונשה אהא, כי אף בכל העונשים והיסורין שעוברת שם, לא תמלא ולא נשלם עונשה הראוי לה, עכ"ל ק.

ה'

ג'רסי' בגמ' יומא (ל"ט ע"א) תנא דבי ר' ישמעאל עבירה מטממת לבו של אדם שנאמר ולא תטמאו בהם ונטמאתם בם, אל תקרי ונטמאתם אלא ונטמטם עכ"ד הגמ'. יראה שהקשה להם כפל הלשון אל תטמאו בהם ונטמאתם בם, ועוד שהוא חסר אלף ונטמאתם, לכן דרשו לרמוז על סתימת השכל, כי הא"ל שכרא את האדם הוא יודע שהם מכינים בנפש וגוף האדם רוח הטומאה ומחשבות זרות, והם המסירים את האדם משלימות הנפש, וז"ש לא תשקצו את נפשותיכם וגו' (עולת תמיד).

אחז"ל (מד"ר בראשית פ"י) אין לך כל עשב ועשב מלמטה שאין לו מלאך ממונה עליו מלמעלה ואומר לו גדל, וכמו"כ כל ברי' יש עליו ממונה למעלה להמשיך לה חיותה, אם טהור טהור ואם טמא טמא, לכן לא יאמר אדם מה כוח יש בנמלה הקטנה לטמא את האדם המכניסה תוך גופו, ואף אם אכל מהם הרכה היש בה כדי להזיק גוף האדם, ואנו רואים לגוים אוכלים שקצים ורמשים והם בריאים וחזקים, אמנם אינו כן כי כאשר יכניס אדם ברי' טמאה תוך גופו, גם כי למטה בארץ ברי' קלה וקטנה כנמלה, אבל עי"ז נכנס בגופו ונפשו כח הטומאה מן ברי' זה להמשיך עליו כח הממונה שלה הטמא, וז"ש ולא תטמאו בהם, מטעם ונטמאתם בם, כי יגרמו גסות ואטימות בנפש מן המקור המשפיע להם, וארס הטומאה מזיק לנפש ומחליש כוחה ולא תוכל לעשות מלאכתה מלאכת הקודש, אך השומר עצמו ממאכלות אסורות ומשמר את גופו בקדושה וטהרה אז תוכל הנפש להתחזק בעניני עבודת השי"ת, כמ"ש דהע"ה לעשות רצונך אלקי חפצתי, והטעם כי ותורתך בתוך מעי, דאין אומן בלא כלים, והגוף הוא ככלי לנשמה, וכמו הצבת ביד הנפח אם הצבת הוא טוב וחזק יעשה האומן בו כלים טובים ולהיפך יקלקל מעשהו וכו', ועי' מסילת ישרים פי"א ודברי השכל דף ט'.

לכן מה מאד מחוייבים המורי הוראות אשר בכל עיר ועיר, להזהיר את העם לברוק המאכלים הצריכים בדיוקה מנמלים, כי הנכשל באכילת נמלה ח"ו עובר על חמשה לאווין (מכות ט"ז ע"ב) ובעוה"ר בזמנינו כמה בני אדם מחזיקים זאת לחסידות יתירה ושגוון (שב"ר).

דין שור הנגח בסקילה ולא יאכל את בשרו, לא משום סכנה, אלא מצד טבעו הרע, שלא יצמיח באדם האוכלו ג"כ מדה רעה, כמו איסור אכילת הטמאים, וזשה"כ שקץ הם ושקץ יהיו לכם בכפל הלשון, ירמוז לפי שאנו רואים שאחרים אוכלים מהם, והם כריאים וחזקים, לז"א שקץ הם לכם, ואף שבשעת אכילה אינם מזיקים, מ"מ לבסוף שקץ יהיו לכם (כ"ל, שב"ר שמיני).

י

אפ"ל סמיכות הפסוקים כפ' משפטים ואנשי קדש תהיון לי ובשר כשדה טרפה לא תאכלו וגו' לא תשא שמע שוא אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס, עפימ"ש ז"ל דאכילת דברים האסורים מטמטמים לבו ונפשו של אדם, ואיתא בספה"ק שמסירים את האדם מדבקותו כבוי"ת, ומכניסים בו מחשבת כפירה ומינות ר"ל (עיין לקמן מ"ש הרמב"ם ז"ל בתשובתו), גם שורה קליפה טמאה על מאכלות האסורות כמו שכתבו ז"ל (הבאנו לעיל דברי בעל התניא זל"ה), וע"י אכילתו מכניס בגופו ונפשו הקליפה הזאת ר"ל, וימנעו ח"ו מאמונה השלימה באחדות הבוי"ת, וז"ש ואנשי קודש תהיון לי, שתתנהגו בקדושה, ובשר כשדה טרפה לא תאכלו, שתשמרו עצמיכם ממאכלות האסורות, ואז לא תשא שמע שוא ר"ל, שלא תאמרו בשקר שמע ישראל, אל תשת ירך עם רשע היינו עם הקליפה השורה על מאכלות האסורות, להיות עד חמס, כי במלת שמע יש עי"ן רבתי, ובמלת אחד דל"ת רבתי, ר"ת עד, להורות להיותנו עדים מעידים על אחדותו ית'. והנה הקליפה השורה על מאכל האיסור, חומס ח"ו האמונה באחדות הגמור, ע"ד שאמרו חסן הייב דמי, דע"י שנהנה מן הקליפה ההוא כהנאת המאכל, מוסיף לו כח להיות חומס ממנו אמונת האחדות ח"ו, וז"ש אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס, ע"כ ישוב האדם בתשובה שלימה על שלא הי' נזהר ונשמר עד הנה, ויקבל עליו שמירת גופו ונפשו מכאן ולהכא, ומן השמים יסייעוהו, כאמרו"ל הבא לטהר מסייעין אותו (לקוטי מהרי"ל).

ז

מוכא בספר צפנת פענח מהה"ק בעל התולדות פ' יתרו (ד"ה ונראה דשמעתי ממורי), ומוכא גם בספר דגל מחנה אפרים פ' עקב, וזה לשונו: שמעתי ממורי דיש בכתבי שאלות ותשובות של הרמב"ם ששלחו מדינה אחת להרמב"ם וחתמו על שאלה זו כמספר שבעים אלף, ילמדנו רבינו, מאחר שאין תחיית המתים מפורש בתורה, רק בש"ס* רמזו ודרשו מהוכחות שלהם, אם כן גם לנו יש להוכיח ולדרוש איפכא וכו'.

והרמב"ם לא רצה בעצמו להשיב וצוה לתלמידו ר' שמואל אבן תבון לכתוב תשובתם, ותוכן ענין תשובתם הוא זה. אבאר לכם מאחר שנמשך לכם ספק זה, אם כן אין נשמתכם נמשך מבני אברהם יצחק ויעקב רק מאנשי סדום ועמורה וכו'.

והנה נפש האדם הוא דם הנעשה מברירות המאכלים, ויש כמה מיני בירור, בתחלה על ידי שזורקת המרה טפה כמאכל שבתוך מעיו, נכרר הגם ועב ונעשה צואה ויוצאה לחוץ, בירור ב' יוצא למי רגלים, בירור ג' נעשה זיעה, בירור ד' נעשה שערות וצפרנים, בירור ה' הדם נבלע בכבד וטחול וכו', ומבחר הדם נכנס בלב ואחר כך כמות, ומזה נעשה השכל והדעת, ומדבריהם נראה שאתם כופרים בדברי חז"ל, אם כן לא נזהרתם מאכילת איסור ודברים טמאים, והשכל והדעת שלכם נעשים מהדמים של טריפות ואיסורים, והשכל והדעת שלכם נמשך להכריע אל הטומאה כי ממנו נעשה, ואם כן איך תוכלו להכריע בשכל שלכם נגד רבותינו חכמי התלמוד, אשר רוחב לבם הי' רחבה מני ים וכו', ותדעו נאמנה מאחר שירדתם לספק זו וכפירח זו שהפורעניות קרובה לכם, וכך עלתה להם שבא עליהם מלך אחד והרגם והשמידם, ורצו להמיר דתם ולא קבלו אותם מאחר שכפרו בתחיית המתים, והאומות מאמינים גם כן בסוד הגלגול ותחייה, וכמ"ש הפילוסוף וכו', ומעט מזעיר נמלטו להרמב"ם וחזרו בתשובה, עכ"ל.

ח

האכילה ושתיה, אם הם מאכלים כשרים ואוכלם בכוונה, הרי אפי' בהמאכלים יש כוחות מהדיבורים של הקב"ה שאמר והי' העולם כגון תוצא הארץ וכו', וכשאדם אוכל אותם בקדושה נתחזק כוחו מחמת המאכלים ויש לו כוח לדבר דיבורים של תורה ותפלה בלי

מחשבה זרה, ואם הם מאכלים אסורים ח"ו נתחזק כוחו של היצה"ר וא"א לו להתפלל כראוי בלי מחשבה זרה ... (אור הגנוז פ' תולדות).

כתב האוחה"ק פ' שמיני עה"פ ולא תממאו בהם וגו', אולי שיכוין לומר לכל יכניסו בפיהם אפי' בהיסח הדעת, אלא שישתנה הפגם דכמויד תעשה נפשו שקץ, ובשוגג תממם נפשו ונממאת, והוא אומרו ולא תממאו בם עכ"ל. עוד להלן עה"פ והתקדשתם והייתם קדושים וגו', פי' שאם מתקדשים למטה לכל יכנס כגופם שום דבר טמא, גם ד' ישמרכם בזה עכלה"ק.

פ'

אר תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ וגו' ולא תממאו בהם וגו' ולא תממאו את נפשתיכם וגו'. נראה דבא לומר דאפי' בשוגג משקץ את הנפש, ולזה בא לומר שצריך לזוהר מאד שלא לשקץ את הנפש, וצדיקים שמשמרינן עצמם בכל כוחם, משמרים אותם מן השמים כמה שאין בידם, שלא יכשלו בדבר איסור, וצריך להתפלל על זה כדאמרינן

פ י פ ו ר י מ ע ש י ו ת

הנאון הצדיק מגור, בעל "חידושי הרי"מ", היתה לו הרגשה נפלאה להבחין בכל דבר אוכל אם יש בו נדנדוד של חשש איסור, אפילו אם מצד הדין הוא כשר. פעם אחת היתה איזו שאלה על עוף שנתבשל בביתו. הלכה המשרתת לשאול את פי הרב המו"צ והורה שהעוף כשר. הרבנית לא היתה אז בבית, כי היא ידעה מנהגו של הצדיק שלא לאכול משום דבר שהורה בו חכם, והמשרתת היתה חדשה, ולא ידעה מזה, ולכן לא סיפרה כלל לאנשי הבית שהיתה איזו שאלה על העוף. כשהמשמש של הצדיק הביא את הקערה עם התבשיל לפניו, נתן הצדיק את עיניו בהקערה, הסתכל קצת, וציוה להסירה מן השולחן ולא רצה לטעום. הלך המשמש אצל הרבנית להיוודע מה קרה כאן, ושניהם הלכו אצל המשרתת, וסיפרה להם את המאורע. מעשים כאלה קרו לרוב. והצדיק אמר פעם:

— ודאי אתם חושבים כי זהו ענין השייך לרבי. אין הדבר כך, וכל איש ישראל אם ירצה יוכל להרגיש אם לבו נותן לו לאכול דבר זה, אם לא. והוא שאמר הכתוב: "ובין החי' הנאכלת — כלומר, הניתנת להיאכל" (וואס עס לאַזט זיך עסן?) — ובין החי' אשר לא תאכל" (וואס עס לאַזט זיך ניט עסן?).

פעם אחרת אמר:

בירושלמי עד שאתה מתפלל שיכנסו דברי תורה בפיך, התפלל שלא יכנסו מאכלות אסורות לתוך פיך, ואמר הכתוב ולא תטמאו ונטמתם בם, וכן והתקדשתם והייתם קדושים, ויתבאר עפ"מ ד בתנא דבי אלי' ז"ל: אם עושה אדם את עצמו צדיק ולדבר אמת, מוסרין לו מלאך שמתנהג עמו בדרך הצדיקים וכו', ואם עושה אדם עצמו רשע וכו' ולכחש בדבר שקר, מוסרין לו מלאך שמתנהג עמו בדרך מכחש וכו', ז"ש ולא תטמאו בהם, כי אז ונטמתם בם אפי' שלא לרצונכם המלאך יביא אתכם לידי טומאה, ולהיפך והתקדשתם אם יהי' רצונכם להתקדש ותזהרו לקדש עצמיכם, אז והייתם קדושים, הבוי"ת יסייע בידכם להתקדש ותהיו נשמרים מן השמים ממכשול שוגג, כאמרז"ל בצדיקים שאין הקב"ה מביא תקלה על ידם, וכתבו התוס' דמירי במידי דאכילה עיי"ש (דברי אברהם).

י

כי אני ד' המעלה אתכם מארץ מצרים וגו', בפרק איזהו נשך (בבא מציעא ס"א ע"ב) הקשו בגמ' יציאת מצרים דכתב רחמנא גבי שרצים למה לי, ונראה בס"ד עפ"י מאמר רז"ל בכל דור ודור היוב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, ופי' דהי' תלוי ברגע אחד, וכן כל ענינים הכל תלוי רק ברגע אחד, דברגע אחד יוכל להתהפך מן הקצה אל הקצה הן לטוב הן ח"ו להיפך, כידוע דיוחנן כה"ג שימש בכהונה גדולה פ' שנה ולבסוף נעשה צדוקי, ואיתא בשם האריז"ל דנכשל במאכל, ע"כ מזהיר רחמנא במאכלות אסורות וכפרט בשרצים, דע"י שרץ משהו יוכל לבוא לידי שאול תחתית ר"ל, והיינו דמזהיר רחמנא אני ד' המעלה אתכם מארץ מצרים, דמה"ט הוצרך השי"ת להעלותם משפלות המצב אל מדרגה גבו' שבקדושה, כי לא יכלו להתמהמה אפי' רגע אחת, והכל תלוי באותו משהו וא"ש בס"ד (ערוגות הבושם).

פיפורי מעשיות

— תדעו שאין בזה שום מדרגה כלל וכל אחד מכם יכול בנקל להשיג הרגשה זו, וכך לימדנו בפשיסחא הצדיק ר' בונם ז"ל, והוא בודק ומנוסה. והעצה "קלה" מאוד: קודם שהאדם נותן לתוך פיו שום דבר מאכל או משקה יקבל על עצמו בהחלטה גמורה ובלב שלם, שאם יש ח"ו איזה דבר איסור בהמאכל או בהמשקה, מטוב לו שייחנק בבליעה זו. ואז, אם יש בו איזה איסור מודיעים לו מן השמים על ידי הרגשה ברורה שימנע מלבלוע אותו דבר.

בספה"ק ראשית חכמה (בשער הקדושה פמ"ז) וז"ל: אמרו רז"ל שהקב"ה מתקנא בזנות יותר מכל שאר העבירות, והטעם הוא זה מפני שעוקר עצמו ואבריו ונפשו מכל הקדושה ומתלבש כולו ביצר הרע, מה שאין כאן בשאר העבירות, חוץ מענין האכילה שהוא עבירה כוללת ג"כ המטמא את הנפש מפני שנעשית הטומאה חלק אבר מגופו, ע"כ.

יא

אל תשקצו את נפשותיכם וכו' ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם, כי אני ד' אלקיכם והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני, ולא תטמאו את נפשתיכם וכו' כי אני ד' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים והייתם קדושים כי קדוש אני. והכפולים רבו, גם מה ענין יציאת מצרים לשרצים כאשר נתעוררו חז"ל בזה ג"כ, אמנם יראה עפימ"ש"כ לעיל כי אחר שהדברים הטמאים הם מתועבים ומטמאים הנפש, לפי שהגוף נתגדל ונתפשט בהם, לכן במידי דאכילה אין הקב"ה מביא תקלה ע"י הצדיקים כמו שכתבו התוס' בפ"ק דחולין (דף ה' ע"ב) ובכמה דוכתי.

והנה כמו שהוא ית' רגלי חסידיו ישמור שלא יטמאו בדבר טמא אפילו שלא במתכוין, ולעומת זה מי שמתמא עצמו במתכוין יקרה לפניו מאכלות אף שלא במתכוין כדי שיטמא ביותר, לכן אמר אל תשקצו את נפשותיכם ואל תטמאו בהם במתכוין, שעיי"ז ונטמתם בהם אף שלא במתכוין, ואמר בהיות שאם הוא נזהר מן האיסור הוא ית' משגיח עליו בהשגחה שלא יתנאל במאכל איסור אף שלא במתכוין, לכן אמר כי אני ד' אלקיכם, ויש בידי לשמור את נפשותיכם שלא יאונה לצדיק כל און ודבר תיעוב לפיהם, וזהו ע"י שוהתקדשתם במכוין, תשארו קדושים אף משגגת אכילת איסור, ולא תטמאו את נפשותיכם.

ואמר שאל תתמה אם הדברים האסורין מרחיקים את האדם מן הקדושה, א"כ איפוא איך זכו אותן שיצאו ממצרים וזכו למראה השכינה פנים בפנים. הגם כי במצרים לא הזהירו על מאכלות אסורות ואכלו גם שקצים ורמשים כמו שקטרגו עליהם בעברם בים, הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז, ולזה תי' הכתוב, כי מי שהוא קרוב לאדון יותר, צריך להשמר מן התיעוב והלכלוך, וכל מלבוש שהוא דק ובהיר ביותר, כל כתם ותיעוב ישחיתו. והנה להיות במצרים לא נתעלו

ברום המעלות, לא הזיק לנפשם מאכל טמא, אבל עכשיו שזכותם למעלה, וזהו המעלה אתכם שהעליתי אתכם בתור המעלה לקרב אתכם לעבודתי להיות לכם לאלקים, ע"כ כל אוכל טמא תתעב נפשכם, ולכך כמו שהשר מזהיר לעבדיו שאל ימצא רבב על בגדיהם ויהיו תמיד בהירים ונקיים, כ"כ והייתם קדושים כי קדוש אני ועבד שר שר (מלא העומר).

יב

אל תשקצו את נפשתיכם וגו' ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם (ויקרא י"א מג), ובחז"ל (יומא ל"ט ע"א) ונטמתם חסר כתיב, אל תקרי ונטמאתם אלא ונטמטם, דהיינו מי שאוכל שקצים ורמשים, נבלות וטרפות מתטמטם לבו ונפשו של אדם עד שאינו מרגיש ומתבונן כלל אח"כ.

פיפורי מעשיות

הרב הקדוש ר' זאב וואלף מו'יטומיר, בעל אור המאיר, זכר צדיק לברכה ולחיי עולם הבא, העביר פעם שוחט בקהלתו. מצא בו רעותא, והכריז עליו ברבים, שנהג שלא כשורה ושחיטתו אסורה. קבל עליו השוחט, שהיה בעל משפחה גדולה, את הדין, ונשאר בלי מזון ומחיה. ישב בטל שבועות מספר, וביתו נתרוקן; כלתה הפרוטה מן הכיס לאט לאט, וכלו השעורים מן הכד. משרבתה המצוקה בבית השוחט, והטפלים התלויים בו צועקים לחם ואין, התיישב בדעתו ואמר: «אמת נכון הדבר, שהרב העביר אותי מן השחיטה בקהלתו, ואת גזירתו קבלתי עלי, ואני מקיימה בגלוי ובסתר. אך לא אמר מפורש שאסור לי לשחוט חוץ לגבולו, אם כן יש לי רשות לילך למקומות שאין מצודתו פרושה שם. אלך איפוא אל הכפרים הרחוקים, ישובים שהם חוץ לגליל שלו, ואשחט שם בהמות דקות ועופות, וארויח כדי פרנסת בני ביתי». וכאשר אמר כן עשה.

למחרת קם בבוקר, התפלל תפלת שחרית, נטל את תיק החלפים ושם אותו בתוך כיס הטלית והתפילין, לקח את המקל בידו והלך לדרכו. הלך יום וילילה, והגיע לכפר אחד שהיה מחוץ לגלילו של הרב מו'יטומיר. נכנס למזוג היהודי, התפלל שם, ואחר כך שאל את בעלת הבית אם יש לה עופות לשחוט. השיבה ואמרה, כי בבוקר השכם עבר בכפר שוחט קהלה, והוא הקדימו ושחט את העופות ואת העגל. נאנח אנחה גדולה, אמר שלום, יצא והמשיך את דרכו הלאה; ילך ויבוא לכפר אחר, והקדוש ברוך הוא יזמין לו שם את פרנסתו. בלכתו בא אל יער אחד, ישב בצל האילנות לנוח קצת, כי

הרבר דומה למוחר שהי' לו חנות של כושם, שנכנס פעם אחת לבורסקי, ולא יכול להתמהמה שם אף רגע, כי סרחון העורות עלה באפו, ויען שלא הורגל בזה מעולם ברח על נפשו, כמשך הזמן נודמן לו שירד מעסקיו עסק הכושם, והוכרח להחליף מסחרו ונעשה בעצמו בעל בורסקי והנה אם כי מתחלה הי' לו מסחר זה למפח נפש, כי לא הי' יכול לסבול ריח העורות, אבל כאשר התרגל במסחרו עמד וישב כל היום והלילה כחנותו ולא הרגיש כריח הסרחון, ונדמה הי' לו כי בורסקי הוא מכטן ומלידה.

סיפורי מעשיות

היה עיף מאד מחום היום ומעמל מדרך. כאשר ישב נפלה עליו תרדמה, וכשהקיץ משנתו, ראה את החמה בשקיעתה. נטל ידיים, נזדרז והתפלל מנחה, ואחרי התפלה אמר לעבור את היער, לבוא אל הכפר הסמוך, וללון שם הלילה. הלך ביער לתומו, ובלבו אין פחד, והנה שמע קול קורא מתוך סככי היער: «עמודו» ונבהל מאד. ובעמדו, יצאו מן היער גולנים, תפשו אותו, קשרו את ידיו, הביאוהו אל היער פנימה, ואמרו להרגו. ראה שהוא בסכנה גדולה, עלה על דעתו לומר להם שהוא חברם, וינהגו בו במנהג חבר. לא האמינו לו, ובקש מהם שיתירו את ידיו לרגע, ויראה להם אוז כליו. התיעצו ביניהם, ואמרו להתיר את ידיו ולאסור את רגליו, למען לא יוכל להלחם בם. התירו את ידיו, והוא הוציא את סכיני השחיטה שלו, הראה להם את הכלים ואמר: «גם אני שופך דמים, ואלה הם כלי המשחית שלי». הסתכלו בסכינים החדים והנוצצים, ומצאו חן בעיניהם, כי לא ראו כלים כאלה מימיהם. לקחו אותו ואת כליו, והביאום אל מקום סתרם, ואחרי שיחות ונסיונות רבים, קבלו אותו כחבר ושותף.

בימים הראשונים ישב ביניהם, כאדם היושב ברשות שאינה שלו; היה דומה לו שעני כל העולם פונות אליו. קשה היה לו לקבל על עצמו עול חייהם; היה נוהר מאד בדבריו ובמעשיו, והשתדל להתרחק מן הגזל והרציחה. אך ברבות הימים, כאשר ראה שאי אפשר לו להמלט, התרגל לאט לאט לחייהם. התערב בהם ולמד ממעשיהם. ואחרי עבור שנים מספר, היה כאחד מהם; ולבסוף עלה על כל החבורה, הצליח בכל דרכיו, ועשוהו לראש. אז הלך ובחר לו כברת ארץ ביער, הרחק מדרך המלך, מאדם ועיר, ובנה שם בית גדול. ולבית חצר רחבת ידיים, מוקפת חומה גבוהה, ובתוך החצר מרתף גדול ועמוק, שאיש לא ידע את מקום בווא וצאתו. כל היום ישב במסתרים, בבית או במרתף, ובלילה היה יוצא ועומד על פרשת דרכים ללסטם את הבריות.

כן הוא הענין עם מי שאוכל נבלות וטרפות ומתרגל בזה, עד שלבו מתטמטם ואינו מרגיש כלל בסרחון הנכילה, ולכן צותה התורה ולא תטמאו בהם ונשמתם בם, היינו שלא ישמא נפשו בנבלות וטרפות אפי' פעם א', כי מכיון שיתרגל בהן כבר קשה יהי' לו לפרוש מהן, כמו הכורסקי בסרחון העורות (חפץ חיים).

סיפורי מעשיות

על ידו נשתבש כל הגליל בחמסנות, וכל הדרכים היו בחזקת סכנה; אדם יוצא לעסקיו, אינו יודע אם ישוב לביתו. פחד גדול נפל על כל הולכי דרכים, והיו נמנעים מלעבור ממקום למקום בלילות, והתרחקו מדרך היער, שהוא מוכן לפורעניות. ראתה הממשלה שהחמסנות גדלה והלכה, שלחה למקום ההוא שוטרים ואנשי צבא לשמור על הדרכים, לחפש אחרי הגזלנים, לתפשם ולבער את הרע. אך כל עבודתם היתה לשוא; החיילים חפשו, השוטרים שמרו, והגזל והרצח גברו. ימים ושנים טרחו שליחי הממשלה, והעלו בידם חרס, עד אשר קרה מעשה והשוד חדל.

ומעשה שהיה כך היה.

פעם אחת נסע הרב הקדוש בעל אור המאיר למעזריטש, להקביל פני רבו המגיד הקדוש בחג השבועות, זמן מתן תורתנו. וכאשר הגיע בליל ערב החג לפרשת דרכים, שדרך אחת מוליכה למעזריטש, פגע בו אדם מזוין, לקח אותו והביאו ליער. הוליך אותו בין האילנות שעה מרובה, ולפני עלות השחר באו לבית אחד גדול מוקף חומה גבוהה. הכניסו לתוך החומה, והורידו אותו למרתף דרך מדרגות, וכשהיו בפנים, דרש ממנו את כספו, וכשאמר שאין לו דק זהובים אחדים, הוציא חרב מתערה ואמר להדגו. ראה הרב שהוא בצרה גדולה, וגם אם יצעק אין מושיע לו, הרים עיניו כלפי מעלה, ומסר דינו לשמים. אחד כך פנה אל הרוצח ואמר לו: "הרי אני בידך, ותוכל לעשות בי מה שלבך רוצה, רק דבר אחד אני מבקש ממך, שתתן לי רשות ליטול ידיים, ולברך ברכת התורה, ולקדוא קריאת שמע ולהתוודות, טרם תיטול את נשמתי". לא ענה לו דבר, רק הלך והביא כד מים, והעמידו לפניו. נטל הרב את ידיו והתחיל לומר: "אלקי; נשמה שנתת בי טהורה היא וכו'". בטעם וברגש, מלווים באנחות ובתנועות, ומלאו את חלל המרתף הגדול והריק, שמע הרוצח את הקול ואת האנחות, וראה את התנועות, נפל עליו פחד, וקוד וחום עברו בו חליפות, ולא עברו רגעים מספר, והוא נפל לארץ והתעלף. מיד פסק הרב את תפלתו, מהר ונטל את כד המים, שהביא לו הגזלן ליטול ידיים, נגש אליו וזרק מן המים על פניו; לחץ ברקותיו ודחק באבריו, ולא זו ממנו עד

פרק ה'

מאמר והתקדשתם והייתם קדושים

מלוקט מדברי רז"ל ומספרן של קדושים חומר הענין של מאכלות האסורות, וגדול הפגם להנכשל בהם ח"ו, והשכר הגדול המעוטר על האדם הנזהר בהם, ולהיפוך ח"ו העונש והיסורים למי שעובר עליהם ר"ל.

א'

בו יבואר גדול השכר של השומר עצמו ממאכלות אסורות

במדרש ויקרא רבה (פר' י"ג ס"ג) א"ר ברכי' בש"ר יצחק אריסטוון עתיד הקב"ה לעשות לעבדיו הצדיקים לעתיד לבוא, וכל מי שלא אכל נכילות בעוה"ז זוכה לראותו לעוה"ב, הה"ד וחלב נכלה וחלב מרפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו, בשביל שתאכלו ממנו לע"ל, לפיכך משה מזהיר לישראל ואומר להם זאת החי' אשר תאכלו, עכ"ד המדרש.

סיפורי מעשיות

שנתעורר. ישב המתעלף חוור וחלש, נשם בכבדות, וקשה היה לו לדבר. והרב עמד על ידו וטפל בו, ולא חזר לתפלתו עד אשר רווח לו. **משנהומב** לו, והתחיל נושם ברווחה, והרב גמד את התפלה, פנה אליו לסעוד. אז גלה לו האיש, שהוא הוא השוחט שהעבירו מן השחיטה לפני שנים הרבה, וספר לו את כל הקורות אותו מן היום אשר עזב העיר זיטומיד עד היום הזה. איך נתגלגלו הדברים, והיה לגולן, שודד ורוצח, ובכל הימים ההם לא זכר את הרב וישכחהו. וכאשר תפס אותו הלילה, ולא ידע מי הוא, וחשבו לסוחר יהודי הנוסע לרגלי עסקיו. ורק בשמעו את תפלתו ובראותו את תנועותיו לאור היום, הכיר אותו, ופחד אחזו, ונפל לארץ באין אונים. ובדברו נפל לרגליו, בכה והתחנן אליו שיסדר לו דרך תשובה: יבקש עליו רחמים, ויצילהו מרדת שחת. נחם אותו הרב הקדוש ואמר: „אל תירא ואל תחת! יש תשובה בעולם, וגדול כחה של תשובה, שכיון שאדם מהרהר בלבו לעשותה בלב שלם, מיד היא עולה ועומדת לפני כסא הכבוד, ומקדעה את גזר דינו". אולם כאשר התחיל השוחט להתוודות לפניו, וכמה דמים בידו, ומי יודע אם יספיקו בידו לעשות תשובה? הסתכל בו וראוהו רובץ לרגליו, שבור ורצוף, גנוחי גנח מתחרט בו. נתמלא לבו רחמים, ואמר

והכין איתא בקהלת רבה (פ"א סי' כ"ח) רבנן אמרי לעתיד לבוא הקב"ה מוציא כרוז, ומכריז ואומר כל מי שלא אכל בשר חזיר מימיו יבא ויטול שכרו, והרבה מאומה"ע שלא אכלו בשר חזיר מימיהם והם באים ליטול שכרן, באותה שעה הקב"ה אומר נשתכרו אלו שני עולמות, לא דיין שאכלו עולמן, אלא שהם מבקשין לאכול עולמן של בני עוד, באותה שעה הקב"ה מוציא כרוז פעם שני' ומכריז ואומר כל מי שלא אכל נבילות ומרפות שקצים ורמשים וכו'.

סיפורי מעשיות

לו לקום, ויעשה כל אשר יצוה עליו. ראשית כל יעזוב מערת פריצים זו, שהיא אם כל חטא, ומחבא לכל עושי תועבות. אחר כך ילך אתו אל המגיד הקדוש ממעזריטש, ושם יבקשו דרך תשובה, לתקן את המקולקל, כי אין דבר העומד בפני בעלי תשובה. מיד נאות לו, לעזוב את הבית ואת כל העושר הרב הצפון בו. עלו מן המרתף, הלכו ובאו אל העגלה של בעל אור המאיר, ונסעו למעזריטש.

כ היום נסעו, ובערב שבועות עם חשכה נכנסו לעיר, ובאו לבית מדרשו של המגיד הקדוש, בשעה שהתחילו להתפלל מנחה. בית המדרש הי' מלא; נתכנסו ובאו בני העיר, האורחים רבים מרחוק ומקרוב, והרוחק הי' גדול. דחקו ונכנסו, נצטרפו למתפללים, שהיו שקועים בתפלתם, ולא ראו אותם בכניסתם. השוחט עמד על יד הדלת, ופניו אל הקיר, ודעתו היתה טרופה; מתנחם הוא על מעשיו הרעים, לבו מלא צער ומכאובים והדבר אין בו. שומע הוא את קול המתפללים העולה מעלה, ונפשו אותה לתפלה המרחפת לנגד עיניו, ואין מלה בלשונו. ובעמדו כאלם לא יפתח פיו, נפתח מקור דמעתו, ולבו נשפך כמים. בין כך ובין כך גמרו את התפלה, והוא עודנו עומד ופניו אל הקיר ועיניו זולגות דמעות בלי הרף, משנתפור הקהל, ניגש אליו בעל אור המאיר, ברכו בשמחת החג, אחזו בידו והביאו אל השלחן הערוך, ואמר לו לישב בין האורחים, ולהסב עמם יחד אל שלחן המגיד הקדוש. בשעת הסעודה אמר המגיד תורה, והי' דומה לו שכל דבור ודבור היוצא מפיו הקדוש מכוון אליו, ובשרו נעשה חרודין חרודין, אחר הסעודה נשאר בבית המדרש, הי' ער כל הלילה, קרא את התיקון לליל שבועות, ולבו נתקרע בקרבו, בראותו שלא הניח עבירה אחת חמורה שלא עבר עלי'.

לפני שהאיר השחר הלך לטבול, בלב קרוע ומורתח התפלל תפלת שחרית, ובאימה ובריאה עמד לפני הארון הפתוח, כאשר הוציאו את ספרי התורה לפני הקריאה, בשעת הקריאה הקשיב רב קשב, וכשהתחילו לקרוא את

וביִקְרוּם שמיני (רמו תקל"ו) הוכא מימרא זו וסיימו כה כאותה שעה
 חן נוטלין איפופסין שלהם שנאמר (ישעי' ס"ו) אוכלי בשר
 החזיר והשקץ והעכבר יחדו יסופו נאם ה'.
 ובמדרש חזית עה"פ חכו ממתקים, אר"ח בנהוג שבנעולם אדם עושה
 מלאכה עם בעה"ב, וע"י שהוא מנבל עצמו כמיט הוא נותן לו
 שכרו, אבל הקב"ה אינו כן אלא מזהיר להם לישראל ואומר להם, אל
 תנבלו עצמכם בדבר רע, ואני נותן לכם שכר טוב, הה"ד אל תשקצו
 את נפשתיכם אני ד', נאמן לשלם שכר טוב לעוה"ב עכ"ל.

סיפורי מעשיות

עשרת הדברות, חרד חרדה גדולה, בכה בכי רב ואמר: «רבנו של עולם!
 מה אומר ומה אדבר? גדלו עוונותי מנשוא ואין להם כפרה». ובאמרו את
 הדברים האלה, צעק צעקה גדולה ומרה, נפל לארץ ושכב כאבן שאין לה
 הופכין. לשמע הצעקה והנפילה, קמה בהלה בבית המדרש. הקריאה נפסקה
 מחמת הרעש; איש את רעהו ישאל מה קול הצעקה, ורובם נדחקים ורצים אל
 מקום המעשה. בתוך כך הוציאוהו מבית המדרש לפרוודור, וכשראו האנשים
 המטפלים בו שאין בידם להעירו, הביאו רופא. מיד גרש את כל האנשים,
 ולא נשאר שם רק הוא ובעל אור המאיר שהביאו ואחרי יגיעה רבה התחיל
 נושם ופקח את עיניו. אחר כך העבירוהו לאחד מחדרי המגיד, שכב כל החג,
 ובעל אור המאיר עמד עליו לסעדו ולסמכו, ודאג לו מאד, בראותו אותו שכב
 על משכב ובאנת.

במוצאי החג נכנס בעל אור המאיר אל המגיד הקדוש, והגיש לו פתקה,
 ובה כתוב לאמר: «פלוני בן פלונית לרפואה שלמה». הסתכל בפתקה
 ושאל: «מי הוא החולה ומה מעשהו?» הרהר קצת ואמר: «זה הוא האיש
 שהתעלף בשעת הקריאה ביום ראשון לחג». חזר ושאל: «ומה הם מעשיו?»
 ספר לו את כל הקורות אותו, ובקש לקרבו ולרחם עליו, כי לבו מלא
 חרטה. נאנח המגיד ואמר: «כל כך הפליג מהקדוש ברוך הוא ונשתקע בעוונות!
 אך אין לך אדם שאי אפשר לו בתשובה; שעדי תשובה פתוחים לעולם. ה'
 א"ל רחום וחנון, הוא נותן יד לפושעים, וימינו פשוטה לקבל שבים, גם אם חטאם
 גדוש ומגודש. וסימן טוב לו, שהוריד דמעות בשעת קריאת עשרת הדברות,
 ביום שבו נתנו, ובכה עד דכדוכה של נפש. ה' ירחם עליו וישלח לו רפואה
 שלמה, רפואת הגוף ורפואת הנפש. ואתה תשב אצלו, ולא תצא מכאן, עד
 אשר יהי' בריא ושלם». נשאר בעל אור המאיר אצל החולה, השתדל בעדו
 לרפאותו ולהפיק לו צרכיו, שלא יחסר לו שום דבר. וכשהבריא וחזר לאיתנו,

נפש ישעי'

בתנחומא (פ' שמיני ס"ח ובמד"ר שוח"ט ס"י י"ב) האל תמים דרכו אמרת ד' צרופה וגו', וכי מה איכפת לו להקב"ה בין ששוחט את הבהמה ואוכל, או אם נותר ואוכל, כלום אתה מועילו או כלום אתה מויקו, או מה איכפת לו בין אוכל טהורות לאוכל נבלות, אמר שלמה אם חכמת חכמת לך וגו' (משלי ט') הא לא נתנו המצות אלא לצרף בהן את הבריות וישראל, שנאמר כל אמרת ד' צרופה, למה שיהא מגן עליך שנאמר מגן הוא לכל החוסים בו הוי אומר זאת החי' אשר תאכלו וגו'.

בספ"ק תורת משה פ' קדושים ביאר דברי חז"ל, מ"ד במדרש לעתיד לבוא הקב"ה נוטל ס"ת בזרועו ואומר מי שקיים מה שכתוב בזה יבוא ויטול שכרו, מיד באים אומה"ע ואומר הקב"ה מי שלא אכל נבילות וטריפות יקבל שכרו, והוא תמות.

י"ל הלא הרבה ורוב מצות, ובפרט שבין אדם לחכירו שכליות, וגם אומה"ע מקיימים אותם, וע"ז לא יקבלו שכר, רק אם עושים המצוה למען שמו ית' כאשר צו' הקב"ה, ואיתא שרוב אפיקורפות

סיפורי מעשיות

דרש מאת מטיבו להביאו אל המגיד הקדוש, והוא הכניסו לפני ולפנים. כשנכנס מצא את הרב יושב על כסאו, נתן לו שלום והוא החזיר לו שלום. הראה לו פנים מסבירות, ושאל אותו, מה הוא שואל ממנו. ספר לו את כל אשר אירע לו, לא החסיר דבר, ושאל ממנו להורותו דרך תשובה. גענה לו המגיד הקדוש, אמר לו דברי כבושין, והבטיחו למלאות את בקשתו. ואחרי שסידר לו דרך תשובה, והוא קבל על עצמו לקיימה בכל חומר הדין, חזר בעל אור המאיר אל ביתו, והשוחט נשאר במעזריטש. ישב בבית המדרש על התורה ועל העבודה, קיים את סדרי התשובה החמורה בצניעה בכל לבבו ובכל נפשו, ואיש לא ידע מה הי' אתו עד יום מותו. כל ימיו סבל מכאובים, קבל את יסוריו באהבה ובהכנעה, כדי למרק עוונותיו, שרבו למעלה ראש. יום ולילה פשפש במעשיו, ובקש מחילה וסליחה מאת קונו, ועם כל ענויי גוף ונפש לבו הי' נוקפה, שמא לא יצא ידי חובתו, והוא מאלה שאין מספיקים בידם לעשות תשובה. כך הרהר תמיד בתשובה, ולא פסק מלעסוק בה, עד אשר חלה ונפל למשכב, נפטר והלך לעולמו כבעל תשובה גמור. אחר פטירתו הספידו בעל אור המאיר, וסיפר את כל הדברים האלה ברבים.

(מס' זכותא דאברהם)

רח"ל מתנוצץ באדם ע"י אכילת נבילות ופריפות, ויען שאומה"ע אוכלים כזה, ממילא מוכן כי מצותיהם שמקיימים, הם רק יען ששכל שלהם מחייב אותם, ובזה אין להם שכר, ומוכן המדרש הנ"ל, וזה תשובתו ית' לאומה"ע והכן עכת"ד ז"ל.

ב'

גם על ידי השמירה ממאכלות האסורות, ממשיך על עצמו קדושה מלמעלה, כמו דכתיב (ויקרא כ' כ"ד) ולא תשקצו את נפשותיכם וגו' והייתם לי קדושים כי קדוש אני ד', וגם נאמר בפרשת ראה לא תאכלו כל נבלה וגו' כי עם קדוש אתה לד' אלקיך ובך בחר ד' וגו', ואחז"ל (יומא דף ל"ט) ת"ר והתקדשתם והייתם קדושים, אדם מקדש עצמו מעט מקדשין* אותו הרבה, מלמטה מקדשין אותו מלמעלה בעוה"ז מקדשין אותו לעוה"ב, ע"כ. וכל עת שנודמן לידו דבר איסור, ומונע את עצמו לעשות האיסור, מחשבין לו מן השמים כאלו קיים מצות עשה דאורייתא בפועל ממש, כמו שאחז"ל ישב אדם ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כאלו עשה מצוה.

סיפורי מעשיות

ראיתי בס' בית יוסף חדש שהגאון הצדיק ר' מרדכי בנעט ז"ל הי' שולח שאלות לבעל הח"ס זלה"ה, ושאלו לו למה צריך זה, וכי אינו יכול לפתור שאלותיו בעצמו לפי גדולת גאונו ועוצם חכמתו, והשיב שאינו שולח אליו משום רוב חכמתו רק משום גדול צדקתו, שהוא בטוח בו שלא יאונה לצדיק כל און, וכל מה שיוציא מפיו להורות ודאי אמת ואין להסתפק בו, וכן נמצא בתשובה מהגרע"א ז"ל בנידון היתר א', אשר הי' בזה שקלא וטריא בין הגאונים, וכאשר שלחה לפני בעל החת"ס ז"ל השיב שמצד השאלה היא מותרת, אך סיים במה שלא נשאל והוא לחקור העדים אם אינם קרובים, וכתב הגרע"א ז"ל ע"ז שחתנו בעל החת"ס כיוון דבר זה ברוח הקודש. וז"ל השלטי גבורים שעל המרדכי ריש פ' במה מדליקין, ע"פ כי אתה תאיר נרי וה' יגי' חשכי, כשאדם עוסק בתורה לשמה הקב"ה מגי' חשכו, שאינו בא לידי עון ואינו מורה בתורה שלא כהלכה, ולכך אמר הכ' והגית בו לשון נוגה, כשהקב"ה רואה שלבו של אדם לש"ש, אפילו שאין בלבו לדעת עומקה של הלכה, הקב"ה מגי' דבריו שלא יצא מפיו הוראה שלא כהלכה, ובס' ארץ החיים מהגה"ק ר' חיים מטשערנאָוויץ ז"ל (ברכות דף כ"ח) כתב מעשה נפלא בענין זה אשר חזה בעצמו וז"ל: אזכיר בכאן דבר נפלא אחד שראיתי בהרב

גם עבור התגברותו על יצרו בעת שהוא רואה להאיסור והוא רעב ומתאוה לו, וכובש את יצרו מחמת רצון הש"י, נקרא בשם גבור כי זו היא הגבורה האמיתית, כמו דאיתא באבות איהו גבור הכובש את יצרו, ועתיד להיות אור הקב"ה עמרה כראשו לעתיד לבא, וחז"ל חשבו חמשה הזוכים לזה, ומתגבר על יצרו הוא אחד מהן, כמו שאחז"ל (מגילה ט"ו) עתיד הקב"ה להיות עמרה בראש' בל צדיק וצדיק, שנאמר ביום ההוא יהיה ד' צבאות לעמרת צבי וגו' לשאר עמו, למי שמשים עצמו כשיריים, וליושב על המשפט זה הדין דין אמת, ולגבורה זה המתגבר על יצרו, משיבי מלחמה שנושאים ונותנים במלחמתה של תורה, שערה אלו תלמידי חכמים שמשכימין ומעריכין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות.

גם זוכה עבור זה לראות בסעודה של צדיקים שיעשה להם הקב"ה בגן עדן לעתיד לבוא, כדאיתא במדרש (ויקרא פרשה י') אריסטון (פי' סעודה גדולה) עתיד הקב"ה לעשות לעבדיו הצדיקים לעתיד לבוא, וכל מי שלא אכל נבילות בעוה"ז זוכה לראותו וכו', גם זוכה עבור השמירה ממאכלות האסורות לחיי הנצח, כמו שהאריך בזה בזוה"ק פ' שמיני, הנך רואה מכל זה גודל השכר שיש לאדם עבור זה. ע"כ מה מאוד צריך האדם להתחזק תמיד שלא להתגעל במאכלות האסורות לו, ועבור זה יהיה ד' אתו וירומם קרנו למעלה בזה ובכא.

סיפורי מעשיות

הגאון האמיתי חסיד האמת הרב דק"ק זלאטשוב ר' ישכר דוב בעריש זצ"ל בעהמח"ס מבשר צדק ובת עיני, מ"כ באה"ק זי"ע ועכ"י, שבא לפניו נער א' לשאול ומעט דקין מן עוף בידו, והשומן שבין הדקין הי' קשה במקצת, והי' נראה שא"צ לפנים לשאול עליו, ונטל הוא בידו השאלה והתחיל לצדד בה צד איסור ואמר כמה צדדים, ואני השבתי לו על הכל שאין כאן שום צד ונדנדוד איסור. ואחר ששהה שעה א' ואין אתנו בבית כ"א אנחנו יחד, אמרתי לו רבי אין אני יודע מה עניינכם שרצונכם לאסור הפשוט כזה, אמר לי: מוכרח אני לגלות לכם האמת, אין פי רוצה לומר על התרנגולת זו כשרה, ולבי נוטה בה לומר טריפה. אמרתי לו: א"כ הדברים, התרנגולת אפשר טריפה היא מצד אחר אבל לא מזאת השאלה, ושאלתי את הנער: היש אתך התרנגולת? והשיב: ישנה בבית האחר. ואמרתי לו להביא אותה. והי' מונח

ג'

והנה ביארנו עד כה גודל האיסור של מאכלות המגואלים, על כן יתבונן כל איש עד כמה צריך ליתן לבו תמיד לזה שלא ישל ח"ו, ואפילו אם יודמן בין חברים רעים שמורגלים באיסור זה, והם מחרפין ומגדפין אותו ומחזיקים אותו לשוטה ופתי עבור פרישותו אל ישום לבו לזה, וידע כי עבור שסבל בזיונות בשביל מצותיו של הקב"ה, יגדל שכרו יותר בעולם הגמול, וכה"ג איתא בירושלמי דפאה פרק בתרא לענין גבאי צדקה וז"ל: ר' אלעזר הוי פרנס, חד זמן נחית לביתיה א"ל מאי עבדיתון, א"ל אתא חד סיעה ואכלין ושתין וצלין עלך, א"ל ליכא אגר טב, נחית זמן תניין א"ל מאי עבדיתון א"ל אתא חד סיעה חורי (אחרת) ואכלין ושתין ואקלונך (ביוזו אותך), א"ל כדון איכא אגר טב, עכ"ד הירושלמי.

וכן על דרך זה בכל מצוה ומצוה, יהיה תשלום גמולה לפי ערך הצער שהשיגו ע"י קיומה, וכה"ג מצינו בתורה לענין קרבן ונפש כי תקריב קרבן מנחה וגו', שאחז"ל אמר הקב"ה מי דרכו להתנדב מנחת סלת עני, מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו, והכל הוא מטעם כי הקב"ה מביט על קיום המצוה באיזה אופן קיומה, אם מתוך הריוח או מתוך דחק ועוני, או שאר מיני בזיון, וככל שיתגדל הצער בעת קיומה יתגדל הריוח בעת תשלומה, וכמאמר הכתוב הזורעים בדמעה ברנה יקצרו (נדחי ישראל מהחפץ חיים זל"ה).

סיפורי מעשיות

בתרנגולת בצד אחד מכה אשר כתובה בתורה ונטרפה בה התרנגולת. ותמהתי על המראה מאד מאד. וראיתי אשר אין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים. ואמר לי: עתה אני רואה איך שאדם צריך להתפלל תפילת רנב"ה שלא אומר על טמא טהור, שאין פירושו שלא יטעה בדין, שזה כבר נכלל במה שאמר שלא יארע תקלה על ידי, אלא שאם תובא לפני שאלה ונעלם האיסור שבו, וכיון שיצא מפי טהור ויאכל נמצא שתהי' התקלה על ידי, אלא שלא יוכל הפה לומר על טמא טהור, אף שלא אראה הדבר טמא לעיני לא אומר עליו טהור, עכדה"ק.

והנה לימוד גדול יוצא לנו מזה לענין בחירת רב או שאילת שאלה שאין לפנות למי שהוא גדול בחכמה יותר, רק למי שהוא גדול ביראה יותר לבטל רצונו מפני רצון אבינו שבשמים.

(מס' דרך צדיקים)

ד'

בו יבוארו העונשין הנוראים הבאים על האדם ביום הדין,
שכמה מאות מלאכי חבלה לבושין שהורין יהיו רצין
אחריו להוליכו לגיהנום מקום חושך, אוי לו ואוי לנפשו,
ח' ישמרנו ויצילנו.

כתיב תיסרך רעתך וגו', ודרשו חז"ל כל העובר עבירה אחת בעוה"ז
מלפפתו ומוליכתו ליום הדין, היינו שמכל עבירה נברא מלאך
משחית המתנקם באדם שעבר העבירה לאחר מותו. בספה"ק ראשית
הכמה (שער היראה פרק י"ג) אמר רבי יהושע בן לוי פ"א הייתי
מהלך בדרך ומצאני אליהו הנביא זכור לטוב, אמר לי רצונך שאעמידך
בשער גיהנום, אמרתי לו הן, הראני והראני בני אדם שתלויים
בחוטמיהון, ובני אדם שתלויים ברגליהם וכו', והראני בני אדם
שתלויים בעיניהם וכו', והראני בני אדם שמאכלים אותם בשרם,
ובני אדם שמאכלים אותם גחלי רתמים, ובני אדם יושבים חיים
ותולעים אוכלים אותם, אמר לי אלו שכתוב עליהם כי תולעתם לא
תמות וכו'. אמר ר' יוחנן כל מלאך ומלאך ממונה להפרע עונש עבירה
אחת, זה בא ודן אותו וזה בא ודן אותו, והולך לו, וכן השני והשלישי
וכן כולם, עד שמשלימים לכל עבירות שיש בידו וכו', באותה שעה
נפשו נמסרה בגיהנם למלאכים אכזריים ומחלקים אותם ביניהם וכו'
עכ"ל.

מכ"ל הדברים הללו יסתמרו שערות ראש האדם, ובפרט מי שעבר
ושנה באיסור מאכלות האסורות רח"ל, ולפעמים עבר באכילה
אחת על לאווין הרבה, נמצא שבמשך זמן נבראו ע"י אכילתו מחנות
של מלאכי חבלה משחיתים ומחבלים ר"ל, המחכים עליו מתי יבוא
זה לידינו ונעשה בו דין, ואז ינחם באחריתו כי בשביל הנאת לגימה
קלה יסבול עונשין ויסורין כ"כ מרובים, אבל אין תשובה בשאול,
ע"כ יתכונן האדם בעוד מועד, וכל זמן שהנשמה בקרבו יתחרט וישוב
על שעבר, שלא נזחר עד הנה, ויקבל עליו קבלה אמיתית בכל לבו,
להזר ולהשמר מכאן ולהבא מכל נדנוד וחשש וספק איסור, ואז טוב
לו בזה וכבא.

ח'

כתב הגה"ק בעל הפני חיים זל"ה וז"ל: כתיב (בפ' האזינו) כי
מגפן סדום גפנם ומשדמות עמורה ענכמו ענבי ראש אישכלות

מרורות למו חמת תנינים יינם וראש פתנים אכזר הלא הוא כמוס
 עמדי חתום באוצרותי לי נקם ושלם לעת תמוט רגלם וגו'. ביאור
 הכתוב נראה ע"פ מה שהביאו הספרים בכיבור דברי הנביא מי אל-
 כמוך נושא עין וגו', היינו דכשהאדם חוטא תיכף נברא משחית לחבל
 אותו, ואם הקב"ה היה מניחו, היה תיכף יורד למטה ומעניש להאדם,
 שהיה תובע ממנו מזון כיון שנברא על ידו, אבל הקב"ה ברוב חסדו
 כביכול נושא עין וטומנו וחותמו באוצרותיו ומפרנסו שם, כי הכל
 צריכים להשפעה, וממתין לאדם עד יום מותו פן יחזור בו בתשובה,
 (וזהו שאה"כ מי אל- כמוך נושא עין שלא כמידת בו"ד, שלא די שאין
 מעניש להמורד, אלא גם מפרנס להנושה בו כדי שלא יזיקהו) אבל
 סוף כל סוף אם אין עושה תשובה והאדם מוכרח למות, מיד פותח
 הקב"ה אוצרותיו, כי לא לעולם יזון אותם, ותיכף יוצאים המשחיתים
 שנבראו מהעבירות, וכל אחד מענישו באותו אבר שחטא בו.

סיפורי מעשיות

זקיני וצללה"ה נסע פ"א מרדאמסק על חתונת אחד מנכדיו וכאשר נתנו
 המרק והבשר על השלחן, זקיני זצ"ל לא נגע בו ולא דצה לאכלו,
 והאנשים המסובים הפצירו בו שיאכל אבל הוא באחת כי לא יאכל בשד,
 ולמחרתו מצאו איזה שאלה בחלק מן העוף הנשאר, ושאלו לרב העיד והודה
 שהוא טריפה אזי הבינו למפרע כי לא יאונה לצדיק כל און וד' רגלי חסידיו
 ישמור [ועיין בס' כרם הצבי מידי"ג הרב הגאון ר' צבי פערבער ג"י הרב
 בעיד לונרון בפ' משפטים שכתב בזה"ל ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה
 טרפה לא תאכלו, ואמר הגר"ח סופר בעל מחנה חיים זצ"ל כי נרמז בזה גם
 הבטחה שאם תהיו אנשי קדש אזי רגלי חסידיו ישמור ממכשול ותקלה שלא
 לבא לאכילת טריפה וכמו"ש בחולין (דף ה:) השתא בהמתן של צדיקים אין
 הקב"ה מביא תקלה על ידם צדיקים עצמם לא כ"ש, ובתוס' שם כתבו שהוא
 במידי דאכילה אין הקב"ה מביא תקלה לצדיק דגנאי הוא שיבא לתוך פיו
 של צדיק דבר אסור, וז"ש ואנשי קדש תהיון לי ואז תזכו כי בשד בשדה
 טריפה לא תאכלו. וכן שמעתי ע"ד רשע אחד שאסר יין ע"י נכרי ושפכום
 בצלוחיות וחתמם כראוי, ושלחם משלוח מנות להגה"ק בעל שו"ת עמודי אש
 ז"ל שהי' אבד"ק איישישאק, הרבנית שכחה והעמידה תחת המטה, ולמחר
 גילתה זאת לבעלה כי פלוגי בעל מסחר היין שלח יין למשלוח מנות, ובשגגה
 העמידה תחת המטה, והרשע בא לחקור אם היין הי' טוב, וגלה לו הגה"ק זצ"ל
 הנ"ל כי נתנם לנכרי ולא שתה, ואז הודה ולא בוש מה שעשה וכי רואה בחוש

ואמרתיו שכל זה רמוז בתורה בפסוק הנ"ל, כי מגפן סדום גפנם וגו', והוא מליצה יפה, דהיינו כשם שהאדם כשעושה מצוה נוטע עבורו בגן עדן איזה נטיעה יפה בעץ החיים (והוא משל לתענוגים הרוחניים) כדי שיתענג אח"כ בכואו שמה, כן ממש כשעושה עבירה ניטע עבורו בגיהנום אילן מר, שייך פירותיו הם ארסיים כארס תנינים וחמת פתנים, ובכואו שמה הוא מוכרח לשנות ולמצות שמריהם, והוא הכל משל לעונש המר והנמהר אשר הוא מקבל ע"י משחיתיו. ועתה נבאר הכתוב כי מגפן סדום גפנם ומשדמות עמורה וגו', היינו כשהאדם עולה בדעתו ומתהרר לעשות העברה תיכף ניטע גפן עבורו בסדום, דהיינו מקום הגפרית והמלח (והוא מרמו על הגיהנם), ור"ל שהותחל להבראות עבורו מקום מוכן לפורעניות, ואח"כ כשמתחיל לעשות העבירה גופא, נגמר האשכולות המרים מן הגפן, וכשגומר העבירה נסחטו האשכולות, ונעשה היין המר שהוא כולו ארס כחמת תנינים, וזה שאמר אשכולות מרורות למו חמת תנינים יינם וראש פתנים אכזר, וכ"ז רמז לבריאת המשחיתים שנגמרו בשלימות לאחר גמר העבירה, והם מוכנים ומזומנים תיכף לחבלו ולהשחיתו בכל

פ י פ ו ר י מ ע ש י ו ת

כי מן השמים דגלי חסידיו ישמור. והגה"ק ר' מרדכי ז"ל אבד"ק פינסק נשלח לו פ"א על פסח ציקעד עם הכשר, וקרא ההכשר ואמר כי הציקעד הוא חמץ גמור, ולמחר בא מכתב מבית חרושת הציקעד כי טעו ונתחלף להם על ציקעד חמץ וכהנה רבות עכ"ל]. ובס' תפארת מרדכי בהגהות פדשת מרדכי אות מ"ו כי בענין זה בזה"ל עיין בס' חסידים (סי' תס"ח) שיש חכמה שאדם דואה בכשר ויודע מעשה השו"ב באותו הלילה וכו' ועיין בס' דברי דוד (דף ל"א) בשם הה"ק מטשארטקוב ז"ל פי' הפסוק ומבשרי אחזה אלקי (איוב י"ט כ"ו), שצריך האדם לדאות שיהי' לו בשר כזה שיוכל לחוות אלקים מבשרו, ועיין בס' מקור"ח אות תל"ד שכתב בשם הה"ק מסאנו ז"ל במס' חולין (דף צ"א א') ואר"י בר"ח מא"ד וטבוח טבח והכן (פ' מקץ) פרע להם בית השחיטה והכן טול גיהנ"ש בפניהם וכו' כמ"ד גיהנ"ש נאסר לבני נח, והתוס' שם הקשו דלמא לא נאסר ואפ"ה היו מקיימין כמו שחיטה דקאמר פרע להם בית השחיטה (ועוד יש לדייק למה בשחיטה אך פרע להם ובגיהנ"ש טול בפניהם דוקא), ותי' הה"ק מסאנו זצ"ל והוא דלכאורה קשה צדיק מה פעל להראות להם בית השחיטה דלמא נפסל בשהי' או דרסה ולא אדעתם שאינו ניכר, אך דלכאורה לא הי' צריך יוסף לכל זה להראות להם שהבשר שאוכלים

כחותם, ושמה יאמר האדם א"כ איה הם, הלא אנו רואין עושי עבירות מידי יום ויום ואין שטן ואין פגע רע, לזה משיב הכתוב הלא הוא כמום עמדי חתום באוצרותי, שאני טומנם והותמם באוצרותי ואיני מניחם לצאת לחבל פן יחזור האדם בתשובה. (ומה שכפל הכתוב כמום עמדי חתום באוצרותי הוא, כי יש שני מיני משחיתים שאחד גרוע מחבירו, שאחד מועיל לו הטמנה מה שנשמך באיזה מקום שלא יראה את האדם ויזיקו, והשני אכזריות שלו גדולה כ"כ שצריך דוקא לחתמו ולסגרו באיזה אוצר המוכן לזה, וזה מדוקדק בלשון הכתוב חמת תנינים יינם וראש פתנים אכזר, כנגד שני מיני משחיתים אלו ולכן מסיים הלא הוא כמום עמדי חתום באוצרותי כל אחד לפי ענינו), ושמה תאמר עוד א"כ טוב הדבר שאנו נמלא כל תאות לבנו והמשחיתים לא יפגעו בנו, לזה אמר הכתוב לי נקם ושילם לעת תמוט רגלם, דהיינו בעת שימוטו רגלי האדם והוא בעת פרידת הנפש, תיכף

סיפורי מעשיות

כשר בשחיטה ונשמר מגיהנ"ש, דהא צדיקים כמו שבטי ישורון בודאי היו בעלי רוה"ק ובעיניהם הכל צפוי, וא"כ בראי' בעלמא היו יכולים לראות אם רוח קדושה שורה על הבשר והיו יכולים לידע ע"ז, אם אין בו משום פיסול, אולם הדבר נכון בדריני תורה אין סומכין על רוה"ק ותורה לא בשמים הוא (עיין ברכיו או"ח סי' ל"ב סעיף י"ב וח"ס או"ח סי' ר"ח), רק דכ"ז אינו אלא דוקא ברבר שחיבו הוא מצד עיקר הדין, אבל בדבר שאינו אלא מטעם חומרא וחסידות ע"ז יכולים לסמוך גם על רוה"ק, וא"כ א"ש דבמ"ע דזובחת דלא נצטוו עוד במצות התורה, אלא שהאבות השיגו התורה ברוח קדשם, וא"א ע"ה כליותיו יועצות לו (מדרש שוח"ט תילים ט"ז אדר"ג פל"ג), ע"ז שפיר יש לסמוך על רוה"ק, ולזה הי' די פרע להם ביהשח"ט, עין בעין יראו הבשר וידעו אם נזבח כהלכה, אבל על גיהנ"ש שנצטוו כבר בני יעקב (וישלה ל"ב) ע"כ הוצרך ליטול גיהנ"ש "בפניהם" דוקא שבוה אין סומכין על רוה"ק, ושפיר מיושב קושיית התוס', ועיין בספר פאו"כ ח"א דף ט"ז שהנודע ביהודא ז"ל הי' פ"א בצוותא חדא עם הבעש"ט הק' זצ"ל, והביאו איזה שאלה על עוף לפניהם, ובדקו הנוב"י ז"ל והכשירו, ואמר אח"כ הבעש"ט ז"ל באמת הוא כשר גם אנו רואים שהוא כשר, א"ל הנוב"י ז"ל בשלמא אנכי בדקתי העוף וראיתי, ואדע שפיר כי כשר הנהו, אבל מע"כ איך יודע כי כשר הוא אחרי שלא בדקו, והשיב לו הבעש"ט אנו רואים סטרא דטהרה שורה על הבשר ונדע עי"ז כי כשר הנהו, אמר הנוב"י ז"ל עתה נתיישב לי מאמר הש"ס שבת

נפתח סגור האוצרות, והם מוכנים לקבל נקם מאתו, ושמא יאמר מתי יהי' דבר זה רק אחר מאה שנה, לזה אמר הכתוב כי קרוב יום אידם וחש עתידות למו, כי באמת לא ידע האדם את עתו, כי פעמים רבות יסובב שע"י עוונות העצומים נקרב עת מיתתו, וכמו שאמר הכתוב אל תרשע הרבה פן תמות בלא עיתך, ולזה אמר וחש עתידות דהיינו דבר הרע העתיד להיות בסוף כמה שנים, הוא מחיש לבוא לפני זמנו ע"י מעשים רעים.

י

היוצא מדברינו שמכל עבירה ועבירה נברא כח המשחית שיענשוהו אח"כ, וכמו"ש תיסרך רעתך ומשובותיך תוכיחוך וגו', והיינו שהרעה גופא היא המיסרת אותו, וכעין זה אמחו"ל כל העובר עבירה אחת בעולם הזה מלפפתו ומוליכתו ליום הדין, ומה שדקדקו בלשונם אחת, להורות לנו דאפי' יש לו רק עבירה אחת שעשה בעודו בחייו ולא עשה תשובה, מכל מקום היא נדבקת בו ואינה נפרדת ממנו עד שמוליכתו ליום הדין, וכש"כ אם יש לו כמה וכמה עוונות, כודאי כולם הם מקיפין אותו ומוליכין אותו לבית המשפט.

ועתה נבוא לעניננו, האיש שהורגל נפשו במאכלות האסורות, כמה מאות לאווין דאורייתא עבר ר"ל, ומכל עבירה נברא משחית אחד שממתין עד שימוט רגלו, ואח"כ יקבל העונש על ידו, וכמה מאות מלאכי חבלה לבושין שחורים ומתעטפים שחורים יהיו רצין אחריו ומלפפין אותו להוליכו לגיהנם מקום החושך והמר, ושם ישפטו אותו, ומי יוכל לשער גודל היסורין והצרות שיסבול אפילו על לאו

סיפורי מעשיות

(דף קל"ח ב') שאמרו שם עתידה אשה שתטול ככר של תרומה ותחזור בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לידע אם טמאה היא ואם טהורה היא, ולא נטמא בנפילת שרץ לאויר תנור כלי חרס. וקשה למה לה להביא את הככר לביהמ"ד הלא תוכל לשאול את השאלה כן בפשיטות בלא הבאת הככר, אלא שאמרו שם בתחילה שעתידה תורה שתשתכח מישראל ח"ו ולכן תצטרך להביא את הככר לביהמ"ד למען יראו אם רוח טהורה שורה עליו לידע עי"ז את הדין, ועיין במק"ח הנ"ל את שג"ד בשם הה"ק מהר"א מסטרעטין ז"ל שהי' לו ענין פלא באכילת הבשר שהכיר את מעשי השו"ב ששחט את הבע"ח הזאת וכו' עיי"ש עכ"ל. (מס' אהל שלמה מהרה"צ מרדאמסק אות ה').

אחד, ועאכו"כ על כמה מאות לאווין וחיובי כריתות שעבר בימי חייו ע"י המאכלות האסורות, ואז ינחם באחריתו ויתמה על נפשו איה ה' שכלו, איך שנאתי תמיד המוסר שהיו מיסרין אותי בני עמי (וכמו שכתוב במשלי ונהמת באחריתך ככלות בשרך ושארך ואמרת איך שנאתי מוסר) לומר זכור את כוראך הלא תצטרך לבוא אליו לסוף ימיך ואיך תשא פניך אליו, ולא עוד אלא שהעזתי כמה פעמים נגד פניהם, וחרפתים וגדפתים וחשבתי שהם שומים ואני הוא החכם והמשכיל, עתה ראה חכמתך והשכלתך שחפרת בור עמוק לנפשיך, ויתודה בעצמו אז על עונותיו כמו שאמרו חז"ל (בעירובין כ"ב), וגם איתא שם שמצדיק הדין עליו כראותו את גודל הקלקולים שפעל למעלה בעולמות הקדושים, וגם ריבוי הקליפות והחיצונים שנתרבו ונתגברו על ידו, אבל מי יועיל לו אז כי אין תשובה אלא מחיים כידוע.

ז

כמה צריך לזהר ממאכלות האסורות. שמלבד שהיא עבירה גדולה, עוד הוא משקץ את נפשו בזה, וכדכתיב בקרא (קדושים כ' כ"ד) ותבדלתם בין הבמה המהורה לטמאה ובין העוף הטמא לטהור וגו' וכדפירש"י שם (והוא בתו"כ), שכוונת התורה על בהמה שלא נשחטה וכן עוף שלא נשחטה כהלכה, וע"ז מסיים קרא ולא תשקצו את נפשותיכם וגו' והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' וכו'.

איתא במדרש שוחר טוב כל המחליט עצמו לעבירה אין לו מחילה עולמית (ר"ל אף בעת שיתגברו רחמי ד' על העולם, מ"מ לא ימחלו לו מטעם שהפקיר את רצונו של הקב"ה לגמרי ונעשה חלוט לעבירה זו), גם גופו מתפטם מאיסור, ובהמשך הזמן נעשה גופו מלא משקצים ורמשים ונבילה ומריפה, ומה יכול להיות לבסוף מגוף טמא והם ימליצו טוב בעדו שיקום לעת התחי' עם שאר מתי ישראל (אחר כל היסורים והעונשים שתקבל הנפש בגיהנם) אין לשער ולערוך גודל צרת הנפש שיהי' לו לאדם לבסוף עי"ו, דהלא ידוע דכשנתקלקל לו לאדם בפנימיותו, כגון שנתהפך באיזה מקום בגידיו הדם לליחות, מוכרח הרופא לעשות (אפערציאן) לחתוך במקום זה ולשאוב הליחה משם, ואח"כ יוכל לחזור ולהרפא, דאל"ה עלול להתקלקל הדם יותר ויותר עד שימות, וכן אם נתהוה לו כזה בשני מקומות או בשלשה מוכרח לסבול עוד יסורים, שיחתכו בשנים ושלשה המקומות לשאוב

הליחה משם, אבל אם ח"ו יתפשט הליחה בידיו וברגליו ובגופו בכמה מקומות מוכרח למות, דכי יחתכו כל גופו וכאשר יחתכוהו האם יוכל לסבול כ"כ יסורין.

ועתה נתבונן בענינינו, האיש אשר מילא גופו בחייו מנבלות וטרפות והוא ימות לבסוף, אפי' אם נאמר שיזכה לתחי' (אחר שיקבל את גמול עונותיו בגיהנם), הלא עכ"פ יצטרך עוד תיקון איום (אפא-ראציען נוראה), שיצטרך להתעכל חלק הרע הטמון בכל אבר ואבר שבגופו, ובכל קרום דק שנמצאו בו (כי הלא כשאדם אוכל נתפשט כח המאכל בכל אבר ואבר מכף רגלו ועד ראשו ואפי' קרומי העין וכדומה) וישארו רק החלק העפר הנעשה מכשרות, ויוכל לקום בעת התחי' ולזכות עם עם ישראל יחד, וכמה יסורין יסבול מזה עד שיתעכל כל חלקי הרע הטמון בכל חלקי הגוף מכף רגלו ועד ראשו וינהום באחריתו עכ"ו, עכ"ל (נדחי ישראל פ' כ"ח).

ח'

וז"ל השלה"ק בשער האותיות (אות ק) התורה הזהירה במאכלות אסורות ומותרות, שנא' והתקדשתם והייתם קדושים, ולא תשקצו את נפשותיכם וגו' ופי' בזה"ק בענין זה, כי המאכלות המטאים שהזהירה לנו התורה מהם, שורה עליהם רוח חיצוני וממא, ולכן האוכל מאותן הדברים מממא את נפשו, ומראה על עצמו שאין לו חלק בקדושה ולא באלקי ישראל, כי הדבר הממא נעשה חלק אבר

פיפורי מעשיות

בספר אהל נפתלי אות נ"ה. הרה"ק מראפשיטץ כשבא למקום הרבנות והיתה שאלה ראשונה טריפה, לא רצה להתחיל בדיבור טריפה. ואמר להשואל: אילו הי' כך הי' כשר, ועתה שאינו כך, אמור אתה. **ובאות** פ"ח, פ"א בא לפני הה"ק מהר"ן מראפשיטץ שאלה על עוף ופסק כשר, והתחילו התלמידים לפלפל עמו שהעוף טריפה, אך הוא התווכח עמהם בסברות חדשות להחזיק דבריו ואמר להם: אני פוסק שכשר ואחר דברי לא ישנו. אחר כך בא לפניו איש אחד בפתקא כתוב עלי' שתהי' לו רפואה על חולי פלוני. ענה ואמר לו: כעת באה לפני שאלה על עוף שהי' בו כזה והכשרתי, הרי שיכולין לחיות בחולי זה, וא"כ בודאי תהי' לכם רפואה.

בעצם האדם, והנפש מתלבשת שם, נמצא שהוא מממא נפשו ורוח המומאה שורה עליו בר מינן.

ורב"ר זה מצאתי יותר מבואר בשם האלקי האריו"ל, שפי' הפסוק כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על מוצא פי ד' יחי' האדם, כבר חקרו הפילוסופים לידע סיבת חיבור הנפש בגוף ע"י אכילה, וכי הנשמה בת אכילה היא, ולא עלתה בידם לידע הסיבה, אבל הרב ז"ל הנ"ל אמר אין לך דבר שאין בו צד קדושת, כמו שכתבו רז"ל אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה ואומר לו גדל, הכוונה כח ההשפעה הבאה מלמעלה וכו', נמצא כל מאכל שבקולם הוא מעורב בגוף ונפש, המאכל הנגלה הוא גוף, וקדושת ההשפעה מלמעלה שמכה בו לאמר גדל זהו הנפש שלו, וכשאוכלו האדם, אז ע"י אכילה נשאר גוף ונפש שלו מחוברים, כי הנפש נהנה מהנפש של המאכל והגוף מהגוף, וזשה"כ כי לא על הלחם לבדו, ר"ל לא על גוף הלחם הנגלה לנו יחי' האדם, זה אינו דא"כ מה תועלת להנפש מזה, אלא על כל מוצא פי ד', ר"ל שיש למוצא הלחם פי ד', דהיינו ההשפעה העליונה כנ"ל, עי"ו יחי' האדם, וזה הפי' הוא פי' מופלא. ולהיפך ח"ו במאכלות

סיפורי מעשיות

לא יאונה לצדיק כל און

מעשה נורא מהגאון ר' עקיבא איגר זצ"ל

בקונטרס בית אבות כתב וז"ל: מימי נעוריו של הרה"ג ר' עקיבא איגר זצ"ל, לא בא פת לחם לבן לפיו כל ימות החול, גם לא בא בשר בהמה לפיו מימי נעוריו כ"א בשר עוף וגם זה מעט מזעיר, והי' צריך השגחה מב"ב שיטעום מאומה ע"י הפצרות. פ"א הוצג לפניו בצהרים מרק בשר עוף ולא אכל. בבא המשרת ולקח המרק מעל השלחן, גילה מזה לאשתו הרבנית, ונכנסה לחדרו והפצירה בו שיטעום ולא רצה והמתינה שתי שעות בכך להתעקש למלאות רצונה ומבוקשה, עד שגילה לה שהוגד לו בחלום בליל העבר, שיוצג לפניו היום מאכל לאכול לא יאכל ממנו. ויצאה וקראה את המבשלת לאמר הביאי את כל אשר אתך מהעוף שבישלת היום, לראות אולי תמצא בו איזה ריעותא. בדקה ולא מצאה. ושאלה: אי' הקרבים? ענתה המבשלת: השלכתים על הגג שמאחורי הבית. צותה להביא הסולם ולהביאם מהגג בדקה ומצאה איזה ריעותא, ושלחה לבעלה הקדוש והורה שזה טריפה, אז ידעה כי דבר אלקים הוא לשמרו לבל יכשל במאכל איסור, עכ"ל.

האסורות שורה עליהם רוח חיצוני כנ"ל, והאוכלם מרכיב עליו הקליפה הממאה היא ד' ישמרנו. וכתב הראשית חכמה וז"ל: לכן ראוי להחמיר האדם על עצמו במאכלו שלא יהי' בו צד איסור כלל, שהרי יחזקאל הנביא הי' משבח את עצמו שלא אכל מבהמה שהורה בה חכם אפי' שהיא מותרת, כיון שנפל בה ספק איסור. וכתב החובת הלבבות שהחסידים הראשונים היו פורשים משבעים שערים משערי המותר, מיראתם שלא יפגעו בשער א' משערי האיסור, עכ"ל הראשית חכמה (הועתק בשל"ה אות הנ"ל).

פרק ו'

מענין השחיטה והשוחטים

א

כתב בשלה"ק וזלה"ק: ארשום לכם איזה ענינים להזהיר אתכם, להחמיר כמה שאין העולם* גוהרים, ואל תהיו אחרי רבים לרעות וכו'. ראשית דבר מחמת בדיקת הסכין של שחיטה, כתב רבינו יונה בשערי תשובה שלו והובא בכ"י (בטור יור"ד סוף סי' י"ח) וז"ל ולמוכיחים ינעם, העד בעם ויזהרו בתורת השחיטה ודקדוקי', ויבחרו להם שוחט ירא חטא, כי עם רב מישראל תלוין עליו במצות השחיטה והבדיקה וכו', ורכים מהמומחים רחקו לבם מיראת חטא, ואשר איננו ירא לכו לא יבין לדקדק בבדיקת הסכין וכו', מלבד כי יפשע גבר מבלי יראה בבדיקת הסימנים ויתר צרכים וצדדים, עכ"ל רבינו יונה זל"ה.

סיפורי מעשיות

שו"ב — בעל עגלה

מעשה שספר נכדו של הרב המגיד רב ייב"י, עליו השלום

בעיר אחת הי' שוחט, ולו כל המעלות שמנו חכמים בשוחט מומחה, וגם היתה לו "קבלה" מאת המגיד הגדול ממעזריטש עליו השלום. לימים אמר השוחט לנסוע לאיוו עיר, שכר לו עגלה, והלך למקום שרצה לילך שמה. בדרך חלה וטרם הגיעו למקומו, נפטר והלך לעולמו. מה עשה בעל העגלה? בדק את כל החפצים של השוחט, ומצא ביניהם החלפים ואת ה"קבלה". וכשהביא את הנפטר העירה, הביאוהו לקבר ישראל, ואיש לא שאל אותו דבר.

ואני הגבר מיום היותי לאיש נצמערתי על דבר זה מה שאוכלים בשר מכל אשר יביאו וכו', ולפעמים מקבלים לשוחט מכל אשר בחרו, אף שאינו מופלג בחסידות ובאומנות יתירה, ואף בעיר גדולה שהיא עיר ואם בישראל, ראוי לכל ירא וחרד לדבר על לב האב"ה, לחקור ולדרוש איך הוא הסכין של שוחט דמתא, אף אם הוא ירא שמים, כי נוסף על יראת שמים צריך אומנות יתירה, ואני ראיתי אחד מן הפרושים האמיתיים שלא אכל בשר אם לא כששחט הוא בעצמו, והי' כא לעיר גדולה לאלקים המתנהגת בחסידות ובקדושה, ודברו עמו חכמי העיר למה לא יאכל הבשר ששחט השוחט המומחה שלהם, ובכן לרוב הפצרתם לקח הסכין מן השוחט ובדק אותו, ואמר להשוחט תאמר לי איך מחזיק את הסכין, אמר השוחט כשר הוא, אמר לו להשוחט בדוק אותו שנית, ובדק אותו שנית ואמר שהוא כשר, אח"כ הראה הוא לחכמים ואמר תראו שבכאן יש פגימה, וכדבריו כן הי', ותמהו חכמי העיר. ראו עד היכן הדבר מגיע, כי צריך להיות מופלג ביראת שמים ומופלג בחכמת הבדיקה, ולא לחנם הי' המנהג של חכמי התלמוד לבדוק הסכין דוקא בעצמם ובכבודם, ולא להאמין* לשום טבח אף שהוא ירא שמים, כי הרבה צריך ישוב הדעת ויראת שמים לבדיקת הסכין וכו' עכ"ל עדותו של השל"ה הקדוש זל"ה.

תתבונן נא עד היכן הדברים מגיעים, וכמה צריך להזהר ולהשמר במה שאתה נותן לתוך פיך, ומכש"כ בדורינו היום, שמאו ועד עתה ירדנו פלאים, אלפים מעלות אחרונית, השי"ת ישמרנו ויצילנו מכל מכשול ושגגה, אבל על האדם לשמור את עצמו בכל מה שבכוחו והבא לטהר מסייעין אותו מן השמים.

סיפורי מעשיות

והנה בעל העגלה לא הי' בור, כרוב בעלי העגלות, כי בימי נעוריו למד תורה בבית המדרש, והי' בו ריח תורה, ורק מסיבות הזמן הביאוהו לפדנסה זו וכאשר הגיעה לידו ה"קבלה" של אותו שוחט, שקבל אותה מאת המגיד הגדול ממעזריטש, אמר בלבו: "אלך למקום שאין מכידין אותי, אראה להם את ה"קבלה" החשובה הזאת, ואהי' שם שוחט". וכך עשה. הלך ובא אל אחת העיירות הקטנות, הרחק מעיר מולדתו, ואמר שהוא שוחט, ויש לו "קבלה" מאת המגיד הקדוש ממעזריטש. ומכיון שבעיר ההיא היו צדיכים לשוחט, קבלו אותו מיד. ומשנתקבל לשוחט, ובא לבית המטבחים לעסוק במלאכתו,

ב

בספר שמרו משפט מהרהגה"צ ר' עקיבא יוסף ז"ל בעהמ"ח לב העברי כותב וז"ל: הגהצה"ק ר' נתן אדלער זלל"ה רצה לפסול השו"ב דפפ"ד, ולהכניע החותם של הסמ"א השורה על השו"ב"ם הפסילים בסוד על חרבך תחי' וכו', ואלמלא השיג כל רצונו חי' בא משיח צדקינו, אך הס"ם העמיד עליו רודפים קצבים, והצריך לברוח מפפ"ד, ותלמידו הח"ס רץ אחריו כמה פרסאות וכו' עכ"ל (הובא בספר משכיל אל דל עיי"ש באריכות).

מה נאמר ומה נדבר בענין השוחטים, היות היום שנמצאו קלי דעת בעוה"ר, אוי לנו מה שאנחנו רואים ואין בידינו למחות, כי כל כך נסתמו הלבבות כי א"א לומר ולדבר, ונתקיים בנו מאמר חז"ל (סוטה מ"ט ע"ב) אין תוכחה, ושומר נפשו יברח ממקום שיש שוחטים חללו, ומי יתן לנו כח שנוכל להזהר מאכילת בשר לגמרי, אבל מה נעשה כי תש כחינו, וכש"כ מה נעשה בעניני הקצבים, שיש הרבה

פיפורי מעשיות

קבלוהו חבדיו בסבר פנים יפות, ורק אחרי עבור ימים מספר, כאשר ראו אותו בעבודתו, הי' דומה להם שהוא מקלקל בשחיטה. התחילו לדקדק בו, שמו עיניהם במעשיו, ונתבדר להם שאין ידיו אמונות, וכל מה שהוא עושה אינו אלא נבלה, ונבהלו מאד. העידו אותו על מעשיו, והוא דחה אותם בדברים ואמר להם, שכדאי להם לסמוך על המגיד הגדול, המעיד עליו שהוא שו"ב מומחה. וכאשר עברו ימים מספר, וראוהו בקלקלתו, וחזרו והעירו אותו עוד פעם, ענה להם בעזות, שאין הוא צריך להם ולתורתם. וכדי לחזק את דבדיו, שגדולים וטובים מהם מעידים עליו, הוציא את ה"קבלה" וקרא אותה לפניהם, והראה להם את חתימת ידו של המגיד הגדול ממעזריטש. בראותם ה"קבלה" נשתתקו, אך כאשר ראו את מעשי ידיו דעדה אחזתם; וכאשר מעירים אותו, יענה להם עזות. נסו לדבר עמו ביני שחיטת ובדיקת הריאה, אולם הוא התחכם עליהם, וידע תמיד לגלגל בשיחה באופן כזה, שלא יודע להם מאומה.

כך נמשכו הרברים ימים ושבעות, עד שהי' ברור להם כשמש, שהוא מאכיל נבלות וטרפות. אז הרעישו את העיר והודיעו ברבים שהוא מקלקל בשחיטה; אינו יודע את השחיטה לא להלכה ולא למעשה, והוא פסול ושחיטתו נבלה. ואם תאמרו, הרי יש לו ה"קבלה" מאת המגיד הגדול ממעזריטש, ואין

קלי הדעת שחשודים להאכיל טרפות, וגם בשביל קצת הרוחה תומפים ומוכרים מן הבא בידם דברים אסורים ר"ל, כפרט במקום שאין שם משגיחים, ומכשילים בניקור בעוה"ר ממיעוט היראה ומיעוט השגתם בפרט בכפרים, ונמצא הרבה פעמים גידים אסורים בתוך הבשר, ואשרי לאלו היר"ש שזוהרים שאינם אוכלים רק בשר עוף, ומזה יוצא מהרבה חששים, ואין דברינו בדרך כלל ח"ו, כי ישראל קדושים הם ותלילה לי לדבר בכלל, רק בפרטות אני מדבר במקום שאין בנמצא משגיחים כשרים ויראי השם, ומי שרוצה לקדש עצמו לפני כוראו נתיעצתי עם כמה שוחטים יראים, ואמרו לי לעצה טובה שלא לאכול רק בשר עוף, וזה עצה לשמור נפשו מכמה מכשולים כידוע ליודעים וכש"כ עכשיו בדורנו (שה"ט).

סיפורי מעשיות

לנו ראי' יותר טובה ממנה? מעשיו יוכיחו שהוא בור ריק, ואינו יודע בעניני שחיטה ובדיקה לא כלום. ומנין לו ה"קבלה"? יוכל היות, שנאבדה מאת בעלי, והוא מצאה בדרך; לא קיים בה מצות השבת אבדה, ומשתמש בה להנאתו. כך טענו השוחטים הותיקים, הריב הלך וגבר, והעדה נתפלגה; אלה אומרים כך ואלה אומרים כך, ואין מי שיכריע בדבר. עד שלבסוף באו והציעו, שהשו"ב עם מתנגדיו ילכו ויבואו אל הרב הצדיק ר' יעקב יוסף, מגיד מישרים דק"ק אוסטרהא, הלא הוא בעל הספר הקדוש רב ייבא. יציעו לפניו את טענותיהם, והוא יתהה על קנקנו של השוחט, וכאשר יאמר כן יהי'. ומכיון שהקהלה היתה סמוכה לאוסטרהא וכפופה לה, הסכימו שני הצדדים, וקבעו יום לילך ולבוא אל המגיד הקדוש רב ייבא.

ביום הקבוע נסעו לאוסטרהא, באו אל המגיד רב ייבא, והציעו לפניו את טענותיהם. שמע הרב הקדוש את דבריהם, וכאשר כלו לדבר, אמר אל השו"ב החדש, שיראה לו את הקבלה, ויראה אם הכתב הוא באמת כתב ידו של המגיד הגדול, כי הוא יודע ומכיר את כתב ידו הקדושה. מיד נודרו השוחט, הוציא את ה"קבלה", והניחה על השלחן, באשר ידע בברור, שה"קבלה" אינה מזויפת. פשט המגיד הקדוש רב ייבא את ידיו, נטל את הקבלה והקריבה אל עיניו, וקרא אותה פעם, פעמים ושלוש. ומדי פעם בפעם, בקראו את הקבלה, הדגיש את שם השו"ב, שלו נתנה הקבלה, ובהגיעו לחתימת ידו של המגיד הגדול, נשק אותה באהבה רבה, ואחרי שקרא את הכתב בפעם השלישית, והדגיש בקול את שם השוחט המקבל, נשק את החתימה. ואחר כך עמד על רגליו, החזיק את הקבלה בידיו וקרא: "מה שמך?" נתבלבל השוחט, שתק

בספה"ק באר מים חיים פ' חיי כתב וז"ל: בדורותינו היום אם יבוא אחד ובידו סכין לשחוט, ויאמר כי הוא שו"ב ומומחה, יאמינו לו בכל שהוא, ולא ישאל ויחקור וידרוש עליו כ"כ, ויאמר מן הסתם כל המצויים אצל שחיטה* מומחים הם, וכמו"כ אם א' יביא יין וחלב או דג וכדומה מדברים הנמצאים בהם חשש איסור, או אם יתנו לפניו דברים הצריכים בדיקה מתולעים וכו', יאמר מן הסתם יהודי מוחזק בכשרות הוא, ואינו חשוד להאכיל דבר שאינו ראוי לאכול, ולא כן יעשה אם יבוא אחד ללות מאתו מעות או שאר דבר חפץ, לא יאמין לו כפשוטו בשום אופן עד אשר ידרוש ויחקור וישאל היטב עליו, מי הוא זה ואיזה הוא, ואם נאמן הוא או אינו כ"כ, ואם כבר יתרצה ליתן לו, יעמיד עליו עדים ויכתוב בספר וחתום, ויפחד וירעד עד כלות הזמן אולי לא ישלם לו, והכל כשביל כי זה הוא העיקר בעיניו בכל עבודתו שעובד בעוה"ז, ולזה יתן כל לבו ונפשו

סיפורי מעשיות

ולא ידע להוציא הגה מפיו. או צעק המגיד ואמר: "רשע! פתח* פיך והגד בפני קהל ועדה, איך נתגלגלה הקבלה הקדושה הזאת לידך". כשמוע בעל העגלה את דברי המגיד הקדוש, נפל עליו פחד גדול, והוא כרע נפל לארץ, וכל גופו רעדה וחלחלה. ומתוך בלבול וחרדה גמגם וספר את האמת. את המעשה כולו, איך הגיעה לידו ה"קבלה" הקדושה, והיא אינה שלו. ספר את הכל, מראשית עד אחרית, וכל הנאספים עומדים, שומעים, חרדים ותמהים.

אחר הדברים האלה חזרו השוחטים וראשי העדה לעירם, והשוחט בעל העגלה, נשאר באוסטרהא, ישב בבית מדרשו של המגיד ר' יעקב יוסף, והוא סדר לו תשובה חמורה, ועל פי' נהג בכל דרכי חייו, לכפר בה על כל עוונותיו. ומאותו היום ואילך ישב באוסטרהא, ולא יצא ממנו, והי' סמוך על שולחנו של המגיד, והבריות קראו אותו בשם "השוחט — בעל העגלה". וכאשר הגיעה שעתו של המגיד רב ייבא, ונפטר והלך לעולמו, המשיכו בניו הקדושים לפרנסו, והוא ישב בבית מדרשם, ונהג בתשובה, עד אשר יצאה גשמתו, והיא נקי' וטהורה בלי שום לכלוך. זכותם וזכות כל הקדושים והטהורים, תגן עלינו ועל כל ישראל, שלא נכשל ולא נכלם לעולם ועד, אמן כן יהי רצון, אמן ואמן.

(מס' אמנות צדיקים)

ועיניו שלא לבוא לידי הפסד, משא"כ במצות ד' שלמפל נחשב בעיניו, ואם לא יהי' על צד היותר טוב, מה יהי' כזה כיוון שלא זה הוא עיקר עבודתו עיי"ש באריכות שמתמרמר על מצב הדור, ומה נענה אנן אבתי'.

ועד"ו יסופר בשם הרה"ק מברדיטשוב זלל"ה, שפ"א בא אצל קצב אחד שלא הכירו, ושאל אותו הקצב אם איננו שו"ב, כי יש לו לשחוט בהמה אחת, והשו"ב דר כשני פרסאות ממקום הכפר, והשעה דחוקה לו להמתין עד כי יבוא השו"ב, ענהו הרה"ק הן, ורצה הקצב שהרב ישחוט לו הבהמה וישלם לו כפליים לתשועה, אמר לו הרה"ק אעשה רצונך, אבל בקשה אחת יש לי אליך, הן אני צריך היום לביתי עשרים רו"כ והוא נחוץ מאד, לכן אבקשך אשר תמחול להלות לי סך הנ"ל, ובעוד ימים אחדים אשיבם לך ברב תודה, כי הלא הנני נוסע על הכפרים עבור נדבות, וב"ה כי הנני איש אמת ולא אשקר באמונתי, א"ל הקצב לדבר הזה יסלח לי מר, כי הלא אעפ"כ אינני מכיר את מעלתו ואיך יוכל לבקש ממני דבר גדול כזה להלוות עשרים רו"כ לאיש אשר אינני מכירו, אז אמר אליו הרה"ק ישמעו אזניך מה שאתה מוציא מפיו, עשרים רו"כ אינך חפץ להלוות לי יען כי אינך מכיר אותי, ולשחוט לך בהמה רצונך לסמוך עלי, ואם הי' מזדמן אחד אשר חפץ להרויח הרייניש משכר השחיטה, והי' שוחט הבהמה ובודקה ומכשירה, היית ח"ו מאכיל נבילות ומריפות לישראל, אשר זה עבירה יותר גדולה מן עשרים רו"כ שלא להחזיר (כי עכ"פ כל יום בעמוד והחזיר ומעוות שיוכל לתקן). ואז החזיר הרה"ק את הקצב למוטב, שמעתה לא יעשה מעשה כזאת, וגילה לו כי איננו שו"ב, רק רצה להעבירו מדעתו דעת נקלה.

ד

איתא בירושלמי (פ"ח דתרומות ה"ג) ובמד"ר (ויקרא פ"ה) ובילקוט פ' אמור, מעשה בטבח אחד בציפורין שהי' מאכיל לישראל נבילות ומריפות, פעם אחת שתה יין בערב שבת ועלה לגג ונפל ומת והיו כלבים מלקקין בדמו, אתון שאלין לר' חנינא מהו מורמיתי מן קמיהון, אמר לון כתיב ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו, וזה הי' גזול את הכלבים ומאכיל את ישראל, אמר לון ארפונין דמדידהון אינן אוכלין.

וע"פ דברי הירושלמי הנ"ל, פסק בהגהות אשר"י פרק גיד הנשה (סי' ט"ז) המוכר טריפות בחזקת כשרות ומת קודם שעשה תשובה שאסור להתעסק בקבורתו, ואפילו כלבים אוכלים בשרו ולוקקים את דמו אסור להכריחם מעליו.

ה

הגה"צ ר' הילל ליכטענשטיין בספרו משכיל אל דל (ח"ג כ"ב פ"ה) כותב בתוך דבריו שם וז"ל: ולבי הומה ומצמער על נפשות עניי הצאן, כמה וכמה דלים וסחופים ולא ידעו כמה* נכשלו, כי יש מהמנהיגים אשר עכור רך לבכם מחזיקים לפעמים לעמוד על ימין השוחטים הגם שאינם ראויים, משום דטפלי תלוי בהו, ואם הוא חטא בניו הקטנים מה חטאו, ואוי לרחמנות כזה, ואוי ואבוי לשכל המשובש כזה, עליהם אני אומר מה דתנן (בידים פ"ד) הרי אתה כמהנאן ממון ואין אתה אלא כמפסיד נפשות, וגם הוא בעצמו ישוב אמריו לו כשיעברו עליו ימי הרעה בכף הקלע או בצער גלגול* איזה בעל חי, אז במר נפשו יבכה ויאמר הלא טוב חי' לי עתה, אם לא חי' מרחם עלי להחזיקני, וגם הייתי ממהדורי פתחי, כי רחמנות נהפך לי לאכזריות חמה, לכלות עון ולהשב פשע מה שפגמתי את נפשי בעבודה זו.

פיפורי מעשיות

מעשיות מעניני שוחטים

בכפר זשורוויץ הסמוך לעיר פרעמיסלא אשר בגאליציה, חי' שם שוחט ושמו ר' יצחק אייזיק, אדם גדול ועובד ה' מנעודיו. אולם הוא הסתיר את מעשיו וכל ימיו התנהג בהצנע לכת, ולא נודע ברבים צדקתו. פעם אחת עבר הצה"ק רבי אהרן הגדול מקרלין זל"ה דרך אותו הכפר, וערב שבת היה, ופנאי לא היה לו להגיע לאיזו עיר, והתאכסן בבית הקטן של אותו שו"ב. והבעל הבית לא היה בביתו באותה שעה, רק בעלת הבית לבדה, ויצו לשאול אותה: «איה בעלה?» השיבה, שהוא איננו כעת בבית, אך ישוב לעת ערב עם הדלקת הנרות. הרב הקדוש הביט בבית אל כל אשר סביבו, וידא והנה בשר מונח על השלחן, והרגיש שקדושת השבת עליו. וישאל את בעלת הבית, אם אפשר לו ולמשמו לשבות בביתם, והשיבה להם: «אפשר». לפנות ערב, בשעת הדלקת הנרות, בא האיש מדרכו, ונכנס הביתה, וכדאיתו את הצה"ק אורח בביתו, הוסיף עוד להסתיר את עצמו מפניו. הצה"ק מקרלין קבל את

בספה"ק תולדות יעקב יוסף (פ' נשא ד"ה העולה) כותב בשם חכם אחד כי עתה התחכם היצה"ר שלא יצטרך לילך לפתות וללכוד ברשתו כל יחיד ויחיד, רק יחיד אחד אשר רבים נכשלים בו, והוא שמעמיד שוחט בעיר מסמרא דילי' המאכיל מריפות לרבים וכולם נלכדו ברשתו. ע"כ.

לבי כבנור יהנה, בראותי המכשלה הגדולה חלזו, בעמק השוחטים ובדקים, כמעט לא נשמע כזאת בשום מדינה, מקום אשר דבר המלך מלכו של עולם ודתו מגיע, והנה הבורא כל יודע את אשר עם לבבי, ואמת אגיד אשר עיני ראו כמעט רובם ככולם האכילו נבילות ומריפות לישראל, כל השומע תצילנה שתי אזניו, מי האמין לשמועתינו מה היתה כזאת לבני עמינו, פקחו נא עיניכם וראו את אשר זה כמה שנים בעזה"ר המכה* המהלכת במדינה הלזו חולאים רעים ונאמנים חולי מעיים, השי"ת ישמור את שארית ישראל, ולמה לא תבינו אשר זה הוא עבור שמכניסין דברים אסורים לתוך מעיהם, העירו נא והקיצו

פ י פ ו ר י מ ע ש י ו ת

השבת בהתלהבות גדולה בשעת התפלה, כדרכו בקדש, והשוחט התפלל כאחד האנשים הפשוטים. הרגיש הצה"ק מקרלין קדושה יתרה בבית, בדק בכל פנה ופנה והסתכל בעין פקוחה בבעל הבית, אך לא ראה בו מאומה. אחרי התפלה קדש הצה"ק מקרלין על היין בהתלהבות, והבעה"ב קדש במהירות ובחפזון, כדרך האנשים הפשוטים, כדי להסתיר את עצמו הסתר גמור. ואכלו יחד, והצה"ק מקרלין הרגיש, בטעימתו את המאכלים, קדושה רבה. וכשהביט עליו, לא ראה בו מאומה, ויהי הדבר לפלא בעיניו. כן היה בכל יום השבת. במוצאי יום שבת קדש, רצה הצה"ק לשלם את מחיר הסעודות ולנסוע לדרכו, — והש"ב חזגתו אינם; שניהם נמלטו מהבית תיכף אחרי ההבדלה. חכה להם הצה"ק ומשמשו עד חצות הלילה, ולא שבו עוד, ויסעו לדרכם בלי ברכת הפרידה.

עוד מספרים עליו, שפעם בא אליו אברך אחד, ויבקש ממנו שילמד אותו מלאכת השחיטה. "אינני רוצה ללמדך אומנות זו", ענה ואמר אליו שוחט הכפר. "ומדוע?" — שאל האברך — "הן רוצה אני לעבוד עבודת קדש זו בכל כחי ונפשי". לא ענה השוחט כלום, אך אחז את האברך השואל בידו ויוציאהו החוצה, ונענע בכף ידו לעיני האברך ואמר אליו: "שא עיניך וראה!". האברך נשא את עיניו וירא, והנה על ראש הגג מלמעלה עומד

משיגת האולת לתקן המעוות, והשם הטוב יכפר על כל אשר נעשה, והנני גוזר אומר על כל המקומות הסמוכים והסרים למשמעתינו, אשר כל שו"ב אשר אין תחת ידו כתב הודאה בחתימת ידי, שחיטתו פיגול, גם כל הכלים אסורים, והאיש אשר יעבור על דברינו בשאט נפש, אזי השו"ב והבעה"ב אשר יחזיקו בידו יהיו רחוקים מגורל וחבל נחלת ד', ויתנהגו עמו כל ב"י כדין המסרבין והעוברין על התורה ומצות, והקולר יהי' תלוי בצואריהם, ונקי אני וביתי וכל ב"י לפני ד' עד עולם, וכרם ד' צבאות בית ישראל יבוא בעל הכרם וכו'.

זאת ועוד אחרת, אשר נוגע לכלל מאכלים אסורים, התירו לעצמם במדינה הלזו לאכול אוזות הלעוטות אשר צווחו קמאי דקמאי, וכל ב"י במדינות הקרובות והרחוקות קבלו עליהו לאיסור, לוא יהא דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור יש לאסור, ומכ"ש שמרבית ההמון אוכלים בלא בדיקת הוושטות, ונקיבת הוושטות באלו האוזות שכיח יותר מסירכות הריאה, ובמקומות שבודקים הם המה הנשים וקלי הדעת, ע"כ תוקף גזירתי שמהיום והלאה חלילה לפרוץ גדר שגדרו ישראל בעצמם, וגם השו"ב חלילה לו לשחוט שום אווזא לעוטה, והשו"ב שיעבור על דברינו דינו כדין העובר על הדת ושחיטתו אסורה, גם זאת אודיע נאמנה בשבטי ישורון, חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו החלב אסור, ומרבית ההמון מקילים לעצמם, חלילה וחלילה להקל (אזהרות מהרצ"א)

סיפורי מעשיות

איש אחד וסכין בידו, ובה הוא חותך את ורידי צוארו, והדם הולך ושותת, והולך ושותת. כשנתמצה כל דמו, נזדקד האיש במלוא קומתו, ונפל ארצה ואחרי רגעים מספר, הוא עומד שוב על ראש הגג, ושוחט את עצמו עוד הפעם, וכן הדבר חוזר חלילה. "רואה אתה מה שלפניך?" שאל את האברך, והוסיף לדבר אליו: "להוי ידוע לך, שהאיש הזה היה שו"ב בחייו; ומאחר שנפטר זה הוא ענשו, מפני שקבל עליו עבודת הקדש שלא היה ראוי לה". האברך הקשיב לדבריו, ושניו דא לדא נקשן; הבין את כוונתו וילך לו.

ככה חי השוחט מזורביץ את חייו, חיי נסתר; ויהי לפלא בעיני כל יודעיו ומכיריו.

ימים מספר אחרי התארחותו של הצה"ק מקרלין בבית השוחט, שלח השוחט את זוגתו הכשרה העירה, להודיע לחברה קדושה כי בעלה נוטה למות, וכי

בשנות דברי חיים חיו"ד סימן ז' בא"ד על אודות שו"ב שקילקל, וז"ל: ולכן בוודאי הנקלה והנתעב הלז ראוי להעבירו, ואם תרצו לחוס על נפשו ונפשות ביתו תנו להם איזה הספקה, הלא ב"ה הרחיק גבולכם ואתם עשירי ונכבדי ארץ, ולמה תחפאו על נקלה לרחם תועב כזה, להניחו להאכיל טריפות, ולמה לא תחוסו על נפשכם היקרה שלא תתגאל במרק פיגולו, ודבר זה ידוע שאין עבירה כמאכלות אסורות שמתמטם הלב הישראלי, ובעוה"ר עי"ז יצאו כמעט מן הדת כמה קהילות ונאבדו מתוך הקהל הקדוש, ולכן ידידי תזהרו מלחוס על התועב הזה, ואל תחמולו עליו על המאכיל טריפות הזה, כי לפי ענ"ד לא הודיעו לפניכם כל הענין כאשר הוא לפני וכו', יעי"ש באריכות גדולה.

סיפורי מעשיות

ישלחו אליו תיכף את השמשים מחבורתם, לעמוד על מטתו בשעת יציאת הנשמה, גם יעשו לו את כל צרכיו להביאו העירה לקבורה. הלכה האשה ועשתה כדברי בעלה, ומיד חזרה אל ביתה. ויבואו השמשים הכפרה, ויסודו אל בית השוחט, ולא מצאו אותו בבית. וישאלו את אשתו: "היכן בעלך? הלא אמרת שגוסס הוא. שכיב מרע לפני יציאת נשמה". השיבה להם האשה: "בעלי הלך, ומן הסתם ישוב תיכף, ואותי שלח להודיע לחברה קדושה כי קצו בא". התחילו השמשים לחדף אותה וישפכו עליה בוז וקלון: אמרת שבעלך שלחך להביא את השמשים, כי הוא נוטה למות, לבסוף נראה הדבר שהוא בריא ושלם, ולמה הטרחת אותנו חנם?". והי בדברים כה, והנה בא בעלה והוא מחזיק בשתי ידיו מעט תבן, ופניו כלפידי אש, ויבהלו השמשים מפניו מאד. ויאמר אליהם: "רבותי! שמעו נא מה שפי מדבר אליכם: "הנה קרבו ימי למות, כל ימי חייתי חיי נסתד והסתדתי את מנהגי מעיני הבריות. כעת כאשר הגיע קצי, רצוני שתודיעו בעיר תיכף ומיד, אחר יציאת נשמת, שנפטרת, ויבואו אנשים ובידיהם נ י ד י ו ו יעתיקו את כתבי המונחים בתיבה הזאת, וידיפסום אחרי כן. והעתקה זו תעשה בפני, על כן יעבדו האנשים ההם את העבודה הזאת כל זמן שאהיה מוטל על הארץ טרם ילבישוני תכריכים".

אחרי הדברים האלה, לא דבר עוד מאומה, רק הניח את מעט התבן אשר בידיו על הקרקע, וישטחהו היטב. אחר כך השכיב את כל גופו עליו, פשט את ידיו ורגליו, פניו בערו כלפידי אש ורחושי מרחשין שפתותיו, וכך נסתלק אותו צדיק מן העולם, ונשמתו יצאה בקדושה וטהרה. מיד הודיעו

בתשובת בית הילל מהגה"ק מקאלאמייע וצלל"ה (סי' ע"ח) השיב לשואלו הגאב"ד דק"ק סערדאהלי, בדבר השוחט דסאני שומעני' שמסתכל ומביט בנשים, והביא דברי בית אברהם על יו"ד וז"ל* המסתכל בנשים כתב גדול המורים, „שהוא מומר לדבר אחד" עכ"ל, ולענ"ד נראה להוסיף, למה דקיי"ל דאם תלמודא דילן אינו נגד הזוה"ק, אזי קיי"ל כזוה"ק, וז"ל הזוה"ק: אי בהאי לא ישדי דחילא על רישא דבר נש,

סיפורי מעשיות

שמי החברה קדישא את דבר מותו ליושבי העיר, גם את צוואתו האחרונה, שצוה לפני יציאת נשמתו, הודיעו לראשי החברה. ותיכף נסעו כל אנשי העיר, אנשים נשים וטף, אל הכפר, וביניהם כמאה תלמידי חכמים ובידיהם בייד ודיו. וישבו התלמידי חכמים ויעתיקו לפני המת, בשעה שהיה מוטל עוד על הארץ, את הכתבים הקדושים הנמצאים בתיבה אשר לפניו. בשעת העתקתם את הכתבים, נראתה פתאום השתנות בפני המת, והתיבה אשר בה היו הכתבים נסגרה מאליה, טרם גמרו להעתיק את כולם. אז טהרו את גופו והלבישו אותו תכריכים, ויעשו לו את הכבוד האחרון כראוי לו, והספידוהו כהלכה.

אחר הסתלקותו של השוחט נסע הרב הקדוש רבי אהרן מקרלין דרך העיר פרמיסלא, ויספרו לו אנשי העיר על הסתלקותו של אותו הצדיק, ואת הדברים שצוה לפני מותו. ויתאונן הרב מאד על שלא זכה להכירו היטב ולהתבשם מקדושתו, אף על פי ששכן בארבע אמותיו שבת אחת, ויתמרמר מאד מאד על הדבר הזה. ויגמר בלבו לנסוע דרך הכפר ההוא, כדי לדבר עם זוגתו הקדושה, ולהיות על כל פנים בתוך כתלי בית הצדיק אחרי מותו. ויסע לכפר זשורוויץ, ויבוא לבית הצדיק, וידבר עליו עם זוגתו, ויחפץ לדעת את דרכי חייו הנסתרים. אך היא לא גלתה לו מאומה, באמרה שבעלה הקדוש לא נתן לה רשות לגלות את דרכי קדושתו. „אך דבר אחד אגלה לכבודו“, אמרה אליו, והולכה אותו אל החלון, ושם עמדו שתי מנודות קטנות, ובתוכן שתי חתיכות נר, והראתה בידה עליהן ואמרה: „בעת שנשאתי לאישי הקדוש, היו לו המנודות הקטנות האלה, ובתוכן שתי חתיכות נר אלו, והם היו דולקים כל ימי חייו, ועכשיו שנסתלק, ונר נשמתו כבה, כבו גם הנרות...“

(אינן ליכט פון תורה חלק כ"ג)

לא יהי' דחיל לי' לעלמין, על כן אם אינו נזהר מאוד בשמירת הכרית, א"כ לשיטת הזוה"ק לכ"ע צריך בדיקת הסכין, וביותר שבבבלי (נדה דף י"ג) מסייע לי' שהוא כעו"ז וכשו"פ דמים. וז"ל פרי תואר (סי' י"ח אות ל"א) ולדידי חזי לי, דכל בן אדם דמזולזל קצת במצוה אחת ממצות התורה, קים לי בגווי' דלא רמי נפשו למעבד בדיקה בסכין הצריכה כאשר צונו ד' עכ"ל. לכן עצתי שלא ינוח ולא ישקוט לעורר לב המון עם ד', שלא יאכלו משחיתתו, ולא יהי' רפוי ידים, כי הבא לטהר מסייעין אותו וקושטא קאי וכו'.

עוד שם (בסי' מ"ט) תשובת שאלה בענין שוחט, שזה ב' שנים שעסק בכתיבת סת"ם בהתמדה יומם ולילה, ושוחט אחר הוכיחו שעיי"כ אבריו כבדים ויאבד ההרגשה, וגם כח הראות שלו יחלש וכו', ועתה אירע מקרה ששחט ג' בהמות, ושנים ששחט תחלה היו כשרות ושלישית נטרפה בריאה, ואחר זמן מועט כמו י"ב רגעים בדקו הסכין, ונמצא בו חלודה גדולה ופגימה גדולה הנקרא שפעלטיל וכו', וגם על סכין של עופות מצאו חלודה כזאת זמן מועט אחר ששחט באותו היום, והרב דשם אסר הכשר, משום שכזמן מועט כזה א"א שתתקלקל הסכין כ"כ וכו', וביותר שגם מתחילה אין לו לסכין זה חזקת בדוק חזקה טובה, עבור יגיעתו בכתיבת סת"ם. ונלע"ד שהדין עם הרב, ובשר זה נבלה הוא, ואותן שלא שמעו להוראתו צריכים כפרה על שאכלו נבילות, וגם הכלים צריכים הכשר אפי' אחר מעת לעת וכו'. ואותו השוחט יש להעבירו, זולת אם אחר שיקבל על עצמו שלא לעסוק עוד בכתיבת סת"ם, וינסו אותו אצל שוחטים מומחים שיש לו הרגשה טובה, וגם יקבל על עצמו איזה תשובה עבור שלא בדק הסכין אחר שחיתו וכו', ומה טוב לתקן שבכל שחיתות גסות יראו שני שוחטים סכיניו של כאו"א, עכ"ל התשובה עיי"ש.

ח

הבאתי את דברי התשובה הנ"ל, כדי לדון וללמוד ממנה מן הקל אל החמור, כי בעוה"ר בזמננו נפרץ ענין השחיטה בפרצות מרובה על העומד, ורבים מהעוסקים במלאכת השחיטה להומים ורדופים גם במסחרים ומלאכה אחרת, כדי להרויח פרנסתם, ולפעמים כדי להרבות הון, ועיי"ז נחלש בלי ספק כח הרגשתם, עיי' יגיעת בשר ורוב הבהילות, הלא תתבונן מ"ש בספה"ק שמלה חדשה (סי' י"ח) הרבה צריך ישוב הדעת ויראת שמים לבדיקת הסכין, הלא תראה כי יבדוק

אדם פעמים ושלוש ולא ירגיש בפנימה דקה, ואח"כ ימצאנה כי הכין לבו באחרונה, ובחי' חוש המישוש כפי כוונת הלב וכו' עיי"ש, ומרוב הבהילות וטרדת הלב בעסקים שונים, כמעט נמנע המציאות שיהי' להשוחט ישוב הדעת, ובאופן זה החששה קרובה שלא ירגיש היטב, ויאכיל איסור ח"ו.

סיפורי מעשיות

השוחט והקצב

בימי המגיד הקדוש מקונוניץ, הי' בעירו קצב אחד, ושמו אייזיק. הוא הי' איש פשוט, ישר ונאמן, עבד עבודה קשה, יום ולילה לא ידע מנוחה, ישן מעט ושתה הרבה, ובימי עלומיו יצא עליו רנון שאינו מתנהג כשורה. לימים חלה האיש ונפל למשכב, טפלו בו רופאים ולא העלו ארוכה למחלתו, שכב חדשים מספר, והרופאים אמרו נואש לחייו. מחלתו הלכה והתגברה, ולבסוף נפטר והלך לעולמו. טרם הגיע לימי זקנה, רחמנא ליצלן. הוא השאיר אשה וילדים חמשה, ומשעברו ימי השבעה, נודע לה לאלמנה, שבעלה הניח אותה בלי מזון ומחי'. יתר על כן, לא די שאין בביתה מזון סעודה אחת, אלא יום-יום באים אלי' בעלי חובות שונים. זה בא ושטר בידו ודורש פרעונו, וזה בא וטענה בפיו, שהלוח לבעלה מלוה לפי שעה, על אמונתו הלוח, והוא תובע את כספו; וכי מפני שעשה טובה לאיש יפסיד? כל היום אין לה מנוחה, זה יוצא וזה נכנס, ועלי' להשיב תשובה לכל אחד ואחד, ואין לדבר סוף, בשבועות הראשונים דחתה אותם באמתלאות שונות, והאנשים היו נוחים, קבלו את דברי' והלכו להם. אך הדחיות הללו לא הועילה לה רק לשעה, סוף-סוף התחילו התובעים דוחקים, והאלמנה היתה בכל רע; אין לה מכיר ואבד מנוס ממנה. אין מי שידע את צערה; היא טורחת, עושה מלאכות שלא עסקה בהן מימי', ואין בידה לפרנס את ילדי', והנושים האלה, אין רחמים בלבם; רואים הם את עני', היא מאכילה את יתומי' לחם צר ומים לחץ, והם באים בלי הרף בטענות ובתביעות עלי'. בראותה שאין לה מוצא, והמים באו עד נפש, יצאה לבית מועד לכל חי, באה אל קבר בעלה, ושפכה לפניו את שיחה. היא עמדה על יד גל עפר, שאין עליו רק ציון עץ, ואמרה לתנות את צרותי', ואת כל סבלה הרב. שעה ארוכה עמדה וספרה לאישה את כל הקורות אותה מן היום שנפטר, וכשגמרה את דברי' בקשה ממנו, שיבוא לפני כסא הכבוד, ויעיר רחמים עלי' ועל ילדי', ומן השמים יוציאו אותם מן המיצר. אחר כך עזבה את בית הקברות, ולבה לא הי' כבד עלי' כל כך.

בתשובת בית הלל, מהגה"צ מקאלאמייע זצ"ל"ה (בסי' מ"ח וסי' מ"ט) בענין השחיטה וזלה"ק: תדעו שעבירה זאת של נבילות וטרפות חמור מאד באיכותו משאר עבירות, משום שעל שאר עבירות אמרו חז"ל בנים משחיתים אף על פי שמשחיתים נקראים בשם בנים, מה שאינו כן באיסור נבילה וטרפה, שעל הפסוק ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו, פי' רש"י (מדברי חז"ל), אם אתם קדושים

סיפורי מעשיות

הי' דומה לה, שבעלה האוין לשיחתה והשתתף בצערה; יש לה אח לצרה, והוא יחוש לעזרתה.

עברו ימים וחלפו שבועות, ועולם כמנהגו נוהג, מי שיש לו אוכל ושותה, ומי שאין לו מסתפק במועט, די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת. אך מה תעשה אלמנה עני' עם חמשה ילדים שגם קב חרובין אין לה? חיי' אינם חיים, ובכל שעה שעוללי' ישאלו לחם ואין פורש להם, היא מקללת את יומה. ועכשיו נוספה לה צרה חדשה, באו וקראו אותה אל הרב המגיד, אין זאת כי אם בעלי החובות מזמינים אותה לדין. באה אל בית המגיד הקדוש, נכנסה אצלו ברתת ובזיע, עמדה לפניו ולא דברה דבר. שאל אותה: "האם את אלמנתו של הקצב ר' איזיק עליו השלום?". אמרה: "כן". חזר ושאל אותה: "ומי הם בעלי החובות של בעלך?". התחיל לבה נוקפה, לשמע בעלי החובות, ודמעות נושרות מעיניה, ולא יכלה להוציא הגה מפיו. ראה אותה המגיד הקדוש כשהיא מתחלחלת אמר לה: "אל תפחדי! הגידי לי את האמת, כי טובתך אני דורש". התחזקה ואמרה מתוך כפי' את סכום החובות וקראה בשמות בעלי החובות. רשם המגיד את הסכום ואת שמות האנשים ואמר: "אם יבואו אליך האנשים האלה בתביעות תשלחי אותם אלי". ולבסוף פתח את תיבת שלחנו, הוציא סכום כסף ונתן לה. ובצאתה מן החדר ברך אותה ואת ילדי' ואמר: "סכום כסף זה תקבלי לפרנסת ביתך מדי שבוע בשבוע". יצאה מבית המגיד ולא ידעה מה אתה, ריקם נכנסה אליו ומלאה היא יוצאת, ולא האמינה למראה עיניה ולמשמע אזני'. אך בבואה אל ביתה, ומנתה את סכום הכסף אשר בידה, נתנה שבח והודי' לאלקים, על אשר ראה בעני' ושלח לה גואל, ומהיום והלאה תוכל לתת פרוסת לחם לילדי'. בהיותה אצל המגיד היתה נבהלה מאד, ולא שאלה אותו דבר, רק אחרי עבור ימים מספר, ודעתה נתישבה עלי', רצתה לדעת, מה הביא את המגיד

ופרושים משקוצי נבילות וטרפות אתם שלי ואם לאו אינכם שלי. מעתה אם אינכם נזהרים ח"ו מאיסור נבילות וטרופות, איך אתם אומרים בכל שני וחמישי בתפלת והוא רחום, אבינו מלכנו חננו ועננו כי שמך הגדול נקרא עלינו, כרחם אב על בנים כן תרחם עלינו וכו', ואיך אתם אומרים בימים הקדושים אנו בניך ואתה אבינו, איך מורא

סיפורי מעשיות

הקדוש לעשות את כל הדברים האלה. שאלה בבית המגיד, חקרה את המביא לה את הכסף, ואיש לא ידע לענות לה דבר. זמן רב השתדלה לגלות את הסוד הזה ולא עלה בידה, עד שהגיעה שעתו של השוחט הזקן, וכשנפטר והלך לעולמו נתפרסם הדבר ברבים.

ומעשה שהי' כך הי'

שבועות אחדים אחרי פטירתו של הקצב, בא אל שוחט הקהלה בחלום לילה, והזמין אותו לדין תורה.. ויהי בבקר, ותפעם רוחו, אולם לא שת לבו לחלום ואמר: "אך מקרה הוא זה". לימים ראה את הקצב עוד הפעם, עומד על יד מטתו, ואומר לו: "דין ודברים יש לי עמך, בוא ונלך לבית דין של מעלה". אבל גם הפעם אמר השוחט בלבו: "אך חלום הוא, והחלומות שוא ידברו". כעבור שלשה ימים בא אליו הקצב, ובראות השוחט שהוא הולך ומתקרב אליו, ופניו זועפות, נפל עליו פחד גדול והקיץ משנתו. אז ידע כי לא דבר ריק הוא, ויידא לנפשו מאד. מאותה שעה לא באה שינה לעיניו, ומשהאיר השחר ירד ממטתו. נטל ידיו, לבש את בגדיו, והלך לבית המדרש. ישב ואמר תהלים בבכי ובתחנונים, התפלל בכוונה גדולה, ואחרי התפלה נכנס אל המגיד הקדוש באימה ובידאה, ספר לו את החלום אשר חלם זה שלש פעמים, בכה לפניו ובקש עצה. ראה המגיד את פני השוחט הבהולים, ושמע את קולו הרועד. הרגיע אותו ואמר: "אל תירא ואל תפחד, התורה לא בשמים היא, ויש דין בישראל. ואם יבוא אליך עוד הפעם ויזמין לדין, תאמר לו בשפה ברורה, שאין אתה מסרב, אך על פי הדין התובע הולך אחד הנתבע. ואם יש לו תביעה עליך, יזמין לבית דין של מטה, לבית דינו של המגיד מקונויץ". יצא השוחט מאת פני המגיד בלב שקט, ואמר לעשות כדבריו. כלילה בא אליו הקצב כתמול שלשום, והזמין לבית דין של מעלה, ענה לו כדברי המגיד הקדוש. כשמוע הקצב את דברי השוחט, מיד נתרצה לבוא לפני בית דינו של המגיד הקדוש, ושאל: "מתי יהי' האות הזה?" אמר לו: "אין הדבר בידינו כי אם בידי המגיד ובית דינו, והם יקבעו את היום והשעה". אמר:

לא יעלה על ראשכם, שיאמר ד' איני מכיר אתכם ואינכם שלי עבדו שנפשכם מגואל מאכילת טריפות, מכש"כ וקל וחומר בעת ובעונה כזאת, אשר אחינו כנ"י וכו' הרכה מהם נתונים למשיסה וכוזזים, ד' ירחם עליהם, על מי לנו להשען רק על אבינו שבשמים, וגדול הרועה השומרן, א"כ בעת ובעונה כזאת מהצורך ביותר ויותר, שנעשה כל מה שבכוחינו להיות שם ד' נקרא עלינו וכו'.

סיפורי מעשיות

נכון אני לבוא בכל עת ובכל שעה". ובאמרו את הדברים האלה הסתלק, והשוחט הקיץ משנתו וראה שהאיר המזרח. מיד נטל ידיו, ירד מן המטה, לבש את בגדיו והלך אל המגיד הקדוש. כאשר שמע המגיד את דבריו, צווה להביא את דף הטהרה, ולהעמידו באחת מפינות הבית, אשר שם ישבו לדין, כדי לעשות מחיצה בין החיים ובין המתים, והוא עמד להתפלל תפילת שחרית.

כאשר גמר המגיד את תפלתו, והכל הי' מסודר כהלכה, אמר לשמשו: "תלך לבית החיים, ותבוא לקברו של הקצב ד' אייזיק, תדפוק על קברו שלש פעמים ותבקש ממנו מחילה בשמי. אחר-כך תגיד כדברים האלה: "באתי כשליח בית דין של מטה, ואני מודיע לך בפקודת הרב המגיד מקוונץ, שבעל דינך עומד לפני הדיינים ומחכה לך". הלך השליח אל בית הקברות, והמגיד הקדוש ושני דיינים מומחים באו אל החדר, אשר העמידו שם את הדף. בחדר עמד שלחן ושלושה כסאות, ישב הרב המגיד בראש, ועל ידו שני הדיינים. ועוד לא חזר השליח אל שולחו, וכבר הי' הקצב מאחורי הדף. הכניסו את השוחט ואמרו לו לסגור את הדלת אחריו. וכשקרב השוחט ועמד לפני בית דין, נשמע קול נהי ובכי, שהי' ידוע לכולם, מתהלך בחלל החדר. חברי בית דין שמעו דברים, ותמונה לא דאו, והרבדים ברורים כאילו הם יוצאים מפי אדם חי. וכך טען הנפטר: "רבותי! דין ודברים יש לי עם השוחט ובודק לפניכם. קצב הייתי בקהלת קוונץ, וכל בהמה ובהמה שהבאתי לשחיטה, עלתה לי בדמים מדובים. כסף לא הי' לי מעולם, על פי רוב לקחתי את הבהמות בהקפה, ואם לפרקים שלמתי מחירן ממון בעין, הי' זה ממון של אחרים, כסף של גמילות חסד, או מלוה שעלתה לי ברבית קצוצה. והשוחט הזה, שהוא למדן גדול וידא שמים באמת, הטדיף לי את רוב הבהמות, וגרם לי הפסד מדובה. כשראיתי את זאת, לא ידעתי אם הוא חושש לטריפה, וכאשר יעלה ספק בלבו, הוא מכריע מדעת עצמו לחומרא, או שמא יש בלבו טינה עלי. בין כך ובין כך באתי לידי עניות, חובותי גדלו ורבו, ולא הי' בידי לשלם לעולם.

ואמרו חז"ל עונש אסכרה לתינוקות ר"ל בא עבור שאוכלים דברים
טמאים, מעתה חוסו וחמלו על בניכם ובנותיכם הקטנים שלא
תשכלו אותם וכו', עיי"ש שהאריך הרבה בדברי קודש אש להבה
מלהבת נפש השומעת (ועיין בשו"ת קרן לדוד סי' א' באריכות עוד בענין
זה).

סיפורי מעשיות

בעלי החובות תבעו את ממונם, ובידי אין פרוטה, הקיפוני ודחקוני מכל
עברים, ומגודל הלחץ, זה הדחק, נמס לבי בקרבי. חליתי ונפלתי למשכב,
עליתי על המטה ולא ירדתי ממנה, עד שיצאה נשמת. במותי השארתי אשה
וילדים קטנים בערום ובחוסר כל, ונוסף על זה צובאים בעלי החובות על
פתחי ודורשים ממנה לשלם להם את חובותי. ועכשיו נודע לי בעולם האמת,
שרוב הבהמות היו כשרות, והשוחט הטריפן שלא כדת. ומכיון שאין לי
מנוחה בעולם העליון, הן מחמת החובות והן מגודל הצער של אשתי ובני
העטופים ברעב, וכל זה בא עלי בגלל מעשיו של האיש הזה, החס על נפשו
ואינו חס על ממונם של ישראל, אני דורש שיחזיר לאשתי את כל ההפסד
שבא לי על ידו. שמע השוחט את דברי המת ונתכרכמו פניו, עמד באימה
וביראה וארכובותיו זו לזו נקשו. הודה ולא בוש, ובקש מאת המגיד הקדוש
לפסוק על פי דעתו, ויקבל עליו את הדין. יצא פסק דין מבית דינו של
המגיד הקדוש, שהשוחט ישלם את החובות של הקצב לשעורין, וגם יתן
לאלמנה סכום כסף מדי שבוע בשבוע, כדי להחיות את נפשה ואת נפש בני
ביתה. קבלו עליהם שניהם את הדין, נתרצו זה לזה, והמגיד הקדוש פטרם
והלכו לדרכם.

משיצא השוחט, ראה המגיד הקדוש גם את הקצב הנפטר בצאתו, מהר
ורמו לו באצבעו ואמר: "בוא נא הנה, עוד שאלה אחת בפני אליך,
ואחרי התשובה תלך ותשוב למקום מנוחתך. תספר נא, איך קבלו את פניך
בעולם האמת, ומה מעשיך שם. ומתפלא אני מאד, שבשנה הראשונה לפטירתך
דעתך פנוי לעסקי ממון, וכי נשלם כבר דינך למעלה שאתה פונה למטה?
הלא הי' עליך רנון בימי נעוריך, שאתה עושה מעשים אשר לא יעשו, אולי
תאמר לי מה ענית שם כאשר באת לפני בית דין של מעלה". השיב הנפטר
ואמר: "כן המגיד הקדוש דובר, אשיב על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון.
ישמע כבודו את דברי ויבין, מדוע פניתי מכל עסקי בעולם העליון ואיני
עוסק רק בעסקי ממון. אספר לו כל מה שעבר עלי, ולא אעלים דבר, ואז
ידע כי בנפשי הוא כל הענין הזה". ובדברו התחיל מדבר בקול בוכים, כאדם

עוד כתב בספה"ק תשובת בית הלל הנ"ל (בסי' מ"ז) בתוך הדברים וזלה"ק: מוטל עלי לצאת ידי שמים והבריות, וכבר עלה על זה רעיוני זה כמה פעמים, שראוי לכתוב לרבנים שהמה יראי השם, ומינה שמקבלים האמת ממי שאמרו יהי' מי שיהי', שלא יסמכו על הרגשתם לנסות את השוחטים, ולא ידעתי מאין נתפשט וכא המכשול וטעות הזה, וכי בשביל שהוא בקי בהיות דאבוי ורבא ועורד לעומקו

סיפורי מעשיות

המתודה על עונותיו ואמר: אמנם חטאתי, עויתי ופשעתי, ואלמלא מעשה אחד שעשיתי בימי נעורי, טרם היותי קצב, בודאי הייתי מיורדי גיהנום. אין אדם יודע את ערך מעשיו, ודוקא מעשה שלא הי' חשוב בעיני, וברוב הימים שכחתי, הציל אותי ביום הדין. יש קונה עולמו בשעה אחת והוא לא ידע כלל, ומארע כעין זה ארע לי. בימי נעורי הייתי משרת אצל בעל עגלה, והייתי מסייע בני אדם ומשאות מעיר לעיר בשכר. פעם אחת נסעתי בדרך, ועל העגלה ישבו חבורה של יהודים, ולא ידעתי מי הם ומה מעשיהם. אני ישבתי על הדוכן, אחזתי במושכות וכונתי את הסוסים, שלא יכשלו בדרך המשובשת ומלאה חתחתים על כל צעד ושעל, והם ישבו ועסקו בדברי תורה, כאלו הם יושבים בבית המדרש. הם דברו איש עם רעהו בקול, התוכחו, ולא הרגישו כלל בעליות ובירידות, ובכל טלטולי הדרך, שנסיעה כזאת גוררת אחרי'. בהיותנו באם הדרך, הרחק מאדם ועיר, ראיתי כת שודדים, ליסטים מזויינים, באים לקראתנו. האנשים ישבו איש איש על מקומו והיו עסוקים בשיחותיהם, ולא ראו כלל בצרה המתרגשת לבוא עליהם. וכאשר התקרבו הלסטים, ואמרו להתנפל על העגלה ולפגוע באנשים, שמתי נפשי בכפי והתחלתי להלחם בהם. ומכיון שלא הי' לי כלי זין, הוצאתי את מוט העגלה, אחזתי בשתי ידי, ובכל כחתי הכיתי בהם, ולא נתתי להם לגשת אל העגלה, המלחמה היתה קשה, אך ה' הי' בעוזרי ויצאתי כמנצח; במוט העגלה הרגתי ופצעתי אחדים מהם, ובראות הנשארים את עוז רוחי וגבורתי נשאו את רגליהם וברחו. וכך הצלתי את נפשי ואת נפשות האנשים בדרך נס, והבאתי אותם אל העיר שלמים בגופם ושלמים בממונם. ברוב הימים שכחתי את המעשה הזה, יצאתי מן העיר ההיא ובאתי לעיר אחרת, החלפתי את מלאכתי, והייתי שולי' אצל קצב. ימים אחרים באו, גדלתי והייתי לאיש, נשאתי אשה והולדתי בנים, ונהגתי ככל חברי הקצבים. הייתי

של הלכה וכו', יודע ומכין ג"כ בבדיקת הסכין אתמהה, וכי מה ענין זה לזה הלא זה מתת אלקים הוא, יש שיש לו חוש מישוש גדול והרגשה חזקה, הגם שאין לו יד ושם בתורת, וכן להיפך, ואם בזמן הגמרא הי' צריך השוחט להראות סכינו לחכם, אז הי' ת"ח ג"כ שוחט ואומן, כמאחז"ל ת"ח צריך שילמוד כתב שחיטה ומילה, ובפירש"י שם שיאמן ידו לכך, ואם ת"ח בדורות הראשונים שהי' בל"ם ירא ד' באמת רצה להיות שוחט, כודאי הי' מכתת רגליו זמן זמנים לילך מעיר לעיר מאומן לאומן ללמוד עצהיו"ט חכמה זו השחזה וההרגשה, ממורא שלא יפגם נפשו, משא"כ עתה אמש הי' בחור, מה דרכן של בחורים, תפארת בחורים כוחם לעייל פילא בקופא דמחטא ולפלפל, למחר נשא ואח"כ נעשה רב, ומיד ישמיע כל תהלתו, וכל רז לא אניס לי', דמאחר שנקרא מורה מורינן, בושה הוא לו שאין לו הרגשה ולקרות לאחר שיעסייענו לנסות את השוחט, וסומך על המקרא לא יאונה לצדיק כל און, בעוה"ר עיני ראו ולא זר כמה וכמה רבנים הגורמים להאכיל מריפות, הגם שהמה יראי השם בענינים אחרים, אוי לאותה בושה, עד כמה האמת נעדרת, וכמה וכמה מקלקלת השורה מדת הגאווה הסרוחה המושרשת בלבם, אלא כל רב ומורה שיראת ד' באמת על פניו, צריך תחילה לנסות את עצמו, דהיינו שיקרא כל השוחטים ובע"ב שיש להם הרגשה, ויראה להם פעם ושתיים ושלש, ואז יוכל לסמוך על בדיקתו להקל וכו'. ואטו אם אני הייתי רוצה לא הי' לי הרגשה, הלא יש לי ג"כ מצנפת ומקל של כסף וגלימא של משי כמו רב אחר, אלא לבי אומר לי שוטה וגם רוח מה לך ולצרה הזאת, אם מה שלמדת מה חכמתך ומה גבורתך, ומכש"כ מה שלא למדת וכו', יעיי"ש דבריו הנעימים.

סיפורי מעשיות

יהודי פשוט, ולא שנית את דרכי משאר כל עמי; מה שקבלתי מאבותי שמרתי וקיימתי. אך לפרקים התגרה בי היצר, כאשר יקרה לכל בשר ודם, כי יצר לב האדם רע מנעוריו, ויצא עלי רגון. כך עברו עלי ימי, מעטים ורעים היו ימי ושני חיי, חליתי ונפטרתי מן העולם. וכשבאתי לעולם האמת, באו מלאכי חבלה, אחזו בי ואמרו להורידני לשאול תחתית. בכיתי וצעקתי, התחננתי להם והפצתי בהם, אך ללא הועיל. ובעודני מבקש רחמים ואין שומע לי, והנה קול קורא מרחוק: «אל תעשו לו מאומה! האיש הזה הציל אותנו מן החרב בהיותנו בחיים, וכל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים

ועתה ישים האדם נפשו בכפו, טרם יתן לפיו מאכל של בשר, על מי הוא סומך בדברים העומדים ברומו של עולם, ולא יאכל בשר מכל המצויין אצל שחיטה, ויש לו איזה כתב מרב אחד אשר ערכו ערבא צריך, ולפעמים אינו מרגיש אף במגורה, ומעיד במליצת כתבו של השו"ב שיש לו הרגשה כחוט השערה, והשיות יצילנו מכל מכשול מעתה ועד עולם אמן.

יד

כתב הגה"ק בעל חפץ חיים זל"ה בספרו נדחי ישראל ז"ל: הנה כל מה שהארכנו בענין הרחקה מנבלה וטרפה, צריך לדעת דאיסור נבלה האמור בתורה הוא לאו דוקא אם מתה מאליה, ה"ה אם נשחטה אך שהי' בסכין פגום או שאר דברים המעכבים בשחיטה (כמבואר ביור"ד סי' כ"ג ה' דברים המעכבים בשחיטה), ה"ז נבילה גמורה מן התורה, וכן טרפה האמור בתורה הוא לאו דוקא אם נטרפה בשדה ע"י זאב וכדומה, אלא כל שיש לה איזה מחלה שע"ז לא תחי' לבסוף הרי זה בכלל טרפה, ואפי' אם נשחטה כראוי הרי זה אסורה מן התורה, וע"כ טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו כמבואר ביור"ד (סי' כ"ג ס"א), וכן אפילו אם יודע הלכות שחיטה ושחט בסכין בדוק כדיון, אך שהאיש הזה הוא אוכל בעצמו נבלות ואינו חושש על השחיטה או שהוא מומר מחלל שבת בפרהסיא כל אלו שחיטתו אסורה מן התורה.

סיפורי מעשיות

עולם מלא. הוא שם נפשו בכפו והציל הרבה נפשות מישראל, בשעה שהתנפלו עליהם לסטים, ועכשו ירד שאולה, וכי יש שכר לפעולתו של אדם זה? הלא על ידי מסירות נפשו נשארנו בחיים, והי' ספק בידינו לעסוק עוד בתורה ובמצוות, ולעבוד את ה' ימים רבים". כשמוע מלאכי חבלה את הדברים האלה אמרו: "שליחי בית דין אנחנו, ואין לנו רשות לשחררו, אך דבר זה נוכל לעשות, מכיון שיש לכם טענה, נבוא כולנו לפני בית דין של מעלה, וכאשר יאמרו לנו שם כן נעשה". הלכנו כלנו לבית דין של מעלה, ואמרו שעבירותי מרובות וחמורות ומצוותי מעטות. עמדו הצדיקים לימיני, ודרשו לשקול את העבירות ואת המצוות שעשיתי בימי חיי. והנה יצאו מלאכי חבלה, והביאו עבירות חמרים חמרים, והגיהו אותן על כף אחת, והיא ירדה למטה עד לשאול תחתית. עמדתי וראיתי את כל זאת, ונפשי נבהלה מאד. כאשר כלו

וכן אם הוא קל שמזלזל במצות ומלעיג בדברי חכמים אין לאכול משחיטתו, ואם הזמינו אותו לאכול אצל אדם אחד והוא יודע שאותו האדם קונה בשר משוחט שאינו הגון כזה, צריך להתרחק מלאכול בשר שם, ועל ענין זה וכיוצא בזה נאמר ושמח סכין בלועיך, אם בעל נפש אתה. והנה בעוה"ר לפי הנשמע מצוי בעת הוזה במדינות הרחוקות שוחטים שאינם יודעים הלכות שחיטה או שארי פסולים שמן הדין אסור לאכול משחיטתן, וע"כ כל עדה שיש בהם אנשים

סיפורי מעשיות

מלאכי חבלה את מלאכתם, יצאו מלאכי עליון להביא את המצוות, והם חזרו והביאו חבילות חבילות, ושמו אותן על הכף השני, והכף הראשונה לא זזה ממקומה. והנה הביאו חבילה אחת והניחו אותה על הכף, והיא הכריעה את כל העבירות. אז נסתלקו מלאכי חבלה, ופסק דין יצא ליתן את חלקי בגן עדן. אך דבר אחד מעכב עוד את כניסתי לגן עדן פנימה, אני יצאתי מן העולם ולא פרעתי את חובותי, ועבירות שבין אדם לחברו אין המקום מכפר, לכן עלי להשאר בחוץ עד שארצה את חברי, שהלוי לי את ממונם על אמונתי. יצאתי מבין דין של מעלה ולבי עלי דוי, מה אעשה כעת? הלא בעלי החובות שלי רחוקים ממני, ואיך אוכל לרצותם. ראו הצדיקים את צערי, ושאלו אותי על מה באתי לידי חובות אלה. ספרתי להם שהייתי קצב בעיר קזניץ, וכל חובותי אינם אלא מה שהפסדתי בבהמות, שנשחטו על ידי השוחט בעיר מגורי, ונטרפו ברובן. התחילו לחקור ולדרוש ונודע, שהוא החמיר בספק טרפות על דעת עצמו, מבלי לשאול את הרב או את השוחט השני, והי' הגורם בנזקין שלי, והזמנתיו לדין. ועכשיו, שיצא כאור משפטי, והשוחט קבל עליו לשלם את חובותי, אשוב אל מקומי בשלום לאור באור החיים". הקול נשתתק, והמגיד הקדוש ישב על מקומו שקוע במחשבותיו, ומשנתעורר אמר להוציא את הדין ולהחזירו למקומו.

למחרת שלח המגיד הקדוש לקרוא את אלמנתו של הנפטר, וסדר את פסק הדין למעשה, כאשר יצא מבית דין. וכל המעשה הנפלא הזה נשאר סוד כמוס, משום כבודו של השוחט, שהי' באמת ירא שמים, ורחילה יתרה היתה בו שלא להאכיל טרפות לישראל, ולא נודע הדבר ברבים, עד אשר יצא מן העולם ומצא מנוחה נכונה תחת כנפי השכינה, תהא נפשו צרורה בצרור החיים, אמן סלה ועד.

(מס' שמע שלמה)

החרדים לדבר ד', עליהם להשגיח ע"ז הרבה שלא יקבלו לשוחטים כ"א אנשים יראים וכשרים ושיש בידם עדות מרבנים מובהקים, וגם מצוה למי שיכולת בידו למנות משגיחים בבית המטבחים שמוכרים שם הבשר, שיהיה הכל מתנהג באופן ההכשר כי רבה המכשלה בזה מאד בעוה"ר. ומי שהוא בעל נפש מצוה שילמוד ביו"ד או בחכמת אדם הלכות שחיטה וידע איך להתנהג בענינים כאלו.

פרק ז'

בענין ניקור

א

כתיב בתורה כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו כי כל אוכל חלב ונכרתה, וכל שאר בהמות טהורות נכללין תחת סוג ג' מינים אלו, והאוכל חלב נבילה ומריפה חייב משום חלב ומשום נבילה ומריפה דאיסור נבילה חל על איסור חלב ע"י כולל, שכולל האיסור נבילה גם את הבשר, ולכן חל האיסור זה גם על החלב. והנה לכאר פה פרמי דינים אלו א"א, כי מלבד החלב גופא שחייב עליו כרת, והם החלב שעל הקרב ושעל הכסלים ושעל הכליות, ובכלל זה חלב שעל המסס ובית הכוסות שהוא בכלל חלב שעל הקרב, וכן קרום שעל הפחול במקום עביו, עוד יש כמה חלבים שהם אסורים מן התורה, והוא חלב

פיפורי מעשיות

המנקר

מעשה בבעל טורי זהב, עליו הברכה והשלום

הרב הגאון ר' דוד בן שמואל הלוי, בעל טורי זהב, הי' רב ואב בית דין בקהלה הקדושה אוסטרהא, ושמו יצא לתהלה בכל הארץ. כשמנ תורק שמו, וכולם יאמרו ה' עמו, בכל מקום הלכה כמותו, ואין מורה הוראה בישראל, שלא יהגה בתורתו יומם וליל. דבריו דברי אלקים חיים, כאלו נתנו מן השמים, מלאים חכמה, בינה ודעת, ונעימים לכל אוזן שומעת.

בימים ההם, בהיות כסאו נכון לפני ה', אמר לעוזב את בית מדרשו, ולהיות גולה שנה שלמה, כמנהג גדולי ישראל משנים קדמוניות. ומפני שהי' מפורסם בעולם, «טורי זהב» מספרים כבודו, התחפש כעני המחזר על הפתחים. לבש בגדים קרועים ובלויים, שם ילקוט של קבצנים על שכמו, נטל מקל

שעל הקיבה ושעל הדקין (מקום שמתחילין לצאת מן הקבה עד לערך אמה, שם צדיק לגרור חלבו שעליו, וי"א שהוא המעי שיוצא מן הרעי שהוא סוף המעיים שם צריך גרירה כערך אמה ויש להחמיר בשניהם), וכן יש עוד כמה קרומים וחומים שהם אסורים משום חלב, וכן יש כמה קרומים וחומים שאסורים משום דם, וכן בענין איסור גיד הנשה יש כמה פרטי דינים שא"א לכאדם פה, והם הלכות רחכות ביו"ד סי' ס"ד וס"ה, וכמעט א"א לידע להכיר כל הפרטים על בוריים, אם לא מי שהוא בקי ורגיל במלאכת הניקור, וע"כ נהגו בכל ישראל שאין כאו"א מנקר בפני עצמו, אלא אין הבשר יוצא מיד המבח עד שינקרנו אדם בקי ורגיל בזה ומוזמן לכך, ומאד* מאד הזהירו חכמים את המנקר שיהי' זהיר במלאכתו כדי שלא יכשיל את ישראל באיסור חלב ודם וגיד הנשה, והחמירו עליו ואמרו דמי שדרכו לנקר בשר ונמצא אחריו

פיפורי מעשיות

בידו, ויצא את העיר במסתרים. הלך מעיר לעיר, מכפר לכפר, ולא לן בשום מקום יותר מלילה אחד. ביום השני וביום החמישי ישב בתענית, ובשאר ימות השבוע לא אכל רק לחם יבש, ולא טעם טעם תבשיל רק משבת לשבת, לכבודו של יום.

כך נדד ששה חדשים, ענה בדרך כחו, והגיע לעיר לבוב עיף ויגע, שבור ורצוצן, ואי אפשר הי' לו להמשיך את דרכו הלאה. אמר לישוב שם ימים מספר; ינוח ויחליף כה, ואחר כך ימשיך את דרכו הלאה. אך לשוא חכה; עברו ימים, חלפו שבועות, וכחו אין אתו. כאשר נסה להעמיס את צרורו על שכמו, חש עיפות גדולה; הידים רפות והרגלים כושלות. ראה שאין הדבר בידו, אמר בלבו: "כבר אמרו: הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים (ברכות ל"ג ע"ב), אם כן, אפשר שעכבוני כאן מן השמים, אבל קבלתי עלי עול גלות, ומוצא שפתי אשמור; אשאר בלבוב, ואקיים פה את ענויי הגלות עם כל יסורי". ישב בעיר על התורה ועל העבודה, ואיש לא ידע מי הוא; העיר גדולה, ובתי כנסיות ובתי מדרשות בה רבים, ומדי פעם בפעם שנה את מקומו. הלך מחיל אל חיל, מבית מדרש לבית מדרש, ובכל מקום הי' בעיני האנשים כאורח חדש שבא לעיר.

כאשר ישב בעיר שבועות אחדים, לא רצה להתפרנס מן הצדקה; אמר לגלגל עצמו בצער ולא יצטרך לבריות. התחיל לחפש לו איזו עבודה, גם אם שכרה מועט, ויוכל להתפרנס בדוחק. חפש ולא מצא. פעם אחת נכנס לבית הכנסת הגדול שבתוך העיר, וראה שם מודעה, שיש בקהלה מקום פנוי

חוט או קרום מזהירין אותו שלא יולול באיסורין, ואם נמצא אחריו חלב אם הוא כשעורה מעבירין אותו, ואם נמצא אחריו כזית ואפי' בהרבה מקומות מכין אותו מכת מרדות ומעבירין אותו, וחזרתו לכשרותו ותשובתו הכל לפי ראות עיני הדיין, אם עבר בשוגג או במזיד (יו"ד סי' ס"ד).

פ י פ ו ר י מ ע ש ו ת

לקצב מנקר, וכל הראוי וקודם יזכה. חשב בלבו: „מלאכה זו שאינה נקי' וקלה גם אינה מכובדת, שכן אמרו על בעלי אומנות אלה: הכשר שבטבחים שותפו של עמלק (קדושין פרק ד', דף פ"ב). הבריות מלעיוזין עליהם, שספק טרפות מגיע לידם, והם חסים על ממונם, ומאכילים אותו לישראל, ומכיון שכן, בודאי אין קופצין על עבודה זו, אנסה ואלך שמא אוכה בה". הלך ובא שמה, בחנו אותו להלכה ולמעשה, ונמצא ראוי להיות קצב מנקר.

עבד בבית המטבחים ובמקולין, על פי הרוב עסק בניקור הבשר, כי יצא לו שם כמנקר מומחה. בקי הי' בחוטין הדקים, וידע גם מקום הגידין הקטנים, הנסותרים מעין כל, שרק עין של מומחה ויד אמונה תוציא אותו, יחד עם החתיכות הקטנות של חלב ממחבואם מבלי לחבל בבשר. לפרקים עסק גם במלאכת הקצבות עמד על יד הסדן וסכין או קופיץ הקצבים בידו, וחתך הבשר להבאים לקנות. וכדי שלא יהא בטל מדברי תורה בשעת עבודתו, הי' לו בשר כל בהמה שחוטא שהגיע לידו בזמן הניקור והמכירה ענין לענות בו. עמד על משתיתה של הבהמה, למד לדעת כל אבר ואבר, והרבה שאלות שנתקשה בהן, בלמדו הלכות שחיטה וטרפות, נתחווירו לו בשעה שעמד ופרק את הבהמה אברים אברים, אין דומה למוד בספר לראי' בעינים ובדיקה בידיים; רק עכשיו הוא יודע את פרקי הבהמה, כאשר יצאו מידי היוצר, ולומדם הלכה למעשה. ויש שהוא פוסק מעבודתו, מהרהר באיזו סוגיא חמורה ב„אלו טרפות“, בדברי הרמב"ם או בשאר הראשונים, שהם שגורים בפיו, מתעמק בהם ויורד לתוך כוונתם, ומסיח דעתו לגמרי מן הלקוחות העומדין במקולין לקבל את הבשר, וכמה פעמים הי' ללעג ולקלס, וחרפוהו וגדפוהו כאחד הריקים. והוא שמע ולא ענה, הי' מן הנעלבים ואינם עולבין, קבל עליו את הדין, דין יסורי הגולה, והיו בעיניו כיסורי אהבה, הבאים מתוך אהבת התורה, שאינו רוצה ואינו יכול להבטל ממנה אף רגע.

ואם סובל מן הלקוחות, הנה הי' הסבל שהוא כקליפת השום לגבי הצער, שגרמו לו חבריו המנקרים, הוא שהי' בקי בדיני הניקור לכל פרטי פרטיהן, וידע את שיעור ארכן של הגידין, ממקום שהן מתחילין להיות צומחין

ב

וכרי להראות לכל את חומר הענין הזה נעתיק את דברי הגאון הקדמון בעל אור זרוע בהלכות גיד הנשה סי' תמ"ח (ומקצת דבריו הובאו בהגהת אשר"י ובב"י ובדרכי משה ויו"ד סי' ס"ד בסופו) וז"ל שם: הלכך הלכה למעשה כשעורה במקום אחד מעברינן לי' ולא מלקינן לי', נמצא אחריו כזית אפי' בב' וג' מקומות מלקינן לי' וכ"ש דמעברינן לי', עד שיקבל עליו דין שמים ויתקן עותתו ע"פ תלמידי חכמים שבעירו. ונראה שיש להכריז בבהכ"נ שני וחמישי ושני פלוני המבכ העבירוהו* מאומנותו מפני שנמצא אחריו חלב כשעורה, ויהי' חודש ימים שלא יתעסק באומנותו, ולאחר חודש ימים יבוא אצל ת"ח שבעירו או בעיר הסמוך לעירו, ויאמר כך וכך עשיתי וחטאתי ותוהא אני על הראשונות, ויתנו לו הדין לפי ראות עיניהם, ואח"כ יכריזו

סיפורי מעשיות

עד שמתפשטין בבשר, בבהמה גסה ובבהמה דקה, וכל האסור והמותר בהן, בא על פי הרוב בריב עם המנקרין הותיקין. יש שהוא אוסר מה שהם מתירין ולהיפך, וטענות ומענות ביניהם תמיד, ואין לדבר סוף. והי' מעשה בבית המטבחים, שחטו בהמה גסה והטריפוה, וכששמע את השאלה אמר שטעו והכשיר אותה. התחילו להתוכח ולא יכלו להכריע, והלכו והביאו את השאלה לפני הרב הגאון ר' מאיר ז"ק, שהי' אז מרא דאתרא. שמע את דעותיהם, אמר שהבהמה טריפה. אולם בעל טורי זהב עמד על דעתו, והביא חבילות ראיות מן הש"ס והראשונים שהדין אתו ואין להטריף את הבהמה. ובשעת הויכות, כשהתורה היתה מרתחת לו, נזרקו מפיו מילין, שראה הרב הגאון בהן עלבון לעצמו, ובא לידי כעס. ואז גמר אומר, לתת אותו בצינוק הנקרא "קיהנע", אשר בבית הכנסת הגדול, כמנהג המקום, להעמיד כל חוטא ופושע, ושלשלאות של ברזל על ידיו, לאות לבני מרי, למען ישמעו ויידאו.

קבל בעל טורי זהב עליו את הדין, עמד בצינוק, ידיו קשורות בשלשלת ברזל, ופיו לא פסק מתורה. אין הוא יכול לקבל את דעת הרב הגאון; כאשר יצא מכאן יביא לו עוד ראיות נוספות שהדין עמו, והבהמה כשרה. ובעמדו על מקומו, ראה נער אחד עובר, ובידו חבילה עטופה בנייר, שאל את הנער: "מה בידך?" ענה ואמר: "תדנגולת שחוטטה בתוך הנייר, ושאלת חכם שאלתי". חזר ושאל: "ומה היא השאלה?" אמר הנער: "איני יודע השאלה, מצות האם קיימתי; היא שלחה אותי אל הרב לשאול שאלה, הראיתי את

כביהכ"נ פלוני הטבח שהעברנו אותו מפני שנמצא אחריו חלב כשעורה כבר תהא ונתחרט לפני תלמידי חכמים על המעשה הרע שבא לידו, וקיבל עליו כמו שצוו עליו תלמידי חכמים, ומכאן והלאה החזירותו לאומנותו וחרי הוא נאמן לסמוך עליו כבראשונה, וקודם שישמעו הכרזה זו כביהכ"נ אין לסמוך עליו ואסור לקנות ממנו בשר.

אבל אם הי' מוכר טריפות בחזקת כשרות או שהי' מוכר חלבים בחזקת שומן יש לו דין אחר, כי בכאן הקלנו עליו מפני שעשה שלא בידיעתו, אלא שפשע שלא דקדק היטב, אבל התם שבמזיד מחמירין עליו טפי, כההיא דפרק עד כמה בבכורות (כ"ט ע"ב) דההוא טבחא דהוה חשוד לזבוני תרבא דאטמא בחילוף של כנתא וכו' וקנסי' רבא עד שיעשה דין המפורש בפרק זה בורר, דההוא טבחא דנפקא טריפתא מתותי ידיה, ומסיק שם רבא דתקנתיה כדרב אידי בר אבין דאמר החשוד בטרופות אין לו תקנה עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אכדה מתחת ידו בדבר חשוב, או שיוציא טרפה מת"י

סיפורי מעשיות

התרנגולת לרב, והוא הטריף אותה". בקש את הנער להראות לו את העוף, נאות לו, והניח אותו לפניו. ומכיון שידיו היו כבולות, ואי אפשר הי' לו לפתוח את התרנגולת, אמר לו לפתחה כראוי, למען יוכל לראתה ולבדקה כהלכה. עשה הנער כאשר הורהו, וברק את העוף היטב. משמש באצבעותיו פה ושם, ואחר כך אמר: "לך והגד לרב, שיעיין ביורה דעה, הלכות טרפות, סימן פלוני בטורי זהב סעיף קטן אלמוני". חזר הנער לבית דין, נגש אל הרב ואמר, כך וכך אמר לי האיש העומד בצינוק. נטל הרב את העוף מיד הנער, הניחו על השלחן לפניו, וראה שנעלם ממנו טורי זהב מפורש. ומכיון שהי' איש אמת, הודה שטעה, ולבו הכה אותו, על אשר נהג בחומרא יתרה כלפי תלמיד חכם גדול, והטילו לבית הצינוק כחוטא ופושע. ומיד שלח את השמש להתיר את האסיר, ואמר לו להביאו אליו. עשה השמש כפקודת הרב, הלך והתיר את האיש ממאסרו, וכשרצה לילך לביתו, אמר לו, שעליו לבוא בראשונה לפני הרב הגאון. הלך ובא לפני הרב, וכאשר דרכו רגליו על סף החדר, הראה לו הרב פנים שחוקות, ואמר לו לישב. ישבו שניהם וגלגלו בשיחה, כשני תלמידי חכמים המנצחים זה את זה בהלכה, בלי שום קנטוריק, וראה הרב שהוא צנא מלא ספרא, רוח אלקים בו, וכל דבריו דברי אמת. ולבסוף בקש

בדבר חשוב ומשלו, וכן הלכה וכבר הי' מעשה וכו'. הלכך המוכר מריפות בחזקת כשרות וחלב בחזקת שומן צריך לקבל דין מפי ת"ח,

סיפורי מעשיות

ממנו סליחה ומחילה על העלבון הרב שהעליבו, ושאלו מדוע הסתיר את עצמו, ולא הודיע במקום שאין מכירין אותו, שתלמיד חכם הוא, כדי שלא להכשיל בני אדם. שהרי רוב בני אדם רואים לפניהם קצב מנקה, ודנים אותו כרוב בעלי אומנות שלו, שהכשרים שבהם יודעים את אומנותם, ואינם גדולי תורה. השיב ואמר: "כלום חובה היא זאת? והלא אמרו: כל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם, ורק לפי דעת רבא "שרי לי' לאינש לאודיע נפשי' באתרא דלא ידעי לי' דכתיב ועבדך ירא את ה' מעוריו" (נדרים ס"ב ע"א). וכך היא דעתו של הרמ"א ביורה דעה הלכות תלמוד תורה סימן רמ"ו סעיף כ"א: "ומותר לצורבא מרבנן, לאודוע נפשי' באתרא דלא ידעי לי', אם צריך לכך", ואני לא ראיתי צורך בכך".

אחר הדברים האלה, אסף הרב הגאון את פרנסי העיר ואמר להם: "רבותי! דעו לכם כי האיש הזה הוא רם ונשא, בעל נכסים הראוי לישב על הכסא, טורי זהב בידו ושמן זית זך בכדו. על כן עצתי אמונה, שתושיבוהו בראש במקומי, נאה לו להיות רב בעיר ואם בישראל, איש חי רב פעלים מקבציאל". עמדו טובי העיר בחיל ורעדה, לשמע דברי מורם ורבים הגאון הזקן; פחד גדול נפל עליהם, והדבר לא הי' בפיהם. גם בעל טורי זהב עמד נבהל ומשתומם, בשמעו את הדברים היוצאים מפי ראש גולת אריאל, המופלג בחכמה וחסידות כדניאל, הרואה חובה לעצמו, להיות מצוה להושיבו במקומו, בעודנו בחיים חיותו. עמד בפיך ברכים, פתח פיו ואמר ברעד שפתים: "מורי ורבי! עפר אני תחת כפות רגלי אדוני, גדול מרבן שמו ועניו הוא כהלל, כסאו מרום מראשון, ומה אני ומי אני שאשב עליו בחייו?" אך הזקן עמד על דעתו ואמר: "זקן אני, נס לחי ועיני כהות, ומחמת תשישותי אין בכחי לנהל את עדת ה' על מי מנוחות. והנה הקרה ה' לפניכם איש מלא רוח ה', שיצא ויבא לפניכם; יעלה איפוא ויבוא ויגיע למקום המוכן לו". ראו אנשי הקהלה, שדברי רבם נאמרו בלב שלם, בלי שום פניות, השאירו אותו על כסא הרבנות, ואת בעל טורי זהב מינו לראש בית דין. וכאשר נפטר הרב הגאון ר' מאיר ז"ק והלך לעולמו, הושיבו את בעל טורי זהב בראש, והי' לאב בית דין וראש ישיבה דק"ק לבוב המעטירה.

ואע"פ שיעשה הדין לא סמכינן עליה לאכשורי עד שיעשה כדרכ אידי כדפרישית, והרי שהי' מוכר טרפות בחזקת כשרות או וכו', או שהי' מוכר חלבים בחזקת שומן ומת קודם שעשה תשובה אסור להתעסק בקבורתו, ולא עוד אלא אפי' כלבים אוכלים את בשרו ולוקקין את דמו אסור להכריח הכלבים מעליו, כההיא דמסכת תרומות בירושלמי בפרק האשה מעשה במבח ציפורי וכו' (מוכא לעיל) הא למדת שאפי' כלבים אוכלים את בשרו אין להכריחם מעליו. וכש"כ שלא להתעסק בקבורתו, וה"מ שלא עשה תשובה אבל עשה תשובה אין לך דבר שעומד לפני בעל תשובה, כדאמר בירושלמי ספ"ק דפאה הרי שהי' אדם רשע גמור כל ימיו ובסוף עשה תשובה אעפ"כ הקב"ה מקבלו וכו' עיי"ש, עכ"ל האו"ז הנ"ל.

ג

זמבל זה נוכל ללמוד חומר העון מי שמכשיל לישראל באלו האיסורים ובעוה"ר יש בארצות רחוקות קצבים בורים שאינם יודעים כלל חומר העון של איסור חלב וגיד הנשה, וסוברים שהוא רק מנהג טוב של ישראל, וחמור אצלם איסור נבלה וטרפה מאיסור חלב, וכמו שראיתי במכתב עתי אחד, שכתב שנתקבצו הרבה קצבים לעורר אודות מכירת החלב לבני ישראל שאסר עליהם הרב דשם, ואמרו שהיא גזירה שאין יכולין לעמוד בה, ואם יחמירו בזה יהיו מוכרחים לסגור לגמרי בתי מטבחיים של בשר כשר ויוכרחו בני"י לאכול בשר נבלה וטרפה, אוי ואבוי לבורים וריקים כאלו, שלדעתם המקולקלה חמיר עליהם איסור נבלה וטרפה מאיסור חלב, וסוברים שהיא רק גזירה שגזר רבם עליהם, והלא מפורש בתורה שעל חלב יש כרת ועל בשר נבלה וטרפה אינו בכרת רק בלאו והי' חייב ע"ז מלקות ארבעים, אוי ואבוי לאחב"י הנדחים במקומות אלו ומתגאלים כבשר פיגול של קצבים בורים וריקים כאלו, וע"כ הירא לדבר ד' לא יאכל בשר במקומות כאלו עד שידע בבירור שניקרו אותם היטב מחלב ודם כדין, ואם הוא בשר אחוריים אם ניקר אותם המנקר כדין מגיד הנשה (מס' נדחי ישראל מהחפץ חיים זללה"ה).

פרק ה'

א

ממכשולי ההשגחה וממכותה

בו יבואר העזיבה הגדולה בעניני הכשרים וההשגחה, ואיך שבקעה"ר גם שומרי תוכ"צ ותמימי דרך נלכדים בפח מוקש דיצרא דמאכלות אסורות, מסיבת אי ידיעה וחפרון התכוננות, ד' ירחם.

אמרז"ל בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות אוי להם לבריות מעלכונה של תורה, מה נאמר ומה נדבר, עניני הכשרות ומצות התלויים בה נעשית למרמס כף רגל ר"ל, והם מהמצות שאדם דש בעקביו, ותורת כ"א בידו, ומקלו יגיד לו אם לעבור עליהם או להזהר בהם, ואף רוב ישראל הכשרים והתמימים, הרוצים להזהר ולהשמר מאיסור, טועים ומוטעים ונכשלים באיסור ע"י סמיכתם בקנה רצון ורעוע על הכשרים והשגחות ממינים שונים, המכריזים בקול גדול ובאותיות מזהירות גדולים, „כשר למהדרין מן המהדרין“.

אמנם ידוע להוי לכם כי ענין ההשגחה ונתינת ההכשרים, דבר קשה הוא מאד, ורכות הנסיונות, ובפרט כמדינה זו, וכבתי החרושת הגדולים ביותר, אשר מלבד כי הרב המשגיח והמכשיר צריך להיות ירא את ד' מאד, וידע אשר נפשות ישראל והחיים והמות נתונים בידו, כמארז"ל ויראה הדיין כאילו גיהנם פתוחה מתחתיו.

ב

אולם חוץ לזה צריך שיהי' גם חכמתו מרובה, להיות בקי ומכיר בכל פרטי הדברים המסתעפים בעניני השגחתו, גם להיות ערום ביראה, וידע בדרכי לבן הארמי, ושלא יאמרו אין חכמים בקיאים במעשי ידינו, ואין תם ראוי להיות מועד ומועד על סמכות ההשגחה והכשרים, כי רבו המכשולות והשגגות, כאשר נביא להלן, ועולה על כולנה צריך לבקש עזר אלקי וסייעתא דשמיא, שלא יצא מכשול מתחת ידו בשוגג ובאונס, אבל ודאי שאין זה בלבד מספיק, אלא צריך להשים נפשו בכפו, ויביט באלף עינים, ויתכונן בכל חושיו וידיעתו שלא יכשלו אלפים מישראל על ידו.

ובעוזה"ך רובם ככולם, אף מבתי ישראל הכשרים סומכים על רבנים מכשירים, אשר כל מגמתם רק אל בצע כסף, ואינם עושים אלא לפנים, נכנס ויוצא לכסות עינים בהעברה, בעלמא, ומביט וצופה זעיר שם זעיר שם, ולפעמים מיראת בעל בית החרושת או מיראת הפסד ממון, או מחסרון יראה האמיתית, אינו נכנס בשבע חקירות ובדיקות לידע כל סוגי התערובות שמכניסים במאכלות אלו, והרבה פעמים יהי' בו מתערובות נבילות וזריפות ואיסורי דאורייתא, ולפעמים אף אם יתודע לו שיש בו איזה חשש תערובות או חשש תולעים וכדומה משאר איסורים, אבל אינו יכול לעמוד בנסיון להפסיד ממון רב וסומך על התירים רעועים להתיר מטעם ביטול, כי כל האיסורים

פ י פ ו ר י מ ע ש י ו ת

ב ע נ ין מ ש ג י ח י מ

שם במרחץ ישבנו יחד אני ... עם כ"ק אדמו"ר בעל דרכי תשובה וצ"ל על ספסל בתוך היער. ושאלנו את כ"ק אורות ה"קאקוס-פוטער" שמסתפקים ממנו למאכלי בשר ולמה לא ניחוש כמו בחלב שקדים שצריכים להניח שקדים כשמבשלים אותו עם בשר דלא ליתי לאחלופי. והשיב לנו: מה לכם לשאול אותי שאלה זו? הלא אי איישר חילי אבטליני' לגמרי. כי אני שלחתי את בני (בהמ"ח מנחת אלעזר) לעיר אוסט, מקום הפאבריק הגדול צערעס, ובבואו בבית המכונה וישאל: היכן הוא המשגיח? ויענו אותו: עתה הלך לביתו. הלך אחריו ויאמר לו: היכן המפתח מחדר הכשר? ויאמר שכחתי אותו בבית המכונה. ודי בזה. ועוד לו יהי שעומד שם משגיח בתדירות, האיך אפשר להיות משגיח בפאבריק גדול אשר יוצאים ממנו 24 וואגאן סחורות הנעשים מחלב, בורית ונרות ועוד ועוד וקנים (ריירען) שופכים מזה ומזה מתהום ארצה ועד רום רקיע. ובעיני בשר אי אפשר להיות משגיח על זה. ועוד הסכמנו זה זמן לא כביר באסיפה כללית שלא ליתן שום הכשר רק לאנשים שיש להם בעצמם נאמנות בעיני כשרות, להם יתנו הכשר לכשיבואו במקום שאין מכירים אותם ויתנו עידיהן בכתב הכשר. ומה אוכל לעשות שאין לי כח לבטלו. ועוד אספר לכם זה זמן לא כביר רצה האדון... לעשות בית חרושת (פאבריק) בעיר טשאפ ורצו ליתן לי שני אלפים לשנה שאניח הבד"צ שלי ליתן לו הכשר ומשגיח, ולא נתתי מטעם הנ"ל. ועוד האיך אתן הכשר על דבר שאדמו"ר הקדוש משינאווע אסרו.

(מס' שיחות יקרים אות פ')

שבעולם במלים לגבי*ממון, ובאם לא יכשיר הוא, יבוא אחר במקומו ויהיו המכשולים גדולים יותר, והיצה"ר מטעהו ככוונת לשם שמים, ובין כך ובין כך ויצא העגל הזה, ובנ"י הכשרים אוכלים ומתפטמים באיסורי המאכלות על ידו בלא יודעים ר"ל.

ג

וגלוי וידוע לידועי בינה, שבעוה"ר רובם מהמכשירים והמשגיחים נומלים שכרם לא עבור ההשגחה המדויקת, אלא אחד מתנאי בעל בתי החרושת אל המשגיחים, שיעלימו עיניהם ולא יראו ולא ישמעון ולא ידברון, ואף אם יראו ישומו יד לפה ולא ידברו, וכל צורך ההשגחה הוא רק לכסות עינים, להטעות את דעת הקהל שיסמכו על כשרות המאכלים, בידעם שהרב המכשיר פרקו נאה וזקנו מגודל ויצא לו שם ומוניטין בעולם השפל, שכ"א מכתיר א"ע בכתר הרבנות, ומחשיב א"ע כגדולים אשר בארץ, ומי יאמר לו מה תעשה, ודי בזה להטעות דעת הקהל, אשר בלא"ה רצונם להשיג כוחא דהתיירא, ומענת היצר על לשונם, כי הדורות חלושים וא"א להחמיר טובא, ואם הרב פלוני מכשיר אני אוכל לשובע על אחריותו, ואם אכשל בדבר איסור הוא ילקה עבורי בב"ד שלמעלה.

אמנם דע אחי חביבי, הגם כי כנים דבריך שהוא ילקה תחלה, על שחטא והחטיא וגרם לאחרים מכשול, אולם גם אותך ידרשו וישאלו בב"ד שלמעלה, האם חקרת ודרשת היטב אם ראוי לסמוך על השגחתו, ואם יודע ובקי בטוב ההשגחה ומשים עיונו עליו להיות נכנס בעובי הקורה, או אם רק סחור סחור אזיל ולכרמא לא יקרב, ואם אותו שאתה סומך עליו ומאמין לדבריו באיסורי דאורייתא, אם הי' בא אצלך ללות ממך כמה מאות דינרי זהב, האם היית מאמין לו בפשטות כ"כ בלי דרישה וחקירה, ולמה לא תהי' בן הגבירה כבן השפחה, ומתיירא אני שגם אתה תלקה עמו, כמו שהמשילו חז"ל (שהקב"ה) שהרכיב האדון החיגר על הסומא ושניהם לוקין כאחד.

ד

והנה ידעתי גם ידעתי שתטעון ותאמר עד א' נאמן באיסורין, ואין צריך לדרוש ולחקור אחריו, אבל דע לך שהלכת זו מופעת היא בידך, ואם למדת לא פירשו לך, דהלכת פסוקה (ברמ"א יו"ד סי' קכ"ז ס"ג) דכל היכא דאתחזק איסורא כגון טבל, או חתיכת בשר שאינה

מנוקרת, אין העד נאמן עליו להתירו, אלא א"כ בידו לתקנו, והרכה מן המאכלים שבקופסאות אתחזק איסורו, ואין בידו של המכשיר לתקנו, כי לא יניחו לו להסיר תערובת האיסור הנצרך להטעים המאכל ומילתא דעבידא למעמא הוא, וכע"כ חותם בטבעת המלך, ובשופר גדול יתקע, והרצים יוצאים דחופים להכריז בקול גדול, פלוני הרב נזקק ליתן הכשר ויאכלו עונים וישבעו כתאות לבם, ודרך זו כבושה להאכיל רבבות מישראל במאכלות האסורות בעוה"ר.

ועוד דהרי אמרה תורה על פי שנים עדים יקום דבר בין בדיני ממונות ובין בדיני נפשות, ואעפ"כ ב"ד מצווין מן התורה לחקור ולדרוש על אמתת עדותן, והקרובין והנוגעים בעדותן פסולים לעדות, ועכ"פ החיוב לחקור ולדרוש מי הוא העד המעיד ואם נאמן הוא, או שמה מחמת נגיעת הממון מזייף עדותו, ומעיד על האסור שהוא היתר, ועל המרפות שהוא כשרה, כאשר אירע ונתברר כזה פעמים אין מספר בעוה"ר, ע"כ האישי אשר יראת ד' נוגע בלבבו, לא יקל לסמוך על הכשרים של מאן דהו, כי אם יודע ברור שאפשר לסמוך עליהם, ולא יוציאו ממשול מתחת ידיהם בשו"א.

ה

נוסף לזה בכית ישראל ראיתי שערורי', שרבים מכני עמנו קונים קופסאות של כל מיני מאכל, ומעדנים וממתקים למינים שונים המעוטפים בנייר צבוע ובאותיות גדולות, "כשר", ולפעמים אין עליו חתימת הרב המכשיר כלל, ואף אם יש עליו איזה שם לא נודע מי הוא, ואם עדיין הוא כחיים חיותו, ומודמן פעמים אין מספר כי הרב החתום על ההכשר כבר נפטר לעולמו עשרות בשנים, והסוחר עדיין מוכר על כשרותו, ואין מי שימחה בידו, ולפעמים מדפיסים על ההכשר איזה שם בדוי, אשר מעולם לא הי' ולא נכרא ולא ראה אור לעולמים, ויספיק גם זה לקהל הקונים הרוצים להטעות א"ע, באמרם כתוב עליו בכתב אשורית כשר, ודי כזה, וכעוה"ר הרבנים נותנים יד לפה ואין מי יגדור גדר ויעמוד בפרץ.

ז

אמנם אף בכתי החרדים הכודקים למזונות אחר סמכות ההכשר, ומי זה ואיזהו הנותן השגחה והכשר, אבל בדבר זה נפרץ הגדר במילואו, ורבים מדמין אותו להיתר גמור, להאכיל ילדים קטנים עד

בני שתים ושלש כל מיני מטעמים שנמכרים בקופסאות ולהשקותם חלב עכו"ם שיש בו גם חשש תערובת איסור, וגם לרבות מיני „קענדי ושאקאלאד“, ולפעמים אף מעשה אופה, ורוב אלו המאכלים סמכות כשרותן מסופקת, ולפעמים אינם אפי' בגדר הספק וקרובה יותר אל צד הוודאי בלתי כשר, וכפרט בענין הסימילעקס וכדומה שנותנים לילדים, אשר חקרתי בזה ע"פ רבנים מפורסמים יודעי דבר, ואמרו שיש ג"כ בזה חשש נבלות וטרפות ובשר בחלב, וכן בענין הצלוחיות לילדים (דזשארס) ומיני דגן (סיריעלס) מכל מיני חברות וכו', אשר רבנים מפורסמים אומרים שיש עליהם חששות הרבה, ודבר זה אין

סיפורי מעשיות

מעשה נורא שיכולין ליקח מוסר ממנו כמה צריכים להשגיח על הילדים שלא יתפגלו במאכלות אסורות רח"ל

מזבא בספר ספורי חסידים, שהרב הקדוש ר' חיים מקאסוב זצ"ל סיפר מעשה נורא: פעם אחת באה אשה אחת לפני הבעש"ט זי"ע ובכתה לפניו היות שהיא ל"ע חשוכת בנים, שיברך אותה שתלד בן זכר. והבטיח לה הבעש"ט זי"ע שבוזו השנה תפקד בבן זכר. וכן הי', לתשעה חדשים ילדה בן זכר, ילד נחמד למראה וטוב תואר שאין דוגמתו. לסוף שנתיים נסעה אתו אל הבעש"ט זי"ע שיברך אותו, וכשבאה להבעש"ט לקח את הילד בידיו וחיבקו ונשקו ואח"כ נסעה לביתה. וכשבאתה לבית נפטר הילד ל"ע. האשה צעקה מרה ובכתה מאין הפוגות על פטירת הילד, ונסעה להבעש"ט וזעקה על פטירת הילד. ויען לה הבעש"ט: על תצטערי על פטירת הילד, והמעשה כך הי': מעשה במלך שלא היו לו בנים, ויתיעץ עם יועציו בענין זה. ויאמרו לו רק היהודים יכולים לעזור לך בזה לפעול עבורך ישועה. ויתן צו ליהודים שיתפללו לה' שיהי' לו בן, ואם לא יולד לו בן בשנה זו, בל ידאו ובל ימצאו במדינתו ויגרש אותם מארצו אנשים נשים וטף. ויתאספו כל היהודים בחדרה גדולה בבית הכנסת ויבכו ויצעקו במד נפש. והנה נשמה גדולה בשמים ששמעה צעקת בני ישראל, השטתחה לפני הקב"ה שהיא רוצה להיות בן להמלך למען הציל את היהודים מן הגזירה. בקשת הנשמה נתקבלה ובאותה שנה נפקדה המלכה בבן זכר נפלא. בהגמל הילד התחילו לחנכו בלימודים, כי הי' מוחו נפלא וחדרף. ויגדל הילד בלימוד ובכל מיני חכמות. ויקרא המלך כומר אחד מהכומדים ויורהו לקחת את הילד ולחנכו בלימודים. ויען הכומר שהוא מסכים להוראת המלך כמוכן, אבל תנאי התנה: מכיון שבכל יום

צריך לפנים ולראי', מאחר שרובם ככולם נעשים בבתי חרושת של אי שומרי תומ"צ, ובלי פקוח והשגחה כלל, ברור שיש להסתפק בהם על חשש תערובת איסור, ובפרט כי דבר ידוע וגלוי לכל, דעפ"י הרוב כאלו המאכלים הנעשים ביחוד לילדים קטנים, ניתן בהם וויטאמינים שונים ומשונים לחזק בריאות הילדים, וגם דברים העשויים למעמא, להטעים המאכל לחיך אוכליהם, ומי יודע להבחין ולכרר כשרותן של כל אלה הדברים שהם מעשה רוקח, וכל סוג וחלק מהם מרוקח בכמה סוגי רפואות ותוצרות שונות למיניהן, אשר א"א לעמוד על מקורן ותכליתן, זולת נכבואה או כרוה"ק, ובפרט שבעלי בתי החרושת אינם מגלים פרטי החלקים כי אם בשמות כלליים, אשר יקראו אותם דרך משל וויטאמין 12 ועוד מספרים כאלה, אבל שמם הפרטי הוא סוד

סיפורי מעשיות

הוא עולה לשמים, הנה אז לא יכנס הילד אליו. ויטכים המלך על דבריו, ויקח הכומר את הילד וילמדהו כל מיני חכמות. פעם אחת נכנס אליו הילד בעת שהי' הכומר מתבודד, וירא והנה הוא לבוש טלית ותפילין ומתפלל. וישאל הילד: מה זאת? ויען הכומר ויאמר: מכיון שגילית סודי אגלה לך את האמת. דע לך כי יהודי אני ורוב שנותי עברו עלי כך. לומד אני גמרא ומתפלל, והלימוד הוא מתוק מדבש. רק אבקשך על נפשי שלא תגלה חלילה דבר זה לשום ילוד אשה, כי באם ח"ו יודע למלך בטח ידונו אותי למיתה. ויבטיח הכומר לבן המלך שילמוד אתו בכל יום גמרא וספרי קודש של היהודים. ושמח מאוד לב הילד ללימודים אלה ואמר להכומר שהוא רוצה להתגייר, ויבקש ממנו עצה איך להביא הדבר לפועל. ויאמר לו הכומר שיבקש מאביו, היות שהוא רוצה ללמוד דרכי המדינה, לכן יתן לו רשות לנסוע לכל מקומות המדינה להתוודע עם השרים והמושלים, ואביו המלך נתן לו רשות על זה. ויברח בן המלך למדינה אחרת ובא אל היהודים. ושם הלך אל הרב ונתגייר ונעשה אחד מהצדיקים. כאשר נפטר בן המלך ובא לפני הבית דין של מעלה, לא מצאו בו שום נדנוד חטא, כי היתה נשמתו קדושה, ודנו אותו לגן עדן. ויבא מקטרג אחד ויאמר שיש לו ללמד חובה אחת עליו במה שיבקש מנכרית שנתים הראשונות מחייו. ואף שהי' זה מאונס, אבל גם זה דורש תיקון. ויצא פסק הדין שצריך להתגלגל שוב בעולם הזה ולהולד אצל בת ישראל ולינק ממנה שתי שנים ובזה יתקן הפגם הנ"ל. וסיים הבעש"ט להאשה: ועכשיו מה איכפת לך שילדת נשמה גדולה וקדושה זו, את צריכה לשמוח שנפל בחלקך דבר גדול כזה.

מסחרי ולא ניתן להתגלות, א"כ איפוא האיך יתכן לסמוך על כשרותם כלי ידיעה בתחלה וסוף מה הושם בהם.

למרות כל אלה נוכל לומר בבירור, שמסתפקים מאלו המאכלים אף בבתי החרדים ביותר, ומאכלים לילדיהם מאיסורי המאכלות ר"ל, כלי שום שאלה והתכונות כלל ונעשה אצלם כהיתר גמור מטעם עבר ושנת, וגם שהוא מילתא דדשו ב' רבים, ורבים עברו ונכשלו ואין פוצה פה ומצפצף, ומדשתקו רבנן ש"מ דניחא להו, ואין איש שם על לב להתרחק ולפרוש מן האיסור, והם דברים העומדים ברומו של עולם, ובני אדם מולזלים בהם.

ז

ע"כ ראיתי להעתיק מ"ש הרמ"א ז"ל ביו"ד (סי' פ"א ס"ז) וז"ל: וכן לא תאכל המינקת אפי' ישראלית דברים אסורים, וכן התינוק בעצמו, כי כל זה מזיק לו בזקנותו, וכתב ע"ז בפרי חדש (ס"ק כ"ו) וז"ל: ולפי שבזמננו זה אין נוהרים בענינים אלו, ע"כ רוב הבנים יוצאים לתרבות רעה ח"ו, ורובם עזי פנים שבדור, ואין יראת ד' נוגע ללכבם, ואף אם יוכיחו על פניהם לא יקבלו מוסר, ולפיכך צריך להזהר בזה עכ"ל. והטו"ז והש"ך כתבו על דברי הרמ"א הנ"ל דכל זה אף במינקת שמכח סכנה צוה לה הרופאים לאכול דברים האסורים, מ"מ מחוייב האב לשכור מינקת אחרת ישראלית, מפני שאכילת האיסור מזיק לילד בעת זקנותו שיצא לתרבות רעה ומטמטם את הלב וגורם טבע רעה עכ"ל.

פיפורי מעשיות

פ"א כשישב אצל השלחן ביו"ט וכפי המנהג אצל צדיקים שהחסידיים מציגים משקה יין ומכריזין שם האיש המציג היין, ופתאום צוה להמשימש שיקח היין בחזרה, ואמר כי מבואר במשנה מכשירין פ"א דמשקה שתחלתו ברצון וסופו שלא לרצון הר"ז מכשיר לקבל טומאה, וה"נ משקה הזאת תחלתו ברצון כשמצוה ליתן הוא נותן ברצון, אבל סופו שלא לרצון כי בשעת התשלומין הוא אבק גזל כי אינו נותן ברצון ואגלאי מלתא למפרע שאינו נותן בלב שלם לכן אין רצוני בזה, והרגיש תיכף בהרגשת קדשו כי האיש המצוה ליתן את היין בשמו אינו נותן ברצון, לכן צוה לסלק את היין מהשלחן.

(מס' אהל שלמה מהרה"צ מרדאמסק אות נח)

לכמו"כ הרעיש עוז הגה"ק בני יששכר בספרו אנרא דפרקא (אות קכ"ו) בשם מורו ורבו מרמ"מ זלל"ה, על מה שהוא מן התימה שאנחנו רואים כמה פעמים שהילדים בעת שהם קטנים הולכים לבית רבם ומתמידים בלימודם ומתפללים בכוונה וענין, אמן יהא שמו' רבא, ומיישרים אורחותיהם, ואח"כ כשמתגדלים מתהפכים ח"ו למדות גרועות ומכמלים התורה והתפלה וכיוצא בדברים הרעים כאלו, מאין מתהו' דבר זה, הלא התורה שלמדו בקטנותם כהבל שאין בו חטא, הי' מן הראוי שיעמוד בעת זקנותם למשען להם, שלא יוסיפו לחטוא, כי מצוה גוררת מצוה. ואמר הוא ז"ל בעבור שאבותיהם האכילו אותם ממין גזל ונתפסו במאכלות אסורות, וזה שב להם בשר מבשרם, ועי"ז נולד בהם תאוות רעות ומידות גרועות ר"ל, וכ"כ בספה"ק מחזיק ברכה על דברי הרמ"א הנ"ל זו"ל: וצריך אביו ואמו להפריש התינוק ממאכלות אסורות, וזה גורם שיצאו לתרבות רעה, וזה דור דור שוא שאינם נזהרים בזה וכיוצא בזה, ומשום הכי יוצאים תולדות הבנים עזי פנים ואין יראת ד' על פניהם עכ"ל.

ח

בספר ויגד יעקב עה"ת פ' ויקרא, אל תשקצו את נפשותיכם, י"ל לרבות בניכם, כמבואר בזה"ק שמות (דף קכ"ח) לענין בב"ה, דפגם של מאכלות אסורות נמשך גם על הבנים ר"ל, ועיין באוה"ח דמיתתי כאן לשון הגמ', דע"ה הם שרץ ובניהם שקץ, ופי' האוה"ח הק' דע"י אכילת שרצים נעשה הוא עצמו שרץ, עיי"ש וע"פ הזוה"ק יובן גם הא דסיימו בגמ' עלה ובנותיהם שקץ, ה' ישמרנו.

ומובא בירושלמי דהגיגה (פ"ב ה"א) דאלישע (אחר) יצא לתרבות רעה, על כשהיתה אמו מעוברת בו, היתה עוברת על בתי עכו"ם, והריחה מאותו המין, והי' אותו הריח מפעפע בגופה כארס של נחש, וכתב הקרבן עדה שמאותו ריח נפסק מזגו והי' מתאו' לדבר עבירה, וכתב הגהות האשר"י (בפ"ב דמס' ע"ז) זו"ל: להזהיר את המיניקות שלא יאכלו נבילות וחזיר, וכש"כ שאין להאכילם דברים ממאים, וראי' מאחר, שאמו אכלה ממין עבודת כוכבים, וזה גרם לו לעת זקנתו שיצא לתרבות רעה (מא"ז ע"כ) התכוונן מזה עד היכן הדברים מגיעים.

ט

ובמדרש הגדול (שמיני י"א מ"ב) לא תאכלום יכול יאכילם לקטנים ת"ל לא יאכלו כל שקץ שמשקצים את הנפש, ואני מזהיר

אתכם אל תשקצו את נפשותיכם עכ"ל, גם דרשו ז"ל בספרא לא יאכל לחייב את המאכילן כאוכל.

והנה להעתיק כל מה שנמצא בדברי רו"ל בענין הזחירות באיסורי המאכלות, קצרה היריעה מהכיל אפי' מקצתם, אמנם לסיום הענין ראיתי לנכון להעתיק עוד מ"ש בספר מסלת ישרים (פרק י"א) וז"ל: הנה כל בר ישראל שיש לו מוח בקדקדו, יחשוב איסורי המאכל כמאכלים הארסיים, או כמאכל שנתערב בו דבר ארסי, כי הנה אם דבר זה יארע, היקל אדם על עצמו לאכול ממנו, אם ישאר לו בו איזה בית מיחוש, ואפי' חששה קטנה, ודאי שלא יקל, ואם יקל לא יהי' נחשב אלא לשומה גמור, אך איסור המאכל כבר ביארנו שהוא ארס ממש ללב ונפש הישראלי, א"כ מי איפוא יהי' המקיל במקום חששא של איסור אם בעל שכל הוא, עכ"ל המסילת ישרים.

ועתה עוררו נא והתכוננו בנפשכם, מי הוא אשר יהין עוז בנפשו להאכיל לבניו ובנותיו הקטנים יוצאי ירכו החכיבים עליו יותר מנפשו, ממאכלים אשר מעורב בהם ארס מדברים הממיתים, או אפי' ספק וספק ספיקא של ארס וחשש סכנה כל דהו, ובודאי כל אשר לו יתן האדם בעד נפש בניו להצילם מחשש סכנה, ויכרח להמלט מכל אלה יותר מהבורח מן הארי, וא"כ איפוא איך לא נשמר להציל את בניו וילדיו ממאכלות האסורות ומחלב עכו"ם, אשר רו"ל העידו והגידו שהוא מאכל ארסי לנפשם הנקי, מוליד תאות רעות ומדות מגונות ורוח הטומאה ורוח זנונים וכו' וכו', ודבריהם הקדושים אמיתיים, ונאמנים עלינו דבריהם, ובודאי צריך לשמור מאד ולהזהר בזה.

וראיתי בספרים לפרש דזהו מה שאומרים בידוי, סרנו ממצותיך וממשפטיך הטובים ולא שוה לנו, ר"ל שמצותיך ומשפטיך הטובים לא היו שוים ודומים אצלנו בערך צרכי גופנו.

ואר"כם הרבנים החשובים אטיף מלתי, אנא עוררו נא תעוררו נא להשיב רבים מעון בענין זה הנפרץ במילואו, וכרור כי הרכבה אפשר לתקן בזה וברית כרותה על דברים היוצאים מן הלב שיתקבלו על לב שומעיהם.

דברות קודש מכ"ק מרן קודש הקדשים הגה"ק מסאטמאר שליט"א באסיפה להחזקת הדת בשנת תשכ"א. נעתיק פה קטע אחד

מתוך דבה"ק בלולים בהלכה ואגדה ודברי מוסר חוצבים להבות אש כנתינתן מסיני.

ואזכירה נא פרט א' שאפשר שיבוא לכלל מעשה, והוא אחת מפרצות הדור שפרצו ר"ל בשורש גדול. וצ"ל שכאן באמריקא ישנם יהודים תמימים שרוצים לקיים מצוה של תפילין ומזוזה, והנה רובא דרובא של מזוזות ותפילין הנם פסולים לגמרי, ויוצא מזה שהמתפלל בהם מעולם לא הניח תפילין, והקובען בפתחו מעולם לא קיים מצות מזוזה, ואילו ידעו היו מרעישים על זה בעצמם. ה' מעשה וראיתי שאחד בא לבדוק תפיליו, ואמר לו הסופר שהתפילין פסולין מתחילת הכתיבה ופרץ בבכי ואמר, הראב"י שהביא לו התפילין בעד ה' דולר, אילו ה' דורש ממני עוד עשרה בודאי הייתי נותן. והנה מוציאים על עשיית משתה בר מצוה כמה אלפים דולר, אשר למחר כבר נשכח הכל, אבל בעד תפילין אם דורשין עוד עשרה דולר ממנו שהיא מצוה לכל ימי חייו, אומר שחומסין ממנו. כבר הורגל אצל ההמון שאינם רוצים לדעת שענין של מצוה עולה כממון. אם מכנים רהיטים* בביתו, אפילו אם יעלו כמה מאות, הרי הוא מסכים, והמזוזה שהיא לכל ימי חייו אם יבקשו עוד כמה פרוטות, יאמר שרימוהו.

ויש צורך לתקן בזה הפירצה. ובעוה"ר מביאין מזוזות שאינם אפילו של קלף ועשויות מכד. ומביאין חבילות חבילות של סחורה וגם איזה הכשר עליהן וראיתי בעיני בבני ברק שהביאו מזוזה שעושים שם בסיטונות בחזקת כשר, ומשכו מהם חוטי בד ופשתן. ולוקחים שם סתם בעלי מלאכה, שאינם אפילו סופרים, אלא העיקר שיעשו מספר גדול למען יהי' בזול.

ולצעדי עלי לומר, שהמנהיגים אשמים בזה, כי אינם שואלים כלל את הסתם יהודי אם רצונו בתפילין ובמזוזות כשרים, רק אומרים לו קנה תפילין, קנה מזוזות, למען הרבות הכנסתה של א"י, ואינם מזהירין כלל שיקחו מסופרים כשרים, ומכשילים בזה מאות ואלפים יהודים, שברצונם להיות יהודים. ויוצא שלא ה' להם מזוזה מעולם, ואם בירכו, הרי בירכו ברכות לבטלה.

והנה אמרו חז"ל שאנשי כנה"ג התענו כ"ד תעניות שסופרי תפילין ומזוזות לא יתעשרו. ובאמת מה איכפת להם לחז"ל אם הסופרים יהיו עשירים, והי' להם להתפלל שלא יפסקו מלכתוב עיי"ש. אלא אם יראו שמתעשרים מכתבת סת"ם, הרי הכל ירצו להיות סופרים,

ויוכנס הענין בגדר מסחר, ומכיון שנעשה מסחר מיד פסקה הכשרות והסמכות. וזכורני שבעירי עיר גדולה של חכמים וסופרים, היו בס"ה ב' וג' סופרים שהי' אפשר לסמוך עליהם, והי' בכלל עניים כרגיל. לדאבון לב במדינה זו, הכל הוא ענין של מסחר והתחרות זה בזה במחירים זולים, בכל תשמישי קדושה, והעיקר לעשות הרבה ולהכניס הרבה, ולא לדקדק כלל באופן כשרות העשי'. וכן רואים בהשגחות בכשרות שנותנים על ענינים שהמכשולים רבים וגסים בהם, וכל מכשיר אומר על חברו שעושה שלא כדיון ואינו בר סמכא. והאסון הוא משום שכל הכשרות נכנסה לענין של מסחר, ואז ממילא אזלה לה הסמכות.

עמדתי על הפרט הזה שאפשר לתקן בו ומדינא חייבין לבדוק לכל הפחות פעם א' בשבוע. והגם שבבדיקה בלבד לא סגי להכשיר הכתובה בידי סופרים פסולין, אבל הצלה פורתא מיהא איכא, וינצלו הרבה ממכשולים. לדעתי מחובת כל הנאספים כאן להתאזר ולראות שלכל בית מדרש יביאו סופר כשר ויר"ש ויכריזו להביא אצלו לבדיקה התפילין והמזוזות ולתקן מה שאפשר לתקן ולהציל אלפי ישראל ממכשול הגם הזה. ויעשו בזה דבר גדול.

יא

מצוואת הגאון הצדיק בעל ערוגת הבושם זצ"ל על דבר ההכשרים
בספר הכנה דרבה

מאוד מאוד אני מזהיר אתכם שתרחיקו עצמכם מאוד מאוד, שיסמכו אחרים על נאמנות שלכם. ולא לקבל עליכם השגחה על שום פאבריק, או מסחר יין וכשר מעושן וכיו"ב ממסחרים ומכונות שיש בהם חשש איסור, הן מחשש חמץ בפסח הן משאר איסורין, זקל וחומר שלא לתת שום הכשר ותעודה, אם לא שבעל המכונה והפאבריק הוא בעצמו יהודי כשר ונאמן, שמצד עצמו נאמן באיסורין ואין צריך לו לעדות אלא במקום שאין מכירין. אבל זולת זה כלל וכלל לא. וכבר נודע למשגב גודל מכשולות היין והי"ש, וכן בכשר מעושן שנתגלו בעוה"ר, אשר רבים נוקשו ונלכדו בשתיית ואכילת איסור עי"ז, והקולר תלוי בצוארן של נותני החכשר. ע"כ הוו זהירין מליתן שום הכשר כ"א באופן הנזכר, ואם תתנסו בנסיון ממון בענין הזה, או בשאר ענינים כאלו וכיו"ב, עמדו בנסיון ותכוונו לקיים מצות ואהבת את ה' אלקיך בכל מאודך. והשי"ת הזן ומפרנס ומכלכל

בריותיו ברחמים לא יעזבכם ולא יטשכם וקיימו בעצמכם מאה"כ במח
כה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה. והוא יקיים בכם מאמר הכתוב
והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבכם וכו' ויהי' חלקנו עמהם.

יב

בשנות לבושי מרדכי יו"ד ח"ג סי' ז' וזל"ק ואחרי כל דברי הנ"ל
הלא יראה כל בר דעת יר"ש שצריך השגחה מעולה, ולא יזונו
המשגיחים מחדרי הפאבריק ויראו בעינים פקוחות על כל מעשי
האומנים, ולפי גודל הפאבריק צריך להרכות במשגיחים יר"ש, ומפתחות
החדרים יהי' בידם לעת לילה, וביום בזמן שהם פנויים ממלאכתן.
וגם צריך להיות איש חכים שמבין ערמומיות של הפאבריקאנטען,
ופשיטא דאינו מהני ביוצא ונכנס עכל"ק, ועיי"ש דבריו בענין זה.

סיפורי מעשיות

שוב מעשה שהי', פעם אחת קנתה אשת אחד הגאונים מירושלים בשר מקצב
ידוע למוסמך, והואיל ומובטח להם לצדיקים שאין הקב"ה מביא תקלה
על ידיהם, ומונען מלהלכד באכילת איסור המטמא טומאת הנפש, עשה עמה
הקב"ה נס ופתח את עיני' ודאתה איזה שינוי מיוחד בבשר זה, ונתעורר לבה
לעשות בידור על הבשר, והוברר לה כי הבשר שהקצב מכר לה הי' ממש בשר
גמל. ואיך הגיע ליד הקצב הכשר הזה בשר גמל? הוא החליף בשר עם קצב
אחר, וגם הקצב ההוא הי' ירא אלקים, וגם הוא לא ידע שמחליף עם בשר
גמל, אלא שקיבל את הבשר ממישהו ולא חשד בכלום.

שוב אספד לך מעשה שהי' בירושלים, חבדי ועד העיר האשכנזי התלוננו
קשות על כשרות הבשר והפקוח של השחיטה הכללית בעיה"ק ירושלים,
ויסדו להם בשנת תרפ"ז שחיטה נפרדת עם השגחה חמורה ומדוקדקת ביותר.
לשם כך לקחו להם משגיח ת"ח גדול וירא שמים מאוד, בן ישיבה, העמידו
אותו משגיח באטליו ומסרו את מפתחות האטליו בידו של המשגיח, והוא
הי' יושב שם מבוקר עד ערב ופתיחת החנות וסגירתה על ידו. הם לפי תומם
חשבו שהבשר שהם אוכלים הוא כשר בלי פקפוק אף למהדיין. ובאמת, היש
לך פקוח גדול מזה? ומה יכולים לעשות יותר מאשר להעמיד משגיח שיהי'
באטליו כל זמן שהאטליו פתוח. ועל סמך הפקוח המדוקדק הזה העדיפו כל
היראים והשלמים שבירושלים לקנות מחנות זו. אך לדאבון לבכם הרב הוברר
להם אחרי זמן רב כי הם נכשלו קשות, שהיו קונים בחנות זו גם נבלות
וטריות, כי הקצב התאים לעצמו מפתח לחנותו, ובלילה, בשעה שהמשגיח

אל תאמר אחי כי באם לא תוכל להזהר מכל אלו הדברים מסיבת חולשת גופך וכדומה מהסיבות, ולכן תחדל מכל וכל החומרות, אל תאמר כן, כי מי שאכל שום וריחו נודף יחזור ויאכל שום שיהא ריחו נודף ביותר, ח"ו לומר כן, רק כל מה שתקדש עצמך אפילו המעט מן המעט ריוח גדול הרוחת בזה, ומקדשין אותך בזה הרבה למעלה ובעזה"ב כפירוש רש"י ז"ל בסוף פר' שמיני (מס' שוה"ט).

יג

מכתב מכ"ק ארמו"ר מוהר"ר יוסף יצחק שניאורסאָהן
מליובאָוויטש נ"ע זי"ע לאחד מחסידיו

ב"ה, ז' מנ"א תש"ט, ברוקלין.

ידידי וז"ח אי"א מוה"ר אברהם אהרן שי' רובצ'שקין

שלום וברכה!

במענה על כתבו מכ"ז תמוז העבר אודות התיסודות חנות בשר עם בית הרושת לוואורשט עם שותפים יודעי מלאכת עשיית וואורשט, הוא דבר נכון במאד, ועדת חסידי חב"ד נוהרים בתקנה מסודרה מהוד כ"ק רבינו הזקן והחמירו בהנהגה זו הוד כ"ק אבותינו רבותינו חק' כל אחד בזמן נשיאותו אשר העוסק במכירת בשר או בתעשי' של בשר מעושן וכוואורשט, אשר גם אפילו המוחזק לירא אלקים יודע תורה ובעל מדות חסידות צריך למשגיח תמידי, ובודאי ישמרו לקיים הנהגה מסודרה זו, והשי"ת יחזק את בריאות כולם ובני ביתם יחיו ויתן לכולם פרנסה טובה בהרחבה.

ידידם הדו"ש ומכרכם בגשמיות וברוחניות

יוסף יצחק

סיפורי מעשיות

הי' נח מעמל יומו בסיפוק רב כי על ידו זוכים כל היראים החרדים לדבר ד' המדקדקים בכשרות לחתיכת בשר. כשר, הי' הקצב פותח את החנות ומכניס לתוכה חתיכות נבלות וטריפות, והי' מוכרן למחרת ביום לעיני המשגיח, שלא עלה על דעתו לחשוב שהקצב יעזו לעשות ככה.

(מספר גבול ראשונים פרק ג')

ידוע בין חסידי גור שהי' אצל האדמו"ר הקדוש בעל חידושי הרי"מ זצ"ל. והמעשה שהי' כך הי'. בין חסידיו בעירו הי' לו אחד גביר גדול שהי' נוהג משנים קדמוניות להביא לרבו לכבוד הפסח חבית שומן אווז. הגה"ק מגור לא השתמש בשומן אחר רק בזה שהביא לו חסידו. והנה נתהפך הגלגל והגביר ירד מנכסיו ויהי לעני, ויתמרמר לפני חבריו שאין לו ממה לחיות. החסידים אמרו לו, הן אתה מומחה בעשיית שומן, עשה שומן ואנחנו נקנה ממך. העצה מצאה חן בעיניו ועשה כן והצליח בפרנסתו. לפני הפסח הביא שוב קדרה עם שומן אוז לרבו הקדוש. בעל חידושי הרי"מ שאלו, מה זה. החסיד השיב, הבאתי לרבי שומן כבכל שנה ושנה. הרבי אמר, טוב, אולם מי הוא המכשיר. החסיד התפלא מאוד ואמר, רבי, הן זה עשרים שנה שאני מביא שומן לרבנו והכל בסדר ועכשיו מדוע שואל אותי רבי למכשיר. ענה הרבי ואמר, עד עכשיו היית בעה"ב, אבל עכשיו נעשית לסוחר וזקוק אתה להשגחה . . .

יד

פה מקום אתי לעורר את הרכנים התמימים שמחזיקים את כל אדם בחזקת כשרות, אם רק יודעים בו שמניח תפילין ושומר שבת כדת, הם ממנים אותו למשגיה ונותנים המשרה על שכמו, ואין בודקין אחר ידיעותיו ודעותיו אם הוא ראוי לכך ויכול לעמוד בפני הרמאים. ישנם משגיחים שהם יראי השם ותמימי דרך השומרים לנפשם מאד, ומצוינים בכל תהלוכותיהם, מרחיקים עצמם מן הכיעור והדומה לו, ואף יודעים להשגיח על בני ביתם ולהדריכם בדרך הטוב והישר. אמנם בתמימות דרכם אין עולה על דעתם לחשוך אפילו את החשוד ומתרשלים לבדוק אחריו. ויש משגיחים קלים ועמי הארץ, ואינם יודעים כטיב כשרות ובדיני חמץ ומצה יותר מהאופה, והאופה או בעל החנות שבע רצון ממנו, שעומד שם משגיח בעל צורה וזקנו מגודל להראות חזותו לרבים, ומכשיל את כל הבאים לקנות שסומכין על זה האיש המצוין ההדור בלבושו, וחושבים שבודאי הכל על צד היותר טוב, והשם הטוב יכפר.

באמת אין בדינו להעמיד הדת על תלה, ואולם אין בזה די הצמדקות לישוב בחיבוק ידיים ולומר אני את נפשי הצלתי. ובתחבולות יעשו מלחמה למכס עצה איך לחסום בעד עושי רשעה ומכשילי הרבים. ולכל הפחות לפרסם במודעות גדולות (מתאים לחוקי הממשלה). האיסור על מעשה אופה לפסח אם אינו משומר כדת, וחמור מאיסור חזיר.

ואפילו הנשאר אחר הפסח אסור. ושמפני חומר האיסור וגודל האחריות
מנעו עצמם הבי"ד מליתן השגחה על מעשה אופה לפסח.
(מס' שימושה של תורה)

מו

הנה נשאלתי אם מותר להחזיק משגיח על חלב, ככפר שאין דרים
שם יהודים והוא יהי' מוכרח להתפלל שם בלא מנין

תשובה. הנה בערב ר"ה אין פנאי להאריך ע"כ מוכרח אני לקצר,
ותמצית תשובתי היא, דחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו
הוא טריפה וכדי להציל אפי' איש אחד מישראל מאכילת טריפות
מותר להתפלל כל ימיו בלא מנין, ואם א"א לו להתפלל כלל אז פטור
לגמרי מתפלה, כי עוסק במצוה פטור מן המצוה, ואין לך מצוה גדולה
מזו מלהציל איש מישראל מאכילת טריפות, ומכש"כ להציל כמה
מאות נפשות מאכילת טריפות. ע"כ חוב גמור מוטל על הקהל להוציא
הוצאות ולשלוח יהודי שם להשגיח על החליבה ועל הפאסמעריוזינג,
והשי"ת יהי' בעזרכם שלא תכשלו באכילת טריפות ח"ו, ומחמת
טירדות שבת ויו"ט אקצר.

הרב לוי יצחק גרינוואלד, אב"ד דקהל ערוגת הברושם, ברוקלין, נ. י.

מו

העתקנו ב' מכתבים דלהלן מירחון תורני „המאור“.
הכותבים מעידים בעדות ראי' על הכשלוך והשערורי'
השוררת בענין ההשגחה וממכותה.

מכתב א'

הייתי בשבוע העבר במארקעט אחד בניו יורק, וראיתי כתוב
בלשון המדינה, בכאן מוכרים כשר ולא כשר, והפראוויזון שלנו עומד
תחת השגחת הגאון... ודברתי שם עם משגיחים ובעלי בתים, ואמרו
לי ששם עושים ומאנאפאליערען גם כשר וגם טריפה ביחד, והרכנים
המכשירים רק באים ולוקחים שכירות, ואינם משגיחים כלום.

והיאך המשגיח, אפילו בעינים לכל צד, יכול ליתן שם השגחה.
בתוך השיחים ספרו לי ג"כ שכהפאכריק הזו עובדים בשבת ויו"ט,
וגם ביו"כ, וילכו מדחי אל דחי. ספרו לי שגם בקייטערינג ביזנעס

ג"כ הדבר כך, שעושים סעודות של כשר וגם מריפה ביחד, ורכנים מכשירים באים ולוקחים משעק גדול והולכים לביתם בלי כושה וכלימה.

מכתב ב'

לבי עלי דוי למסור זאת לדפוס. הייתי פועל כמה שנים בימות הקיץ בקאנטרי במלון אחד אשר איני רוצה לפרסם שמו. לשם באים הרבה בני אדם חסידים, תלמידי חכמים, יראי השם, ושם אוכלים כל הזמן אשר הם שם. ביום שבת קודש בבוקר מבקיר איש אחד את הגאון ואח"כ נותנים את כל המאכלים על התנור לחממם, וגם אם חסר בשר, הם נותנים לבשל בשר עם הכשר אשר בישלו אתמול. האנשים אשר אוכלים שם אינם יודעים מזה, ואין לך חילול שבת גדול מזה. ע"כ עלה בדעתי לכתוב לכה"ג מזה ולפרסם את הדבר וליזהר שלא יאכל שום איש בשום האמצעל, יהי' מי שיהי', אשר אין לו משגיח מיוחד, להיות עומד על המשמר. לפי דעתי בעלי האמצעלן אין להם נאמנות, כמבח אשר אין לו נאמנות לשחוט ולמכור. כ"פ אמר לי בעל המלון שאתן את התבשיל על התנור ביום שבת קודש ולא רציתי לציית אותו, ואמרתי לו שאיני רוצה לחלל את השבת, וענה לי שאני איני משגיח רק פועל ועלי לציית. תיכף ומיד הנחתי את מקומו ואת פרנסתי והלכתי ביום א' לביתי.

יז

בדבר הקאקא קאלא

נתברר ע"י דרישה וחקירה שהמשקה זאת נעשית עם גליצערין שתוצרו מחלבי נכילות ומריפות, כאשר העיד הגאב"ד מהר"א סילבער ז"ל שביקר בבית הרושת, ונתברר לו בירור גמור כנ"ל, והשומר נפשו יתרחק ממשקאות אלו, ולא יכניסם לביתו כלל, ויזהר שלא יתנאלו בניו הקטנים במאכלות אסורות.

פרק ט'

בענין נסיעה לדרך

א

ישנם מועטים אשר בביתם ובעירם מקפידים ונזהרים ממשלון מאכלות האסורות, אבל בנסעם בדרך לא יוכלו לעמוד בנסיון, ומקילים

לעצמם זה בכה וזה בכה לאכול מן הבא בידם, ועי"כ נכשלים ח"ו לאכול מדברים שסמכות כשרותן מסופקת, ואין צריך להביא ראיה כי לא טוב הדבר אשר המה עושים, כי דיני התורה"ק לא ישתנו ממקום למקום, ועיני ד' ית' צופות ורואות אף במקום שאין אנשים. וראיתי בספר משמרת אלעזר מההגה"צ דקאשווי זצ"ל (עשרת הימים אות פ"א) עה"פ ובשר בשדה טרפה לא תאכלו, חז"ל במס' חולין (דף ס"ח) התעוררו על תיבת בשדה, וז"ל ליכא מידי דלא רמיו באוריינתא, שיש מוסר השכל בזה לאנשי דורינו, כי הרבה בנ"א מדקדקים בביתם שיהיה הכל על צד הכשרות, אבל בנסעם לדרך אוכלים כבתי אכסניות ונכשלים שם הרבה פעמים במאכלות אסורות, וכן נכשלים שמביאים ממקומות אחרים לעירם, ובהרבה קהילות נהגו איסור בשחומי חוץ וכו', ולזה בא הרמז אצל טריפה וכשר, "בשדה" דהיינו חוץ למחיצתו שיוצא לדרך או שמביא מחוץ המחיצתו — לא תאכלו, עכ"ל.

ב

וכתב בס' תמימי דרך סעי' ז' וז"ל: באכסניא שהוא אוכל שמה צריך לדקדק אם הבעה"ב*ואנשי ביתו כשרים ונאמנים המה ואם רוצה לאכול בשר במקום שאינו ידוע לו צריך לחקור ולדרוש היטב מי הוא השוחט ומי הוא המשגיח עליו, כי בעוה"ר רבה המכשלים ומשכיל יבין, ומכ"ש ביון אשר בעוה"ר רבו המתפרצים וצריכין חקירה ודרישה (יו"ד סי' קי"ט ס"א, חכ"א כלל ע"א).

וע"ד צחות אמר הייטב לב זל"ה זי"ע, על אמרם ז"ל ויהי בנסוע ספר בפני עצמו כי יש בני אדם אשר בביתם הם מתנהגים כשורה ומדקדקים מאד בכשרות ובכל הענינים, אך בנסעם בדרך שם

סיפורי מעשיות

משום מראית עין

מרחן ה"עצי חיים" ז"ל הי' פעם בעיר בוקארעשט ברומניא, והכינו עבורו בשר מבושל שהובא מביתו, והעצי חיים ז"ל לא רצה לאכול, ושאלוהו משום מה לא ירצה לאכול, הרי הכל כמו בביתו? וענה עיז: אחרים אינם יודעים מזה, ויחשבו אם אאכול בשר בעיר חפשית כבוקארעשט, ודאי שאפשר לאכול שם, לכן הנני נמנע מלאכול בשר כל זמן שהותי בעיר זו.
(מספר האז"ב אות ס"א)

מקלם יגיד להם להקל טובא הרבה יותר מדאי הן בעניני אכו"ש והן בשאר ענינים וחושבים כי להולכי דרכים הותר הכל וכדרכו של יצה"ר לחפש צדדי היתר וקולות. וז"ש ויהי בנסוע ספר בפני עצמו, כלומר כאשר נוסע בדרך נדמה לו כאילו יש לו תורה בפ"ע ואינו מתנהג שם עפ"י התורה כמו בכיתו ודפח"ח. וכזה אמרתי לפרש ארו"ל פ"ק דברכות עמ"ש גבי שמואל והלך ושפט את ישראל כי שם ביתו, ואמרו שם כל מקום שהלך שם ביתו עמו, ור"ל דהיינו שהתנהג גם בנסוע בדרך כמו בכיתו בכל החומרות והזהירות כאשר התנהג בכיתו. וזה י"ל הפי' כאשר יחנו כן יסעו, ר"ל כאשר יחנו בכיתם כן יהי' גם בעת הנסיעה בלי שום השתנות (שמע ישראל), עכ"ל ספר הנ"ל.

ג

ואעתיק לך מ"ש החפץ חיים זללה"ה בענין הנ"ל: אל יתפתה האדם ביצרו שזה נוגע לו לסכנת נפשות כשהוא נושא משאות או הולך ממסע למסע כמה ימים ולא יאכל בשר, שזה הוא טעות מצדי צדדים, אחד כי אפי' אם הי' נוגע לו לסכנת נפשות הי' צריך לו לשקול במאזני שכלו ולעיין הרבה על כל כזית וכזית שהוא אוכל אם הוא מוכרח לזה, כמו שאנו מעיינים בענין אכילת חולה ביוה"כ, דמה לי איסור כרת מה לי איסור לאו, ואם די לו להמלט מסכנת נפשות ע"י כזית אחד והוא אוכל עוד, הוא רשע מן התורה ופסול לעדות ולשבועה (ועוד הלא אין אדם כופה אותו שישא משאות כדי שיבוא לידי סכנה ויוכרח לאכול בשר, כ"א רצון העצמי שרוצה להשתכר ולא להיות עני, ואין זה בכלל סכנת נפשות, ומוטב לו לאדם להיות עני שבעניים וגורף כיבין ובזוי שכאנשים, ולא לאכול מאכלות אסורות ולהיות לנצח רשע לפני המקום).

סיפורי מעשיות

מובא בספר דברי אמונה, בשם הרה"ח ר' יואל אשכנזי (שליט"א) זלה"ה, הנה איש אחד מיאס בא אל כבוד הגה"ק שר שלום מבעלזא זי"ע, ואמר למשמשיו שצריך ליכנס פנימה בדבר נחוץ מאוד. כשנכנס לקודש פנימה, אמר לו הרה"ק: זי"ע: פתח פיך ותעיד. פתח פיו ואמר: אני מעיד שחברי ירא ליקח הרפואה מחמת שהי' בה חשש חמץ, אלא מכיון שהי' פיקוח נפש הכרחתי ליקח הרפואה. אמר לו הרב ז"ל: תוכל לילך לשלום.

ועוד שזהו מעו' מעיקרו שאינו נוגע כלל לפיקוח נפש, דהלא אנו רואין בענינו שיש הרבה עניים ומרי נפש והיושבין בבית האסורין שאין להם רק לחם ומים וגם זה ע"פ הדחק, ואעפ"כ חיים זמן רב, ולא תאמר לפי שהיושב בבית האסורים יושב על מקומו, משא"כ בזה שהוא עמל ויגע, זה אינו כידוע שהאדם העמל ויגע באיזה ענין, העמל תועיל יותר לבריאת זגוף ממנוחה, וכמו שתראה זה בעניים הנושאים משאות בעיירות, שכטבען בריאין הרבה יותר מאנשים עשירים אשר מאכלן הרבה יותר טוב משלהן, והכל הוא מחמת זה גופא שהוא עמל הרבה בעבודה, וכמו שאמר קהלת מתוקה שנת העובד וגו', ולבד זה ג"כ לא מיקרי זה עפ"י התורה בשם פיקוח נפש, כיון שאין מגיע זה למיתה ממש, רק שכוחותיו נחלשו על ידי המשאות (וכדאיתא כעין זה במ"ו או"ח סי' שד"מ ס"ק א' עיי"ש).

ד

הכלל אומר לך באלו הענינים שלא יועיל שום מצדקי בעולם שיהי' מותר לו לאכול מאכלות אסורות, ורק שהיצה"ר מטעה את

סיפורי מעשיות

כשיצא מהרב ז"ל, שאלו אותו מה שהי' המעשה, וסיפר שאברך חברו וידידו הי' חולה, והוצרך ליקח סם רפואה, אלא כיון שהי' בו חשש חמץ, לא רצה לקחתו, ואני הכרחתי ליקח אותו. וכשמת ועלתה נשמתו לפני ב"ד של מעלה רצו לדון אותו על מה שלקח הרפואה שהי' בה חשש חמץ, השיב שהוא לא רצה ליקח רק חבירו הכריחו. אמרו שם שחבירו יבוא לעולם האמת להעיד שלקחת הסם שלא ברצונך רק מחמת הכרחתו, ובא בלילה בחלומו אליו וביקש ממנו היות ואנשים אחים אנחנו, לכך במטותא מינך שתבוא להעיד עלי. ובבוקר וירא והנה חלום, והסיחו מדעתו באמרו חלומות שוא ידברון. ובלילה השני והנה עוד הפעם בא כדאמול, וכך הי' כמה לילות. והלך אל ר' משה טויבש ז"ל בעל קרני ראם, וסיפר שכבר כמה לילות הוא בא וחוזר ובא וטענתו בפיו שאבוא להעיד בעולם העליון, ע"כ תנה לי עצה נכונה, והשיב לו, שבאם יבוא עוד הפעם תאמר לו שע"פ דין תורה התובע הולך אחר הנתבע, לכן יבוא הוא אל בעל קרני ראם, ובכאן יעיד עליו. וכך הוה. כשבא אליו אמר לו כמו שצוהו, בא לו הנפטר עוד הפעם בחזרה ואמר היות שאדמו"ר מבעלזא זי"ע הוא חד מבי דינא של מעלה, לכן תוכל לילך אצלו ושם תעיד. ולכן בא לכאן אל הרב מבעלזא, זי"ע ועכ"י.

האדם פעם ראשונה ושניה בזה לומר שהוא אנום, ומרשה לו למעום המרק של התבשיל האסור, וכיון שהוא מרגילו בזה הוא מורידו עוד מדריגה שאולה, ומרשה לו למעום קצת מן הבשר במענה של שמות, שאומר לו בין כך ובין כך נטמאת, אכול למלא את נפשך (ובאמת הוא מעות דכי משום שאכל שום יחזור ויאכל שום ויהא ריחו נודף יותר? והלא כתיב אל תרשע הרבה פן תמות בלא עתך), עד שהוא מרגילו בזה פעם ראשונה ושני' ונעשה לו הדבר כהיתר וכמו שאחז"ל עבר אדם עבירה ושנה בה נעשה לו כהיתר.

סיפורי מעשיות

מעשה נורא מהרב הקדוש הרבי ר' זושא מאניפאליע
(מובא בס' בוצינא קדישא אות מ"ו)

דבר זה שמעתי בילדותי מפי החסידים אנשי השם שבעיד קוטנא, כי הוי עובדא שפעם אחת נדר הרב ר' זושא במדינות אשכנז, ובא לאיזו עיר. ואנשי העיר ההיא בדאותם מעשיו ורכיו, זלזלו בו הרבה ולא פנו לדבריו כלל. והוא הלך בבוקר לבית הכנסת להתפלל, וגם שם בבית הכנסת עשו ממנו קצת אנשים חוכא ואיטלולא וגם התינוקות התחילו לשחק בו. כדרך תינוקות שמשחקין מאיש זר ומשוגע הבא אל בית המדרש ובית הכנסת. או פנה אל הילדים ואמר להם: אהוביי הילדים, התאספו נא והתקבצו ובואו כולכם אלי בקבוצה אחת. ויתאספו יחד כל הילדים שבבית הכנסת ויבואו אליו ויעמדו מסביב לו, והוא עמר ביניהם. וישם פניו אליהם ויאמר להם: אהוביי הילדים, הסתכלו נא היטב. והילדים חשבו כי יעשה להם איזה שחוק או איזה מעשה להטיבם, אבל הוא לא עשה כלום דק הביט בפני כל ילד וילד והסתכל בו היטב, ואח"כ שלחם מעל פניו ואמר: לכו לביתכם. והנה בבוא הילדים לביתם לעת האוכל והגישו לפניהם לאכול, לא רצו לאכול; זה אמר: איך אפשר לאכול והחלב הוא חלב עכו"ם. וזה אמר: איך אפשר לאכול והחמאה היא של גויים, וזה אמר: איך אפשר לאכול והבשר לא נמלח כהוגן. הכלל, רוב הילדים או כולם מאנו לאכול כל אחד בבית אביו, באמדם שהמאכלים הם טרפה והכלים הם גם כן טריפה. ואשה אחת סיפרה לשכנתה: הראית מה עשה לי בני, שבשום אופן אינו רוצה לאכול באמדו שהמאכל אסור. וחברתה גם היא השיבה כנגדה: הנה גם בני צועק שצריכים לשבור את כל כלי הבית, ולא ידעו מה לעשות, עד שנעשה מזה דעש בכל העיר, ואמדו אין זה כ"א שהאיש הזר שהסתכל בהם בבית הכנסת פעל עליהם כל זאת, ובוודאי הוא איש קדוש ונורא וצריכים לפייסו

ובעבור שאני יודע שנעשה זה האיסור כהפקר בארצות הרחוקות, בעיני אנשים ההמונים המתנודדים שם בעוה"ר, לכן מוכרח אנכי להרחיב קצת הענין ולהעתיק לפני הקורא את גודל האיסור שיש במאכלות האסורות. הנה ידוע דבהמה הנשחמת בסכין שאינו בדוק כדין התורה היא נבלה גמורה, ויש על כל כזית וכזית לאו בפני עצמו משום נבלה, ואם היא נטרפת קודם מיתתה כמנהגם שמכין אותה במוח, יש עליה לאו משום איסור טריפה שהיא נקובת המוח, אפי' אם היו שוחטין אותה אח"כ, וכש"כ אם מתה מעצמה אח"כ, אפשר שחל ע"ז עוד איסור נבלה ג"כ (וצ"ע בהפוסקים אם יש ע"ז עתה שני לאווין או לא), וגם מצוי להמפקיר את נפשו לאכול נבלות וטרפות, אוכל מן הבא בידו, ואפי' אם יודמן בתוך זה איסור חלב ג"כ לא יקפיד ע"ז, ועל איסור חלב יש לאו זכרת כמו שמפורש בתורה, ועל ענין ברת ידו כל הדוויים שנכרת נפשו ממקור החיים העליונים, ואם החלב הוא מבהמת נבלה וטרפה חייב ע"ז משום נבלה וטרפה ומשום חלב כמפורש ברמב"ם (פ"ז ממאכלות אסורות) שהוא לוקה משום שני האיסורים, ועיין ביו"ד (סי' ס"ד) שיש הרבה דינים באיסורי חלב וכו', אוי לו ואוי לנפשו שכל אלו הדברים מטמאין לתנפש כמפורש בתורה אל תטמאו בכל אלה (ויקרא י"ח כ"ד), וכאשר נבאר לקמן, ואפי' אם אוכל רק התבשיל שנתבשל בקדירה עם אחד מאלו הדברים, ג"כ אסור מן התורה משום מעם כעיקר כידוע, ואפי' אם לא בשלו בה עתה בשר כלל, הלא ידוע שמטילין בה שמנונית של חזיר או חלב ושמנונית של נו"ט ושאר מינים האסורים, ואפי' אם אירע במקרה שלא הטילו עתה בהתבשיל שמנונית כלל, עכ"פ אסור התבשיל משום הקדרה גופא אם בישל בזה המעל"ע גופא דבר איסור בהקדרה, ע"כ שומר נפשו ישמור עצמו ממאכלות האסורות ויהי טוב לו בזה ובבא וכאשר נבאר לקמן בפרק שלשים. ודע עוד דכשם שאסור לאכול בעצמו דבר איסור, כך אסור לו להושיט לחבירו ישראל שום דבר איסור או לסייעו לשום דבר שאסור לעשות, ועובר בזה על

סיפורי מעשיות

ולבקש ממנו שיורנו לתקן כל אשר שחתנו. וכן עשו ובאו לפנינו אנשי העיר בקידה והשתחויו, ובקשו אותו שימחול להם על עלבוננו ויורה להם דרך תשובה. והוא נעתר לדבריהם והעמידם על דרך התורה והיראה ונפרד מהם בכבוד גדול.

ולפני עור לא תתן מכשול, ואפי' לקמן אמור להושיט דבר איסור מן התורה מדכתיב בשרצים לא תאכלו, וקרא יתירה הוא וקבלו חז"ל דר"ל לא תאכילום לקטנים, וה"ה לשאר דבר איסור וכדאיתא בגמרא (יבמות קי"ד). עכ"ל החפץ חיים זל"ה.

ה

אמרינן בגמ' (ערובין י"ג) תלמיד ותיק הי' ביבנה שהי' מטהר את השרץ בק"ן טעמים. ולכאורה מה נפקא מינה בהודעה זו, וגם מה חריפות הוא זה לטהר את השרץ שהתורה טמאתו בפירוש, והלא חריפות של הכל הוא, אך כוונתם בזה היתה, להורות מוסר השכל לבני אדם ולהודיעם איך הם צריכים מאד להזהר מהיצה"ר, ולא יאמר שהוא גדול בתורה ויודע את האסור ואת המותר, כי כל אדם יש לו יצה"ר שלו, והוא יודע כמה פנים בחריפות של שקר להתיר את האסור, והא ראי' כי השרץ הוא איסור מפורש בתורה מ"מ נובל לטהרו בק"ן פנים (שער בת רבים עה"ת).

כתב הר"ן בתשו' (הובא בתשו' הריב"ש סי' ש"צ) ששאלו אותו אם מותר לקרות במגילה אשר לרוב הפוסקים היא כשרה, ורק לחד פוסק היא פסולה. והשיב שבאם איש א' יצטרך לילך על גשר, אשר כולם יאמרו שהוא גשר חזק, ורק שר חכם אחד יאמר שהוא גשר רעוע, ומכנה היא להלוך עליו, הלא בודאי לא ילך שום איש על גשר זה, וא"כ על עניני הגוף יחשוב האדם להחמיר כ"כ, א"כ ק"ו ב"ב של ק"ו שיש להחמיר בעניני הנפש, לעשות המצו' על צד הכשרות והיותר טוב בכירור גמור עכ"ל הר"ן זל"ה.

פרק י'

א'

אכילה, הרבה היה לדבר בזה כי הוא יסוד*שהכל תלוי בת, וכאמרם בגמרא הרבה אכילה עושה הרבה שתייה עושה. עוד אמרו במדרש עד שהאדם מתפלל שיכנסו דברי תורה לתוך גופו, יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו. בניי היקרים תרגילו עצמיכם למעט באכילה ושתי' כל מה דאפשר, והרגל נעשה טבע, ודבר זה טוב מאד לגוף ונפש, וידוע מספרי מוסר שהפוסק באמצע אכילתו לכבוד שמו יתברך כשהוא בגבורת התאוה, זה נחשב לקרבן לפני השי"ת,

גם דרך הצדיקים אשר קודם אכילתם מפשפשים כמעשיהם ושנים ומתחרטים על כל מה שפגמו בכל החושים ובכל הגלגולים, אשרי חלקם. גם צריך להזהר מאד שתהיה האכילה והשתי' בהיתר ע"צ היותר טוב, ושלא לאכול בכל מקום, וע"ז נאמר ושמת סכין בלועיך אם בעל נפש אתה. ושמעתי שהה"צ רבינו צבי מזדיטשוב אמר על עצמו שהיה מגיע למעלה יותר משרף מצד גודל נשמתו, רק מחמת שאמו הצדיקת בימי עיבורה נתאוה תאוה ואכלה מעט כרוב צונן מחבית עכו"ם, זאת גרם לו שלא הגיע למעלה זו. ועתה ראו בניי עד היכן דברים מגיעים וכו'. ואיתא במ' חו"ה שהפרושים היו פורשים מק' שערי היתר שלא לפגוע בשער א' של איסור, וצריך לבקש רחמים על זה שישמרהו השי"ת שלא ישל בדבר איסור, וכשפורש עצמו מאיזה דבר מחמת חומרא, מקיים בזה לדעת החרדים מ"ע של ובחרת בחיים (ר"א אות ו').

ובספר א"א (פרשת משפטים) איתא וז"ל: שמעתי מאאמור"ר ז"ל שהוכיח לאדם אחד אשר חטף לאכול איזה מאכל בשבת, ואמר שכוונתו לכבוד שבת, והוכיח לו ואמר כי כל שלא תיקן מדותיו עד שהגשמיות יהיה נמאס עליו, אז נדמה לו שאוכל לכבוד שבת, אבל באמת אינו כן.

סיפורי מעשיות

אכילה במהרה

פעם אחת בהיות הה"ק מהר"מ ז"ל (מנרבורנא) בכייסטרא אשר במארמאראש על איזה שב"ק, ונתאכסן אצל בעה"ב אחד, וכאשר עשתה בעלת הבית את הרגים אשר היו מיועדים להה"ק ז"ל, הריחה בהם ותחפוץ בהם, ולפי שהיתה במצב כזה שסכנה לה שלא לטעום מהם, לכן לקחה מהן מעט בשעת עשייתם ותאכל, ותשבע ותותר. אולם הה"ק ז"ל לגודל פרישותו הי' מקפיד שלא לאכול מדבר שאכלה ממנו אשה. ויהי כאשר נתנו הרגים אל השלחן בליל שב"ק להה"ק ז"ל, הרגיש תומ"י ולקחם בידו ויבט בהם קצת והניחם בצד אחר, ויאמר: דרכי הוא מעולם ליתן שיריים, ואשת הבעה"ב חשבה שאנכי אאכול את השיריים שלה; לא, איננו צריך לי. ויתנם בחזרה ולא אכלם. ויהי לפלא.

(מספר תפארת מרדכי)

ב'

כתב בספר ד"ת (בשער הקדושה) וז"ל: מורי ז"ל הח"ק ממגליניצא אמר איך יוכל אדם לישב לאכול, אם אין נבזה ונמאס לו המאכל מקודם, היצה"ר יוכל לפתות שיתענה ג' ימים כדי שיאכל אח"כ בתאוה, ויראה שלא יאכל כסוס עם הפסולת רק שיברור הטוב והחיות.

מה שאחז"ל אל יאמר אדם א"א בבשר אסור, אלא יאמר אפשי בו רק אכי שבשמים גזר עלי, הצדיק צ"ל כן, אבל הבעל תשובה צריך למאס לגמרי הרע, ויזכור מה שגרם לו התאוות, ועי"ז ישנא את הרע, ועיקר עבדות לעקור המדות הרעות, כי בעוד שהרע בקרבו פוגם במעש"ט שלו, ועיקר לעקור מסך המבדיל, והקדושה באה ממילא וכו'. מורי אמר לי העיקר לשבור המסכי' וזה הגדולה שבעבדות, אמר בשם הת"ק היהודי מפשימחא שהזהיר אפי' לאנשים פשוטים שלא יאכלו בתאוה ולהתפלל קודם אכילה שיהא לו זכות אבות שלא יפול בהתאוה ולא יתגשם. אדם שאוכל שלא לשם שמים גרע מכהמה שמעלה אכילתה בזה שמעלה גרה, ואם אדם אוכל בתאוה אין עוד תקנה להמאכל (מס' דאו"ר).

מאמר זה השולחן אשר לפני ד'

(מאמר א') מבוא הסעודה.

ד'

הנה הצדיק צריך להיות תמיד עיניו לנוכח יביטו, להיות מופרש ומובדל מדרכי הרשעים בכל תנועה ותנועה, ממחשבה דיבור ומעשה, מהליכה ושיחה ודברת בנ"א, ורחוקים זה מזה כרחוק מזרח ממערב, והמה מהופכים מהיפך אל היפך, ואם אמרתי אספרה אל חוק אך אפס קצתו איך מהופך דרך הצדיק מהרשע תקצר היריעה מהכיל, ואלו כל הימים דיו וכו', כי בכל מדה ומדה רחוקים זה מזה כמטחוי קשת, ולא מיבעי בדברים שהרשע עושה אותן והצדיק בורח מהן כמפני חרב חדה שלא לנגוע בקצתו ולפרוש מצ"ט שערי היתר שלא לבוא לאחד ממאה שערי איסור, שהמה דברי בלתי שיעור, וגם לא ניכר בהם היפך היצירה בזה, כי הרואה שזה עושה וזה אינו עושה יאמר מלאכה הוא דלית לי', ואין יכולת בידו לעשות כמו זה, אלא אף בדברים המוכרחים שצריכים שניהם לעשותן, ניכר הפרשתן והבדלתן זה מזה, עד שנעשה כמו דבר והפוכו ממש.

הלא תראה למשל בענין האכילה שצריך כל אדם לעשותו, להיות
 שזה הוא החיות של האדם, שעיי"ן קשורה הנשמה בהגוף כידוע,
 כמה מרוחק ומהופך בינם בדבר הזה יותר ממרחק השמים לארץ.
 ראשית דבר בדבר ההכנה מה לאכול, הנה הצדיק*התמים פוסל כמה
 מיני מאכלים עד אין מספר עד שיברור אחד ממאה. כמו בענין
 בדיקת השו"ב אשר צריך להיות מוחזק אצלו לאיש כשר ירא את ה'
 מרבים ובקי באומנתו, וכאשר הולך לשחוט, חיל ורעדה יאחזנו ואימת
 מות יפול עליו פן לא בדק סכינו בכל כחו ובישוב דעתו כראוי,
 ונמצא ח"ו יאכיל לבר ישראל דבר שאינו ראוי לאכול חלילה, ואח"כ
 בעת השחיטה ובדיקה עושה הכל ביראת ד' אשר עליו, במתינות

סיפורי מעשיות

שחיטה בלא טבילה

הרב הק' הנ"ל (מהר"ר אברהם זללה"ה בן הה"ק מהרי"ץ מסטרעטין זללה"ה)
 הי' מקפיד מאוד שהשו"ב יטבול עצמו במקוה קודם השחיטה. פ"א
 לא הי' לו פנאי להשו"ב ושחט בלא טבילה. ודרכו הי' כאשר הובא לפניו
 איזה מאכל הי' מריח קודם אכילה, ובוה הי' מרגיש אם יש בו איזה צד
 איסור. וכאשר הובא לפניו זה המאכל מהבשר ששחט השו"ב בלא טבילה,
 הרגיש תיכף וקרא להשו"ב ושאל אותו, והודה ששחט בלא טבילה, וקנס
 להשו"ב והזהיר אותו שלא יעשה עוד הפעם כן. וזה גלוי וידוע שהי' לו חוש
 הריח שהי' מרגיש תיכף כאשר הי' מריח בהמאכל אם יש בו איזה גדרור
 ספק איסור.

גם זה גלוי וידוע שאביו הק' וגם הוא ז"ל היו מקפידים מאוד שאשה שפרסה
 גדה לא תעשה עבורם איזה דבר מאכל, וכל החסידים היו יודעים מנהגם זה.
 פ"א הי' הה"ק מהרי"צ עם בנו ר' אברהם הנ"ל (מסטרעטין) באיזו עיר,
 והכינו עבורם איזה סעודה, ובאה שכנה אחת לסייע לבשל, והאשה השכנה
 לא היתה טהורה, וכאשר הניחו המאכל לפני הק' מהרי"צ, הרגיש תיכף ולא
 רצה לאכול ושלח את המאכל לבנו הק' ר' אברהם, וכאשר הי' רוצה לאכול
 והי' מריח בהמאכל, אמר שגם הוא אין רצונו במאכל כזה, ולא אכל כלל.
 וחקרו ודרשו על הדבר, עד שנודע להם שבאה אשה שכינה לבשל המאכל
 ולא היתה טהורה, ומחמת זה לא הי' רצונם לאכול כי היו מקפידים על
 הדבר הזה.

(מספר דגל מחנה יהודא אות פ"ב ופ"ג)

ובישוב הדעת לפני ד', ועד אשר לא מוחזק אצלו השו"ב לכל אלה לא יאכל משחימתו כ"א עד אשר יבדוק הסכין בעצמו. ואח"כ אם יפול איזה שאלה בבהמה או בבשרה בעת מליחה ובישול, אף אם רוב דיעות הפוסקים מתירין אותה, ואסורה היא לדעת היחיד, פיגול הוא בפיו לא ירצה לאוכלו, וכן דבר שיש בו ספק בכל מיני ספיקות אולי אינו בחזקת כשר כ"כ בספיקא דאורייתא או דרבנן, ומחמיר על עצמו באיסור חדש וכמה יסורים קשים יש לו מזה במקומות שאין בנמצא ישן.

ה'

ובמאכלים הנמצאים בהם ממיני רמשים הנקראים מילבין — כמה פרישות על פרישות וחומרות על חומרות* יחמיר לעצמו, וכל עוד אשר נשמתו בו לא יתיר לעצמו לאכול הספיקות וכו' מרוב מוראו ופחדו מאלקים. גם אינו סומך עצמו על בדיקת הנשים בדברים הנמצאים בהם מרמושי אדמה אם יש טורח בבדיקתו כדינא דש"ע (ביו"ד סי' פ"ד סקל"ה בש"ך), אשר מעיקר הדין צריך להחמיר בזה.

והמון עם מבני ישראל ומכש"כ הרשעים הם בהיפך מכל זה, כי המה בכל דהו ניחא להו, ולא יקפיד ולא ישאל כלל על השו"ב אם ירא את ד' או לא, ומקיל בלבו לומר הלא בר ישראל הוא, אם אינו יכול לא הי' מתיר עצמו לכך, אף שבאמת אינו מאמין כ"כ לאחד ממשומי בני לומר מן הסתם נאמן וכשר הוא, ואם אחד הי' רוצה ללוות מאתו ממון או איזה דבר לא הי' נותנו לו בשום אופן, עד אשר ישאל היטב ויחקור ויבדוק אם הוא איש נאמן וישר ולא ירצה להטמין משל אחרים, ובעסקי שמים תיכף מאמינו, ולא יחמיר בספיקות לחוש אולי ימלא פיו כמה שאסרה התורה, וסומך עצמו על דעת יחידי לומר הרי זה מתיר, והוא יתן חשבון למעלה בעדי. ובדברים הצריכים בדיקה מתולעים מדינא דש"ע, אם תאמר איזה אשה כשר הוא שבדקה זאת, תיכף פתי יאמין לה, אף שבאמת בלבו אינו מאמין לה כלל אם יהי' לו עמה דברים בינו לבינה יחשדה בכל מיני חשדות, ובדברים שבינו למקום תיכף מאמין לה, ומחבר כל הספיקות לאחד להיות עדיף לי' כוחא דהתירא, והכל כי תאוה נפשו לאכול בשר.

בזמן האכילה הנה עת סעודת ת"ח בששה שעות ביום, כי לא יאכל עד אשר ילמוד כל השיעורין הקבועין לו בכל יום, וכל עוד שלא למד כל השיעורין הוא אצלו באיסור לא תאכלו על הדם, והמוני עם כבר מלאו כריסם אחת ואחת או אחת ושתיים.

ובהגיע עת האכילה, הנה הכנת הצדיק בנקיון השולחן ובסידור הלחם ומלח, ובהכנת כלי שלימה ונקי' לנטילה ומים כשרים, ומתעכב בכל זה ואינו איץ למלאות רעבון נפשו, ולפעמים ימנע מאכילה עבור זה, אשר לא ימצא כלי כשרה כ"כ, או מים הכשרים לנטילה וכו'. וגם הכנת גופו בנקיון להוציא ישן מפני חדש, ומדקדק בנטילה כראוי ובניגוב הידים היטב, והכרכה בכוונה אחת לאחת למצא חשבון ילך ע"ו שעה ושתיים, ויכבוש תאותו שלא לדחוק את השעה, אכן דרך העם אינם מדקדקים בכל זה, ומיד כשרואה הלחם על השולחן והוא טפל בלא מלח וסכין, וכבר הוא עומד מבחוץ במקום המים וממהר למלאות תאות האכילה, ורוחץ מקצת יד זו וזו וממהר לנגב הידים

סיפורי מעשיות

אין הקב"ה מביא תקלה ע"י הצדיקים

בשאלות ותשובות כח שור להגאון המפורסם מוהר"ד יצחק שור זצ"ל שהי' אב"ד גוואזדיץ, כתב שם בהקדמה נכדו הרה"ג מו"ה אבנר כתבן אב"ד רומניק-סאראט, איך שהי' בעיר גוואזדיץ מין אחד, שהי' רגיל תמיד להתוכח עם אא"ז המחבר, ופעם אחת התוכח עמו בדבר הפסוק "לא יאונה לצדיק כל און" (משלי י"ב כ"א), באמרו כי מצד השכל והחקירה הוא דבר בלתי אפשר, והביא כמה ראיות לדבריו, ואא"ז סתר כל ראיותיו עד כי הלך מביתו סד וזעף, ולמען נסות היעמדו דברי אא"ז לקח המין שלשה תדנגולים מטורסים ויפטם אותם רק בבשר חזיר, עד כי עבו ושמנו מאד, וישלח למכרם בשוק על ידי אחד ממשרתיו הנאמנים, וצוה עליו שישתדל למכרם רק על בית הדב, ואפילו במחיר קטן פחות משוויים, ובאם יבא איש אחר לקנותם יבקש מחירם כפליים ושלש.

וכן הי' כי הרבנית קנתה אותם, ותיכף נתנה לשחוט אחד מהם, וחלק ממנו בשלה לסעודת הערב, אבל אא"ז הי' דרכו בקודש תמיד, שכל זמן שלא נתבררה לו הסוגיא או הענין שעמד בו לא הי' אוכל וטועם מאומה, אף אם

ומתחיל לצעוק סכין, ונוטל הסכין וחותרך הלחם ואומר הברכה וצועק מלח, וכל שעת ברכת המוציא ואכילת המוציא הוא בכעס על אשתו ובניו שלא הכינו לו סכין ומלח ולא הביאום לפניו תיכף במאמר פיו, ותיכף אחר המוציא מוציא כעסו לכעוס על בני ביתו למה צעק ולא נענה, ועליהם אמר הכתוב ככה יאכלו בניי את לחמם טמא, ודבר זה נוהג כל השנה חוץ מלילי פסח שנמצא מוכן השולחן מערב. ובדרך הלצה אמרתי זה לאחד שראיתיו בכל אלה, מה שאומרים שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, כי מצה הוא מלשון ריב ומצה, ובכל הלילות נמצא מריבה, חוץ מלילה הזו שהוא כולו מצה, כלו' שכלה הריב ומצה לצד שהכל מוכן לפניו.

ז

ואולם הצדיק בירך ברכת המוציא בכוונה הראוי' כאשר נפשו יודעת, אם בפשטות הברכה לברך ולהודות לשם ד' כי טוב כי לעולם חסדו המוציא תמיד לחם מן הארץ, ולהעיד על הלחם הזה כי ד' הוא המוציא מן הארץ, ועי"ז הוא משרה קדושת ד' בלחם ההוא, ומקרב חיות הלחם ההוא למקום שורשו הנחצב משם, וכשיאכלו מתרבה בקרבו חיות חדש מנצוצי הקדושה אשר בלחם הזה, או מי שזיכהו ד' לידע ולכוין ברזי תורה וביחודי השמות אשר בכרכה ואכילת המוציא ויחוד הפרצופים הנוראים והצורות הקדושות בשמי

סיפורי מעשיות

נמשך הדבר זמן רב, וכן הי' אז כי נתמשך עיונו באותו לילה בדבר הלכה בסוגיא קשה ולא אכל באותו לילה. זוגתו הרבנית הטמינה התבשיל עם בשד העוף ליום השני, וכב"ב אכלו רק לחם וביצים. ביום השני כאשר באה לקחת הקדירה להחם על הכירה, מצאה פני הקדירה מכוסים קורי עכביש, ותראה זאת לבעלה הרב, ויאמר כי תשאיר הקדירה עם קורי עכביש כמו שהיא, ותבשל משאר הבשר בקדירה אחרת, ותעש כן. אבל ביום ההוא נקרא אל סעודת פדיון הבן ולא אכל בביתו, והטמינה הרבנית גם את הקדירה ההיא על יום המחרת. בבוקר מצאה גם אותה בקורי עכביש על כל הקדירה, ותודיע לבעלה. ויצוה להניח גם זאת ולבשל משאר הבשר בקדירה אחרת. וכן עשתה.

ביום ההוא באו לפניו שני אנשים לדון על סכום גדול וצדף עמו שני דיינים והמה היו תלמידיו. ויהי בעת ישבו למשפט וישלח את השמש

השמים ממעל ע"י הברכה והאכילה, ובכח כוונתו ממשיך ומשפיע שפע וברכה רבה לכל העולמות, ובהאכילה גופא אין די באר ואין די עולה להעלות על הכתב הרחקת והפרשת אכילתן זה מזה, וכל ספרי המוסר מלאים מזה, ואנחנו הארכנו בכיאר הדברים הללו בספרנו סידורו של שבת (שורש ה' אב"ג). בכל אופן אכילת איש הירא מה' לחול ולשבת וליו"ט עיי"ש. וכללות הדברים זה אוכל לשובע נפשו להנאות נשמתו אשר נהנית מרוהניות המאכל בחילוקי האופנים לחול ולשבת וליו"ט, ואכילת המצות כמו מצה בלילי פסחים ואכילת ערב יזה"כ שהם מצות דאורייתא כאשר ביארנו שם, וזה אוכל למלאות כריסו ובטנו למלאות רעבון גופו ותאותו לאכילה, ובוזה משחית נפשו מכל וכל.

ה'

ונודע מאמר תורתנו הק' פג' תאכל ושבעת ורם לכבך ושכחת וגו', ואומר ואכל ושבע ודשן ופנה אל אלקים אחרים חלילה וגו', וכוונת"ק תרומה (קנ"ד) אמרו אין יצה"ר מתרבה אלא מגו אכילה ושתי', וע"י רוב האכילה באין לידי טומאת קרי בלילה, כמאמר

סיפורי מעשיות

להביא לו אבק שאיפה (שנופפטאבאק), וילך אחד מבעלי הרין החוצה, ויאמד להשמש לתת אותו להביא את הטאבאק והוא ילך לקרוא את פלוני, ויעש כן, ובעה"ד קנה את הטאבאק והטמין בשולי הכלי שלשה אדרכמוני זהב ויכס עליהם עם אבק הטאבאק, ויתן להשמש למסור את הכלי להרב. ויהי כצאת בעה"ד החוצה והרב ובית דינו נכנסו לעומקא דדינא להוציא לאור משפט צדק עפ"י ד"ת, ותהי דעת אא"ז נוטה לזכות את בעל הרין הנ"ו. והדיינים נסו להראות לו עפ"י דינא כי הצדק עם הבע"ד שכנגדו, אבל הוא שם דברייהם לאל ויוכיח בכמה טעמים כי הצדק עם הראשון, וכה נתפלפלו כל היום עד אם יצא המשפט לאמתו, וכן נטמנה גם הקדירה ההיא על יום השני. כ"ה הלילה ההוא לא נתן הרב שינה לעיניו בחקרו משפט לברר דין אמת, ומהיותו ער שאף הרבה מהטאבאק עד בואו על המטמון אשר נתן בעה"ד בכליו, ויחדר לקראת המראה לאמד: מי שם זאת באמתחתי. ויחכה עד בוקר עד בא השמש, ויאיים עליו למען יגיד האמת, אי' איפה ומיד מי לקח הטאבאק. ויספר לו כל הענין. וישלח תיכף לקרא את בעה"ד ויוכיח אותו על פניו, וישיב לו את השלשה אדומים אשר ביקש לעוד במ את עיניו

חז"ל (קדושין ב') דרכא דמיכלא יתירא לאתויי לידי זיבה, ואמרו חז"ל לא תרוי ולא תחטא, ופי' שם הרב ר"י לא תשבע כדי שלא תבוא לידי חטא, כי כשאדם שבע ונמשך אחר תענוגיו שוכח עניני הבורא יתעלה עיי"ש, וגם בלא זה צא ולמד מ"ש חז"ל (נויר כ"ג) מאי דכתיב כי ישרים דרכי ד' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם, משל לשני בנ"א שצלו פסחיהם, אחד אכלו לשם מצוה ואחד אכלו לשם אכילה גסה, זה שאכלו לשם מצוה נאמר בו צדיקים ילכו בם, וזה שאכלו לשם אכילה גסה נאמר בו ופושעים יכשלו בם, ופירש"י ואחד אכלו לשם אכילה גסה מחמת תאוה שאכלו ברעבון, הרי דאפי' באכילת הפסח שהוא מצות עשה דאורייתא אם אכלו למלאות רעבון נפשו, נאמר בו ח"ו ופושעים יכשלו בם, וע"ז ידוו כל הדווים וימס לב כל אדם, לראות בעין שכלי: ליצא מכלל הזה, לכל יכנוס ח"ו לגדר ופושעים יכשלו בם, עיי"ש בחבורנו כי הארכנו בכל אלה.

סיפורי מעשיות

לעות משפט. אחר כך באו הדיינים ויספר להם הענין, ויחד ישבו למשפט ונשאו ונתנו כהלכה בלי נטייה, והצדיקו יחד את הצדיק והרשיעו את הרשע כפי משפט הד"ת. וא"ז נתן תודה לד' אשר מנעו מעשות עול במשפט ולהורות עמל ח". והרבנית לקחה את הקדירה עם המרק עוה"פ, ותמצא גם הפעם מטוה עכביש עלי', ותמהר לספר לבעלה. ויכר הפעם כי לא דבר ריק הוא! ויאמר הלא דבר הוא! ומאת ד' היתה נסבה זאת. ועתה אל תגע בקדרות האלה ואל תבשלו עוד הבשר, ואל תשחטו עוד מהתרנגולים האלה עד אשר נראה רצון ה' בענין זה.

וכן הי' בו ביום בא לביתו המין הזה כדרכו, והתחיל עוד הפעם להתוכח אתו בדבר הכתוב "לא יאונה לצדיק כל און" עד כי אמר לו: "הלא אדע כי צדיק אתה. אם כי אתה בענות רוחך לא תודה לזה, אבל לא תוכל להכחיש דבר הידוע לרוב העולם, המעידים עליך כי צדיק אתה, ועל כל זה אכלת בשר חזיר". וישתומם אא"ז על זה ויאמר: איך תרהיב עוז בנפשך לומר כזאת? ויען המין: "הלא אשתך קנתה הג' תרנגולים אשר אנכי פטמתים רק בשומן חזיר, וגם נודע לי כי שחטת אחד מהם ובשלוהו ואכלת". אז הרים אא"ז ידו לד' ויברך אותו שנית על אשר שמרו מתקלה לאכול מאכל איסור ח"ו. ויספר להמין את כל הענין, והראה לו את כל שלש הקדירות עם מטוה העכביש אשר עליהן והבשר הנשאר כי לא טעם אף אחד מב"ב מכל זה. וישתומם גם המין ויאמר, עתה ידעתי כי ירא ד' אתה, ולא אינה לידך כל און.

וישיבת הצדיק אל השולחן בשמחה ובטוב לבב, כי ענין האכילה מלבד כל הסודות הנפלאים והנוראים התלויים בהם, עד שמתקן כל דבר בבחי' הקרבן ממש, כי קרב לד' ושלחנו מכפר עליו כמו המזבח בזמן הבית (כמחז"ל מנחות צ"ו), הוא ענין נפלא למאד, ועז"א יצחק ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי ואוכלה בעבור תברכך נפשי וגו' כידוע ליודעים, ואמרו חז"ל (שבת ל"א) אין השכינה שורה אלא מתוך דבר שמחה של מצוה.

מ'

ובקדושת אכילתן ושביעת רצונם בהאכילה כמאמר הזוה"ק שם האי רעותא דשוי' על האי מיכלא רצון איקרי, כאמור ומשביע לכל חי רצון, אכילה לא כתיב אלא רצון, ואז שורה שכינת קל על שלהנם ויכולים להמשיך עי"ז כל הברכות לעולם, ולא כן כשהוא במריבה וקטטה אז ח"ו מסתלקת השכינה הקדושה, ושורה על השולחן סמרא דמסאבה חלילה, ובמהות האכילה א"א להאריך לפרט כל פרט התאוה. שדרך העם לעשות בתוך האכילה שכמעט בעודו בכפו יבלענה ונעשה זריו ונשכר, כי רבו המתאוין אצלו כסום כפרד אין הבין איך לאכול אכילתו לפני ד', והצדיק בהיפך כשהמאכל לפניו עוד מאריך בסדר תיקון הלימוד הצריך קודם האכילה, וירא ומפחד שלא למשוך לבו ח"ו אחר תאות האכילה, אדרבה נותן דעתו ומחשבתו לראות איך שמאכלו יתמשך אחר מחשבתו לקרבו אל התורה ועבודה, ולהיות שניהם רוצים בהקפה שיעבוד בכח הזה עבודת שמו ית' בכל לב ולב במסי"נ ממש להיות המאכל עולה בזה לד', וגם אם איש נבון ומבין הוא, נותן דעתו להבין בשורש כל מאכל ומאכל מאין נמשך ואיך מקום מוצאו בשורשו בשמי השמים, והכל יודע לו ע"י קריאת שמו שהוא הוא חיותו בשורשו אשר בשמים ממעל כנודע ממה שקרא אדם הראשון שמות לכל בהמה חי' ועוף, כי הביט בשורשו אשר בשמי השמים ומה ידע שמו השייך לו, וזה הי' חכמת שלמה שנאמר בו (מ"א ה') וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר בקיר, כי הביט בחכמתו שורש כל דבר ודבר וידע בזה כל עניניו, והבין בלשוניהם כמאמר חז"ל (פסיקתא בילקוט רמו קע"ה) וכו', ועי"ז מעלה את הדבר הלז למעלה וממשיך לו בזה חיות נפלא ממקור שורשו, וכל החיות הלז הכל נתקבץ ונאסף ונעשין מוחין אל האדם הלז להוסיף בו קדושה על קדושה ושלמות על שלימות הכל כנודע,

ובכל זה המאכל לפניו וקרוב להתקלקל ועובר עליו רוח צינה ונתקרר ונצטנן, ואך לצד שהוא שומר נפשו ירחק מהם מלאכול עד אשר יעשה את שלו בתיקון אמת לכל הסעודה ובכל חתיכה וחתיכה ובכל כף וכף עשרה זהב משקלו, ששוקל בדעתו לתכלית מה יכניסו לתוך פיהו ואם אין בו חלק ממים התחתונים המה תאות הגופניות הנקראים מים התחתונים (כאר מים חיים בראשית).

פרק י"א

הלכות סעודה

א

(א) איתא בספה"ק ליתן צדקה קודם האכילה, מסתברא דהצדקה הלזו יהי' עבור עניי ארץ הקדושה (זכרון יחיאל).

(ב) להתוודות בכל פעם קודם אכילה, ולומר רבש"ע זכני שתהי' אכילתי בקדושה ותהי' כוונתי לש"ש ותצילנו מאכילה ושתהי' יתירה.

(ג) קודם נמי' לאכילה יאמר תפלת השב של רבינו יונה ז"ל, ואחר אכילת המוציא יאמר בזה"ל לשם יחוד קוב"ה ושכינתה, אין אני אוכל להנאת גופי ח"ו רק שיהי' גופי בריא וחזק לעבודתו ית"ש, ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע ותענוג גשמי את היחוד קוב"ה ע"י נצוצות קדושות של האכילה והשתיה הזה, ויכוין כשהוא אוכל דבר מה או שותה דבר מה, שהמעם שהוא מרגיש בפיו בשעת לעיסה ובשעת גמיעה, הוא פנימיות הקדושה ונה"ק השורה במאכל או במשקה ההוא, ועל ידי האכילה והשתיה בשינים והאיצטומכא נבחר הפנימיות מהמאכל שלא יעשה להשפיע לחיצונים ואז נפשו נהנית מהפנימיות, והפסולת נעשה מותרות ונדחה אל החיצונים, ויקבל אז במחשבתו שתומ"י כשיצטרך לנקביו לא ישהא את הפסולת בקרבו לטמא ח"ו את מוחו ולשקץ את נפשו אפילו רגע אחד. גם יצייר לפניו בשעת אכילה האותיות מאכל בכתב אשורית, ויהרהר שעולה צ"א כמנין חו"י בשליוב אדנ"י (צעטיל קמן).

(ד) קודם האכילה צריך האדם להתפלל תפלה קצרה על ג' דברים, א' שיהיה כשר ושלא יהיה שום מכשול ח"ו של ספק טרפות. ב' שלא יבוא לידי חולי ע"י האכילה רק יהיה לבריאות הגוף. ג' שיהיה תיקון לנשמה כידוע למכני מדע.

ב

ה) קודם האכילה צריך נטילת ידים מפני שהידים עסקניות הן ואין לאכול בידים מסואכות, וא"כ איך לא יבוש האדם לשום המאכל לתוך פיו כשלא שמר פיו ולשונו מדיבורים לא טובים, ומכש"כ בעת אכילה צריך לשמור הלשון ביותר (לקומי תורה מהר"מ ממשערנאכעל).

סיפורי מעשיות

מובא בנר ישראל עובדא מזעזעת באחד שרצה לנסות צדיק אחד להכשילו במאכלות אסורות. הגאון ר' ארי' לייב ז"ל, רב דקאטרנינגען יצ"ו, נקרא לעיר מעמעל לדון בסכסוך של שני גבירים, ובמעמעל דר אז תושב קאטרנינגען. כששמע שהרב שלו נמצא בעיר, רצה לילך להזמין אצלו. זה הי' בעשרה בטבת. אחר התפלה נכנס לביהמ"ד הגדול במקום שהתפלל ר' לייבעלע; ניגש אליו בהכנעה גדולה, ופנה בבקשה שהרב יחלוק לו כבוד גדול הזה, לבוא לאכול בביתו הסעודה שאחר התענית, והוא לא פנה מביהמ"ד עד שהבטיח לו שימלא בקשתו. בערב בא ר' לייבעלע לביתו, ומצא שם אורחים חשובים ונכבדי העיר, שהזמין אותם בעה"ב לכבוד האורח הנכבד. הבית הי' מלא אורה כמו ביו"ט. כשכל האורחים הסבו לשלחן, כיבדו אותם בחמין (טיי) ואח"כ פירות, ותיכף אח"כ רחצו ידיהם ואכלו פת, ואח"כ הביאו לשלחן אווז צלוי שריחו מילא את כל אויר הבית. ולגודל פליאת המסובין שם ר' לייבעלע את ידיו על מצחו והתעמק במחשבותיו, וכשהסיר ידיו ממצחו אמר: אם א' יביא מים אחרונים, אז אברך ברכת המזון. הבעה"ב התבייש מאוד ואמר להרב: למה לא יאכל כבודו מהאווז? הלא נשחט כדין, ונשרה ונמלח כדבעי ואין שום חשש בעניני כשרות, והוא כשר למהדרין. גם האורחים בקשו את הרב שיאכל האווז, אבל הרב באחת להביא מים אחרונים, והרב בירך ועזב את הבית. כל האורחים ליוו אותו עד האכסניא שלו וחזרו אל הסעודה. כולם התפעלו על התנהגותו של ר' לייבעלע, כי הי' ידוע לכל גודל זהירותו בכבוד בני אדם, וניסו למצוא פתרון מה הביאו לבייש את בעל הבית. אבל עוד קודם הסעודה פרץ בעה"ב בבכי, וצעק בקול צעקה גדולה ומרה: "הרב הוא הצדיק ואני הרשע!" והמשיך בקול נמוך: איני יכול עוד להתאפק, אני צריך לספר האמת. האווז לא נשחט מעולם, רק אני חנקתי אותו בידים, ושלחתי על ידי שפחתי הערלית לתנור גוי לצלותו, כי רציתי להראות שאני יכול להכשיל את הרב עם מאכל גבילה. נשתוממו כל העומדים שם בשמעם דיבורים נוראים כאלו, וכולם ראו בחוש כמה גדולים דברי חכמינו ז"ל שאמרו: מן השמים משמרים לצדיק שלא יכשל במאכל אסור.

(ו) **יזהר** בנמ"י לאכילה בכשרות ויאכל בכושת פנים לפני השי"ת ולא כדרך זולל וסוכא.

(ז) **בנמ"י** למעודה יחשוב כאלו מקדש ידיו ורגליו מן הכיור קודם בואו לאכול על השלחן שדומה למזבח, ובשעה שאוכל יחשוב שהלחם הוא כקדשים, ומשלחן גבוה קא זכי, ויצמער על חורבן בית המקדש בכל סעודה ויאנח על קושי פרנסת עניי ישראל הרעבים וצמאים אנשים ונשים ומ"ף (אור הגנוז אמור).

(ח) **לכתחילה** לא יתחברו (יחד במעודת מרעים) כי עפ"י רוב לא נמשך מזה דבר טוב מהתחברם בשעת אכילה כי במקום אכילה ושת"י יש גובה לב ליתן דופי בכל אדם, ולפעמים בשלומי אמוני ישראל, וע"כ טוב יותר לאכול כל אחד לבדו, רק באם כבר נודמנו לאכול יחד צריכין עכ"פ לדבר בד"ת, והעיקר בדברי מוסר המכניעים את הלב, משא"כ אמירת פשט להראות חריפותו, שע"ז עפ"י רוב זה האומר הפשט בעצמו נכנס אל גובה לב, ואיך יוכל להכניע את לב השומעים, אמנם לפעמים גם באמירת פשט ודברי חריפות יש בזה צורך גבוה קצת (תולדות י"י תרומה, וע"י אנד"פ רט"ו).

ג

(ט) **ומוב** שיאמר בפה בדיבור הריני אוכל כדי שאהי' בריא וחזק לעבודת הבורא וגם להוציא ניה"ק שבזה המאכל, וכשעושה כן אז מדביק הניה"ק אל נר"ן שבאדם, ובתורה שעוסק על השלחן יש להם עלי' גדולה וכו' (פרי חיים אבות).

(י) **להפסיק** באמצע אכילה ושת"י ב' או ג' פעמים, להסתכל בספר או לחשוב ממה ששמע וכנ"ל בענין זה, ולהתפלל ככל פעם במחשבתו רבש"ע למדני לעשות רצונך והצילני מיצה"ר.

(יא) **עיקר** השלימות שצריך האדם לדמות כאלו אחד קורא לו לך עבוד את ד', ואם אוכל או שותה או שאר דברים מדברי הרשות, צריך לדמות כאלו אחד קורא לו מה לך נרדם קום קרא אל אלקיך, ומי שהוא צדיק גמור אזי מרוב הרגלו לעבודת הבורא נעשה טבע ואז מרגיש הקדושה (לקומי רמ"ל בלקומי תהילים).

(יב) **ידוע** שיש בכל דבר מאכל ומשקה נצוצין הק', והאדם האוכל בקדושה ומברך הברכות שקודם אכילתו ושתיתו והברכות

שאח"כ ככוונה, ונזהר מלדבר דברים בטלים והוללות על שלחנו, עי"ז יש בכוחו להעלות הניצה"ק למקור שורשם הרמה בקודש, משא"כ כשאוכל למלאות תאוותו ומדבר דברים בטלים על שלחנו, ואינו מכוין בהכרכות שקודם אכילתו ולא בכרכת המזון, רק מברך כמהירות דרך מצות אנשים מלומדה, עי"ז אין יכול להיות עלי' לניצה"ק (מג"א שלח).

ד

יג) מי שאינו נזהר ממאכלות אסורות של טריפות ואיסורים ודברים טמאים וכו', עי"ז השכל ודעת שלו נמשך להכריע אל הטומאה כי ממנו נעשה, ובא עי"ז לידי כפירה ר"ל, היינו לכפור בדבר רבותינו ז"ל, ואינו שומע ומקבל מוסר מחכמי הדור והפורעניות קרובה לבוא אליו וכו' (צפנת פענח יתרו עיי"ש מעשה רב).

סיפורי מעשיות

פעם אחת זכיתי לבסוע עם כ"ק (אדמו"ר הזקן בעל ה"תניא" נבג"מ), ובאנו לכ"ק קריסלאווע, ונתאכסנו בבית החסיד המפורסם הנקרא ר' ישעי' לע קריסלאווער, והוא לא הי' בביתו ובליילה דרש כ"ק דרוש ונמשך הדרוש עד אחר חצי הלילה, עד שאשת בעה"ב לא המתינה ליתן לכ"ק סעודת ערבית והלכה לישון. ואחר הדרוש נתן המשרת לכ"ק את הסעודה, ובבוקר קודם התפלה הלכתי בפרוודור לעשן הליולקע, שמעתי שאשת בעה"ב בוכה ומיללת כמו על מת ר"ל. ושאלתי אותה: מה זאת? ואמרה: איך לא אבכה, כי השם זיכני שישכון כ"ק אדמו"ר בצל קורתיו, וכעת נעשה סיבה רעה, שאכל כ"ק טריפות בסיבתי, כי הלכתי לישון ושכחתי לאמר שיש בצד אחד בכירה קדירה, והוא טריפות שבישלנו בעד שר א' שהוא לן בביתי, והנה השר לא בא לאכול ודמיתי שנשארה קדירתי בשלימות, וכעת ראיתי שנתחלפו הקדירות ונתנו הטריפות לכ"ק והכשרה נשארה בשלימות. כששמעתי זאת נפל עלי פחד עד שארכיובתי דא לדא נקשן, והלכתי להמשרת, ואמר לי המשרת: מהו הפחד הגדול אשר על פניך? וסיפרתי לו הסיבה הרעה. ושחק ממני המשרת, ואמר לי: שוטה, וכי אין אתה יודע ומכיר קדושת רבינו, ואיך תאמין שיאונה לצדיק עון כזה. והוליך אותי לחדר והראה אותי איך הקדירה היא מלאה ולא נחסר ממנה טיפה. ואמר לי: תאמין לי שכך הי' ערכתי לו את השלחן ונטל ידיו ובריך המוציא, ואח"כ לקח כף ושאב מעט מהמרק והסתכל בו ואמר לי: אין רצוני לאכול את המרק. אמרתי לו: אפשר שיאכל כבודו את הבשר, כי לא אכלתם

יד) הייב אדם לשמור א"ע לבל יכשל בשום איסור כמו תולעים קמנים מאד שקורין מילבין, כמעט שהוא דבר שא"א בחוק האנושי, רק צריך לבקש שמירה מהשי"ת, כי אם ד' לא ישמר עיר שוא שקד שומר, כמו שדרשו חז"ל עיר קטנה זה הגוף, וזה ד' שומרך, ושמה תאמר הואיל וכך לא אשמור א"ע כלל, ואניח כל השמירה על השי"ת, לז"א ד' צלך כנודע הפי', דכמו הצל מה שהאדם עושה הצל עושה, ככה כביכול השי"ת במדה שהאדם מודד לו, ומובן מזה דאם שומר עצמו מכל חטא מה שאפשר לו, הקב"ה שומרו ג"כ כמה שא"א לו לאדם לשמור א"ע, משא"כ כשאינו שומר את עצמו אז הקב"ה ג"כ אינו שומרו (תפלה למשה תהילים קב"א).

טו) ושמעתי מהרה"ק האלקי האבדק"ק נשחיו זצוק"ל, כי מפני זה יארע לבעלי תשובה שחוזרין לקלקולן, לפי שאינם נזהרין במאכלות אסורות, ואינם נזהרים לאכול בקדושה ועי"כ הנצוצים המגולגלים בהמאכלים הם מושכים אותם אחרנית (מאור ושמש תבא).

טז) לשמור ממאכלים אפילו שאינם רק משום חומרא בעלמא, ועי"ז יזכה להשגת התורה (עיין מאו"ש שמיני, ועיין באגרא דפרקא אות קכ"ו, בענין הילדים שנתפטמים באיסור, הבאנו לעיל דבריו באריכות).

יז) להיצה"ר שואף תמיד לקבל מצד הקדושה וכו' בפרט בעניני אכילה בזה יש לו להיצה"ר אחיזה גדולה, כי זה חיוב של אדם תדירי, ואם האדם אוכל לתאוות החומר גותן כח וכו', ואף שהאדם נוטל ידיו ומברך ברכת המוציא שזה צרכי גבוה, אעפי"כ כשנוטל

סיפורי מעשיות

כל היום כי אם ב' כוסות טיאי? ושחק ואמר: גם לא את הבשר מזה. ולקחתי ממנו ושפכתי בתוך הקדידה. והנה אתה רואה בחוש שלא נחסר אף טיפה. ואח"ז שאלו החסידים את פיו הקדוש מאין ידוע לו בהסתכלות בהכף שזהו טריפה? ודרכו בקודש ה' להלביש כל המופתים בלבוש הטבע מצד מהותו ההצנע לכת בתכלית. אמר להם: כמדומה לי שאתם סוברים שזהו מופת השגת הרוחניות. לא כן הוא הענין. כי המחשבה הנופלת לאדם פתאום אינה לחנם. ובעת שלקחתי הכף בידי נפל במחשבותי דין מעניני הטריפות לכן לא רציתי לאכול.

(מספר סיפורים נוראים)

המאכל לפיו שולט בו תאוה גופניות ובעודו בכפו יבלענה, ע"כ צריך האדם לזה הזמנה וישוב הדעת, שעכ"פ יאכל בכוונה הפשוטה לשם שמים כנ"ל, ושאר הכוונות יכלול עצמו בתוך כלל הצדיקים שבדור שיודעים לכוון, ואז יוכל גם הוא לתקן האכילה הזאת ולהעלותה לשורש עליון ויהי' נחשב שלחנו ואכילתו למזבח כפרה (נחלת שמעון ויקרא. נעתק מס' דרך הטובה והישרה).

ה

כתב בספה"ק יערות דבש (ח"א דרוש א') וזלה"ק, בברכת השנים יש לאדם להתפלל על מזונותיו וכו', והרב החסיד איש האלקים מהרמ"ק ז"ל החמיר שלא לתקן צרכי אכילה טרם התפלל על מזונותו, ולכך ראוי בתפלת שחרית עכ"פ לשום לב להתפלל אל ה' שיטריף לו לחם חקו בהיתר ולא באיסור, כי אם יש נדנדוד איסור במזון, מטמא כל גופו ואין מזון לנשמה וכו', ולכן יתפלל מאוד בכוונה שיהיה המזון מסטרא דדכיא טהרה, ולא ח"ו מסטרא דמסאבא, כי אם יש איסור ח"ו במאכל וכו' אז רוח הקדושה שיש בתוך המאכל מסתלק, ורוח מסאבא דאית בי' מתדבק בנפש וסורו רע בעו"ת, ועי"כ לרוב אחר מאכל ומשתה בא אדם לידי חטא, כי אינו נזהר בקדושת אכילה ומודבק בנפשו סטרא מסאבא וכו' ומתדבקים בו נשמות רשעים ונעשה רשע ר"ל, כמ"ש האריז"ל על יוחנן כהן גדול שנעשה צדוקי לסוף

סיפורי מעשיות

מעשה מהרה"ק בעל ייטב לב זצלה"ה (שמעתי מאיש מהימן

ששמע מפ"ק של כ"ק מרן האדמו"ר מסאטמאר שליט"א).

פעם אחת התארה מרן בעל ייטב לב זצ"ל אצל ת"ח אחד, ואמר לבעה"ב שאינו אוכל בשר בהמה, וכשעשו הסעודה בשבילו בשלו רק בשר עוף, והביאו לפני הרה"ק זצ"ל הרוטב, ולא נגע בו רק סיפר סיפורים והאריך במעשיות. והלך בעה"ב למטבח ושאל את המבשלת מה אירע בבשר זה. וסיפרה כי היום שחטו עוף רזה מאוד, שלא הי' ברוטב שום שומן, ולקחה הרוטב של בשר בהמה שהיתה מלאה שומן, ושפכה מזה להרוטב שהכינה להיטב לב, כדי שהרוטב של הצדיק יהי' עם שומן כדבעי. הבעה"ב נתפעל מאד ובא וסיפר הדברים לפני הרב, אמר לו הרה"ק בפנים שחקות: הלא אמרתי לך שאינו אוכל בשר בהמה.

פ' שנים וכו'. וכן קרה לפעמים כאיש אשר הלך למישרים, ובזקנותו יוצא לתרבות רעה ר"ל, והוא שנדבק בו באכלו נשמת אדם רשע שהי' במאכל ההוא, ולכן תסמר שערות ראש איש הירא וחרד לדבר ה' בהגישו לאכול לחם, לבל ילכד בזה במצודה רעה ח"ו אשר יאכד עולמו בזה ובבא, ושלמה המלך צווה כי תשב ללחום את מושל בין תבין את אשר לפניך, ומה יעשה איש וינצל מזה, הוא בהתפללו לד' על מזונו שהי' מסטרא דדכיא עכלה"ק.

ז

צדיקים קודם אכילתם מפשפשים כמעשיהם ושבים, טעם הדבר כי עכשיו שלחנו של אדם מכפר כדאיתא בברכות (נ"ה), והשלחן הוא במקום מזבח כמ"ש זה השלחן אשר לפני ד', וקודם הקרבת הקרבן היו צריכין לעשות תשובה שלא יהי' זבח רשעים, והלויים היו מעוררים את בעל הקרבן עד שככה ונפל לארץ מגודל התמרמרות וכו', כמבואר בספרים הק', ויש לפרש זה המסורה הובא בכעה"ט פ' חיי ויישם לפניו לאכול, ויישם בארון, שבעת ששמו לפניו לאכול הי' דרכו של אליעזר לעשות מקודם תשובה כמו שלמד אצל אברהם, וצייר לעצמו יום המיתה ולאן אתה הולך, וזה ויישם לפניו לאכול ויישם בארון. וצריך לבקש רחמים שישמרהו השי"ת שלא יכשל בדבר איסור (מהגה"צ משאמלוי זל"ה).

פרקיב

קדושת הינוך הבנים והבנות

א

כתב המחבר (באו"ח סי' שמ"ג ס"א) קמן אוכל נבילות אין כ"ד מצווין להפרישו אבל אביו מצווה לגעור בו להפרישו (מאיסור דאורייתא), ולהאכילו בידים אסור אפילו דברים שאסורים מדברי סופרים עכ"ל. והכרעת הפוסקים ז"ל דלהאכילו בידים אסור לכל אדם, ואפילו התינוק אינו בר הבנה כלל, ודבר זה אסור מן התורה, וילפינן לה מדכתיב בשרצים לא תאכלום, וקרא יתירא הוא וקבלו חז"ל (יבמות קי"ד) דר"ל לא תאכילום לקטנים, וכן בדם כתיב כל נפש מכם לא תאכל דם וקבלו חז"ל לא תאכיל לקטנים, וכן בטומאת כהנים כתיב אמור ואמרת ואמחז"ל אמור לגדולים שיאמרו לקטנים. והנה

משלש מצות אלה אנו למדין לכל התורה כולה, דכל איסורי תורה אסור להאכילם או לצוותם שיעברו, כן פסקו גדולי הראשונים הביאו המ"ב שם סק"ד עיי"ש.

ויותר מזה פסק המגן אברהם שם דאיתא בספ"ט דשבת דאסור ליתן לתינוק חגב חי טמא לשחוק בו, שמא ימות ויאכלנו, ואפילו דבר שאין בו איסור אלא משום כל תשקצו אסור ליתן לידו, וכל שכן דבר טמא דחויא לאכלו בעיני, וכ"כ בהגהות אשר"י שם, וממעם דהוי כמאן דמאכילו בידים עיי"ש. ולומר לעכו"ם שיתן דבר איסור לתינוק ג"כ אסור, וכ"ש לומר לתינוק בעצמו שיאכל אסור עיי"ש (מ"ב בשם אחרונים).

ב

ועתה הורים יקרים אליכם אשים דברי, חוסו וחמלו נא על נפש בניכם ובנותיכם הקטנים, ולא תשקצו את נפשותם להאכילם דבר האסור, כי חוץ ממה שהאבות בעצמם עוברים בזה על איסור חמור (כמבואר לעיל), עוד מסכנים נפש בניהם ובנותיהם הקטנים ר"ל, כאמרם ז"ל במס' שבת (דף ל"ג ע"ב) כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה, ה' שם ר' יהודה ור"א ב"ר יוסי ור"ש, נשאלה שאלה זו בפניהם, מכה זו (של אסכרה ר"ל) מפני מה מתחלת בכני מעיים וגומרת בפה וכו', נענה ר' אלעזר ב"ר יוסי ואמר מפני שאוכלין בה דברים טמאים, והקשו דברים טמאים סלקא דעתך, אלא מפני שאוכלין בה דברים שאינן מתוקנים (מעושרין) עיי"ש. ועוד גדולה מזו גורמים בזה ר"ל לסכן נפש בניהם ובנותיהם ברוחניות, בהאכיל אותם מאכל ארסי שאסרה התוה"ק, ומבואר בדרז"ל ובספה"ק שזה מוליד תאוות רעות ומדות מגונות ורוח הטומאה ורוח זנונים. וכבר הבאנו לעיל מ"ש הגה"ק בני יששכר זל"ה בספרו אנרא דפרקא (אות קכ"ו) בשם מורו ורבו מרמ"מ זל"ה, שאנחנו רואים כמה פעמים, שהילדים בעת שהם קטנים הולכים לבית רבם, ומתמידים בלימודם ומתפללים בכוונה, ועונין אמן יהא שמ"י רבא ומישרים אורחותיהם, ואח"כ כשמתגדלים מתהפכים ח"ו למדות גרועות ומכבילים התורה והתפלה וכיוצ"ב בדברים רעים כאלו, מאין מתהו' דבר זה, הלא התורה שלמדו בקטנותם בהבל שאין בו חטא, ה' מן הראוי שיעמוד בעת זקנותם למשען להם שלא יוסיפו לחטוא כי מצו' גוררת מצו', ואמר הוא ז"ל בעבור שאבותיהם האכילו אותם מאכלות אסורות ר"ל, וזה שב להם בשך

מבשרם, ועי"ז נולד בהם תאות רעות ומדות גרועות ר"ל. וכ"כ במחזיק ברכה ז"ל וצריך אביו ואמו להפריש התינוק ממאכלות אסורות, וזה גורם שיצאו לתרבות רעה, וזה דור דור הוא שאינם נזהרים בזה וכיוצא בזה, ומשום הכי יוצאים תולדות הבנים עזי פנים ואין יראת ד' על פניהם עכ"ל.

ג

אמרו ז"ל משבע האהבות אשר בעולם היא אהבת אבות לבנים, אמנם השומה שאין בו דעת להבחין ולשקול במאזני שכלו מדת האהבה המחוייבת והנאסרת, מגדיל אהבתו לפטמם ר"ל במעדנים האסורים הארסיים לנפשותם, ובוה נהפך מאוהב לאויב ר"ל להפסיד ולקלקל נפשותם הנקיים* ואח"כ ינחם באחריתו בראותו פרי מעלליו, מה שגרם להם ברחמנותו הנכזבה, ואז יודה ויתודה כי נהפך להם לאכזר ברחמנותו הזו, אבל אין מושיע לו עוד ותוחלתו נכזבה ר"ל. ע"כ תזהרו ותשמרו בעוד מועד לשמור נפש בניכם ובנותיכם הקטנים ממאכלות אסורות, ומכ"ש שלא תתנו להם בידים, ואז טוב לכם ולהם בזה ובכא.

שמעתו וגם ראיתי ותרגזו בטני, לא יאומן כי יסופר כי ראיתי כמו עיני מלמדים חרדים נותנים לפיהם של תלמידיהם הפעוטים בני ג' וד' שנים, מעדנים (קענדי'ס) ושאר דברים מאותם המינים אשר כשרותם מפוקפקת, ולפעמים אין עליהם הכשר כלל, ואף באותן שיש עליהם איזה חותמת, לא נודע למי החותמת ולמי הפתילים, ולא נעשית כי אם לסמות עינים, ובעל המכשיר גופי' צריך תעודת הכשר על סמכותו וערכך ערכא צריך. ואף אם תהי' כוונת המלמדים אלו לשם שמים לקרב דעתם של הקטנים למען ישמעו לקול מוריהם ויתרבה חשקם ותאוותם להאזין בלימודים, אמנם בכגון דא אמרינן להם שקולא טיבותך ושדיא אחיזרי, וברור שקלקולם יתר על תיקונם ואינם מקרבים בזה דעת תלמידיהם לתוה"ק אלא מרחקים אותם ר"ל בריחוק גמור מעוות אשר קשה לתקן.

ד

אמרו רז"ל בתנדב"א רבא (פרק כ"ו) הביאו התוס' כתובות (ק"ד ע"א) עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו, יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו, ומייתי עלה עובדא דרבינו הקדוש שבשעת

פמירתו זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר רבש"ע גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה וכו', עיי"ש שהכוונה על מעדנים של רשות והיתר, ואף בזה אמרו ז"ל שיתפלל האדם שלא יכנסו לתוך גופו, ומכ"ש שיתפלל האדם שלא יכנסו מעדנים אסורים לתוך גופו, ומרם שיתפלל שיכנסו דברי תורה לתוך גופו יתפלל על זה, כי הא בהא תליא, כי אם יכנסו מעדנים האסורים לתוך גופו א"א שיכנסו עוד בו דברי תורה וקדושה. ומעתה תתבוננו המשכילים מלמדים ומחנכים, מרם תזרוז תלמידים להכניס בהם דברי תורה, תזרוז לשמרם שלא יכנסו מעדנים האסורים לתוך גופם, ומכ"ש שלא תיספו להם בידיים, אבל עוד תאירו עיני שכלם להבינם חומר האיסור וגודל המכשלה בזה, וחונך לנער על פי דרכו, גם כי יזקין לא יסור ממנה, וכל ימיהם יהיו נזהרים באיסור זה, והכל יכתב בשמי שמים לזכותכם, כי העיקר הוא השורש וההתחלה כידוע. וכמו שדרשו ז"ל בירושלמי פ"ב דחגיגה (ה"א) טוב אחרית דבר מראשיתו, בזמן שהוא טוב מראשיתו, ר"ל שיהי' התחלת יסוד החינוך טוב ולש"ש, אז יהי' גם אחריתו טוב. גם זאת לכם לדעת ולשום על לב כי בדור הזה וכפרט במדינת הזאת, חלק גדול ואולי הרוב מחובת החינוך מוטל עליכם, כי האבות לצד מרדתם על המח' ועל הכלכלה, הם חסרים לב ודעת למלאות תפקידם בדבר החינוך המוטל עליהם. ואף שאין בזה טענה לפטור, אבל מ"מ קצת אינם בדבר. וגם טעות זה בידם שמסרו החינוך בידיכם וכזה נפטרו גם מהאחריות. בכל אופן תחזקו ידכם לעשות כל מה שביכולתכם ועל זה אמרו ז"ל ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד אלו מלמדי תינוקות.

ה

בתשובת החת"ם או"ח (סימן פ"ג) מביא מעשה נוראה שנשאל בענין אשר ספרדי אחד מתושבי קהילתו, שזה שנתים הלך לעולמו והניח בן אחריו שהוא לעת הזאת בן ז' שנים, והנער בכל מעשיו כמתעתע, מדבר ואך קול דברים, ובעצמו אינו יודע מהו מדבר, שומע בעת מדברים אליו ואינו יודע תכלית שום כוונה מיוחדת על בור' ממה שדברו אליו, אינו לא חרש ולא אלם אף לא פקה, כל מעשיו המיוחדים קריצותיו תנועותיו מוכיחין מעידין ומגידין אשר הוא שומע ודעתי קלישתא מאוד. ואחרי אשר אבי הנער הלזה הניח עזבון גדול

וסך עצום, ואין יורש אחר זולת השומה הזוה, הנה קרובי הנער אספו הרופאים המומחים מנוסים ומוחזקים שבעיר הזאת, לדעת מה יהי' משפט הנער וכדת מה לעשות למצוא מזור ותרופה לתחלואי גופו ונפשו, והרופאים כלם פה א' כי יש בו מעט דעת ודעתו קלישתא, ואין רפואה אחרת למכתו אם לא בעיר וויען, או בעיר וואצין סמוך לפעסט, אשר שמה הוקם בית הנוך מורים מהנכים מלמדים לאלה דעת ומזימה, ואם יבוא שמה בודאי בלי שום ספק יעלה מעלה אחר מעלה בדעת, ואף כי לא יהי' חריף כשאר בני אדם עכ"פ יגיע למעלה להיות בעל אנושי לישא וליתן לכלכל דבריו במשפט למרוף טרף לו. וזהו מקום השאלה, כי אחרי אשר ינתן שמה אף כי אי אפשר לשלוח לו ולהכין לו די מחיתו בכשרות, אף לא יניחו להוביל לו שמה דבר ממקום אחר, והוא צריך להיות בחברה ואגודות כל הנמצאים שמה ואף במאכלן ומשקן, אם רשאים למוסרו שמה כיון שבודאי יאכל נבלה וכל טרפה, או לא.

וז"ל התשובה: ע"ד יתום קטן עתיר נכסין בר שמי, וקרוביו בקשו לו מנוח אשר ייטב לו בעה"ז למוסרו בבית חנוך הרשים ושומים, ללמדם דעת ותבונות יודיעום אך הוא מסור בידי בעלי דת אחר אשר לא מבני עמנו, וא"א להמציא לו שם מאכליו ומשקיו ויתר צרכיו עפ"י דתה"ק, והוא עתה כבן ז' שנים ונשאל מאת פר"מ נ"י אם רשאי למוסרו בידיהם לרפאותו להביאו לכלל דעת, ופר"מ חשף זרוע עזו בכח דהיתרא והראה פנים לכל צדדי קולא ובקש ממני לתוות דעתי הקלושה גם אני, ולעשות רצונו חפצתי גם כי אינני כדאי להכריע וכו'.

ובז"ב העידו קדמונינו ז"ל שע"י מאכלות אסורות בנערות מטממם הלב ומולדו לו טבע רע, עדיין אני אומר, מוטב שיהי' שומה כל ימיו וכו', וד' יחננו דעה בינה והשכל ויראנו נפלאות מתורתו הקדושה, הכ"ד א"נ חותם בכרכה, פ"ב יום ה' י"ב תמוז תקפ"ד לפ"ק. משהק"ם

בשורת חת"ם חיו"ד (תשובה ע"ו): שלום וכ"מ לה"ה הרב המופלג המאה"ג המופלא כבוד מו"ה אברהם משה נ"י אב"ד במורקויא יע"א.

גיי"ה מער"ח שבט העבר הגיעני ונפשו היפה בשאלתו אודות עלמה
 א' בת י"ח שנים והיא ניכפת בחולי נכפה ר"ל והיא מוטלת
 על אביו האביון מטופל בחמשה בנים מאשתו השני' וגורם מחלוקת
 בינו ובין אשתו וגם פרנסתו אשר הי' מלימוד נתמעט ממעט שאבות
 הבנים אינם רוצים לשלוח בניהם במקום חולי המתדבק, והנה כל
 הרופאים נתייאשו מלבקש לה רפואה, אך הרופאים הכומרים הידועים
 בארץ ישמעאל אומרים אפשר ע"ד הרחוק ימצאו לה רפואה או שתמות
 בסמים החריפים, וזו היא טובתה לחיים או למות. ואך הרופאים ההמה
 אינם מאספים אותה לבית כומרים שלהם אא"כ תאכל עמהם דברים
 האסורים ושום ישראל ממשפחתה לא יבוא אצלה כל ימי משך היותה
 אסור כחצר המטרה שלהם. ועתה נפשו לשאול הגיע אם מותר לעשות
 כן או לא.

הנה בטי"ז י"ד סס"י פ"ד מייתי דברי מהרש"ל בשם תשו' ר"י
 דנכפה הוה סכנת נפש ומותר להאכילו שרץ לרפואתו. ואמנם
 מתשובת הרא"ש שער מ"ב יש להוכיח דליכא סכנת נפשות דהתיר
 לגרש אשה נכפית בע"כ וכ' שם א' מהגדולים ק"ו אם בשפחה הי'
 סמפון בפ' האומנים ק"ו באשה יע"ש, ואי ס"ד דמסוכנת למיתה א"כ
 מאי ק"ו יש דלמא בשפחה הוה סמפון משום דסופה למות ע"י חולי
 זה והרי עשה מעותיו אנפרות שקנה שפחה שתמות מהרה, משא"כ
 האשה אינו יכול לגרשה בע"כ שתאמר מאי איכפת לך אם תמות
 עכ"פ כל זמן שהיא חי איננו מום ומאי ק"ו הוא זה, אע"כ מוכח
 מזה דס"ל דאין כאן סכנת מות ואפ"ה הוה סמפון בשפחה ושפיר
 הוה ק"ו באשה. ומ"ש הרא"ש בתחלת התשובה דהוה סכנה וכן
 העתיק הב"ש רס"י קי"ז לאו סכנת נפשות אלא סכנה לבעל שהוא
 יהי' נכפה כמותה. נמצא דבר זה אי חולי נכפה הוה סכנת נפשות
 תליא בפלוגתא ומ"מ ג"ל בפ"ג הולכים להקל, ויש לסמוך אמהרש"ל
 בשם הר"י הנ"ל להאכילו דבר איסור אם הרפואה בדוקה.

ובמ"ב בנידון שלפנינו פשוט יותר מביעא בכותחא דאסור למוסרה
 לבתי הכומרים הנ"ל מכמה טעמים, חדא אפילו רופאי ישראל
 כה"ג מי התיר להם להכניס עצמם בס' נפש להמית או להחיות, ומכ"ש
 דהרי לדעת הרא"ש הנ"ל אין כאן סכנת נפשות, ונהי דלעבור איסור
 דאורייתא הולכים להקל שמא הלכה כמ"ד יש בו ס"ג, אך לעומת

זה לענין למוסרה למיתה אמרי' שמא אין בחולי זה ס"נ ואסור למוסרה למיתה ומכ"ש ברופא ישמעאל בכה"ג שאסור שהרי נחשד על ש"ד לולי שהוא רופא מומחה ולא מרע אומנתו, והכא הרי לא מרע אומנתו כשימיתנו, כי יאמר מעיקרא אדעתא דמיתה נחית, ועי' מ"ש ש"ך י"ד רס"י קנ"ה. ויש בזה עוד משום אכילת דברים האסורים, ובפרט שהכומרים מקפידים שלא תאכל משלה בשר כשר אלא מפתם תאכל ומכוסם תשתה וכוונתם בזה להעביר על דת, וכל להעביר על דת הוה כמו ע"ז עצמה דיהרג ואל יעבור, וכשם שאין מתרפאים בעצי אשרה אפילו רפואה בדוקה ה"ה שאין מתרפאים בהעברת דת כגון שרפואה בדוקה לאכול בשר והגוי מכוין להעביר ורוצה שיאכל דוקא נבלות, ומכ"ש הכא שהעבירה אינו ענין לרפואה, כי רפואתה בסמים וסממנים ולא באכילה זו, ומכ"ש שיש לחוש בפיתוי להעברת דת והמרת דת ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם, וטוב שתמות זכאי ולא תמות חייב.

ועוד משום אל תתיחד אשה עם הערביים שחשודים על עריות אפילו בכה"ג דהוה חולי מתדבק, דאלת"ה לא מקשו תוס' מידי אפירוש רש"י בע"ז כ"ה ע"ב ד"ה איכא ביניהו וכו' דמשכחת לי' במאיסה ונכפה ומוכה שחין, אלא ע"כ גם בזה שייך חביבה עליהם בהמתן של ישראל מנשותיהן. ועוד דלמא אחר שתתרפא תיאנס או תתפתה להן. ע"כ נראה לפע"ד אין שום סכרא להתיר לכנוס לבית הכומרים הנ"ל מכל הלין מעמי.

ואמנם פשוט שאין מוטל על האב הזה לא פרנסתה ולא רפואתה של בת י"ח שנה והיא כשאר עניי ישראל המוטלים על הציבור להכניסה לבית הקדש החולים בקהלות גדולות שבמדינותיהם להקל מעל העני הזה, אבל למסור נפש א' מישראל חלילה, ומוטב שיגרשה מביתו ותלך לנפשה ותמצא מרחמים מאחינו בני"י ולא להוציאה משני העולמות. וה' ירחם וירפא שבר עמו בעגלא ובזמן קרוב ישמחנו שמחת ירושלים נוח שאנן הכ"ד א"נ הדש"ת. פ"ב נגהי ליום ג' י"ב אדר שני תקפ"ו לפ"ק.

משה"ק סופר מפפד"מ

חלמוני ביצים נבלות

הקונים מעשה אופה אצל האופים ואפילו אצל שומרי שבת, אינם יודעים שברוב המקרים הנם נכשלים באכילת נבלות ממש. למעשה האופה משתמשים בחלמוני ביצים ורוב האופים קונים זאת מסתם בתי חרושת לביצים, המוציאים החלמונים מהביצים ואורזים אותם בקופסאות מיוחדות לכך. כמעט כל בתי חרושת הללו למען להקל מעליהם פציעת הביצים לוקחים מאטלזי העופות החלמונים הנמצאים בעופות אחרי הריגתם. באטלזי הערים הגדולות שהורגים בהם יום יום למאות אלפים חלמונים כאלו הנמכרים לבעלי מלאכת הביצים ומשם להאופים ואפילו חרדים שמאמינים שכל החלמונים הנם מביצים שנפתחו בבית החרושת.

יש' דין במדינת (סטעיט) ניו יורק שאם הוציאו את שומן החלב (פוטר פוט) מן החלב, אז צריכים להדפיס על הקופסא או הבקבוק המלים „גאן-דעירי“, שפירושם הוא „בלי חלב“, אף ע"פ שנמצא שם כל יתר החלב ולדיננו המאכל הוא חלב גמור, ומאכלים כאלה נמצאים בחנויות עם המלים „גאן-דעירי“ וצריכים להזהר בזה, כי בהרבה מהם יש קייסינייט און לעקטייט או כתוב פ. מ. שפירוש כולם הוא „חלב“ או „חלק החלב“, ומשתמשים בקרים הנ"ל לקינוח סעודה על פירות, מוונות וכו' וצריכים לדעת שהם מאכלי חלב. כמובן שהמדובר הוא על תוצרות כאלו שיצאו מחשש חלב עכו"ם, דאל"ה הרי הוא אסור גם מטעם חלב שאין ישראל רואה החליבת. (נעתק מירחון תורני „המאור“)

שוקולדת וחמאת חלב

שוקולדת וחמאת חלב שאינה תחת השגחת משגיחים יראי ה' כבר אסרנה גדולי ישראל מפני שמערבין בה זשעלאמין שהוא מעצמות נבילות וטרפות ודברים טמאים.

משקים צבועים, טשערי, לימאנאר, אורנזש וכו'

במשקים צבועים יש חשש שמערבים בו דבר המעמיד משומן בני מעים של החי' ביבער. בכל אופן אין אנו יודעים מה שמערבין בכל אלו המשקאות טשערי, לימונד וכו' ובעל נפש יפרוש עצמו מהם.

פרק יג

בענין פת עכו"ם ובישול עכו"ם

א

הנה בפת עכו"ם בודאי ישראל קדושים הם ומוזהרים, כי חיבורנו זה לא נאמר ונכתב לקלי דעת ח"ו, ומובא בפר"ח ובפמ"ג שאפילו פת של קראים דינו כפת עכו"ם. וכתב בדרכי תשובה בשם שכולת דוד לפי דהפ"ח, כי אפי' של מומרים, ומחללי שבתות אפילו לא ראינוהו מחלל שבת רק נתפרסם בכך, אסור לאכול מפתו כדון פת קראים. וכ"כ בפ"ת בשם תפארת למשה. ועכשיו יש עוד חשש בפת עכו"ם מפני תערובת שומן של איסור. ועיין בדרכי תשובה. ודע אחי שיש איסור גדול שאין העולם יודעים כלום להזהר, דהיינו פת ישראל שנאפה ע"י עכו"ם בלי חיתוי דישאל באש, עיין ביו"ד סי' קי"ב ובש"ך שם ובחכ"א שזה חמור יותר הרבה מפת עכו"ם, שזה נחשב לבישול עכו"ם, ואין לו שום* היתר, כי לא הותר מעולם ע"י רבותינו. וע"פ רוב בתנורי עכו"ם אחד סומך על חברו, כמו שנתברר הרבה פעמים ואוכלים ח"ו מאכלות אסורות. ולכן הנוהר בזה לילך לאופה עכו"ם להשליך לו בתנורו עץ ולהכתב באש, ח"ו מזכה רבים ומונע רבים מאסורים ואשרי חלקו. וכתב בסה"ק יין המשומר, כי מה שאסרו הפת ובישולם משום חתנות, הכוונה* שנתערב כנשמתו מניצוצי נשמות העכו"ם רח"ל, ועושה בזה רעה גדולה לשונא"י, וגורם שתתפשט למעלה איסורי חיצ' שהיא לילית ויונקת מקדושת ישראל ח"ו.

ובענין פת עכו"ם צריך להמתין עד שימצא לו פת ישראל, ועי' בפת"ש (מס' שוה"ט).

ב

בשו"ת נודע ביהודה יו"ד (שאלה ל"ו) וז"ל: על דבר קאווע שאלין של ישמעאלים בקאווע הייזר שלהם, יפה הורה לאיסור שאין כאן שום ספק, ובוודאי הם בני יומן שבכל שעה שותין מהם חלב של אינו יהודי, והיתר של כלי שני ג"כ עכ"פ לכתחלה אסור, והמ"ז ורש"ל מחמירין בכ"ש והש"ך כתב עכ"פ בכלי חרס להחמיר לכתחלה.

ומה שהשיב לו המשיב שבפראג שותין בני תורה בבתים של אינו יהודי* ידע רום מעל, אם הם בני תורה אינם בני יראה, והמה קלי דעת. ולהלכה למעשה בדרך באושפיזא שאין שם כלים אחרים, מחשש דיעבד, אבל בעיר במקום שיש כלי יהודי ודאי אסור. ואם מערה מבלי ראשון אפילו דיעבד אסור. וכבר דברתי מזה פה, והשיב הרב המאור הגדול מזהר"ר מאיר פישלש שאולי מקילין הואיל ולא שכיה חלב טמא וכדעת הפר"ח, ולא רציתי להכניס ולהתיר בזה. ומי שכח בידו לאפרושי מאיסורא מצוה רבה עבד.

גם בקהלתנו תלמידים היראים נוהרים מלשתות בבית א"י, ואפילו בעלי בתים שיש להם ידיעת בית רב נוהרים מזה. ולמחות בהמון אין כח בידינו אחר שרואין קצת אינשי דלא מעלי מקילין, עכ"ל.

ג

בענין שתיית קאווע או מיי"א בבית מויוגות עכו"ם, יש בו משום בישול עכו"ם ומשום מושב לצים. ועיין בפתחי תשובה וכת"ש אשר מאריכים בזה, וכתב בדת"ש בשם גדול אחד, כי הפורש מיני' כפורש ממות לחיים. והשדי חמד אוסר אפילו הברוני קאוועי דהיינו הגרעינים שקלאום עכו"ם. והנה בענין בישול עכו"ם יש הרבה מכשולים שאותם שיש להם משרתות נכריות, שנחשדים להשליך מאכל איסור בקדירה כשכועסים על הבעה"ב, ומובא ביו"ד סי' קי"ב ברמ"א דעכשיו אין ליחד גם כלים עם משרתי עכו"ם שבבית ישראל, שמא ישתמשו בהם דברים האסורים ועיי"ש. והעולם סומכים על ההיתר הנכנס ויוצא כמובא בש"ך, אבל לפעמים בטל זה הטעם כמובן. ובפרט ידוע כי לפעמים יש חשד שבשלו לעצמם בלי חיתוי ישראל ונאסר הכלי והוא בלא הודיע. ומובא ביו"ד סי' קי"ח בש"ך ס"ק ל"ז, דכל י"ש יחמיר ע"ע ולא יניח כלים אצל המשרתת אפילו ביוצא ונכנס. וכן העלה הרא"ש ז"ל עיי"ש. וגם חיתוי הבעה"ב בעצמו צריך להיות חיתוי כזה שיוכל למחר הבישול וגם חיתוי ככוונת, ואם סילקה ישראל והחזירה עכו"ם קודם שנתבשל כמאכל בן דרוסאי אסור המאכל. וגם אם סלקה עכו"ם והחזירה ישראל ג"כ הלכה כן, ויש הרבה חששות. ועיין בדרכי תשובה שכתב בשם שערי דעה, שהשומר נפשו יתרחק משפחות נכריות, בפרט שעכשיו מצויות ישראליות, כי כמה קלקולים באים מזה רח"ל. וכל י"ש יזהר מלאכול במקום שיש שפחות נכריות,

נ פ ש י ש ע י'

קיו

ובפרט אם מצויים אצל הבישול, כי יש חששים בלי שיעור בפרט בעניני תערובות.

ד

וגם על שפחות ישראליות צריך מאד להשגיח עליהם, כי המה קלי דעת עכשיו ביותר, ועושים אמורים ותערובות כב"ח ואין מגלים, כי כל החשוד בדבר אין נאמן אפילו לשלוח עמו, כמבואר ביו"ד סי' קי"ח ס"ח, ואינו נאמן אפילו בשבועה, כמובא בס' קי"ט. וצריך להשגיח עליהם ללמדם דרך הצניעות והכשרות ולואי שיועיל.

ואם נזדמן לו לאכול ולשתות בדרך לא ישתמש בכלי שלא נטבל, וצריך לשאול על הכלים אם נטבלו כי ע"פ רוב אינם נזהרים כ"כ, ולא קפדו על חציצה בטבילה, ושיהא הטבילה ע"י גדול בן י"ג שנים. והנה מקור זו המצוה הוא מהפסוק כל דבר אשר לא יבא באש תעבירו במים (במדבר לא, כג) ואמרו במים שהנדה טובלת בהם שהוא ארבעים סאה (ע"ז ע"ה ע"ב). והגם כי הרמב"ם סבירא ל' שטבילה זאת היא מדרבנן, ועיין בהמ"א פי"ו, אבל יש מהפוסקים דס"ל דהטבילה היא מן התורה, והוא מכלל תרי"ג לדעת הסמ"ק, ולכן האוכל בכלי שלא נטבל עובר על עשה מן התורה.

(מספר שוה"ט)

ה

ויזדך האדם מאוד שלא יטיל אימה יתירה בתוך ביתו, כנזכר בגמרא (גיטין ו, ב), וביחוד על האמה שעוסקת בבישול תבשילין, שמתוך אימה יתירה שעלי' מבעל הבית, אף אם יארע לפעמים איזה איסור בבישולה דהיינו בכשר בחלב, תחת לשונה מסתרת הדבר ואינה מגדת כלל לאנשי הבית, ואין איש מאנשי הבית שם בבית יודעים

סיפורי מעשיות

מעשה מהרה"ק בעל ייטב לב זצלה"ה (שמעתי מאיש מהימן ששמע מפ"ק של כ"ק מרן האדמו"ר מסאטמאר שליט"א).

הגה"ק זצ"ל הי' אצל בעה"ב אחד והכינו לו קערה עם מרק, ולא נגע כלל בהמאכל, רק סיפר מעשיות זמן רב. ואח"כ שאל אותו הבעה"ב למה אינו אוכל, והשיב: התרצה שאוכל בכלי שלא נטבלה?

מאומה, כי יראה מאימה שיש לה מבעל הבית. וגודל הפגם של איסור בשר וחלב מבואר בזוה"ק פ' משפטים דף קכ"ה ע"א ועיי"ש. לכן יזהר האדם מאוד בזה. ואדרבה, ראוי להזהיר בתמידות לאנשי ביתו, וביחוד לזו שעוסקת בכישול תבשילין, אם יארע לפעמים איזה שאלה כאיסור בשר וחלב, או בשאר דבר מריפות, שכל תכחד ותסתיר הדבר, ובזה תמצא חן בעיניו. כן ראוי לבקש משכיל לדבר על לב אנשי ביתו בתמידות ודי בזה.

גם יזהר האדם מאוד מאיסור הנאה של בשול בשר בחלב, היינו אם נאמר בביתו תבשיל מאיסור בשר בחלב, שלא יתן ח"ו לנכרי, שבודאי יבא לו הנאה מזה שנתן לנכרי. ואף לכלב ולחזיר של הפקר אסור ליתן כמבואר בשו"ע יו"ד.

(מס' יסוד ושורש העבודה)

ו

הנשים תהיינה נזהרות שישרו וימלחו הבשר בעצמן או משרתת ישראלית ולא שפחותיהן הנכריות כלל. וגם בכישול המאכל יהיו נזהרים כי הרכה פעמים נעשה שהכשילו לבעליהן ושמו דבר איסור בו, וגם חתכו כלי בשר ובחלב או איפכא. וגם יש בו משום חשש בישול גוים. וגם לא יתנו לשפחה נר של חלב כי אינה נזהרת שלא יטוף על הכלים לכן החרד לדבר ה' יהי' נזהר ליתן לשפחות נר של שעוה בשעה שמדיחים כלים של חלב.

(מוכא כס' כל בו מקונטרס התקנות מהגאון בעל הסמ"ע זצ"ל)

ראיתי שערורי' שאופין פת בתנור עם מאכלי חלב או בשר. הנח תדעו ידידי שאותו הפת אסור לגמרי והמקילין בזה אוכל מאכלות אסורות, הן כל אלה ראו עיני ושמעו אזני. אקוה לצור ישועתי ואכתוב בו, אשר אם ישמעו אחב"י ויטו אוזן לדברינו אזי יסיר י"י מהם כל חולי וכל מדה ונסו יגון ואנחה. אחת דברתי אשר המחלה* והמכה המהלכת בעוה"ר במדינה הלזו זה עתים וימים (השי"ת ישמור את עמו בני") הוא בעון מאכלות אסורות תעשה זאת.

(אזהרות מהרצ"א ז"ל)

פרק יד
בענין סתם יינם

א

יזהר האדם מאד מסתם יינן של גוים, אף לאיזה קצת חולה ר"ל. וכדי לעורר את לב האדם בזה, אציגה נא לפניך מאמר אחד קדוש מזוה"ק, ותסמר שערת בשרו של אדם מפחד לבכו אשר יפחד מגודל העונש ר"ל. וז"ל פ' שמיני דף מ' ע"א: גוי עע"ז דאיהו מסאב ומאן דקריב בהדי' יסתאב כד יקרב ביין דישראל הא אסתאב ואסיר כו' ומאן דשתי לי' אסתאב רוחי' ואסתאב איהו ולית לי' *חולקא בעלמא דאתי כו', אתר דההוא יין דמנטרא שרי', הוא לא נטיר לי' לא יתנטר הוא לעלמא דאתי, הוא סאיב לי' וסאבון לי' בההוא עלמא, לא יהא לי' חולקא בההוא יין דעלמא דאתא, זכאין אינון ישראל

סיפורי מעשיות

(מספר הדרת קודש מהגה"ק מוהר"ר אברהם יהושע פריינד)

אבדק"ק נאסאד זצוק"ל

בענין מאכל ומשתה ראו גודל קדושתו ודקדוקי מצות שלו על כל דבר ודבר, ועל כל דבר שהי' לו ספק ברכה הציע כל השיטות עד שבירר ההלכה לאמיתה של תורה. דרכו הי' שלא הי' שותה יי"ש רק הבא מיורה חדשה שלא נשתמש בה יין נסך בשום פעם, ולא מיורה שנשתמשו בה יין נסך והגעילוה כמבואר בשו"ת קול ארי' (יו"ד סי' נ"ו) דהואיל והשלאנגען ארוכים ועקומים והולכים בדרך עקלתון אי אפשר לנקותם מאיסור בעיין וע"כ לא מהני להם הגעלה, ואף אם מבשלין אותן בעפר עד שנפגם, מפקפק בזה הרבה, הגם דלא מסיק שם להדיא לאיסור וכל העולם נוהגין היתר לבשל היורה באפר עד שנסתלק כל הריח ואח"כ להגעיל, עיין תשורת ש"י מהד"ת סי' קנ"ה שמתיר באופן זה, ונוהגין כן אפילו לפסח, אבל רבינו החמיר לעצמו. ופעם אחת שהוצרך לבריאיות גופו העלימו ממנו ונתנו לו יי"ש שנתבשל ביורה שהגעילו ואח"כ נודע לו, והתענה ע"ז, כדאמרינן בירושלמי פרתו של ר"א היתה יוצאת וכו' לא שלו היתה וכו' עד שהשחירו שיניו מרוב תעניות. וביום שנודע לו זאת לא דיבר עם שום אדם ולא רצה לקבל פתקאות כמה שבועות כי נתעצב אל לבו אולי נכשל ח"ו.

דנמרי למאן דמנטרא דמקדשא למלכא בנטירו עלאה דא, זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי עכ"ל. ועתה ישראל, מה זאת עולה על לב האדם להורות לפניו היתר, אף לאיזה חולה קצת, לשתות מסתם יינם שכודאי נגע בהם גוי עע"ז, שאסרו לנו חז"ל באיסור גמור כיון נסך, ומכואר במאמר הוזה"ק הנ"ל, יין זה שנגע בו גוי אף שידוע שלא נסך אותה לע"ז מיד שנגע בו נממא ואסתאב והנפש הנוגעת בו תממא מיד בעולם העליון ולית לי' חולקא בההוא עלמא. ובעוה"ר רכים בני תמותה אינם שמים על לב להיות זהירין בזה, ולאיזה קצת חולה, אף שיש יין כשר בעיר, שותים סתם יינן בשביל שהוא יותר חזק וחסון, ולא חסים על נפשם היקרה לאכד בשביל זה חלקם בעה"ב, והי' החסון לנעורת, נעור וריק מעה"ב מכל וכל ר"ל. ודי בהערה זו.

(מס' יסוד ושרש העבודה)

ב

ואם נודמן לו יין שהוא חישש של סתם יינם, ומכש"כ אם הוא ודאי סתם יינם, וכן פת עכו"ם, הנה כפת ויין האיסור משום חתנות שהוא לאו דלא תתחתן בם, וכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון, וא"כ הנזהר מזה מקיים הלאו דלא תתחתן בם (דברים ז, ג). ויש פוסקים דסבירא להו דסתם יינם גזרו משום יין נסך, ולכך איסורו אפילו בהנאה, ועיין ביו"ד סי' קכ"ג ס"א ובמ"ז שם, אז הוא שורש מן הלאו דלא תביא תועבה אל ביתך (דברים ז, כו) או לא ידבק בידך מאומה מן החרם (שם יג, יח). וכן פת עכו"ם משום חתנות, וע"ד כונת הנ"ל.

סיפורי מעשיות

סיפור רבינו ז"ל שפעם אחת שבת הרהגה"צ מוה"ר צבי האבדק"ק ליסקא ז"ל בק"ק סיגעט יע"א ובתוך הבאים אל שלחן המלך הי' גם אביו הרב ר' משה ארי' ז"ל והביא דרון לת"ח צלוחית יין ממרתף הר' נפתלי האלפערט ע"ה וגם הר' קלמן כהנא כיבד את הרב במובחר יינו. אכן כאשר הקריב אליו קרבנו וגם עשה פעולות שהרב ישתה מיינו, הוא ז"ל שתה דייקא מיין הרב ר' משה ארי' ז"ל, הגם שלא הי' משובח ואדרבה מעט חמצי (וייער"ל לעך). וכאשר ראה הר' קלמן שהרב אינו רוצה לשתות מיינו, הרהיב בנפשו עוז לשואלו על טעם הדבר, וישיבהו הרב ז"ל אמריו בשיחה נעימה שבאמת

ובענין יינות רבו המכשולים בעוה"ר ע"י קלי דעת, עיין בסה"ק יין המשומר גודל האיסור ופגם הנורא והעצום בשתיית סתם יינם ח"ו, וכתב שם וכן בשלה"ק בשם רבינו מנחם הבבל"י, כי אפי' ע"י הסתכלות העכו"ם על היין אין ראוי לשתותו, וכן נהגו חסידים ואנשי מעשה. ומובא שם שהנזתר בזה זוכה ליין המשומר בענביו שמשמח אלקים ואנשים. וכתב שם ומתמי' אני על אותם שמקילין בזה. ועיין בסה"ק יין המשומר ע"פ סוד, והטעם הוא מפני כשתפס העכו"ם בשכלו את היין, נפגם ונפסל אז מפני גודל קדושתו ומעלת היין. ובזוה"ק פר' שמיני מובא שמי שאינו נזהר ביינות, יסתאב איהו בהאי עלמא ולית לי' חולקא בעלמא דאתי, ולא יתנמר לעלמא דאתי, וממא טמא יקרא בהאי עלמא ובעולם העליון, ולא יזכה ליין המשומר. וכתבו המקובלים שענשו*שמתנגלל בחמור. וכן כשהוא בדרך אין לשתות שכר בבית מזיגה של עכו"ם ששייך בו משום התנות, כמובא ביו"ד סי' קי"ד, רק צריך להוציא השכר חוץ מבית עכו"ם ואז ישתה, ועיי"ש ובמפרשים.

(מס' שוה"מ)

וסתם יינן פשתה המספחת בכמה מקומות דיש מההמון רבים שתו בפרהסיא, וגדולי הדורות הפליאו להזהיר על זה וכמה גאונים החרימו ע"ז, מרן ובית דינו, ובית דין הגדול שבשלוניקי וטורקיא, והגאון מהר"ר ליווא נשאו נהרו"ת קולם לבזויי ולאטוויי ובגזירת חרם, וכמו שבאו דברים בדפוס בספר יין המשומר. ואמרו בזוה"ק

סיפורי מעשיות

גם הוא בעצמו אינו יודע הסיבה למה זה ועל מה זה, איזה הרגש פנימי ממריץ אותו לשתות מיינו של ר' משה ארי', וכפי העולה על רוחו ומדמה בנפשו כי הוא מחמת שכל אחד ואחד חומד ומתאוה להתדבק ולהתקרב אל שרשו, ובודאי היין הזה שהוא שותה הוא מכרם ישראל וע"כ נוטה לבו לבחור בו. וכאשר לאחר זמן פגע הרב ר' משה ארי' בר' נפתלי האלפערט, אז נדברו יראי ד' מגדולת הצדיק הזה שבא לבית מלונם, ובתוך הדברים הגיד לו שבאמת יש לו במרתפו יין משובח מזה שנתן לו, רק שגם הוא חשב בנפשו למשפט שלכבוד הרב ראוי והגון להקריב יין שהוא מכרם ישראל, ומובן שנתפעלו עד מאוד בראותם רוח הקודש דיבר באיש אלקים הזה.

(ע"כ מס' הר"ק)

דמי ששותה סתם יינן מאכד עולמו ואינו זוכה לעוה"ב. ומלבד איסורו
 דחמיר השותהו נלכד בחרם גאוני עולם רחמנא לצלן.
 (מס' לב דוד להחיד"א זל"ה פרק ט"ז)

ג

ועוד אעוררך עכשיו דפקרי עלמא בעוה"ר להזהר מנגיעות יין של
 מחללי שבתות, כמובא בתשובת הריב"ש שדינא כגוי גמור
 לנסך יין, וכן הוא בנקה"כ סי' קכ"ד בשם מבי"ט והרשב"א. ויש
 דעות כי אפילו לא חילל שבת רק פ"א בפרהסיא, או מנסך היין מכאן
 ולהבא. וכתב בסה"ק ייהמ"ש, שפ"א שיהי' ח"ק ר' חיים וויטאל
 יין ממומר לדת ישמעאל וחזר בתשובה, רק לא השלים עדיין תשובתו,
 זראה האר"י הק' על מצחו אסור יי"ג, וצוה לו להתענות ע"ג תעניתים
 כמס' יין עש"א. וכתב ביהמ"ש כי ע"ז נקרע סגור לבכנו כי מומר
 לדת ישמעאל שרוב גאונים ס"ל דמותר היין בהנאה, והוא גם עשה
 תשובה, רק שלא נגמר עדיין תשובתו וצוה לו להתענות ע"ג תעניתים.
 א"כ דע אחי מה זה שמירות היין, ואשרי חלקו למי שהוא בריא

סיפורי מעשיות

(מספר להב אש חלק א' מרבינו שמואל אבא זי"ע מזיכרון)

בעת שהי' רבינו ז"ל גר בעיר אַזְעֶרְאָו משנת תרי"ב עד שנת תרט"ו, הי'
 שם באַזְעֶרְאָו איש אחד שהי' לו מסחר יין, ובכל ש"ק שלח בקבוק יין
 טוב לרבינו ז"ל לקידוש היום, ורבינו ז"ל היו שם באַזְעֶרְאָו גם כת אנשים
 מנגדים לו.

והנה הרשעים האלו חשבו מזימות רשע ומצאו, כי הבא לטמא פותחין לו,
 והלכו לסוחר יין הנ"ל, ושיחדו את המשרת שלו במעות הרבה, כי המשרת הי'
 נער חסר בינה, ופעלו אצלו שבעת שיתן לו אדונו הסוחר בקבוק יין טוב להוביל
 אותו לרבינו ז"ל על ש"ק לקידוש, אז יחליפנו טוב ברע, ותמורת זה יקח
 בקבוק יין נסך שהי' אצל הסוחר הנ"ל עבור האינאם יהודים, והיין שיתן לו
 אדונו ישאיר בבית ותמורת זה יביא לרבינו ז"ל היין נסך הנ"ל. והמשרת הפשוט
 הזה מחמת חמדת הממון שעיוורה את עיניו נתפתה להם לעשות הדבר הרע
 הזה ר"ל.

ויהי היום ערב ש"ק בעת נתן הסוחר יין להוביל לרבינו זצ"ל, הלך המשרת
 והחליף היין הזה לבקבוק יין נסך כאשר יעצו אותו הרשעים הנ"ל.

ובעל כח ויכול למנוע לגמרי משתיית היין לבד מקידוש וגם זה בשמירה כראוי. והראו לי בסה"ק הראב"ן שפ"א שתה גוי קטן יין בכלי וסבור שהוא נגוב, אבל לא הי' נגוב כדבעי, והותר לשתות לחתנו בכלי שנשתאב דרך נצוק מהחכיות, והראו לו בחלום שנכשל באיסור יי"נ, ועשה תשובה ע"ז וגם השותים. וא"כ מה יענו ע"ז המוכרי יין שאין נזהרים בזה כ"כ לרחוץ הכלי כמוב.

(שוח"ט)

פ י פ ו ר י מ ע ש י ו ת

ואחד מן הרשעים הלך בלאט בליל ש"ק לעמוד אחורי החלון אשר בבית רבינו ז"ל, לראות בעת אשר ישתה רבינו ז"ל ח"ו היין הזה, ואז ימצא ידים להוציא לעז על רבינו ז"ל ולרדפו רח"ל אשר זה כל מגמת הרשעים האלה. וכאשר החלונות שבבית רבינו ז"ל היו גבוהים מן הארץ מעט, הי' מוכרח להביא כלי גבוה למען לעמוד עליו שיוכל להביט בהחלון בעת כי יקדש רבינו קידוש היום.

והנה אחר התפלה בליל ש"ק, ורבינו ז"ל בא לשלחנו הטהור ואמר שלום עליכם ועוד דברי קודש כדרכו בקודש, והמשרת בקודש מזג את הכוס לקידוש ביין הזה, כי לא ידע המשרת בקודש משום דבר, והרשע הלז עמד אצל החלון וראה ושמח בלבו כי עוד מעט יצא זממו הרע לפועל.

אמנם כאשר אך פשט רבינו ז"ל את ידיו הקדושות ולקח הכוס מיד הנותן הי' הכוס מרתת מאד בידיו, וכרגע רץ רבינו ז"ל עם הכוס בידו למקום אשר עמדה שם קערת שופכין ושפך שמה הכוס יין הזה, וצוה תיכף להביא לו יין אחר וגם כוס אחר, וכל העם העומדים שם בעזרת רבינו ז"ל השתוממו מאד, כי לא יכלו להבין ולדעת מה זה ועל מה זה, ותיכף הביאו לרבינו ז"ל כוס ויין אחר לקידוש. וזה האיש הרשע אשר עמד אחורי החלון לראות מה תהא בסופו, ובראותו את כל אשר נעשה בבית רבינו ז"ל, נרתע ונודעזע ורצה לברוח מהמקום הזה, כי ראה כי כלתה אליו הרעה ר"ל, אך מחמת הפחד והבהלה שנפלה עליו שכח שעומד על איזה דבר שגבוה מעל הארץ.

וידוי כאשר פשט את רגליו לברוח נפל על הארץ ושיבר את רגליו, וצעק בקול גדול עד אשר באו אנשים אחרי הקול לראות מה זאת, וראו כי שוכב איש על הארץ וצועק בקול, ושאלו אותו מי הביאו הלום, ומגודל היסורים אשר באו עליו התודה וסיפר להם את כל אשר עשה וזמם לעשות, ותיכף הבינו וראו בחוש את רוח קדשו של רבינו ז"ל, אשר מן השמים הודיעו לו להצילו מדבר איסור ונתקיים בו לא יאונה לצדיק כל און.

והנה בעו"ה בענין שתית סתם יין העולם פרוץ, רבים מתפרצים לגמרי ורבים ישתו כבואם לבית אכסניא וחתם היין כחותם ישראל שותים ובעו"ה רבו מומרים המזוייפים או לוקחים חותם מישראל עני המהדר בפתחים אם יתנו לו יותר ממחירו ימכרו לו חותמו, ורכה המכשלה. וכבר גדרתי לכל יסמוך בסביבות האלו על חותם לבד כי אם שיהי' מונח אצלו כתוב בכ"י מיהודי וכו' ויהי' סר המכשלה. כי לולי כן הרי זה סתם יין. ואל יהי' עון זה קל בעיניכם. וכבר העידו שכל מי שפרוץ בשתית י"ג לבסוף* נכשל בבעילת בת אלה' נכר, וכבר אמרו על יינם משום בנותיהן. וגזירה זו היא גזירה קדומה, ופסוק בדניאל אשר לא יתגאל ביין משתיהם. ובזו השבתי לנוצרים שאומרים שאנו מחזיקים אותם לטמאים במניעת מגע ושתית יינם, ואמרתי הלא גם אצליכם מה שנאסר בקונסיליא, א"א להתיר עד שיהי' קונסיליא' אחרת, ודבר זה נאסר בקונסיליא בדניאל הנביא בצירוף חנני' מישראל ועזרי', ומי יבא להתיר, והלא הם היו נביאים וחכמי קדם ואסרוהו ומי יבא להתירו. ובעו"ה עתה רבים פורצים בזה, בושנו מכם, איך תאמרו בכל הסליחות מ"ש לדניאל וכו' מי שענה לחנני' מישראל ועזרי' *

סיפורי מעשיות

פעם אחת ישב הה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא וצל"ה בסעודה, ואחד מגדולי הזמן ישב אצלו, והובא לפניהם בקבוק יין מחסיד אחד ומזגו לשניהם כוסות. והרב ז"ל הי' תפוס ברעיונותיו, ובין כך וכך בא בעל היין בבהלה שבנו החליף ולא הביא היין שאמר, ומזה היין אין כדאי להרה"ק לשותותו. ונתקיים בו המקרא לא יאונה לצדיק כל און. ונצטער מאוד הגדול היושב אצלו מה שלא הרגיש הוא בזה. ויאמר לו הרב ז"ל: לא נביא אני, רק אומר לך פירוש הפסוק הנאמר בבני יעקב בפרשת מקץ וישתו וישכרו עמו, ופירש"י ז"ל מיום שמכרוהו לא שתו יין ואף הוא לא שתה ועכשיו שתו. והוא פלא גדול — בשלמא יוסף שתה שראה את אחיו בביתו ושמה, אבל אצלם מה שמחה היום מיומים ומה ראו לשותות היום? הלא הם לא ידעו שיוסף הנהו. אלא ודאי שהשבטים הקדושים לא אכלו ולא שתו מעולם רק מה שהוא לעבודת הבורא, ועתה האט זיך געלאָזט טרינקען האַבען זיי געטרינגען קען ודל"ב זיעוכי"א.

(מס' דברי ישכר דוב)

וכן אומרים דניאל שוע לפניך וכו' והלא עוברים לגדרתם אשר קיימו וקבלו מבלי להתגאל ביין משתיהם.

ודעו כי יש שני מיני משחיתים ארי' וכלב כמ"ש הושיעני מפי ארי' וכן מיד כלב יחידתי, והשותה יין של עכו"ם נדון מפי ארי' כי הוא עז שבחיות ויין עז בצמחים, ולכך אמרו במדרש בנח ששתה יין שהכישו ארי', והשותה י"ג נדון בגהינם של שלג כי יין מוליד חומו, וכאשר אמרתי סופו לבעול בעילה אסורה. ויוסף אלו שתה יין כמצרים לא הי' ניצול מפוטיפרע, אבל אמרו נזיר אחיו שנדר נדר שלא לשתות יין זולת אחיו שאינו מטמאים במגע, לכך ניצול מעון זה. ולכך נאמר זכו נזירי' משלג, כי ע"י נזירות מיין ניצולים מגיהנם של שלג. ולכך נאמר בבניהו שהי' צדיק הוא הכה את הארי בתוך הכור כיום השלג, כי שניהם משחיתים כאחד כמ"ש. ולכך דניאל שגזר איסור שתי' כנ"ל נמלט מגוב אריות. וביהודה נאמר גור ארי' יהודה כי הוא ארי' בקדושה נאמר עליו כבס ביין לבושו בדם ענבים מותה. וא"כ ארי' שאג מי לא יירא לעבור ויאכלנו ארי'. אבל מי שעובר על בעילת בת נכר נענש כמשחית דומה לכלב, כאמרם כלבא לאו בת משתא חמרא, אבל אמרם מה שגל כלבתא, כי הוא ממונה על תאות המשגל, ואמרם דבוקה בו ככלב בעו"ה, ולכך קראו לכלב שגל היותו ממונה על המשגל. ובמצרים שהיו ישראל פרושים מן בנות מצרים ולכך כשיצאו לא יחרץ כלב לשונו. אבל בבית שני בעו"ה שנתערכו בבנות ארץ הי' על מזבח ככלב. ולכך מאוד צריך שמירה בזה, ודע כי זהו ראשון שישמור אדם עצמו מבלי לטמא במאכלות אסורות כי זהו מטמא כל גוף וקשה אח"כ לפרוש.

ואמרו במדרש קהלת לע"ל יכריו הקב"ה כל מי שלא אכל בשר חזיר יבא ויטול שכרו והרבה אומות שלא אכלו חזיר יבאו ג"כ ואמר קב"ה אינו בדין אלו שאכלו עה"ז שיטלו שכרן וחזר ומכריו כל מי שלא אכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים יבואו ויטלו שכרן ואין לך מי שלא אכל משלו או משל חבירו ויצאו בפחי נפש. ויש להבין מתחלה למה לא הכריו תיכף מי שלא אכל נבילות וכו' ולמה הכריו מתחלה על בשר חזיר, וכי דינא הכי לשנות מכרוז לכרוז ולא איש א-ל ויכזב.

אבל יובן כי שני בחינות יש באסורי אכילות, אחד האוכלו מטמא עצמו ונפרש מקדושה וטמא וטמא יקרא לכלב תשליכון אותו, ובחינה ב' שכדי שכר פרישה לכפר על הרבה עבירות, כי רואה הקב"ה שמתרחק א"ע ממותרות וחימוד ורצון ה' יעשה וביחוד שמכפר על אבי אבות החטא אכילת עץ הדעת שלא עמד בדבר התאוה לעינים קט זמן והוא מעצים עצמו מטוב המדומה, אבל זהו במה שאין טעם טבעי למניעת אכילתו אבל מה שיש בו טעם טבעי למניעת אכילתו ד"מ כי הוא מוליד חולשה ומזג רע וכדומה אין כ"כ שכר במניעת אכילתו, וכל דבר שמזיק לאדם רוב בני אדם וגוים שרים רבים נמנעים מלאכול אם יאמת אצלם ע"פ רופאים שהוא בלתי נאות לבריאות וכדומה, וא"כ די שמשיג בחינה ראשונה שגופו נשאר טהור מבלי להטמאת.

סיפורי מעשיות

מעשה נורא מהקדוש רבינו יחיאל מפרישי ז"ל שניצל מעצת שונאיו להכשילו ביי"נ ר"ל

מובא בספר שלשלת הקבלה מעשה נורא מהקדוש רבינו יחיאל מפרישי ז"ל תלמידו של רבינו יהודא החסיד, שהגיע לאזני המלך שיש לו מגורת שמן בביתו שמדליקין אותה בכל ערב שבת והיא דולקת כל השבוע, והלך המלך אליו לביתו להתוודע אם זה אמת. והמנהג הי' בעיר זו שהפריצים היו דופקים בביתם של יהודים שיתנו להם חפצים שונים. ורבינו יחיאל רצה שלא יפסיקו אותו מלימודיו, לקח מסמר והכה אותו בארץ, וכשבא איזה פריץ, כשדרך על המסמר נבלע הפריץ בארץ. כאשר בא המלך ודפק על הדלת, הלך רבינו יחיאל והכה על המסמר, אבל המסמר קרץ מן הארץ. ונפל פחד על הרב ואמר בוודאי שזה הוא המלך בעצמו. ופתח הדלת וביקש מחילה מהמלך. וגם המלך דעד ופחד, כי בהתחלה נבלע בארץ, ואח"כ שהמסמר קפץ מן הארץ, קפץ גם הוא מהקבר. וגם השרים פחדו שלא יבלעו בארץ, ובקשו ממנו להצילם. רבינו יחיאל לקח אותם לחדרו ונתן להם מיני מתיקה להשיב את נפשם ויסעדו לבם. אח"כ שאל הרב את המלך מה מבוקשו שבא אליו. ויען המלך ששמע שמנורתו בוערת בלי שמן, בוודאי שזה כישוף. ואמר לו הרב שהוא אינו מכשף ח"ו, רק שיש בזה איזה מין טיט שהוא בוער ויש לו סגולות לזה. ושאל אותו למה נבלע בארץ. ואמר לו הרב שיש רוח בדלת, שכל מי שרוצה לעשות לו רעה הוא בולע אותו בארץ, רק אני

והנה הרמב"ם כמורה נבוכים בנתנו טעם למניעת דברים אסורים נתן בכלום טעם שהם מוזיקים וקשים לגוף כחרבות ומולידים מזג ותכונה רעה, אבל בחזיר לא מצא דבר והודה שלא מצא בו שום טעם בעצמותו, רק דחק להיות אכילתו בצואה ומתגולל בו אלו הי' מותר אכילתו היו כל מקומות מלאים צואים ומנופת ולא הי' קרבנו קדוש. ואם כי זה טעם דחוק בעצמותו והוא רק מקרי ולא טעם בעצמותו אף גם כשיכרסמנה חזיר מיער כי מה טעם יש בו הוא מדברי כשאר החיות ואין בו טעם הנ"ל כלל ולכך כל חורי הארץ יאכלוהו, כללו של דבר על חזיר לא מצאנו טעם טבעי וא"כ הנמנע מלאכלו שכרו הרבה כמ"ש בבחינה השני'. וזהו כונת המדרש הקב"ה מכריזו אין

סיפורי מעשיות

הצלתי אותך. המלך החשיבו מאוד ובמשך הזמן נעשה מהחשובים של המלך. ויתקנאו בו השרים ויאמרו אל המלך: היהודי הזה הוא שונא שלך, ולראי' אם תיגע ביין לא ירצה לשתות ממנו. ויקרא המלך את הרב לביתו ונתן לו כוס יין שישתה ממנו. ואמר שעכשיו באותו מעמד אינו יכול לשתות, רק ישתה קודם שילך מכאן. ובעת שהמלך רחץ את ידיו, לקח את המים של הרחצה ושתה ממנו ואמר אל המלך: תראה שאפילו מי הרחצה שלך אני שותה, מפני שזה מותר על פי דת ישראל, ויין אסור עפ"י הדת שלנו, אבל לא מפני שגאה אינני שותה. ועי"ז התגברה חשיבותו אצל המלך ונעשה מאוהביו המקורבים וחי בעושר וכבוד.

(מובא בספר המנהגים)

פעם אחת נסע הרה"ק בעל "תולדות יעקב יוסף" זי"ע מביתו ושבת במקום אחד, הי' שם חנוני אחד מוכר יין טוב ויקר מאד, ורצה לכבד את הרב הקדוש לקידוש בקבוק יין טוב. טעה המשרת ולקח בקבוק של יין נסך והביא לבית הרב והעמידו על השולחן. פתאום נתפקע ונשבב הבקבוק מאליו, ולהחנוני הי' צער גדול מזה, שלא זכה שהרה"ק יקדש על יינו. הלך החנוני בפחי נפש לביתו, ומצא הבקבוק עם היין הטוב שהכין בשביל הרב עומד במקומו. שאל להמשרת? מה זאת? נתוודע לו כי בקבוק היין שהביא לבית הרב הי' יין נסך.

(מובא בויוכחא רבא בין הרה"ק משעפעטיווקא עם הנודע ביהודא זי"ע)

כונתו לתת שכר מצוה זו, כי פשיטא דלא יקפח הקב"ה שכר כל מצוה ומצוה, רק כונתו אפי' עברו עבירות כמה כי אין אדם בו' רק נמנע מלאכול בשר חזיר מ"מ יבא על שכרן כי מצוה זו כדאי להגין ולכפר על כמה עבירות, ולכך לא הכריזו מי שלא אכל בשר נבילות ושקצים וכו', כי זהו די שלא יתגאל ויטמא גופו, אבל אין שכרו כ"כ לכפר, ולכך מכריזו על חזיר לבד מי שלא אכל אפילו בשר חזיר, אבל שאר נבילות ושקצים פשיטא דלא אכיל רק ע"ז אין שכר כ"כ כנ"ל. ואומות העולם הבינו דהכל תלוי בחזיר לחוד, ולכך הרבה שלא אכלו יבאו ליטול שכרן. ואמר הקב"ה שאין הפירוש כן, דמי שאכל נבילות ושקצים וכו' פשיטא דגופו נטמא ומה בכך דלא אכל חזיר גרוע ממנו אבל, אבל כונתו לא זו שלא אכל מאלו אף חזיר דליכא בו טעם טבעי מ"מ לא אכלו ולכך הרבה שכרו, אבל האוכלים הגרוע פשיטא דעונשו קשה, ולכך יצאו בפחי נפש, ולא שינה הקב"ה כלל דכריזו רק הכונה באמרו אפילו בשר חזיר דזהו להגין על שאר עבירות וזהו פשוט. ולכך מאוד יש לזהר באסורי אכילות ולהשגיח בשחיטה שלא יהי' ח"ו בשר נבילה כי בזה נטמא גופו ונפשו אליו יאסוף יפול לתוך הטומאה.

(נעתק מספח"ק יערות דבש סוף חלק שני)

ו

יש לזהר מאוד שלא לשתות יין שרף, עד שיתוודע בכירור שאין עליו שום חשש איסור, ובעוה"ר רבים מקילים ולא ידעו כמה יקשלו, כי הרבה יי"ש מהנמצאים בשוק יש בהם מתערובת של סתם יינם, או שנכבשו בחביות של סתם יינם, וחוזין מזה יכול להיות מהם חשש מאכלות אסורות באלו שנותנים בהם מדברים דעבידי לטעמא כגון ליקער וכדומה, ומי מעיד על כשרותן. ע"כ כל בעל נפש יזהר משתייתן בלתי אם יש עליהם השגחה מיוחדת מרב מובהק ויר"ש, והשומע יבורך ממעון הברכות.

פרק מז

א

העתק מכתב מהנה"ק בעל חפץ חיים זל"ה
ע"ד מאכל כשר לחיילים

הנה שמונה שנים עברו, שהיו שנות מלחמה, ועוד כמה גזרות וצרות לא הניחו לאדם להתבונן בשום דבר מצוה אחרת, אכן כעת שב"ה שקט קצת, נתחיל להתבונן. זוכרים אנחנו שקודם המלחמה היו עומקים החרדים בכמה מקומות בהכנת מאכל כשר לאנשי חיל העברים העובדים בצבא, ומצוה גדולה עשו בזה, שהחיו כמה עשרות אלפי נפשות, ואם כי מפני סיבות המלחמה והרעב הנורא שמתו בכמה מקומות אנשים נשים ומפג ונשבת הכל, אכן כעת שפסק קצת הרעב ושקטה הארץ ממלחמה יש חיוב על ישראל במקום שעברים עובדים שם, לעשות יורה (קעסיל) קבוע למאכל כשר עבורם.

ראשון לכל צריך לידע, שאיש חיל העברי לא נפל ממדרגתו מאומה ח"ו, ויש עליו לקיים כל התורה כמו שאר ישראל, אכן בדבר שהממשלה הרוממה תצוהו לעשות אין עליו שום איסור אפילו בשבת. ועניני האכילה הלא ידוע שהממשלה אינה מכריחה אותו לאכול מאכלות אסורות, וע"כ בודאי יש חיוב על ישראל שיעזרו אותם שיוכלו לאכול מאכל כשר ולא יתנאלו הלילה במאכלות אסורות, שמצוי שם נבלות ומרפות וכשר חזיר וגיד הנשה, ולפעמים גם חלב שנותנים שם לפטם הקדרה וגם מצוי דגים טמאים.

ולא יטעה האדם לחשוב, שלו אין נוגע הדבר, באמת לא כן הדבר. ידוע כי בעת קבלת התורה נעשו כל ישראל ערביין זה לזה

סיפורי מעשיות

פ"א בא לפניו איש אחד שעבד בעבודת הצבא, ושאל לו זקיני זצ"ל אם לא אכל טריפות במשך זמן עבודתו, והשיב לא, והאיש חי' בעל תפלה, בבקר צוה לו אא"ז זצ"ל להתפלל לפני העמוד, ואמר הברכות וטעה ואמר ברוך וכו' שעשאני גוי, וצוה לו אא"ז זצ"ל לילך מהעמוד, ואמר שבכוונה עשה לו כן, מחמת שכחש לו, ולא הודה על האמת שאכל טריפות ע"כ פיו הכשילו לפני הכל שעשאני גוי, שאכל טריפות, וזה פלא.

(אהל שלמה מהרה"צ מרדאסק אות נה)

בקיום התורה, ומפני זה הדין, שאחד מוציא את חברו בקידוש והבדלה ובשופר וכה"ג. ואם תחסר לחבירו איזו מצוה, כאלו חסר גם לו. וכמו שכתבו הראשונים, כי כל ישראל נחשבים כנפש אחת, ואם אחד אוכל מאכלות אסורות ואחד יכול להציל אותו מאיסור זה, בסיועו באיזה גרגרי כסף והעלים עין מזה, בודאי יתבע בעת הדין ע"ז.

ואיתא בשם רשב"י (במ"ר ויקרא) משל לאחד שהי' מהלך בספינה ונמל מקדה וקדה בספינה, אמרו לו אנשי הספינה מה אתה עושה, אמר להם הלא תחתי אני קודה, א"ל והלא אתה מציף עלינו את מי הים. אף כאן בעניננו, ישראל אחד חוטא וכולם נענשים.

ויתכן שלע"ל יתבעו לאחד על חלב ובשר חזיר, ויענה הלא נזהרתי בכשרות כל ימי ולא אכלתי משום חשש סרכה, ויענו לו הלא פלוני אכל והתביעה היא עליך ג"כ, שערכת בעדו בעת קבלת התורה. והלא אחו"ל באכל עני שאין לו מה לאכול מותר לו לעשות מלאכה בצנעא לאחר ג' ימים לאכילתו, אבל אמרו חכמים, תבוא מאירה לשכניו שהצריכוהו לכך (והיינו שהי' להם לסייעו שלא יבוא לידי כך) והתם הוא רק איסור דרבנן והכא הוא חיוב מלקות על כל כזית וכזית ואיסור דאורייתא הוא אפילו על משהו.

ואנו אומרים באבינו מלכנו מחה והעבר פשעינו וחטאתינו מנגד עיניך, ואח"כ אנו אומרים א"מ מחוק ברחמיך הרבים כל שמרי חובותינו, ואי' שט"ח חדשים, אלא הוא שט"ח של ערבות, ובפרט כהיום שעובדים בעבודה כל ישראל, וביניהם ב"ב יראים ושלמים שאין בהם שום הטא, למה לא נרחם עליהם לצמצם בעבורם איזה גרגרי כסף כדי להחיותם בנזף ונפש, וכבר אמרו חז"ל כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים.

דברי הצעיר שבכהונה,

תרפ"ג.

ישראל מאיר הכהן מראדין
בעהמ"ח ס' חפץ חיים ומ"ב

ב

בספר מחנה ישראל להגה"ק החפץ חיים ז"ל, שנשאל מחיל*יהודי מה לבחור, כי יכול להיות במחנה אחד שהמפקד שם הוא איש

טוב ומרשה להם לשחוט ולבשל בכשרות, אבל מוכרחים לעבוד בשבת, ובמחנה השני אינם מניחים להנהיג כשרות אבל המפקד נותן רשות לשבות בשבת, ובכן כדת מה לעשות. והשיב הח"ח ז"ל שהגם ששבת הוא איסור סקילה, אבל כשיחזור לביתו ישמור כל השבתות בכל הזהירות ויהי' הכל בסדר, אבל אם יאכל טרפות ונבלות, ישאר* הפגם בנשמתו לעולמי עד.

הדברים הקדושים הללו מסמרים שערות ראש ויורדים חדרי בטן, עד כמה שיש ליוזר בכשרות המאכלים.

סיפורי מעשיות

בתחילת המלחמה יסדתי בית מזון כשר לבעלי המלחמה ועי"ז נמנעו אלפים מישראל מלהכשל במאכלות אסורות. ומרן ז"ל שמח מאד בשמעו כל זאת, והגיע לו מזה נחת רוח ממש, כי אמר שגם בשדה המלחמה אסור לאכול טריפות כ"ז שיש לו לאכול לחם צר, וחובה היא למסור הנפש על זה עד קצה האחרון. וממני למדו גם בשאר מקומות כמו אוגוואר וקאשוי. ופעם אחת אשר לא הורשה לבעל מלחמה אחד לבא חוצה לאכול סעודת ש"ק, הלכתי בעצמי אליו לקאסערן ולקחתי מאכלו עמי.

והנה כאשר באתי לאחר זמן לא כביר אל כ"ק מרן הק' זצ"ל לאונסדארף, ומובן כי ראשית שאלתו היתה אודות בית המזון, ושמח מאד על אשר הודעתי אותו כי ב"ה הצלחתי.

מוזיען שלחו אותנו לפרעסבורג. ואחר זמן מה חלקו אותי אל מקום אחד הסאניטעטס אַבטיילונג. ובאותו יום שהוצרכתי לילך באה ידיעה מן המיניסטער, כי קהל פרעסבורג קיבלו רשות ליסד בית מזון כשר לבעלי הצבא, כי היו שמה ערך כמה מאות אנשים כשרים שלא נכשלו במאכלות אסורות. ואני קבלתי על שכמי משרה זאת, כי הורגלתי בה מכבר, ואשר עשיתי ה' הצליח בידי, כי אכלו שם כמה מאות אנשים חשובים. גם יסדתי להם סאָל־דאַטנהיים, אשר שם ישבו כתות יראי ה' ולמדו איש איש לפי השגתו ויכלתו בחדר חם ומואר, ומרן ז"ל נתוודע מזה ושמח שמחה מרובה. ופלא גדול, כי טרם יסדתי הקיכע, עת נסעתי לבקר את כ"ק מרן ז"ל ובאתי בחדרו הק' בבגדי מלכות, ומישמש בהם בידי הקדושים ואמר בבכי' לא אוכל לראותך באלה הבגדים, והוכרחתי להחליף שמלותי להתראות לפניו, אבל אחר שיסדתי הבית מזון, עת באתי לפניו מישמש ג"כ בידי ואמר: אין זאָלכע בגדים קען מאַן

פרק טז

א

בעניני פסח

התעוררות מוסר

אפשר לומר בדרך רמז מוסר, מאמר הכתוב בפרשת הפסח (דברים ט"ו ג') לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני, כי בחפזון יצאת מארץ מצרים למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיידך, ובגמ' פסחים (קט"ו ב') דריש לי' שמואל לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה, ובפשטות הכוונה על סיפור יציאת מצרים, שהחיוב לאומרם בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. אמנם למעם זה צריך ביאור מדוע רק המצה נקראת כן, ע"ש שעונין עליו דברים הרבה, וכמו"כ המרור ושאר מצות הלילה ראוי לקרותם עוני מה"פ, ע"ש שעונין עליהם וכו' ונל"פ בדרך מוסר, דהנה כל בני ישראל יראים וחרדים מחשש איסור חמץ אפילו בכל שהוא, ומייגיעים א"ע ומנקים ומחפשים בחורין וסדקין לבער החמץ מביתו ורשותו, אמנם מה שמכניסים לביתם לאכול כהג הפסח, שיהי' נשמר באמת ממשהו* חמץ, זהו ענין קשה מאוד, כמבואר בספה"ק שעפ"י דרך הטבע אין ביד האדם להשמר מזה, רק לרחמי שמים עינינו נשואות, לבקש ולחנן מלפניו ית' שירחם עלינו ויזכנו להשמר* ממשוהו חמץ. ובוה אפ"ל קישור הפסוק ודרשתם ז"ל, לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני, ואיך יהי' לכך בטוח בעת שתמצה לקיים מצות אכילת מצה לבל תכשל ח"ו במשוהו חמץ, ואין ביד האדם להשמר מזה בדרך הטבע כנ"ל, ע"ו דרשו לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה, דהעצה לזה להרבות תפלה ובקשה, ולשפוך שיחו

סיפורי מעשיות

אויך השי"ת דיענען. הבנתי כי סוף מעשה במחשבה תחילה, כי מאחר שבמונ"קאטש כבר נוסד בית התבשיל ולא נצרכתני עוד שם, לכן מאת ה' היתה זאת וישלחני אלקים למקום אחר לתקן גם שם תיקון גדול להחיות עם רב מישראל במאכלות כשרות. ובאמת הצלחתי שם ב"ה במעשי אלו שלא כדרך הטבע, וראיתי כי רוח קדשו של מרן ז"ל נתקיים בכל פסיעה ופסיעה.

(מס' תולדות שמואל פ' י"א, מהגה"צ מאונסדארף זצ"ל)

לפני אבינו שבשמים שישמרנו בזה כסייעתא דשמיא, ובלתי* זה א"א כלל בשום אופן.

ב

והנה גם אחרי שעבר חג הפסח לטובה עדיין ישנן חששות גדולות, שצריכים להזהר מחשש חמץ שעבר עליו הפסח, ולחקור בחנות שקונים ממנו דבר מאכל אם מכר חמצו כדינא, וממי לקח סחורתו לאחר הפסח, וכדומה בדברים כאלו, וצריך ג"כ לסייעתא* דשמיא לבל יכשל ח". אמנם נחזי ממי יש לפחוד ולדאוג בכל חששות הנ"ל, הלא בר ישראל הנזהר מכל חשש איסור, בודאי מכר חמצו עפ"י דין תוה"ק, ואם הי' חמץ ברשות עכו"ם בתוך הפסח, ודאי אין שום חשש איסור בזה, רק כל הדאגה היא מאותן שלדאבוננו מאחב"י המה, והשליכן התוה"ק אחרי גוים, והם מכתות הערב רב שנתערבו בינינו, הן המה בעוכרינו בכל עת, באופן שקשה מאוד להזהר מהם. והנה מכואר בספה"ק דבגלות מצרים לא נשלם עוד הבירור עד גמירא, ולפי דלא יכלו להתמהמה והוצרכנו לצאת משם בחפזון, על כן עדיין נשאר תערובות רע בטוב ונכללו ונתערבו הערב רב בכנ"י, והם היו לקוץ מכאיב לישראל בכל הדורות, אבל בגאולה העתידה כתיב כי לא בחפזון תצאו, ואז יושלם הבירור עד גמירא, ולא יהי' עוד מתערובות הרע כלל, ולדרכנו אפ"ל המשך סוף הפסוק להנ"ל, שדרשו לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה, לבקש ולהתפלל על סייעתא דשמיא להנצל ולהשמר מחשש חמץ בתוך הפסח, ומחמץ שעבר עליו הפסח אחרי עבור ימי הפסח, ולזה מסיים הכתוב כי בחפזון יצאת מארץ מצרים, ולא נשלם עדיין בירור האמיתי, ועל כן למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, ואפילו אחר הפסח תרבה בתפלה להנצל מחשש איסורי חמץ והכנ.

(מס' הגש"פ מהר"י ט"ב)

העתקת הכרוז שנדרפס בשנת תקצ"ו

(מאת הרה"ג ר' עקיבא איגר זצ"ל)

הרי ערי ישראל אדיריהם, שרי התורה נטורי קרתא ורכניהם, חכמיהם
ונבניהם, ראשיהם ונכבדיהם, וכל בית ישראל
כלו, שלומכן ישגא לחדא.

הננני חנוני אתם רעי, שמעו שמוע מלתי ואחותי אשר באזניכם,
היום אדברה את אשר חזיתי אספרה, הנה אנכי זקנתי ושכתי,
וכחות הגופנים אשר כל הימים אשר אני חי מעט ורעים היו, הנה
עתה יום יום יצערני ויחסרו, ע"כ יהיו דברי מעטים, והנני משמיע
דברי אתכם אשר כנמל החול וכנמל הכבד יכבדו על לכבי, עצורים
זה זמן מה כאש בעצמותי, ולא אוכל אותם עוד. הנה זה שנים לא
כבירים חדשות נעשה בארץ לא שערום אבותיכם, כי הוציאו אמנים
(בראנשוויינברענער) למצוא (שפירטום) למסוך ממנו משקה יין שרף
על חג הפסח מתפוחי אדמה הנקראים ערדעפפעל והועד עליהם מבתי
דינים אשר במקומות מושבותם, שנעשה בדיקדוק החיובי לימי דפסחא,
יש אשר סמכו ונשענו על הדברים שהוגד להם מפי מנידי אמת,
ויש המדקדקים אשר לחומר איסור חמץ לא הי' נכון לכם בטוח על
עדות אחרים, כי עין בעין ראו מעשי ידי האומן מהחל מעשיהו עד
אם כלה לעשות, אפס בכל זאת אחר עבור שנה או שנתיים נודע
ונגלה תרמית וערמות האמנים החטאים האלו כנפשותם, והם בעצמם
נתנו תודה, כי כשאט נפש וערמת לבם הסתירו עצה, להמשיך אליהם
דבר המחמיץ בלתי ידוע גם להעומדים עליהם מהחל ועד כלה, והוא
כי הטילו חמץ תוך בארות ואגמים אשר מתוכם שאבו המים אל
השפיריטום, ומאז נודע הדבר כי קשה מאד וכמעט אין ביכולת ידי
אמן גם היותר מהיר במלאכתו להוציא שפיריטום מתפוחי אדמה אלו
אשר יהי' ראוי למסוך יין שרף בלתי אם נתחמץ.

ואם כי המצא תמצא עוד אחד או שניים במדינה המתכרכים כלכם
לאמר, להם לבדם נתנה הידיעה הזאת, ורו לא אנם להו לעשות
בלתי תערוכות חמץ, גם אם לא יפג לבינו מהאמין להם, הנה עכ"פ הם
מהמיעוטא דמיעוטא דלא שכיח, ונוסף על כ"ז, אי גם יהיבנא להן
כי כן הוא, שנעשה משקה זאת באמת בלי שום תערוכות חמץ, עוד

נפש ישעי'

קלה

רחוק בעיני ורוחי זרה למשתי אותו ביומא דפסחא מטעם הכמוס
עמדי וצפון בקרבי, לא עת לגלותו כיום, ולבי יהמה כחלילים, בזכרי
זאת יאחזוני צירים וחבלים על עם ד' כי יפלו במהמורות, בחבלי
עון ובמכשולים גדולים. על כן קמתי והתעוררתי, ואת חצני
ננערתי לבלתי התמהמה עוד, לעשות לד' להודיע צערי ויגוני
לרבים ולאסור באיסור חמור לשתות ביומא דפסחא יין שרף העשוי
בשפיריטוס היוצא מתפוחי אדמה, ועון העובר כעון המסייע יהי' כבד
מאד, כשותה ומשקה לישראל חמץ דגן גמור, אף אם יהי' כתב הכשר
שעשוי בלי תערובת חמץ כלל, ואני גוזר על כל הסרים למשמעתי
להזהר ממנו ומתערובתו.

ואליכם אישים חרדים אל דבר ה' קולי אקרא, כל מי שלמד זמן מה
בישיבתי מנעורי עד היום הזה, אף להגדיים שנעשו תישישים,
והמה גדולים וטובים ממני, אני מבקש ופוקד בפקודה חזקה, להחזיק
במעוז הדבר הזה ולפרסם איסור במקומות ממשלתם, לבל יהי' לאבן
נגף ולצור מכשול לבית ישראל, ולחכמי הדור כולם הקרובים והרחוקים,
ישרים וצדיקים אשר הוקמו והורמו לרעות את עם ד', על נהרי נחלי
התורה והיראה, אליכם אחי ורבותי אישים דברתי, ומפיל אנכי שאלתי
ובקשתי, לשום לב על הדבר הזה ולהסכים דעתכם הגדולה לדעתי
הנמוכה והשפלה, להרים המכשלה ולהסיר התקלה, ולאסור איסור על
נפש השותה משקה זו ביומא דפסחא, ולפשט איסורו בכל גלילותם,
ולכל בני ישראל יהי' אור במושבותם, כאשר לא יטמאו נפשם רוחם
ונשמתם.

דברי הכותב וחותם לכבוד השם ולכבוד תורתו הק' אשר נתנה
לנו ע"י אביר הרועים למורשת, פה פאזען בירח כסלו בעשרים
יום בו שנת תקצ"ו לפ"ק.

(החותם)

ד

צריכין להשגיח לשית עצות אודות מכירת הגערבי"ן שנצרך לכל
א' מיד אחר הפסח ובאמת כבר כתבו הרבה גדולים שלא להניח
שאר או גערבי"ן למכור לנכרי כדי שיחזור לקנות הימנו לאחר הפסח
עיי' בשו"ע ובייט"פ ובשו"ת מ"ח ושאר אחרונים, אבל כעת אנו
רואין כי עי"ז שאין מוכרין לנכרי הגערבי"ן באים כ"פ לידי מכשולות

לאח"פ כשקונין גערביין ולא יודעין מהיכן באים וכדומה וידוע מ"ש בשו"ת דברי חיים לענין היתר שמ"מ על שבת כדי שינצלו מאיסור חמור ע"ש [וכיו"ב אחז"ל ורש"י ז"ל ר"פ תצא שהקב"ה התיר יפת תואר כדי שלא ישאנה באיסור ע"ש], לכן נלע"ד דכוחא דהיתרא בזה עדיף מלהחמיר ולאסור שלא למוכרו ויש למצוא אופן להתיר למכור כדת וכדין [עיי' בשו"ת נמע שורק או"ח סי' ל"ב וסי' ל"ה וכו"ד סי' כ"ו שם ותשו' חתם סופר או"ח סי' קי"ג וקי"ט ותשו' תשורת ש"י מהד"ק סי' ס"ו ומתד"ת סי' פ' ובש"ע או"ח סי' תמ"ח סעיף ד' ומו"ז ומג"א ובאה"מ שם בשם הב"ח ובחיי"א] וז"ל ש"ע הרב התניא שם סי"ז רשאי ישראל לומר לנכרי וכו' קח ממני במאתים ואקחנו ממך לאחר הפסח ואחזיר לך מעותיך ואוסיף לך עוד ריוח ע"ז ואעפ"י שהנכרי הוא מוכרח להחזיר לו החמץ לאחר הפסח שהרי לקח ממנו ביותר מכפי שוויו מ"מ כיון שכבר מכר לו במכירה גמורה והקנה לו בקנין גמור ה"ה כשלו ממש כ"ו שלא חזר הישראל ולקחו ממנו, ובסעיף כ"ג שם כתב דמותר לו לכתחלה לומר לו הריני מוכרו לך במכירה גמורה לחלוטין אבל זכות זה שיירתי לי בו שאם תרצה למכרו לא תמכרנו לשום אדם חוץ ממני כו' אבל לא יתנה שעל מנת כן מוכרו וכו' עי"ש והוא מהמו"ז שם סק"ו ע"ש. ולפי זה נלע"ד דיש להתיר בגערביין למוכרו לנכרי קודם הפסח בקנין גמור והיינו באופן זה שימכרנו לנכרי שיש לו חנות או אופה נכרי שבלאו הכי ג"כ הוא צריך לגערביין גם ככל השנה ורגיל בכך ויקבל הימנו הדמי תשלומין כולו אם אפשר ובזה לא הוי הערמה ניכרת ויכול לומר לו שבאם ישאר ממנו בידו לאחר הפסח יחזיר ויקנה אותו הימנו בריוח [ועיי' ברמב"ם פ"ד מה' חמץ ומצה הל' ז'] והישראל יכול לעשות בהגערביין איזה סימן מבפנים או מבחוץ באופן שהוא יכירנו לאחר הפסח שלא ההליף הנכרי אותו, והלכתחלה בזה האופן הוי כדיעבד, ובתשו' תשורת ש"י הנ"ל מתיר כדיעבד לכ"ע עי"ש, אבל סתם אנשים אינם יודעים כיצד לעשות על כן צריכין הרבנים והדיינים די בכל אתר ואתר להורות לעם לכתחלה המעשה אשר יעשון כדי שלא יבואו לידי מכשולים ח"ו ויהיו זוכים ומזכים הרבים וזכות הרבים תלוי בהם. (מס' שמע ישראל)

ה

מעשה אופה בפסח

ובענין מעשה אופה דאיירינן ב' לא אוכל להתאפק ולהשות על מעשה הנבלה שראיתי במדינה זו. שכל האופים אפו בפסח כדרכם בכל השנה רקיקים ומעשה אופה-ספוגות שקורין ספאנדוז קעיק או צוקער-לעקעך. ויש מהם שעמדו תחת השגחת הרבנים. וכאשר שאלתי איזה מהאופים מי התיר לכם לאפות מקמח (ולא ממצה טחונה או מקמח תפוחי אדמה), והודעתי להם את חומר האיסור, קצת מהם הצטדקו בזה שלקחו קמח מהקמח הנטחן לאפיית המצות בהשגחת הרבנים, ומהקמח של פסח הלא אנו אופים. ולא עלתה על דעתם שיש איסור בזה לעשות עיסה מקמח של פסח ולאפות. וקצת מהם כחשו, ואמרו שהם אופים רק ממצה טחונה דקה מן הדקה, או שאופים מקמח של תפוחי אדמה, והמשגיח לא ידע בין ימינו לשמאלו.
(מס' שמושה של תורה)

פרק י"ז

א

זהירות בהלכות התלויות בארץ

הנוסעים לארץ ישראל וכ"ש אלה שהם תושבי ארץ ישראל צריכים מאוד להזהר בהלכות התלויות בארץ כגון תרומות, מעשרות ושמיטה*וכו'. ואיתא במדרש תהלים פ"ח על הפסוק רצית ה' ארצך שבת שבות יעקב, זה שאמר הכתוב ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה, הקב"ה הופך ומהפך בה ונותן עיניו בה עד שתרצה מעשי' להקב"ה והמצוות שנצטוו ישראל עליהן אם הוציאו את המעשרות ואת השביעית, אותה שעה היא מרצה את מעשי' להקב"ה וכן הוא אומר אז תרצה הארץ את שבתותי' לכן רצית ה' ארצך. מזה אנו רואים שע"י קיום שמירת מצות התלויות בארץ זוכים להתקרבות ביאת משיח צדקנת. לכן צריכים מאד מאד להזהר בא"י נוסף על הזהירות שלא יכשלו במאכלות אסורות צריכים להזהר עוד שלא יכשלו בעון התרומות ומעשרות, ואם קונים מאכלים שהם מסופקים אם הם מעושרים כדון וכ"ש שידעו בוודאי שהם לא מעושרים יש להם ללמוד נוסח הפרשת תרומות ומעשרות ויכולים בעצמם להפריש תרומות ומעשרות כי זה

דבר לא קשה הוא. ולתועלת הרבים ראיתי להעתיק פה נוסח הפרשת תרומות ומעשרות מבעל החזון איש זלל"ה.

ב

ראשית, יש ליחד מטבע מתכת כגון לירה, שילינג וכדו' ולהניחו במקום משומר במיוחד לפדיון מעשר שני. לפי מחיר כסף-צרוף כהיום (אלול השל"ב) אפשר לחלל על מטבע של 10 אגורות 9 פעם, או על לירה אחת 90 פעם, ויש לעקוב מפעם לפעם על שינוי במחיר הכסף-צרוף.

נוסח ההפרשה

נטול מן הפירות מעט יותר מאחד ממאה ומבדילו מן השאר ואמר :

יותר מאחד ממאה שיש כאן, הרי הוא תרומה גדולה בצד צפוננו. אותו אחד ממאה שיש כאן ועוד תשעה חלקים כמותו בצד צפוננו של הפירות, הרי הוא מעשר ראשון. אותו אחד ממאה שעשיתיו מעשר, עשוי תרומת מעשר. ומעשר שני בדרומו, ומחולל הוא וחומשו על פרוטה במטבע שייחדתיה לחילול מעשר שני.

ואם המעשר שני אינו שחה פרוטה או שהוא מסופק אם הוא שוה פרוטה, יאמר :

ומחולל הוא וחומשו בשויו במטבע שייחדתיה לחילול מעשר שני.

בפירות שחל עליהם חיוב מעשר עני ואמר כל הנוסח עד "תרומת מעשר" ומוסיף :

ומעשר עני בדרומו.

ופירות שמסופק בהן אם הם משנת מעשר שני או עני, ואמר כל הנוסח הקודם ומוסיף :

ואם צריך מעשר עני, יהא מעשר עני בדרומו*.)

המפריש מהרבה מינים בבת אחת יטול מכל מין ומין יותר מאחד ממאה ויאמר :

יותר מאחד ממאה שיש כאן, הרי הוא תרומה גדולה בצד צפוננו, כל מין על מינו ; אותו אחד ממאה שיש כאן ועוד תשעה חלקים כמותם בצד צפוננו של הפירות, הרי הוא מעשר ראשון כל מין על מינו ; אותו אחד ממאה שעשיתיו מעשר, עשוי תרומת מעשר כל מין על מינו ; ומעשר שני בדרומו כל מין על מינו, ויהא מחולל הוא וחומשו על פרוטה במטבע שייחדתיה לחילול מעשר שני ; ואם צריך מעשר עני יהא מעשר עני, בדרומו כל מין על מינו.

בוודאי טבל מברך :

ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו להפריש תרומות ומעשרות.

(*) גם בשביל הפרשת תרומות ומעשרות ממשקאות יכול להשתמש בנוסחאות אלו, אלא שיהיה שהכלים שבהם המשקה, יהיו עומדים על מקומם, ולא יתנועעו כלל בשעת ההפרשה.

נ פ ש י ש ע י

קלמ

לפני פדיון מעשר שני וודאי מברך :

ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו על פדיון מעשר שני.

ג

מי שהפריש יותר מאחד ממאה ואמר את כל הנוסח, אף שאינו יודע את חלות התרומות והמעשרות לפרטותי' בדיוק, אך סומך בלבו שיחולו כפי הדין והמצוה, קיים את המצוה, והתפרשות חלו כדין ופירותיו מתוקנים.

וכמו כן, מי שאינו בקי להפריש, ויש לו נוסח הפרשה הכתוב ביד חכם, יכול ליטול יותר מאחד ממאה מהפירות ולומר: כל התפרשות וחילול מעשר שני יחולו כמו שכתוב בנוסח שברשותי כדת. וראוי לחבר ללמוד את הדינים, שיהי' בקי בהם, ושיתי' הנוסח המלא של ההפרשה שגור בפיו. כי אי ידיעתם היא שכחת התורה ומורה על מיעוט ההתעסקות בה.

פרק יח

בחוב הזהירות מאיסור תולעים

א

מדי עברי לבאר איכות האכילה, עת לכוננה על ישר במו עופל וחוזק בחזקת היד החזקה והעונש הגדול, על האוכל מאכלות אסורות רחמנא לצלן, וע"כ צריך האדם להזהר בהם מאוד, ויעמוד מרחוק בתכלית הריחוק, אפילו מחשש שלחם, וכיחוד כשרץ השורץ המצויים במאכלים, והם הנקראים מילבי"ן בלע"ז, שהיא דמיון הנמלה הנזכר בגמרא (מכות דף פז, ב): נמלה לוקה חמש, שגם היא שרץ הארץ כנמלה שעוברין עלי' חמשה לאוין. ובודאי חיוב גדול על האדם לחקור היטב על זה בכל ימות השנה, וכיחוד בימות החמה שמצוי ביותר. ועיני ראו גם באמצע החורף כמה כלים מלאים מהם, גם בלחם שהי' מונח במרתף באמצע החורף, מצאתי ג"כ בהם הנמלים הנ"ל. ובודאי עתיד ליתן את הדין מי שאינו נזהר בזה היטב, לחקור ולבדוק עד מקום שידו מגעת, וכיחוד בימות הקיץ, בכל המאכלים ובכל המשקים שאוכל ושותה ובכל הכלים שנעשו בהם המאכל והמשקה, דהיינו כלי חרס שמבשלים בהם רק משבת לשבת, גם כלי קמח, ובודאי יש בהם מילבי"ן, גם בלחם ובגרופי"ן שאופה או עושה בעה"ב

על שבוע או ב' שבועות, בודאי נמצא בהן מילכין הנ"ל, בד' וה' ימים אחר האפו' או עשי', וביחוד בגבינות הישנות, גם הכלים שמונחים גבינות וחמאה, ראיתי בעיני אף בחורף, ומכ"ש בקיץ, שהם מלאים מילכין. גם ראיתי בעיני אף בימות החורף, במשפך שמסננין עלי' יין, היו מילכין רצין ושבין בה.

ב

גם יזהר האדם מאד בקמניות ועדשים, שיבדוק תחלה קודם בישול ע"י נפת, דהיינו לרקדן על הנפה ובפסולת שיפלו מהנפה על השולחן או הדף יבדוק, ובודאי ימצא בהם מילכין רוחשים גדושים בתוך הפסולת. ואת הכל ראיתי בעיני ולא מאומד דעתי וגם לא מפי השמועה אני אומר לכם. גם בשרץ זבובים, בודאי במאכל או משקה שאינם מכוסין בכיסוי היטב, נופלים בהם הזבובים, וביחוד בתבשיל עב. ובודאי לית לי' ברירה לברר מהן הזבובים בשעת אכילה ולהשליכם לחוץ, כי א"א לעמוד עליהם, וביחוד בסעודת לילה שאינן ניכרין כקערה כ"כ, וחיוב על האדם לחקור ע"ז היטב. ועיני ראו ולא זר, בקיץ ולפעמים אף בחורף, בצלוחית שהיו שותים בו שכר שעורים או דבש, מצאתי לאחר שעה או שתיים זבובים קמנים שנתהוו מלחלוחית השכר או הדבש הנדבק בצלוחית. לכן יזהר מאוד בזה, לבדוק הצלוחית מזבובים קודם שתייתו בה. ותיקון גדול הוא תיכף למריקה שמיפה, שאחר שתיית השכר מורק ושטף במים היטב. וביותר צריך לזרו להזהר בחומץ, הן בקיץ והן בחורף, כי כלי שמעמידין בה החומץ היא מלאה זבובים קמנים. וחיוב על האדם לסנן החומץ על ב' וג' מפות. ואף בעת הסינון יזהר מאד שלא יפרחו הזבובים לתוך החומץ המסונן, או על מאכל ומשקה אחר שהן עומדים כסמוך לכלי שהחומץ בה.

ויזהר האדם מאוד בקיץ, גם בתחילת ימי החורף, שלא ישתה שכר ואף שאר משקים רק מזוככית לבנה זכה, ובה יהיו נראים אף הזבובים הקמנים, ואל ישתה שום משקה מכלי עץ או מכלי חרס, שבודאי נפלו בהם הזבובים, אם לא כמו אותם מתחלה ועד סוף בכסוי כראוי. ואף אם כמו אותה במכסה כראוי, א"א להזהר שלא יפלו בכלי חרס כיסו אותה. ואף גם זאת ששותה מזוככית לבנה, ימתין מלשתות עד שתשקע הרתיחה שקורין שוי"ם בלע"ז. וראיתי רבים וכן שלמים וראים ששותים* דרך המפה. וביותר צריך להזהר מזבובים בתבשיל

נפש ישעי'

קמא

ירקות שקורין באַטווינע בלע"ז, שבודאי נפלו זכובים בקדירה, בעת שהיתה מגולה, ואינו ניכר כ"כ במביעת עין בקערה בשעת האכילה להשליכם לחוץ. גם בתולעים המצויי בכצלים ובכל הירקות, וביחוד בכרוב שקורים היפמל"ך קרוי"ט, מצוים שם תולעים קטנים בין עלה לעלה דמיון פרעושים. והן אמת יהגה חכני, שרוב העולם נזהרים בזה ובודקין עד מקום שידם מגעת, כל עלה א' כבד.

ג

כ"ל של דבר, שחיוב גדול על כל איש מאישי ישראל עם קדוש, לחפש ולבדוק אחריו ולחקור בכל החקירות במאכלים ובמשקים ובכלים שמונחים בהם, אם לא תמצא בהם זכובים ותולעים ומילבי"ן, בכדי שיוכל להנצל מאיסור תולעים רחמנא לצלן, שאיסור שלהם חמור מאיסור חזיר, שעל אכילת חזיר לאו אחד ועליהם מוזהר בכמה לאוין כנ"ל. ואף גם זאת, שיהא האדם ירא שמים וגם נזהר בהם בשמרם בכל אומצי החקירה, וכל היר המרבה לבדוק, עכ"ז לא יהי' נכון לבו כסוּח בודאי שנצול מכל וכל מאיסורים אלו, וביחוד ממילבי"ן שמצויין במאכלים בקיץ בתמידות. אך חיוב גדול על האדם לעשות המוטל עליו, ואת אשר בכחך לעשות עשה, לחקור עד מקום שידו מגעת, ואז עכ"פ יהי' שוגג והי' ית"ש יהי' בכסלך ויצילך מלכד, ולא יאונה לצדיק כל און. אך מי שאינו חושש על זה כלל, ואוכל ושותה בלא בדיקה וחקירה גדולה מתחילתו, תחילתו מוכיח על סופו,

סיפורי מעשיות

תולעים

הרב הקדוש מהרש"ו בן מהרי"ץ מסטרעטין זלה"ה הי' לו חוש הריח להרגיש בהמאכל אם יש בו חשש איסור. ופי' הי' בעיר ראָזלע והיתה לו אכסניא אצל איש עשיר נכבד. ובליל שבת קודש כאשר הי' יושב ליד שלחנו הטהור, וכמה אנשים חסידים באו אצלו, וכאשר הובא לפניו ליפתן משויפים שקורין פלאַמין לא הי' רצונו לאכול השויפים. וחרה לבעל האכסניא שאין רצונו לאכול אצלו, וחושד אותו שלא ברק יפה לברור השויפים מהתולעים, ושאל אותו על זה, או הושיט ידו הקדושה להקערה ולקח אחד מהשויפים ופתח אותו ומצא בו תולעים. או ראה גודל קדושתו.

(מס' דגל מחנה יהודא אות צ"ה)

ואף על הספק נקרא מזיד, ועונשו גדול רחמנא לצלן. ומה מאוד מפליג בזה"ק עונשי איסורים אלו, שהרי הוא כאלו כופר בעיקר ולית לי' חולקא באלקא דישראל רחמנא לצלן.

ד

ואעתיק לפניך מאמר אחד מזה"ק, כדי לעורר לב האדם אל הזריזות בזה. וז"ל הזה"ק פ' שמיני דמ"א ע"ב: ת"ח כל מאן דאכל מאינון מאכלי דאסירי, אתדבק בסטרא אחרא ונעיל נפשי' וגרמי ורוח מסאבא שריא עלי', ואחזי גרמי' דלית לי' חולקא באלקא עלאה ולא אתי מסיטרי' ולא אתדבק בי', ואי יפוק הכי מהאי עלמא אחידן בי' כל אנון דאחידן בסטר דמסאבא ומסאבין לי' ודיינין לי' כבר נש דאיהו געלא דמרי', געלא בהאי עלמא וגעלא בעלמא דאתי, ועל דא כתיב (ויקרא יא, מג): ונטמתם בם בלא א', דלא אשתכח אסוותא לגעול' ולא נפיק ממסאבותי' לעלמין, ווי לון ווי לנפשיהו דלא יתדבקון בצרורא דחיי לעלמין, דהא אסתאבו, ווי לגרמייה עליהו כתיב (ישעי' סו, כד): כי תולעתם לא תמות וגו' והיו דראון לכל בשר כו'. ר' יוסי פתח ואמר, כל עמל האדם לפיהו כו' (קהלת ו, ז), האי קרא בשעתא דדיינין לי' לב"נ בההוא עלמא כתיב, כל ההוא דיניא וכל מאן דסביל בההוא עלמא ונקמין מני' נקמתא דעלמא, לפיהו, בגין פיהו דלא נטר לי' וסאב לי' לנפשי', ולא בסטרא דחיה בסטר דימינא, וגם הנפש לא תמלא, לא תשלים דינהא לעלם ולעלמי עלמין. ד"א לא תמלא, לא תשתלים לסלק לאתרהא לעלמין, בגין דהא אסתאבת ואתדבקת בסטרא אחרא. ר' יצחק אמר כל מאן דאסתאב בהו כאלו פלח לע"ז דאיהו תועבת ה', ר"א הוה יתיב כו', עכ"ל.

ה

הגידה לי שאהבה נפשי, אחיי ורעי, וכי אין ראוי לאדם ליפול מלא קומתו ארצה וליתן בעפר פיהו ופלגי מים תרד עיניו, יומם לא ישקוט ולילה לא ינוח, אם קולע השערה לשער בעצמו שלא הי' נזהר היטב בעודו בחיים חיותו ממאכלות האסורות אשר אומץ עונשם חמור מכל עבירות שבעולם, לפי הזה"ק הנ"ל, שעל כל עבירה שבתורה אף על אותם שחייב בהם מיתת ב"ד, מ"מ לאחר שמבל עונשו בגיהנם ובשאר עונשים, כפי שנגזר עליו בעולם העליון, עכ"פ יש לו חלק לעה"ב ויש לו חלק בקב"ה ית"ש, אבל זה שמיא עצמו וגופו ממאכלות

האסורות, מבואר במאמר הזוה"ק הנ"ל שאין לו חלק כלל באלקי ישראל ולא בעוה"ב, ונידון לדרי דרין, כנ"ל, עליהו כתיב כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה וגו', ומה לי עוד לזעק ולדבר על לב בני אדם וכו'. וזכרו כל הדברים האלה, הלך ילך ובכה תמיד לא יחשה על רוע מזלו, אם ישער כנ"ל ושמעתי על כמה אנשי מעשה שהולכים בעצמם אל בית הרחים לנקות אף כלי הרחים ממילבי"ן, וטוחנין בכל יום מעט תבואה ואופין לחם לצורך יום אחד בלבד, וכן בכל יום, ומכ"ש שנהררים בכלים שבכיתם, לנקות אותם בכל יום מספק מילבי"ן. ע"י שרפה בקש, ואשר חלקם בזה ובכא. גם שמעתי על כמה אנשי מעשה, שקודם אכילתם מנקים השולחן שיאכלו עליו הימב מספק מילבי"ן, ונהררים שלא יהי' מונח שום ספר על השולחן בעת האכילה, כי בספרים מצוין ג"כ מילבי"ן, וחוששין שלא ירחשו מהספרים על המפה ועל הלחם.

ו

אחיי ורעיי, מי זה האיש אשר בינה יתירה נודעת לו מזה"ק הנ"ל, בחומר העונש של עון זה ר"ל, ולא ישים על לבו ויחרד האיש ילפתו ארחות דרכים, להזהר בכל מיני זהירות מעון המר הזה, אף בספק ספיקא, אם ישער בדעתו שאפשר שיכול להיות במאכל או במשקה או בכלי זה מילבי"ן או זכובים, אזי ידך משוכות הימנו ואתה נמנע מלאכלן או לשתותן, כי נח לו לאדם שימסור עצמו לכבוש עת תאותו שעה קלה בעוה"ז השפל והבזוי, מלאבד אורות חלקו מאלקי ישראל ח"ו וחלקו בעה"ב שכולו ארוך לעולמי עד. ואין די להפקיע את עצמו בלבד בזהירות ההשגחי על עצמו יצא, אלא על הכלל כלו יצא, להזהיר את אחרים ג"כ, וכיחוד להרים ממשול מדרך עם קדוש להאופים, שהמכשלה הזאת תחת ידם והמה כשלו ונפלו רבים חללים בעוה"ה וחטא תרכים תלוי בהם, במה שאין נהררים להבהב כלים שמשתמשין בהם בכל יום ע"י שריפה בקש, כי כל כלי אפי' שלהם, ואף גם זאת כל כתלי בתיהם, מלאים מילבי"ן ר"ל אף בימות החורף. ואשרי חלקו מי שמשדל את עצמו להיות איש בזה, ליתן את פנאי שלו ולחקור ולדרוש בתמידות על אודות הדבר הזה לזכות בזה את הרבים, וזכות הרבים תלוי בו ודי בזה.

(יסוד ושורש העבודה)

ואם בא לידו דברים שיש בהם חשש מחמת שרצים, דהיינו שהוא מסופק אם יש בהמאכל נמלים או כנימה (מילכין) המצוי במאכלים, בפרט בימי הקיץ או נפלו בתוכו זבובים דמצד הדין אסור לאכול המאכל, או אם הי' מונח לחם וכדומה אצל ספרים ובמקום השכיח כנימה ותולעים, אז כמנעו מלאכול המאכל יכוין לקיים אלו הלאוין. והנה אצל תולעים מפירות עובר משום לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום (ויקרא יא, מב). ובסתם שרצים שאין ידועים אם נולדו מאב ואם, או נתהוו מעצמם מעיפוש, שייך בהם וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל (שם מא), וחייב משום שרץ הרומש שהוא ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרומש על הארץ (שם מד), ומשום שרץ המים שהוא אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ (שם מג) שע"ז חייב בכל השרצים, וגם משום לכל השרץ שהוא לאו לתולעים המתהוים מן העיפוש, ואם הוא נמלה פורחת ואפשר בכלל זה אלו שקורין געליסין, אז חייב ג"כ משום וכל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו (דברים יד, יט), ואם הוא צרעה או זבוב נתוסף עוד לאו שהוא איסור עוף טמא, ואזהרתו מן הכ' ואת אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו (ויקרא יא, יג) ועייין בס' המצות לרמב"ם (ל"ת קע"ט) וא"כ בזבוב יש ששה לאוין ובנמלה חמשה.

וככה בשעה שאוכל בשר הנשחט וכדומה, או שולח לשחוט בהמה או עוף, אז יכוין לקיים מ"ע וזכחת מבקרך ומצאנך (דברים יב, כא) וכתוב (ויקרא יז, יג) אשר יצוד ציד חי' או עוף ושפך דמו ודימה הכ' חי' לעוף. וכן כשמולח בשר וכדומה, יכוון לקיים ל"ת וכל דם לא תאכלו לעוף ולבהמה (שם ז, כו). וכן אם נזדמן לחתוך בסכין של בשר מאכלי חלב או להיפך, יכול לקיים כמבואר לעיל. וככה בשבת קודש בשעת אכילתו, אם נזדמן לו לעבור על איסור דאורייתא, או איסור דרבנן כגון טלמול מוקצה, או ברירה או סחימת, אז יכוין לקיים מ"ע וכיום השביעי תשבות (שמות כג יד) ומל"ת לא תעשה כל מלאכה (שמות כ, ג) וכדומה. וככה כשנזדמן לו איזה מאכל המאוס או לאכול בכלי מאוס, או ידיו הוי מזוהמות, אז כשמונע עצמו יכוון לקיים אל תשקצו את נפשתיכם (ויקרא יא, מג) ומ"ע והתקדשתם, כמובא בסוף מאמר הנהגות השלחן בשם הרמב"ם ז"ל. (שלחן המהור)

מאכלות אמורות המשקצים את הנפש, לא חשידי ישראל קדושים ח"ו, גם גבינות העכו"ם שאסורה מהסנהדרי גדולה ואפילו העמידוה בעשבים, וכן חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו, ואלו הם מעיקרי הדת. וצריך לזהר מהתולעים דשכיחי טובא, במים ובירקות והאוכל תולעת או נמלה חייב על כל א' ה' מלקות והאוכל יתוש או זבוב חייב על כ"א ששה מלקיות. וכבר האריך בזה הרב פר"ח בי"ד סימן פ"ד בזה. ובילדותי שמעתי להרב החסיד עיר וקדיש כמהר"ר גדליא חיוון זלה"ה, מתמרמר מאד על זה, איך באיזה רגעים יאכל י' תולעים ויתחייב ג' מלקיות, בלי שום הנאה רק מחוסר זהירות, ומפיו לפידים יהלכו להזהיר העם, זי"ע. והחרדים אל דברו, יאזרו חיל לדקדק בזה הרבה, ולהזהיר לבני ביתו ומשרתיו על זה, כי התולעים הן רבים עתה במים ובירק עשב מאד והחומץ נמצאים בו הרבה, והם דקים מאד ולא מהני להו סינון. וכבר צווה התייר הגדול הרב כנסת הגדולה בחיבורו ובתשובותיו על זה. ויש להתיר לסננו בכגד עב, ואח"כ להרתיחו באש ולסננו אח"כ. וכמו שכתבנו בענינותנו במקומו.

ובר מן דין, האוכלים למעדנים בחול, ועושים משתאות וסעודות הרשות ידעו נאמנת, כי הוא חלק הסמ"א, ועתידין ליתן את הדין כפרטי פרטות, כי הגם כי המאכל היתר, והשתי' כדת, הוא נכל ברשות התורה, וכמו שכתב הרמב"ן בביאורו על התורה. ולדעתו ז"ל על זה הזהירה תורה קדושים תהיו, שיקדש עצמו במותר לו, עיין בדברי קדשו באורך. וכבר ארז"ל במדרש, והביאו התוספות בכתובות, באשכבתי' דרבי, אמרו עד שאתה שואל שיכנסו דברי תורה בקרבך, שאל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופך.

(מס' לב דוד להחיד"א זל"ה פרק ט"ז)

ראיתי בתשו' אבני נזר בדבר הבארות אשר גם אחר הסינון נמצאים בהם תולעים וישראל קדושים כודאי ישמעו ותבא עליהם ברכת טוב להשמר עצמם משרצים אשר עיקר קדושת ישראל תלוי בזה.

(אבני נזר ה' תולעים סימן ע"ט)

ט

צריך הירא שמים להשגיח על נפשו בענין תולעים ומילכין שהם שכיחים מאד, בפרט בימי הקיץ. ויש הרבה יר"ש ואנשי מעשה שאינם אוכלים שום דבר הצריך בדיקה, ואשרי חלקם בזה, ומה כמו כרוב (קרוי"ט) ואורז המלאים תולעים, וגרים ופלאמען יבשים, וצמוקים וכדומה, וכל הדברים ששכיח עליהם מילכין ותולעים, ותאנים ותמרים שהמה דרוכים בעגולים (גיפרעסט"ע) כידוע כי עובר בזה על כמה לאוין חמורים, כמבואר במ' רמזי המצות לעיל, עיי"ש ותראה כמה לאוין שעובר בשביל זכוב ונמלה וכדומה. וגם לא יתן המאכלים סמוך לספרים, וגם התיבות שמחזיקים הלחם מלא מילכין בקיץ, בפרט הנשים שמוליכות הפת להאופה בסלי נצרים (קארלבל"ך), ומה מלאים לאלפים מילכין תנסה להקיש אותם בחוזק בארץ בעת זריחת השמש תמצא הרבה מילכין, ותקנתי בביתי מגדל תיבה של רדידי פחים (פלע"ך) כולו בלי עץ כלום להחזיק בו לחם ועניני מאכלים, ששם אין שכיח כ"כ מילכין, וגם אפשר לנקותם בנקל. גם הזהר אחי שלא לשלוח הלחם למען השם בסל נצרים, ולא יתן לחם בשום סל, ולא יקנה לחם מאלו אשר מניחים בסל. וגם צריך בכל פעם לשרוף ולהכהב כלי הלחם והחלות. והגם כי אחר כל האזהרות הללו קשה להזהר ולהנצל מאכילות מילכין, אבל עכ"פ אנחנו נצטוינו על כך וצריכים למלאות רצון יוצרנו בכל האפשרי.

י

וכתבו בשם רבינו האר"י ז"ל, באם אחד שומר נפשו ממאכלים אסורים אז הקב"ה שומרו ג"כ בהשגחה עליונה, ואינו מתקרב אצלו שום מאכל אסור, ורק שיבקש תמיד רחמים ע"ז להנצל ממאכלות אסורות, ונכון לבקש ע"ז בכל תפלה בשמע קולנו. ומוכא בס' חכמת אדם, שלא לאכול שום דבר בפרט בקיץ עד שישתכל מה הוא אוכל ושותה, וכתב שם שהרבה פעמים ניצול מכמה מכשולים עי"ז, כי הרבה פעמים נמצא תולעים במים, ועל הלחם, וגם הפירות בקיץ, בפרט על הענבים רוחשים לפעמים תולעים, והמה סכנה גדולה ח"ו לבד האיסור, ואדם חוטף ואוכל וממלא נפשו מאסורים, אמנם זה עצה טובה וישגיח על הדבר שאוכל, ועיקר ושמט סכין בלועך אם בעל נפש אתה, וישגיח על נפשו, ולא יהי' להוט אחר תאותו. וכן הארבעי"ן

כמהין (שוואַמע"ן) קעל קרוי"ט קאפע"ר המלאים מילבין, וגם בכארי"ן שכיח בגרעינין שלהם תולעים, וגם כפרי הנקרא ריביצלא"ך יש בראשן שלהם מילבין, וכפרי הנקרא יאגידע"ס הגדילים באילנות, וגם מאלינ"ס מלאים תולעים ומילבין, ולא יהא שומה לחטוף לתוך פיו, כי אז בודאי יכשל בהרבה דברים אסורים רח"ל, וגם בדגים כמו בקארפיי"ן יש תולעים על עורו, סנפיריו וקשקשיו, שאין ניכרים רק למומחה, וקשה בהם הבדיקה, וראיתי גם אחרי הבדיקה ע"י מומחה, נשארו הרבה תולעים ולא נתודע רק אחרי בדיקה יפה. ומערענ"ס יש בראשן תולעים, וגם כהעכ"ט נמצא בכטנם כמו תולעים דקים וארוכים, וגם בנמצא ציגאנ"ר פישלאך שיש בהם חשש משום שרץ השורץ ועיין בדת"ש.

סיפורי מעשיות

(מקונטרס כוננת הלב מההגה"צ מקראסנא שליט"א)

ארשום בכאן ענין מבהיל הרעיון מגודל צדקתו ותמימותו של דו"ז הגה"ק מקאלאמי זי"ע וגודל ענות צדקו וקדושתו של מרן הגה"צ בעל דברי חיים מצאנז, מה ששמעתי כמ"פ מאבי מורי זצ"ל הי"ד, מה שספר לו הרב הקדוש בעל קדושת יו"ט זצ"ל מסיגעט. ובוה הלשון אמר לאבי ז"ל: אני אספר למעלתו מה שהייתי עד ראי' אצל הרב מצאנז ז"ל, עוד הייתי צעיר לימים הייתי בצאנז ואז הי' שמה גם הרב מקאלאמי, והושיבו אותו אצל הרב ז"ל, וכשישבו כל המסובין אל השלחן הטהור, והביאו מרק של בשר להרב ז"ל ולכל המסובים, שהיו כמובן אנשים מסויימים, ת"ח, חסידים ואנשי מעשה — ובתוך המרק הי' נתון מעט כרכום, הנקרא זאפערן (שהי' אז מנהג לאכול בהרבה מקומות), והרב ז"ל וכל המסובים התחילו לאכול והרב מקאלאמי לא טעם את המרק. ואחר שהרב ז"ל אכל מעט מרק, הרגיש שהרב מקאלאמי לא אכל כלל, ושאל אותו למה אינו אוכל, והשיב בזה"ל: הרשב"א הי' נזהר מכרכום (עיין יור"ד סוס"י קי"ד בשו"ע וש"ך ודג"מ שם). ולא ענהו הרב מאומה. ובין המסובים נעשה רעש גדול עד שהתחילו לדבר קשות וזלזולים נגד הרב מקאלאמי, איך הרהיב בנפשו להחמיר נגד מרן ז"ל בפניו, בפרט אחר שכבר אכל מהמרק. והרב הקדוש הניח ראשו על ידו סמוך על השלחן, וכאשר המסובין הרעישו ביותר, הגבי' הרב ז"ל את ראשו, וגער במסובים, ואמר בזה"ל: שא! איך מיין אז מיין זאפערן מעג מען עסען. נאז אז אונגארשע גדולים (שאו הי' הרב מקאלאמי בסיקס באונגארן) זאלען נישט זאגען אז ביי מיר עסט מען דבר שיש בו נדנוד איסור ח"ו, זאל מען

יא

וכן מובא שם בשם כמה גדולים, לאסור הדגים קמנים שקורין סארדעליין. והגם כי אולי אין חשש בהדגים בעצמם, אבל האומנים מערכים בשמן מינים אסורים ע"י חכמת הקעמיק"י ועיי"ש. ומובא בחכמ"א שירק שקורין קריפץ שמניחים באוגרקים, אין לך עלה ועלה שאין בו כמה תולעים והוא בדוק ומנוסה. וכן גרינע פעטערזיי"ל שמשימים בהרוטב, והגם שמהכהבים אותו באש אין מועיל כלום, ועיין בחכמ"א. וי"ש אחד הראה האיך אחר העברה באש בטוב, שהניח אותם כנגד החמה רחשו הרבה מילכיין. וכן בעשב הנק' קארפיא"ל הנראה כמו גבינה זה ג"כ מלא מילכין ותולעים, והעולם אינם נוהרים, ויר"ש יזהר על נפשו. וכן עדשים (וגרינע ארבעסיין) שכיח בהם הרבה תולעים, וגם קרוי"ט הוא מלא תולעים, ואלו האוכלים אותו [יזהרו] שבאם נתחתך לשום בחביות ושהו אותו יום אחד אז צריך בדיקה מחדש. ובענין החומץ אין שום תקנה רק שיבשלו אותו, ואח"כ יסננו אותו בדבר עב. ואם ישנהו יותר משלשה ימים אין מועיל כי נעשה עיי"ז מחדש תולעים. וכל י"ש ישמור נפשו מכל אלו הדברים הצריכים בדיקה. וגם אם חתך איזה פרי וחתך עמו תולעת, צריך קילוף מסביב. וגם הסכין צריך נעיצה בקרקע, או לקנחו היטב. ואכתוב לך, למי שאפשר לו להזהר, מה שכתב בסה"ק זאת חקת התורה וז"ל: ודע שהאלק"י האר"י זלה"ה הי'

סיפורי מעשיות

אין מיין קעך מער קיין זאפערן נישט אריינברענגען. והמסובים רצו לחטוף שיריים מקערה שאכל ממנה הרה"ק ז"ל, ולא הניחם. כי אם קרא למשמשו ואמר שגם מזה המרק של שיריים לא יאכלו עוד וישפכנו לחוץ. וככה נשקט הרעש. עכ"ד הרב הק' מסיגעט זצ"ל.

וב"י הוא אשר לא יבוש ולא יכלם לדמות עצמו אפילו בדמיון כל דהו לגדולים שבדור הקודם. אבל עכ"פ כח קדושתם ואבירות לבם של קדושי עליון נבנ"מ ישפיע עלינו בעזרת השם יתברך שנחזק עצמנו לזכות אותנו ואת חברינו — וכמו שנאמר ונשנה למעלה — ונלך בעקבות אבותינו ואבות אבותינו בכל אשר נפנה. וחפץ השי"ת בידינו יצליח — רם ה' ושפל יראה — יראה בשפלותנו וירוממנו מאשפות דלותנו — כי קטן יעקב ודלו, ובושים אנו להרים פנים וממעמקים נקרא אל אחינו בני עורו נא והתעוררו נא. עכ"ל.

נפש ישעי'

קמט

אוכל ביצים צלויים* שלמים, ולא הי' חושש על הדם שנמצא בהם לפעמים, אבל אומר אני לא כל הרוצה ליטול את השם יבא ויטול, והראי' מהרב זלה"ה כי מה שהוא לא הי' חושש לדם מפני דאילו הי' דם בתוך הביצה שהי' בידו בודאי שהי' יודע, שלא הי' נעלם ממנו שום דבר גדול או קטן אשר נעשה בשמים ממעל ומתחת לארץ כ"ש שידע ממה שהי' בידו לכן לא הי' חושש לדם, אבל אינש דעלמא מי שהוא בעל נפש יזהר בזה, עכ"ל.

(מס' שולחן הטהור)

יב

יש לעורר להזהיר על מה שיש נוהגין לעשות מרקחת [איינגעמכטין] מפירות שלמים בלא בדיקה ואף שידוע שדרכן להתליע במחובר כמו פלוימע"ן וכדומה דלאו שפיר עבדי, דמבואר בפרמ"ג יו"ד סי' פ"ד שפ"ד סקכ"ו וכן משמע בש"ע שם סעיף ט' דפרי שדרכו להתליע אסור לבשל בלא בדיקה ואסור לבשל על סמך שיבדקנו לאחר הבישול מכמה טעמים, חדא דאין מבטלין איסור לכתחלה היכא דאפשר ע"י בדיקה מקודם אף שאין כוונתו לכך, ועוד שמא ישכח ויאכל בלא בדיקה, ועוד שכמה פעמים אינו ניכר כלל לאחר הבישול וא"א לבדוק היטב עכ"פ. ונ"ל פשוט דה"ה דאין לכבוש פירות בלא בדיקה מהני טעמי דכבוש ה"ה כמבושל (עי' יו"ד סי' ק"ה), ושייך אין מבטלין וגם שייך בי' כל הטעמים הנ"ל, ובפרט דרוב האיינגעמאכטצען מבשלים ג"כ בשעת עשייתן. שוב ראיתי בדרת"ש סי' פ"ד סקצ"ו וס"ק קי"ט שכתב כן דאסור לעשות מרקחת על סמך שיבדוק אח"כ בשעת אכילה ע"ש באורך.

אחר כתבי זאת מצאתי ראיתי בא"א מהגה"ק מבוסשאטש זצל"ה באו"ח סי' כ"א שמצדד במרקחת מפירות שלא נבדקו וכ' שיש צד היתר בדוחק כדיעבד בזה מ"מ כדי לזרז שידעו מעכשיו לפתוח ולבדוק יש לנהוג שלא לאכול מצד קנס ע"ש באריכות דב"ק [ועי' יו"ד סי' א' סעיף א' בהג"ה ובטו"ז רסי' ל"ט ובש"ע סי' ס"ה סעיף ה' במחבר ובסי' ס"ו סעיף ח' ברמ"א וצע"ק ואכמ"ל].

יג

נוהגין בהרבה בתים אפילו אצל בני תורה לעשות משקה או לעקוואר מהפירות שקורין ריביטצלי"ך ואינם יודעים שאסור לאכלן.

עיון בשו"ת בית היוצר יו"ד סי' י"ז שנשאל בזה כי אומרים שכראש הפרי הנ"ל שהוא כמו שושן נמצאים שם מילכין קטנים והאריך שם בתשובה וכתב דאסור לבשלו ולסנו ולאכול המשקה היוצא מהן דלכתחלה אין לסמוך על הסינון להתיר בלא בדיקה ובדיעבד צידד שם להתיר עי"ש. אמנם עי' בדרכי תשובה סי' פ"ד סקל"ט שכ' דלפי דעת הפרי מגדים שם סקמ"ו והכ"א דבמילכין אף הרומב אסור ולא מהני סינון א"כ אפילו בדיעבד אסור. ומה שאנו מקילין ושותין המצלינ"ע סירו"פ אף על פי שידוע שהי' מלא תולעים בשעת החימוץ קודם הבישול וסומכין על הסינון פשוט הוא משום שאנו רואין שאין התולעים קטנים כ"כ עד שיעברו דרך המסנת עי"ש. וכן יש תח"י תשובה ממרן הגאון צוה"ר חיים צבי פ"ב האבדק"ק סיגוט וצל"ה שהעלה להתיר לעשות סירופ ממצלינע"ם אבל לא מהפירות הנ"ל והאריך שם בכירור ההלכה בטמו"ד ופלפול נחמד ונעים.

ועיין בקצש"ע סי' מ"ו שכתב באגוזים שכיחים מאוד מילכין והמבחו לזה שלוקחין את האוכל מתוך הקליפה ומכין בקליפה על איזה מקום הם קצת יוצאין מילכין שנשארו בתוך הקליפה וצריכין לזוהר בזה מאוד עכ"ל.

ועיין בחכמת אדם כלל ל"ה ובדרכי תשובה סי' פ"ד ס"ק קפ"א וקפ"ד ובקצש"ע שם דבתוך הדגים נמצאו לפעמים תולעים במוח או בכבד או כמעיים או כפה או באזנים או אצל הסנפירין, וכן בהערינג שכיח בתוך החלב תולעים דקים וצריכין בדיקה שם היטב עי"ש בפנים דכריהם באה"ט ועי' בשו"ת תשורת ש"י סי' תקמ"ז (שמע ישראל).

יד

החובא רמיה עלן לבדוק המאכלים מאד מאד כדי שלא ליכשל בהם, ובפרט בענין התולעים רבה המכשלה שיש תולעים שאי אפשר למצאם על ידי בדיקה, ויר"ש ינהג בהם איסור לגמרי. וכבר צווחו ע"ז בסה"ק צעקה גדולה ומרה שהרי כל אשר בשם ישראל יכונה לא יאכל נבילה ומריפה או בשר חזיר וכדומה אם יתנו לו כל כסף וזהב שבעולם, ואם ירצה לאנסו יסכול עונשים מרים ולא יעבור אע"ג דחייך ימעם אקלידי דחזירי וכדומה, וכי דייקת באכילת נבילה ומריפה וחזיר ליכא אלא לאו אחד, ובאכילת תולעת א' איכא ד' לאוין ובאכילת

נמלה ושרץ העוף ה' לאוין, נמצא האוכל בלי זהירות ובלי בדיקה כמעט רגע אוכל מאה תולעים ועובר עליו תילי תילים של לאוין בשאמ נפש בלי שום הנאה כלל רק ממיעוט זהירות. על זה וכיוצא בזה נאמר הוי מושכי העון בחבלי השוא הנה כי כן ושמת סכין בלועך אם בעל נפש אתה. וצריך להזהיר העם על זה. כי ישראל קדושים רוצים להיות גדורים ופרושים אבל הם שוגגים, ולשומעים ינעם ותבא עליהם ברכת כל טוב פלה.

(מס' פלא יועץ)

טו

ואם נזדמן לאדם איזה מאכל שהוא ספק* איסור כמו חלב, שאינו יודע אם עמד ישראל אצל החליבה, או מאכל שהוא ספק אם הוא כשר מחמת שאינו יודע אם נבדק מדברים הצריכים בדיקה, כמו מתולעים וכנימה וכדומה, והוא מונע עצמו לכבוד בוראו, אז יכוין לקיים ויאמר בפה מלא שהוא מקיים מצות עשה ובחרת בחיים (דברים ל, יט) לפרוש מספק איסור, והוא ממנין תרי"ג לדעת רבינו יונה המובא בחרדים. ואם ע"פ הלכה מותר, או אפשר להמציא לו היתר, והוא מחמיר על עצמו לפנים משורת הדין, אז מקיים בזה המצוה ואת המעשה אשר יעשון (שמות יח, כ) שהוא מורה על מ"ע לעשות לפנים משורת הדין, והוא ממנין תרי"ג לדעת הסמ"ק. ואם נזדמן לו מאכילתו איזה חשש מתערובות איסור והיתר, כמו תערובות בשר וחלב, אז בעת פרישתו מזה מחמת גזירות הבורא יכוין לקיים מצות

סיפורי מעשיות

(שמעתי מהרב ר' יואל אשכנזי ז"ל)

הרב הצדיק ר"ש מניקלסבורג זי"ע התארח פ"א אצל ארענדאָר בכפר אחד, והגישו לו שם כוס חלב לשתות ולא רצה לשתות. ובקשו אותו כמ"פ לשתות ולא שתה. ושאל אותו אחד ממקורביו למה לא רצה לשתות, והשיב הרה"צ ז"ל שאינו רואה את החלב. והתפלא האיש: הלא הכוס עמד על יד הרב על השלחן, והאיך אינו רואה אותו? והשיב הרה"צ: חכמינו ז"ל אמרו חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו אסור לשתותו, כלומר שחלב שחלבו עכו"ם ומי שהוא "ישראל" אינו רואהו, לכן לא ראיתי את החלב. וחקרו ובדקו אצל המשרתת וסיפרה האמת שהיום הי' החלב מחליבת עכו"ם, זי"ע.

ל"ת לא תבשל גדי בחלב אמו (שמות כג, יט) שהוא נחלק לשתי לאוין, איסור בישול, ואיסור אכילה והנאה, כי הנאה בכלל אכילה. וכן אם אוכל ויש לפניו שני מיני מאכלים על השולחן, והיתה הברירה בידו לאכול שניהם יחד רק מחמת ציווי הבורא הוא מונע עצמו, וכן אם מזדמן לו שנתנו לו בישול שומן במקום חמאה או סכין וכדומה אז קודם פרישתו מזה יכוין לקיים הלאו ולא תבשל גדי וכו', שמשמע או איסור בישול או אכילה והנאה.

טז

וככה אם נזדמן לו חלב או חמאה וגבינת, והוא מסופק אם עמד ישראל בשעת חליבה כידוע כי גזרו רז"ל מפני חלב היוצא מן הטמא, והוא איסור מן התורה מכלל הפסוק (ויקרא יא, ד) אך את זה לא תאכלו שהוא בכלל זה כל היוצא מן הטמא, וכן ביצה מעוף טמא מן הפסוק (שם, יז) ואת בת היענה זו ביצתה, והוא הדין לכל האסור כיענה וכביצתה שהוא עוף טמא, דהיינו היוצאין מן הטמא כמבואר ברמב"ם בפ"ג מהל' מ"א, ובגמ' חולין דף ס"ד. וצריך לכוין בשעה שמונע עצמו מזה לקיים זה הלאו שהוא מקיים לאוין דרבנן שהוא מפני חשש לאו מן התורה, וביצה טמאה היא לאו מן התורה אשר דרשו מפסוק ואת בת היענה. ואם מצא קורט דם על הביצה שהוא מדרבנן שגזרו משום דם עוף שהוא מדאורייתא (ויקרא ז, כו) וכל דם לא תאכלו לעוף ולבהמה, ואם נמצא על הקשר של ביצה דם מקום שמתחיל להתרוקם העוף אז אסור מן התורה.

סיפורי מעשיות

מעשה שאירע אצל רבינו בעל דברי חיים זצ"ל אודות חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו

בעיר צאנז, ברחוב היהודים, הי' שם בית גדול שהי' שייך להאדון הבארוך, והיו בו כמה חנויות ודירות, ודרו שם רק יהודים לבד. ואני רפאל הכותב הייתי ג"כ דר בבית הזה, והי' בבית הזה חצר גדולה ורפת גדולה שעמדו שם בהמות של האדון בעה"ב, והי' יהודי אחד שהי' רגיל לבוא שמה בכל יום באשמורת הבוקר עם הכלים שלו, וחלבו לו לתוך כליו ולקח החלב לביתו, ובימי רבינו ז"ל שהי' מנהגו להיות נייעור כל הלילה ולעסוק בתורה, וגם האברכים היו רגילים להיות נייעורים כלילות בביהמ"ד ועסקו בתורה,

וכשמונע עצמו בשעה שנודע לו איזה שאלה, אז יכוין לקיים הלאו וכל דם לא תאכלו ולא דרבנן. ואם נודמן שאלה כגון שנמרף איזה עוף מחמת שבירת עצם וכדומה, אז בשעה שמונע עצמו יכוין לקיים הלאו ובשר בשדה טריפה לא תאכלו (שמות כב, ל) שהוא בכלל כל הדברים הנמרפים מחמת שאינו יכול לחיות כידוע.

יז

וכן צריך כל אדם להזהר ממאכלים שמזיקים לו לפי טבע בריאותו. ומובא בחרדים, שאם אכל מאכל כזה אז עובר על ושמרתם

סיפורי מעשיות

וגם אני הייתי בתוכם, וכשהייתי רגיל לילך לביתי מביהמ"ד כבוד ה' היהודי חולב שם בחצר, והייתי רגיל לשתות חלב תיכף מהחליבה אצל היהודי. פעם אחת יצאתי מפתח ביתי להחצר אל החליבה לשתות חלב, ומצאתי שהערלית חולבת בעצמה והיהודי לא ה' שם, ועדיין היו כל שעדי הבית נעולים. סיפדתי זאת ביום לפני הבית דין צדק, ואמדו לי שלא יפה עשיתי, שהייתי צריך לקרוא עוד איש אחד שנהי' שני עדים בדבר שיוכלו לקנוס את האיש. על כן אמרו, שנכון שלא לדבר מזה היום כלל, כי בוודאי יארע כזאת עוד פעם, ואז אקרא אלי עוד איש אחד ויוכלו הבד"צ לעשות מה בדבר, וכך ה'. איזה ימים אחד זה אירע שנית שראיתי שאין ישראל עומד אצל החליבה, וקראתי עוד אחד שיראה זאת. וביום הלכנו אל הבד"צ וסיפרנו זאת לפניהם, שדאינו שחלבו החלב עבור היהודי ולא עמד שום ישראל בעת החליבה. וילכו הבד"צ אל רבינו ויספרו לו המעשה, ויקראו אותי וגם את העד השני אל רבינו שנספד לפני רבינו גופא דעובדא. וסיפרנו שנית שמה, ומתוך הדברים נעשה ג"כ רעש על שאר הסוחרים החולבים שהרבה מהם אין עומדים אצל החליבה, ושלח רבינו לקרוא גם אותם, וקנסו את כולם. ואמר רבינו ז"ל בזה"ל: שלשה דברים קבלנו מחותני הרב הגאון מלייפניק ז"ל איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה, ואחד מהם הוא שחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, אין הטעם שמא יערבו בו חלב טמא, כי זה הטעם גילו החכמים רק לפני העולם, רק יש טעם כמום בדבר שחלב שחלבו עכו"ם אסור. והי' בצאנז חסיד אחד, ר' משה שמואל ז"ל, והיתה דרכו שלא לאכול בדרך רק מאכלי חלב ולא בשר, וכששמע זאת מרבינו ז"ל לא רצה עוד לאכול בדרך מאכלי חלב. כתבתי זאת למען המצוה לספר הדבר.

(ספר דרכי חיים (כל הכתוב לחיים) אות ב')

לנפשותיכם. ואם נחלה ח"ו נענש בשביל ביטול תורה ותפלה, ולפעמים ח"ו תלוי בחיי נפשו לשונאיו. וכן לא יאכל שום דבר שיש סכנה ולא שום דבר המשכח תלמודו, וגורם בזה סתימות הלב כמו לב של בהמה ועוף, כי המה מטמטמים הלב. וכן מכף ששואבין בו זוהמת המאכל, וכן מחמירים מלאכול בקדירה שמבשלים בו. ומובא בספרי יראים שטוב ליהרהר* אפילו בתינוק בן יומו שלא יאכל בלי נטילה שחרית, וכן מאכל שאכל עכבר או חתול, וכן לא ישתה מים משיווי רחיצה, ולכן יזהר שלא ירחוץ ידיו אפילו במקצת מהכלי שרוצה לשתות ממנה. וכן לא יאכל מאכל שנגע אדם קודם נט"י שחרית בלי נטילה, וכן לא יעמיד שום דבר מאכל תחת המטה ששכח שם כתות החצונים הטמאים רח"ל. וכן אמרו רז"ל לא יאכל אדם מעומד ולא ישתה מעומד מחמת סכנה, ולא יעמוד תיכף אחר אכילה ושתי', וכן לא ילך תיכף לישן אחר אכילה כי אם אחר ב' שעות, ויהלך ד' אמות לכל הפחות אחר אכילה.

ודע אחי כי לא כתבתי לך רק רמזי דברים, כי א"א לפרש הכל, וזה תלוי הכל בקדושה, כי באם אינו נזהר ממאכלות אסורות טמא טמא יקרא, ואשרינו מה טוב חלקנו כי קדשנו השם במצותיו, והפריש אותנו מכל האומות לאכול מאכלים מהורים כדי שנתקדש לפניו ב"ה וב"ש. ותדע אחי אהובי כי כ"ז תלוי בידך, כי בחנתי ונסיתי בדברים הרבה שמסרתי נפשי על חומרת המאכלים, ועזר לי הקב"ה ממש למעלה מן הטבע, כי כשאדם מוסר* נפשו, אז הקב"ה שומרו בעצמו ומצילו מדברי איסור. בין נא אחי ותראה נפלאות הכורא, וגם לא תפחד מחולשת גופך ח"ו, כי בזה שתבטח על הכורא ב"ה, כמובא בסה"ק צוואות הריב"ש לענין המתענה שמכח בטחונו בה' נתחזק גופו וכחו, ומה טוב אם הוא על הדרך שלא יאכל רק מאכלי חלב כל ימות השבוע, וגם זה בהשגחה מעולה, וגם לא יוקשו לו כל הדברים רק עד שירגיל עצמו לזה, כי היצר דרכו להטיל פחדים על האדם, אבל באמת אחר ההרגל בניקל הוא לקיים כל הדברים הללו, וגם הוא מושגח מבעל הרצון העליון, כי זה הכלל בדרך שאדם רוצה לילך מוליכים אותו. וכ"ז לא כתבתי בכלל, אלא בפרט, כי לפעמים מחמת חולשות ויסורים א"א להשגיח כי הוא פקוח נפש ח"ו, אבל אם תבקש רחמים מה' לא תגיע לידי זו המדה, וימציא לך בכ"פ מאכלים מהודרים ובשרים, בפרט ההולכי דרכים, אם אוכל אצל בעה"ב אינו הגון מחמת

בושה, עובר משום לא תחניפו את הארץ, מלבד אמורי המאכלים, וגם בענין ממון לא יוסיף ולא יגרע מאשר קצבו לו משמים השפע.

ודע אחי אם נודמן לאדם איזה מאכל ויש בו חשש איסור, או מצד חומרא, והוא תאב לאכול, בפרט כשהוא חלוש ורעב, ועומד בנסיון ומשכר תאותו, ומקיים ושמת סכין בלועך, או בזה*נתרומם ונתנשא בשמים מאד, ומתכפרים לו הרכה עונות יותר מאשר התענה למאות תעניותים. והוא דמיון שאדם עומד בנסיון של תאוה הידועה רח"ל, ובפרט שלא יתגאה לבו, ואולי רק בשביל זה הנסיון בא לעולם, ומוסיפים לו מן השמים קדושה על קדושה, ובפרט אם יש לו עוד בושה מלעגי הלצים או כדומה, ורום מעלה זאת אינו ידוע רק לבורא אחד כפי ערך הנסיון שלו, ומה טוב חלקו ונעים גורלו. וכ"ז מובא בספרי יראים.

(שלחן המהור)

פרק י"ט

בחוב הזהירות מאיסור דגים טמאים

א

מקונטרס התקנות של ועד הארצות מהגאון בעל הסמ"ע זצ"ל, מובא בסוף ספר כל בו: יש מקומות ידועים בוואלחוזא שצדים שם דגים כשירות וטרפות יחד ובדוק ומנוסה שמולחין ומיבשין אותם יחד לכן צריכים להזהר שלא יקחו מיד כל אדם מאותן דגים היבשים כי אם מאיש ידוע שהגון הוא. שום אדם לא יקבע עצמו לשתות בכתי משתאות של גוים והקובע עצמו לשתות שם הוא בכלל הריקים והפוחזים וכו'.

אזהרה להפקרות בשוק הדגים

דגים טמאים הדומים לבשרים — המכשולים במין הנקרא „פילעט”

מאת הרב הגאון יוסף יונה צבי הלוי הורוויץ ז"ל

מל' אב"ד פרנקפורט ואו"ד

לא ראיתי עדיין מי שיתעורר ויעורר בהפקרות הדגים וביחוד בנוגע הדגים הנמכרים בשם „פילעט”, היינו אחר שהוסר מעליהם עורם ועצמותיהם ואין לדעת מאיזה מין דג הוא, ומאות אלפי ישראל מהם המדקדקים בכשרות ומהם שלכתחילה לא ניחא להו להתנאל

במאכלות אסורות, יכולים להכשל בדגים טמאים באכילת הפילעט ודגי הקופסאות השונות.

יש לעורר, שאין לסמוך כלל בהכשר דגים במה שכתוב על הכריכה השם המפורסם לכשר. חוץ ממה שאין לכתובת זו שום נאמנות, מצד הדין אין לסמוך כלל על מה שמכונים בשם מן השמות המפורסמים לכשרים, מפני שברוב המקרים נכללים תחת שם אחד כמה מיני דגים טמאים שדומים ממש לכשרים כמבואר ג"כ בתעודות הממשלה, ובפרט שנכללים באותם המינים גם דגים כאלו שיש להם מין קליפות הדומות לקשקשים וע"פ הדין אינן נחשבות לקשקשים כלל וכלל.

סיפורי מעשיות

מספר מה"ד: הרב הגאון מו"ה שלום יוסף ה"ש ז"ל האבד"ק יוזעפאף כתב אלי כדברים האלה: אחרי עבוד שבועות אחדים מאת בוא דבינו (הוא הגהצה"ק נוב"י זללה"ה) להעיר פראג, היתה סעודת ברית מילה בבית אחד מגדולי וחשובי עיר פראג, ונתוועדו שמה גדולי התורה מיקידי קרתא ובדאשם הגאב"ד, אז אמרו בלבם מתנגדיו להפיק זממם, והתייעצו לקנתרו בהלכה, ותארו שאלה בעצם קולית שנשברה, ואדני השאלה הטבעו באופן שיהיו בה פנים לאיסור ופנים להיתר, ונתנו העצם ליד ריש דוכנא אחד וצוו עליו, כי באמצע הסעודה יבוא לשאול שאלה זו להרב, וכן עשה, ורבינו פתח בהיתרא תחלה ודן בו להקל, אז סבבוהו לקפחו בהלכה ופלפלו עמו עד אשר הכריעו להחמיר. וכאשר ראו כי גמד בדעתו להחמיר, חזרו עוה"פ בחריפותם להראות פנים להתיר, וכן שנו ושלשו, עד אשר כמעט נלאה להכריע בזה, אז פתח פיו בחכמה ואמר להם: אנא אהוביי, פתרו נא לי את אשר אשאל מאתכם. הנה המנהג בכל תפוצות ישראל, שיבחרו אלוף לראשם איש אחד, אשר על פיו יהיו נחתכים כל דת ודין באיסור והיתר ויסמכו עליו, ולכאורה הלא השגיאה מצודתה פרוסה על כל איש, ולמה לא יחושו לנפשם, פן ואולי בהמשך הזמן ילכד ברשת השגיאה, ויכשיר את האסור ויטהר את הטמא, והמה לא ידעו במה יכשלו? ולא ידעו ולא השיבו דבר והחרישו לשמוע תשובתו — אבל הוא הדבר, כי רק אם האמת מגמת פניהם, ויבחרו איש אשר דוח ד' בו ותורת ד' אפודתו ויראתו חתולתו שלא יכשל בדבר הלכה, ודייק וגריס להיות מתון ומסיק שמעתתא אליבא דהלכתא בסייעתא דשמיא, אולם לאשר אנוש עלול לשגיאות, יסמכו בזכותא דרבים המסייעו להורות כדת שלא יכשל בדבר הלכה. וזהו אמנם כשהשאלה היא שאלה מקרית באמת, אז זכות הרבים עומדת להמורה

ראה הצהרת הממשלה ע"י הדפרטמנט אוו אינטיריור מתמחלקה לעניני דגים וחיות, שנאמר שם בין השאר :

U. S. Dept. of Interior, Fish & Wildlife Service, Leaflet 418, August 1954:

In most species there is only a moderate degree of variability. In others, however, variations in individuals are pronounced, and the difference between extremes of the same species is striking. A notable example is the carp, in a majority of which the scales cover virtually the entire body, but in many cases more or less incompletely so, and there are all degrees of extent of scales covering between the extremes. It is interesting to note that in the carp, which appears to be universally considered a Kosher fish, some individuals have no scales.

סיפורי מעשיות

שלא יכשל בלשונו להודות שלא כהלכה, אולם אם השאלה לא נבראה דק לשעה לבעבור לקנתר את המורה, או זכות הרבים אין כאן ולכן האדם באשר הוא אדם עלול לטעות, יוכל בפיו לאמר כשר ואסור, טמא וטהור... המה דאו כן תמהו על חכמת אלקים אשר בקרבנו. בכל זאת לא עוממה האש העצורה בקרבם עליו ובמזימות זו חשבו עוד לנקום נקמת רבם ליום מועד ושעת הכושר.

והנה קרה שאלה על שור בוקא דאטמא ונשאלה מאת רבינו הגאבד"ק והורה בה כשר ויהי בעלות המנחה וידונו מתנגדיו כי טעה בדבר הלכה ברודה, ויהי בבוא רבינו לביהמ"ד, וידא את האנשים מתלחשים זה עם זה, הבין כי לא דבר דיק הוא, ויוודע לו, כי בשלו ההמולה הזאת, כי הגידו לו שהשאלה אשר יצאת מלפניו להיתר היתה כשגגה מלפני השליט, ויאמר להם כתרנו לי זעיד עד אשר אשוב לביתי להתבונן בה ואשיבה אתכם דבר. ויבוא לביתו ואחד עיונו ראה כי אמנם שגגה היא ותושי' נדחה ממנו, והדבר נגע ללבבו עד מאוד, ומרוב צערו פלגי מים ירדו עיניו ויבך, וכה נתנמנם וישן. והנה זקנו הגאון רשכבה"ג הרבי ד' העשיל זצ"ל, נראה אליו בחלום ויאמר לו: בני מזה דמעותיך מעיניך והבט וראה מ"ש התוס' האלו, ובדבריהם הוראתך ברודה, וייקץ. ויתבונן על דברי התוס' אשר הראהו וראה כי השאלה הלזו מפורשת להיתר. ומיד שב לבית המדרש, והמה עודם שם מיחלים לתשובתו. ויגד רבינו את הדברים להג"מ ד' זרח איידליץ ז"ל, והראה לו דברי התוס' הללו. קפץ וקרא, חי ראשי כי לא ידע כבודו דברי התוס' האלו

משמעות הדברים בלה"ק: „ברוב המינים ישנה רק דרגה ממוצעת של השתנות. אולם בכמה מינים בולטת ההשתנות בין הדגים של אותו המין ויש שההבדלים בין פרטי אותו המין מפתיעים. מין הראוי לציין הוא השיבוטא (קארפ), שברוב מיניהם הקשקשת מכסה את כל גופם, אולם ברוב המקרים הקשקשת היא פחות או יותר בלתי שלמה, ויש כאן כל מיני מידות של כיסויי קשקשים בין פרטי המין. כדאי לציין שהשיבוטא, שבדרך כלל נקראת דג טהור, ישנם כמה פרטים כבודדים ממנה שאין להם קשקשים כלל”.

הרבר הזה נאמר לגבי דגים שלמים, שאעפ”כ הטעות מצוי’ בהם שלא כל אדם מסוגל להבדיל בין דג לדג מאותה הצורה והמין שמוכרים כאן כחדא מחתא והא’ כשר והשני טמא. אולם מה רבה ונוראת המכשלה בדגים מחותכים ועשויים לפילעט מחותך שהסימנאים הגדולים ולפעמים גם בעלי הנויות מכולת מוכרים מבלי היכולת והדעת על נכון הרבה פעמים איזה פילעט הוא באמת מדג טהור והלקוחות קונים הכל וסומכים על שם כשר שנתן להם המוכר.

ג

והנה ידוע ומבורר מתעודות הממשלה ג”כ שבחתיכות דגים הללו שהוסרו עורן ועצמותיהן ונמכרים בשם „פילעט” אי אפשר בשום אופן להכירם ולהבחיןם אפילו ע”י מומחים ומכש”כ ע”י סתם בני אדם.

ו”ל העלון לעניני דיוג, „פישערי ליפלעט”:

Filshery Leaflet 214, June 1948, Page 5:

Without the skin it is practically impossible to identify the species of fish from which the fillet was prepared.

סיפורי מעשיות

מדעת עצמו. אז סיפר לו רבינו הגאבד”ק את חלומ. א”כ — אמר הג”מ ר’ זרח — שאביכם הזקן עומד לימינכם בהוראה, מעתה הנני מקבל מרות מאת כהד”ג בכל לבי ולא אוסיף להרהר אחריכם בהלכה, ומאז נהפך לאוהב. (שני סיפורים אלו שמעתי בשנת תרכ”ד בהיותי בלבוב והלכתי לקבל פני ש”ב כבוד הגאון מאיר עיני הגולה מו”ה יוסף שאול זצ”ל בלויט ידידי הרב הג”מ ר’ אורי זאב סאלאט ז”ל).

פירושו בלה"ק: „אחרי חשיפת עור הדג הרי למעשה אין להכיר עוד את מין הדג שממנו נעשה ה'פילעט'".

הרי ברור מכאן שכל דגים מחותכים שאין להן סימן, אפילו אם נתברר שיש להם שם המפורסם לכשר, אסור לישראל לאכלן, כמבואר בשו"ע יו"ד פ"ג בחתיכת דג בלא סימנים. רק אם יש עדות נאמנה מבני סמכא שראו והכירו את סימני הכשרות של הדגים לפני שנחתכו לפניהם ולא הסיחו דעתם מהם עד שנחתמו הקופסאות או הכריכות על ידיהם.

אמנם לדאבונו הרב זקוקים אנחנו לעורר שאין שום השגחה בעשיית ובמכירת הפילעטם ומיני הדגים הבאים מחותכים, בקופסאות או גלויים, והאוכלם הרי ברור שבנקל יכולים להכשל בדגים טמאים, ח"ו.

ד

ודכוננא כד הוינא מליא בארץ מולדתי שהמדקדים נזהרו אפילו מדגים מלוחים קטנים, „געשאלטע סארדעללען“, אף על פי שהי' בהם ראש ושדרה וק"ו חתיכות דגים שנקל להתערב בהם חתיכה מדג טמא רח"ל שלא בכוונה. וגם מה שקורים „געפילטע פיש“ אין לאכול אם אינו יודע בכירור שעשאן מדגים טהורים שלא נתערב בהן חתיכות מדג טמא, וגם שלא לקנות חתיכות דגים אלא מבר סמכא יר"א, כי רבה המכשלה בזה.

סיפורי מעשיות

יודע צדיק נפש בתמה

מעשה בר' יחיאל מיכל, שו"ב דק"ק קישלעטען, במדינת הונגריה **הרב** הקדוש ר' יחיאל מיכל נתגדל בבית דודו, הרב הצדיק המפורסם ר' קלונימוס קלמן, בעל מאור ושמש. ועוד בימי נעוריו התנכר הנער במעלליו; תורה ויראת שמים היו מנת חלקו, יום וליילה לא פסק פיו מגירסא ותפלה. היה חביב על הבריות, וחבה יתירה נודעת לו מאת רבו הקדוש, שהתאבק בעפר רגליו עוד מימי ילדותו. וכשגדל, והיה מלא תורה ויראה, אמרו להושיבו על כסא הרבנות באחת מערי ישראל, כי כולם ראו בו את האיש שעטרת הרבנות הולמתו, אולם הוא נמנע מלקבל כבוד זה, ולא רצה להשתמש בכתרה של תורה. ומכיון שפרנסתו לא היתה מצויה, וכן

אולם זאת לדעת שמלבד המכשול הזה יש עוד להזהר ולהזהיר בדגים מחותכים אף אם אפשר עוד להכיר שהגם מין טהור. כי הנה ידוע שהדגים אחרי חיתוכם קודם שמושמים בקופסאות או בכריכות, זקוקים לעבור בתמיסה ידועה ממי מלח בתכלית החריפות ושוהין שם זמן מה כדי לנקותם מכל מיני בקטריות, כמבואר בחוקי הממשלה, ראה „פישערי ליפלעט“ מחודש דזשון 48, מס' 213, צד 6-7 וז"ל:

After the fillets are cut from the sides of the fish, they are brined in a solution.

It is further suggested that the brine be dumped when it has become discolored with blood and diluted with slime, and fresh brine be prepared.

סיפורי מעשיות

קשה היה עליו להיות מצפה לשלחנם של אחרים, הלך ולמד הלכות שחיטה, מלאכה קלה וקדושה, המפרנסת את בעליה בכבוד. משנסמך מרבותיו השוחטים המובהקים, וקבל את ה"קבלה", נתמנה לשוחט בעיר קישליטה אשר במדינת הונגריה. כשנכנס לעיר והתחיל לעבוד את עבודתו, הפיל את תחינתו לפני ה', שיצליח את דרכו, לא יכשיר את הטריפה ולא יטריף את הכשר, ויזכה להיות נהנה מיגיע כפיו. וה' היה אתו, וברך את מעשי ידיו, וגם הקצבים דאו ברכה בעמלם. השוחט עשה את מלאכתו, מלאכת שמים, באמונה; עסק בהלכות שחיטה יומם ולילה, וכל סעיפי ה"תבואות שור" ו"שולחן ערוך" ומפרשיהם ומפרשי מפרשיהם היו שגורים בפיו. לא ידע מנוחה אף רגע, וחשש תמיד לשכחה, המצויה בלב האדם, שמא יגיע חס ושלום על-ידה למדרגת אותם הטבחים, שאמרו עליהם: „כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיתו" (חולין ט', עמוד א'). הוא טרח, וטרחתו לא היתה לשוא; את הכל ידע על צד היותר טוב, היה מומחה בהשחזה, ידו היתה אמונה בשחיטה, ידע בטיב הבדיקה, וכל דבר קשה בעיר יביאו אליו. האומנות הקדושה היתה חביבה עליו, ולא הסיח דעתו ממנה אף רגע. ובעיקר שם לבו לה"חלף" והקדיש לו הרבה מזמנו; הוא היה כלי שעשועיו, כל מעיניו שם בו, ובהשחזתו עסק בקדושה ובטהרה. כל חייו השקיע בהכנת המאכלת, והדברים הגיעו לידי כך, עד שבסוף ימיו העידו צדיקי הדור, כי על סכין השחיטה שלו שורה שם הויה ברוך הוא. בדרכי חייו היה השו"ב איש תם וישר, נחבא אל הכלים, הצנע לכת עם ה', ומכניס אורחים. בני עירו כבדוהו על מדותיו הטובות, על ישרו וצניעותו, אבל לא ידעו עד היכן

וז"ל בתרגום ללה"ק: „אחרי שהפילעטס נחתכו מצדדי הדג זקוקים הם לשרי' מתמיסה (מי מלח חריפים). יש לעורר שיש לשפוך את התמיסה אחרי שנתלכלכה בדם ובציר הדגים ויש להכין תמיסה חדשה. פרקי חליפת התמיסות תלויים בכמות הדגים הבאים לשרי'."

יש לעורר שאין מחליפין את מי המלח רק לאחר שנעשו עכורין בתכלית העיכור מהציר והדם, ואפשר מאוד שאחרי ששרו את חתיכות הדגים הטמאים שורין מיד אחריהן את הפילעטס של הדגים המהורים, וכיון שהמים הם חריפים מאוד הרי יש להם דין ציר, המבואר ביו"ד סי' ק"ה סעי' ב' וז"ל: ואם הוא כבוש בתוך ציר או בתוך חומץ אם שחה כדי שיתננו על האור וירתיה ויתחיל להתבשל הרי הוא כמבושל (כלומר שנאסר כולו) ובפחות משיעור זה לא נאסר אלא כדי קליפה ע"כ. ומבואר בש"ך יו"ד ק"ז סו"ס א', מ"ש מהרא"י בהגהת ש"ד סי' כ' דגג טמא שכבשו עם דג מהור אסור מדאורייתא שאז יוצא עיקר הציר והלחלוחית עכ"ל. ועי' בפרי מגדים יו"ד סי' ק"ה סק"א במשכבות שכ' דנראה מהפוסקים דכבוש בציר הוא מדאורייתא, וראה עוד באחרונים ז"ל בזה.

סיפורי מעשיות

צדקתו מגעת. עד אשר היה מעשה ונתפרסם שמו בעיר וטבעו יצא בכל העולם.

ומעשה שהיה כך היה.

פעם אחת היה יום שוק גדול בעיר, וקצב אחד קנה פר בן בקר לשחיטה. הפר היה גדול וחזק, פר פרא, שהטיל אימה על כל הרואים אותו. הכניסו לרפת, וקשר אותו בשלשלת של ברזל אל אחד מעמודי העץ החזקים, שהרפת היתה נשענת עליהם, שיהא עומד שם עד שיגיע יומו להשחט. בהיותו שם לבדו, נתבהל הפר לפתע פתאום, והתחיל קופץ ורוקד, ומפני שלא היה שם איש להשקיטו ולרסנו, הלכה הבהלה וגדלה, עד שהגיעה לידי שגעון. ובטרופן דעתו הגדול עקר את עמוד העץ שהיה קשור אליו וברח מן הרפת. רץ ברחובות העיר בבהלה, ועמוד העץ התלוי בצוארו מזדקר לפניו, וברוצו נתקלו רגליו מדי פעם בפעם בעמוד הנגרר ופחדו גבר והלך. בדרכו בא הפר למקום השוק, מקום שם נתכנסו ובאו המון בני-אדם ליריד הגדול, השתולל לעיניהם ופגע בהרבה מהם. בראותם את הפר ואת מעשיו, התחילו לצעוק, והצעקה מקיפה את כל העיר: „מזיק ברשות הרבים!". קמה בהלה

וכן יש להשגיח שלא לחתוך הדגים בסכינים שנחתכו בהם הטמאים עד שידיוחן וישפשפן היטב, וכן שאר הכלים כמבואר בש"ע יו"ד סי' ס"ד סעי' ט"ז ועיי"ש.
 (נעתק מירחון רבני "המאור", למהר"ר מאיר אמסיל שליט"א)

ה

בדבר דגים טמאים מעושנים (סמוקד פישעם)

הציבור היהודי החרד ונזהר מאוד שלא להביא לתוך בתיהם שום בשר של חשש טרפות, לדאבון לב, לא ידוע להרבה ממנו, שכן הדין בנוגע דגים טמאים, שזה אסור כמו שזה אסור. יש צורך גדול לפרסם ברכים האיסור של דגים טמאים, למען ידע כל יהודי את חומר האיסור, וישמור נפשו מלהיכשל בהם.

פיפורי מעשיות

בעיר ובני-אדם נסים מנוסת חרב; בא מורך בלבבם. הנאספים ביריד ברחו ובאו בבתים הסמוכים, ואלה אשר ישבו בפנים לא העיזו לצאת החוצה, פן יפגע בהם הפר בדרך. משראה הקצב את האסון הגדול אשר קרהו, צווה להכריז בכל העיר, שעתיד הוא ליתן חמש מאות ר"כ לכל איש, אשר יעלה בידו לתפוש את הפר השוטה חי, ולהביאו אליו. אך לא היה איש בכל העיר, בין מבני-ברית בין משאינם בני-ברית, שיסכן את נפשו ויעשה כדבר הזה.

בשעה זו, תשע בערך, עמד השוחט ר' יחיאל מיכל בחדרו המיוחד והתפלל תפילת שחרית בהתלהבות גדולה, ולא ידע מכל הנעשה בעיר. אך כאשר הגיעה השמועה הזאת אל בני ביתו, והם יצאו בבהלה לסגור את החצר, כי פחד השור הדורס נפל גם עליהם. התחיל השוחט להרגיש ברוח שאינה מצויה המגשבת בביתו. כאשר כלה את תפלתו פנה אל בני-ביתו ושאל אותם: "מדוע אתם נבהלים כל כך? ומה קול הרעש אשר בחוץ?" ענו ואמרו לו: "פר שוטה משתולל בחוץ ודורס הוא וטורף כחיה רעה". שמע את הדברים היוצאים מפי בני-ביתו, ולא אמר להם מאומה, רק בא אל חדרו פנימה, נטל את תיק הסכין שלו ויצא החוצה. אמרו בני-ביתו לעכבו משום סכנה, אך טרם אמרו לו דבר יצא ונעלם מעיניהם, ולא ידעו לאיזה צד פנה. בלכתו ברחוב ראה בני-אדם רצים בבהלה, עמד ושאל אותם: "באיזה רחוב נמצא הפר?" השיבו לו: "הוא עתה ברחוב הסמוך לשוק הגדול, לכן אל ילך אדוני בדרך זו, כי היא בחזקת סכנה". נענע להם בראשו והמשיך את דרכו

חנות של דגים מהורים וממאים

מארקעט של דגים, שמוכרים שם דגים מהורים וממאים והפועל המנקה ומחתך את הדגים משתמש בשולחן אחד ובסכין אחת, נכון לאסור זה בכל תוקף ולהכריז שכל מי שיראת ה' נוגע ללכבו ואינו רוצה להגעיל את נפשו חלילה, באיסורי תורה של אכילת שקצים ורמשים לא יקנה במארקעט כזה, עד שתהיינה שתי סכינים בעד המהורים לבד ובעד הממאים לבד, והעיקר שיהיו שני שולחנות, בעד המהורים לבד ובעד הממאים לבד.

ואם משום שתי סכינים בדיעבד יש להתיר, אבל לא לכתחילה, יען כי כל אשה משפשפת היטב את חתיכות הדגים קודם שמשוימה אותן בקדרה לבשלו, אבל משום שולחן אחד יש לאסור גם בדיעבד, משום חשש ספק איסור דאורייתא, כי כפי שאמרו לי הרבה פעמים, מוכרי הדגים מולחים את הדגים בשביל לקוחותיהם ושוהים שם הרבה יותר מכדי שיתן על האש וירתיה, ויש בזה חשש ספק איסור דאורייתא כמבואר ברבנו הרמ"א בסי' פ"ג ס"ה. ובנוגע לשתי סכינים הדבר מבואר בסימן ס"ד ש"ך סקי"ד. ועיין בדברי רבנו הש"ד מכיאם הרב בעל ערוך השולחן. גם חשש של ציר ממאים ומהורים ביחד, אבל שומן דגים ממאים הנו איסור לאו לכל הדעות. ועיין בתוס' חולין ה. ע"ב ד"ה אגר, להלכה ולמעשה להצריך שתי סכינים ושני שולחנות. ("המאור")

פיפורי מעשיות

עד אשר הגיע למקום שראה שם את הפר היטב, כשהוא קופץ ורוקד ונוהם נהימות משונות. שהה שעה קלה, הביט בכל הסביבה ולא ראה נפש חיה בכל השטח; כל האנשים נמלטו על נפשם מפני פחד הבהמה. הסתכל כלפי מעלה וכוון את לבו לאביו שבשמים, אחד כך הוציא את החלף מתוך התיק, והוא נוצץ באור השמש ככלי כסף טהור. החזיק אותו בנציב הקצר, והעביר את הלהב על כף ידו משני הצדדין, בדק את חודו בצפורן, ומצאו חד וחלק. משגמר את הבדיקה, נתקרב יותר אל הפר, שלח את ידו שהחזיק בה את סכין השחיטה, כוון את עיניו אל הפר המשתולל, ושפתיו דובבו: "הבט נא וראה את המאכלת הנאה הזאת! ראויה היא לשחוט בה גם את שור הבד

עוד ברבר הרגים המעושנים והרגים בקופסאות

ראשית מעשה הדנים, היא מה שכובשים אותם בציר חריף כל כך, שהנם מתכשלים שם לגמרי. יש שכובשים שם דגים מהורים עם טמאים, ובכל אופן משמשות אותם החביות אשר לכבישת הטמאים מיד אח"כ לכבישת המתורים.

אחרי כבישתם, באמת כבר ראויים לאכילה, אלא למען לתת להם מעם מיוחד מעשנים אותם במקום מיוחד לכך. ישנם דגים שמעשנים אותם רק בחום מצומצם של שמונים דרגות, ובאלו החשש

פיפורי מעשיות

בירושלים לעיניי שבעה הרזעים, בבוא משיח צדקנו במהרה בימינו. ובכלי מפואר זה אני בא אליך כעת, ואומד לקיים בך את מצות שחיטה, המצווה עלינו מפי הגבורה". כאשר כלה השוחט את דבריו, נח הפד מזעפו, פסק מלדלג ומלרוץ, ועבר בשקט ובנחת את כל אורך הרחוב, מקצה האחד עד קצה השני. הליכותיו היו ישרות ומדודות; הלך מעדנות, פסע לאט, פסיעה אחרי פסיעה, וכשהגיע אל המקום שהשוחט נצב שם, וחלפו הנוצץ בידו, חדל מלכת — ועמד. האנשים, אשר היו בבתים הגדולים שברחוב ההוא, עמדו על יד החלונות והשתוממו, ולא העיזו לצאת החוצה גם אחרי דאותם את ידו הגדולה של השוחט, כי לא האמינו למראה עיניהם. רק אחד היה שירד מן העליה אשר בביתו והתחיל להתקרב אל השוחט, הלא הוא הקצב בעל הפד. בדאותו אותו ר' יחיאל מיכל מרחוק, קרא אליו ואמר לו, לגשת ולקשוד את הפד לשם שחיטה. אולם הקצב פחד מלגשת, פן יגפהו הפד בחמתו, ורק אחרי שהשו"ב הבטיחו שלא יאונה לו כל דע נאות לעשות כדבריו. כאשר נגש הקצב אליו, כרע הפד ושכב לפניו; אז הסיר את הקורה מעל צוארו, ואסר את רגליו בחבל, כנהוג. אחרי כן קרב השוחט, בא אל הפד, העביר את כף ידו על עורו והחליק את שערו, והוא נשא את עיניו והביט אליו בחבה. וכשהרים ר' יחיאל מיכל את החלף, והתבונן בו היטב ובדקו שוב, פשט הפד את צוארו לשחיטה. מיד הוריד השוחט את ידו, ברך על השחיטה עובר לעשייתה, ושחט את הפד, בדק אותו במקומו ויצא כשר לכל הדעות, וכל תושבי העיר היהודים לקחו בשרו לכבוד יום א' של חג שחל להיות בשבת.

יותר קטן. אולם ישנם כמה מיני דגים צלויים ומעושנים, הכאים לשוק חתיכות חתיכות, שאחרי כבישתם צלויים אותם בחום תנור של כמאתים וחמשים מעלות, שמשמעותו חום של גיהנום ממש. את הדגים כטרם העברתם לתנור העישון והצלי' מסדרים אותם על רשתות ברזל ארוכות המועברות עם הדגים דרך התנור. הרשתות והתנורים וכל כלי העישון והצלי', נוטפים משמנונית הרכה הנבלעת בתוכם ובגבם ובכל עבריהם, בשעת צלית הדגים בחום החזק הזה. יש לשער שכמעט כל בתי החרושת לדגים מייצרים כל מיני דגים, טהורים וטמאים, אם לא ביחד אבל בזה אחר זה בלי ספק. כך אפשר שבבוקר צלו דגים טמאים כמו צלופחים (איל), אספנים (שמערדזשען) וכדומה, או מיני שרצים הנפוצים בשוק, לדוגמא מיני צבים וצפרדעים או „שרימפ" ו„סקעלאפ" וכדומה. חום התנור הוא יותר ממאתים וחמשים מעלות, והתנורים והרשתות וכל כלי הצלי' בלועים ורוויים ונוטפים משומן השרצים והדגים הטמאים, ומיד אחר כך צלויים ומעושנים בתנור ובכלים הללו את הטהורים, הנמכרים בכל מקום ובכל חנות כדגים כשרים בתכלית הכשרות.

במקרה שאין הרשתות רטובות למדי משמנונית, הרי כתוב מפורש בספרי ההוראה לעיבוד הדגים, שיש למשוח את הכלים בחלב חזיר (לארד).

ח

אופן הכבישה והכישול (במקום הצלי' והעישון) נוהגים גם עם הדגים בקופסאות (סלמן, טונא וכדומה) שברוב בתי החרושת הרי מייצרים שם אלו הטהורים עם טמאים וכפרוצדורה הנ"ל.

פיפורי מעשיות

אחר הדברים האלה הוציא הקצב חמש מאות ר"כ ואמר לתתם לשו"ב, כאשר הבטיח מדאש, ליתן סכום זה לאיש אשר יעלה בידו לתפוש את הפד חי. אך השוחט לא רצה לקבל ממנו אף פרוטה. באמדו שהוא לא שמע כלל מהכרות הקצב, וכל מה שעשה לא לשם שכר עשה, וכל כוונתו לא היתה אלא לקדש שם שמים בדבים. ומאותו יום ואילך נתפרסם שמו של השוחט, ושמעו הולך בכל המדינה, ואנשים נהרו אליו מכל קצות הארץ. זכותו יזכות כל הצדיקים תגן עלינו, מכל צרה תצילנו, ונוכה לביאת הגואל במהרה בימינו, אמן כן יהי רצון, אמן ואמן.

יוצא ממילא, שכל סתם דגים מחותכים או מעושנים וצלויים או מבושלים, יש להתיחס אליהם בזחירות רבה, וכל הירא לנפשו ידקדק בכל מיני דקדוקים לדעת מה הוא מכנים אל פיו.

אציין לדוגמא שישנם מוסדות הנקראים, "ישיבות", ומסדרי המשתאות שם מקפידים לערוך בשולחנותיהם, דוקא התיכות דגים הנק' "פישסטיק" שקרוב לוודאי שנצלו בשומן לארד הנזכר. כנראה ששומן הזיר או שהוא נותן טעם יותר טוב, או שהוא בזול יותר.

ט

כבר עוררנו שקודם עיבודם של כל מיני דגים, תחילת מעשיהם היא פרוצידורה הנקראת פיקעלינג, והיינו אחרי שפותחים את הדגים או מחתכים אותם כפי הצורך, כובשים אותם ליומים או לג'

פ י פ ו ר י מ ע ש י ו ת

בימי ילדותו של הרב הקדוש ר' מאיר מפרימישלאן ז"ל, כשהי' כבן עשר שנים, למד אצל הרב החסיד ר' דוב ז"ל בפודהייץ. והי' נוהג הילד בכל יום חמישי בשבוע, שהוא יום השוק בפודהייץ, לקבץ נדבות ולחלקן לעניים לצרכי השבת. פעם אחת בא אל קצב אחד, ושמו שמעון, וביקש ממנו נדבה צ"ל אחד, אמר לו הקצב:

— מאיר'ל, אני נותן לך שני צ"ל, בתנאי שתגיד לי אם השור הזה שאני רוצה לקנותו יהי' כשר או לא.

השיב הילד:

— אם תתן לי "חצי פירציגיר" (ערך עשרה צ"ל), אגיד לך.

הרהר קצת הקצב, ונתן לו. אמר לו הילד:

— השור הזה הוא טריפה.

שאל אותו הקצב על שור אחר אם יהי' כשר, והשיב לו:

— אם תתן עוד "חצי פירציגיר" אגיד לך.

נתן לו, והילד אמר:

— השור הזה הוא "גלאט כשר" (חלק, בלי שום סירכא).

הקצב הי' מסופק אם יש ממש בדברי הנער, אך בכל זאת נתן לו את

שני "חצאי הפירציגיר", כי הנער הי' קדוש מבטן, ונחמד לבריות, וידעו שהמעות שהוא מקבץ הן לצורך עניים. לסוף קנה הקצב שמעון את השור השני, וקצב אחר קנה את הראשון, ודברי הנער נתקיימו: הראשון הי' טריפה והשני הי' "גלאט כשר".

ימים, בציר בתכלית החריפות בחביות גדולות שיוצאים משם כמבושלים. באותן החביות כובשים היום דגים טהורים ולמחר — דגים טמאים, וכן חליפות יום יום. והגם שמחליפים הציר לכל כבישה חדשה, אבל דפנות החביות בלועות ורויות מהציר החרוף כאש, שנכבשו בו הדגים הטמאים, מלבד מה שנשאר הרבה מהציר בעין בחביות לפני כבישת הדגים הטהורים, כי כך דרכם של אותם בתי החרושת, להשתמש כל ימיהם באותם כלים בעצמם לכל מיני תעשיתם, בין טהור בין טמא.

סיפורי מעשיות

בשבוע השני, כשבא הנער הקדוש לשוק השוורים לקבץ נדבות מן הסוחרים. אמר לו שמעון הקצב:

— מאיר'ל, אתן לך "פירציגיר" שלם, על מנת שתגיד לי על כל השוורים הנמצאים כאן להימכר, איזה מהם כשר ואיזה טריפה. ענה הנער:

— אם תתן לי "חצי פירציגיר" בעד כל שור ושור אגיד לך. לא איחר הקצב מלמלא דברי הנער, ושילם לו בעד כל השוורים כרצונו, והגיד לו: זה כשר וזה טריפה, וכן כולם. והנער שמח שמחה גדולה, כי עתה יש בידו סכום הגון לחלק לעניים, ולא יצטרך לכתת רגליו כל היום לקבץ נדבות, ולהתבטל על ידי כך מתורתו. — רצוני לעשות עמך חווה, ואשלם לך בכל שבוע בעד כל השוורים כרצונך, רק שהדבר יהי בסוד. השיב לו הנער:

— אינני רוצה בחוזים ובסודות, רק אם תתן לי "חצי פירציגיר" בעד כל שור, אגיד לך.

וכך נמשך הדבר כרבע שנה, ואיש לא ידע מזה. בכל יום חמישי בא אליו הקצב, ושילם לו בעד כל השוורים מראש, והוא אמר לו: זה כשר, וזה טריפה. כתוצאה מזה נתעשר שמעון מאוד, והקצבים האחרים נתדלדלו, כי שמעון ידע לקנות רק את הכשרים. באו הקצבים וצעקו מרה לפני הרב דמתא, כי השוחטים ודאי לוקחים שוחד מהקצב שמעון, ומכשירים לו את כל בהמותיו, ושלהם מטרופים. השיב להם השוחט הזקן:

— הלא אתם רואים בעיניכם בבית המטבחים, כי כל בהמותיו של שמעון הן "גלאט כשר", ואין בהן אפילו מקום להסתפק כלל, ומה נעשה אם ההצלחה עומדת לימינו.

אחרי הכבישה מכניסים הדגים לעישון, ישנם שמקבלים רק עישון קל בערך מאה מעלות (גרעיד) חום והעישון הזה משמש רק לתת מעם טוב בדגים, כי באמת אחרי צאתם מהכבישה, כבר מבושלים הם למדי וראויים לאכילה, וישנם המעושנים בחום של 380 מעלות, למען תעשי' מיוחדת. ישנן מהחתיכות הניתנות קודם עישונן בקליפה מיוחדת הנקראת קעיסנג, והיא מעודרת בהמות טמאות. והנה קודם עישונם של הדגים ואפילו אלו שמקבלים רק עישון קל, הרי כבר נבלעו בחכיות כבישתם, מקצה אל הקצה בציר ובשומן של הדגים הטמאים ועכשיו בעישונם, הרי הם מובאים לתוך רשתות וכלים המשמשים באופן אוטומטי, הכאה לתנור וממנו. הרשתות הכלים והתנור הזה, המשמשים כל ימותיהם כלי מעשה ואפי' לכל מיני דגים טמאים ובכמה כתי חרושת גם לשרצי המים השונים, ממש

פ י פ ו ר י מ ע ש י ו ת

החרישו הקצבים, ולא ענו דבר.

הקצבים התחילו לספור צעדיו של שמעון הקצב, ולראות מה הוא עושה, שכל בהמותיו הן באמת כשרות וחלקות. ביום החמישי, יום השוק, ראו, והנה הוא מטייל עם הנער מאיר בכיכר השוק, והוא מראה בידו על השוורים. כאשר הלך מעמו, באו גם הם אל הנער, ואמרו לו:

— מאיר'ל, התפלל גם עלינו, כאשר אתה מתפלל על שמעון, או עשה גם בעדנו, מה שאתה עושה בעד שמעון.

ענה להם הנער:

— אין אני עושה כלום. אם תתנו לי „חצי פירציגיר“ אגיד גם לכם.

— אמרו לו:

— מה אתה אומר לו לעשות? אמור נא לנו, ונעשה גם אנחנו כשמעון.

השיב להם:

— הוא שואל אותי איזה שור הוא כשר ואיזה טריפה, ואני מגיד לו.

נתנו לו „חצי פירציגיר“, ורמזו לו על שור העומד למולם. אמר הנער:

— שור זה הוא טריפה.

רמזו לו על שור אחר, אמר להם:

— הלא לא נתתם לי לצדקה רק „חצי פירציגיר“ אחד, ור' שמעון נתן

בעד כל שור ושור „חצי פירציגיר“.

אמרו הקצבים זה לזה:

נסחפיים מהשומן הטמא הנוטף לרוחה מהם ומהקירות ומכל דבר הנמצא שם. הדגים הטהורים המעושנים בתנור בחום של 380 מעלות הרי יוצאים משם מטוננים בשומן דג טמא מעבר לעבר. ואין נפקא מינה בזה אם הם דגים שלמים, או חתיכות ערטילאות, או ארוזות בקליפות של עורות בהמות טמאות, אלא שהדגים האלו המעושנים בחום גדול בקליפות הנ"ל, כולעים גם טעם כשר טמא מלבד השומן הטמא שבעין עליהם וכתוכם.

כמעשה הדגים והחתיכות הכאים לתנור ברשתות, כן גם מעשה הדגים הקטנים כאותם החדרים תלויים על ווי ברזל המשמשים לצלות הדגים הטמאים גם כן.

סיפורי מעשיות

— אכן נודע הדבר.

ומן היום ההוא והלאה עשו הקצבים יד אחד, ונתנו בשותפות להנער הקדוש הסכום אשר קצב לצדקה, והוליכוהו על פני שוק השוורים, והוא הגיד להם איזה מהם כשר ואיזה טריפה.

וכאשר נודע הדבר להמלמד של הנער, הרב ר' דוב, גער בו, וציוהו לבל יאמר עוד דברים כאלה של רוח הקודש.

והמלמד ר' דוב הי' חסידו של הרב הקדוש ר' ארון ליב מפרימישליאן ז"ל, אביו של הנער. כשנסע אחרי כן ר' דוב לאבי הנער, הצדיק ר' ארון ליב, סיפר לו את כל המאורע, ושהוא, המלמד, גער בהנער על זה. השיב לו הצדיק: — טוב עשית שגערת בו; אסור לנער "לספר מן החדר".

הרב הק' מאפטא סיפר: בעיר יערוסלוב שלטה פעם אחת חולאת על ילדים קטנים ר"ל, וכתבו להרה"ק מוהר"א נ"ע (מליזענסק), וענה להם: מי אנכי כי שלחתם אלי, האם נביא או בן נביא אנכי אשר אדע סיבת החולאת? רק באשר פניתם אלי, אומר לכם, כי תראו מהיום והלאה להשיגח היטב על השוחטים בעירכם. וכן עשו אנשי העיר, ושכרו איש ת"ח ויר"ש שיעמוד אחורי בית המטבחים לראות מעשיהם. יום אחד שמע המשגיח, כי השוחט הזקן אמר להשוחט הצעיר: הטרם תדע כי עין אנשי העיר צופי' היטב על מעשינו, לכן תדקק היטב ולא תעשה כמו שעשינו עד עתה. אז נוכחו לדעת כי דבר אלקים אמת בפי הקדוש הנ"ל, והסירו את השובי"ם ממשמרתם, וחמת המחלה שככה.

(מקדש מלך)

באמור לא אמרנו זה בדרך כלל לכל הדגים המעושנים ולכל בתי חרושת הדגים. אולי אפשר שישנם בתי חרושת הצולים רק דגים מהורים. אולם חוב קדוש על כל מדקדק בכשרות הבא לקנות דג או חתיכת דג צלוי או מבושל, עליו לחקור ולדרוש בשבע חקירות לדעת בידיעה ברורה שהדג שהוא רוצה לאכול, שהוא באמת דג מהור הנעשה בבית חרושת שמעבדים אך ורק דגים מהורים בהשגחה שיש לסמוך עלי' בכל הדעות.

ומי יתן שכל ארגוני הרבנים יצאו ברעם וברעש גדול למען הפריש בתי ישראל ממאכלות אסורות שנכשלין בהם יום יום, בנדון של דגים שונים, המובאים למכירה בשם דגים מהורים.
(„המאור“)

פרק ב'

בירור הלכה בענין חלב שחלבו עכו"ם

א

למע"כ ידידי היקר וכו'.

אחדשה"ט באה"ר.

על דבר שאלתך החשובה, ששאל אותי אודות חלב שחלבו עכו"ם אם הוא אסור במקום שאין לחוש לחלב טמא. אני מתפלא שפנית אלי הקטן בשאלתך הגדולה, בשעה שגדולי וגאוני ישראל כבר אסרוהו באיסור גמור אפילו במקום שאין לחשוש לחלב טמא. ובפרט שאתה זוכה להכנס לפלטרין של מלך הוא ניהו כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מסאטמאר שליט"א, ובוודאי שאינך זקוק לדידי, ובוודאי שאין כוונתך רק לברר הלכה זו בתור בירור סוגיא, לכן הרהבתי בנפשי עוז לברר ענין זה כפי הדעת אשר חנני הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו. ובפרט שראיתי שכמה רבנים רוצים ח"ו להקל בזה, לכן נתתי אל לבי לברר כי יש קרוב לשלשים שיטות ראשונים ואחרונים שמחמירים בענין זה. ואבקש שלא יסמכו על מה שאני כותב רק על האיסור של גדולי ישראל שליט"א שקדמוני, ואסרוהו באיסור גמור אפילו במקום שאין שום חשש של עירוב חלב טמא.

מקור דין זה הוא במסכת ע"ז (דף ל"ה ע"ב) במשנה: ואלו דברים של עכו"ם אסורים ואין איסורן איסור הנאה, חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו. והנה בגמרא משמע דמעם האיסור מחשש חלב טמא שמעורב בו, וכן מכואר בדברי המחבר (ביו"ד סימן קמ"ו) וז"ל: חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו אסור טמא עירב בו חלב טמא עכ"ל.

והנה בדבר זה יש מחלוקת אם הוא איסור דאורייתא או רבנן. בספר תשב"ץ (ח"ג סימן קפ"ג) כתב דחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, אינו משום תקנה וגדר, אלא ספיקא דאורייתא מחשש תערובת חלב טמא עיי"ש. אמנם בתשובת מעיל שמואל (סימן י"ב) העלה שהיא תקנה וגזירת חכמים לאסור כל חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, אף באין דבר טמא בעירו וליכא חשש תערובת חלב טמא, ואסור אף בדיעבד. וכן מביא בפר"ח (סימן קמ"ו) בשם שע"ד, דאסור משום תקנה וגדר דלא ליפוק מיני' חורבה. ופורץ גדר ישכנו נחש. ובספר בית מאיר מביא דברי הפר"ח, וכתב על זה תמה אני אם יש מקום ועיר בעולם שלא יהא נמצא דבר טמא וממילא נפל ההיתר בכירא. ובספר מטה יהונתן כתב דהעיקר לדינא כדעת מרדכי שהביא הב"י שהיא גזירה דרבנן. וגם בזמן הזה דלא שכיח לחלוב בהמות טמאות, אפי"ה אם אין ישראל רואהו אסור משום לא פלוג, ועיין בספר מנחה בלולה ביו"ד שכתב שאותן בני אשכנז שאינם נזהרים באיסור חלב שחלבו עכו"ם, גדול עוונם מנשוא, והרבנים שלהם יתנו את הדין וכו'. ומי שיש בידו למחות ימחה וכו', וכן בספר תשובה מאהבה בפתיחת הספר (דף ו') מביא להחמיר בחלב שחלבו עכו"ם. וכ"כ בתשובת חקקי לב (יו"ד סימן ל') ובשו"ת הר המור (סימן ע"א) עיי"ש. ובספר ערוך השולחן (סי' קמ"ו סעיף ה') כתב שיש הרבה מתפרצים מחמת שאיזה חכם הורה להקל במקום שאין חלב טמא, והת"ח שהקיל עווננו ישא, וליתר שאת אברר לך איך שכל דברי חכמינו ז"ל הם כגחלי אש, מה שהתוודה לפני אחד בלב נשבר, שהי' דרכו בעת שנסע למקום אחר וקנה שם חלב שמן אצל חנוני נכרי, והתחילו לחקור מאיפוא יש לו כ"כ הרבה חלב שמן, ושאלו אצל החנוני, וסיפר שקונה מוח מבהמות טמאות באטליו, והמוח הזה ממחה בתוך החלב, וכזה נעשה החלב שמן, וצעק בקול מר כמה גדולים דברי חכמים. ובאמת כך מקובלני שכל גזירת חכמים, לבר

מעמם הנגלה, יש עוד הרבה מעמים כמוסים שלא גילו אותם, והשומע
ישא ברכה מאת ד' וישולם גמולו בזה ובכא עכ"ל בס' ערוך השולחן שם.

ולפיענ"ד יש לומר דלכן לא מפורש במשנה (ע"ז ל"ה) טעם
האיסור של חלב שחלבו עכו"ם, משום חשש חלב טמא. כיון שחכמינו
ז"ל עשו הדבר לתקנה, אפילו במקום שלא נמצא חלב טמא מטעם
לא פלוג, לכן לא פירשו במשנה הטעם כדי שלא יבואו להקל במקום
שאינן חלב טמא. ובש"ך בדיני ס"ס (אות י"ז י"ח י"ט) כתב דגבינות
העכו"ם חמור יותר משאר איסורי דרבנן, מפני שעשאום כוודאי
דאורייתא, וכתב בגנזי יוסף על זה וה"ה לחלב שחלבו עכו"ם. ובכ"י
ובת"ח כלל פ"א כתבו דהשותה חלב שחלבו עכו"ם מכין אותו מכות
מרדות.

ולפי ענ"ד יש לבאר, הלא בגמרא אמרו חלב שחלבו עכו"ם
מטעם חלב טמא, והאיך החמירו הפוסקים אפילו במקום שאין חלב
טמא, וגם שיהי' כמו ודאי דאורייתא. ונ"ל שחכמינו ז"ל ראו ברוח
קדשם שישראל יהיו נפוצים בכל קצוות תבל. ואם במדינה זו אין
חלב טמא, הרי במדינה אחרת יש חלב טמא, ואם יתירו במקום שאין
חלב טמא יתירו גם במקום שיש חלב טמא. וכן אם בזמן זה לא שכיח חלב
טמא, הרי בדור הבא אחריו יהי' חלב טמא, ויבואו להקל מכח שגם
אבותיהם שתו חלב עכו"ם, ולא ידעו להבחין שאבותיהם היו בזמן שלא
הי' שכיח חלב טמא. לכן עשו גדר ותקנה, לאסור חלב עכו"ם בכל
המקומות, אף במקום שאין חלב טמא ולעשותו כוודאי דאורייתא כמו
שכתב בש"ך ובגנזי יוסף הנ"ל.

והנה החת"ס ביו"ד (סי' ק"ז) כתב דדבר פשוט הוא שהרשב"א
וכ"מ ואו"ה ורמ"א והש"ך כולם סוברים דחלב שחלבו עכו"ם, הוי דבר
הנאסר במנין ואי אפשר להתירו, אפילו ידעינן בבירור שאין חלב
טמא נמצא במקום זה. ועוד כתב בתשובת הנ"ל ז"ל וכבר קבלו עליהם
אבותינו כאותן דיעות, ואסור עלינו בני אשכנז מדינא, ואין לו התרה.
(ועיין מג"א סימן תקנ"א ססי"ק ז'). וקרוב בעיני דהוי כנדר דאורייתא,
אע"פ שמ"מ קיל ככל איסור דרבנן, היינו כך קבלו הנדר שיהי' אסור
עלינו כקולי אסורי דרבנן אבל לעבור ע"ז עובר על נדר דאורייתא וכו'.
כגון נידון שלפנינו שלא לאכול חלב גוי או קבלת תענית נפקא לן
מקבלת נזירות שאומר בלשון קבלה וכו', עכ"ל החת"ס זל"ת.

ולפי מה שכתבתי לעיל יש להבין, למה החמיר כ"כ הח"ם זצ"ל בחלב עכו"ם, דהוי קבלה מאבותינו כנדר שאין לו התרה. ונראה לענ"ד כמו שכתבנו לעיל שענין חלב טמא תליא במקומות ובזמנים, שאע"פ שבמקום זה אין חלב טמא אבל במקום אחר יש חלב טמא, ואפילו אם בזמן הזה אין מערבין חלב טמא אבל יתכן שבדור הבא יערבו גם במקום זה חלב טמא, לכן עשו לגדר ותקנה והחמירו בכל אופן, שלא יהי' שום היתר בשום מקום, והוי כנדר, לכן החמיר הח"ם וכו' מטעם נדר. וממילא שאין שום היתר לחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, אפילו במקום שלא נמצא טמא או נמצא ולא מערבין בו.

ובפרט שמוכא בדרכי תשובה (יו"ד סימן קט"ו) שבאמעריקא שותים חלב חזיר, וממילא יש חשש גדול בכל מיני חלב שחלבו עכו"ם שעירבין בו חלב חזיר ואין שום היתר לפי דעת רוב הראשונים, ומכללם הרשב"א ואו"ה והכ"מ ורמ"א והש"ך וכל השיטות שהבאנו למעלה (ובכללם הח"ם). והרב הק' מליובאוויטש זצ"ל בשו"ת צמח צדק חלק יו"ד (סימן ע"ו) כתב שם בפירושו דאף במדינתנו דלא מצוי כלל חלב טמא, יש לחוש למטעמים אחרים. וכן כתב הרב מהר"י מכרונא (סימן ע"ח) דחלב של נכרי נגזרה במנין בין איכא דבר טמא או לא ופורץ גדר ישכנו נחש. וגם הרב הגאון אב"ד קראסנא שליט"א עשה ספר מיוחד בשם כוונת חלב, ומכרר בכל הספר, שחלב עכו"ם אין לו שום היתר אפילו היכי דלא שכיח חלב טמא, משום שכך קיבלו אבותינו והוי נדר שאין לו התרה ונאסר במנין ואין שום היתר. זה דבר ברור ונכון.

ומה מאוד יכאב לבנו שבעוה"ר אין כולם נזהרים בחלב עכו"ם, וביותר מקילים לילדים שיתפגלו בחלב עכו"ם ח"ו. וידוע דברי הרמ"א ביו"ד (סימן פ"א) שכתב דאפילו מינקת ישראלית לא תאכל דברים אסורים, כי זה מזיק להתינוק בוקנותו ר"ל, וצריכים מסירות נפש לשמור הילדים מחלב עכו"ם ומכ"ש את עצמו. כי מאכלות אסורות מכניסים כוח המאכל בכל הרמ"ח אברים ושם"ה גידים ומטמא אותם ומטמאם את חלב כמ"ש חז"ל ביומא (דף ט"ל). לכן צריכים מאוד להשתדל להסיר המכשלה של חלב עכו"ם כדי שנוכל בעוה"י להתקדש בקדושה העליונה.

הק' חיים אלי' שמערנבערג

רב ור"מ ביהמ"ד וישיבת מחזיקי הדת

ב

חלב שאין ישראל רואח החליבה אם לסמוך על פיקוח
השלמון ועל הפרדת החימאים

הרב מרדכי יעקב ברייש
מחבר שו"ת חלקת יעקב, אב"ד ציריך, שווייץ

א) נשאלתי לחוות דעתי בדבר החלב, מהפירמות הגדולות בארה"ב, שקיים שם פקוח מהממשלה שלא לערב חלב טמא, ויענשו וגם יסגרו כל העסק בעברם ע"ז, אם יש להתיר בכה"ג ולסמוך על רב מפורסם שם שדעתו נוטה להתיר ומעמו ונימוקו, כיון דמרתתי מאד לערב, יש סמך גדול להתיר, אף בלא שימת הפר"ח, משום דעיקר, ידיעה ברורה הוי כראי' ממש כהא דשבועות ל"ד, גם לעדות ממון, וגדולה מזו איתא בתוס' יבמות מ"ה ב' בשם י"מ, גם לענין ראית ב"ד לטבילת גר, וזה גדר אנן סהדי שמצינו בהרבה מקומות. ואף לענין קידושין, אפילו שלא ראו רק היחוד הוי כראו הביאה, ונעשית א"א גמורה אף לחייבה מיתה להבא עלי' אח"כ, או לענין שלא יתפסו בה קידושין אחרים. ויותר מזה, דאף אנן סהדי פחות מזה, דחוקה אין אדם עושה בעילתו זנות, להוי כראי' ממש, וליהוי כעדים על הקידושין, אף לענין שלא להצריכה גט מהשני, בקטנה שלא מיאנה והגדילה וניסת לשני (בכתובות ע"ג). ושמואל לא פליג, אלא משום דס"ל דעל דעת קידושין הא' בעל ע"ש. ולרב דהוי קידושין, דס"ל אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום, ואין אדם עובב"ז, ואף דלא היו רק עדי יחוד, ואף דישי ג' מיעוטים כנגדם, דמסתמא יש מיעוט שאין יודע דאין קידושי קטנה כלום, כיון דאיכא מ"ד שסובר דאינו יודע, ומסתמא גם מיעוט דעובב"ז, וגם מיעוט דיחוד לא הוי עדיין ביאה, ואפה"כ ס"ל לרב דהוי קידושין גמורין, ואף לקולא, אלמא דישי לידיעה דין ראי' ממש. וכן לענין נפשות, במנאפים עד שיראה כדרך המנאפים (בב"מ צ"א, וברש"י שם), שלא הזיקתו תורה לראות כמכחול בשפופרת. ועכ"ח ידיעה היא כראי', גם לגבי נפשות, דאל"כ לא היו נהרגין, דהא עכ"פ לא ראו, וליכא עדים, אלא ודאי שבעצם הענין הוי כראי' לכל דבר. ולכן גם בחלב עכו"ם, כשישי ידיעה ברורה, הוי כראי', ולא הוי בכלל האיסור, וזה הוא גם לכו"ע, דאין מעם לחלק בזה. לכן הרוצה לסמוך ע"ז ודאי רשאי, רק מי שרוצה להחמיר, אין בזה משום יוהרא, אבל המקיל,

נפש ישעי'

קעה

הוא עושה כדינא, ואין להחשיבו כמזלזל באיסורין, עכתו"ד הרב המתיר הנ"ל.

והנה באמת אין בכל ראיותיו כדי לסתור דין המפורש בשו"ע והפוסקים עד גדולי האחרונים, והנהוג מקדמת דנא בכל תפוצות ישראל, וכמו שנברר להלן, אחרי שנדין ראשונה על מקור הדין, כפי המבואר בפוסקים ובש"ע.

ב) מבואר להדיא ברמ"א (סי' קמ"ו סוס"ב) וז"ל: ומ"מ אסור לאכול החלב כך, ובש"כ שם, מאחר שלא ראה החליבה, אפי' ידענו שדעת העכו"ם לעשות גבינות. וזה דין ברור בתוס' (ע"ז י"ב, א' ד"ה ושדי) דבמקום שהעכו"ם אינו נהנה אינו חשוד להחליף, והטור בסי' קי"ח, כללו עם האי דינא, דיוצא ונכנס דמרתת, דבשניהם לא חיישינן לחילוף וכן נפסק ברמ"א קי"ח ס"ב ובכל הפוסקים. א"כ כש"כ בחולב לגבינה כשמערב חלב טמא, לא רק שאינו נהנה, רק מפסיד את החלב הטמא לגמרי, וכלשון התוס' (ע"ז ל"ה א' ד"ה לפי): אמו מי חיישינן דעכו"ם שומה לערב חלב טמא, אע"פ שהוא יודע שאינו עומד. ואפה"כ נפסק להדי' ברמ"א ובש"ך וכן סתימת כל הפוסקים האחרונים דהחלב אסור. ועכ"ח משום דנאסר במנין, וזמכואר בכ"מ (מאכ"א פ"ג הל' ט"ו). וא"כ כיון דבעלי הש"ע, הכ"מ ורמ"א וש"ך, ואחריהם האחרונים, הסכימו דחלב אסור משום דבר שבמנין, א"כ מה אהני לן, דעפ"י חק הממשלה יענש מי שמערב, א"כ מרתת (מלבד מה שבהאי דערכאות ישנה מבוכה גדולה בפוסקים, ע' חו"מ סי' ס"ח, דעת המחבר בזה. ואף דאנו נוהגין לפסוק כרמ"א שם וכבס"ע שם דאוקמינן להו כחזקת כשרות), אבל בכל אופן לא עדיף מרתת זה, דלא הוי רק כאומדנא גדולה מהאי אומדנא, דעכו"ם לא יהי' שומה לערב, ולהפסיד החלב טמא בחינם, דבשניהם אסור החלב מטעם דבר שבמנין, וכחאי דביצה ה' ונפסק ברמב"ם הל' ממרים. ואין דומה לגילוי משום שמתחלה לא נאסר בכל המקומות, רק במקומות שיש נחשים כמבואר במג"א (רסי' תפ"ח בשם הרא"ם) וכן הוא להדי' גם בתוס' ע"ז (ל"ה א' ד"ה חדא), ובמג"א (סוסי' תר"צ, רמז לתוס' ביצה ו' א' ד"ה והאידינא), דבדבר שהוא משום חששא ועבר החשש אי"צ מנין אחר, אבל כבר השיג הפ"ח ביו"ד קמ"ו על זה והאריך דהעיקר משום דבגילוי גם מתחלה לא נגזר רק במקום שיש נחשים. א"כ בחלב לדידן דקבלנו עלינו לפסוק כרמ"א שהי' רבשכבה"ג אפי'

במקום שהוא חולק על המחבר, כמבואר בהקדמת פמ"ג ליו"ד, מכל שכן שגם נגזר במנין, וכ"ז שאין ישראל רואהו אסור אף באומדנא הכי יותר גדולה, כגון שאין טמא בעדרו או חולב לגבן או אף במקום מרתת, שאינו ג"כ רק כמו אומדנא גדולה, אפ"ה בעיני ישראל רואהו, אלא דבישראל רואהו מקילין ביוצא ונכנס משום מרתת, דכך היתה הגזירה דבעיני ראי', ולא רצו חז"ל לסמוך על ידיעה או אומדנא. והטעם אפשר כיון דחלב הוא מעקרי מזונות של אדם, והוי שימוש תדירי שמצינו דהחמירו חז"ל בדבר התדירי. ע' תוס' סוף פ"ב דכתובות לענין טומאת בית הפרס, חילוק מאקראי לתדירי, וכן ברי"ף לב"ק ס"א לענין נזקין דגבי תנור, כיון דתדיר הוא מדליק איבעי לי' לעיוני, וע' תוס' נדה (ל"ג ב' ד"ה ורמינהו) דאין להשוות גזירות חז"ל זל"ג. ואפשר כיון דבלאה"כ בכל חלב יש לחשוש שמא בא מבהמה טריפה, רק דאנו מתירין משום דרוב בהמות כשרות הן, א"כ כשיש עוד חשש דתערובות חלב טמא, מצטרף להחשש דטריפות. וכמו שכתב הר"ן חולין ס"ג לענין ביצים, דפריך הגמ' ודילמא דעוף טמא, אע"ג דעופות טמאין מיעוטא וכקושיות הראשונים, ומתריך הר"ן משום דאיכא עוד מיעוטא דטרפות. ומתורץ בזה הא דקשה לכאורה הא בבשר הנמצא ביד עכו"ם ורוב טבחי ישראל מותר כבחולין צ"ה, וא"כ הכ"נ רוב החולבין הם חלב טהורה, ואמאי אסרו חלב ביד עכו"ם (ע' שלט"ג שעל המרדכי פ"ב דע"ו), ולהנ"ל ניחא, כיון דבשעת הגזירה מיעוט המצוי הי' לחלוב גם לחלב טמא בהצטרף למיעוטא דטרפות אסרו חז"ל. משא"כ בהאי דבשר הנמצא ביד עכו"ם ורוב טבחי ישראל, דכבר נשחטה הבהמה ונשחטה הותרה וגם כבר נבדקה הריאה, משא"כ לענין חלב דמחיים, דהבהמה עודנה בחזקת איסור דשאינו זכוח ויש עוד מיעוט המצוי דטריפות הריאה, דמשח"כ בדקינן לריאה, כמבואר בראשונים לחולין י"א (ובאמת גם בבשר הנמצא ביד עכו"ם לרב, מדרבנן אסור, מטעם בשר שנתעלם מן העין, ע' ש"ע סי' ס"ג, ב' הדעות, או אף להרמ"א המקיל בשם. אבל בחלב גזרו רבנן משום חשש חלב טמא, בהצטרף יחד עם חשש דטריפות, שהוא ג"כ מיעוט המצוי דטרפות הריאה).

זממילא גם היכא שנתמעט החשש דתערובות חלב טמא, כגון היכא שגם העכו"ם ממאסים בזה, או לשאר סבות של אין טמא בעדרו וכדומה, ג"כ הגזירה במקומה עומדת, וכהאי דתוס' קידושין (י"א א' ד"ה עד), ור' משה מנרבונה מפרש, משום סמפון לא היו

מתחילין לגזור, שהרי מומין לא שכיח, אלא מאחר שהתחילו לגזור משום דעולא דשמא ימוגו, האריכו הגזירה עד החופה אף דלא שכיח, וכן בתוס' כתובות (ל"ט ב' ד"ה טעמא) דמתוך שהוצרכו לתקן בגרושה, שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, תקנו ג"כ באלמנה משום חינא, ומיהו לכתחילה לא היו מתקנים משום חינא. וכעין זה ג"כ ברא"ש לגיטין י"ז לענין זמן בגיטין לר' יוחנן משום בת אחותו, ע"ש, (נרמז בדרכי שלום למהרש"ם). והכ"נ לענין חלב, התחילו לגזור משום מיעוט המצוי דטמא בהצטרף יחד עם מיעוט דטריפות, ואף אח"כ כשנתמעט חששא דטמא לאיזו סבה, הגזרה במקומה עומדת, ובפרט כיון דעובדא דמילתא דחלב טמא יש בעולם כמעט בכל מקום, ומי יודע אפשר שיבא זמן שיערכו לאיזו סבה, שאפשר שאיזה מלומד יחדש בחקירתו, שחלב מאיזה דבר טמא מעורב בחלב מהור יפה לזה או לזה.

וסיפר לי הה"ג ר' משה סאלאווייטשיק נכד הגאון ר"ח סאלאווייטשיק, ששמע מאיש מלומד וחרדי הגר בשווייץ במקום ההרים הגבוהים, וראה בכל פעם לשפחה אחת כימות הקיץ, שהביאה שני כדים חלב מההרים הגבוהים למטה, ושאלה: הלא מהנענוע וטלטול הדרך מנכוח לנמוך וכימות החום, הלא החלב מתקלקל. וענתה, שהיא נותנת בו בכל פעם מעט חלב חמורה, ואף ישמחירו יותר מהטהור, אבל מועיל שלא יתקלקל החלב מהחום וטלטול הדרך, אף שגם בשווייץ יש איסור מהמשלה לערב חלב טמא, בכל זאת לא מירתתא, אי משום אמתלא דלא יתקלקל החלב, אי משום דמעט כזה מחלב טמא א"א להבחין בכימאה שזהו עיקר פיקוחה של הממשלה שיכולה בכל פעם להבחין בכימאה. ולדעת הראב"ד והרשב"א מובא בר"ן ע"ז ובבב"י קט"ו, לא הלכו בזה אחר נוס"ט כדי שלא יפרצו ע"ש. כמובן שאינני רוצה להעמיד יסוד על דברי השפחה הלזו, אבל מ"מ רואין אנו שעל ידי איזו סיבה יש אפשרות לערב חלב טמא אף בזה"ז (בפרט כעת שהטכניקא והפיזיקא בעולם צעדו כל כך קדימה, שיכולין לעשות משחר לבן וגם איפכא. שמעתי שכבר יכולים היום להעמיד חלב טמא לגבינה וחמאה, ע"י סיוע הפיזיקא), ואם נתיר כהיום חלב סתמא, למחר או למחרתיים, כשיהי' באמת חששא דחלב טמא, לא יצייתו לנו ויאמרו: אשתקד מי לא אכלנו וכו'. וכהאי דביצה ה' ב', מהרה יבנה ביהמ"ק ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו ביצה ביו"ט שני, דביצה לכל מסור, והכנ"מ כן. וכן הפ"ח ביו"ד קט"ו לענין גזירה דגבינות, דאף

במקום שמעמידין חוקא בעשבים, אפשר שיבא זמן או סבה שלא ועמידו בעשבים, רק בעור נבלה. וע' שו"ת צ"צ להאדמו"ר מליובא-וויטש (יו"ד סי' ע"ו) וז"ל, לענין חלב, ואע"ג דבמדינתנו אין מצוי כלל חלב טמא, ומקילין בזה מאד פוסקים ראשונים ואחרונים, מ"מ יש לחוש כודאי לדעת ר"ת, שסומך הטעם משום ניקור, ואע"ג דהשתא אין נחשים מצויים, וכמו שמקילין בגילוי, מ"מ הדבר פשוט שיש לחוש כודאי למ"ש הפוסקים, משום שיש כאן עוד טעמים (ע' ב"י בשם סמ"ק), ואיכא למגור אטו היכא דשכיח נחשים, וה"ה דמהאי טעמא איכא למגור אטו היכא דשכיח חלב טמא וכו' עיי"ש.

(ג) ובפרט כידוע דבכל גזירות חז"ל, איכא עוד טעמים כמוסים וכאשר האריך בזה בערוך השלחן בדברים נלהבים. באיזה אופן שיהי', כשאין ישראל רואה החליכה אסור. ודברי החתם סופר סי' ק"ז ידועים, דאדרבא להרדב"ז ח"ד סי' ע"ה (וכן בחוט המשולש לתשב"ץ טור הא' סי' ל"ב ועוד פוסקים, מוכא בשד"ח חט"ז, מערכת חלב) דס"ל דחלב לא נאסר במנין, דכיון דכבר נהגו מקדמת דנא כתרמ"א ושאר הפוסקים לאסור, הוי כגדר ואין לו התרה, וא"כ קולו חומרו, ע"ש ג"כ דברים נלהבים. ובשד"ח הנ"ל אף שרוצה להליץ קצת על הפ"ח, מ"מ סיים דח"ו להתיר, וכן נהגו ככל ערי הספרדים, אף שגם שם לא שכיח חלב טמא, וכמבואר בתשב"ץ הנ"ל וז"ל: לפי מה שאומרין אין חולבין* לחמוריות וסוסיות, לפי שיש לבהמות האלו היוק גדול להנחלכות, והם חסים על בהמתן, וגם להם דבר נמאס וגנות וחרפה, וגם יש בזה ניחוש רע לעושה זה, ע"כ אין לחוש, רק במקום שיש חלב גמלא שהוא מילתא דשכיח. וכאמור, שהוא מהפוסקים שחלב לא נגזר במנין, אכן במציאות ודאי דלא פליגו דחלב משאר טמאות לא שכיח, ואפ"כ נהגו לאסור בכל ערי הספרדים אף במקום דלא שכיח גמלים. ומביא שם בשד"ח דברי הצ"ח סי' ע"ה וז"ל: ואף בעיר שנתיישבה מחדש, אם נודע רוב אנשי' מהיכן באו, הכל כמנהג המקום שבאו משם, בשם הפ"ח דיני מנהגות י"מ, ורמ"א חו"מ רס"י של"א.

(ד) ועיין חכ"צ סי' קל"ה, באמצע התשובה וז"ל: ובענין האומדנות האריך הרא"ם דאנן לא בקיאין האידנא בשיעור האומדנא כמו שהיו בקיאין בזה חכמי התלמוד, ולא נוכל להוציא ממון מהמוחזק בלא ראי' ברורה, אלא או באומד שנוכר בתלמוד, או באומדנא דמוכח

טפן, דליכא למיתלי בה בשום מילתא אחריתי. והרב החסיד גדול זמננו, הר"ש אבוהב, החזיק בדבריו שהם בודאי חזקים כראי מוצק. ודון מיניהו שהוא לענין ממונא, ואוקי באתרין שהוא איסורא, שאין לנו להקל מחמת אומדנא הנראה לנו וכו' עכ"ל חכ"צ. ואפשר דזה הטעם דלא רצו רז"ל להתיר רק בישראל רואהו, ולא בידיעות ואומדנות, כיון דבאמת הגבולין והגדרים מה לקרות ידיעה ברורה ומה לקרות אומדנא, הם ממושטשין, ועל כל אומדנא דמוכח יכולין לומר דזה הוי ידיעה ברורה, ועל כל אומדנא יכולין לומר דזה אומדנא דמוכח, וכיון דחלב מעיקר מזונותיו של אדם ושימוש תדירי ומסור לכל, החמירו משום לא פלוג, דכל זמן שאין ישראל בעצמו רואהו, או כשאין טמא בעדו וישראל משמר בחוק, דזה הוי ממש רואהו, דאין צריך לראות משמוש היד כדד החלב. וכבע"ז ל"ט ב', יושב בצד עדרו פשיטא וכו', או יוצא ונכנס ומשום מרתת, דבאופן זה כשישראל בעצמו מתענין להשגיח על החלב, לא יבוא לידי מכשול. אבל בידיעות בעלמא, ע"י הוכחות או אומדנות, בקל בא לידי מכשול, להתיר ע"י הוכחה המדומה, וכדומה. ומשה"כ דייקו מתני' „ואין ישראל רואהו“, ולא קאמר סתמא, חלב של עכו"ם אסור, כמו קורט של חלתית, ואח"כ בגמ' מפרש הטעם, משום דמחתכי בסכין ש"ע, ה"נ יפרש הגמ' הטעם משום חשש חלב טמא, משמע דעיקר הגזירה הי' ג"כ דבעינן רואהו דוקא. יהי' מאיזה טעם שיהי', עובדא דמילתא היא, דבש"ע ופוסקים האחרונים ומנהגנו מדור דורות ובכל אתר ואתר, לאסור חלב עכו"ם בלי שמירת ישראל, אי משום דבר שבמנין, או נדר כדעת חת"ם הנ"ל, ואף באומדנא או הוכחה או ידיעה אין נפ"מ איך יקראוה שלא נתערב חלב טמא, וכדעת רש"י המובא בהפוסקים, וכן הוא באמת בתשו' רש"י (סי' קנ"ב הנד' מ' בניו יורק), שמסוים רש"י ע"ו, דכל האוכל חלב של עכו"ם, אף באין טמא בעדרו, ישכנו נחש.

וא"כ נחזור לדין לחלב עכו"ם, דהגזירה היתה שצריך להיות רק רואהו, ואפי' אין טמא בעדרו, ואפי' חולב לגבן, דיש אומדנא וידיעה דאין שם חלב טמא, ואפה"כ מבואר בש"ע ופוסקים וכן נהגינן מקדמת דנא דאסור, א"כ פשיטא דאף בהאומדנא דמרתת מפני הממשלה אסור. דודאי לא עדיף אומדנא זו, מהאי דר"ש בן שמח או מהאי דאחר. בין הגמלים, דלדין דפסקינן כרבנן ולא כר"א, לא הוי זו ידיעה לחייב, לא בד"מ ולא בד"נ, א"כ כש"כ דלא מקרי אומדנא זו כראי, דאל"כ ודאי דצריך לחייב. א"כ מי יהיו לשקול בדעתו ולומר דאומדנא זו

דמרתת, הוי כידיעה ברורה, ומכש"כ כראי' ממש, ולעקור עי"ז גזירה דרבנן, או אפשר גם דררא דאורייתא מטעם נדר כסברת החת"ס. דאדרבא יש סברה לומר דהפירמות הגדולות הם לא מרתתי כ"כ מדיני הממשלה, דבנקל יש להם התקשרויות להשתחרר.

ה) וחוי' מזה צריך לקבוע מה זה פקוח הממשלה? האם היא שולחת שומרים כפעם בפעם למקומות החליבה, הרי פשיטא דלא. רק ודאי כמו כאן במדינת שווייץ, מסתמא כן גם במדינות אחרות, שיש אנשים מומחים, שמנסים כפעם בפעם בחכמת הכימאיה, אם יש בחלב איזו תערובת חלב טמא או מים (שגם תערובת מים אסור מהממשלה). וא"כ הגע בעצמך, הכי עלה על הדעת לפעמים להתיר חלב עכו"ם, במקומות שאין שם פקוח ואיסור מהממשלה לערב חלב טמא בטהור, באופן שלא שייך מרתת, רק להתיר ע"י בחינת הכימאי, אם יש שם חלב טמא, היתר כזה לא שמענו מעולם. כמה טרחו ויגעו רבותינו האחרונים בתשובותיהם בכמה דברים שיש חשש תערובת אם סומכין על נאמנות הכימאי. וע' תשו' מהר"ש (א' סי' כ"ז), שקיבץ בגאונותו כמה סברות להקל בענין שמון, שיצא עליו קול שיש בו חשש תערובת, ומסיים אף דמפורש בש"ע דעכשיו אין סומכין על פקילא, כיון דעכ"פ נפל בו איסור בודאי, אבל הכא דיש ספק שמא לא נתערב איסור כלל, ועוד צדדים ע"ש. א"כ בחלב עכו"ם דאסרו חז"ל מטעם תערובת, כ"ז שלא נתברר ההיתר מקרי איסור דרבנן ודאי, ואם אחד ישתה חלב עכו"ם, אף כשיבא אליהו אח"כ ויאמר דלא היתה בזה תערובת הוא עבר על איסור דרבנן ודאי, וכמבואר (בחולין ו' א') דהגמ' מקשה על ר' אסי מסתייעא מילתא דאכיל דמאי, השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן וכו', אף דאפשר דדמאי זה הי' מעושר, הרי דמה שאסרו רז"ל אף רק מחמת ספק מקרי ודאי והדברים עתיקין. ולענין איסור ודאי, אין סומכין על בחינת הכימאי. א"כ אף במקום שיש פקוח הממשלה, זאת אומרת, שהממשלה מפקחת כפעם בפעם לנסות בחכמת הכימאיה אם יש שם תערובת טמא, כיון דאין אנו סומכין ע"י, משמעות שהם אינם יכולין לקבוע זאת ע"י בחינתם, א"כ ממילא לא שייך גם מרתת, כיון דאף כשיערב לא ידעו להבחין. ובפרט כפי ששמענו אין ביד הבחינה הכימית לברר אם אין שם איזה מעט מן המעט, אף פחות מן ס', ושאר ענינים כשאנו מתירין מטעם ביטול בס', אבל לענין חלב עכו"ם, דעת הראב"ד והרשב"א (מוכא בב"י קט"ו) דלא הלכו בזה אחר

נו"ט, כבר מבואר בנוכי"ת ס"ו, כיון דיש פוסקים הראב"ד והרשב"א דאסור עפ"י דינא, א"כ יש לחוש במקום שנהגו לאיסור, שאחזו כן להלכה וקבלו עליהם ועל זרעם לפסוק כן (הוא מיירי לענין חמאה), א"כ כש"כ לענין חלב דנהגו כן בכל מקום מדור דורות לאסור חלב עכו"ם, אם קבלו לפסוק כהראב"ד והרשב"א לזה לא מהני נסיון המדע לברר אף על פחות מס', א"כ ממילא נפל כל ההיתר דמרתת לביחא, כיון דלדידהו אף פחות מס' אסור, וזה אין יכולים לברר. ובפךט כשאנו נתיר סתם חלב, יש מקומות שונים וזמנים שונים, ומי יודע אם גם שם יהי' מרתת.

ע"כ פשיטא דפשיטא, דח"ו לן להתיר ולזולל בדרכנן להתגאל באיסור. וכן אנו נוהגין פה במדינת שווייץ, שהקהלות מפזרים ממון רב עבור כשרות החלב, וכן במדינת אנגליא ואנטוורפן. ומסתמא גם החרדים בארה"ב יודעים להיזהר בזה.

גם בירחון „הפוסק" (חשוון-כסלו-טבת תשי"ג) הרהיב בנפשו רב אחד להתיר חלב עכו"ם ומצא מציאה לתשב"ץ הנ"ל, דהגזרה היתה רק במקום גמלים (ואגב, בפ"ת נרמו להתשב"ץ). ואי משום דבר שבמנין, סמך על המג"א דסי' תר"ץ, ולא הביא כלל למג"א דרסי' תס"ה. והנה לפי מה שכתבתי ובארתי כל הענין, כל הדברים הנאמרים ב„הפוסק" להתיר, פורחים באויר ואין להם כלל על מה לסמוך.

(ו) **לאחר** כתבי העירני בני החו"ב מר שאול יחי', לעיין בחזון איש (ע"ז סי' ד' ס"ק ד'), לענין אבקת*חלב שלדעתו יוכל להיעשות גם מחלב טמא ואסור. ואח"כ כתב וז"ל: אמנם בשיש פקוח הממשלה על החלב שלא יערבו חלב טמא, והם צפויים לעונש על הזיוף, יש מקום לומר, דהוי כשפחות החולכות דמירתות, וכיושב בצד העדר וכשהוא עומד הוא רואה. והפר"ח כתב להתיר, באם חלב טמא ביוקר וכו', או אין טמא בעדרו וכו', והש"ד בשם רש"י דאוסר אף באין טמא בעדרו, היינו משום דחשוב כחלב המופקד ביד עכו"ם, וחישינן שמא יקח מן העכו"ם ויערב, וזה דוקא ביש בעיר חלב טמא, אבל אם אין בכל העיר טמא, הדין נותן דהוי כאין בעדרו טמאה ויושב בצד העדר וכמוש"כ הפר"ח, עכ"ל החזו"א.

והנה סיפר לי הרב ר' משה סאלאווייטשיק, נכד הר"ח, שהוא שאל להחזון איש ע"ז שאומרים עליו שהתיר חלב עכו"ם, והשיב

בוה הלשון: מה עוד יאמרו עלי, בקרוב יאמרו עלי שאני מתיר ח"ו גם א"א. והעיד לפני איש מהימן ביותר, ששאל לחזון איש על השמנת (סמעטענע) של עכו"ם, ואסר לו בפירושו. וגם העיד לפני עוד איש אחר מהימן ביותר שאסר בהוראתו חלב עכו"ם, אף לקמן בן ה' שנים. וכנראה מה שכתב בספרו הנ"ל, הוא רק בדרך שקלא וטריא וכלשונו, 'יש מקום לומר'. ובאמת לא הביא לן שם שום חדשות, דמי לא יודע מדעת הפר"ח דחלב לא נאסר במנין. והשד"ח (הט"ו מערכת חלב) הנ"ל, מביא בארוכה כל השיטות בפרטיות שהרבה סוברים דנאסר במנין, והרבה סוברים דלא. אבל עובדא דמלתא אין מי שיכחיש, דמדור דורות בכל המקומות ואף בערי ספרד (חוץ מאיזו מקומות בספרד וכמבואר בשד"ח הנ"ל), אנו נוהגין לאיסור, וע"ז כתב שפיר החת"ם (סי' ק"ו הנ"ל) דנמצא קולו חומרו, דיש חשש נדר דאורייתא. וזוה לא נגע החזו"א כלל בספרו (גם י"ל, דכל השקלא וטריא קאי רק על האבקת חלב, דלא היתה בכלל הגזירה דנאסר במנין).

ז) ומה שהשיג החזו"א בשם על החת"ם, שכ' לפרש דברי רש"י ל"ה א', במעם איסור הגבינה משום שא"א בלא צחצוחי חלב, דכוונת רש"י משום דחלב נאסר במנין, וכתב עליו וז"ל: דברים תמוהים מאד, וברש"י מבואר בהדיא דהחשש של צחצוחי חלב הוא משום חלב טמא (שהרי אמרו שא"א בלא צחצוחי חלב ופירשו רש"י דנשאר חלב בגומות שבגבינות, ובסוף סיים רש"י, 'ויש לחוש שבגומות נשאר ממנו' ואם חלב טהור קאמר, מאי ספק יש בדבר, הלא זהו שאמרו שא"א בלא צחצוחי חלב) אבל משום חלב טהור, ודאי אין לגזור וכו' עכ"ל החזו"א.

והנה במחכה"ג אף דרב גוברי' למאד, אבל גם החת"ם רב גוברי' למאד, עוד מדור של גאונים מובהקים ואין לדחותו בקש. בעוד שהחת"ם מתפאר בעצמו, שהציל את רש"י ז"ל מקושיית התוספות שם וכתב: „והמעין בלשון רש"י יבין דבר לאישורו וכו' כל רואה יבין שזה דעת רש"י במתק לשונו" וכו'.

ונבינה נא דברי החת"ם ונבין גם דברי רש"י. החת"ם מבאר, דרש"י ס"ל דחלב היתה גזירה קדמונית עוד קודם הגבינה, וכמובן פשוט משום חשש עירוב חלב טמא, ואז נאסר במנין, דאף כשיהי' לן הוכחה ואומדנא גדולה שאין שם עירוב טמא, כיון שאין ישראל רואהו אסור. אבל תחילת הגזירה היתה כמובן משום חשש חלב טמא.

אמנם כשנשתנה החלב לגבינה וחמאה לא גזרו וחזרו להיתר. כיון שבעצם המציאות, א"א שיש שם חלב טמא, כיון שאינו עומד, וא"כ אף שהגבינה והחמאה באים מחלב טמא שנאסר לאחר הגזירה, אף בידוע לן מכח הוכחה והאומדנא שאין שם שום עירוב טמא, אכן זה דוקא כשנשאר בעצמותו חלב, אבל כשנשתנה מצורת חלב זה לא היתה בכלל הגזירה. וע"ז קאמר הגמ' דגבינה אסורה משום שא"א בלא צחצוחי חלב ומפרש רש"י במתק לשונו (לפי הג' הב"ח), שא"א לגבינה בלא צחצוחי חלב, בין גומא של גבינה נשאר מן החלב וחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו אסור, דילמא עריב ב' חלב טמא (רש"י מפרש קודם טעם הגזירה הקדמונית דחלב, שבאה משום חשש עירוב טמא, וכשנאסר במנין ממילא אסור אף כשידוע לנו על פי אומדנא, שאין שם חלב טמא כמו בגבינה, דהעכו"ם אינו שומע לערב חלב טמא כשאינו עומד וכקושיות התוס' שם, ס"ל לרש"י כיון דנאסר מתחלה משום החשש דטמא, נאסר במנין אף באין שם טמא). וכתב רש"י עוד, ואע"ג דחלב טמא אינו עומד, מ"מ אם עירב טמא בטהור הטמא ישאר עם הנסיובי דחלבא הטהור וכו' ויש לחוש שבגומות נשאר ממנו (רש"י מפרש עוד, מדוע אנו אוסרין להגבינה, משום החשש דהחלב, הלא חלב טמא אינו עומד ומטעם זה גבינה וחמאה לא נאסרו מקודם, כיון שבעצם המציאות א"א שיהי' שם חלב טמא. כיון דאינו עומד, א"כ אם נאמר ג"כ דהמציאות היא שהחלב הטמא נפרד גם מהנסיובי דחלבא הטהור, א"כ מדוע תאסר הגבינה מטעם שא"א בלא צחצוחי חלב, הא א"א שתחלב הטמא יהי' שם באופן כשנפרד מהנסיובי דטהור, וא"כ כמו שגבינה לא היתה בכלל הגזירה, גם צחצוחי חלב שבגבינה לא היו בכלל הגזירה, כיון דבמציאות נפרד החלב הטמא מהנסיובי הטהור. וע"ז קאמר רש"י במתק לשונו דזה אינו, דאם עירב טמא בטהור הטמא נשאר עם נסיובי דחלב ויש לחוש שבגומות נשאר ממנו, וממילא כיון שבמציאות אפשר שבגומות יש חלב טמא, נכנס חלב שבגומות ג"כ לגזירה דחלב, וממילא אף שעפ"י הוכחה ואומדנא שאין העכו"ם שומע לערב, אין שם חלב טמא, אסור מטעם דבר שבמנין, ודברי חת"ם שרירין וקימים. ובפרט דיש לומר גם בפשיטות, דלשון „ויש לחוש שבגומות נשאר ממנו", שע"ז בנה החזו"א יסודו לדחות החת"ם, קאי על הגבינה, שחששו לאסור הגבינה מטעם דלקמן ע"ב יש תרי לישני אי חיישינן להאי דביני אטפן. ושפיר שייך לשון ויש לחוש. ולדעת החזו"א שרוצה לפרש

דברי רש"י דבגבינה חיישינן לעירוב, משום שמא לא רחץ הכלי, א"כ קשה לשון רש"י שם, דילמא עריב ב' חלב טמא, הול"ל שמא נתערב חלב טמא, שלא רחץ הכלי. ובכלל קשה לומר, משום חשש זה לאסור הגבינות, דזה רק לכתחילה לרחוץ הכלי, וכמבואר שם בדבריו.

ומה שהקשה על החת"ס, שהביא מדברי הש"ד בשם רש"י לאסור חלב המבורר שאין בו תערובת חלב טמא, ותמה עליו, שהרי כבר פרשו הפר"ח, דהוא דוקא ביש בעיר חלב טמא, אבל אם אין בכל העיר חמורה וכו' לא שמענו לאסור, עכ"ל.

הנה בספר האורה לרש"י (נדפס ע"י באבער, תרס"ה סי' ק"י ס"ק י"ד) כתב: חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו, ואין בכל אותה מדינה דבר טמא, ודאי מותר לאכול וכו' ויש שמחמירין בדבר, משום פרצה דחלב שחלבו גוי אסור, ואע"פ שאין עמו בהמה טמאה, עכ"ל. ובשד"ח הנ"ל מביא דברי הפרדס לרש"י היפך מזה. ואיני יודע עד כמה אנו יכולים לסמוך על ספרי הקדמונים ועל הגירסאות שבהם היוצאים מחדש ע"י מלומדים, עכ"ל.

(נעתק מירחון רבני „המאור“)

ג

בחלב שחלבו עכו"ם מקילים לעצמם היתרים גדולים בחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו. ושמעתי בשם בוצינא קדישא הה"ק מצאנז זי"ע, שאמר שאם אין ישראל רואה החליבה אז שורה על החלב איסור כמו על מאכל אסור ודבר טמא רח"ל, וכן הקום של חלב המאלקי"ן הנשאר אחר עשיית הגבינה אמר רבינו האר"י ז"ל, שזה אסור כמו אכילת דם, כי החלב נעשה מפני שהדם נעבר ונעשה חלב, וכשעושים גבינה אז מוציאים כח החלב וחוזר להיות דם. וכן בחמאה של עכו"ם, וכש"כ בגבינה שלהם, שאין נזהרים בזה שאסור ביותר שמא בישלו בכלי איסור רותחין, או העמידו בדבר איסור. ובחמאה ידוע וברור שמערכים עכשיו שומן של איסור, כי העכו"ם בקיאים עכשיו כולם בחכמות ומיני תערובות, כמובא בדרת"ש ויש בזה איסור חמור ח"ו.

(מס' שולחן המהור)

הורפס בסה"ק עת לעשות ח' ראשון שנת תרמ"א בלעמבערג
הוצאה השלישית בחיי המחבר וצוק"ל

לאפרושי מאיסורא

תורה אמרה השב תשיבם לאחור, ואם באבירות ממון
כך, באבירות נפשות אעכו"ב, לכן אעתיק
דברים הבאים האלה

בעה"ן קראקא יום ב' לפ' וישלח אמ"ת וצד"ק לפ"ק.

החיים הברכה והשלום להרבנים הנגידים הידידים אנשי
מעשה וחסידים יראי ה' ואל דברו חרדים, לשמור משמרת
המה נועדים, מחזיקי דת יהודים, בק"ק לבוב והמדינה
יעא"ם.

אחר"ש מע"כ, הנני שולח למע"כ מכתב אשר הגיע לידי, מעה"ק
ירושלים תוב"ב, לבקשת יקירי ירושלים חקרתני ודרשתי עד
היכן שידי מגעת אולי אוכל אמצא ידיעה ברורה, ידיעה ודאית אשר
לא תשאר אחרי' נדנוד ספק אסור, יגעתי ולא מצאתי, אדרבה מצאתי
כתוב בספרים מחכמי העמים המדברים מאופני עשית הציקאריע *
כלם פה אחר שאחרי שחורכים הציקאריען ווארצעל באש רגילים
לערב עמה שומן דבר אחר 2 פפונד שפעקק צי 1 צענטער ציקאריע
ווארצעל. גם זאת נודעתי אחרי החקירה והדרישה שאפשר להשלים
הציקאריע קאפע מבלי תערובת שמנונית אלא שתועלת השמנונית
רבה הוא שמעמדת את הרטיבות והלחות בהציקאריע קאפע ימים
רבים ומראיתה שחורה ונאוה אבל עצם הציקאריע אפשר להשלים
מלאכתו בלי תערובת שמנונית, אלא שאינה עומדת ימים רבים
ברטיכותה ושחורותה. אם כן אין לנו שום תועלת בעדותו של הרה"ג
חמנוח מו"ה הירש מעככלים ז"ל רק אין להדיין אלא מה שראו עיניו
לפי שעה בהפאבריק של ה' קולב שנעשה ונגמר הציקאריע בלי עירוב
שמנונית, והוא בדק במשמוש היד והיה יבש בלי שום לחלוחית כמו

(* כעמיט דעם טעגליכען לעבענס פאן פראפעסאר בעטטנער לייפציג
1867 זייטע 79 גם פאבריקאטיאן דעם סוראגאט קאפעס, וויען זייטע 84 ועוד
ספרי עמים המדברים בענין עשיית הציקאריע.

שכתב בעדותו בשנת תרל"ח, והוא ודאי אמת, אך מתוך שבחו של הציקאריע של אומן מופלא כזה הי' קולב, הנראה לעינינו לחותה ורטיבותה ושחרותה העומדת ימים רבים אנו באים לידי גנותה בחשש איסור תערובת שמנונית. כללו של דבר אחר כל היגיעה לא מצאתי אופן ברור ודאית לצאת מידי כל ספק גם בחינה כעמישע אונטער זוכונג אין די באר, לפי מה שהכנתי מפי סופרים וספרים ובקיאים במטבעי הציקאריען וואורצלען לא כל המקומות ולא כל העתים שוות, יש שינוי מקום וזמן, השמנה היא אם רזה, יש אדמה שמנה מגדלת שרשים שמנים רטובים ביותר, ואינם צריכים להתפטם משמנונית זר, ויש מגדלת שרשים כחוישים ויבשים הצריכים סעד לתמכם לפטמם בשמנונית שיצלחו למלאכת הקאפע כאמור, וכן שינוי לפי הזמן השנה גשומה או שחונה היא, כמובן לכל מבין ולמען לא תהי' המכשלה האת תחת ידי לבד, חלילה הגדתי היום הדברים כהיותן לעיני השמש אולי בהתפרסם הדברים לעיני כל גדולי ישראל אשר גם ידם רב להם כהוראה אולי הם ימצאו צדדי היתר, או הפאבריקאנט יברר לנו ידיעה ברורה שאין אחריה ספק שאינו מערב תערובת אסור ויהי' טובה גדולה כי רבים גם במדינתנו ההרגל נעשה להם טבע שני אצלם לשתות הציקאריע קאפע מפאבריק שלו וקשה להם לפרוש ממנה וכפרט לעיני ארץ ישראל ששם לא נמצא ציקאריע פאבריקען של יהודים, וכל שומר נפשו במדינתנו לא יכניס עצמו לבית הספק. ולהשומעים ינעם ותבא עליהם ברכת טוב, כבקשה מאת מע"כ להעתק מכתבי זה הנוכחי עם המכתב הלומה מירושלים תוב"ב ולהדפיסו בהעלה העתי של מחזיקי הדת וזכות הרבים יהי' תלוי' בכם. הכ"ד הכותב בידים רפות ועיניו לישועת ה' צופות.

הק' שמעון בהגאון מהר"מ סופר זצ"ל

ה

ומעתה אחר שנודע לנו מהמעשה רב בכירור גמור שאי אפשר לתקן עשיית הציקאריע קאפע שיהי' משוכח כרטיבותה ושחרותה כראוי, אם לא ע"י תערובות שומן איסור, ותורה הזהירה אותנו ואנשי קודש תהיון לי, ובשר בשדה מריפה לא תאכלו, ופירש"י אם אתם קדושים ופרושים משיקוצי נבילות ומריפות הרי אתם שלי ואם לאו אינכם שלי, כי עם קדוש עתה לד', לא תאכלו כל נבילה, לכן אתם

אום אני חומה, הנאמנים לד' ולתורתו חוסו נא על נפשותיכם שלא תתגאלו במאכלות אסורות ולהתנכר עי"כ מאבינו שבשמים מהיותנו שלו, והזהרו בנפשות בניכם הקטנים שלא יתמשכנו עבור אלה, כפשטות לשון הגמרא שבת דף ל"ג ע"ב מפני שאוכלים דברים טמאים.

מעתיקה אם הפאבריקאנטען אינם מאנשי מדינתנו, אל תאמינו לשום הכשר, גם אם יהי' מרכ גדול ומפורסם וירא ד', ומעם הדבר משום דנהי אם בעת כואו שמה לבקר הפאבריק שיהי' הכל בהכשר על פי דת תוה"ק, ודאי עושה מלאכתו מלאכת השגחתו באמונה וצדק, והציקאריע קאפפע הנעשה אז בודאי אינו רטובה ושחורה כראוי [וכי שומה יהי' הפאבריקאנט שיעשה כן עתה בפני הישראל לשפוך שומן איסור על שרשים אלה] אבל אחרי שובו לביתו, עבור להשכיח מקחו, בלי ספק שבעולם שיעשנה בתערובות שומן. ורק להכשר כזה תאמינו, אם הפאבריקאנטען המה מאנשי דתינו, וגם לא מהמתפרצים, ונדוע שתהלוכות כיתם הוא בכשרות, וגם אז צריך שיהי' ניכר שאותו הציקאריע קאפפע אינו מרוטב ואינו בשחרותה כראוי, ולהשומעים ינעם ותבא עליהם ברכת טוב.

קאלאמיא יום ב' ד' טבת תרמ"א לפ"ק

הק' הילל ל"ש מוועמיש, אב"ד דפה

ו

בו יבוא בירור הלכה בענין המשקה "קאקא קאלא"
הנפוץ באמעריקה ובארצות שונות, ורבים הם
הנכשלים בזה, ושותים ממנו בלי מפריע.

נתתי ללבי אני הקטן, לברר בענין המשקה קאקא קאלא ששותים כאן כמדינתנו, אם יש בו חשש איסור, או איסור גמור, והנה הגם שגדולים כבר אסרוהו, בכל זאת נתתי ללבי לחקור בזה, כפי מה שחנני השי"ת להסיר דעת המפקקים בזה.

כתב בשדי חמד אסיפת דינים מערכת חלב של נכרי (אות ט') שהביא דעת הרשב"ץ (ח"ג סימן י') דאף דבר איסור שנתערב וכמל במיעוטו, כיון דקונה אותו תמיד מן הגוי, יש בו משום מכמל איסור

לכתחילה. וכיון שבקאקא קאלא מערבין בו שומן נוזלי, משומן של בעלי חיים נבילות וטמאות, ואף אם נימא דכטל במיעוטו, כיון שקונה אותו תמיד מן הגוי, יש בו משום מכטל איסור לכתחילה. וכן אם קונה אותו תמיד אצל יהודי עובר עבירות לפי דעת הרשב"ץ הנ"ל הוי כמכטל איסור לכתחילה.

וכן הביא בתשובת כתב סופר תשובת הרדב"ז שכתב דדבר הכטל שהוא ביד נכרי אסור לקנותו משום דהוי כמכטל איסור לכתחילה. וכן כתב בתשובת תורת חסד (בסימן כ"א) לענין זו"ג דלקנותו מן הנכרי משמע מדברי הש"ך ביו"ד (סימן קס"ח) דחשוב לכתחילה. וכן משמע מתשובת הב"ח (סימן קכ"ג) דחשוב לכתחילה.

נמצא לפי הנ"ל כיון שגדולי הראשונים ביניהם הרשב"א והראב"ד ועוד ראשונים וכו', דעתם שאם עושים זה לא במקרה אלא תדיר הוי לכתחילה, לכן אין שום פקפוק שהמשקה קאקא קאלא אסור לקנותו ולשתותו דכיון שקונים אותו תדיר הוי כמכטל איסור לכתחילה.

אולם מלבד זה יש עוד חששות כיון שהשומן של נבילות וטמאות שנותנים בתוך המשקה הוא עבידא לטעמא, אינו בטל אפילו באלף. כי יש רבים מהפוסקים שסוברים דשומן נקרא עבידא לטעמא ואינו בטיל אפילו באלף. וכן מביא בשו"ת מהר"מ שיק (או"ח סימן ט') בדבר הציקאריע כידוע שהאומן נותן בו רק קצת שומן שיש בו כדי לבטלו, בכל זאת אסור ליתן בתוך הקאפפע, והביא דברי המג"א (ריש סימן תמ"ב סק"א) בשם הרשב"א. דכל שעיקרו נעשה כך אפילו יש בו ס' לא בטיל בס'. עיין בזה בשכילי דוד בתשובות שבסוף חלק יו"ד שכתב דהוי ספיקא דאורייתא. ובס' חידושי הגרשוני מביא על הט"ז להחמיר דשומן נקרא עבידא לטעמא ולא בטיל אפילו באלף. והפר"ח (בס"ק כ"ד) מביא בשם הרמב"ם בפ' המשניות למס' ערלה, דשומן הוי מדברים המתבלים את התבשיל, ואם נתנו כדי לתבל הקדירה אינו בטל אפילו באלף. וכן בשו"ע דבעל התניא מביא באו"ח (סימן ק"ג קו"א סק"ד) להחמיר דשומן נקרא עבידא לטעמא, וכן משמע מספר חמודי דניאל הלכות מליחה (אות י"ב), וכן מביא בספר דברי יוסף (סוף סימן תל"ט) דהוי ספיקא דאורייתא.

היוצא לנו מזה, כיון שהמשקה קאקא קאלא מעורב בו שמן נוזלי של נבילות וטמאות. והדעת נותן שבכוונה עושים זאת כדי לתקן המשקה ולהשביח טעמו, וא"כ לפי דעת כל הפוסקים הנ"ל הוי עבידא למעמא, ולא בטל אפילו באלף ואין שום היתר לשתות המשקה קאקא קאלא* וצריכים מאד לשמור על הבנים הקטנים שלא ישתו זאת, ולא יממטמו את לבם בנבילות וטמאות ר"ל, ויבא עליהם ברכת טוב. כתבתי כל זאת לבירור הלכה ובוודאי צריכים לסמוך על דעת גדולי ישראל שכבר אסרוהו, ולהשומעים ינעם ותבוא עליהם ברכת טוב.

פרק כא

דין החלב שחלבו גוי

א

ודעו שהחלב היוצא מבהמה טמאה אסור באכילה שהיוצא מן הטמא טמא. (מוש"ע יו"ד סי' קט"ו, רמב"ם פ"ג מה' ס"א) ולכן הדין הוא שחלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו, אסור, היינו חלב שחלב הגוי בביתו, אסור לקנותו, לפי שחוששים שמא מבהמה טמאה הוא. ואפילו אם אנו יודעים בבירור שאין לגוי בהמה טמאה בביתו, אלא כל בהמותיוטהורות, אפילו כן חוששים אנו שמא הביא חלב ממקום אחר ששם יש בהמות טמאות ועירבו עם החלב שלו. ואין היתר לחלב שחלב גוי אלא אם כן הישראל עומד בשעת חליבת. (הש"ך ופ"ח

סיפורי מעשיות

על העובדא דלקמן אמר הה"ק ר' בונם מפשיסחא זי"ע, כשאני מזכיר א"ע בזה העובדא מרכיש לי הרחבת הדעת. וגופא דעובדא הכי הוה. **בעיר** אחת הי' יריד גדול שנקבצו אליו כל סחורי הארץ מקטן ועד גדול שבאו למכור סחורתם, מארבע פינות העולם, וקיבוץ גדול של המוני עם שבאו לקנות חפצים בזול מציאות גדולות וכו', ובבית משתה אחת, ישבו ע"י שולחן, חברה של מוכרים, ומשתעשעים בענייני מסחר, כל אחד מראה בקיאותו במסחר וכו' ומטכסים ביחד עצה, האיך לאסוף ממון הרבה, ויגש אליהם המשרת ושאלם, מה אוכל להביא, ששה כוסות קאווע לבנה ענו ביחד, אלי תביא רק קאווע שחורה בלי חלב, פתח אחד את פיו ואמר להמשרת. והתברים הציצו והביטו עליו בשחוק קל של ביטול על שפתיהם, וישבו

(* עיי' לעיל עמוד פ"ה, אות י"ז.)

וכנה"ג בהגב"י אות כ' ופ"ת ולחם הפנים, ועי' כמור"ם בת"ח והרדכ"ז סי' ע"ה) ואם הגוי אינו נותן לו ליכנס לביתו, צריך הישראל לעמוד בחוץ ע"י הדלת ולראות הכלי שיהיה מנוגב מכל טפת חלב שהיתה בו קודם לכן. ובאופן זה מותר לאכול החלב אם הוא יודע בכירור שאין בהמה טמאה בתוך ביתו, שאז אין לחשוש משום דבר. אבל אם אינו יודע אם יש שם בהמה טמאה אם לאו, לא די בזה שהישראל עומד בחוץ, אלא צריך לראות החליכה מתחלתה ועד סופה.

ב

(מור"ם שם ומפתחות הכנה"ג שבסו"ם קול בן לוי סי' קנ"ט) ואם לקח חלב שחלבו גוי והישראל לא ראה, ובישלו בקדרה, הרי מלבד החלב גם הקדרה נטרפה ויש להגעילה אף מספק. (ט"ז ולחם הפנים בשם האו"ה ומפתחות הכנה"ג שם) ואפילו אם לא בישלו אלא שהה בכלי כ"ד שעות, אוסר הכלי, ויש להגעילו, והיום בעונות האיסור הזה נראה קל בעיני תכריות ושותים חלב של גוי והוא בעיניהם כהיתר. ואינם יודעים שזה ספק איסור תורה, כמו שאסור לאכול דבר שהוא ספק חלב ספק שומן. ואפילו אם נניח שהחלב של בהמה פהורה, לא יצאו מידי איסור, שהרי עכרו על גזרת חכמים ועל ההסכמה שגזרו

סיפורי מעשיות

בשתיקה כך עד שהביא את הכוסות ושתו. ובאמצע השתי' התחילו לשחוק מן אותו שקיבל בלי חלב, ושאל אותו אחד מבני החבורה, למה לא רצית לשתות בחלב, ענה לו כי אפשר יש לחוש על החלב אם הוא מהורד בתכלית הכשרות, ענה לו בקיצור, וכאן פרצו כלם בשחוק על פיהם: מה? אתה חושש לחלב טריפה, האם חסר דעה הנך. בוא עמי ואראה לך האיך כמה עשרות פרות הם בחוץ שמהם חולבים החלב, וטיפש הלז מפחד מחלב טמא. וחסיד הלז ישב דומם ושחק ולא ענה להם, רק להם הי' כבר מה לדבר ובמה לבלות הזמן, כל דיבור הי' רק מחלב, פרה, חלב, פרה וכו'. וכששמע המשרת שמדברין מ"חלב" נכנס בפנים צוהלות ושאל אותם לפי תומו, האיך ערבה לכם היום הקארוע. מה יום מיומים שאתה שואל ע"ה, השתוממו המסובין. ענה להם המשרת שהיום הי' החלב מעורב עם חלב גמל שזה נותן לו טעם עריבה ומתוקה. כששמעו המסובין דברים האלו יוצאין מפיו לפי תומו, נתלבנו פניהם כהחלב ששתו ולא יכלו לפתוח פיהם מחמת גודל העגמת נפש שגרם להם, ותיכף פייסו להחסיד הנ"ל ואמרו לו, אשרי לחסיד שהוא משומר מן השמים ועליו אמר הכתוב לא יאונה לצדיק כל און (מס' נר ישראל).

התנאים של המשנה שאמרו חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו, אסור. (כנה"ג בהגב"י אות ז' ומ' בשם האו"ה ושערי דורא בשם רש"י) ולכן כל האוכל חלב כזה עובר על לא תמוש תורת אמוך, היינו שמזלזל בתקנות חכמים ועל זה נאמר ופורץ גדר ישכנו נחש ח"ו. ואסור לשתות חלב גוי אלא על פי התנאים שכתבנו, ואלו המוענים שאין לחשוש לחלב בהמה ממאה מפני שחלב זה יותר יקר, הרי מענה זו כוזבת ביותר, שהרי בודאי מי שהולך לגוי ומבקש לקנות חלב חמור מפני שהוא צריך אותו לרפואה, או הגוי מוכר לו ביוקר. אבל אם אין דורשים לחלב, בודאי לא ישאיר הבהמה בלי לחולבה (פרי תואר בשם הרשב"א ועי' פר"ח שם) וכודאי הוא מערב חלב זה באחר. וכזמן שהוא חולב שאר הבהמות, הוא חולב גם הבהמה הממאה. (פר"ח שם) ומענה זו יפה רק במקומות שמוכרים חלב בהמות ממאות לחוד ושל מהורות לחוד, וחלב הממאה מוכרים יותר ביוקר כי הוא שמן יותר, ואז אנו אומרים שלא מערבבים, לפי שנמכר יותר ביוקר. אבל בכל אותם המקומות שמוכרים רק סוג אחד של חלב סתם, אין הדברים אמורים, ולכן חוששים שמא עירבב הגוי חלב מבהמה ממאה.

ג

(מזו"ם שם סק"א) וחלב גוי אסור, בין שחלבו הגוי ובין שחלבו עבד או שפחה של ישראל, כל זמן שאין ישראל רואהו חולב. ואם שלחו עם הגוי ילד ישראל בן מ' שנים או שהוא ילד חריף, אפילו פחות מבן מ', מותר לשתות החלב שחלבו העבד, שחושש לערבב, פן יספר הילד.

(מזהריב"ש שם) חלב שחלבו הגוי בפני קראי אחד, אם הקראי רוצה לשתות מחלב זה, גם הוא שותת, ואם הוא אינו שותתו, אבל אומר שהגוי חלבו מבהמה מהורת, אינו נאמן ואסור באכילתו. (ילקוט מעם לועז)

ד

והנה רש"י ז"ל כתב על האלף וקראתי לך מינקת מן העבריות שהחזירוהו על מצריות הרבה ולא רצה לינוק למי שהוא עתיד לדבר עם השכינה לפיכך לא רצה לינוק מממא מפני שעתיד לנבא לישראל מפי השכינה.

והרמב"ן כתב מה שאסרה לנו אלו הטמאים כי הטמאים מולידים
 בנו טבע אכזריות בגוף האדם וישראל עם קדוש צריכים להיות
 מידות החסד ולעתיד לבא עתיד הקב"ה לדבר עם כל איש מישראל
 כמו שנאמר וניבאו בניכם ובנותיכם ונמצא כיון שהקב"ה ידבר עמחם
 והאיך שייך שהפה שאכל טמא ידבר עמו השכינה וזה הרמז וידבר
 וכו' לאמור אליהם לכל אחד ואחד לכן לא יאכלו דבר טמא. וכן כתב
 בספר חומת אנך שמות אות י"ב מי אנוכי וזה לך האות וכו' אפשר
 כמו שאמרו חז"ל שטעם שמשח רבינו נכבה בפיו שנפל הגחלת וכו'
 כי בתיה בתחילה נתנה למינקת מצרית ולא ינק אך נפלה טיפת חלב
 טמא על שפת היאור ושם נכבה שעתיד לדבר עם השכינה וצריך
 שיהי' נקי אף ממגע חלב טמא.

(ספר קדושת לוי פ' שמיני)

פרק כב

גבינות גוים

א

ודעו (הרמב"ם פ"ג ממ"א ופר"ח שם ס"ק ט') שהחלב של בהמה
 טמאה אינו נקפא, ואם מערבבים חלב של בהמה טמאה עם
 מהורה, החלב של המהורה נקפא ותחלב של הטמאה אינו נקפא,
 ונשאר כך עם מי החלב, אם כן מן הדין היה שגבינות גוים יהיו
 מותרים, כיון שחלב טמאה אינו נקפא, אבל חכמי המשנה הקדמונים
 אסרו גבינת גוים מפני איסור אחר, לפי שהגוים שמים שם הקיבה כולה
 עם עורה ויש כאן ב' איסורים, האחד (תוס' ע"ז פ' אין מעמידין
 והט"ז שם ס"ק ט) הוא איסור בשר בחלב, שהעור דין בשר יש לו
 ונמצא שמקפיאין החלב בכשר. ואע"פ שיש בחלב יותר מששים כנגד
 הכשר, אינו בטל בששים כמו שאר איסורים, כי יש לנו כלל: דבר
 המעמיד אינו בטל בששים. ר"ל כל דבר ששמים אותו כדי להקפיא,
 אינו בטל, כי הוא העיקר. והאיסור השני שיש בגבינת גוים, ששמים
 שם עור של נבלה, אם כן יש ב' איסורים: בשר בחלב ונבלה, ולכן
 אסרו גבינות של גוים.

(מו"שע' שם בשם הרמב"ם) ואע"פ שאנו יודעים בכירור שלא הקפוא
 את הגבינה בקיבת בהמה אלא בעשבים, שיש מקומות שמעמידים

נפש ישיעי'

קצנ

הגבינה בעשבים, אסורה (כ"מ מלשון הרמב"ם וכן הכין הלח"מ שם, ועי' ת"ה שם, ופר"ח סי' קי"ד ומגלת ספר דס"ד) שבשעה שחכמי המשנה אסרו הגבינה, אסרוה בסתם, בין אם נקפאה ע"י עור בהמה ובין ע"י עשבים. וכל האוכל חלב גוי או גבינת גוי מכים אותו מכת מרדות.

ב

(כנה"ג בהגב"י אות כ"ט וס' בני דוד פ"ג מה' מ"א) וגבינת הקראים יש לה דין כמו גבינת גוים, מאחר שאינם נוהרים בכשר בחלב לא איכפת להם אם מעמידים הגבינה בעור הקיבה. ונתברר בעדות ברורה שהם שמים הקיבה עם העור, אם כן יש כאן ב' איסורים. של כשר בחלב ושל נבלה, כי שחימתם נבלה. ואפילו אם נשבעים שעשו הגבינה כהכשר, אינם נאמנים ואסורה הגבינה באכילה כמו גבינת גוים.

(ילקוט מעם לועז)

פרק כג

חמאת גוים

א

ודעו שחמאת גוים אין בה חשש של אחד האיסורים הנ"ל, שאינה נעשית בקיבה. וכן אין חשש משום חלב בהמה טמאה, שהרי רואים שנקפאת, וכתבנו לעיל שחלב בהמה טמאה אינו נקפא, ולכן לא גזרו עליה חכמי המשנה והיא מותרת. ויש מקומות שנוהגים בה איסור, שמא הביא הגוי קצת מחלב טמאה, ונשאר בלי לקפוא. (פר"ח שם ס"ק כ"ב) ואפילו באותם המקומות שנוהגים לאוסרה אם ממגנים אותה קודם באש עד שנעשית חלב, מותר, שאין בזה חשש.

ב

(פר"ח שם סקב"א, וכנה"ג בהגה"ט אות י"א בשם מהר"א נ', ועי"ש) וכן השמנת של גוים, אם נמכרת יבש מותרת מפני הטעם שאמרנו בחמאה. אבל אם נמכרת בקערה וכו' אסורה (כנה"ג שם

בהגהכ"י אות נ"ו וע' פר"ח סק"א) ויש איסור בשני האופנים. (כנה"ג בהגה"ט אות י"ד, מט"א ח"א סי' ל"ג) והריקוטה של גוים אסורים באכילה.

ג

והיוגורט של גוים אסורה. ואע"פ שכתבנו לעיל שחלב בהמה טמאה אינו נקפא, זה דוקא כגבינה וחמאה שהשומן נקפא והמים נשארים לחוד, אבל ביוגורט רואים שגם המים נקפאים, סימן שהמעמיד הוא חריף, אנו אומרים אף אם היה בו חלב טמאה היה נקפא, ולכן אסור היוגורט של גוי. ומה שעושים אחרים ששמים היוגורט לכלי ושופכים שם מים ומנחים אותם להתמצות, אין בזה תקנה, שהאיסור במקומו עומד.

ד

(שו"ת נחלת שבעה סי' כ' ולחם הפנים) ואם יצא דם עם החלב אסור לקנות חלב זה, אם שהה בכלי כ"ד שעות נאסר גם הכלי, ויש להגעילו.

ואע"פ שכתבנו למעלה שחמאת גוים מותרת, (פר"ת שם סק"ח) אבל זה מקרוב נדפס ספר של אדם גדול מאד ששמו רבי חיים ׳ן עטר ז"ל הכותב בספר ששמע מעדים כשרים שעכשיו נתחכמו האומנים הגוים וכדי שיצא הרכה חמאה מערכבים חלב של * גמל בחלב טהורה

(* עיין בס' דרכי תשובה סי' קט"ו סק"מ וז"ל בקיצור — ועתה בזמן הזה שהמציאו לעשות „קונסטבוטטער“ או „מארגארינא-בוטטער“ (שנעשה מחלב וממח עצמות נבלות וטריפות) דומה בטעמה וריחה ומראיתה כחמאה ממש עד שאי אפשר להכירה. ובכן בהאסיפת הרבנים שהיתה בשנת תרס"א בק"ק אוהעל והיינו שם לערך ע"ב רבנים ונגמר בינינו דגם המקומות שבמדינותנו שנהגו היתר בחמאה של עכו"ם מוכרחים מעתה לנהג בה איסור ואין לקנות אפילו מבני הכפרים המביאים למכור בשוק ואומרים שהוא מפורתם, ולא מטעם גזירה אלא מחשש איסור דאורייתא וכן נדפס בקול-קורא להזהיר לכל שמהיום והלאה יחישו לנפשם ויחדלו ממנה. עכ"ד. וכעת נמצא עוד מין קונסטבוטטער שנעשה מקאקאסניססע ומשתמשים בה גם לבשר (ונ"ל דצריך להניח המעטפה שמונח בה על השולחן כשאוכלין אותה עם בשר דומי' דחלב שקדים, עי' יו"ד סי' פ"ז סעי' ג') אפילו למהדרין, ובלבד שתעשה תחת השגחת רב ירא'שמים (מצודת דוד). ועי' לעיל ע' קעג.

נפש ישעי'

קצה

ואומרים שמוציא הרבה חמאה. והחמאה ירוקה במקצת. לכן כל בעל נפש לא יאכל חמאה זו בעלת הצבע הירוק קצת, מאחר ששמע הרב מפי עדים כשרים.

(ילקוט מעם לועז)

יש מין כעך (פרעמוצל) הנעשה מקווינלען פרעמוצל קא. שנקרא מאה אחוז שמן קארן פרעמוצל שנעשה עם פוטער ואין לאכול אותם עם בשר או אחר בשר, ואין זכר לפוטער על השק, אע"פ שיש שם "יו". יש פרעמוצל מבית החרשת הנ"ל שהם כן בלי פוטער, ועליהם יש "יו" וגם פארעווע (המאור).

הערת העורך: הרב הכותב שכח לעורר אם החמאה היא מחלב ישראל ואם השמן הוא מבה"ד דסמכא.

(המאור קונטרס קע"ח)

פרק כד

בשר שנתעלם מן העין

א

ובענין אלו הנוהגים לשלוח מתנת בשר כבש ממקום למקום בידי גוי, כפי שרגילים לשלוח מרודיסטו לקושטאנדינה או בשאר מקומות, צריכים לדעת ולהיזהר בשני דברים כדי שלא יבוא למכשול אכילת טרפה:

הדבר הראשון (טי"ד קי"ח): כל מי ששולח ביד גוי בשר או תרנגולת שחוטתה או יין או חתיכת דג שאין בו סנפיר וקשקשת, שבלא סימנים אלו אי אפשר לדעת אם הוא טהור או טמא, יש לשולחם בחותם בתוך חותם. שמאחר שהם דברים שאין בהם סימן לא ברור אם זה שהביאו הגוי הוא אותו הדבר ששלח הישראל שויבילו. שהרי יתכן שהגוי החליפו, שהבשר שהיה שמן נמלו לעצמו, והוא שם במקום זה בשר טרפה בלי שהישראל ידע על כך, שהישראל אינו יכול למסור סימן איזה בשר שלח, והוא יכול רק להודיעו במכתב הכמות של הבשר שידע כמה אוקיות יש בו, וזה לא מועיל כלום לצאת מידי חשש. וכן אין מועיל חותם אחד, לפי שהגוי יכול לעשות זיוף בחותם לקלקל החותם באופן שלא יוכר. ואפילו אם יש חותם בתוך חותם, אם רואה שנגעו בו באופן שלא ניכר, או שנתקלקלו החותמות לגמרי, אסור

לאכול ממנו. וכן אין מועיל מה שרושמים באותיות „כשר“, שבקל יכול כל גוי לכתוב כן, ובפרט כשיש משומדים היודעים לכתוב. אלא החותם בתוך חותם צריך להיות באופן כזה: לעטוף הדבר במטלית ולקושרו ולחותמו. ואח"כ לחזור וליתנו בתוך שקית ולחותמו. ואם חסר אחד משני הדברים האלו אין זה מועיל. ואם זה דבר המתקלקל יעשה בענין אחר, אבל צריך להיות חותם בתוך חותם. הכלל הוא שבשר שנתעלם מן העין, אסור. ר"ל שהבשר ושאר הדברים הנ"ל אם נעלמו מעין הישראל ששלחם ביד גוי, אסור באכילה.

ונוהגים לשלוח מרודיסטו חביות יין וסומכים על חתימת החביות בב' וג' מקומות בזפת באופן שנראה שאי אפשר לזייפם. אבל יום אחד כשדברתי עם הרב הכולל כמהר"ר חיים קמחי ז"ל בכמה"ר יצחק ז"ל בענין זה אמר לי שראה כמו עיניו שהמלחים דחפו החישוק בגרון ונקבו חור והוציאו היין וחזרו וסתמו והחזירו החישוק למקומו. ואף אני מסרתי הדברים לאחים המבורכים בני הגביר המרומם על כל מעלה כמה"ר יאודה מזרחי נר"ו, ועברו כמה ימים ובאו ב' וג' חביות של יין ממקום זה, ומפני שכבר ידעו „הקדמה“ זו וכדקו ומצאו כל המקומות מנוקבים מתחת לחישוק. בקיצור: הזיוף הזה אי אפשר היה לגלותו אלא בראיית עין, והחותם בתוך חותם היה שלם כבתחלה. וכך שלח הגביר הנזכר את אחד מבניו ה"י לשיבת הרב הנזכר כמעמד כל רבני קושטא שהיו לומדים שם וכל הרבנים הסכימו ובו ביום נשלחה אגרת מן הרבנים לכוללות ק"ק רודיסטו באזהרה שמהיום ואילך לא ישלחו חביות יין באופן הפשי בידי גוי ואל יסמכו על החותמות אע"פ שהם רבים. אלא כך צריך להיות מנהגם: לאחר שיחתמו החביות ישימו אותם בשקים שאין להם תפירה ויקשרו פי השק ויחזרו ויחתמו אותן. והודיעו להם שאם מאותו יום ואילך ישלח אדם חבית בלי שק, יאסרו יינו כאילו היה יין נסך. ומלבד זה יעשו לו כפי ראות בית דין. ובאותו זמן היו מאנשי רודיסטו בקושטא, ושלחו הרבנים להזמין וצוו עליהם בענין הזה.

ב

(כנה"ג סי' סג ועי' בני חיי באורך) וכן יש להזהיר הקצבים על הבשר ששומרים אותו בבית שישמרו יפה שלא יבוא גוי ויחליפם. וכן לא יניחו שיורי בשר ושומן ובני מעים וכדומה הפקר, שדברים אלו אין

בהם סימן. וכן כששולחים הבשר מבית המטבחים לחנות ביד גוי, ישמרו שיהיה באופן שיכירו אותו בודאות או שלא יעלם מעיניו.

ובעיר תירייה היו נוהגים פעם לציין על הבשר התיבה, „כשר“, אבל קצבים גוים השתמשו בתיבה זו והחתימו בשר טרפה בכנוי זה, ומאז צוה ר' חיים בנבנשתי לשוחטים שלא יסמכו על התיבה „כשר“, אלא יכתבו שם פרשת השבוע. ואירע שגוי אחד התך התיכת בשר עם האותיות האלו המודבקות והדביקם על בשר טרפה. ומאז צוה הרב הזה שלא לקנות בשר מבית המטבחים של גוים אלא א"כ ממשמש תחלה אותיות אלו לראות אם הוטבעו בכשר או הוסרו ממקום אחר והוקבעו כאן.

ויש מקומות ששולחים תרנגולת ביד גוי משרת לשוחט ומומכים על זה שכותב השוחט על הכשר „כשר“. והעיד הרב רבי שלמה לוריא שראה כמו עיניו משרת ששחט תרנגולת בידו, מפני שלא רצה להמתין על השוחט, וכתב תיבת כשר. לכן כדי לבטל המנהג הרע הזה גזרו שלא ישלח אדם עוף לשוחט לא ביד קטן ולא ביד גוי. ובמצרים שהמשרתים שמחזיקים בבתי גוים הם, תיקנו שאל ימסור השוחט אחר שחיטתו את הבשר ביד משרת גוי שהביאו, אלא חייבו להביא העוף השחוט לבית היהודי בידי ישראל שיביאו עד לבית. ואם יביאו הגוי לכדו אל יאכלו מאותו בשר.

ג

ודע שיש מקומות שהנחתום הוא גוי וכל אנשי העיר מביאים אליו ה„חמינים“ בערב שבת ולוקחים אותם כיום השבת. צריכים לדעת שאסור לשלוח אותם ביד גוי, אע"פ שמכיר כל אחד קדרתו, אבל אי אפשר שיהיה סימן בכשר או בתרנגולת, ויש אוסרים באכילה אפילו בדיעבד. ואע"פ שהמביאו ישראל הוא, אבל מאחר שנשאר ביד הנחתום שהוא גוי יש איסור של בשר שנתעלם מן העין. (פר"ח סי' קיח ותשו' הר' צבי ט"ל) ולכן כדי שיהיה מותר הכרחי לסגור התנור בב' מנעולים, והמפתחות יהיו שמורים ביד ישראל. וכאן לא שייך לעשות חותם בתוך חותם, כיון שצריכים לפותחם בשבת. ואע"פ שהגוי עושה הדבר, אבל כל דבר שהוא מלאכה אסור לומר לגוי שיעשנה בשבת. ואע"פ שעושה כן מעצמו, כיון שזה לצורך ישראל, אסור. ולכן התקנה היא

לסגור התנור בכ' מנעולים, בין אם הם ב' מנעולים פרנקיים, ובין שהם ב' שרשראות. אבל כמנעול אחד וכשרשרת אחת לא די.

הדבר השני: סתם בשר או עוף הכאים ממקום אחר יש לחקור אודותם לדעת באיזה יום נשחט. שאם עוברים ג' ימים מזמן השחיטה בלי שיהיה הכשר מלוח, שוב אסור לאוכלו מבושל, שהדם מתייבש בתוכו ושוב אין בכח המלח להוציאו. ולכן אסור לאוכלו אלא צלי, כפי שיתבאר באורך בפ' צו בע"ה.

(ילקוט מעם לועז, שמות דף תתנ"ב)

ד

על דא צריך להזהיר ביותר, בערים הגדולות שהשחיטה רכה ואין להם בית השחיטה לעצמן, רק במקום שהאינם-יהודים מנבלים בהמותיהם, שם שוחטים ובודקים. והמהומה רכה, והפועלים המפשיטים אצים כי משלמים להם מכל בהמה בעד הפשטתה, ועלול מאד להתחלף אפילו בהמה שלימה אחר שהופשטה והוסר הראש וכל האברים ממנה, והיא תלויה על עיקול המחובר לגלגל הסובב על קוי ברזל, ומזויזין אותה בנקל ממקום למקום וכל שכן שיוכלו להתחלף האברים שמפרידין ממנה כגון הראש ורגלים או האברים הפנימים שמוציאין ממנה, וצריך משגיח מיוחד לזה, שתיכף אחר השחיטה יעשה איזה סימן בבהמה וכן בהאברים שמוציאים ותולים על היתידות, בטרם שגמר הבודק בדיקת הוץ יעשה סימן ואחר כך כשהוכשרה הבהמה גם בהכדיקה, יחזור המשגיח ויתן חותם כשר על הבהמה והאברים שיכירם על ידי הסימן שעשה בהם מקודם. ומקום לא הוי סימן, היינו אם תלה המשגיח האברים במקום מיוחד, כי כמה פעמים ראיתי שהפועלים נוטלים מיתד זה ותולים ביתד אחר לאיזה צורך.

גם בעופות הנשלחים על ידי אינו-יהודי לשחוט, יעשה השוחט סימן מובהק בהעוף הנשחט שלא יוכלו להסירו, כי כמה מכשולים כאים על ידי זה, שמסירים החותם או הפתקא התלוי או דבוק בהעוף, ואחר כך משתמשים בו, וכמה פעמים אירע שהא"י שחט את העוף, ותלה בו החותם שהסיר מעוף הנשחט, ולקח שכר דמי השחיטה לעצמו, על כן יעשו חותם כזה שיקרע או ישכר בהסירו מהעוף

הנשחט ולא יוכלו להשתמש בו עוד, וכיוצא בזה באופן שיהיה כמות ממכשול.

(מס' שמושה של תורה דף קט)

פרק כה

דיני טרפות — החלב והביצים

א

חלב מריפה: (פר"ח סק"ד ה' ומס"י באורך וכנה"ג אות ט) ודעו שגם חלב טרפה אסור באכילה. ואם עשו גבינה מחלב בהמה ואח"כ נודע שהיתה טרפה, אבל לא יודעים אם הטרפות כבר היתה בה בשעת חליבה, או שמא אירעה בה אח"כ. בזה יש הבדל בין מציאות אחת לשניה: אם הטרפות היא מחמת נקב בקרום המוח, או טרפות אחרות כיוצא בזה, מותרים באכילה, לפי שאנו מעמידים אותה בחזקת כשרות, כיון שלרוב בהמות אין טרפיות אלו. ואומרים שאירעה בה אחרי החליבה, והיתה בריאה בשעת חליבה. אבל אם היה בה אכר יתר, או שאר טרפות שמלידה שבארנו לעיל, או שנעשה בה טרפות ג' ימים לפני השחיטה אבל עבר זמן עד שהבחינו בה, הרי כל הגבינה שעשו מחלבה אסורה באכילה. (מור"ם וש"ח ופר"ח) אע"פ שעשו אותם הרבה זמן לפני שנודעה טרפותה שמכיון שלא נודע מתי אירעה בה הטרפות, ונודע שחלה בה טרפות לפני החליבה או לפני השחיטה, טרפות כל הגבינות שעשו מחלבה. וזה בחלב שנחלב ממנה תוך י"ב חודש, אבל מה שנחלב ממנה לפני י"ב חודש הגבינה כשרה, שכודאי עדיין לא היתה טרפה באותה שעה, והראיה שחיתה י"ב חודש, ואילו היתה טרפה היתה מתה. ואם הטרפות היתה מלידה, שם לא שייך לקצוב זמן. אלא כל הגבינות שעשו מחלבה ותכלים שנתבשלו בהם טרפה. אע"פ שעברו מאז ג' שנים ויותר, שכבר בארנו לעיל אשר כשהטרפות ודאי לא מועיל הסימן שהיא חיה י"ב חודש, שהרי אנו רואים שהיא יצאה מן הכלל.

ב

ואם חלבו הרבה בהמות ובכללן חלבו גם בהמה טרפה, ואחר שנתערב החלב נודע שאחת מהן היתה טרפה, הרי כל החלב וכל הגבינות

שעשו בו, טרפה. אע"פ שהטרפה היתה אחת והכשרות היו הרבה. ואין תקנה אא"כ היו ששים כנגד הטרפה. ר"ל ששיעור החלב הטרף יהי' אחד מששים חלקים של החלב הכשר, שאם כן הדבר, מתבטל החלב הטרף בחלב הכשר, שכך גזרה תורה, שכל איסור שנפל להיתר כתבטל בששים (שם בטור ועיין פני יהושע סי' ד). נמצא שאם יודע שהחלב שחולב מן הטרפה מרובה מן החלב שחולב מאחת הבהמות הכשרות בעדר, אע"פ שלא ידוע שהוא מרובה מאחד מששים של הכשרות, ויתכן שבחלב שחלבו מכל הכשרות יש ששים נגד החלב שחלב מן הטרפה, מ"מ כיון שידוע שחלבה טרפה מרובה מאחת הכשרות, אנו אומרים בודאי גם שאר הכשרות חולבות חלב כשיעור של האחת הכשרה, ואע"פ שנאמר שיש בין הכשרות אחת החולבת יותר מזו הכשרה, מ"מ בין כולן יתכן שאין חלב כפי שהחלב מן הטרפה, לכן כל החלב אסור כיון שאין ששים.

וזהו כשנתערב החלב. אבל אם עשה גבינה מחלב הטרפה, ואח"כ נתערבו הגבינות עם גבינות כשרות אפילו גבינה אחת של טרפה נתערבה באלף כשרות, כולן אסורות, ששם לא שייך לומר ביטול בששים.

ג

ודעו עוד (טי"ד סי' עט ועיין לנה"ג) אם בהמה כשרה ינקה מבהמה טרפה, כששוחטים הכשרה, כל חלב שימצאו בתוכה כשר. בין אם החלב זך ובין אם הוא קפוא. ויש אומר כשהחלב צלול, שמאחר שידוע שינק מן הטרפה הרי זה כאילו אוכל טרפה. שחלב זה אע"פ שנמצא בקיבת כשרה, אבל ידוע שבא מן הטרפה. וכן טרפה שינקה מן הכשרה, החלב שנמצא בקיבת הטרפה, מותר.

(מ"ז שם ופר"ח ושבו"י ח"א סי' ג"ן בית יעקב סי' א) והוא הדין לולד טרפה. כלומר, אם הבהמה נעשתה טרפה לאחר שנתעברה הולד מותר, אע"פ שאמו טרפה ואסורה באכילה, וזהו מפני הטעם שכתבנו למעלה שכל בריה שנולדה בה אחת הטרפיות הרי היא נחשבת כמתה, שהדבר ברור בידינו שטרפה אינה חיה. אבל ולדה הרי הוא כשאר בהמות ואין לו ליטול חלק בטרפות הבהמה.

(מי"ד סי' פ"ו ועמ"ז) אבל אם יש טרפות בעוף גם ביצתה טרפה. ואין הבדל ביניהם ובין ביציהם, ואע"פ שהטרפות נעשתה בה תוך שעה אחת לפני השחיטה ואח"כ מצאו בה ביצים בקליפתם, או שלאחד שאירעה בהם הטרפות המילה ביצת, אע"פ שיש בזה סימן ברור שנוצרה הביצה לפני שאירעה הטרפות, טרפה. והוא הדין אם הטרפות אירעה בשעת שחיטתה, כגון שהוכתה אז בראשה וניקב קרום המוח שלה, מ"מ אסור לאכול את הביצה. אע"פ שיש לה קליפה קשה. כ"ש כשהיתה עדיין בקרום דק שנחשב כמו הבשר של התרנגולת.

נסתפק בכיצה אם היא מכשרה או מטרפה, אסורה באכילה. כגון שהיו לו בבית ב' תרנגולות וידע שהאחת טרפה ומצא ביצה בלול ואינו יודע אם של הטרפה היא או של הכשרה, אסורה באכילה, שכבר אמרנו שבספיקא דאורייתא הולכים לחומרא.

וכן אלו שיש להם תרנגולות למכירה או לגדלם בביתו, כפי שיש אנשים שבזמן הזול קניין מהם הרבה, צריכים לדעת שאע"פ שהקונה ביצים בשוק אינו צריך לחקור מאין באו, מפני שרוב הבריות בעולם בחוקת בריאים הם. אבל אם יש לו תרנגולת שאירע בה טרפיות, כגון שנשבר מפרקתה וכיו"ב, צריך להפרידה מן השאר, כדי שלא יבא לידי מכשול של אכילת ביצה טרפה. וימתין עד שיטילו האחרות. (עיי' מור"ם סי' קי"ט) ואף על פי שזה ספק, כבר כתבנו שמפק אסור. אבל בדיעבד מותר. כיון שהטרפה אחת והכשרות רוב. בתנאי שידע שהשאר מטילות ביצים (מור"ם ועמ"ז) ואם אחרי שהמילה נודע לו שהיתה טרפה, הדין הזה כדון שהבאנו למעלה שחלבו בהמה ומצאו אח"כ שהיתה טרפה. או שעשו גבינה ונתערבה בגבינה כשרה הוא הדין בביצת התרנגולת.

ד

(שם) בטור) נתערבה ביצת טרפה אפילו באלף ביצים כשרות, כיון שלא ידוע איזו הביצה הטרפה, כולן אסורות באכילה. (מי"ד סי' ק"י) ואפילו אם היתה ספק טרפה ונתערבה באחרות, אסורות כולן. ואם שכח ובישל ביצה טרפה עם ביצים כשרות, ואח"כ התבונן והכיר כודאות הביצה הטרפה (מי"ד סי' פו) אם שם אותו בחמין עם הקלפת מוציא את הטרפה ואוכל השאר. ואע"פ שנתבשלה עם הכשרות אין בכך כלום, שדרך הקלפה לא יכול לצאת המוהל של הטרפה.

ודעו (פר"ה סקי"ב) שכדי שיהיו מותרות צריכות גם הכשרות וגם הטרפה להיות בתוך קלפתן אבל אם הטרפה היתה בקלפה והכשרות בלא קלפה או להיפך. או אפילו כולן היו בקלפה, אבל בקלפת הטרפה היה נקב קטן או סדק, כולן אסורות, ואין עצה אלא בששים ואחת. היינו אם אינו מכיר את הביצה הטרפה, או אפילו נתערבה באלף כולן אסורות, כנ"ל. אבל אם מכיר הטרפה מוציא את הטרפה. ואם יש ס"א ביצים כשרות, מותרים, שאותו מעם שפולטת הביצה הטרפה, מתבטל בס"א של הכשרות. ואע"פ שאמרנו לעיל שסתם איסור בטל בששים (הרמב"ן) אבל בביצים יש הכרח שתהיה אחת יותר מששים. והמעם, כיון שאין כולן שוות, שיש גדולות ויש קטנות ורב ההבדל בין אחת לשניה, הרי יתכן שהטרפה גדולה מן הכשרה, ואם כן נמצא שיש פחות מששים. לכן גזרו שכדי לבטל האיסור יש צורך בס"א ביצים כשרות, שיהיה החשבון שלם.

(ש"ך ופר"ח) ודעו שהשיעור הזה אינו לבטל כל הביצה הטרפה אלא את המעם שבתוכו, שהם החלבון והחלמון, וכנגדם אנו צריכים לס"א של היתר. ואדרבה, הקלפה של הביצה הטרפה מצטרפת להיתר כדי להשלים החשבון. וכ"ש שהקלפות של הכשרות נכנסות לכלל חשבון. ולכן אם בישל נ"ה ביצים כשרות עם ביצה אחת טרפה, אם הקלפות שלהם ושלה הם כשש ביצים, נמצא שיש ס"א של היתר, ומתבטלת בהם הביצה הטרפה ואם כן מותרות, כי הן נתבשלו עם קלפתן.

(שם במור) ואסור למכור ביצים טרפות לגוי, שמא יחזור ומכרן לישראל.

ודעו שאע"פ שביצת טרפה אסורה באכילה, אבל האפרוח הנולד ממנה מותר, לפי שבתחלה מתקלקלת הביצה ואח"כ נוצר האפרוח, נמצא שאיסור הטרפות כבר הלך, ופנים חדשות באו לכאן.

ה

אם בישלו בשר או עוף או ביצה ואח"כ מצא שהיו טרפה, כל הסירים והקערות והכפות אסורים. ואם הם של חרס אין להם תקנה. ואם הם של נחושת או בדיל תקנתם בהגעלה. ר"ל להרתיתם במים חמים מאד כדרך שהבאנו בפרשת בא פ"ז בדיני החמץ. ואם מלחו

תרנגולות ומצאו אח"כ אחת מהם טרפה, נבאר הדינים בדיני המליחה והדחה בספר ויקרא בעה"י.
 (ט"ד סי' קכב ס"ט) וצריך אדם לזהר שלא להניח קערה או קדרה או כף ביד גוי שיש חשש שמא ישתמש בהם ויכשל בסיר ויאכל עם הכף ממאכליו שכולם טרפה. ואם יש הכרח להשאיל כלים לגוי, כשמחזירם יש להגעילם. ואם אינו יודע כיצד, או ששכח ובישל בכלי אחר שלקחו מן הגוי, בלי הגעלה, והיה ביום זה, כל התבשיל אסור באכילה כאילו היה טרפה ממש. אבל אם היה לאחר כ"ד שעות מותר התבשיל בדיעבד, ואח"כ יגעיל הכלים כדי שיוכל לכושל בהם לכתחלה. והוא הדין כשנותן קערה או קדרה לגוי לתקנם, ראוי להגעילם, שמא ישתמש בהם בהיותם ברשותו חצי יום וכ"ש יום ולילה. (פר"ח סק"ט) אבל הכלים שנותנים לגוי לצפותם אין אנו חוששים לכולם, כיון שאחרי הצפוי אינו מעיז לאכול בהם, כדי שתיוודע אומנותו. ואם נאמר שבישל בהם לפני הציפוי אין בכך כלום, כיון שע"י הצפוי נעשים כחדשים ונפלט האיסור. (שם בטור) ואם שלח לו קערה עם אוכל לגוי, אחרי שמחזירה ראוי להגעילה, ואם היא של חרס אין לה תקנה, שיש חשש שמא שפספה במים חמים יחד עם שאר כליו שהם טרפה, אבל מהבלועה מן האוכל עצמו, מותרת.
 (מס' ילקוט מעם לועז)

פרק כו

דיני שחיטות ובדיקות ומכירת בשר כשר

א

(ט"ד סי' סד ופח"מ סי' לד ומטה יוסף ח"א סי' ח) וכל שוחט או קצב שמעשיו מוכיחים שהוא מכשיל בני אדם ומאכיל אותם טרפות, שהוא ידע שטרפה יצתה מתחת ידו ולא גילה ומכר לישראל, או שהם קנו ממנו מעצמם מפני שהיו סבורים שזה כשר, לפי שיש לו חזקת כשרות, ואח"כ נודע שהיתה טרפה, כגון שעקר הסירכא מן הריאה ואח"כ נודע שהיתה שם סירכא, או שזיף בשאר ענין של טרפות, מעבירים אותו ומחרימים אותו בשווקים וברחובות, ואינו יכול להתנצל ולומר שעשה כן בשוגג, לפי שזה נימוק שתמיד יכול להשתמש אחרי שעושה מה שזומם. לכן מיד כשרואים שיצתה טרפה

מתחת ידו, צריכים גדולי המקום להעבירו כאותו יום עצמו, שרואים שאין בו יראת שמים ולא איכפת לו אם הוא מאכיל טרפות לישראל. וכן סתם אדם שמוכר דבר איסור, כפי שאנו רואים בעונות אנשים שמהלכים עם שלחנות ומוכרים כבוד וריאה ומוח וכיו"ב מן האכרים הקטנים של הבהמה או כבוד של עוף, ובין שיהיה בשוגג ובין במזיד,

סיפורי מעשיות

זריון מקדימין למצוה

מעשה בתלמידו של בעל הבי"ח זכרוננו לברכה

לבעל הבי"ח היה תלמיד אחד, עשיר ובעל צדקה, שהגאון היה מלמדו הלכות צדקה יום יום, כי חשש האיש פן לא יקלע אל המטרה בצדקותיו אשר יעשה. גם מעשה הצדקה תורה היא שצדיכה למוד, היה אומר תמיד, שלא נכלם ולא נכשל במעשיו, הן בכמות והן באיכות. וכל מעשי הצדקה של העשיר, הנגלים והנסתרים, היו כולם על פי עצת הרב הגאון בעל הבי"ח ע"ה.

פעם אחת בא אל הרב הגאון מווג אחד וספר לו כדברים האלה לאמר: "הנה זה עשרות בשנים אני חוכר את בית היין מאדוני הכפר, ועתה בא יהודי להסיג את גבולי. יום יום הוא דופק על פתחי הפריץ, משדלהו בדברים ומבטיח לו הוספה גדולה, ובלבד שיחכיד לו את בית היין. מורי רבי! הנה האיש הלז יורד לחיי בני ביתי, רחם נא עלי והצילני מן הצרה הזאת". ויאמר אליו הרב: "לך אל הגביר, פלוני בן פלוני, ותבקש ממנו גמילות חסד בגופו, שילך אל הפריץ וידבר עליו טובות באוניו, באשר אדוני המקום ישאו פנים אליו". ויצא המווג מאת פני הרב, ויבוא אל הגביר, וידבר אליו את כל הדברים אשר דבר באוני הרב; גם הפיל לפניו את תחינתו שימליץ עליו בפני הפריץ כעצת הרב. העשיר שמע את כל דברי היהודי, והבטיח לו לדבר עם אדוני המקום בדבר בית היין. אך המווג לא הסתפק בהבטחת הגביר, והפציר בו מאד, שילך מיד וימהר לדבר עם הפריץ, שלא יקדמנו העריץ במזימותיו. או התנצל העשיר ואמר לו: "עליך לחכות עוד ימים מספר, עד אשר אסדר את עניני מסחרי לידיד הגדול אשר בליפציג, כי זמנו עובר, ואם לא אסדר את הכל בימים הקרובים אפסיד את רוב הוני". כאשר שמע המווג את דברי העשיר התחיל לבכות ואמר: "אם כן הדבר, אנה אני בא? הלא העריץ אשר בא להשיג את גבולי חרוץ הוא, ויבוא בתחבולותיו אל הפריץ ויקפח את פרנסתי". אז התחיל העשיר לפייסו בדברים ולחזקו בדברי אמונה ובטחון ויאמר אליו: "הלא יהודי אתה, ועליך להאמין בדברי חכמינו ז"ל שאמרו: מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה לראש השנה, ואין אדם נוגע במה שמוכן לחברו אפילו כמלוא נימא. ואם מאמין אתה

מ"מ הם קונים אותם מידי גוים ומוכרים לישראל. ובפרט במקומות שבית המטבחים הוא של גוים שכל הבשר מוכרים הגוים, בין הכשר ובין הטרפה, יש להקפיד שהשומר שמעמידים שם יהיה ירא שמים ומשביעים אותו שלא יזון מן החנות עד שיגמור למכור כל הבשר הכשר שיש לו; ולא ישתה לא יין ולא יי"ש כדי שיהיה מפוכח, וכשיבא יהודי ידע בכירור שהגוי לא מוכר לו בשר טרפה. וצריכים להסביר לו לפני שממנים אותו לשומר שעליו מוטלת האחריות לכל העיר, ולכן יהיו עיניו פקוחות, שאין זה דבר של מה בכך. וכל בעל נפש כשרואה שהשומר הוא „מאן דהוא" מן השוק, אל יקנה בשר על ידו, שאם יש חנות אחת בשר כשרה וטרפה אי אפשר לסמוך על דברי השומר

סיפורי מעשיות

בדברי חכמינו, הרי תדע שלא יועילו לו לעריץ התחבולות הכי חרוצות, על כן לא תירא בפני בעל דינך הקשה. ואני, בבואי מן היריד, לא אסור אל ביתי עד אשר אבוא אל הפריץ, וברצון העליון וחסדו הגדול אהיה שליח לטובתך. אחר הדברים האלה קיים בו העשיר את הכתוב: תנו שכר לאובד ויין למרי נפש, וישתו שניהם לחיים ולהצלחה, וישלחו לביתו לשלום.

יציא המוזג מבית העשיר ויבוא אל אשתו, ויספר לה את כל הדברים אשר דבר עם העשיר, ולבו מלא תקוה לימים יבואו. אך אשתו לא מצאה נחומים בדברי הגביר, אשר דבר על לב בעלה, ותבך ותדבר אליו דברים בוטים כמדקרות חרב. לבה היה מלא יאוש ופחד, והיא ראתה בעיני רוחה את מסיג גבולם, כשהוא הולך אל הפריץ ומנשל אותם מעל פרנסתם. בעלה ישב ולא יכול להשיב לה דבר; וכשהתחיל לפייסה, לדבר על לבה ולחזקה בדברי אמונה ובטחון, פרצה בבכיה וביללה והאשימה אותו שהוא, רק הוא, אשם בכל האסון אשר יקרה. לו היה בא אל העשיר איש אחר, לא היה מסתפק במשלים ובדברי כבושין לבד; לא היה נפטר ממנו עד אשר ילך אל הפריץ ויסדר את הכל בכי טוב. ככה עברו על המוזג ימי ריב ורוגז, ובביתו אין שלום ושלוח. אך סוף־סוף חלפו ימי היריד אשר בלייפציג, והעשיר קיים את דבריו: עוד לא דרכו רגליו על מפתן ביתו, סר אל בית הפריץ ודבר אתו ע"ד המוזג וחכירתו, ודבריו מצאו מסלות בלבבו. כאשר יצא העשיר מבית הפריץ שלה לקרוא את המוזג, וחדש את החוזה לעשר שנים.

לימים נפטר העשיר והלך לעולמו; בני העיר קראקא הספידוהו כהלכה והביאוהו למנוחת עולמים, כאשר נאה לגביר בעמו. פעם אחת בא בחלום לילה אל רבו בעל הב"ח ואמר לו: „באתי אליך מורי ורבי לספר לך איך קבלו את פני בפמליא של מעלה אחרי מותי. בבואי שמה בפעם הראשונה,

שהוא קל ביהדות. ומעשה היה בשליח שהיה במקום אחד והיה מנהג שם שאם היה אחד מהם עושה משה או שהיה מארח כביתו היו באים ה"רשומים" לאכול עמו סעודת שבת וכל אחד היה מביא מביתו חמין ויין ופירות והיו אוכלים יחד כדי לשמחו. והיו מעמידים על השלחן כל הדברים יחד, שכל אחד יאכל מה שלבו חפץ. ובאותו שבת עושים

סיפורי מעשיות

מצאתי כמה נשמות מרחפות ומחכות ליום הדין, וביניהן שתי נשמות, שהכרתי אותן בהיותי עוד בעולם התחתון. הנשמות הללו היו נשמות שני קצבים, שהאכילו נבלות וטרפות לקהל ה', אשר בקראקא, ימים רבים. אחד מהם בא אליך, מורי ורבי, עוד בימי חייו והתודה על עונו, ובקש ממך תקון ודרך תשובה. "כן", אמר הרב, "אמת נכון הדבר, אחד מהם חזר בתשובה שלמה, והשני לא התחרט ומת רשע". אך פתאם שמעתי קול מכריז — המשיך העשיר את ספורו — "הקול נשמע בכל העולמות לאמר: פלוני בן פלוני יבוא לפני ב"ד של מעלה! והנה נכנס איש, וכלבים עזי נפש אצים רצים לפניו ומאחוריו במהומה של נביחה והם טוענים, שהאיש הזה הסיג את גבולם, וגזל מהם את הנבלות והטרפות, שהן מנת חלקם מימות עולם, ומכר אותן לבני אדם. ופתאם השלך הס, ובת קול יוצאת ומכריזה בחרדה: "טפה סרוחה! איך לא פחדת מפני יום הדין? איך העזת פניך להאכיל את בני נבלות וטרפות?" אך הקצב היה נבוך ולא ענה מאומה, ותוך כדי דבור אחזו בו והשליכוהו לתוך עמקי שאול, והוא נאבד מתוך הקהל ואיננו.

אח"כ הכריזו עוד הפעם: "פלוני בן פלוני יבוא לפני בית-דין של מעלה!" נכנס חברו בפחד ורעדה ועמד לפני בית הדין, והנה נשמע קול שואל בכעס ורוגז: "טפה סרוחה! איך לא פחדת מלהאכיל נבלות וטרפות לבני?" עוד לא גמרו את השאלה, והנה נשמע קול דממה דקה; בא מלאך מליץ אחד ובידו פסק-דין מבית דינו של הב"ח, ועדים מעידים שקיים זה מה שכתוב בזה. מיד פרשו את המגלה ויקראו בה כדברים האלה: "פלוני בן פלוני שהאכיל נבלות וטרפות לעם ה' חטא בכפלים, למקום ולבריות. במה שנוגע לבריות, הרי גזל את הרבים, כי לקח מחיר של בשד כשר בעד בשד טרפה, ואין לו תקנה אחרת רק להקדיש את כל נכסיו לצרכי הרבים; ומה שנוגע למקום, עליו להסתפק בלחם צר ובמים לחץ ושב ורפא לו". והעדים מעידים שמאותו היום ואילך הקדיש הקצב את כל נכסיו לצרכי הרבים, והוא נשאר בעירום ובחוסר כל, ובלה את ימיו בצומות ובתחנונים לפני אלקים. אחר הדברים האלה, לקחו את האיש, והובילוהו להיכל בעלי התשובה, ומיד נקראתי אני לבוא אל המלך, כאשר שמעתי את שמי יוצא מפורש מפי הכרוז, התחילו ארכובותי דא לדא נקשן, אולם חסדי ה' היו עלי ויצאתי זכאי בדיני.

כולם חמין של רגלי בהמה. והשליח נתפלא על כך, ושאל מה הטעם. ובהיותם עמי הארץ אמרו לו, מאחר שאין שוחט במקום זה, זה מאכלם כדי שלא יאכלו מאכלי טרפה ששוחטים הגוים. משמע שעד אז היו אנשים שלא היו יודעים שאוכלים טרפה, שאפילו תינוקות אינם טועים בזה. לכן צריך אדם להיזהר תרבה בזה לדעת אצל מי הוא טועד.

סיפורי מעשיות

ותיכף באו מלאכי שלום והוליכוני בקול דינה ושירה להיכלי אשר בגן עדן. שערי גן עדן נפתחו לפני באורה ושמחה, וריח ניחוח עלה באפי שאין לשער אותו; טעם כזה לא טעמתי כל ימי היותי על הארץ. והיה כאשר דרכו כפות רגלי על סף שערי גן העדן, והנה ראיתי מלאך אחד פוסע פסיעות קטנות לקראתי, גונח ומתאנה והוא נגש אלי ונצב לשטן לי בדרך. ואשאלהו לאמר: "מי אתה? ומה עשיתי לך שאתה בא לסגור את דרכי בפני?" ויען ויאמר: "אני הוא המלאך, שנברא מגמילות חסד, שעשית את המווג בשעה שזולכת אל הפריץ לדבר עליו טובות". כאשר שמעתי את הדברים האלה יוצאים מפי המלאך נבזהלתי מאד ואמרתי: "וכי אפשר הדבר שמלאך של גמילות חסדים יתיצב לשטן לי בדרכי? הלא אנכי מהרתי אל הפריץ תיכף בבואי מן היריד, והצלתי משפחה שלמה מישראל". אולם המלאך ענה ואמר: "אמת וזדבר שעשית טובה ליהודי ההוא, אך אינך יודע כמה דמעות נשפכו על ירך טרם בוא הישועה, וכמה מריבות וקטטות היו בין האיש והאשה עד אשר גסעת אל הפריץ. ודע לך שכל המעשים האלה בספר נכתבים, והם דורשים מאת ה"בית דין" צדק ומשפט, לדון אותך כפי החוק". אז אמרתי לו: הלא לא עשיתי זאת מרוע לב, אלא כדי להציל את כספי, ולולא נסעתי ליריד הזה הייתי מפסיד את רוב הוני". אך טענותי לא הועילו, ועוד הפעם החזירוני לבית-דין של מעלה. ואחרי דין ודברים הוציא בית-הדין פסק חדש, שעלי לשבת בשערי גן עדן ולא להכנס פנימה, כמספר הימים אשר המתין המווג, עד שובי מן היריד אשר בליפציג. עוד לא כלו לקרוא את הפסק, ושני מלאכים קלים אחזו בי, והביאוני לשערי גן עדן. כמה ימים ישבתי שם לא אדע אך לי היה דומה כאלו יושב אני ימים ושנים. וגדול היה צערי בימים ההם שאין לתארו במלים, כלות הנפש ממש היתה לי בכל רגע ורגע אל מקום מנוחתי. שראיתי מרחוק ואליו לא באתי . . ."

ביום השני ספר הרב הגאון את החלום בפני קהל ועדה ואמר: "שמעו וראו! עד כמה צריכים בני אדם להיות נזהרים בכל מצוה, שלא להחמיץ אותה. ועל אחת כמה וכמה במצוות שבין אדם לחברו, כגון צדקה וגמילות חסדים שחיי בני אדם תלויין בהן, צריכים להיות תמיד מן הזריזין המקדימין למצוה."

(תשואות חן, ירושלים תרפ"ה)

ב

וכשנמצא אדם שעושה כן מעבירים אותו ומכרזים ששום איש לא יקנה ממנו, כדי שיכירוהו הבריות ויזהרו מלהיכנס למכשול. ואין לו שום תקנה לחזור לאומנותו אא"כ ילך לעיר אחרת במקום שאין מכירים אותו. ואם יארע שיהודי אחד יאבד חפץ יקר שערכו גדול, והוא ימצאהו ויחזירו לבעליו, יהיה בזה סימן שחזר בלב ונפש בלתי ערמה ותחבולה. (טי"ד סי' סד ופח"מ סי' לד ומטה יוסף ח"א סי' ח) אבל לפני שיש ההוכחה הזו אין לו שום תקנה. ואין צריך לומר שלא יוכל להיות עוד שוחט או קצב, אלא אפילו אם ירצה לפתוח חנות למכור אגוזים או פירות יבשים, אסור יהיה לקנות ממנו; שאם האכיל מרפות לישראל נקרא שיצא מן הכלל. ואפילו אם ישב בתעניות הרבה ועשה סיגופים, אין מועילים לו, שהרי יתכן שעשה כן להטעות הבריות שיניחו לו לחזור לאומנותו. ואם רואים שאי אפשר לו שילך לעיר אחרת, יכול לתקן ע"י תשובה בעירו, בתנאי שיקבל על עצמו שום סיגוף לעולם, כגון שיתענה כל ב' וה', או שיקבל על עצמו שלא לאכול בשר או שלא ישתה יין וכיו"ב מן הסיגופים בתנאי שיהיה לכל ימי חייו, וזה מועיל אפילו אם הוא בעירו.

(ילקוט מעם לועז)

ג

בדיקת פנים

בדיקת פנים מבואר בש"ע יו"ד סי' ל"ט בסעיף י"א ומעיף י"ג, וברמ"א שם נאמר ונשנה שהבודק צריך להיות ירא שמים מרבים. אומרים בשם החת"ס דחו"ל אמרו בשבת (עז, ע"ב) חמשה אימות הן, שאימת חלש על גבור, והוא אמר דצריך להוסיף עוד אימה אחת, והוא אימת הרב על השו"ב. אף כי בדברים שבסתר, כמו בדיקת פנים שהבודק מכנים ידו למקום שעין הרב אינה שולטת בו, ואם הבודק אינו ירא שמים כסתר כבגלוי, יכול לנתק סרכות ולהכשיל ולא תועיל אימת הרב אפילו כשעומד על גביו. אמנם הרב החכם עיניו בראשו, אם רואה שהכשירות אצל השו"ב האחד מרובות הרבה יותר מאשר בשאר השוחטים המומחים שבאותה העיר, יש לבדוק אחרי מעשיו, עי' דרכי תשובה סי' ל"ט סק"ז מהמהרש"ק ז"ל מבראדי

שאסר את השו"ב מברדיטשוב שנתכשרו אצלו יותר מהרגיל, וגם אני ראיתי בעיר אחת שנתכשרו אצל השו"ב האחד כמעט כל מה ששחט, ומאותן הבהמות ששחטו שאר השו"בים נמרפו אצלם למחצה ויותר, והרבנים לא ידעו לבדוק אחריו ואחרי מעשיו, ותלו הדבר כאומנתו שהתפאר שהוא מצוין יותר משאר השוחטים, והקצבים החזיקו בו והפליגו בשבחיו, וממילא כיון שכל בני בשר יקראו בשמו היה גורם להפנות כל רשעי ארץ... וחביריו השוחטים העלימו עין ממנו מפני המחלוקת, עד שהקב"ה אנה לידו ונתפס ברשעו והוסר ממשמרתו.

סיפורי מעשיות

הבעש"ט הקי זי"ע שלח פעם לקרוא את הרב של ק"ק ביטשאטש, ואמר לו שהשוחט שבעירו הוא מכתתו של שבתאי והוא מאכיל את בני העיר בטריפות. הכיצד? שאל הרב. ענהו הבעש"ט: "לאחר שמדאה את הסכין לרב אם היא כשרה, הוא מכה בה בסכין על קודנס כדי לפגום בו. חזר הרב לעירו, עקב אחרי השוחט ובדק מעשיו, ואז נוכח שהבעש"ט צדק (שבחי הבעש"ט).

הבעש"ט בא פעם אל רב קהילה אחת וביקש להתאכסן אצלו בשבת, אמר הרב לאשתו שתכבד את האיש הגדול הזה ותנהג בו כבוד. ענתה האשה "הרי קנינו בשר, לכן נבחר את החלק הטוב לאורח". כשהלכה להביא את הבשר, לא מצאה כלום. נשבר לבה בקרבה והלכה לשכנתה לשאול אם יש לה בשר להשאיל לה. נאותה השכנה, אך משהלכה להביא את הבשר לא מצאה גם היא מכל מה שהי' לה. התיעצה הרבנית עם בעלה מה לעשות ותוך כדי שיחה דאתה מבעד החלון את השוחט עובר ליד ביתם. קראה לו וסיפרה לו את צרתה, סיפר להם השוחט כי רק לפני שעות מספר שחט בן בקד דך וטוב. אמר הבעש"ט: "אוהב אני לאכול את הראש, אך אבקש להביאו בשלימות ולנקדו כאן". הלך השוחט בזריזות, והביא את הראש לבית הרב. החל הבעש"ט לשוחח עם השוחט ואמר לו: "יש חילוק בענין השיניים, ספור גא מספר השיניים לכן בקד זה". פתח השוחט פי הבהמה השחוטה, תחב ידו לתוך פי' לספור את השיניים, אך מיד לאחר הכניסו את היר נסגר הפה ולא הי' יכול להוציא ידו. לחצו השיניים על ידו ומשכאב לו מאוד התחיל לצעוק, אמר לו הבעש"ט: רשע! הודה על חטאיך, שמעולם לא ברקת דיאות בהמה, הכשרת והטרפת ככל העולה על רוחך". לאחר שהודה השוחט במעשיו, ביקש מהבעש"ט שיודה לו דרך תשובה, אח"כ הלכו הרב והבעש"ט לביהכ"נ. בהתקרב לבנין ביהכ"נ, העביד הבעש"ט ידו על פני הרב והדאחו כמה מחבלים ודוחות היושבים על גג ביהכ"נ. התפלא הרב על כך. אמר לו הבעש"ט זי"ע: "דע לך שהשיץ שלך חוטא כל לילה", מאז פטרו את השיץ והביאו אחד תחתיו. (שבחי הבעש"ט)

ומטעות הוא בפי האומרים, מה יתרון לו להשו"ב להכשיר ולהכשיל את הרבים, בפרט בבהמות של א"י, שאינו מניע היזק להטבח ישראל, לא כן הוא, יש ויש הרבה מעמים שלא ניתנו להכתב, והיצר הרע פותח לו פתחא זומא דהיתרא ומנכב לו קולות רבות וכיון שעבר ושנה נעשה לו כהיתר.

(שמושה של תורה דף ק"ח)

ד

מוסר למורי הוראות ושוחטים

כל מי שהוא מכלל ישראל והוא מחזיק עצמו שהוא מורע ישראל ישמור פיו ולשונו מלומר מילי דרבנן גזירות והרחקות הווין והואיל ומריפה אינה כתובה בתורה בפירוש כגון טריפות מרכא וכיוצא בה אוכל ואשבע ואותר חלילה וחלילה מלהעלות במחשבה דבר זה כי העבודה כולם קבלו בסניי והרמיזם בתורה ואין להם שום קדר שעשו שאין להם סמך ורמז או מתיבה או מאות או מטעמו או

סיפורי מעשיות

סיפור לי ידידי הרבני החסיד מו"ה שלום קליין נ"י מבילקע שבימי עלומיו יעץ אותו הה"ג מהר"מ ז"ל שהי' או אב"ד שם, שאחרי שהוא גם בעל מתפלל טוב לכן טוב הי' שילמוד אומנות השו"ב עצתו אמונה זאת הוטבה בעיניו וקנה לו את הס' אוה"י ללמוד בו וכבר נתן תקיעת כף להשו"ב חיי"א חכה ע"ה דשם שלא ישיג גבולו כנהוג, והתחיל ללמוד ה' שחיטות, ונסע אח"כ על ש"ק פ' תצא אל הה"ק ז"ל לקבל את ברכתו ולבקש הצלחה על אומנתו החדש הזה, וידוע אשר הה"ק ז"ל לא הי' קורא לתורה על השם כנהוג, אלא הי' אומר לכל א' מהעולים בתחילת הקריאה אתה תהי' כהן, ואתה לוי וכו' ותעמוד בעצמך בזמנך ובמקומך אל הספר, וכן אמר גם לר"ש הנ"ל שהוא יהי' שביעי. בהגיע שביעי עלה כמצוה, וירא והנה קוראים לו פ' עמלק שהיא בפ' תצא שם, ויבין תומ"י כי לא דבר ריק הוא מהה"ק ז"ל שדוקא פ' עמלק עלה עתה בגורלו, עתה כאשר לומד שחיטות וכשר שבטבחים שותפו של עמלק (קידושין פ"ב א') ובודאי כונה מיוחדת לו בזה, ונוכח שכן הוא שכאשר נכנס אח"כ ביום א' ליקח ברכת הפרידה והגיש הפתקא אשר עלי' הצינע בקשת הצלחה באומנות השו"ב, אל הה"ק ז"ל, אמר לו הה"ק ז"ל בתימה שחיטות . . . שותפו של עמלק אתה רוצה להיות, לא נכון הדבר, וראה כי רוח אלקים דובר בו וישמע לעצתו והניח האומנות הזאת.

מניקודו או מקוין לכן שמור פיך ממאכל הטריפות ומכל האיסורין כי יחליפך הקב"ה באתנן זונה ומחיר כלב לא תקריבם ואם תלך בקהל אחד ותעיין ואוכלי טריפות בוודאי ותשוב עליהם ותחזירם למוטב ולך תהיה צדקה ותדרוש חומרא והרחקה. בני בעיני ראיתי זקן מלא שיבה ששחט פרה ולא זכה לבדוקה ומת ועיינתי אחריו וראיתי שלא היה כדאי לקחת דין מהנשח' גם ראיתי אחר יומיים נולד עגל בביתם ותמהתי וראיתי כלילה ראייה ברורה דהוא הוא ואמרתי ברוך הנותן יד אל אמונה ואין עול עוד במקום אחר ראיתי בחור נחמד ששחט שור ואחריו עז וצעקו גם שניהם כי הרגישו במיתתם ולא הספיק לבדוק אחד מהם ומת ע"כ בני משוך ידיך משחימה כי ספקותיה גדולות וסתום פיך ולשונך שלא להורות בהוראות טריפות להקל ולא כשום הוראות איסורים גיטין וקידושן מיאונין כי זומאה כשעורה מטמא גוף גדול וי לכם עמי הארצות אוכלי העכבר והשקץ למה לא תבינו ולא תעיינו שיותר יש שכל והבטה לבהמות ממה שיש לכם הלא תראה שאם תראה דם חבירך ולא תדעהו לא תוכל להבין שהוא דם חבירך ואלו שורים כאשר יראו דם שור יתקבצו כולם עליו ויצעקו צעקה גדולה וילכו ויבואו עליו ולא יעמדו וכך כדם צאן ועז ודע שעדיין יש דינין רבים בשחיטות ובטריפות ואבאר מהם בתלמוד ומהם בסדר הפרשה בעז"ה.

(מס' הקנה דף קמ"ב)

סיפורי מעשיות

סיפור לי ידידי הרבני הנגיד החסיד מו"ה יוסף ליפשיטץ ע"ה שפ"א בהיות הה"ק ז"ל בבערעגסאס ובעת האכילה כאשר נתנו על השלחן את הבשר, ויהי בטעמו את הבשר התחיל הה"ק ז"ל למצוץ ולהתענג עם הבשר ההוא כאדם המחיי' את עצמו באיזה דבר טוב, ויאמר אה יש לכם בשר טוב פה, מחי' לאכול בשר שיוצא מתחת יד שוחט כזה, יש לכם בשר כשר וחקרו לידע שחיטת איזה שוחט הי' הבשר הזה למען לידע אל מי לפנות מעתה, ויודע להם ששחיטת השו"ב מוהרנ"ל ע"ה הי', אשר הי' ידוע באמת לירא אלקים והצנע לכת, ומובן מאליו שמאז הגיד הה"ק ז"ל זאת העמים עליו עבודה רבה וגדולה, כי מרבים העם להביא דייקא אליו לשחוט.

(מס' תפארת מרדכי)

ה

בו יבואר שמי שנכשל במאכלות אסורות ונבילות וטריפות
מגולגל לאחר מיתתו בכלב.

בספר קנה הגדול מביא בדף מ"ז וז"ל: ועל שפני אדם כפני כלבים הם אוכלי הטריפות חייב להשליך להם הטריפות מדה כנגד מדה. ומה שאכל באיסור יאכל בהיתר. ומדקדין המפרשים בלשונו הקדוש שכתב, דמה שאכל באיסור יאכל בהיתר, דאיך אכל הכלב באיסור הלא הכלב אינו מצווה ומוזהר על איסורי תורה ואם מיירי בבנ"א שפניהם (פני הדור) כפני כלב הלא אצלם לא שייך שיאכלו בהיתר, ופשימא דאסור להאכילם טריפות ולהשליכם הגם שיאכלו בעצמם כמו כלבים. א"ו בע"כ כוונתו כמבואר בהאר"י ז"ל, כי האוכל נבילות וטריפות מגולגל לאחר מיתתו בכלב כי אז אין הכלב מצווה, אדרבא מצוה להשליך ולהאכילו טריפות.

פיפורי מעשיות

לדגל עבודתי נוכחתי להבין מאמר רבותינו ז"ל במשנה סוף קידושין: הכשר שבטבחים שותפו של עמלק, ובפי' רש"י: ספק טריפות בא לידו וחס על ממונו ומאכילין. אספר לך מעשה שהי' באחת המושבות שבסביבת חיפה. לפני עשרים שנה הי' שם קצב תימני ירא אלקים מאוד, אשר הי' מנקר בעצמו את הבשר ומוכרו באטליזו. כידוע לכל בעל מקצוע בניקור, יש בניקור עבודת פירוק החתיכות, ורק אח"כ מתחלת עצם עבודת הניקור, ואילו הוא לא ידע בכלל שיש חוץ מפרוק החתיכות איזו עבודה שהיא, והי' רק מפרק החתיכות ולא יותר, בחשבו לתומו שהפירוק הוא הניקור, וכך מכר כל השנים, עד שנפגש פעם בחיפה עם מנקר מומחה. הקצב הזה התפאר לפני המנקר מחיפה כי הוא מהיר במלאכתו ועושה את עבודת ניקור הירך ברבע שעה. המנקר מחיפה שידע מנסיונו כי ניקור הירך נמשך ארבע או חמש שעות, התפלא על המופת הזה, והחליט לראות כמו עיניו את הפלא הגדול הזה. ירד אתו למושב לראות בעבודתו, וראה כי פירוק החתיכות נקרא אצלו ניקור. המנקר העמיד את התימני על טעותו הנורא שהכשיל כל השנים רבים מישראל במאכלות אסורות. התימני שהי' יא"מ, בא או לרבנים וביקש תיקון על עונו.

(מספר גבול ראשונים פ' ג')

נגיד מצוה ילקוט ראובני שבט מוסר ימ"ל) המאכיל נבילות וטריפות מתגלגל לעלה של אילן, והרוח מנענעת אותו מלמעלה למטה ולכל הצדדים, ויש לו צער מזה, ואין לו תקנה אא"כ העלה נופל. ויש המתענה בזה מאה פעמים ויותר, כפי כמות הנבלות והטריפות שהאכיל לישראל.

ו

בספר תולדות קול ארי', וו"ל שקול ארי' וצ"ל אמר פ"א אילו ידעתי מקומו של הבשר בגופי שאכלתי בימי ילדותי באחד ממקומות בגליל העליון הייתי חותך הבשר הזה בסכין בעצמי עכ"ל.

מעשה נורא שאירע במלאוואקיי מקצב שהי' מאכיל טריפות ח"ו

ידוע המעשה הנורא שאירע בתקופתנו לפני כארבעים שנה בסלא-וואקיי ביישוב סמוך לווישניץ, שהקצב דשם הי' מוכר לאחד מחשובי בעלי הבתים ולבסוף נחלה במחלה מסוכנת ואז קרא לפני

סיפורי מעשיות

ומעשה היה ברבי אבא (זוה"ק) ששאל אותו גוי אחד, כיצד אומר הכתוב טרף נתן ליראיו, והדי נאמר לכלב תשליכון אותו. אמר לו ר' אבא, דיקא שכמותך שאתה שואל שאלה כזו. אילו היה נאמר טרפה נתן ליראיו, היית יכול לשאול, עכשיו שנאמר טרף, הכונה מזונות, שמשגיח על הצדיקים לתת להם אכלם. ואפילו אם תאמר שטרפה ממש, אין בזה קושיא, שהכונה שדיני הטרפה נתן הקב"ה לעמו כדי לקדשם שיהיו עם קדוש ויקיימו המצות בקדושה, ולא יטמאו פיהם במאכלות אסורות, שבו הם לומדים התורה הקדושה. וזהו שנאמר טרף נתן ליראיו, אבל לא לכם.

ובן אמרו בגמרא (פ"ק רחולין) שהצדיקים בטוחים שאין הקב"ה מביא תקלה על ידם. ואפילו בהמתם של צדיקים אין הקב"ה מביא חטא על ידם שאינם נכשלים במאכל אסור. כפי שראינו בחמורתו של ר' פנחס בן יאיר שהיתה שרויה שלשה ימים בלי מאכל, לפי שהשעורה שנתנו לה לא היתה מעושרת, כפי שבארנו בארוכה בפרשת חיי שרה פ"ב. (תוס' שם) והבטחה זו אינה אלא בדבר מאכל, שבזה משגיח הקב"ה על הצדיקים שלא יבואו לידי אכילת מאכל אסור, אבל בשאר איסורים אינם בטוחים ממכשול, אלא הם עצמם צריכים להיות זהירים בכך, שיתכן שיזדמן שום איסור בשוגג והם לא ירגישו בכך.

(מס' ילקוט מעם לועז)

גמיטתו את הדיין של הקהלה והודה לפניו שהרבה שנים מכר בשר מריפה לישראל ואמר שזה בשר כשר. ואח"כ מת. וכשהחברה קדישא התחילו לחפור הקבר נתמלא הקבר עכברים. ורצו להכריח את העכברים ולא יכלו בשום אופן. וחפרו קבר אחר וגם זה נתמלא עכברים. וזרקו לתוך הקבר קש ועצים ועשו שריפה גדולה ושמעו קולות בכי' ומרוב פחד ברחו משם החבריא קדישא ואח"כ שוב נתמלא הקבר עכברים ובאו לפני הרב ושאלו אותו מה לעשות והשיב שישכיבו את המת כך בקבר ושמו את המת בתוך הקבר מתוך בכיות על החרפה של המת ותכף שהשכיבו אותו בתוך הקבר התנפלו עליו העכברים ואכלתו כולו רח"ל. המעשה הזאת נתפרסמה בכל הסביבה ורבים עשו תשובה. ועי' לעיל ע' מ"ז מ"ח.

ז

ח"י תקנות מהרש"ק זצ"ל מבראדי שתיקן במעשה השו"ב מבאָרדיטשוב נעתק משו"ת טוב טעם ודעת מהדורא קמא שנת תרפ"ג. ונדפס ג"כ בס' תורת זבח לר"ש גאנצפריד זצ"ל. ונחוצים המה לדעת לכל רב ושו"ב.

הנה נקרא נקראתי מן השוחטים דשם לעיין במלתייהו המוטלין עליהם הן המה מילי דשמיא ומילי דמתא הבלולין יחד, וראה ראיתי את כל הענינים המה מקולקלין אין בהם מלא כף נחת, כי העומד אינו יודע בדינים בין ימינו לשמאלו ואחד מקיים קרא כדכתיב כי יתן בכוס עינו יתהלך למשרים עם כל הפירושים בזה ואחד הוא אברהם העולה על כולנה כי חכם הוא להרע ולהטיב עושה א"ע כאלו לא ידע וכל מעשיו מקולקלין הן בבדיקת פנים אף כי זה א"א להכיר בידיעה הוי זה עדות המתקיימת בידיעה בלי ראי' וימים ידברו ורוב שנים יודיעו חכמה, אחרי עין ראתה כל אלה במקומות אחרים דכוותי' הן בקליפות המרכות אשר אינו עושה כדון הן בבדיקת הפושרין הן בבדיקת שאר הריעותות ככולם לא נמצא בו דבר טוב ולהיפוך כל אשר יגע בו הטמא יטמא ומטמא אחרים כיוצא בו. ואם אבוא לפרש כל המעשים אשר עיני ראו תקצר היריעה מהכיל. וגם אמרתי אני כלכי אם אמרתי אספרה כמו הנה דור בניך בגדתי, לכן אשים קנצי למלין רק דרך קצרה אני אומר שמן הדין ראוי להעבירו

לגמרי ואין לרחם עליו ועל מפלי התלוין בו נגד אלפים ורכבות מישראל התלוין במעשיו ושבה אני את בעלי נפש אשר שמו סכין בלועם ופרשו מבשרו זה כמה שנים והמיבו את אשר דברו ומי יתן והי' לכם זה להם, וגם שאר השוחטים המתלויים אליו ראוים היו להעבירם ולקבל אחרים הראוים לאנשי קהלה גדולה כוותיהו ואנשים אנשי אמת ויראי אלקים הולכי תמים ובלא דעת נלכדו ברשת השוחטים כאלו אם למען השלום ולמען המחלוקת אין בידינו להעמיד הדת על תלה, גלל כן אמרתי אם יסכימו כל האופנים שיתבארו לפנינו בלי ישונה או אפשר להיות נשארם על עמדם

(א) **ימננה** להם הקהל רואה נאמן להיות ת"ח מפלג וירא אלקים איש חיל לעמוד על דעתו להיות גודר גדר ועומד ויראה שיהי' הכל על נכון אם ימצאו מה טוב ואם לא יקבלו איזה שוחט מפורסם ביראה שיהי' בתורת רואה וזה הוא יותר טוב כי הוא המבין ביותר כדת מה לעשות ותשלומי הרואה לא יהי' מן הפראיעקטאר רק מן הקהלה לכל יהי' עליו מורא בשר ודם.

(ב) **כל** כה"ג אמרינן תרי רואין וימנו רואה אחד מאנשי הקהלה הבקי בהוראה להיות עומד רואה מובחר אצל הסרכות והשני יעמוד אצל בדיקת שאר הריעותות והנה ביני וביני פרם שיגמר כל זה נתתי עיני כה"ה הרבני המופלג החריף מוה' יוסי דיין דשם, והשני הרבני המופלג החריף מוה' מרדכי דיין דשם, והיות כי החריף מוה' יוסי נ"י הוא קשה הראות א"א לו לעיין על הסרכות לכן יהי' הרבני מוה' מרדכי עומד על הסרכות לראות כפי אשר יבואר לפנינו, והרבני מוה' יוסי יהי' עומד על שאר הריעותות, ואם ימנו רואה מופלג ביותר אז יהי' ר' מרדכי על הריעותות והרואה המוכחר על הסרכות, ור' יוסי היות כי קשה הראות ידו מסולקת ואין לד' מעצור להושיע ממקום אחר ור' ליבוש לא בסבא פעמא אין לו יד בזה.

(ג) **ידו** נעשה ב' שלחנות אחד על בדיקת שאר הריעותות למען יהי' הדבר במתינות וכישוב הלב כראוי למילי דשמי' כזה ולא במהירות כחוספין את המצות כאשר ראיתי עד הנה זה חוסף וזה רומם ויהי' השלחן שבודקין עליו הסרכות עומד כנגד החלון ממש והשוחט הבודק את הסרכות יהי' יושב ולא עומד כדי שיהי' עושה במתינות בלי פרוץ הדעת והשלחן השני יהי' כנגד החלון השני לבדוק שארי הריעותות.

ד) והוא העיקר ענין קליפת הסרכות ח"ו להיות בזריזות רק בנחת כמעט שלא יהי' נראה לעין וזה עיקר הקליפה הנהוג במקום המיעוץ כי אם קולפין בחזקה וסומך על הבדיקה בפושרין מאכיל מרפות לישראל כמ"ש המ"ז ובדיקת הפושרין אינו רק לחומרא אבל עיקר הבדיקה הוי הקליפה בנחת כי עיקר היתר הקליפה הוא שי"ל דהוי כמעשה דריינום והנה בו גופא יש להוציא שם ממשמעות התב"ש דבעינן שתהא בנחת ואם כי י"ל דמהתם אין ראי' די"ל מעשה שהי' כך הי' אך אף אם נימא דמעשה דריינום לא בעינן קליפה בנחת היינו אם רואה בבירור שהי' עור פרום על הריאה או חזינן דאינו כעין סרכא אבל אם לא ראינו דהוא כמעשה דריינום או זה גופא צריך להבחנה אם זה הוא מעשה דריינום ואז אם קולפין בנחת מאד חזינן דהוי רק ריר בעלמא ואין לו דבוק עצמי בעור הריאה דאם הי' בו נקב כיון דסותם הנקב ונתחבר נעשה בו דבוק עצמו ולא יפרד בנחת ועורות הריאה יוכיחו כי שני העורות לא יפרדו זה מזה בנקל אם לא בחזקה אבל עור אחר הפרוס עליו הוא נפרד בנחת לכן אם נפרד הסרכא בנחת מוכח דהוי ריר בעלמא אבל אם קורעה אין הקליפה ראי' כלל והוא כמאכיל מרפות.

ה) לא יהי' לו צפרנים כאגודל ואף שלא יהי' מוהל כי בגודל צפרניו לפעמים הסירכא מתחתכת לרחבה כחותך בסכין ואם כי במקומינו לפעמים מחלקין הסרכא לב' ובאמצעות זה הסרכא מתקלפת היינו לאורך הסרכא רשאי לחלק אבל לרוחב הסרכא חס להזכיר לנגעה בצפרניו.

ו) כשתהי' סרכא קטנה מאד ראיתי שתופס בה והיא מנתקת והוא מכשירה וזה מרפות גמור כי צריך שתהי' דרך קליפה ולכן יראה הרואה שנתקת שלא כדרך קליפה והיא מרפה כדין אם נאבדה הריאה שיש בה סרכא ולא נבדקה.

ז) הבדיקה בפושרין תהי' בפושרין דוקא ולא ברוק וחלילה לו לתפוס האונא בידו כדרך שראיתי שתופס בה באצבעותיו אחד למעלה ואחד למטה והמה דחוקים בתוך האונא ומתוך זה אינה עולה בנפיחה ולכן אינה מבצבצת וחלילה לעשות כן רק יניח האונא לתוך ידו וישפוך מים לתוך ידו עד שתהי' כל הסרכא מכוסה במים ולא כדרך שראיתי שסומך האונא אל המים כמעט שאינו נוגע במים ואומר שלא

בצבצה רק יראה שיהי' כל מקום הסרכא מכוסה במים בתוך ידו וישהנה זמן מה ולא כרגע ויראה שתהא נפוחה היטב אז כל מה דאפשר ובשתהי' הסרכא על גב האונא או האומא יראה שיהי' מקום הסרכא בשוה ולא במדרון בענין שיוכלו המים להתעכב משך זמן כל דהו ויהי' נבחן היטב אם לא בצבץ.

(ח) צריך לבדוק כל מקום הסרכא בקליפה בנחת אף אם לא נמשכה ממקום למקום כל מה דאפשר יהי' בקליפה הכל בנחת ממש כל מה דאפשר וגם לבדוק בפושרין כל מקום שנמשכה הסרכא כי מה שמכואר באחרונים המקילין בזה היינו במיעוץ ממש אבל בקליפה דידן צריך שיהי' נבדק הכל בקליפת והן בדיקת הפושרין.

(ט) כשיהי' סרכא בתוך הקמט או שאר ריעותא בקמט חלילה לדחוק מתוך הריאה למלאות הקמט וזה טרפה גמורה כי לא התירו מישוש בזה רק בכועה בשיפולי דקיל ולא בחסרון וקמט וחם להזכיר לעשות כן.

(י) הנה אף שיהי' רואה הגון אין זה לבדו די רק מחויב לעשות שלום עם ר' אפרים כי הוא איש כשר ובר אוריין ואף כי אומרים עליו כי אינו בקי בבדיקת פנים יניחוהו לבדוק והמה יבדקו אחריו ואם ח"ו יהי' נעלם ממנו מאיזה סרכא יודיעוהו ואף אם יוציאו עליו לעז אין לחוש לדבריהם ויתנהגו כך עד שיהי' בקי בבדיקת פנים ועכ"פ מחויבים להשלים עם ר' אפרים וכשעת קליפת הסרכא ישב ר' אפרים עם הרואה אצלו ויראה הקליפה והבדיקה בפושרין אם יעשו כדון כמו שכתבתי ואם יהי' הכחשה ביניהם הנאמנות לר' אפרים והרואה והוא יהי' כפוף תחתם ואם לא יהי' שם ר' אפרים יהי' שוחט אחר יושב אצלו בבדיקת הסרכא אך לא מאלו הכ' ר' בעריל ור' מרדכי כי ידם אך שוחט אחר וככה יתנהגו תמיד להיות ב' שוחטים אצל הסרכא חוץ הריאה כי טובים השנים מן אחד ועפ"י ב' עדים יקום דבר השוחט השני והרואה וכעת ח"ו לדחות את ר"א רק יהי' ידו כידם לכל דבר .

(יא) בדיקות הסרכות לא יהי' במהירות רק יהי' ערך בדיקות עשרה בהמות חצי שעה ולעשרים שעה אחת וכן ילמדו ליותר מזה לפי שיעור הזה כדי שיהי' הכל במתינות ביראת שמים וסחור סחור אמרנן לנזירא וכל המרבה לבדוק ה"ז משוכת. והנה כ"ו כתבתי רק

על צד היותר הכרח להוציאן ממה שהורגלו עד הנה אבל באמת זה אינו די כי יגיע לכל ריאה ג' מינוטין ובמה נחשב הוא לכן יראו שישהו יותר כמה דאפשר ויאמינו לי כי פה"ק יש שוחט וכודק אחד שמו ר' צבי והוא אומן בבדיקת הסרכות יותר מחבריו והפעכטירים אין מניחין להסיר הסרכות רק הוא כי הוא אומן בכך ואעפ"כ שוחה בעשרים בהמות ב' שעות ושוחט ורואה אחד עומדים אצלו ג"כ ומ"מ בכל השנה ביחד לא נמכר למחצה כשרות וגם הוא אינו נהנה ממלאכתו יותר מחברו אפי' פרוטה וכן ראוי לכל ירא שמים.

(יב) **בסמוך** ליו"ט חלילה לשחוט בלילה ולבדוק רק ערך שלשים בהמות ולא יותר ואם ירצה הפריעקטר לשחוט יותר יקבל לשם עוד שוחטים מקהלות קטנות שיתעסקו ג"כ בבדיקת הסרכות אבל לו לכד לא לבדוק בליל עיו"ט וכדומה רק ערך שלשים בהמות כנ"ל.

(ג) **חלילה** ליקח להם ממציות מורנא שום שכר וגם חלילה לר' אברהם הנ"ל ליקח קדומה וחלק יותר מחבריו כי כמו דאסור לשוחט לקבל שכר מן הכשרות יותר מן הטרפות מטעם נגיעה בן גמי מהאי טעמא הוי זה כי אם ישול יותר א"כ נוטל יותר בעבור אומנתו להכשיר בקליפות הסרכות כי לולא זה גם הם רוצים ליטול הסרכא רק מחמת אומנתו אין מניחין להם וא"כ נוטל שכר עבור הכשרו בזה והוי נוגע ממש ולכן אסור לו ליטול שום שכר בזה עבור זה רק יהי' יד כולם שוה ואם קשה לפעול עבורם יבדקו הם בפנים ולא הוא או ישחטו הם יותר או יעסקו בתקון הסכינים עבורו אבל להיות בממון אסור לו להיות שום הנאה בזה יותר מן האחרים ואם לא ישמע יעבירונו ובשרו בשר טרפה וכן בבדיקת המסס חלילה להם ליקח שום דבר עבור זה.

(ד) **חלילה** לשחוט לכל אחד בסכין יותר מעשרה בהמות ואף בכ' סכינים יתרחקו מזה כמה דאפשר כי הידים נעשים חלושים וגם יראה כל אחד סכין בין בהמה לבהמה כדון.

(ו) **בדיקת** פנים לא יבדוק הוא רק אחרים וגם הם יתנו ת"כ ובחלקם לעוה"ב שאל יעשו שום רמי' בזה רק ילכו בנחת ולא בזריזות וכל סרכא שירגישו אפי' דקה מן הדקה יצא להניחו לבדקו אחריו בכל הסרכות ואף דהוי מושבע ועומד היינו בודאי איסור אבל בסרכא

נפש ישעי'

רומ

דהוי ספק טרפה הנחשד על הספק אינו חשוד על הודאי ונאמנים ע"ז בת"כ.

מזו) מחויבים כל אחד בעת בדיקתו בפנים לומר לפושט כאן יש סוכא וכאן יש סוכא ויזהירונו לשום זה אל לכו בענין כשיבא אח"כ הרואה יאמר הפושט מעצמו כך אמרתם לי וכך אמרתם לי כי אם השוחט ידמה לו שזיכור מ"מ שגיאאות מי יבין והוא טרוד בכמה ריאות ויחליף בין ריאה לריאה ואם כי דומה לו שאינו שוכח מ"מ מה איכפת לו בכך שלא יסמוך על עצמו וירא שמים יוצא ידי שניהם וזה וזה יעשה ישוב ללכו הזכרון וגם הפושט יזכירונו וישאלנו בבוא הרואה מה אמרתי לך וגם מזה אל יניח ידו וכשלא ירצו השוחטים להסכים על כך אחד או כולם חלילה וחלילה לאכול את בשרו ומכריזין על בשרו שהיא טרפה וכן אם יקבלו שוחטים אחרים מחויבים לקבל עליהם שיתנהגו כן.

יז) כשיצטרך לקבל שוחט אחר חלילה לו להוציא סכין לשחוט בלי הסכמת רוב אנשי הקהלה החכמים והגבירים ואם יבא שוחט אחר אפי' מעיר הגדולה לשחוט שם אפי' ברשיון הפריעקטאר בלתי הסכמת רוב אנשי הקהלה הוי בשרו טרפה וחלילה לשום בר ישראל לאכול מבשרו והכלים אמורים.

י"א) השוחטים שימעטו בהליכה בשוק במת דאפשר ודבר לא יהי' לחם עם אדם רק יהי' שונה הלכות בכל יום ההלכות השייכין לו שיהיו שגורין בפיו וכמ"ש הפוסקים שיהי' רגיל בה' שחיטה וכדומה ולהשומעים יונעם ותבוא עליהם ברכת טוב.

הק' שלמה קליגר

ח

השגחה באמליו

יש להשגיח הרבה על ההדחה תוך ג' ימים שאינם עושים אפילו כדרך שמעבירים הטכחים רק בזריקה כל דהו, ובעיר אחת ראיתי שהיו מקפידים גם לנקר קודם, ואחר כך היו שופכים עליו הרבה מים (או שהיו מטבילין הבשר בניגית גדולת, וזהו על צד

היותר טוב, על כל פנים אם אי אפשר לנקר מקודם, לכל הפחות יזהרו לשפוך הרבה מים עליו והמים יגיעו בכל שטח הבשר. או להטבילו בגיגית גדולה ואח"כ יתלו הבשר שיטפטפו מימיו.

גם בזה יש להשגיח אם הטבח מדיח ומולח הבשר, שיגרר היטב בית הצואר המלוכלך בדם בעין, ואי אפשר להסירו זולת במגרדת של חומא ברזל או בסכין, והטבח אם אי אפשר לו למכרו להקונה כשהוא מלוכלך בדם בעין, הוא נותנו למכונה הטוחנת את הבשר, כדי שהבשר הטחון עד אשר דק יהי' נראה יותר אדום, ומוכר בשר הטחון, וע"ז צריך לבדוק אחריו ביותר, אם הוא מולח ומכשיר כדת הבשר קודם שנותנו להמכונה הטוחנת, כי הבשר שכבר נמלח והודח לא ניכר בו הרעננות כל כך אחר יום או יומים, וכל שכן שיש להשגיח בבית חרושת מעשה הכרכשות המולאות שמערכין בהן כל הפסולת, ואף הגידין שנקרו נטחנין הדק היטב ומערכין אותן עם הבשר.

ועל הכרכשות ודקין אם הם מכשרות, וידעתי מטבח אחד שלא הספיק לו הכרכשות ודקין משחימות הכשרות בעירו, וקנה הדקין המלאכותיים וחשב שאין בהם שום חשש שאינם מבעלי חיים רק עשויים מנייר וכדומה, ודרשתי וחקרתי, והתחקותי בבית חרושת אחת שעשו אותן הדקין בתערובות שמנונית איסור, וגם מתמצית גבינה הנקרא קאסין.

גם בהדחת העופות ואווזות תוך ג' ימים, נהגו הטבחים לעשות נקב קטן בצואר סמוך לגוף, ומדיחין אותו מבחוץ, וקצת מים מטפטפין לתוך הנקב, וזהו נקרא אצלם הדחה וכתב על זה בעקרי הד"ט כי המנהג הזה הוא מנהג גהנם, אותיות מנהג, וידוע מה שאמרו רז"ל (קידושין פב ע"א) הכשר שבטבחים שותפו של עמלק פרש"י ספיקי טריפות באות לידו וחס על ממונו ומאכילין עכ"ל. ועל פי רוב אין אמון בהם, ואחריותו על הרב להשגיח ולטהר מכל שמץ, והבא לטהר מסייעין אותו (יומא לח ע"ב).

(שמושה של תורה דף קיא)

דרוש לאיפור שחימת חוץ

ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו ועמדו המפרשים הכי בשביל שלא יאכלו נבילות וטריפות קדוש יאמר לו וברשיו"ל אם אתם קדושים הרי אתם שלי ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר וחביריו ובמ"ר וז"ל ואם עשית כן ואנשי קודש תהיון לי וכן כתיב קודש ישראל לה' כשם וכו' והכהן נוטל תרומה כך עשה הקב"ה את העולם ערימה ונטל ישראל שהם תרומה שנאמר קודש ישראל לה' וכו' לכך אמר הקב"ה לישראל בשביל שאתם תרומה אין לכם רשות לאכול טריפה שנאמר ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו וצ"ב גם להבין דברי רשיו"ל ובשר בשדה טריפה אף בכית כן אלא שדיבר הכתוב בהווה וכן כי בשדה מצאה וגו' וכן אשר לא יהי טהור מקרה לילה ה"ה למקרה יום אלא שדיבר הכתוב בהווה וצ"ע לכאן' למה הביא דוקא אלה השנים הלא מצינו רבים אשר דבר בהם הכתוב בהווה וכאן בסמוך נאמר ג"כ לא תבשל גדי בחלב אמו וה"ה לכל בהמה אלא שדבר הכתוב בהווה ורבים מהם ולמה דייק רק באלו השנים.

ונ"ל בהקדם לפרש הפסוק בפר' בא ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו וגו' למען תדעון אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל ויל"ד למה דוקא סימן זה מסר להם בהבדל שבין ישראל למצרים ונ"ל עפמ"ש (מלכים ד') ותאמר אל אישה הננה נא ידעתי כי איש א' קדוש הוא עובר עלינו תמיד ובגמרא מנא ידעה שלא ראתה זבוב על שלחנו וקרי על סדינו ונל"פ עפמ"ש בסה"ק ובראשם הרמב"ן ובעל עקידה כי המאכלים אשר האדם ניזון מהם הם מתחלקים בהגוף לפי הכח שבהם כי בכל מאכל יש כמה מינים מתחיל בגשמי עד רוחני הכל לפי המאכל ניזון גם האבר עד כי הנפש ניזון מהמחשבה אשר מחשבים מחשבה קדושה בעת האכילה עד שאפשר להגיע לידי מדריגה כזו אשר השלחן דומה למזבח והאוכל כעובד עבודה והנה מי שמתנהג בדרך זה הננה לבו לב טהור לא יחשב מחשבות פיגול וטומאה ותמיד מחשבתו דבוקה בה' ובתורתו ובקיום מצותיו לא כן הוא אם האדם אינו נזהר שיהא אכילתו בקדושה וטהרה ומכ"ש וק"ו מי שאינו נזהר ממאכלות אסורות נבילות וטריפות ח"ו אזי לבו

נתמטמם ונפשו וכל גופו טמאים ומטמא את מוחו במחשבות של פיגול וטומאה ר"ל עד שבא לידי איסור של קרי ועריות ר"ל ולאן דוקא נבילות וטריפות כמשמעו כי אפילו שחומי חוץ אשר נאמר זה כבר פה אשר כח זה נמסר להרב מרא דאתרא וראשי הקהילה להטיל איסור זה על בני עירם כבואר בפוסקים העובר ע"ו הרי הוא כאוכל נו"ט ר"ל.

והנה נודע מה שמפרשים לא נראה זבוב בבית המטבחים, דהנה היצה"ר בעוה"ר בחר לו דרך יותר מרווח לעבודתו ואינו הולך לכאן"א בפרט להסיתו על כל עבירה מיוחדת כי אם הולך לבית המטבחים * אשר משם יאכלו בני ישראל בשר ומסית את השוחט או את הקצב להאכיל ח"ו נו"ט וממילא יש לו בידו כל העיר כי חנו"ט מטממם את לבם וממילא בנקל לו ללכוד את כל העיר ברשתו, וזה הי' הנס בביהמ"ק שלא נראה זבוב הוא היצה"ר כאשר כנוהו חז"ל בשם זה ושם לא נראה היצה"ר כלל וז"ש שלא ראתה זבוב על שלחנו ר"ל היצה"ר המכונה בשם זבוב לא נראה על שלחנו שלא הי' באכילתו שום חלק של תערובת היצר רק הכל לשם ה' וממילא לא נראה קרי על סדינו כי מי שאכילתו בקדושה ואין לבו מטוממם אינו בא לידי חטא זה.

והנה איתא בירושלמי מעשה בטבח אחד שהי' מאכיל טריפות לישראל וכו'. וזוה נבוא אל המכין דהנה הח"ס פי' מ"ש בשבתינו על סיר הבשר באכלינו לחם לשובע דהקושיא מבוארת תבן אין נתן לחם ובשר יאכלו וביאר הכוונה דח"ו ישראל במצרים לא התגאלו במאכלות נו"ט של המצרים וכאן לא נאמר באכלינו מסיר הבשר רק בשבתינו על סיר הבשר וראינו מה שהמצריים אוכלים ואנו אכלנו לחם לשובע ולא ממאכליהם המגואלים, הרי חזינן מזה דישראל במצרים נשמרו מאכילת נו"ט וז"ש ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשוננו ולפי האמור כי האוכל ח"ו נו"ט הוא נוזל את הכלבים ויש להם תביעה עליו אבל לבני ישראל שזוהרו בזה לא יחרץ כלב לשוננו וזוה תדעו אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל שהמצריים היו אוכלים נו"ט משא"כ ישראל.

(* וראה מש"כ בשו"ת דברי חיים סי' ו' וז"ל, ועיני ראו כמה יראי השם לומדי תורה שהיו אצל צדיקים ולאחר שנתחננו באומנות הונו נהפכו לאיש אחר אשר אם לא ראיתי בעיני לא האמנתי וכו', עיי"ש.

ועפ"ז יוכן שפיר מה שהביא רש"י דוקא הדמיון מבשדה מצאה וכו' וכן כי יהי' איש אשר לא יהי' טהור מקרה לילה כי מישך שייכי להדדי כי מי שאינו נזהר במאכלות אסורות ובנו"ט סופו שנכשל ח"ו במקרה לילה ובחטא של עריות והנה ידוע דכ"מ שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה וז"ש ואנשי קודש תהיון לי אימתי בזמן שבשר בשדה טריפה לא תאכלו שתהיו נזהרין מנכילות וטריפות ומאכלות אסורות אשר זהו גדר הערוה היותר גדול ואתה מוצא קדושה שבזה אנשי קודש תהיון לי כשתהיו פרושים מן העריות, וזה גם הכוונה בהמדרש שמכיון שנמל הקב"ה את ישראל תרומה מן העולם ותרומה איקרי ג"כ קודש וכמו"כ צריכין ישראל להיות קדושים ופרושים מן העריות וע"כ נצטוו ובשר בשדה טריפה לא תאכלו ובקיום זה אנשי קודש תהיון לי כנ"ל והכן.

(כנסת יחזקאל פ' משפטים)

פרק כז

איסור דם

וכל דם לא תאכלו בכל משבתיכם לעוף ולבהמה : כל נפש אשר תאכל מל דם ונכרתה הנפש ההוא מעמיה (ויקרא ז, כו-כו).

כאן מודיע לנו הכתוב איסור אכילת דם, הן דם של עוף והן דם של בהמה. וכל האוכל דם חייב כרת.

והאיסור של דם הוא חמור מאד ועונשו כרת היינו שמת במבחר עלומיו. (רב"ח פר' ראה) וכך אתם רואים שאיסור דם נזכר בתורה ז' פעמים מפני שהוא חמור מאד. שכן כל איסור שהוא חמור חוזרת עליו התורה כמה פעמים. וכשם שהעונש לאוכלו גדול, כך גדול שכרו של זה שנמנע מלהיכשל באיסור זה. ואע"פ שהשכל מחייב שלא יהא שפרו של זה מרובה, שהרי אין הדם דבר שנפשו של אדם מחמתו. ואין היצר נאבק בו שיאכל דם, כיון שנפשו של אדם קצה בזה, מ"מ שכרו מרובה שגם בניו רואים טובה. שכן אומר הכתוב בפרשת ראה : לא תאכלנו למען ייטב לך ולבניך אחריו. ומכאן ילמד אדם כמה גדול שכרן של שאר המצות. מה מצוה זו שהיא קלה לקיום, שאין היצר משיאו, מ"מ שכרו גדול : עאכ"ו באיסור זנות ושאר

עבירות שנפשו של אדם מחמתן ויצרו נאבק בו, אם הוא פורש מהן שכרו כפול ומכופל, שהרי מרח להלחם ביצרו.
זוה שצונו הקב"ה על הדם הוא מד' מעמים:

המעם האחד (רכנו בחיי פרשת אחרי מות בשם הרמב"ן) מאחר שהחלב הנקרב למזבח הוא החלב והדם, שהחלב נקטר ע"ג המזבח והדם נזרק סביב המזבח לכן צוה הקב"ה שלא לאוכלם, כי הם חלק המזבח.

המעם השני מפני שהדם הוא הנפש כמו שנאמר כי הדם הוא הנפש ולא התיר הקב"ה לאכול רק הגוף ולא הנפש. שהרי הקב"ה אסר על אדם הראשון שלא לאכול שום דבר מן החי, אלא רק הגדל באדמה, כמו פירות וירקות ועשבים. וכשבא נח ובגללו ניצלו הנפשות מכליה, הותר לו בשר לאכילה, אבל הנפש נשאר באיסורו, ולכן נאסר הדם שהוא הנפש.

המעם השלישי כיון שכל חיות הגוף תלוי בדם, לכן אם אוכלים דם נעשה הגוף דומה לגוף הבהמה, עבה ומטופש כבהמה. וכן מקבלים המדות הרעות של הבהמה שהיא מחוסרת רחמים. ומאחר שהקב"ה נתן לנו את התורה כדי לעדן את נפשותינו כדי שנוכל להבין את סתרי התורה הקדושה, וכן כדי שנהיה רחמים ושלא יהא בנו המדה המנונה היא מדת האכזריות, לכן אסור לנו לאכול דם הבהמה, ואע"פ שאנו אוכלים בשרה, אין זה דומה לדם שהבשר נכנס לגוף והופך לדבר אחר ולא נשאר בגוף. מה שאין כן הדם, שנשאר כמו בכניסתו.

והמעם הרביעי (שם בשם מורה הנבוכים) כי בשעה שיצאו ישראל ממצרים היו עדיין ירודים ושקועים בהבלי כשפי מצרים, וכשהיו רוצים לכנס השדים היו ממלאים אגן בדם, והיו מתכנסים השדים סביב האגן, וכשהיו רוצים להגיד עתידות היו אוכלים מאותו הדם. ולכן נסמך לא תאכלו על הדם ללא תנחשו. ר"ל אל תאכלו מן הדם ולא תנחשו כמו הגוים. ומאחר שרצה הקב"ה להבדילנו מן המעויות האלו של העכו"ם, אסר לנו הדם, ונעשה ההיפך, שנזרוק הדם על המזבח לכפר על עונותינו.

(ילקוט מעם לועז)

פרק כח

דיני איסור סחורה בדברים האסורים

א

ומזה שאמר הכתוב כאן: יעשה לכל מלאכה, למדו חז"ל שמותר לעשות סחורה בחלב בהמה טהורה. (פר"ח ויו"ד סי' קיז) שכל דבר שאסרה תורה, כגון נבלות וטרפות שקצים ורמשים ודגים טמאים וכיו"ב, הדין הוא שאסור לעשות סחורה בהם. (הרמב"ם פ"ח מה' מאכלות אסורות ומוש"ע יו"ד סי' קי"ז) וכן אסור למשכנם לגוי שיתן לו הלואה על סמך זה. (מור"ם בשם תה"ד מור"ם וט"ז ופ"ת וע' ש"ך ס"ק ג' [לעיין במקורות]) ויש האוסרים ליקח דברים אלו כדי ליתן אוכל לפועלים גוים ששכר אותם בביתו, שהדבר נקרא מסחר, שכן הדברים האלו נמכרים יותר בזול מבשר כשר ונמצא שהוא מרויח על ידיהם.

והדברים האלו שאמרנו שאסור לסחור בדברים האסורים הוא דוקא אם עושה כן לכתחלה, שקונה נבלות וטרפות כדי למכרם ולהרויח בהם, אבל אם שוחט בהמה כדי למכרה או לאוכלה ויצאה נבלה או טרפה, מותר למכרה לגוים במחירה, ואין איסור בדבר, שהרי כונתו לא היתה למסחר. וכן צייד שצד דגים ועופות וכשכא לביתו מצא שכולם ממין טמא. או שמעורבים טהורים עם טמאים מותר למכור הטמאים לגוי, מאחר שכונתו היתה רק לצוד טהורים.

וזה שאמרנו שהשוחט ונמצא טרפה יכול למכרה לגוי (כ"ח ופר"ח שם. עיין ט"ז) זה דוקא אם הוא עצמו מוכרה. אבל אסור ליהודי אחר לקנות ממנו כדי למכור לגוי בריוח שזה נקרא מסחר.

(מור"ם שם) ואם הגוי חייב לתת לו כסף ונותן לו דברים אסורים ואינו רוצה לתת לו דבר אחר, מותר לקבלם ממנו, שכן הוא מציל בזה את ממונו ואינו מסחר. בתנאי שימכרנו מיד במחיר שהיה חייב לו הגוי. ולא יעכבנו בידו עד שירוויח בזה.

ב

(מחר"י סי' טז ומתרח"ש סי' יז) אם הגוי שלח ליהודי דג טמא בחושבו כי הוא יכול לאוכלו, ואינו יכול להחזיר המתנה בלי

שיגרום תרעומת לגוי, הוא יכול לקבל המתנה ולמוכרו וליהנות מכספו. שהדבר דומה לדין שכתבנו למעלה שאם הגוי חייב לו כסף ואינו רוצה לפרוע אלא באותם הדברים האסורים, שמותר לקבלם, שהרי כונתו לא היתה לסחור בהם לכתחילה. אף כאן הרי אירע הדבר שהגוי שלח לו. ואם הוא יהודי בעל נפש המדקדק במצות ורוצה להטילו לים, תבא עליו ברכה.

(מח"מ סי' קפ"ב וש"ע סי' קעו) אם היו שני שותפים ואחד השותפים סחר בדברים אסורים להרויח בהם. אם הרויח בהם הרויח באמצע אע"פ שעשה בלי רשות החבר. ואם הפסיד, ההפסד שלו, כי חכרו יכול לומר: לא רציתי שתסחור בדברים אסורים.

(דב"מ סי' י"ג ו"ד ומ"ו. ועי' דבר שמואל סימן קמ"ד) אם ישראל מסר כסף לגוי שישחור בהם ויחלקו הרויח ביניהם והיהודי אינו קרוב אליו ואינו מתערב בעסק והלך הגוי וסחר בדברים האסורים הנ"ל, הדין הוא שהשכר מותר לישראל, כיון שאינו מתערב במסחר.

ונשאל הרב רבי משה בנבנישתי ז"ל **(פ"מ ח"א סי' ג ופר"ח סק"ז)** אם מותר לסחור בביצי דגים טמאים של ימי חו"ל הנקראים קאר"ה האביי"ר. והשיב להם שמותר לסחור בהם, מאחר שיש לנו ספק בדג עצמו אם הוא טמא או מהור, לכן מותר לסחור בביצים, משום ספק.

וזה שאמרנו שאסור לסחור בדברים אסורים, דוקא אם הם מיוחדים לאכילה ורוב גוים אוכלים אותם **(פר"ח סי"ק ג')** אבל דברים טמאים שאין הגוים רגילים לאוכלם, כגון סוסים וחמורים וגמלים וכיו"ב מותר לסחור בהם ואין בזה שום איסור.

ג

(מהר"ם די בוטון סי' ה') אם טבח שחט בהמה לכתחלה בסכין פגום כדי למוכרה לגוים כדי למנוע כספי ה"גאבילה" או דמי השחיטה. מתרים בו שלא יעשה כן פעם שנית. ואם חזר על המעשה מחרימים אותו וקונסין אותו כראות עיני החכם. שכן זהו איסור גמור. כי כבר ראינו לעיל שכל ההיתר למכור לגוי זה דוקא אם שחט השוחט כדין ויצאה טרפה, אבל לא לכתחלה.

(שו"ת הרשב"א סי' קפ"ט וכנה"ג בהגה' ב"י) ומותר לסחור בעורות הן של נבלות וטרפות והן של בהמות טמאות, שאינם אוכל. שכל איסור הסחורה הוא רק בדברים שהם מיוחדים לאכילה. וזה דוקא אם מוכר העורות לבדם (מקור ברוך סימן ר"ה, וב"ח א"ח סימן תקנ"א ופר"ח מק"ח) אבל אסור לשחוט בהמה לכתחלה ולעשותה נבלה בכונה למכור העור. ואח"כ למכור הבשר לגוים, ואע"פ שכונתו לעור, מ"מ נקרא הדבר שעושה סחורה בדבר אכילה שמוכר הבשר לגוים.

ד

(מש"כ פ"ח מה' מאכלות אסורות) ונשאל הרב רבי יהודה רוזאניס ז"ל אם מותר לעשות סחורה ב"מומיא" היינו בבשר אדם חנוט, שהרי בשר אדם אסור באכילה. והשיב להיתר, כיון שהבשר יבש לגמרי ואינו ראוי לאכילה אין איסור סחורה בו, שהאיסור תלוי באיסור אכילה. (שם פ"ד מה' אבל) ואע"פ שבשר המת אסור בהנאה, ואם כן יהיה אסור לסחור במומיא, דעו שהאיסור הוא רק בבשר מת מישראל ולא של גוי. ומאחר שספק הדבר אם המומיא של ישראל או של גוי, אנו הלכיים אחר רוב העולם שהם גוים, ובודאי של גוי הוא. ועוד כי במקומות שמוצאים החנוטים האלה אין יהודים מצויים. ולכן אנו אומרים ודאי של גוי הוא ומותר בהנאה.

ה

(שם פ"ג מה' אבל) ואע"פ שאמרנו שמותר לסחור בזה, אבל כהן אסור לו לנגוע בזה משום איסור אחר, שהרי הכהן מזהר על הטומאה. ואע"פ שיש אומרים שגוי מת אינו מטמא והכהן אינו מזהר מליכנס לבית שיש בו מת גוי, זה דוקא לגבי טומאת אהל, היינו שמותר להיות בבית אחד עם המת, אבל אסור לו לנגוע בו. וכן יזהר הכהן שלא יגע במומיא בשום פנים.

ואחר' כל זה שאמרנו שהאיסור לעשות סחורה הוא רק בדברים הראויים לאכילה, אבל חלב בהמה טהורה, אע"פ שהוא דבר של מאכל שנוהגים הגוים לאוכלו, והתורה אסרה עלינו אכילתו, מ"מ מותר לעשות בו סחורה, שכן נאמר בפירושו: וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו ר"ל (ד"ע) אע"פ שחלב הנבלה והטרפה אסור באכילה, מ"מ מותר בסחורה.

(מס' ילקוט מעם לועז)

פרק כט

קריאה וזעקה

אל רבנים שליט"א ואל כל אשר ביכלתם להשפיע על קהילות ישראל להרחיקם ממאכלות אסורות שעליהם חובה גדולה להתריע ולזהיר את העם על המכשול הנורא הזה אשר כל גוף קדושת ישראל ויסוד קיומו תלויים בו.

א

כשופר נרים קולנו לעורר את הרבנים ובעלי השפעה על יהודים. אנא חוסו ורחמו על נפשות ישרא' שח"ו לא יתגעלו במאכלות אסורות ר"ל, אשר כל יסוד קיום עם ישראל תלוי בזה, ומה יכאב לבנו שאנו רואים אפילו אנשים שומרי מצוות קונים כל מיני מאכלות ואינם נזהרים לראות ממי יש הכשר עליו, ואם החכשר הוא מרבנים מפורסמים ומקובלים ליראי ה' או מאלו אשר נאמר ומקלו יגיד לו, מי שמיקל לו יגיד לו ויקבל הכשרו, וקונים כל מיני קופסאות ומאכלים אשר יש עליהם חשש נבילות וטריפות וממאות ר"ל, ומפטמים את הילדים במאכלים האלו. והנה גם אם הילדים יתמידו בתורה, אולם טמטום הלב שבא להם על ידי המאכלות האסורות, ישפיע עליהם לכשיתגדלו, כמו שהבאנו מספרים קדושים וכמו שאמרו ז"ל כיומא ל"ט, ונטמתם כם אל תקרא ונטמאתם אלא ונטמתם, שלבו מתטמטם ע"י המאכלות האסורות, ולבסוף יצאו ח"ו לתרבות רעה ר"ל. אוי לנו שכך עלתה בימינו שיהודים שומרי דת אינם נזהרים בענינים של מאכלות שיהי' בהכשרי' על צד היותר טוב.

ב

חוב קדוש מוטל על הרבנים ובעלי השפעה, להזהיר את העם בכל דרשותיהם שלא ישקצו נפשותיהם במאכלות אסורות, ולהתרחק אפילו מספק איסור, כי זהו יסוד טהרת וקדושת ישראל. וכל מי שיראת ה' נוגעת ללבו צריך למחות ולצעוק מרה, להציל את חבירו שלא יכשל ח"ו בנבילות וטריפות ר"ל או בחשש איסור. כמו שאמרו

ז"ל במדרש ילקוט (שופטים י"ב) כל * מי שסיפק בידו למחות ואינו מוחה, להחזיר ישראל למוטב ואינו מחזיר, כל דמים שנשפכין בישראל נשפכין על ידו, שנאמר ואתה בן אדם צופה וכו' ואתה כי הזהרת את הרשע, מלמד שכל ישראל ערבין זה לזה. אם תאמר אותם ע"ב אלף שנהרגו בגבעת בנימין מפני מה נהרגו הי' להם לסנהדרין שהניח משה ויהושע ופנחס עמם שיקשרו חבלים של ברזל במתניהם ויגבתו את בגדיהם למעלה מארכובותיהם ויחזרו בכל עירותיהם של ישראל יום אחד ללכיש יום אחד לעגלון יום אחד לחברון יום אחד לבית אל יום אחד לירושלים וילמדו אותם דרך הארץ בשנה ובשתיים בשלשה בד' וכה' עד שיתישבו ישראל בארצם ויתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה בעולם כולו שבראו מסופו ועד סופו והם לא עשו כן אלא כיון שנכנסו ישראל לארצם כל אחד ואחד רץ לכרמו ולזיתיו ואמרו שלום עלי נפשי שלא להרבות הטורח. שנו חכמים במשנה הוי ממעט בעסק ועסק בתורה ואם במלת מן התורה יש לך במלים הרבה כנגדך וכשעש' בגבעת בנימין דברים מכוערים ודברים שאינם ראויים יצא הקב"ה להחריב את כל העולם ונפלו ע"ב אלף. ומי הרג אותם סנהדרי הגדולה שהניח משה ויהושע ופנחס עמם עכ"ל. היאך לא יחרדו לבבות הרבנים ובעלי השפעה, ואיך לא תסמר שערות ראשם לדברי הילקוט הזה, שסנהדרי הגדולה ע"י שלא מיחו הרגו ע"ב אלף בגבעת בנימין, וכמה אנו צריכים למחות ולהתריע ולהזהיר את העם בכל הדרשות ובכל הכוחות, להציל את העם ממאכלות נבילות וטריפות וכן מכשולים של חשש איסור.

* במסכת שבת דף נ"ד ע"א: כל מי שאפשר למחות באנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו, באנשי עירו נתפס על אנשי עירו, בכל העולם נתפס על * כל העולם וכו'.

ובספר חרדים דף מט: דה"ה השותק לצרכי מצוה שהוא בכלל ולא יהיה בך ערות דבר ושב מאחריך. וכ"ז אפילו ליחיד וכ"ש הרבנים שאחירותם גדולה של מי שיש בידו למחות, ואמרו חז"ל רישי עמא דידיעו ולא מחו בידיהו אתענשו בקדמיתא. (ועיין בספר הקדוש ויואל משה ממרן הגה"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א בהקדמה דף י"ב, בירור הלכה על ענין מצות הוכח תוכיח את עמיתך, ואין להתחשב במה שיאמרו הבריות, אם הדבר נוגע לכבודו יתברך שמו וכו').

ג

והנה המעם לדברי הילקוט הזה יש לומר על פי מה שמביא בספר דבר בעתו מבעל החפץ חיים זצ"ל וז"ל: גם ידע האדם שיש חילוק גדול בין העובד ה' ומקיים מצוותיו בעבור שחפץ באמת בעבודתו ובמצוותיו, ובין מי שעושה הכל רק לקבל שכר בזה ובכא, ויורה על זה הכתוב אשרי איש ירא ה' במצוותיו חפץ מאד, ויורה על זה הכתוב במצוותיו ולא בשכר מצוותיו, וזה שנאמר ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלקים לאשר לא עבדו, ור"ל אפילו מקיים מצוות ה' אבל רק בשביל עצמו תראו ההיכר ביניהם לעתיד לבוא. וכמה יבחן האדם אם הוא עובד אמיתי או כוונתו בעבודתו רק בשביל הנאה עצמית לקבל שכר ולהנצל מעונש. הבחינה הוא בזה, דמי שהוא עובד אמיתי, תשוקתו שיהיו הכל עובדי ה' ועושי רצונו, כדי שיתגדל כבוד השי"ת, ואם הוא רואה אנשים עוברים על רצון השי"ת הוא מיצר ודואג עד מאוד. לא כן מי שכוונתו רק בשביל הנאת עצמו, אין חושש כלל אם שאר אנשים עוברים על מצוות ה', וחושב כיון שהוא בעצמו נותר שלא יעבור על התורה ולא יענש בגיהנם, דיו לו, ועל כן אינו מיצר ודואג כלל שאחרים מחללים שם כבודו ית' בשאט נפש. ותדע אחי כי כל זה פשוט בעינינו ג"כ, שמי שאומר מה לי לדאוג על אחרים לעזור להם שלא יכשלו במאכלות אסורות אות הוא שכל עבודתו הוא רק בשביל עצמו שיביא טוב לו בזה או בכא ולא בשביל כבוד השי"ת שאילו ה' חושש לכבודו בודאי ה' מתחזק בכל עוז שלא יעבור שום אדם על עבירה.

ד

וענין זה שכתבתי כתוב בתורה בפרשת ק"ש ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך וכו', ופי' חז"ל ואהבת שתאהבהו על הבריות, והוא כמו האוהב הנאמן למלכו*, משתוקק לאהבהו על כל בני מדינתו,

(* ובספר חרדים הקדוש ובתשב"ץ הקדוש וברמב"ם מובא ואהבת את ה' אלקיך שידרוש לאחרים דברי כבושין עד שיאהב ויכניס את אהבתו יתברך על בריותיו וכמו איש נאמן האוהב את המלך משתדל בכל כחו להכניע אומות אחרים להכניסם תחת ממשלת מלכו.

ובודאי אין חילוק בין אדם קטן ובין אדם גדול כל מי שנאמן למלך

שיהי' הכל נאמנים בעבודתו באהבה ובלב שלם. ומה שסיים הכתוב בכל לבבך וגו' משמע דקאי על ענין זה נמי דצריך להשתדל בכל לב ובכל נפש, ובכל נפשך היינו לאהבהו על הבריות שלא לשמוע ליצרו, ובכל מאדך שלא יקפוץ את ידו במקום שנוגע לכבוד שמים, שיתחזק עי"ז עבודתו בעולם. וזה מה דאיתא בספרי ואהבת את ה' אלקיך שתאהבהו על הבריות כאברהם איך דכתיב, ואת הנפש אשר עשו בחרן, וידוע דרכו של אברהם אבינו שהי' גדול במידת החסד מאוד ועי"ז קירב את הבריות תחת כנפי השכינה * וכדכתיב, ויטע אשל בכאר שבע, ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם, וכדאיתא במדרש דעי"י האשל הוקרא ה' בפי כל הבריות וזהו שאמר ואהבת את ה' אלקיך וכנ"ל. גם ידוע שכל איש ישראל שקיבל ע"ע קיום התורה בעת קבלת התורה לא על עצמו בלבד קיבל אלא כל מה שיהי' ביכולתו לחזק את קיום התורה אצל שאר בני ישראל, התחייב על עצמו ונעשו אז כל ישראל ערבים זה לזה. וזהו סיום התורה בפרשת נצבים, הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת, וכמו שפירש רש"י, דהיינו שנעשו ערבים זה לזה.

משתדל להכניס אהבת המלך בלב הבריות. ועל אחת כמה וכמה להכניס אהבת מלך מלכי המלכים בלב הבריות גם הקטן יאמר גדול אני וכל אחד מה שביכולתו לעשות לאהב את הקב"ה על הבריות מחויב לעשותו ככל האפשר ואפילו אדם קטן אם ימנע עצמו מזה מפני עניויותו ענשו גדול מנשוא שמנע הטוב למלכנו (ס"י).

* בספר הקדוש חובת הלבבות שעד אהבת ה' פ"ו: וכן מי שאינו מתקן אלא נפשו בלבד תהי' זכותו מעוטה ומי שמתקן נפשו ונפשות רבות תכפל* זכותו כפי זכיות כל מי שמתקן לאלוקים. כמו שאמרו חז"ל כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. ואמרו משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו שנאמר (דברים ל"ג) צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל. ואומר (משלי כ"ד) ולמוכחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב. ואומר (מלאכי כ') תורת ה' בפי וכו'. ואומר (דניאל יב) ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד. וע"כ צוה הבורא להוכיח את המקצרים כמ"ש הוכח תוכיח את עמיתך ואמרו ז"ל עד היכן היא תוכחה רב אמר עד קללה ושמואל אמר עד הכאה ונאמר מוכיח אדם אחרי חן ימצא ומהם שמחתו וגילתו בזכיותיו מפני ששש בהם לא לגיאות ולתפארת עכ"ל.

ח

ולכך הדין שכל אחד מישראל מוציא את חברו בקיום המצות אף שהוא יצא כבר, כגון קידוש וכיוצא בו, דאם תחמר לחבירו איזו מצוה הוי כאילו חסרה לו גם כן כדאיתא ברא"ש ברכות פ"ג, וכן הדין נמי במי שיפריש את חברו מאיסור לא תעשה. ולכך נפסק הדין ביו"ד סימן ש"ג, דאם רואה לחבירו שהוא לבוש כלאים ואפילו לדעת הרא"ש בהג"ה שאינו צריך לפשוט ממנו בשוק, כשהלובש אינו יודע שהוא כלאים מפני כבוד הכריות, עכ"פ כשיגיע לביתו צריך להפרישו מהאיסור כדאיתא ביו"ד שע"ג בהג"ה וכן בש"ך שם. וכן נמי לענין ת"ח אף דאינו חייב להעיד במקום שאינו לפי כבודו, אבל לאפרושי מאיסורא צריך להעיד, כדאיתא בשבועות ל' ע"ב, דאם לא יפרישו מאיסור במקום שיש ביכלתו יענש גם הוא. וכדאיתא בויקרא רבה שה פזורה ישראל, מה דרכו של שה לוקה באחד מאבריו וכולם מרגישים, ר"ל שדרך של השה כל העדר מתחברים ביחד, וכשאחד לוקה ברגליו והיא עומדת יעמדו כולם. אף ישראל אחד חוטא וכולם נענשים.

תני רשב"י משל לבני אדם שהיו יושבים בספינה נטל אחד מהם קודה והתחיל וקדה תחתיו, אמרו לו חבריו למה אתה עושה כן, אמר להם מה איכפת לכם לא תחתי אני קודה, אמרו לו מפני שאתה מציף את הספינה וכו'. וא"כ לענינינו נמי אם לא נשים לב להוכיח את אחינו בנ"י, שעיי"ז היינו יכולים למנעם מאיסורי ל"ת שיש על כל כזית וכזית בפ"ע, ועיי"ז אף אנשים כשרים יאכלו לפעמים מאכלות אסורות, אם לא נוכיח בוודאי יש עונש גדול, ויש עונש גדול בבא עת הפקודה, כאילו היינו בעצמנו אוכלים המאכלות האסורות. ולפי זה אף האדם השלם השומר עצמו מאיסורים בכל יכלתו, ואף מספק ספיקא, שאינו אוכל מבהמה טהורה או מסירכא וכדומה, יוכל להיות כי לעתיד לבא ידונו אותו על חתיכת טריפה וכדומה, וכאשר ישאל בתמיתה, מנין לי האיסורים הללו וחף אני מהפשעים האלה, ולא בא אל פי לעולם אף חשש של איסור קל. ישיבו לו, האם לא ידעת כי כל ישראל חברים וערכים זה לזה, וזכור שאכלו אנשים מבני עמך בעירך, בזמן פלוני ופלוני, כל האיסורי' החמורים האלה, ואתה עמדת מרחוק ולא ראית להושיעם בעת דחקם, שלא יבואו לידי האיסורים הללו, וע"כ בא וקבל דינך ביאתה לך.

ומה מאד יתמרמר על זה שבדבר תוכחה קלה הי' יכול להסתלק מכל אלו הדינים. ואל יתפתה בנפשו לומר, שבודאי לא יהי' הדין עליו לבד, כי אינו יחיד בעירו. כי לעומת זה תדע, כשנתחייב אדם בערכות גדולה לכמה עשרות אלפים דינרים אפילו נתערבו אתו עוד כמה אנשים, מיהו כשמגיע לזמן התשלומים, אפילו אם יגיע עליו רק חלק מן הערכות, הוא עולה גם כן לסכום גדול, אשר יצר לו מאד עי"ז. ואף כאן בענינינו, לפי הידוע שכהיום נתרבה מאוד ענין אכילת איסורים וכאשר תבוא לחשבון, יגיע לאלפי כזיתים של איסור, הנאכלים בשבוע אחד ובמקום אחד וכו' וכו'. וכ"ש אלו האנשים אשר יש בידם לזרז את אנשי עירם להחזיק במצוה זו של קדושת המאכלות, ולמנוע נפשות ישראל מאיסורים והתשלוח, בודאי עיקר האשמה תהי' עליהם וכדאיתא בתנא דבי אליהו כל מי שמספק בידו למחות ולא מיחה ולהחזיר למוטב ואינו מחזיר. כל הדמים הנשפכים אינו אלא על ידו שנאמר ואתה בן אדם צופה נתתיך לבית ישראל ושמעת מפי דבר והזהרת אותם ממנו באמרי לרשע מות תמות ולא הזהרת וגו' הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש. ולדעתי זה מה שאנו מתחננים באבינו מלכנו שתי בקשות, א"מ מחה והעבר פשעינו וחטאתינו מנגד עיניך ואח"כ א"מ מחוק ברחמיך הרבים כל שמרי חובותינו. ולכאורה היינו הך. ולדברינו ניהא דמתחילה אנו מבקשים על מליחה על עונות ופשעים שאדם עובר בעצמו ואחר כך אנו מתחננים עוד על שמרי חובותינו שאינם באים על פשעינו, כי אם על ידי ערכות לאחרים, וגם הם חובות עלינו וכו'.

ועוד כ' שם ועתה נבוא לבאר טענת * המתרשלים בזה ולתת תשובה נצחת על דבריהם. יש אומרים כי רבו הנודדים בעירנו ואין

(*) ובספר מבשר צדק פירש מ"ש אם אין אני לי מי לי, כי אפילו יחי' אדם אלף שנים ויעסוק בתורה ועבודה אעפ"כ לא יוכל לצאת ידי שמים מה שמחויב לעבוד את השי"ת. ותרופה אחת מצאנו לו אם יזכה את הרבים בתורה ובמצוות או תורתם ומצוותם יהיו לו למליצי* יושר לפני אב הרחמים

בידינו להציל את כולם ומה תועלת תהי' כשנציל מעט מהם, אם אין ביכלתנו להושיע לכולם. אבל באמת מענה זו היא מפתויי היצר, ולמה"ד דומה לסיעת אנשים שהלכו בדרך על גשר הנהר ונשבר הגשר ונפלו כולם להנהר ויצעקו הושיעו הושיעו כי באו מים עד נפש. והיו שם שני אנשים שיכולים לשוט במים וירץ אחד מהם להנהר להוציא את מי שהוא מתוך המים. ויען לו השני, למה אתה יגע הלא נפלו לשם בעשרי' אנשים התדמה שתוכל להציל את כולם. ויען ויאמר לו, לא הכינותי שאלתך, וכי בשביל שאין ביכלתי להציל את כולם אעלים עיני מדמי אחינו הטובעים ואתרשל מלהציל מה שאפשר להציל. הלא אף אם אציל רק מעט מן המעט מהם שלא יכרתו מן החיים, כדאי כל עמלי ויגיעי, והמקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא. וכן נמי בעניינינו וכי בשביל שאין ביכלתנו להציל כולם שלא יבואו לעבור על לאוין וכריתות נתרשל לגמרי, אלא כל מה שביכלתנו לעשות ולהציל שלא יעברו על מצות התוה"ק אנו צריכים להציל, אף אם לא נציל רק מעט מן המעט, וכמו שאמר שלמה המלך ע"ה, כל אשר תמצא ירך לעשות בכוחך עשה, עכ"ל.

ח

הנה מכל הדברים הק' הנ"ל של הגאון בעל החפץ חיים זצ"ל, מתבאר היטב גודל החוב של מצות הוכח תוכיח את אחיך. כי האדם האוהב באמת את הקב"ה אי אפשר שלא יזעק ולא יצעק מרה כשרואה בני אדם מורדים בהקב"ה ומפטמים את גופם ודמם ונפשם ונשמתם עם אכילות של נבילות ומריפות ר"ל, אשר הן יסודי גופי התורה וכזה תלוי' כל קדושת ישראל. ואם אינם מוחים בכל כוחם הרי נחשבים כאילו בעצמם אוכלים נבילות, כי כל אחד ערב בעד חבירו.

למה מאוד יכאב לבנו בראותנו שרבים מכני עמנו אפי' אלו שמתפללים ג"פ בכל יום ושומרי מצוות, נכשלים במאכלות אסורות ומפטמים

יתברך. וז"ש אם אין אני לבדי עוסק בתורה ובעבודה אלא אני עוסק עם רבים ומזכה אותם מי שיעשה מצוות ומעש"ט לי שייך לי כיון שאני זכיתי אותם וכל מה שעושים יעלה על חשבונני. וכשאני לעצמי עובד ה' ואינני מזכה את הרבים מה אני כלומר מה אני נחשב וכי.

גם את נפש ילדיהם בכל מיני פטומוי דטמאות ונבילות ר"ל, אוי לעינינו שכך דואות. ומה יכאב לבנו שבעלי ההשפעה אינם מעוררים את לבב אחינו בכל דרשותיהם ודבריהם להוכיח את אחינו שלא יביאו ח"ו אסון עליהם ועל כלל ישראל על ידי אכילות נבילות וספיקי דמאכלות אסורות.

ט

ועכשיו נבין היטב את המדרש ילקוט שהתחלנו, שבשביל שלא מיחו הסנהדרין נקראת על שמם הריגת ע"כ אלף מישראל* בנבעת בנימין, כי כל אחד קיבל ערכות זה לזה, וכשלא מיחו הרי פונים אל הערב מי שערב בעדם, והערכים הם הסנהדרין שצריכים ללכת מעיר לעיר ומכפר לכפר, לזעוק ולהתריע על חטאת ישראל שהם נכשלים במאכלות נבילות ופריפות או ספיקי איסורים.

על כן קוראים אנו אל ראשי ישראל ובעלי השפעה: חוסו ורחמו על אחיכם בני ישראל הנהרגים ונרצחים רציחת הנפש ע"י מאכלות אסורות ואכילות נבילות וטמאות, אם ח"ו יבא צר הצורך להרוג ח"ו את בני עירכם האם תשבו בשקט ובכסח ולא תתאזרו עוז להציל את אחיכם, והנה בא הצר היצר הרע ורוצח נפשות, וגורם ח"ו אסון לאחיכם ע"י אכילת מאכלות אסורות או ספיקות, ולמה אנו מחשים ולמה אנו לא זועקים מרה, להציל את אחינו מרציחת הנפשות.

חוסו וחמלו על אחיכם והצילו אותם הצלת נפש. החזירו את תפארת הקדושה של עם ישראל לזיוה הראשון.

י

נזכור נא שלפני המלחמה האחרונה שבעוונותינו הרבים נהרגו על קדושת דמים רוב הקהלות הקדושות בעולם ולפני המלחמה היו כל הקהלות הקדושות ככל המדינות מבוססות על קדושת המאכלים בכל מקום ומקום היו הרבנים משגיחים שכל אחד מבני קהילותיהם ח"ו לא יתגעל בספיקי מאכלות והיו בעינא פקיהא כל עניני הכשרות בכל המקומות. בעוונותינו הרבים, לאחר חורבן רוב בנין של היהדות החרדית, נשארנו רק מעט מהרבה שומרי מצות, זעיר פה וזעיר שם, כמה עלינו מוטל החוב להציל את שארית הפליטה שלא יעלה שנית ח"ו הכורת על שארית הפליטה הזו.

וע"כ אני דורש ומבקש — החזירו נא את עמרת קדושת ישראל ליושנה, חניכו נא את אחיכם שישמרו את נפשם ונפש ילדיהם שיהיו נשמרים ממכשולים בעניני מאכלות אסורות ח"ו. ועי"ז יתקיים בננו והתקדישתם והייתם קדושים שבזכות זה נזכה לכיאת ינון במהרה.

פרק 5

חומר איסור תולעים ודיני תולעים

וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל (שמיני יא, מא).

וכל השרץ (רש"י) הם הזוחלים הקטנים הזוחלים על הארץ, שקץ הוא לא יאכל, הרי הוא משוקץ ואסור באכילה.

א

וכאן המקום לכאר חומר איסור תולעים (פר"ח יו"ד סי' קנ"ג), כי בעונות התחילו להקל באיסור הזה, ואינו נראה להם כאיסור. ואין הדבר בא מחמת קלות דעת* ח"ו אלא מפני שחושבים שהאיסור קל. וכן תומכים יתדותיהם במענה שהדבר ספק, שהרי ספק שמא אין כאן תולעים. וכבר כתבנו לעיל, אע"פ שהוא ספק, אבל בהיותו ספק דאורייתא אנו הולכים לחומרא, ואסור באכילה. וכשאמרנו שהם שונגים מפני שלא ברור בודאי שיש תולעים, אבל מה מרויחים לגבי כתם נפשם, והדבר דומה למי שנושא שמן על הראש ונשפך בשונג שגם עי"כ בגדיו נכתמים, כפי שכתבנו לעיל; וכיחוד שאיסור תולעים חמור משאר איסורים. שכן בכל איסור שאדם עובר נקרא שעובר לאו אחד, ואילו באיסור זה עובר על חמשה לאוין. היינו א) וכל השרץ השורץ על הארץ לא יאכל. ב) כל הולך על גחון לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום. ג) אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ. ד) ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ. ה) ולא תטמאו בהם. ואם זה שרץ המעופף כגון יתושים וזבובים ודבורים, מלבד זה שעובר על ה' הלאוין הללו הוא עובר גם על לאו אחר והוא: כל שרץ העוף וגו'.

וזה שניתקה התורה כ"כ הרבה לאוין לאיסור זה שנכתב כמה וכמה פעמים, מפני שהוא איסור מצוי, שכן התולעים מצוים בפירות

ובירקות וברוב האוכלים, ואין אדם נמלט מן האיסור אלא ע"י זהירות מופלגת, ולכן ניתקה תורה איסור זה לכמה לאוין כדי שהאנשים ישתדלו בכך הרבה. ובגלל חומר האיסור אין לה לבעלת הבית לסמוך בזה על השפחה שתבדוק את הירקות שלה, שכן איכפת לה מעט אם יש שם תולעת אם לא, ולא תסמוך על היהודיה הזקנה שבמטבח שראייתה לקוייה ולא תראה התולעים שהם קטנים מאד, ולא באיזו אמה שאינה זהירה במצות, שאם תסמוך על אחד מאלו ותתעצל לבדוק בעצמה, עונשה גדול, לפי שהיא נושאת באחריות למאכלם הכשר של כל בני הבית, שסומכים עליה שבדקה יפה. ולכן מי שהיא יר"ש תבדוק בעצמה. וזה שהיא צריכה לבשל לצורך השבת אל תבדוק ביום ו', שאז ממזרת מאד ואי אפשר לבדוק כראוי. ולכן תשתדל לבדוקם ביום ה'.

ב

(פרי תואר סקנ"ג וע"ש ופר"ח מ"ש בשם רש"ל) ואין אדם יכול לסמוך על אשתו לבדוק הירקות שמצוים שם תולעים, אא"כ הוא מכיר בה שהיא בת ישראל כשרה יראת שמים וכת דעת. אבל אם אינה מדקדקת בכשרות או שאינה בת דעת, אי אפשר לסמוך עליה. (ש"ע סימן א' ופרי תואר שם) ואם מצאו תולעת הנראית לעין בירק שבדקה אותה אשה, שוב אין לסמוך על בדיקותה. וזה דוקא אם נראית ברור לעין, אבל אם התולעת דקה, אין מאבדת נאמנות בכך, שמא לא ראתה.

ומאחר שעון זה חמור יותר מכל האיסורים, ראוי לבאר לכם כל דיני התולעים כדי שתזהרו ולא תיכשלו באיסור הזה, ח"ו למא את הנפש, כפי שאמר הכתוב: אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ על הארץ.

סיפורי מעשיות

דרך ה' לעשות שהחיינו גם על כל מיני ירקות, וכאשר נהגו כל המשפחה הק' ז"ל*.

* על צנן ועל לפת (מאירין וריבען א"א סי' רכ"ה סי' י"ד) כי תבאה"ט אר"ח סי' רכ"ח סי' י"ג בשם הפרישה דמברכין עליהם שהחיינו, ובסי' ורה"ח כי

בתחלה עליכם לדעת שהפירוש של שרץ השורץ על הארץ, שהוא נע ממקום אחד לשני אע"פ שאינו הולך ממש על הארץ ואינו נוגע בארץ, (טור ש"ע יו"ד סימן פ"ד סק"ד) ולכן תולעת שאנו יודעים

סיפורי מעשיות

וכ' בס' גדו"מ פ"א הייתי אצל הרבני המופלג מו"ה ש"א מדעברעצין בימי הספירה על סעודת צהרים, וכבדו אותי עם בצלים חדשים ולא רציתי לאכול באמרי, כי דכירנא ששמעתי כן מאיזה צדיק שנכון לעשות שהחיינו גם על ירקות ואין לעשות שהחיינו בימי הספירה** ואמר לי הרבני הנ"ל עפ"י הש"ע (מ"א או"ח סי' רכ"ה ס"ק י"ד) אין לעשות שהחיינו על ירקות ועלי ועל צוארי יאכל כ' ולא יעשה שהחיינו, ולא יכולתי להשיב פניו ונעתרתי לרצונו בזה, אבל ויהי כאשר הביאו אל השלחן את הבשר עם שאלאטען לא רציתי לאכול גם מזה שכן שמעתי מהה"ג מהרי"א נ"י שא"א לבדוק מאכל

לברך שהחיינו גם על קישואין (גורקען), וכן משמע גם במהרי"ל ה' ר"ה אבל המחשה"ש שם (ס"ק י"ד) כי דאין לברך זמן על צנון, ועיין בס' כרם שלמה שכ' דעל צנון החדשים (מאנאטסרעטיכליך) הגדלים רק בירח זיו יש לברך בכל אופן שהחיינו, וגם המחשה"ש מודה לטעם מהרי"ו כמש"כ הפרישה, ועיין ופרמ"ג או"ח סי' תקפ"ג מ"ז ס"ק ג', בשם מהרי"ל דמשמע מדבריו שם דיש לברך שהחיינו על תפ"א, ועיין בשו"ת משנ"ש סי' ח"י מה שהק' על הפר"מ מדברי מהרי"ל הנ"ל.

אלא דעיקר ברכת שהחיינו בא על השמחה ואין לך שמחה גדולה לקדוש ז"ל כמוהו מלהודות ולברך להבורא ית"ש בכל ההזדמנות, ועל כל דבר ודבר שנותן לו, ע"כ ברך שהחיינו על כל דבר, וכן מסיק גם במש"כ הנ"ל דעכ"ז מאן דמרגיש בנפשו דיש לו באמת שמחה בדבר הבא לידו פשיטא דיש לו לברך בלי ספק, וכן כ' החת"ס או"ח סי' נ"ה ומ"מ מי שיודע בעצמו שנהנה אין ברכתו רשות אלא חובה ואם אינו מברך הוא חוטא, ועיין בשו"ת ברכה או"ח סי' רכ"ג ובברכ"י סי' ע"ר, ועיין צ"ח ברכות דף ס' ע"א שכ' לדעת רוב הפוס' שפסקו שם כלישנא ברתא ולא חשו לברכה שא"צ לל"ק משום דס"ל דבברכת שהחיינו ליכא משום ברכה שא"צ, ויש רשות לברך שהחיינו אעפ"י שאינה חובה וכו' עיי"ש.

** מקור הדבר שלא לברך שהחיינו בימי הספירה הוא בס' צרור המור (לגאון קדמון) פ' אמור, אולם בס' עקרי הד"ט (סוסי" כ"א) כ' שכיון שדבר זה לא נזכר אלא בס' דרשות אין להחמיר ולהקפיד בזה, אולם כבר נהגו להתמיר משום דברכת שהחיינו בא על השמחה, כמו שאין עושין נישואין בימים האלה כמבואר באו"ח סי' תצ"ג ופוק חזי מאי עמא דבר.

ועיין בתוספ"ה אשר על החי"א כלל קל"א ס"ק י"ב, שכ' זמה שקצת נוהגין שלא ללבוש בגד חדש ושלא לברך שהחיינו בימי הספירה לא נמצא מזה זכר בפוס' ואחרונים, ומ"מ אם נהגו כן לא ישנו מנהגם בלי התרה, ועיין בהגהת הגר"א ז"ל או"ח סי' תקנ"א, וברמב"ן עה"ת פ' אמור, ובשו"ת פני מבין או"ח סי' קל"ג ב'. ועיין בס' יפ"ל ח"ב בשם מר אביו הג' ז"ל בס' מועד לכ"ח סי' ו' אות י"ב, שכ' מנהג טוב שלא לחנך מלבוש חדש כזה שראוי לעשות שהחיינו בין פסה לל"ג בעומר, ומצאת כי תדרשנו בס' פחד יצחק, ועיין בס' סי' תצ"ג אות ב' ובס' שא"י צד ט.

כבירוך שנוצרה אחרי שנתלש הפרי מן העץ, אבל יודעים בכירור שלא נעה ממקום גידולה למקום אחר, אין איסור בזה, כיון שהתורה אמרה בפירוש שרץ השורץ על הארץ. פירוש שרץ ההולך ונע בארץ. אבל אם פירשה התולעת מן הפרי, אפילו לא נגעה בארץ ממש, כי מתה אחרי שנפלה, או אפילו לא פרשה לגמרי מן הפרי, אלא יצאה רק מחציה לחוץ. ואפילו לא פירשה אלא מחוץ לפרי ונכנסה לתוך הפרי, או שיצאה מן הפרי ונחה על הגרעין, בכל אלו נקראת שרץ השורץ על הארץ ואסורה. (מור"ם שם) ויש אוסרים אפילו לא פירשה בעודה בחיים, אלא רק לאחר מותה. ואם הפרי מנוקב מבחוץ, או הוא אסור אפילו בשלא ראינו שפרשה התולעת ממקומה. שמאחר שהפרי מנוקב אנו חוששים שמא יצאה לחוץ וחזרה ונכנסה בפנים.

ג

ותולעים הגדלים בפרי בעודם צומחים על העץ נקראים שרץ השורץ על הארץ (כן הסכמת רוב הפוסקים, הרשב"א, ה"ה, ומור"ם, והט"ו, פר"ח, ופרי תואר, וכנה"ג בהגהב"י אות לג. ודלא כש"ע שם) אע"פ שלא פרשו כלל מן הפרי ולא נעו ממקומם, ולכן אסורים. נמצא שהאפונים והעדשים ושאר הירקות שדרכם להתליע בעודם צומחים בארץ. אע"פ שהם נמצאים בפנים במקום צר ביותר שאין להם מקום לנוע ממקומם, נקראים שרץ השורץ על הארץ ואסורים. ולכן כשבדקים אותם הדברים (מור"ם שם) רואים כתם קטן ושחור מבחוץ, יש לחתוך

פיפורי מעשיות

זה היטב מהתולעים אשר בהם, ובפרט שאיננו להוט כ"כ אחר מאכל זה אכ"כ נסענו יחדיו לרבינו הק' מהר"מ ז"ל, ויהי כאשר הגענו לשם נתן לנו הה"ק ז"ל שלום ושאל את ר' ש"א הנ"ל מאין אתם, ויענה מדעברעצין, ושאל אותו הה"ק ז"ל שוב, האם צומח אצליכם ירקות, ואמר לו הידעתם שיש לעשות שהחיינו גם על ירקות וע"כ גם על שומים חדשים יש לעשות שהחיינו, ואם גם שמעתם שאסור לאכול שאלאטען כי א"א לבדוק אותם היטב מהתולעים אשר בו, ואמר בשחוק נעים אבל אם בכל זאת תרצו לאכול שאלאטען אוי תעשו שתי ברכות אחת בורא פרה"א על הסאלאט, והשני שהכל על התולעים אשר בהם . . .

כתם זה עד תוכו, ואפי' אין תולעת בפנים, כי כתם זה הוא תחילת תולעת וזה אסור כתולעת עצמה.

(מוש"ע שם) ופרי שמתולע ואינו יודע אם נתלע בעודו על העץ או אחר שפרש מן העץ, אסור מספק. (פרי תואר סקכ"א) שספק דאורייתא לחומרא, וזהו אפילו אם אין הפרי מנוקב שאם הוא מנוקב מבחוץ ראינו לעיל שאפילו אם יודעים בודאי שנתלע אחרי שנתלש אסור שאנו חוששים שמא יצא מכפנים וחזר ונכנס.

(מוש"ע שם) כל הפירות והירקות שדרכם להתליע בעודם בעץ כמו דובדבניות או אפונה או עדשים ויתר הזרעונים שאנו רואים שהם מתליעים בעודם צומחים בארץ, אסור לאכול מהם בלי לבדוקם תחלה אם יש בהם תולעת. (מור"ם שם ופר"ח וב"י בשם הרשב"א) ואפילו אם בדק רובם ולא מצא תולעת, אינו יכול לסמוך על השאר לאוכלם. שכל דבר שמצוי שם תולעים אין הולכים בהם אחר הרוב.

ואם עברו על פירות וירקות אלו י"ב חודש אחרי שנתלשו מן העץ, אסור לאוכלם מבלי לבדוקם אחת לאחת כפי שאמרנו. שבתחילה יבדוק אם אין איזו תולעת מבחוץ על גבי הפרי או הקטניות אחר כך ישימם במים. ואלו המנוקבים והמתולעים עולים למעלה, ואלו הוא זורק. והשאר שלמטה הוא יכול לאכול בתנאי שלא יטילם לתבשיל אא"כ המים רותחים, ובזה יצא מידי ספק. שאם גדל בעודו בעץ, גם אם לא פירש ממקומו אסור. ולכן אם עברו י"ב חודש כבר נעשתה עפר, שכן יש לנו כלל כל בריה שאין בה עצם אינה חיה יותר מי"ב חודש. ולגבי החשש שמא התליע אחר שנתלש ושמא זו ממקום למקום, לזה העצה ששמים אותם במים, ואז צפים למעלה המתולעים. ואם חוששים שמא כשישימם בתבשיל תצא התולעת לחוץ, אז העצה של מים חמים, כי אז תמות מיד ולא תנוע ממקומה.

ד

(ש"ך ופר"ח ופרי תואר) אם בישל תוך י"ב חודש ירקות ופירות שהם בחזקת מתולעים כמו פולים או אפונה או כיו"ב, אסור כל אותו תבשיל, ואין תקנה אם יש ששים בתבשיל נגד התולעים, כי הכלל הוא שבריה אינה בטלה. היינו כל בריה חיה ושלמה שלא נמעכה לא בטלה, ומפני שיש ספק אם נמעכה התולעת אם לא, הרי

זה ספק דאורייתא ותולכים לחומרא. (ש"ע סק"ט) אבל אם בישראל דבר שאינו בחזקת מתולע ולא בדקו תחלה, ואחרי שבישלו מצא תולע אחד או שנים. אם יכול לבדוק אחר הבישול, יבדוק. ואם הוא דבר שאינו יכול לבדוק, יאכלם כך. כי יש ספק ספיקא. ספק אם יש בו עוד תולעים מלבד אלו, או שמא יש רק כ' אלו. ואפילו אם יש עוד, שמא נתמעכו ושוב אין להם דין כריה ובטל בששים כמו שאר הדברים שהם בטלים בששים. (פר"ח סק"ב ופ"ת סק"כ וע' מור"ם וש"ך) ובגלל טעם התולעים שכתבשיל אין נאסר, כי זה נותן טעם לפגם, שהטעם פוגם המאכל. ואם מצא כמה וכמה תולעים, הרי זה בחזקת מתולע, ושוב יש רק ספק אחד שמא נתמעכו, והוי ספק דאורייתא ולחומרא.

ודעו פר"ח ס"ק ל"ד) שרוב הירקות * שבזמנינו הם בחזקת מתולעים בהרכה תולעים, ובפרט בפאזי ובתרד שמלבד התולעים שעל גביהם נמצאים גם בתוך העלה עצמו. וכן יש לבדוק את הכרוב שיש שם הרבה תולעים קטנים, ויש שנים שיש בהם הרבה תולעים (כנה"ג בהגמ"י לאו"ח ס"ב) בגלל הגשמים המרובים שכאותם שנים, ולכן הם אסורים באכילה.

(* ועיין בחכ"א כלל ל"ח שאין כל המדינות שוין בזה, כי ה"קירשען במדינות אשכנז ואקסין וצרפת כל המינים מוחזקים בתולעים בעודן במחזור זולת מין אחד שקורין "זויערקירשען" — וכן כל מיני פלוימען. ובדאנציג וקענזגסבערג וסביבותיהם הפלוימען שכיח בהן תולעים אבל בקירשען אינו שכיח, ובמדינת ליטא הפלוימען הגדלים שם מחמת שהפירות כחושים מאד לא שכיח בהן תולעים כל כך — הירקות בכל המדינות מוחזקים בתולעים. וכן ירק שקורין "פעטרושקא" "פעטערוזייל" "קיממעל" הויפטקאפץ-קרויט, וכל מיני "סאלאטען" וכן בצלים ירוקים וכן "שוטין ערבסין" צריך לפתוח כל שרביט ולבדוק הקטניות בפני עצמו. וכן בירק קרופפ" — "מאלינעש" (הימבערין) מוחזקים בתולעים עד שכמעט אי-אפשר לבדוקן וראוי לירא-שמים שלא לאכלם משום חשש איסור ויש בהם עוד משום סכנה שארס נחש שורה עליהם ומעשה ה' ומתו כמה אנשים ר"ל, וגם עתה מצוי בינינו כמהין ארסיים (גיפטשוואממע) וניכרים למבינים. ועיי"ש בחכ"א באות כ"ח לענין בדיקת הדגים "קארפפען" ובאיהו מדינות ששכיחים הרבה, וכתב שם שראוי לאדם להסתכל בכל מה שאוכל, ועל ידי זה ינצל מכמה תולעים עיי"ש (מצודת דוד) (ועי' לעיל ע' קלט).

וכן הפטרוזיל והאניא, שיש שנים שיש בהם הרבה תולעים קטנים והם ירוקים שקשה לבחון בהם. ואם רוצים לברר אם יש בהם תולעים, מנערים אותם על גבי כגד שחור, ואם יש תולעים הם נראים שם. ומי שחם על נפשו יזהר ולא יאכלם כלל באותה שנה, כי אי אפשר לבודקם.

ה

וכ"ל אלו הדברים שאמרנו (כן נשמע מדין השו"ע סק"י) אם כישל אותו בלי לבודקם תחלה, אסורים הם. אבל המרק מותר, כתנאי שיסננו יפה בכגד עבה, ולא איכפת לנו הטעם של התולעים, שהוא קותן טעם לפגם. (ד"ע) וכן הכשר שנתכשל עמהם רוחצו והוא מותר. **באנגינארם** יש הרבה תולעים קטנים ואי אפשר כלל לבודקם כשהם שלמים, אלא יש לפתוח כל החלקים הקטנים שיש בהם, ואם לא עושה כך לא ימלט מספק איסור.

סיפורי מעשיות

כ"ק מרן מהר"א ז"ל ספר מה שאירע אצל אביו ז"ל. איש אחד הכיר בעל אחוזה שהיה לן גן וע"י טיפול מיוחד גדלו בגן ירקות חדשים עוד לפני חג הפסח (במדינת פולין לא גדל לפני פסח, בגלל הקור, שום ירק ופרי חדש). ולקח האיש ההוא מלפפון חדש מהגן הזה והביא למרן לצורך כרפס. האיש הזה חשב שזה יהיה בחשיבות אצל מרן ז"ל, אבל מרן לא רצה לקבל הפרי ההוא ואמר טעם הדבר דהנה כל המאכלים של פסח צריכים שמירה מעולה שלא נכשל ח"ו במשהו חמץ והנה האדם צריך לשמור עצמו בכל היכולת אבל העיקר צריך לידע שהכל תלוי בסיעתא דשמיא ועל כל דבר צריכים להתפלל להשי"ת שישמור אותנו שלא נכשל ח"ו. והנה אותם המאכלים שהיו בימי אבותינו ודבותינו הקדושים ז"ל וכבר התפללו הם עליהם ועשו דרך ומבוא לתפלה לכן גם לנו נקל להתפלל עליהם, אבל אותם המאכלים שלא היו בימי אבותינו ודבותינו והם לא התפללו עליהם ואנחנו צריכים לחפש דרך חדשה לתפלה להתפלל עליהם וזה הוא ענין קשה. ולכן לא רצה לקבל הפרי ההוא לאכילה בפסח. ומרן מהר"א ז"ל סיים דמלבד טעם זה היה גם בזה ענין דוה"ק, כי אח"כ נודע שלצורך הגידול שפכו י"ש תחת הפירות (הגש"פ אמרי קודש).

(של"ה דע"ז ופר"ח שם וכנה"ג בהגב"י אות פ"ג) הדובדבנים והויג'נאם הם כחזקת מתולעים הרבה, ולכן אי אפשר לעשות בהם „חושאף" או מרקחת בלי לפותחם תחלה, ולא סגי בכדיקת רובם. שכבר כתבנו לעיל שכל דבר שמצוי שם תולעים לא מועיל רוב. ואם עשאים בלי לפתוח אותם אחד אחד, הרי זה אסור.

ז

החסא יש לבודקה יפה יפה, כי יש בה הרבה תולעים קמנים, ויש לבדוק נגד האור ולנקותה יפה במטלית עלה עלה, כדי שיהא מותר באכילה. וכן הר"ר חיים היה רגיל לאוכלה בתחלה, וכשראה שיש לבודקה הרבה, משך ידו ולא אכל אלא הקלח בלבד.

(כנה"ג בהגב"י אות ס"ב ונ"ב) ה„קאנאכיטאס" (הכרובית) מצוים שם בתוך הפירורים הקמנים הרבה תולעים קמנים וא"א לבודקם ולכן אסורים.

(פר"ח סקט"ו) („מוראס") התות הן השחורים והן הלבנים יבדקם ואם ימצא הרבה תולעים מי שחם לנפשו מוטב שלא יאכלם.

(אדמת קודש וע"ש. חיים וחמד ממהר"ח אבועלפיה) עלי הגפן („אפי-ראקים") אין שום היתר לאוכלם לפי שאין אפשרות לבדוקם כי יש בגידים שלהם תולעים קמנים שאין אפשר לראותם שמקבלים צבע העלה, ורק בעל עין חדה רואה אותם. ולכן החליטו רבני חלב ואסרום ושלחו הפסק לאשור לר' חיים אבועלפיה ז"ל לאזמיר והסכים על ידם שהם אסורים באכילה. ולכן שומר נפשו ירחק מהם.

(ש"ע סי' קי"א וי"ג ופרי תואר שם סקכ"ד) וזה שכתבנו לעיל שכל שעברו י"ב חודש על התולעים הם נעשים כעפר, זהו רק לגבי התולעת שבפירות וירקות וקמניות, אבל מי שראה בבירור שנפלה תולעת בדבש או מרקחת, אפילו עברו הרבה זמן אסור לאוכלו, כי הדבש שומר על הדברים שלא יתקלקלו, ולכן אם אפשר לסננו יסננו, ואם אינו יכול לסננו בלי לחממו על האש, יחממו ואין בכך כלום ואח"כ יסננו. כי הטעם של התולעים במל בששים. (פר"ח סקל"ח) ואין זה נקרא מבטל איסור לכתחלה, שאין כונתו לבטל את האיסור אלא לחממו כדי לסננו.

(ש"ע סקי"ד וש"ך וכנה"ג י"ד בהגב"י או' צו וא"ח סי' תנג ופ"ח ופ"ת) דגים שיש בהם תולעים, אסור לאוכלם, שאין מציאות לבדוקם. ואם הרוב אינו מתולע, יכול לבדוקם ואחר כך למוחנם ואין חשש שמא יש עוד תולעים, שיש כאן ס"ם, ספק שמא אין עוד תולעים, ואפילו יש יתכן שברחו מחמת קול הרחיים. ואפילו אם נשאר, שמא נתמעכו ובטלו בששים. ואין זה נקרא מבטל איסור לכתחלה, כיון שאין כאן ודאי איסור. ועוד שכבר כתבנו קודם שכל דבר שאין כונתו לבטל האיסור, מותר.

(פר"ח שם סקל"ג) אם קנה קמח מחנות ועשו ממנו פת או מעשה מאפה ובצק, ואחרי שלש את הבצק מצא תולעים בבצק, ואח"כ הלך לחנות ומצא שיש תולעים בשאר הקמח, לא רק שעשה איסור באכילה אלא כל דבר שקנו מאותו מקום אסור. ואם כשהלכו לבדוק בחנות כבר לא היה הקמח, ויש ספק שמא נפלו שם התולעים אחר שקנאם, אם נמצאו תולעת אצל שלשה בעה"ב, הרי הקמח בחזקת מתולע וכל מי שקנה משם הקמח, אסור. אבל אם מצאו רק אצל ב' בעה"ב, אין זה בחזקת קמח מתולע, ואפשר לאכול מן הקמח שקנו שם. ורק אותו הקמח שמצאו שם תולעים אסור. וכן אם מצאו בבצק תולעת אחת והלכו לבדוק בחנות ומצאו שם עוד ב' תולעים, הרי הקמח בחזקת מתולע.

סיפורי מעשיות

כשב"ק מרן מהר"ש ז"ל נסע לחתונה של אחד מבניו ועבר את הגבול, נשאר לשבות בש"ק בעיר אחת. שם היה בית כנסת אחד שלא התפללו בו, וכבר הרבה זמן הוא היה סגור. וכששאל מרן את אנשי העיר הטעם שלא מתפללים בביהכ"נ, הם אמרו שלא יודעים הטעם, והם לא ראו מילדותם שיתפללו שמה. וכשקראו לזקנים לשאול אותם, אמרו שהם שמעו שבפנים נמצאים הרבה ציפורים ובכל זמן שהתחילו להתפלל הפריעו הציפורים ולא נתנו להתפלל ולא הועיל שום דבר לגרשם משם. אמר מרן שהוא רוצה דוקא להתפלל בביהכ"נ הוזה בשבת, ובקש מהם שיפתחו הביהכ"נ. אבל אנשי העיר אמרו שהם לא יתפללו שם. ואעפ"כ בקש מרן שיפתחו ושיתנו רשות לו ולאנשיו שיתפללו שם. הם נתנו רשות ופתחו את ביהכ"נ, ואנשי העיר התפללו

ח

(ש"ע סק"ט) יש מיני עופות הגדלים על העץ והם דבוקים שם בחוטמם, הללו אסורים משום שרץ השורץ על הארץ.

(ש"ם) כל מיני תולעים הנמצאים בכמהם, הן אלו הנמצאים בין העור והבשר, והן אלו שנמצאים בתוך הבשר, אסורים באכילה. והתולעים שבדגים (פר"ח סקמ"ה) אלו הנמצאים בתוך המעים או בכבד או במוח, אסורים באכילה. אבל אם נמצאו בין העור והבשר,

סיפורי מעשיות

במנין שלהם ומרן ואנשיו הלכו לבית הכנסת. כשהתחילו להתפלל מנחה שמעו תיכף רעש של הצפורים שהפריעו להתפלל. כשהתחיל מרן לומר לכו נרננה, הסתובב והראה ביד לצד הפונה החוצה, ואמד בקול לכו נרננה, והציפורים התחילו לברוח משם, ואח"כ התפללו וכבר לא הפריעו אף פעם ומאז לא נשמע יותר מהם. למחרת באו גם אנשי העיר להתפלל שם ואחרי התפלה הלך מרן להמרא דאתרא לביקור. הרב היה מתנגד גדול ואעפ"כ כבד את מרן ובקש ממנו שיטעום אצלו, והוא הגיש י"ש ועוגות ומיני מרקחת. אמר מרן שהוא לא יכול לטעום כלום מכל מה שהכין לפי שהי"ש הוא חמץ שעבר עליו הפסח והעוגה לא הרימו ממנה חלה, והמיני מרקחת — לא בדקו הפירות מתולעים. הרב התבייש מאד וחרה לו מאד והלך לשר העיר למסור על מרן שהוא בא העידה לעשות מחלוקת. קרא שד העיר למרן וצוה שיבדר שכל מה שאמד — הוא אמת. אמר מרן שיקדאו לבעל החנות אשר שם קנה הי"ש. כשהוא בא, ומרן שאלו אם הוא יהודי, השיב שכן, וכי הוא ברח ממקומו והתיישב כאן בתור גוי, אבל באמת הוא יהודי, ורב העיד חשב שהוא גוי לכן קנה אצלו. (וראה בט"ז או"ח סי' תמ"ח סק"ד: ודבר פשוט הוא שאין למכור החמץ למומר דאע"פ שחטא ישראל הוא). אח"כ אמר מרן שתבא הרבנית ותגיד אם היא הרימה חלה. הרבנית ענתה שיש לה עוזרת משדתת יהודית והיא מרימה חלה. קראו להעוזרת ושאלו אותה אם היא הדימה חלה ואמרה שזה שייך לרבנית. אח"כ כששאלו את הרבנית אם היא בדקה הפירות מתולעים, אמרה ג"כ שהעוזרת עושה זאת, והעוזרת אמרה שזה שייך לרבנית. לבסוף אמר מרן שבבית כנסת זה התפלל פעם חזן אחד והיו לו משוררים וביניהם היה אחד שהמחשבות שלו לא היו בסדר וממנו נעשתה כל הצרה הזאת בביהכ"נ (הגש"פ אמרי קדש).

או בתוך הבשר עצמו, מותרים באכילה. וזה דוקא אם לא פרשו ממקומם שהיו תקועים שם, אבל אם פרשו אסורים. (שם סקמ"ו) ונקראים שרץ השורץ על הארץ.

(פ"ת ופרי תואר וע' מור"ם שם) התולעים הגדלים בגבינה יש הרבה אנשים שמורים היתר לעצמם באומרם שהם גדלים מן השומן של הגבינה, ולכן סבורים כי אין בזה איסור. ואינם יודעים שהם מועים. שהקב"ה שאסר התולעים לא עשה תבדל בין אלו הגדלים מן השומן או מן העיפוש, אלא אסר כל מיני תולעים, ואמר: אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ על הארץ, כל אלו הנדים ממקום למקום. והואיל ותולעת הגבינה זוחלת ממקום למקום, הרי היא אסורה. ואע"פ שאינם נופלים בארץ אלא זוחלים על הגבינה ממקום למקום. ולכן יש להזהיר אלו האוכלים אותם ולייסרם בנדוי שלא יעשו כן.

פ

ובבב"ל הלאו של כל תשקצו (ש"ע או"ח סי' ג') האיסור להתאפק מלעשות הצרכים. (ט"ז שם) ומי שמעמיד עצמו מהמלת מים גורם נזק לעצמו ונעשה עקר. (מוש"ע יו"ד סי' קי"ו) וכן בכלל זה אסור לאכול דברים משוקצים, כגון מאכלים שמערבבים בהם צואה וקי"ב. וכן אסור לאכול ולשתות מכלים מאוסים, וכן אסור לאכול בידים מזהמות או ע"ג כלים מזהמים. (פ"ח שם סקי"א) וכל זה אסור אפילו על אדם שאינו קץ בזה, כיון שרוב העולם קצים בזה. ואם יש דברים שחלק קצים בזה וחלק לא, אסור רק למי שקץ בהם. (פרי תואר שם) וכן אסור לאכול דבר שהוציאו מן הפה. וכן אסור לאכול מה שאכל חבירו אפילו אחיו. וכל זה מותר אם עשה לרפואה ואפילו שתן מותר לשתות לרפואה.

י

(י"מא פ' וספר העיקרים מ"ג ור"ח שער הקדושה פ"ד) וכל מי שאוכל אחד הדברים האסורים הנ"ל מלבד זה שמטמא נפשו בעוה"ז אף מטמא נפשו בעוה"ב, כי הקב"ה שהוא זך וטהור מרחיק אותו ממחיצתו, וגם גורם לו להיטמא בעבירות הרבה, ששוב אין מגינים עליו להצילו מחטא אחר. וזהו מה שאומר התנא בפרקי אבות: הוי

רץ למצוה קלה ובורח מן העבירה. שמצוה גורמת מצוה ועבירה גוררת עבירה. ר"ל הוי רץ תמיד אחר מצוה ואפילו היא קלה, שכן מלבד השכר עליה היא תביאך לידי עוד מצוה. וכן בעבירה. ולכן אומר כאן הכתוב: ולא תטמאו בהם ונטמתם בה. שמלבד העבירה היא אף גורמת לטמאם מוחו, כפי שכתבנו לעיל.

(ע"כ מספר ילקוט מעם לועז)

פרק לא

דיני וסימני דגים

את זה תאכלו מכל אשר במים, כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אתם תאכלו: וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים מכל שרץ המים ומכל נפש החיה אשר במים שקץ הם לכם: ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו ואת נבלתם תשקצו: כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים שקץ הוא לכם (שמיני יא, ט"ב).

א

באן הודיע לנו הכתוב מכל אשר במים מי הם טהורים ומי הם טמאים. כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים וגו' אתם תאכלו. (רש"י וטו"ע יו"ד סי' פ"ג) סנפיר הם הכנפים ששט בהם, וקשקשת הם הקליפות הקבועות על גבי גופם. וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת בימים וגו' שקץ הוא לכם. וזה שכל אשר במים צריך ב' הסימנים האלו, (טו"ע יו"ד סי' פ"ד, ש"ך ופ"ת וכה"ג ועי' פר"ח שם) דוקא אם נמצאים במי ים או נהרות וכדומה, שהם מים נובעים שבאים ממקום אחד והולכים למקום אחר. ואפילו אם אינם הולכים למקום אחר אבל יש להם מעין שממנו הם נובעים, בהם אסורים הכרואים החיים הנוצרים באותם המים שאין להם ב' הסימנים. אבל מים המכונסים במקום אחד ואינם נובעים ולא מושכים, שאין להם מקום כניסה ויציאה כמו המים הנמצאים בכריכות או בורות או אננים וכיו"ב וגדלים באותם המים מיני יצורים חיים, אינם צריכים להיות בעלי ב' סימני הטהרה, ואפשר לאוכלם (בתנאי שיבואר להלן). (פ' אלו טרפות ותו"כ) וזהו שאומר הכתוב: את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר יש לו סנפיר וקשקשת

בימים ובנחלים. כלומר זה שאסרתי עליך כל אשר במים שאין לו סנפיר וקשקשת, דוקא אם הם גדלים במים נובעים וזורמים, בדומה לימים ונחלים, אבל אלו שגדלים במים שקמים שאין להם מקום כניסה ויציאה, מותרים אפילו אין בהם שני הסימנים האלה.

ב

שרץ המים והארץ: (פרי תואר ס"ק ב') ויש עוד שני סוגי ברואים שהתורה אסרה אותם כפי שנבאר אח"כ בארוכה בע"ה, האחד הוא שרץ המים, היינו התולעים והיצורים החיים הגדלים במים. והשני הוא שרץ השורץ על הארץ, היינו תולעים הגדלים בפירות ובירקות ובדשאים ובמים וכיו"ב מן המשקאות, אם פרשו התולעים מן המקום ששם גדלו ונעים למקום אחר, אע"פ שחזרו למקומם, הרי אלו בכלל שרץ השורץ על הארץ ואסור לאוכלם. ולכן כל מה שאמרנו שהגדלים במים מכונסים מותרים, היינו דוקא לגבי איסור שרץ המים. אבל איסור שרץ השורץ על הארץ נשאר במקומו (מוש"ע שם) שאם יפרשו אותם תולעים ויצורים ממקומם שגדלים שם יהיו אסורים. ואע"פ שאינם פורשים לגמרי, אלא הלכו ממקום גדילתם אל שפת הכור או הכלי. ואפי' אם לא פרשה התולעת מעצמה, אלא לקחה אדם ממקום למקום, אסור, כיון שפרש ממקומו ויצא לאויר, אע"פ שלא זחל על הארץ נקרא שרץ השורץ על הארץ, ואסור, ולכן אין היתר אלא להתכופף ולשתות המים ממקומם. ואין איסור למלא הפה בתולעים אלו, מאחר שלא פורשים ממקומם אין בהם דין של שרץ השורץ על הארץ. (מור"ם שם) אבל אסור לשאוב בכלי ולשתות בהם (ש"ך ס"ק ה') וכן אסור ליקח ביד ולשתות, כי אנו חוששים שמא ע"י שאיבת הכלי יפרוש התולעת מן המים לכלי לפני שנכנסו המים לכלי, ונקרא שרץ השורץ על הארץ ואסור.

ג

(מוש"ע ומור"ם) ואם הוא רוצה לסנן מים אלו או משקים אלו שבמקומו האלו להוציא מהם התולעים, מותר לעשות כן בתנאי שהמסננת תהיה דקה מאד שאין התולעים יכולים לעבור דרכה. שאע"פ שאמרנו שאין איסור על התולעים האלו במקומם, אבל אם מסננם יש חסרון גדול שהם פרשו עי"כ ממקומם ואז אפילו יחזור ויתנם במים

נקראים שרץ השורץ על הארץ אם זוים קצת על הארץ או זוים קצת ע"ג הכברה. אבל אין לסנן את החומץ אפילו במסנת דקה ביוזר, כי תולעי החומץ הם דקים מאד ועוברים כל מסנת.

(כנה"ג שם בהגהת ב"י אות ס"ז) וכן עשה רבי חיים כנבנישתי ז"ל נסיון וסינן פעם החומץ שלש פעמים ומצא בפעם השלישית תולעים וראה שאין תקנה בסינון. ואע"פ שכתבנו לעיל שאם רוצה לשתות החומץ בפיו מותר, לפי שהתולעים גדלים באותו כלי ולא פרשו ממקום גידולם, אבל מאחר שאין דרך לשתותם, על יבש" אלא שמים אותם בתוך מאכל או סלט (פרי תואר סק"י ועי' פר"ח סק"ט, כנה"ג שם בשם גדולי הרבנים) הרי ברגע ששופכים החומץ על הכשר או על הסלט ונעה התולעת ממקומה, הרי היא בכלל שרץ השורץ על הארץ, ואסורה. ולכן אין עצה אחרת אלא לבשל תחלה החומץ באש עד שימותו כל התולעים ואחרי הבישול יש לסנן החומץ בבגד עבה, לפי שתולעים מתים אינם עוברים המסנת. (כ"נ מלשון הכנה"ג כהנב"י אות ב') וזה שאמרנו שיותר לשתות החומץ ממקומו, זה דוקא אם אין בו אלא תולעים קטנים כמו „נחשים קטנים" שאינם עפים באויר. אבל אם יש בהם יתושים שעפים לחוץ וחוזרים, אסורים משום שרץ השורץ על הארץ, לפי שכבר פרשו ממקומם וחזרו.

וזה שביארנו כאן הם רק לגבי התולעים הגדלים במים. ולכן כתבנו בקיצור, אבל להלן נאריך בע"ה בפסוק: אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ על הארץ, כי שם מקומו.

ד

כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת: עכשיו מבאר הכתוב (מוש"ע יו"ד סי' פ"ג) שאלו שני הסימנים אין הכרח שיהיו על גבם כשהם זוחלים על הארץ, אלא אפילו אם נופלים אחר כך, אבל מאחר שבהיותם במים היו בהם הסימנים האלה, הם מותרים באכילה. (רש"י) ולכן חוזר כאן הכתוב ואומר: כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים וגו' והרי הכתוב כבר אמר קודם לכן כל אשר לו סנפיר וקשקשת וגו' אותם תאכלו, וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת וגו' שקץ הוא לכם, אם כן למה חזר כאן הכתוב על כך. אלא שהודיענו בזה שזה שנאמר קודם שכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת שקץ הוא, דוקא אם אין לו

בהיותו במים, אבל היו לו במים אפילו אם נפלו אח"כ כיבשה, מותרים. (כנה"ג בהגהב"י אות ע"ד) ומן הטעם הזה אנו רגילים לאכול את הדג הנקרא „פישו איספאדה“ („דג החרב“) ואנו קורים לו „פישיו“, אע"פ שאין רואים שום קשקשת כיבשה, אבל אומרים שכשעשה שמוציאים אותו מן הים הוא מזדעזע כולו מרוב כעס, ואז נושרים ממנו הקשקשים, ומספרים שיוזיר אחד שאל את ר' משה בנבנישתי אביו זקנו של ר' חיים בנבנישתי אודות הדג הזה כיצד הוא מותר באכילה, והרי אין לו קשקשים, והשיב לו כנ"ל שכשמוציאים אותו מן המים נושרים קשקשיו. ואותו היוזיר צחק על כך ואמר מהיכן אדע שאז נופלים הקשקשים ושמה לא היו לו בכלל קשקשים, אמר לו רבי משה בא ונלך למקום שצדים אותם ותראה שאני מדבר אמת. לקחו והביאו לים ולקח חתיכת בגד שחור ושם כרשת, ואח"כ תפסו הדג וכשהעלוהו ליבשה הוציאו מיד הבגד ומצאוהו מלא קשקשים. אז אמר לו ה„משנה“, אתה צודק וכל המסורת שקיבלתם מחכמיכם אמת היא.

ואותה קשקשת האמורה כתורה צריכים שיהיו נקלפים ביד או בכלי, היינו שאם שפים אותם ביד או בסכין יוצאים מיד ואינם דבוקים חזק בכשר, אבל אם אין יוצאים עי"כ אינם קשקשים ואסורים. (מור"ם שם ס"ק א) ויש מין דגים שהקשקשים שלהם דקים מאד ואינם ניכרים, אבל אם כורכים אותם בכגד או נותנים אותם בכלי מלא מים מוצאים שם קשקשים, הרי הם מותרים (ש"ע שם) ואין אנו חוששים שמא הקשקשים האלו של דגים אחרים הם שנדבקו באותו הדג, ואח"כ יצאו בכגד או במים, אלא של הדג הם.

ה

(פרי תואר ס"ק ב') וכל דג שיש לו קשקשת בודאי יש לו גם סנפיר והוא מותר. אבל להיפך, אם אנו רואים שיש לו סנפיר, אין בזה הוכחה שיש לו גם קשקשת, לפי שיכול להיות סנפיר בלי קשקשת, ולכן אם מצא חתיכת דג והוא רואה שיש בו קשקשת, מותר לו לאוכלו, אע"ג שאינו רואה סנפיר. אבל אם מצא חתיכת דג שבו סנפיר אינו מותר לאוכלו אא"כ מצא גם קשקשת.

(ש"ע ס"ק ד') אם שמו יחד במלח דגים טהורים ודגים טמאים, הדגים הטהורים אסורים באכילה, מפני שבלעו ממעם הטמאים. (מור"ם

שם ועי' ש"ך) לכן אם רואים שיש לגוי דגים טהורים וטמאים בכלי אחד, אע"פ שהם יצאו מן המלח, אסורים, כיון שהם במקום אחד אנו חוששים שמא נמלחו יחד, אבל אם אין אנו רואים אותם במקום אחד, מותר לאוכלם, ואין אנו חוששים שמא נמלחו יחד.

(מוש"ע שם) דג טהור שנמצא בתוך דג טמא, אם נמצא בדרך בית הבליעה, היינו במקום ששם בולע האוכל או שנמצא בדרך בית הרעי, מותר, שמשמע מכאן שלא גדל במעיו אלא בלעו. (הט"ז והכנה"ג ופר"ח ופ"ת ועי' ש"ך שם) אבל אם מצאו במעיו במקום שנוצרים הביצים, טמא, אע"פ שיש לו סימני טהרה, לפי שחוששים שמא נוצר שם והוצא מן הטמא טמא. ואם נמצא דג טמא בתוך דג טהור, בכל ענין אסור, ואין הבדל במקום שנמצא בו.

(ילקוט מעם לועז)

פרק לב

דיני בישולי גוים

א

ודעו שמן הכתוב הזה שנאמר כאן (ע"ז פ' אין מעמידן ותרגום יונתן ועי' דריש שמואל) אוכל בכסף תשכרני ואכלתי וגו', למדו חז"ל הדין של איסור בישולי גוים. היינו כל דבר שבישל הגוי (טיו"ד סי' קי"ג) בין אם בישלו בתוך ביתו בכלי של ישראל, ובין אם בישלו בביתו של ישראל, אסור לאכול אותו מאכל.

ומעמו של דבר, כדי שלא יתרגלו ישראל לאכול ולשתות עם הגוים, והגוי עלול להאכיל אותו דבר של איסור. ויש אומרים הטעם (רש"י פ' אין מעמידן ועי' רש"י במשנה) שע"י אכילה ושתיה בצוותא הם עלולים להתקרב זה עם זה ויבואו לידי חיתון. ולכן כדי להתרחק מהם אסרו עלינו חכמים לאכול מהם דבר שנתבשל על ידיהם אפילו כשהוא מבשל בכלי של ישראל, ואפילו אם בישל בביתו של ישראל. (הרמב"ם פי"ז מה' מ"א טי"ד שם) ולא נאסר אא"כ היה הגוי מתכוין להדליק התנור כדי לבשל בו. אבל אם לא נתכוין הגוי להדליק התנור לבשל, כגון שהדליקו לצורך אחר, ונתן בו הישראל בשר קודם לכן, והגוי לא ידע כלום על כך והדליק התנור ונתבשל,

אותו הבשר מותר באכילה, כיון שלגוי לא היתה כונה לבשל. אבל אם הגוי הדליק התנור כדי לבשל בו אוכל, אע"פ שלא ידע שהישראל שם שם בשר ולא נתכוין הגוי שיתבשל הבשר של ישראל, אסור אותו בשר באכילה, כיון שהדליקו לצורך בישול. (טי"ד שם ובה"ג ופר"ח ופרי תואר ועי' ט"ז) והוא הדין אם ידע הגוי שהישראל נתן שם בשר, אפילו הדליק התנור לצורך אחר ולא לשם בישול, אסור אותו בשר באכילה. חוששים אנו שמא נתכוין לבשל הבשר של ישראל כיון שידע שהישראל נתן שם בשר.

ב

וכיצד עושה אדם שרוצה לתת אוכל לגוי שיבשלו, (מו"ש ע"י ק"ג) יסייע הישראל בתבשיל זה שיוסיף דבר בתבשיל, הן בתחלת הבישול שישים הישראל הקדירה על גבי האש או הבשר לצלות, ואח"כ בא הגוי והופך הבשר כדי שיתבשל מהר. (עי' בב"י שם) או יזיז הבשר הנצלה על גבי האש אע"פ שע"י כך זזים הגחלים ונדלקים והבשר נצלה מהר יותר, מותר.

(כ) הסכמת כל האחרונים ודלא כמור"ם, אבל אם הגוי לא היה עוזר לא הי' מתבשל אע"פ שהישראל נתן הקדירה ע"ג האש, אסור.

ולמה, אם הגוי נתן הקדירה על גבי האש, או הבשר לצלות על גבי גחלים ואח"כ בא הישראל והפך את הבשר ע"י כף, או את הבשר בשעה שהיה נצלה על גבי הגחלים, מותר לאוכלו (עי' כנה"ג אות ל"ט בהגה"ה) אע"פ שגם בלי שישראל היה מזיז הבשר היה נצלה, ונקרא שלא עשה הישראל כלום, מ"מ מותר (פר"ח ולחם הפנים) ואפילו כשהבשר כבר נתבשל כמאכל בן דרוסאי כשהישראל הפך אותו, היינו שהיה כבר מבושל שלישי בישולו והיה הבשר ראוי לאכילה אפילו בלי מגע הישראל, מותר. (פרי תואר כנה"ג י"ט שם) וי"א שאם היה הבשר מבושל שלישי בישול אסור לישראל לאוכלו. **כלל** של דבר, כל שהישראל מסייע בבישול, בין בתחלה בין בסוף, אותו מאכל מותר.

ג

ודעו שלא די בוריקת אש לתוך התנור או קיסם כדי שיתבשל האוכל. אלא הכרחי הדבר שישים התבשיל עצמו בידי לתוך האש,

במקום שיכול להתבשל שם. ולכן (מ"ז) יש לזוהר, כשמביאים אוכל לתנור של גוי שיתבשל שם לשימו במקום שיכול להתבשל, ולא די לשים אותו כפי התנור, ואח"כ יבוא הגוי וישימו במקום שמתבשל שם.

(פר"ח ומ"ז וש"ך) נתן ישראל התבשיל להתבשל על גבי האש והוציאו מן האש, הן אם הוציאו הגוי והן אם הוציאו הישראל וחזר הגוי ושמו על גבי האש כדי שיגמר בישולו, אסור לאכול אותו תבשיל כל זמן שלא נתבשל עדיין כדי שליש בישולו לפני שהוציאו מן האש. אבל אם נתבשל שליש לפני שהוציאו מן האש מותר לאוכלו אע"פ שהגוי חזר ונתנו על גבי האש. (שם ס"ט) ואם הישראל נתן הקדרה על גבי האש והניח שם הגוי שישגיח על התבשיל, ואין אנו יודעים אם הגוי הוציא הקדרה מן האש לפני שנתבשל כדי שליש או אחר שכבר נתבשל כדי שליש, מותר לאכול אותו התבשיל בתנאי שלא תהיה ריעותא של בשר שנעלם מן העין, היינו שאין חשש שהגוי החלוף הבשר (פר"ח וש"ך סי' קי"ט), כגון שהישראל היה יוצא ונכנס לשם.

ודעו (כנה"ג), שכל מי שיש לו שפחה בבית צריכה בעלת הבית להזוהר בכל אותם הדברים שבארנו. ואין צריך לומר אם היא אינה שפחתה אלא מושכרת אצלה.

גוי שבישל לחולה בשבת, (מ"ז ופר"ח ועי' מור"ם) אסור לאוכלו מוצאי שבת אפילו החולה. ובענין הכלים שבישל בהם הגוי תבשיל ישראל או שבישלה השפחה דינם ככלים שבישלו בהם דבר איסור. שאם הם של נחושת מעונים הנעלה. ולכן אלו שיש להם שפחות בבית והן רוצות לאכול לחוד, תזוהר בעלת הבית לשים התבשיל באש כמו ידיה כדי שלא יאסרו הכלים.

ד

אלו דברים אסורים משום בשולי גוים

ובענין הדברים האסורים והמותרים משום בשולי נכרים דעו (מי"ד סי' קי"ג ועי' כנה"ג בהגב"י אות ב') שכל מאכל שהוא חשוב ועולה על שלחן מלכים, היינו אנשים נכבדים לאוכלו עם הפת, כגון

נפש ישעי'

בשר ודגים וכיו"ב, אסורים משום בישולי נכרים. וכן כדי ליאסר צריך המאכל להיות דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי (לא מבושל). אבל אם זה דבר הנאכל כמות שהוא חי, אפילו אם עולה על שלחן מלכים אין בו איסור משום בישולי נכרים. וכן אם זה דבר שאינו עולה על שלחן מלכים, אפילו זה דבר שנאכל רק כשהוא מבושל, אין בו משום איסור משום בישולי גוים. כללו של דבר שצריכים שני תנאים לאיסור: עולה על שלחן מלכים ואינו נאכל כשהוא חי.

ומעמו של דבר (פ"ז), שמכיון שאין זה מאכל חשוב בעיני בני אדם נכבדים, לא יזמין חבירו לאותה סעודה, ואין חשש שמא אנכי סעודה יבואו לידי חתנות, (שם סי' י"ד) ולפיכך ביצים שבישלם הגוי (פ"ח ולחם הפנים) ואורז, ומיני קמניות שאין נאכלים אלא כשהם מבושלים, אסורים באכילת משום בישולי גוים.

ה

(כנה"ג) חצילים, אם בישלם גוי אסורים משום בישולי גוים. ולכן כל מי שיש לו שפחה בבית צריך לזהור שבעלת הבית תשים החצילים לתוך הקדירה ולא תתן לשפחה לשימם בקדרה.

ודעו (ש"ך ועי' כנה"ג) שבערמונים (קאטמאניאס) יש מין הנאכל כשהוא חי, ואם קלה אותם גוי מותרים באכילתו. אבל יש מין אחר של ערמונים שאינו נאכל אלא קלוי או מבושל, והללו אסורים כשבישלם גוי. וי"א שהם מותרים.

(מור"ם וכנה"ג) מיני קמניות שקלה אותם הגוי כגון אפונה קלוייה וכיוצא בדברים אלה, אין בהם איסור משום בישולי גוים. כתנאי שלא מורחים אותם קודם לכן בשומן, שבענין זה אסורים באכילתו. אבל המדקדקים אינם אוכלים אותם כלל.

"וישנאס" עם דבש שעשאים גוי מותרים, כיון שנאכל כמות שהוא חי. אגוזים (מואזיים) בדבש אסורים משום בישולי נכרים, כיון שאינם נאכלים כשהם חיים. (כנה"ג ופ"ז ושל"ה ויש נוחלין) תפוחים ושוזיפים כשהם קשים ומבשלים אותם עם דבש או מבשלם בבשר, אע"פ שבישלם גוי אינם אסורים משום בישולי גוים כיון שנאכלים כשהם חיים. ועוד שרוכס נאכלים כשהם חיים. (כנה"ג וש"ך)

ויש אומרים כיון שמחמת קשיותם אינם נאכלים כשהם חיים אסורים משום בישולי נכרים. ולכן תיזהר בעלת הבית שיש לה שפחה נכרית, שהיא עצמה תשימם בקדרה.

ו

(פר"ח סי' קי"ד) קפה שבישלו גוי מותר לשתותו, והוא הדין מי שקולדה. (עי' כנה"ג) ורבי יצחק לורי"א ז"ל היה נוהג שלא לשתות קפה שבישלו גוי, וכן יש הרבה מדקדקים שאינם שותים קפה שבישלו גוי. ובכל הדברים האלו יש לזהר מאד, וביחוד מומלת החובה על בעלת הבית שיש לה שפחה נכרית. (פ' אין מעמידין) וזהו שאומר הכתוב (עי' ת"י) אוכל בכסף תשבירני ומים בכסף תתן לי, השוה אוכל למים לומר לך (פר"ח בשם הרשב"א) מה מים שותים כשהם חיים ושותים כשהם מבושלים ולא משתנים על ידי הבישול, כך כל אוכל הנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי גוים.

ודעו (עי' יש נוחלין וס' של"ה ור"ח שער הקדושה) שחכמינו ציוו אותנו שניזהר מאד מאד שלא נטמא פיננו בדברים שאסרה תורה. שאם עושין כן נקרא שהגוף גדל ע"י דבר אסור. וכבר נתבאר הדבר באורך במעם לועז פרשת שמיני.

(מס' ילקוט מעם לועז דברים דף קנו)

פרק לג

דיני פת גוים

א

ובענין פת של גוים, דעו שאע"פ שאמרנו לעיל שבכל תבשיל שמבשל הגוי, כדי להתירו צריך הישראל לסייע בבישולו סיוע כל שהוא, (פר"ח וש"ך) אבל בענין הפת שרוצה הגוי לאפות לישראל, די בכך שהישראל ידליק התנור. ואפילו אם הגוי מדליק והישראל ממיל לתוכו קיסם שיידלק יפה, די בכך, או שיהפוך העצים שידלקו יפה, בכל אלו המלאכות מותרת הפת באכילה ואין הכרח שיסייע בפת עצמה ליתנה לתוך התנור. אבל כשלא עושה אחת המלאכות הנ"ל הפת אסורה באכילה.

זוה שאנו קונים פת מן הגוי בשוק ואוכלים, דוקא פת שאופה הפלטר (הנחתום) כדי למכור לאחרים, בזה התירו חכמים כיון שאין חשש שמא נאכל ונשתה עמו יחד ויבואו לידי חתנות, שהרי פת זה עושה הגוי כדי למכור לאחרים. אבל פת שאופה הגוי בביתו כדי שהוא עצמו יאכלו, אסור אותו פת כמו כל תכשיל של גוי, שאגב הפת יבוא לאכול ולשתות יחד. (שם סי' ט') ואפילו אם מוכרו לפלטר אסור לקנותו מן הפלטר. ואפילו אם שולח הפת לביתו של הישראל אסור. ואפילו אם הישראל שולח הפת לישראל אחר, אסור.

ב

(פרי תואר) האנשים הנכבדים הרגילים לתת „פ'דיאלס" (ככרות שטוחות) לאלו העובדים אצלם או לרופאים שלהם, מותרים באכילה אע"פ שהנותן הוא בעל הבית. (כנה"ג) ואלו המדקדים במצות לא אוכלים אותם.

(פר"ח ולחם הפנים) פת שאופה הקראי לצורך ביתו אסורה באכילה כפת עכו"ם.

(שכה"ג סי' י"ב) גוי שאפה פת ישראל ושכח ישראל לעזור באפייתה, והפת כבר בתנור, כל זמן שהפת שוהה בתנור נעשית יותר טובה, הדין הוא שע"י הנעת האש בתנור, מותרת. ואם כבר הוציאו הפת מתוך התנור, אם תשהה הפת בתנור תהיה יותר יפה התקנה שיחזור הישראל וישימה בתוך התנור.

(שם סי' י"א) פת של ישראל שאפה אותה הגוי ושכח ישראל לסייע בהמלת קיסם לתוך התנור או בהצתת התנור, שהדין הוא שאותה פת אסורה באכילה, כמו כן אסור למכור אותה לגוי. שמא יחזור הגוי וימכנה לישראל.

(פר"ח וכנה"ג) הולכי דרכים שקונים פת קלויה שקורין „פיקסימיט" מותר לאוכלם כיון שכודאי מעשה נחתום הם. אבל אם ידוע שהם של בעל בית, אסורים.

(שם סי' ט"ז) אלו שמדקדים במצות ונוהרים שלא לאכול שום פת פלטר, מותר להם לאכול בקערה אחת עם אלו שאין נוהרים בזה, ואע"פ שמתערב טעם הפת של גוי במאכל, בכל זאת מותר המאכל ההוא.

ההולך בדרך והוא נזהר בפת פלטר ואינו מוציא ליקח מישראל, מותר לו לקנות פת פלטר, ואפילו אם אחר כך ימצא פת של ישראל. ויש אומרים שיש לו להמתין כשעור מהלך ד' מילין. (שם סי' י"ז ט"ז) ומי שאינו נזהר מפת פלטר ומתארח אצל בעל הבית הנזהר מפת פלטר, והאורח מביא עמו פת פלטר, והרי על השלחן פת פלטר ופת ישראל, ופת הגוי מובחר מפת הישראל, מברך בעה"ב המוציא על פת הגוי המובחר. ועוד שהרי הוא מוציא ידי חובה את האורח שאוכל פת פלטר. ולאחר שמברך המוציא על פת הפלטר אוכל פת פלטר, שאין זה כבוד להשי"ת שיברך על פת פלטר, ואח"כ לא יאכל עוד מן הלחם הזה.

מי שנזהר מפת פלטר ואוכל בחבורה שאוכלים פת פלטר, אם יצא ריב מזה שאינו אוכל מפתם, יאכל מפתם.

(פר"ח ומא"ח סי' תר"ג) אפילו אם אין אדם זהיר בכל השנה מפת פלטר, אבל בעשרת ימי תשובה יזהר בזה.

(מס' ילקוט מעם לועז דברים דף קנו)

פרק ל"ד

חומר איסור השנת גבול

א

לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשנים בנחלתך אשר תנחל בארץ אשר ה' אלקיך נתן לך לרשתה (דברים יט, יד).

(עקרת יצחק) אחרי שצוה הכתוב להכדיל שלש ערים לערי מקלט מנחלת השבטים, עלולים הם לחשוב כי הותר להם להסיג גבולם ולהפקיע רכושם של יחידים לצרכי הכלל, לכן מזהיר הכתוב ואומר לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים בנחלתך אשר תנחל בארץ וגו', והוה שאמרו חז"ל בספרי מנין לעוקר תחומין של שבטים שעובר בלא תעשה, תלמוד לומר לא תסיג גבול רעך. ומכאן אנו רואים שהכתוב מכוון למלך ולשלטון שלא ישנו תחומי השבטים. שהרי אדם פרטי לא יכול לעשות כן.

(ספרי, וי"ג מפנה קבר נביא וקבר מלך וי"ג קבר נשיא (עי' רבנו הלל שם) ואמרו חז"ל לא תסיג גבול ראשונים, מה שגבלו האמוריים והחווים שהיו בקיאים בישובה של הארץ וקבעו גבולות היניקה של הצמחים, שאסור ליטע סמוך למצר להכחיש קרקעו של חבירו. וכן אסור לאדם למכור קבר אבותיו מן הלאו הזה. ויש אומרים במפנה קבר הכתוב מדבר. וכן הסכימו חכמים שלא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו. וכן אסור לשנות דברים שנאמרו ע"י חכמים, כגון דברי ר' יהושע בר' אליעזר ודברי ר' אליעזר בר' יהושע. ואמרו חז"ל (ש"ך, מביא מברכות פרק ג' שאכלו) על אחד החכמים שנפטר, כי היה שומע שמועות מפי החכמים והיה גורם ההלכה כאילו הוא חידשה.

(חוקי חיים) ודעו שבפרשת תבוא נאמר שהעובר על איסור זה הוא ארור, שנא' שם ארור מסיג גבול רעהו ואמר וגו', ועוד שעובר בזה על לא תחמוד, וכל העובר על לא תחמוד בא לעבור על כל עשרת הדברות, כפי שנתבאר בפרשת יתרו. ולכן יזהר אדם שלא יוסיף שכירות על בית או חנות של חבירו כדי ליכנס במקומו. ובפרט אם בעל הבית או בעל החנות אינו יהודי, ואם יעשה כן יבוא לידי הפסד ויברח מן החנות. וברית כרותה שאין אדם נוגע במה שמוכן לחבירו.

סיפורי מעשיות

מעשה היה (מובא בח"י דף קס"ב) בחסיד אחד שאמר לחנוני שנתן לו פחות: לא איכפת לי כ"כ זה שנתת לי פחות, כמו זה שתצטרך בגללי לבוא לכאן בגלגול אחר כדי לפרוע לי.

מעשה היה בזמן האר"י ז"ל שת"ח אחד ביקש ממנו שיתן לו מכתב המלצה, שהוא רוצה לילך לעיר אחרת. והרב הסכים ונתן לו ואמר לו: לך לשם, כי שם יזמין לך השי"ת את בת זוגך. והת"ח לקח את האגרת והלך לאותה העיר. ושם חלקו לו כבוד גדול, ואחד מעשירי העיר נתן לו את בתו לאשה ונתן לו הרבה נדוניה ונכסים, והיה נשוי אתה שלשה חדשים ומתה האשה וירש את כל הנכסים וחזר לעירו ונכנס אצל הרב לבקרו. אמר לו הרב: דע שהאשה הזאת היתה איש בגלגול הראשון, וזה היה חברך פלוני שלקח ממך הרבה מעות, ומפני שגרם לך צער שלא כדון, נהנית ממנו עכשיו שלשה חדשים, ובגלל הגזל שגזל ממך, ידשת עכשיו כל נכסיו, או אמרו תלמידיו הפסוק הזה: גדול העצה רוב העליליה אשר עיניך פקוחות על כל דרכי בני

וכן ישתדל אדם לא לירד לאומנות חבירו* וידע כי ברכת ה' היא תעשיר ולא ההשתדלות. ואמרו חז"ל איזהו עשיר השמח בחלקו, היינו מי הוא שנשאר בעושרו, ששמח בחלקו ואינו מהמה אחר הממון לגרום עול לאחד מפני שהשני מוסיף לו על שכירותו.

(צדור המור) ונסמך לכאן לא תסיג גבול רעך, שעל פי רוב הרציחות שכיחות על עסקי גבולות.

(ילקוט מעם לועז שופטים דף תשנה)

ב

החומץ פרנסתו של חברו אינו רואה ברכה בעמלו

מכרכל חיים בחדר. אב היה מחלק מתנות לבניו, ונתן לכל אחד כפי ראות עיניו. נתקנא אחד האחים באחיו, כי נדמה לו שמתנתו נופלת מזו של אחיו. מה עשה, חטף את המתנה שקבל אחיו ונמל לעצמו. חרה לאח הנגזל על שנמלו ממנו מתנת אביו, אולם כיון שהתרחק מן המחלוקת, ויתר על חלקו ולא אמר כלום לאחיו, אולם

סיפורי מעשיות

אדם לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו (ירמי' לב) ר"ל נפלאים מעשי השי"ת שמשלם לכל אחד כגמולו מדה כנגד מדה, ואינו מותר כלום.

ועוד היה מעשה בזמן הרב הג"ל שרבי אברהם גלאנטי ז"ל ביקש ממנו תיקון לנפשו. תמה האר"י ואמר: כיצד רב גדול כמו ר' אברהם גלאנטי מבקש ממני תיקון. אמר לו ר"א: יסתכל נא מר במצחי ויראה אם רשום בו שמץ עון ואם יש, אני משביעו בשם הקדוש שיאמר לי מהו. נסתכל האר"י ז"ל במצחו ואמר לו: אני רואה רשום במצחו שמץ גזל. נשתומם ר"א ואמר: אם יש בי עון גזל אנא אני בא. וכך הלך לביתו אבל ועצוב, ולבש שק ואפר וקרא לכל הפועלים שהיו אורגים בשבילו בגדים. וכשראו את הרב והנה הוא בשק ואפר נשתוממו. אמר להם הרב: דעו שאני בשר ודם, ואיני רוצה ליכנס לגיהנם ע"י עצמי. ולכן מכאן ואילך אם תדקדקו הרבה בשכרכם להוציא ממני עד סוף הפרוטה האחרונה, מה טוב. ואם לא, לכו לשלום, ואיני רוצה שתעבדו עוד למעני. אמרו לו הפועלים: איזה חשבון יש לנו לעשות, שהרי מן היום שנכנסנו למלאכה ראינו ברכה בכסף שלקחנו מידך, ויש לנו לאכול ולשתות ולחסוך, ואין בינינו אחד שעשה חשבון ממה שנתת ומן המלאכה שעשינו. אמר הרב: אכן נודע הדבר. זהו מכשול הגזל שיש ביד. כי לא

לאביו הוא סיפר גופא דעובדא היכי הווה. ראה האב דרכו הישרה של הבן הזה ונתן לו מתנה כפולה והעניק לו גם נשיקה חמה על שידע לוותר על שלו, ואילו לכן החומץ לא העניק יותר מתנות.

סיפורי מעשיות

עשינו חשבון על הכסף שאני חייב לכם. ועתה הנה אשים כסף בפניכם, וכל אחד יקח כמה שרוצה. ותמחלו על כל מה שעבד בינינו. ור"א שם כסף בפניהם, ולא רצה אחד מהם לקחת אפילו פרוטה אחת, חוץ מאשה אחת שהושיטה ידה ולקחה שתי פרוטות. וכולם ענו ואמרו: אנו מוחלים לך במחילה גמורה עד סוף פרוטה אחרונה.

עמד הרב והלך לבית המדרש של הרב האר"י. יצא הרב האר"י לקראתו ואמר לו: האם נצטער מר כל אותו צער על ספק הגזל שראיתי רשום במצחו. אמר לו ר"א: וכי קל הדבר איסור ספק גזל עכשיו רוצה אני שישוב ויסתכל במצחי אם עדיין רשום הסימן. נסתכל הרב האר"י במצחו ואמר: עכשיו איני רואה כל סימן. אז גילה לו האר"י שספק הגזל שהיה בידו היו ב' הפרוטות שהושיטה האשה ולקחה. והעון היה שהאשה הזאת היתה האודגת המומחית בין כולם והיה מגיע לה יותר שכר, ולקחה בשוה עם כולם, ולכן דקדקו עמו בשמים ורשמו על מצחו הסימן הנ"ל. שלא היה הגון מה שעשה.

ויתבונן האדם בסיפור הזה וילמד לקח שבגלל ענין כזה שהיה צריך לשלם לפועלת שכר יותר מאחרים, נרשם במצחו עון גזל, עאכ"ו למי שיש בידו כספו של חבירו שגזלו או דימהו או אינה אותו בעסקו. שבודאי רשומים במצחו עונות הרבה, וכיצד ישא פניו ביוה"כ לסלוח לו ולכותבו בספר החיים.

וזהו שאומר הפייטן בוידוי של יום כפור: שאלתי לכפי להיותם נשואות אל כפים. ויענוני איך תהיינה בלי נקיון כפים, פרושות השמים. כלומר: בקשתי מכפות ידי שינשאו בתפלה לשמים, והם ענוני כיצד אפשר לידיים המזוהמות בגזל להיות פרושות לשמים. ומה יענו החייטים ביום הדין אלו החוטאים בנפשיהם שאם אדם נותן להם בגד לתפור, שלא זו בלבד שגונבים הבר, אלא גם מקצרים הבגד, ועובדים כל עת וכל דגע על לא תגנוב ועבירה הוזהר נעשית להם כהיתר, ואבוי לנפשם מגודל העבירה שעושים שאינם נותנים לכם לשוב בתשובה על כך. ויש הרבה חייטים שהם יהודים כשרים ואוהבים לעשות מצות ומעשים טובים. ועבירה זו היא היתר בעיניהם, ואינם יודעים שאין כל תועלת במצות ובמע"ט שעושים יום ולילה כל זמן שעושים עבירה זו, שהרי היא עבירה חמורה כל כך כפי שכתבנו. וכל חייט הזהיר בזה, בודאי שכרו הרבה מאד, שהרי בא לידו דבר שהבעלים אינם יכולים לדעת אם גזל מהם, וכבשו יצרם ולא גנבו. וזה נחשב כאילו עשו מצוה גדולה.

כך היא גם דרכו של כורא העולמים, הוא נותן לכל אחד את פרנסתו לחייו, ואין לו לחטוף פרנסת השני, והחושב כי על ידי שיחטוף פרנסתו של השני הוא יתעשר — טעות מרה הוא טועה, כי לנגזל מחזיר הקב"ה בתוספת מענק משלו ואילו הגזלן אינו נהנה מגזילתו לאורך ימים. וזהו אחד מעיקרא האמונה שלנו, שהקב"ה מכלכל חיים, לכל אחד מאתנו, בחסד, יותר מהמגיע לו, ואדם המרגיש עצמו מקופת, יחפש את הסיבה בעצמו ולא יחטוף אצל זולתו.

(פירושי ה"חפץ חיים" על סדור התפלה)

ג

בתשובות בית הלל סימן פ"ו, וז"ל: מכתבו קבלתי — בדבר האיש פייביש אשר בא ועלה המורף בגבולו בלא רשותו — זה אינו צריך לפנים ששחיטתו אסורה כנבילה, הן מצד השנת גבול, הן מצד חוצפה יתירה בלי רשות הרב אב"ד, הן מצד שאר טעמים — ע"כ אחי אל נא תרעו לשקץ את נפשותיכם משחיטות פייביש אשר שחיטתו נבילה — והשומר את נפשו ישמור משחיטתו והבא לטהר מסייעין אותו. ידידו הדו"ש, הק' הילל ל"ש מוועמש.

עוד כ' כס' פ"ו וז"ל מכתבכם בדבר השוחטים שלמה חיים וחיים צבי שגנבו וחמסו והרסו תקנות הקהל הנעשה בצדק ויושר ורחמנות על עניים וחולים, ולקחו הם מעות כגניבה אצל הקצבים — פשוט הדבר שאין לך חשוד לאותו דבר גדול מזה. השתא אם שוחט

סיפורי מעשיות

והאיסור גזל הוא בין מישראל ובין מגוי אע"פ שהוא עובר ע"ז. אדרבה, גזל הגוי חמור יותר לפי שגורם לחילול ה' והגוי מקלל את דת ישראל ומבוזה האומה הישראלית. לכן הזהירה תורה לא לגזול אפילו מן הגוי [במקום שיש חילול ה']. (שם בשם ס' הקנה) וכל הגזול מגוי עומד השר של אותה אומה שקמעלה והוא מקטרג בפני הקב"ה, ואז נגזר * שהשפע שנועד לאדם זה, נוטלו שר האומה היא ונתנו לאומתו, ומשאירו יבש מן הטובה.

(מס' ילקוט מעם לועז ויקרא דף רפ"ט)

* ועיין באגרא דפרקא את קכו (הבאנו לעיל ע' ע"ז).

כא להשיג גבול חכירו לשחוט בעיר אחרת כתבו כן האחרונים, החת"ם והטוב טעם ודעת ושואל ומשיב, דהוי חשוד לאותו דבר, והדברי חיים כ' בחלק שני בספרו דאם התרה בו אסור לעולם ובלא התראה יכול לומר שלא הי' יודע שהשגות גבול הוא גזל — מכש"כ וקו"ח בן בנו של קו"ח בנידון דידן שהקב"ה אמר על הר סיני לא תגנוב והמה עברו על זה וגנבו וחמסו כודאי חשודים המה על אותו דבר ואסורים המה לשחוט עד עולם. ולשיטת הרמב"ם אף אם עבר עכירה אחרת אסור לו לשחוט בלי בדיקות סכין ונותן לו. והפר"ח והפרמ"ג פסקו כן. וזה אי אפשר בשוחט בעיר. אבל בחשוד לאותו דבר לא מהני גם בדיקת סכין, רק המה אסורים לעולם, ע"כ את אחי אנכי מבקש אל תשקצו את נפשותיכם מבשר פיגול שחימתם נבילה, ותקבלו שוחטים כשרים לעירכם. והש"ת יהי' בעזריכם.

אוהבו, הק' חילל מוועטש

סיפורי מעשיות

המסיג גבול

מעשה נפלא, הפלא ופלא, בחוכר אחד שהסיג את גבול רעהו, ולא שמע בקול סבא קדישא משפולי, כאשר הזהירו שלא יעבור על לאו של „לא תסיג", והעונש שנענש, הוא וכני ביתו, עד שחזר בתשובה שלמה, והחזיר את האבדה לבעליו הראשונים.

פרק ראשון

בכפר אחד, אחוזת נחלתו של האדון הגרף רדזיבילוב, דר כמה שנים יהודי אחד, ושמו עזריאל בריסקר. ויהי האיש הזה חוכר את בית-הריחים, אשר אצל הנהר, ומן העסק הזה התפרנס בכבוד גדול, ולשלחנו היו מצפים גם בניו וחתניו. ואע"פ שהאיש עזריאל היה כפרי ובעל-בית פשוט, מכל מקום דרכו דרך הגבירים; נתן צדקה ביד רחבה, ובעיקר עסק במצות הכנסת אורחים, והיה מדקדק לקימה בכל פרטיה ודקדוקיה. בכפר הסמוך, גם הוא קנינו של אותו הגרף, ישב עוד יהודי אחד כמה וכמה שנים, ושמו יעקב רייף. ויהי האיש ההוא מוכסן הכפר, בעל בית-המרזח, וגם פרנסתו היתה מצויה בריות. ושני השכנים האלה חיו בשלום איש עם רעהו, מעת שהכירו זה את זה, ומעולם לא היה ריב ביניהם. כל היהודים, הדרים בכפרי הסביבה, היה דרכם ללכת ולבוא בשבת קודש אל בית עזריאל בריסקר, להתאסף ולהתפלל בצבור, והוא הקצה ל"מנין" חדר מיוחד ובו „ארון-הקודש", גם עשה לו אוהל על גבי המים אצל הריחים לשם מקוה, ויתקן בתוכו תיבה ורצפת-נסרים מנוקבת, והמקוה היתה כשרה כדת, ובימי-הקיץ היו טובלים בה.

בספר הלכות פסוקות תיו יהושע סעי' מה וז"ל: שוחטים המסיגים גבול רעייהם אף כי שאין לפסול שחיטתו משורת הדין שהחשוד לד"א אינו חשוד לכל התורה. ומה גם מאיסור קל לחמור. אמנם זהו כששוחט לעצמו אבל הממונה לשחוט לאחרים דצריך להיות אדם כשר וירא ה' מרכיב וא"כ מאחר דתלמוד ערוך דעני המהפך בחררה ובא אחר ונטלו מיקרי רשע הרי הרשע אינו אדם כשר ואינו ירא את ה' ודאי וראוי הוא להתאמץ בכל עוו להסיר מכשול זה (ש"ת אדמו"ר סי' ט' ועי' פ"ת ס"ק ט"ז).

סיפורי מעשיות

ברוב השנים הופרה הידידות שבין שני השכנים בגלל ענין השדוכים; לעזריאל היה בן וליעקב — בת, ויואל יעקב להתחתן בשכנו עזריאל ולקחת את בנו לחתן, אך עזריאל סרב בדבר. ראשית, לפי שמשפחת עזריאל עולה ביחוסה על משפחת יעקב ולא נאה לו כלל להתחתן עמו, ושנית, המחיתן עצמו איננו לפי טעמו, הוא אינו מתנהג בעניני היהדות בכשרות גמורה; קצת משכיל הוא, מן המתחכמים, על כן מאן עזריאל להתחתן עמו. ומוזה נולד הרוגו בין השכנים האלה, והרוגו היה גדל יותר ויותר, עד שהחליט יעקב לבבו לקחת נקם מעזריאל על מאונו זה. וילך אל אדון הכפר, והתחיל לפתותו, שישכיר לו את בית־הריחים שעזריאל מחזיק בו. ואעפ"י שהאדון הגרף לא אבה לו בתחלה, אך יעקב זה לשון חלקה לו, ועל ידי דברי חנופה, מלשינות ופתוים שונים, הפך את לב האדון לרעה על עזריאל. יעקב זה אין כחו אלא בפיו, וילך להלשין על שכנו, שעוסק הוא בדברים אסורים, וגם מקלקל ומשחית הוא את בית־הריחים. ומלבד זה, הבטיח לשלם דמי שכירות, כמעט פי שנים, מאשר ישלם עזריאל. על הוספה כזאת לא יכול לותר גם הגרף, והלך והשכיר את בית־הריחים ליעקב, גם כתב חוזה ומסרו לידו, כמנהג. אחר הדברים האלה, שלח הגרף מודעה לעזריאל ויודיעהו, שעליו לעקור את דירתו בסוף השנה ולפנות את המקום לחוכר החדש, שהשכיר לו את בית־הריחים. כאשר נשמעה הבשורה הזאת בבית עזריאל, נתנו כולם את קולם בבכי ויללה; הזמן עד תום השנה קצר, רק כשני חדשים, ועסק אחר לשכור, אין זה נקל כל כך. נסה עזריאל ללכת אל האדון הגדול הגרף לבקש על נפשו, אך לא נתנהו לבוא לפניו, באמרם לו שילך אל הסוכן המנהל את עסקי האדון. וילך עזריאל אל הסוכן, ויבך לפניו בדמעות שלישי, אך הוא ענה, שאין אחרי המעשה כלום. מכיון שהאדון כבר חתם על החוזה ונמסר לידי יעקב שכנו, אין לחזור בדבר, ומלבד זה אין דרך האדונים בכלל לחזור בהם. עוד עצה אחת יש, אמר לו הסוכן, כאשר נכמרו רחמיו עליו: „יותר שכנו על כל העסק ויתחרט, יחזיר

ה

ומה שאמרו שם דכנהרדעא בדקו לה כמיא, אפשר דכוונתם ג"כ על נגע דשכיח בעוה"ר בין השוחטים אפי' שיש בהם המעלות הנ"ל, והוא השגת גבול, אשר כבר הרעישו העולם בזה כל גדולי

סיפורי מעשיות

את החוזה ויפסיד את שלש מאות הכסף שנתן בערבון, ואז יוכל הוא להשתדל אצל הגרף, שהעסק יעמוד ברשותו גם להבא, אם יוסיף איזו הוספה". ואע"פ שידע עזריאל, שיעקב הוא שונאו, וגם איש אכזרי, מכל מקום אמר ללכת אליו הביתה, להתנפל לפניו ולבקש ממנו דחמים עליו ועל ביתו, שיחזיר את כתב החוזה לידי בעליו, ואת שלש מאות הכסף שעליו להפסיד ישלם עזריאל. וי"ל עזריאל ואשתו אל בית יעקב, ויבכו לפניו בדמעות שלישי, ויתחננו אליו, שירחם עליהם ולא יקפח פרנסת כמה משפחות. אולם לשוא בכו והתחננו, יעקב ואשתו פיגה הכבידו לבם, ולא אבו שמוע. וכאשר פצרו העלובים בהם מאד, הפכו אלה פניהם ונכנסו לחדר השני, ויסגרו את הדלת אחריהם. ויאמר עזריאל אל אשתו: "אם יעקב ופיגה רעיתו אטמו את אזניהם משמוע בקול בכיתנו, מוטב לנו לבכות ולהתחנן לפני שומע קול בכית עמו ישראל ברחמים, כי שערי דמעות לא ננעלו, והוא בודאי ירחם עלינו ויושיענו". וילכו וישובו לביתם, והחליטו לנסוע אל סבא קדישא משפולי, שהיה מפורסם לבעל מופת גדול, לשפוך לפניו את מר נפשם.

פרק שני

ויסע עזריאל עם אשתו לשפולי לפני חג השבועות, והיו מוכרחים להשאר שם גם לימי החג, כי לא עלה בידם לדבר עם סבא קדישא קודם החג. ואף על פי שכבר נתן שלום לצדיק, וגם הגיש לפניו "פתקא", ובו כתוב: "שלא יוכל אדם אחר לקפח פרנסתו", מכל מקום מוכרח הוא להשאר, כי בשעת קריאת הבקשה לא ענהו מאומה, רק אמר: "מן הסתם ישאר כאן לחוג חג השבועות, ויש עוד פנאי..." על כן נשאר עזריאל בשפולי ולא שב הביתה לחוג שם את חג הבכורים עם בני ביתו. וכל ימי החג לא היו לו ימי שמחה, כי אם הלך קדורנית; כולו מלא עצב ועגמת-נפש, ועל פניו לא נראה גם צחוק קל, ויתפלל בדמעות כמו ביום הכפורים.

וי"ל ביום הראשון לחג השבועות, כאשר חלקו יין לכל המסובים מסביב לשלחן, נתנו יין גם לעזריאל. אך כאשר פתח עזריאל את פיו לשתות ולומר "לחיים", כנהוג, לא יכול להתאפק מבכי; עיניו זלגו דמעות, ומפיו לא הוציא אף הגה, ויצעק עליו סבא קדישא ויאמר: "שוטה! מדוע אתה בוכה? הלא חג שבועות היום, ולמה באת אלי להעציבני ביום הקדוש הזה שנקרא

אהרונים ז"ל כמ"ש בש"ע התניא סי' ט' בשו"ת שבסוף הספר ובשו"ת דברי חיים בהרבה מקומות בחו"ד ח"א סי' ט' ובח"ב סי' ב' וסי' כ' דשחיטות השו"ב המשיג גבול רעהו אסורה והאוכל משחיטתו כאלו

סיפורי מעשיות

יום התונתו ויום שמחת לבו? האם באת אלי להשבת לי את שמחת החתונה? והלאי שהיית משבר את ידיך ואת רגליך לפני דרוך כפות רגליך על מפתן ביתי". ודרכו של סבא קדישא נודע, שאם היה חפץ להמתיק את הדינין של איזה איש ולחלצו מן המצר, היה מבזה ומקללו ברבים. אולם עזריאל לא ידע סוד זה, ויהי כשמעו את הדברים הקשים כשהם יוצאים מפי סבא נתבהל מאד, וכמעט שנתעלף מרוב פחד וצער. אז פנה אליו סבא וידבר אליו רכות לאמר: "האם זוכר אתה מה שקרה בביתך לפני שש שנים, בערך? עני אחד דפק על דלתי ביתך בליל חרף קר, ואתה פתחת לו את הדלת והכנסת אותו לתוך ביתך. גם הכינות לו חמין לשתות, והחיית את נפשו ממש, ונתת לו מקום לשכב ולישון כל הלילה. ליום המחרת קם העני, נטל את ידיו והתפלל, ואחרי כן אמר שהוא רוצה לבדוק את מזוונות ביתך על הטובה שעשית עמו. וילך האיש ויבדוק את המזוונות וימצא, שבשני פתחים לא היו כלל מזוונות כי אם נייר ריק, ואמרת אין זה רק שהנכרי הידוע לך גנב את המזוונות מתוך הנייר...". ויען עזריאל ויאמר: "אמת נכון הדבר, זוכר אני את הכל". "אני הייתי העני הזה — הוסיף סבא קדישא — ואתה אל תירא כלל, בלי ספק יעזור לך השם יתברך ויהפך לך את הקללה לברכה". ויצו עליו לשתות את היין ויאמר: "לחיים", כמנהג, ויאמר לו עוד: "הנה שמך עזריאל בן דבורה, והיום קראנו ב"אקדמות" את הפסוק "עד ב יקר אחסנתיה חביבין דבקבעת". עד ב הרי לך ראשי התיבות של שמך עזריאל בן דבורה. ובזכות מצות הכנסת אורחים יתקיים בך שתהיה "יקר אחסנתיה", ותחשב בין חביבי המקום, למען תשאר "דבקעת", היינו תשב על מקומך וכנך כל ימי חיך, ולא יוכל איש להזיזך ממקום פרנסתך". אז נהפך עזריאל לאיש אחר וישב לשלחן הסעודה בלב שמח.

כתום החג נכנס עזריאל ואשתו אל סבא קדישא להפרד ממנו בברכת שלום, ויספר לפניו עוד הפעם את פרשת צרותיו, ואת כל מה שעשה לו שכנו יעקב בהסיגו את גבולו. ויבך הוא ואשתו, ויבקשו עצה ממנו, להצילם מחרפת הרעב. ויקח סבא קדישא ניר ודיו ועט, ויכתוב את הדברים האלה: "אתה יעקב! שמעתי עליך שאתה רוצה להסיג את גבול שכנך עזריאל, על כן אני מזהירך שאסור לך לעשות כן. ואם יש לך איזו תביעה עליו, הזמינהו לדין תורה. ואם לא תשמע לדברי תחרט; ואין עונשין אלא מזהירין תחלה, ואם תאבה ותשמע תתברך. הק' ליבוש משפולי".

אוכל נבלה, וכ"כ הרבה גדולי אחרונים, ומפני שבדבר קל השוחט מורה היתר לעצמו שאין זה מקרי השגת גבול, והאמת אינו כן כמבואר בשו"ת גדולי אחרונים ז"ל עי' בשו"ת בית שלמה סי' י"ט האיך מקרי לענין זה השגת גבול. ע"כ בדקו לו להשו"ב במיא דתיבת מיא נוטריקן משיג יגיעות אחרים. וכתב בשו"ת דברי חיים סי' מ"ז בחו"מ דאפי' לפושעי ישראל אסור להשיג גבול כיון שבעוה"ר ששנאת חנם גבר בעולם ובנקל יאמר על אדם כשר שהוא פושעי ישראל. עיי"ש.

ומה שאמרו שם דר' ששת בדק לה בריש לישנא, כבר דרשו בזה הספרים הקדושים אם אין השו"ב בעל לשון הרע שזה ג"כ

סיפורי מעשיות

מסר סבא קדישא את פסת הניר לידי עזריאל ויאמר אליו: „כאשר תבוא הביתה, תלך תיכף לשכנך יעקב ותמסר לידו את הפתק הזה, ותאמר לו שהיית בביתי ואנכי הבטחתוך שתשאר על מקומך. והיה אם ישמע לדברי אלה — מוטב, ואם לאו, תשכר לך דירה באותו הכפר או בכפר הסמוך, ותעקר את דירתך מבית הריחים לזמן קצר, עד אשר יבוא אליכם ויבקשכם, שתקבלו מידו את „החווה“, והוא יצא משם בפחי נפש“.

ויסע עזריאל ואשתו הביתה, ויעשו כדברי סבא קדישא, אך האיש יעקב לא שם לבו לדברי עזריאל, ויזרק לו את הפתק בשחוק ויאמר: „אותו הרבי שהיית אצלו הוא מושל בעירו, ופה בכפר הלא יש לנו מושל, ברוך השם, האדון שלנו“, וילך עזריאל לביתו, ויקיים את כל דברי סבא קדישא, וישכר לו דירה בכפר הסמוך. כאשר הגיע היום המוגבל, עקר עזריאל את דירתו מבית הריחים, וילך לשבת בבית החדש אשר שכר לו, ויעקב שכנו קבע את דירתו בביתו הוא.

א ארכו הימים, ותלך פיגה אשת יעקב אל האהל אשר אצל בית הריחים לטבול במי המקוה הכשרה, שהכין ותקן עזריאל, ולא חפצה לנסוע העירה. גם דרכן של השכנות היה לטבול ולהתרחץ שם בימי הקיץ, עוד מן הימים הראשונים שבנו שם את האהל. ויהי ברדת פיגה אל מקוה המים, לקחה אתה את בתה הגדולה, כדי שלא תהיה שם יחידה וכי תשמור גם על הבגדים. ומפני שהיה אז הקיץ בתקפו, והחום היה גדול, ישבה לה הבת על מפתן האהל, תחת העצים שהיו נטועים מסביב, ואמה נכנסה בפנים האהל להתרחץ ולטבול כדרכה תמיד. אבל בפעם הזאת קרה לה מקרה נורא: כאשר ירדה על המדרגות לטבול, נשברו תחתיה המורדות עם נסרי הרצפה, ותפול לתוך עמקי המים, ולא הספיקה לצעוק אף צעקה אחת. מחמת הפחד והבהלה נתעלפה מיד ולא ידעה מה עמה, גם בתה אשר ישבה למעלה על מפתן האהל בחוץ, לא שמעה מאומה, ולא ידעה כלל מה שעבר על אמה בפנים האהל.

מצוי בעוה"ר אפי' בין שוחטים יראים שנכשלים בזה. והנה אף דלא מצנין פוסקים שיפסול השו"ב עבור זה, מ"מ בכלל רוע מעללים הוא בזה. ובפרט כשמוציא שם רע על חבירו נקרא שומט רשע וגם רוח. וכשנתברר ששקר ענה בו דאז הוא פסול לעדות אפילו בפעם הראשון כמבואר ביו"ד סי' כ' ובבאה"ג שם אות ו' ועי' בשו"ת בית יצחק סי' כ"ט בענין זה ובשאר גדולי אחרוני' ז"ל. וזה כוונתם דבדקו בריש לישנא.

סיפורי מעשיות

פרק שלישי

ויהי כאשר נשברה הרצפה תחת רגלי פיגה אשת יעקב ותפול לתוך המים, כי התעלפה, ותצא במקומה מתוך מעמקי המים אשה אחת מבנות השדים, אשר משכנן בנהרות ובפרט במים הנהרים אצל הריחים, שהיתה דומה לפיגה בקומתה ובקלסתר פניה. בת פיגה שישבה על מפתן האהל, והביטה מדי פעם בפעם מאחוריה לראות את אמה העולה מן הרחצה, בראותה את אמה עולה מן המים והיא מתלבשת כדרכה, לא שאלה אותה שום דבר ושתייהן לא דברו מאומה. אחרי שלבשה האשה את בגדיה, בגדי פיגה, ותצא מן האהל, הלכה אחריה גם בתה, ותבאנה שתייהן הביתה, דירת יעקב. והנה הבת, שלא ידעה כלל את דבר האסון שקרה את אמה, שבה למלאכתה ולעבודתה אשר בבית, ואחר כך יצאה לשוח עם חברותיה. גם יעקב לא היה בבית, כי היה טרוד עוד בבית הריחים, רק הילדים הצעירים היו בבית וישחקו וישתובבו, ויחשבו שהאשה הזאת היא אמם. ויהי כאשר קרבו אליה הילדים, ויבואו אליה בדרישות שונות, כדרכם תמיד לבוא לפני אמם, ולבקש ממנה בקשות שונות, לא ענתה אותם מאומה, רק הרחיקה אותם מפניה וגם דחפה אותם דחוף והרחק. אחר כך הלכה ותקח את כל הקדרות עם התבשילים, שהיו מוכנים לסעודת הערב לכל בני הבית, ותאכל מן הקדרות. כראות הילדים שהאם אוכלת, הקיפו אותה בצעקות, כדרכם תמיד, וידרשו ממנה לתת גם להם לאכול. אולם היא לא ענתה אותם דבר, אך דחפה אותם מפניה בדחיפות ובעיטות, עד שהם התחילו לצעוק ולבכות. בתוך כך שמעה הבת הגדולה בחוץ את הבכיות והצעקות של הילדים בפנים, ותמהר הביתה לראות ולדעת מה שם. אך מה נבהלה בראותה את מעשיה המשונים של אמה, העימדת אצל התנור, ופניה מכוסים, והיא מעוטפת עוד באותם הבגדים שבאה בהם מן הרחצה, ואוכלת מן הקדרות, אוכלת בלי הפסק שלא כדרך בני אדם. ויהי כאשר קראה הבת: „אמה! אמא! שבי במקומך ואתן לך לאכול, הלא זאת היא סעודת הערב שהוכנה לכולנו“. לא ענתה מאומה, אך עמדה ואכלה, כאלו לא שמעה כלל את דברי הבת. ותגש הבת אליה להביט בפניה ולדבר

ואפשר דזה הוא כוונת רבו"ל במס' עירובין דף כ"ה ע"ב אמר ר' אילעי בג' דברים אדם ניכר בכוסו ובכיסו ובכעסו, ודקדק המהורש"א בח"א דמה שייכות יש לג' דברים הללו זל"ז. ונ"ל דהנה קודם למאמר זה מיירי מאדם ההולך בדרך, היאך יתנהג לענין תפילה. והנה אנן קי"ל דההולך בדרך ורוצה לאכול בשר דצריך

סיפורי מעשיות

עמה, גם חפצה להסיר את המעטפה אשר על ראשה, אולם גם איתה דחפה, ותפול הבת ארצה, ותתן קולה בבכי וצעקה. כאשר ראו הילדים, שאחותם הגדולה בוכה וצועקת, התחילו כולם לבכות ולצעוק יחד, עד שאחד מהם רץ החוצה ויבוא אל בית-הריחים ויצעק: «אבא! אבא! בוא מהר!» כשמוע יעקב את צעקת הילד נגש אליו ושאלהו: «מה בבית?» אך הילד היה מבוהל ולא ידע מה לענות בראשונה. אחרי כן ענה בקצור: «האם מכה אותנו ותאכל את כל סעודת הערב». וירץ יעקב אל ביתו, ויבהל גם הוא, בראותו את כל הילדים כשהם בוכים, ובתו הגדולה שוכבת על הארץ ובוכה וצועקת. ועוד יותר השתומם, כאשר ראה את אשתו מעוטפת במלבושי הרחצה, עומדת אצל הכירה ובידיה קדרה שהריקה אותה כולה, ולא ידע יעקב מה לעשות, והתחיל לצעוק: «פיגה! פיגה! מה לך? מה עשית?» אולם אחרי כן כאשר ראה את בתו, והנה היא שוכבת על הארץ וצועקת: «ראשי! ראשי! — רץ אליה וירימנה מן הארץ, ויחבוש את ראשה במטפת טבולה במים קרים. וידבר גם עם אשתו, וינס לקחת ממנה את המעטפה ולהביט בפניה, אבל גם אותו דחפה דחיפה עצומה, ויפול ארצה. אך הוא קם תיכף על רגליו, ויגש אליה עוד הפעם, והתחיל לבכות ולהתחנן לפניה, שתענהו על שאלותיו, ותאמר לו מה היה לה. או נתפרץ מפיה שחוק איום בקול משונה, כקול בהמה או חיה, עד שנבהלו כולם מן הקול הנורא הזה. אחר כך נגשה אל הדלת ותפתח אותה, ותצא אל הפרוזדור, ומשם עלתה דרך המעלות על העליה, ותשכב לישון על העשב והחציר אשר שם.

כאשר נתישבה מעט דעתם של יעקב ובתו, החליטו לעלות אחריה על העליה, ויעלו שניהם, ופנס מאיר ביד יעקב, ויראו והנה היא שוכבת על החציר מעוטפת כבראשונה, ויגשו אליה לאט לאט להביט בפניה, ויבקשו אותה לרדת למטה, ותשכב במטתה אשר בבית. אולם כאשר נגשו אליה ישבה לה, ותחטוף את הפנס המאיר מיד יעקב, ותשליכהו ארצה, ושוב פרץ מפיה שחוק נורא בקול משונה כבראשונה. וירדו יעקב ובתו מן העליה, והניחו אותה שם שוכבת על החציר, ויאמרו: «אין זה כי אם נבהלה באהל הטבילה, ונטרפה דעתה עליה ונשתגעעה; ובכן תשכב לה שם עד הבקר, ואז נראה את מעשיה ונדע לעוף עצה». וילכו לישון, כלילה נדדה שנתם, ובבקר השכם עלה יעקב על העליה, וימצאנה שוכבת על החציר וישנה, ולא רצה להעיר אותה משנתה

לחקור על השו"ב אם יש בו ג' מעלות הנ"ל כמ"ש בשמ"ח סי' א' סעי' ח' דאסור לאכול עד שיחקור כנ"ל. (ולא כאותן המון עם כשרואין בא' שמדקדק באכילה ואינו אוכל בכל מקום בואו, המה אומרים שזה הוא מדת חסידות, דבאמת אסור לאכול מצד הדין עד שיחקור כנ"ל) ובא"א לחקור כתב שם השמ"ח דצריך לבדוק הסכין ששחט בו בשר זה וגם ישאל לבני מתא אם אין השו"ב רגיל בשכרות או שאר רוע מעללים. וכן הוא ביפה לבדיקה מהיד אפרים שבסוף יו"ד דפוס ווילנא עי"ש. ע"כ בא ר"א ואמר אפי' נמצא שלם

סיפורי מעשיות

בחשבו, אולי אחר השינה תתישב עליה דעתה ותתפקח. וירד יעקב מן העליה בלאט, וילך לראות באהל המקוה מה נהיה שם, וירא והנה נסרים מהרצפה צפים על פני המים. ויתפלא מאד, ויקח מקל ארוך ויבדוק את הרצפה וינסנה, וימצא שרצפת המקוה נתקלקלה כולה. ויאמר יעקב: «אכן נודע הדבר, כאשר ירדה לטבול, נשברו תחתיה נסרי הרצפה ותפול לתוך מעמקי המים, ואף שעלתה אחרי כן מתוך המים, מכל מקום, מחמת הבהלה, נטרפה עליה דעתה». ויבוא יעקב אל ביתו ויספר לבתו, שנודעה לו סבת המחלה, כי כמעט שטבעה במעמקי מי המקוה, מחמת שנפרצו תחתיה הנסרים מרצפתה, שהיו בודאי ישנים ובלתי חזקים, ומפני שנתבהלה בשתטית. וינחמו זה את זה, כי הרופאים בודאי ימצאו לה מזור ותרופה, מאחר שנודעה להם סבת המחלה.

פרק רביעי

יְהִי בְבִקְרָא, אַחֲרֵי אֲשֶׁר הִקְיֵצוּ הַיְלָדִים וְכֹל בְּנֵי־הַבַּיִת מִשְׁנָתָם, וַיִּחְלוּ לַהֲכִין סְעוּדַת־שַׁחֲרִית כְּדַרְכָּם בְּכָל יוֹם וַיּוֹם. וְאַחֲרַי אֲשֶׁר הוֹכְנָה הַסְּעוּדָה, יֵרְדֶה הָאִשָּׁה מִן הָעֲלִיָּה, מְעוּטַפֶּת כְּמוֹ אֲתָמוּל, וְתִקַּח אֶת כָּל הַלֶּחֶם, הַקְּדֵרוֹת עִם הַתְּבַשִּׁילִין, וְתַעֲלֶם עַל הָעֲלִיָּה, וְתֹאכַל אֶת הַכֹּל — וְאֵת הַקְּדֵרוֹת הַרִיקוֹת הַשְּׁלִיכָה עַל הָרִצְפָה אֲשֶׁר בַּפְּרוּזְדוֹר, וְשׁוֹב שִׁכְבָּה עַל הַחֲצִיר לִישׁוֹן; וּמִפְּנֵי שֶׁעַד עֵתָה כְּמַעֲט כּוֹלֵם נִדְחָפוּ וְהוֹכּוּ עַל יְדֵהָ, פָּחְדוּ לַעֲלוֹת אֵלֶיהָ, פֶּן תִּדְחַפֶּם וְתִשְׁלִיכֶם מִן הָעֲלִיָּה אֶרְצָה. מַה עָשׂוּ? עָמְדוּ עַל הַמַּעֲלוֹת וְהִסְתַּכְּלוּ בְּמַעֲשֵׂיהָ מֵרְחוֹק. וְהִיָּה בְּהַכִּינֵם בְּבֵית סְעוּדַת־הַצְּהָרִים, יֵרְדֶה שׁוֹב וְלִקְחָה אֶת כָּל הַמַּאֲכָלִים וְעֵלְתָה עִמָּהּ עַל הָעֲלִיָּה, אֲכַלָּה אֶת הַכֹּל, וְאֵת הַכֹּלִים הַרִיקִים זָרְקָה עַל הָאָרֶץ, וְאַחֲרֵי־כֵן שִׁכְבָה עַל הַחֲצִיר לִישׁוֹן.

כֵּן עָבְרוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים, וְהִיא תִּתְנַהֵגָה כֵּן בְּכָל הַסְּעוּדוֹת, וְהִיוּ מוֹכְרָחִים לְבַשֵּׁל פַּעֲמִים כָּל סְעוּדָה וְסְעוּדָה, וְנִתְפָּרְסָם הַדָּבָר בְּכָל הַכֹּפֶר שֶׁפִּיגָה אֵשֶׁת יַעֲקֹב נִתְגַּעְעָה. בַּיּוֹם הַרְבִּיעִי אָמְרָה בֵּת יַעֲקֹב אֶל אֲבִיהָ: «אֲבִי יִקְרִי! מַה תִּהְיֶה הַתְּכֵלִית? הֲלֹא אַתָּה רֹאֵה שֶׁבְּצִרָה גְּדוּלָה אֲנַחְנוּ. אוֹלַי בֹּא עֲלֵינוּ הָעוֹשֵׁב

כחמעלות הנ"ל אפ"ה צריכין לדרוש אם אדם הגון הוא. ובמה יכיר בו שהגון הוא, ולזה אמר בכוסו, ר"ל אם אינו רגיל בשכרות. ובכיסו, ר"ל אם אינו משיג גבול אחר. ובכעסו ר"ל אם אינו מוציא שם רע על חבירו שזה בא ע"י כעס. ולהשומע יונעם ויתברך לדור דור. ויוזכה לטובח טבח בהר המור, ולשמוע כמהרה בשורת קול התור בגמטרי' יונה זאב בן אסתר תחי'.

(מס' מראה ראוי')

סיפורי מעשיות

הזה, מפני שכרתנו אוכל מפי כמה משפחות שישבו כאן לפנינו? הלא המה עזריאל ובניו וחתניו. על-כן עליך לנסוע אליו ולהחזיר לו את בית הריחים, ובזכות זה אולי תרפא אמי היקרה". ובאמרה את הדברים האלה, פרצה בבכיה גדולה. אולם אביה היה איש קשה-לב וקשה-עורף, חוקר ומשכיל, ויאמר אל בתו: "אל תוסיפי לדבר עוד דברי שטות כאלה, לו בא השגעון עליה בלי שום סבה, שלא על פי דרך הטבע, או היה מקום לדבריך אלה, אבל הלא אנחנו יודעים את סבת מחלתה, שנתבלבלה מחמת שנפרצה הרצפה תחת רגליה בשעת הטבילה, ואם כן, מה ענין זה לעסק הריחים? הלא מקרים כאלה, מעשים הם בכל יום, שאנשים משתגעים מחמת סבות שונות, אף על פי שלא הסיגו גבול. ועתה את דורשת ממני, שבשביל ספק קל שבקלים נפסיד את הפרנסה, הלא גם את כאחת המשוגעות תדברי, ואם אין את מאמנת לדברי, אנכי אסע מחר העירה ואביא הנה רופא מומחה, ונשמע מה יאמר הוא".

ויעש יעקב כן, ויסע העירה והביא דוקטור מפורסם, ויספרו לו את כל התנהגותה, אך הרופא אמר שאי אפשר לו לומר מאומה עד שיבדקנה היטב. ויחשבו תחבולות מה לעשות, ואיך לסדר את הדברים, שהרופא יוכל לראותה ולבדקה כהוגן. ויאמרו להמתין עד שתרד מן העליה לקחת לה אוכל, ואז יתפסוה אנשים גבורים, ויחזיקו בה בכח, עד אשר הרופא יבדקנה היטב ויעמוד על מחלתה, ויקח יעקב ארבעה אנשים ערלים גבורים, ויעמידם להיות נכונים לתפשה ולהחזיקה, כאשר תרד מן העליה, וכן היה: כאשר ירדה, בזמן סעודת-הצהרים כדרכה, מעוטפת במעטפה על ראשה, ותלך ישר אל הכירה לקחת את הקדרות, קפץ עליה אחד מן הערלים הגבורים ויתפסנה ביד אחת. אבל היא פערה פיה בשחוק איום ובקול משונה, ותחטוף את הקדרה בידה השניה, ותשפוך עליו את התבשיל הרותח, והאיש נכוה בפניו ובידיו, ויעובנה לנפשה והתחיל לצעוק מרוב כאב. מיד קפצו עליה שלשת הערלים הנשארים, אולם היא התחילה להסתובב עם קדרת-הברזל הריקה אשר בידה, ותך על ימין ועל שמאל, עד אשר כולם יצאו פצועים והדם זרם מעל פניהם וידיהם. ויצעקו כולם מרוב פחדם וכאבם, וצעקה ויללה נשמעו בבית, וירוצו כל האנשים הנמצאים בבית החוצה, גם הדוקטור קפץ דרך החלון, והיא נשארה

ובספֿר דרכי תשובה על יו"ד סי' א' ס"ק רי"א ד"ה אלא טבח ידוע וז"ל: עי' בכנה"ג חו"מ סי' ק"מ בהגהת המור אות קמ"ט שכ' דהשו"ב שהחזיק לשחוט במקום אחד אין כח בשום אדם להוציאו מחזקתו ועיי"ש עוד באות קמ"ז שכ' דכל שהחזיק בשום מינוי מהקהל אינם יכולים לסלקו אא"כ אינו מתנהג כשורה במינויו עיי"ש (ועי' בא"ח סי' נ"ג ובנושאי כלי הש"ע מענינים אלו) ועי' בשו"ת מהרי"ק שורש נ"ז סוף ענף א' ובשו"ת מהרש"ל סי' ק' . . . ועבשו"ת דבר משה קמא סי' ס"ג שכ' דאם הוא ממונה מקהל לשו"ב אף שלא

סיפורי מעשיות

בבית לבדה. ותקח את הקדרה השניה עם התבשיל, ואת כל הלחם אשר מצאה בבית, ותלך ותעל על העליה. שם ישבה לה על החציר ותאכל את התבשילים ואת הלחם, ואת הכלים הדיקים השליכה ארצה, כדרכה מדי פעם בפעם. כאשר דאו יעקב ושאר האנשים שלקחה את המאכלים והלכה למקומה, שבו הביתה, ויחלו לחשוב עצות ותחבולות מה לעשות. ויספר יעקב לדוקטור את סבת מחלתה, וגם הוא הסכים לדברי יעקב. שהבהלה היא סבת מחלתה, שעל ידי הפחד חלשו עצביהמוח. גם אמר שדרך המשוגעים האלה, שבשבועות הראשונים למחלתם הם גבורים וחזקים ומאכלם הוא שלא כדרך הטבע, אוכלים הם כמו סוסים. כשמוע יעקב את דברי הדוקטור אמר לבתו: "שמעי נא, בתי, את דברי הרופא, שגם הוא מסכים לדברי, שהשגעון הזה הוא מקרה טבעי".

ויבֿקש יעקב מאת הדוקטור עצה, לדעת איך להתנהג אתה להבא, ויאמר הרופא אל יעקב ואל בתו: "הלא תדעו, אם תכינו לה סעודות כאלה בכל יום ויום, היא תתגבר בכל פעם יותר ויותר. על כן עצתי שלא תכינו בעבודה כל מאכל, רק תבשלו בשבילה מים עם עצמות גדולות של בשר, שתחשוב שאלה הן בשר, ועוד קדרה אחת עם תפוחי־אדמה כדי להחיות את נפשה, ואחרי עבוד איזה זמן יחלש כחה לאט לאט, עד שתחלה ותשכב ולא תוכל ללכת, ואז תודירו אותה מן העליה, תרחצו אותה ותשכיבוה במטה, ואם אבוא אליה אז, אבדקנה היטב ואקוה לרפאותה. וכדי להחיש את חלישות כחה, אכתב לה גם "רצפט" לקחתו בבית המרקחת, ולשפוך ממנו חלק ידוע בתוך התבשילים, שיכינו בשבילה בכל יום ויום. אך עליכם להזהר שלא תכינו את מאכלכם בבית הזה, כי אם בבית אחר, בבית אחד השכנים, ושם גם תאכלו את כל ארוחותיהם". דברי הרופא מצאו חן בעיני יעקב, ויודה לו על עצתו המחוכמת, וישלם לו בעד טרחתו ביד רחבה וישלחהו לביתו.

בקנין אסור לשום אדם להשיג גבולו ואסור לבני הקהילה לתעבירו דיש לו דין פועל דשכירות פועל אין צריך קנין ופשוט דאסור לאחר לשחוט שם דהוי בכלל קהל שעשו תקנה וכו' אולם אף אם לא קבלוהו עליהם רק שמעצמו החזיק שם בעסק השו"ב ג"כ אסור לאחר לשחוט שם ולהשיג גבולו דעכ"פ הוא בכלל עני המהפך בחררה ואסור משום טעם פסקו לחיותי' עיי"ש ועי' בדבריו במהדורא תניינא סי' נ"ד ועבשו"ת שם ארי' חלק חו"מ סי' ל"ז מ"ש בענין זה.

סיפורי מעשיות

ויהי ממחרת ויעשו כאשר צוה הדוקטור. כל בני-הבית הלכו אל בית השכן, ויאכלו שם את אשר הכינו להם, ובביתם הכינו לאשה קדרות מים בלי אוכל, רק עצמות גדולות ותפוחי-אדמה. והנה בזמן שכל בני-הבית ישבו בבית השכן, ירדה היא מן העליה ותבוא הביתה לקחת לה לאכול, ותחפש אחרי לחם ושאר מאכלים ולא מצאה. ותקח את הקדרות מן הכירה, ותאכל מן התבשילין אשר בהן. אבל תיכף הכירה שמדמים אותה, והתחילה להתנקם בכלי הבית: שברה את הכלים, הקערות והקדרות. אחר כך לקחה סכין ותחתך את כל הכדים והכסתות, ותזרק את הנוצות דרך החלון החוצה. אנשים רבים התקבצו מסביב לבית יעקב, אך כולם פחדו להכנס לבית פנימה. ואחרי ששבה ועלתה לעלית הגג, נכנסו האנשים הביתה וידאו את החורבן הגדול אשר בבית. יעקב ובתו דאו את הנזק הרב שהיא הסבה להם, הבינו שעצת הדוקטור היא שטות ואינה ישרה כל כך כמו שחשבו מראש, ויפחדו שמא תעשה ככה גם בעת ארוחת הצהרים. ומלבד זה חששו פן תבוא גם לבית שכנתם או לבית הדיחים, וגם שם תסב להם חורבן כעין זה, ויאמדו שאין חכמה ואין עצה כי אם להכין לה אוכל די צרכה, כאשר הכינו עד עתה. וימהרו להכין לה שתי קדרות מלאות אוכל וגם לחם לעת סעודת הצהרים. וכך היה: כאשר ירדה ברחו כולם מפניה ויצאו מן הבית, והיא לקחה לה את הלחם, ואחרי כן טעמה את המאכלים ותרא כי טובים הם, ותקח את הכל ותעל למעלה, ולא הסבה שום נזק. או הבינו שאין להם עצה אחרת, כי אם להכין פעמים בכל יום ויום שתי קדרות מלאות תבשילין עם לחם, והיא תתן להם מנות. ויתחילו לחפש אחרי תחבולות אחרות איך אפשר לדפאותה, ויאמדו לערבב בתוך המאכלים סממני דפואות ולהביא לה ארוכה למחלתה על ידיהם.

נניח את יעקב ובני ביתו בעבודתם, להכין מדי יום ביומו אוכל עם כמה מיני דפואות לשם המשוגעת, ונסודה ונדאה מה שנעשתה לפיגה אשת יעקב האמתית.

והנה לענין דיעבד אם עבר שו"ב אחד ושחט בגבול רעהו עי' בשו"ת הרב ז"ל שבסוף הש"ע שלו סי' מ' שכ' שהשוחט במקום שחבירו מוחזק בו ומסיג גבול רעהו נקרא רשע ואסור לאכול משחימתו עיי"ש ועי' בשו"ת בית שלמה ח"ב סי' י"ח שהביאו והביא ראיות לדבריו ומחזק יסודות דין זה שכן עיקר להלכת למעשה עיי"ש באריכות

פיפורי מעשיות

פרק חמישי

אותו הנהר שעמד על יד בית הריחים, וגם המקוה ששם טבעה פיגה אשת יעקב, היה רחוק כחצי פרסא בערך מן הנהר הגדול הנקרא דניפר, אשר בו עברו הרבה אניות סוחר. והנהר הזה שעל ידו בית הריחים, היה שוטף ועובר עדי נפלו בנהר הגדול, הנהר דניפר. אצל חופי הדניפר, נמצאים הרבה כפרים מעבר מזה ומזה, וגם יש מקומות שלא נמצא שם שום כפר, רק יערות גדולים ושדות מלאים עשבים, הגבוהים יותר מקני הדגן; והמקומות האלה נקראים „סטיפות“. גם יש הרבה קרקעות, מהלך פרסאות, אצל חופי הנהר דניפר, שהן מדבר שמם וארץ מלחה. ויהי כאשר נפלה פיגה אשת יעקב לתוך המים ונתעלפה, סחפוה המים מתחת, הזורמים בחזקה. הלאה, עד שצפה ממעל על פני הנהר, ושטה עם זרם המים עד שנסחפה אל תוך מימי הנהר הגדול, נהר דניפר. ותוך זרם המים של הדניפר נסחפה כמה פרסאות, עד שנזרקה על חוף של חול, במקום מדבר שמם, ותשכב שם עד אור הבוקר. השמש התחילה לזרוח ותשלח על גוה הקר קרני אורה החמות, והפיחו בה נשמת חיים. היא הקיצה מתוך ההתעלפות ולא ידעה מה היה לה, בראותה שהיא שוכבת ערומה תחת כפת השמים, על שפת נהר גדול כמו ים. היא לא זכרה כלל מי היא, ומה עבר עליה, ומאין היא באה הנה, כי דעתה היתה מטורפת עליה מעט, ולא חשבה בשום דבר, רק חפשה אחרי איזה מקום סתר לברוח שמה ולהסתר. ותשא את עיניה וטרא, כי לא רחוק ממקומה נמצא מקום הרבה עצים על שפת הנהר, והעצים הולכים ומשתרעים גם על פני המים, והם כובשים חלק מהנהר, ותרץ שמה מהר, והסתתרה בין העצים אשר על ה„קמפא“, ותשב לנוח. ויהי כאשר שבה למנוחתה, התחילה לחקור ולעיין היטב בדבר ולהזכר איך באה לכאן, ולאט לאט שבו אליה כח זכרונה ושכלה ותדע מי היא. גם נזכרה איך נפלה לתוך המים, והבינה שבדרך נס הציפו המים אותה ונסחפה לתוך הזרם החזק של הנהר הגדול הזה, עד אשר הגיעה הנה, לתוך המדבר הזה. היא לא ידעה באיזו ארץ היא נמצאת; מי יודע כמה פרסאות היא צפה כבר על פני המים? איה משפחתה, אישה וילדיה? התשוב עוד בחיים אל ביתה לראות את בעלה וילדיה? ומתוך מחשבות והרהורים התחילה לבכות מאד. אחר כך התחילה להרגיש שהיא רעבה, ותלך לחפש

וב"ב בשו"ת מאמר מרדכי (מהגאון רמ"ז מלכו"ב ז"ל) סי' כ' ובשו"ת שואל ומשיב תליתאי ח"א סי' י"ט וסי' כ"א ובשו"ת דבר משה תניינא סי' פ"ג עיי"ש ועי' עוד בשו"ת בית שלמה שם מ"ש בענין זה והעלה כן לדינא דשו"ב שעובר על היוגת גבול רעהו ושוחט במקום שהחויג שם אחר לשו"ב ה"ז נקרא גזלן גמור ואם שנה ושילש בזה ה"ז נקרא

סיפורי מעשיות

אחרי מזונות להשקיט את רעבונו. ובדרך עלתה מחשבה בלבה. שצריכה היא למצוא לה איזה מקור למוזנותיה. הלא במקום מדבר ושממה היא נמצאת. בראשונה חשבה לעלות על איזה עץ גבוה שעומד על שפת הנהר, ולהיות צופה מרחוק, ואם תראה ספינה ממרחק תבוא, תצעק בכל כחה עד שישמעו אנשי הספינה ויבואו לעזרתה. אך לבסוף נמלכה בדעתה שלא נכון לעשות כן, הלא אפשר הדבר שהאניה תהיה של שודדי הים, המצויים מאד במקומות האלה, ואם תפול לידיהם, יתעללו בה בראשונה, ואחרי כן ימכרוה ממכרת שפחה; לא תעשה כדבר הזה, מוטב לה למות ברעב מלנפול בידי שודדים. ויהי כאשר התחיל הרעב לענותה, ותחפש אחרי אוכל על האדמה כמו על העצים, אולי תמצא איזה דבר הראוי לאכילה. ולאשרה מצאה על ה"קמפא" פירות שאפשר לאכלם. כאשר הלכה הלך וחפש, ראתה על מקום אחד גדלים הרבה דובדבנים אדומים, כחול הים לרוב; גם מצאה שם הרבה עצי אגוז אשר מפירותיהם אפשר להתפרנס בשעת הדחק, ותשמח בלבה, כי ראתה בדבר הזה ישועת אלקים, שהוא עומד לימינה ולא תגוע ברעב. ותלקט הרבה דובדבנים אדומים, ותאכל ותחי נפשה, גם מן האגוזים לקטה ותאכל.

כ"ב היום הראשון לא עשתה מאומה, רק הסתתרה בעבי היער בין סבכי העצים, כי יראה מאד, פן יבואו למקום הזה ביום אנשים רעים או גולנים. רק פעמים אחדות היתה מטפסת ועולה על ראש איזה עץ גבוה, לראות אם שטות אניות בנהר הזה או בים זה, כי לא ידעה אם זה הוא נהר גדול או ים; כל כך היה הדניפר רחב במקום ההוא. גם על הסביבה, הגדולה והרחבה אשר ביבשה, היתה מבטת היטב לראות מה נמצא שם, אבל לא ראתה שום איש. מלבד כמה מיני עופות אשר קננו שם על העצים, הפריעה אותה בכל פעם ממנוחתה גם ארנבת אחת, אשר רצה ממקומה הנה ושוב. לפנות ערב התחילה לתלוש עלים הרבה וענפים רכים, והציעה אותם כמו מצע לשכב עליו בין העצים, ואחרי שלקטה הרבה דובדבנים וקטפה לה אגוזים ותאכל די שבעה, שכבה לישון.

ביום השני קמה ממשכבה בבקר השכם, והתחילה ללכת על ה"קמפא" הלאה לתור אותה. ויהי במצאה עץ גבוה ביותר, טפסה ועלתה על ראשו, לראות ולהכיר את כל הסביבה. אולם בכל הסביבה לא ראתה לכל מלוא מבט

מומר לאותו דבר ואפי' בודק סכין ונותן לו לא מהני עיי"ש באריכות ועי' בס' דעת תורה סוף סי' זה שהעתיק שלשה מכתבים משלשה מצוקי תבל מהגה"ק משיפוטיווקי זצ"ל ומהגה"ק מסאוריאן זצ"ל ומהגה"ק מ' אברהם יהושע העשיל מאפטא זצ"ל בענין שו"ב הבא להשיג גבול רעהו וגם בענין חזקת של העיר ככפרים שסביבותי'

סיפורי מעשיות

עיניה מקום ישוב, רק מעבר השני של ה"קמפא" נראה לפניו עמק רחב משתרע, ושם גדלים עשבים גבוהים. ותרד מן העץ ותלך שמה למקום העשב. ותתלש מן העשבים, הגבוהים כשתי אמות בערך, ותאלמם לאלומות, ותשב עמם למקומה הראשון. והיה בראותה שהעשבים האלה ארוכים, דקים ורכים הם, ותנס לקלוע מהם מחצלת, וכאשר עלה הדבר בידה, ארגה מהם גם מלבושים, לכסות את מערומי גופה. ותעש לה שתי מחצלות גדולות, וגם קלעה לה מן העשבים חגורה ארוכה ורחבה; במחצלת אחת כסתה את גופה, ועליה חגרה את החגורה, והמחצלת השניה היתה לה למעטפה. ועטפה בה את ראשה וכל גופה. שלשה ימים עמל בעבודה הזאת, להכין לה את שתי המחצלות האלה, ואחרי כן התחילה לחשוב איך להכין נעלים לרגליה היחפות, שנפצעו בין האבנים, הקוצים והדרררים, הממלאים את כל המקום. ותעל על שפת הנהר ותחפש אחרי מקום טיט וחמר, ותקח מהם ותערבבם עם חול, ותגבל את החמר הזה לרפוס עקב הרגל, ואת הרפוס הזה הניחה מול השמש הזורחת, עד שנתיבש ונתקשה כמו אבן. ולפי מדת הרפוס הזה ארגה לה מן העשבים תבן לרגליה היחפות; וכן רכשה לה גם נעלים. פעם הלכה על שפת הנהר ותרא הרבה קליפות שבלולים מתגלגלות בהמון רב, ותחפש ביניהן ותבור מהן את הקליפות החדות ביותר, ותשתמש בהן במקום סכין לחתוך את כל דבר הצריך חתוך. בעבודה הזאת עבדה זמן רב, עד שהכינה לה מן הענפים הדקים ומן העשבים מצע לשכב עליו, מכסה לכסות בו ושתי מחצלות וחגורה אחת להתלבש בהן, וגם נעלים לרגליה היחפות. מלבד זה הביאה לה עוד עלומות עשב מן העמק, ותקשר את ראשי הענפים של שני עצים הסמוכים זה לזה, והניחה עליהם אלומות עשב ממעל, ותעש כמו גג שיהיה לה למחסה ולמסתור מחום השמש ומזרמי הגשם ומסערות הרוח.

אחרי שגמרה את כל עבודתה, התחילה לדאוג ולחשוב, מה יהיה לסוף? ולשם איזו תכלית יושבת היא במקום הזה? וגמרה בלבה להודיע למקום הישוב, שהיא נמצאת במקום הזה, אבל איך אפשר לה להודיע את כל מה שעבר עליה, ושהיא נמצאת פה? או עלתה על דעתה העצה הזאת, לקלוע סלים קטנים מהעשבים ומן הענפים הרכים ולמלאותם בדוברבנים ואגוזים, גם לשבור ענפים עבים מענפי העץ, ולחקוק עליהם בקליפת השבלולים.

עיי"ש בדבריהם שהם כנחלי אש ועי' כשו"ת אדמו"ר דברי חיים חלק א' סי' ט' חיו"ד ובחלק ב' כיו"ד סי' ב' שנשאל ג"כ בענין זה והשיב דהשו"ב הבא כנכול רעהו נקרא גולן ומוציאין הגזילה מידו כדין גזל גמור וכופין את השו"ב הזה להחזיר להשו"ב הראשון כל

סיפורי מעשיות

בכתב עברי ובכתב רוסי, את הדברים האלה: „להודיע ליעקב רייף שאנכי אשתו פיגה נמצאת ביער אצל החוף“, ולהשיט את הכלים האלה מדי יום ביומו על פני הנהר הגדול. וכן עשתה; כל הימים קלעה סלים, כדי שיהיו לה מן המוכן, ובכל בקר ובקר לקחה שני סלים ותמלאם דוברבנים ואגוזים, ותקשרם זה לזה. גם הניחה בתוכם שני גזרי העץ, שחרתה עליהם את מקום מציאותה, ותקשרם הדק היטב על הסלים ותשלחם על פני המים. ומפני שמימי הנהר רצים ושוטפים בזרם גדול, על כן צפו הסלים עם הענפים במרוצה על פני המים במרחק רב, עד שהגיעו גם למקום אניות מסחר. מלחי האניות, בראותם את הסלים היפים, הקשורים אל ענפי עץ וצפים על פני המים, התפלאו על זה, ויצודו את הענפים עם הסלים. ויהי בראותם את הסלים עם הפירות, ואת הכתב אשר על גזרי ענפי העץ, ויביאום אל רב-החובל. כאשר קרא רב-החובל את הכתב, הבין מדעתו, שאין זאת כי אם נלקחה האשה הזאת בשביה על ידי שודדים, והיא מודיעה באופן זה, כי עודנה חיה, למען יחפשו אחריה ויצילו אותה מידי השודדים, הנמצאים באיזה יעד על חוף הנהר. ויקח רב-החובל את הענפים עם הסלים וימסדם לידי הממשלה, ושירי הממשלה פרסמו את הדבר הזה בדבים, כי על ידי הפרסום יהיה אפשר להם לדעת גם מי הוא האיש יעקב רייף, ומה קרה בביתו, ואז ידעו מה לעשות.

והאשה פיגה לא נחה ולא שקטה, בכל יום ויום קלעה וסדגה סלים חדשים, קטנים ויפים, ותשלחם על פני המים. ותעש כן בכל בקר ובקר, להשליך שני ענפי עצים, ועליהם חרותה המודעה בעברית וברוסית, לתוך מימי הנהר, ובהם קשורים שני סלים יפים, מרהיבים את העין במלאכתם הדקה, וממולאים דוברבנים אדומים ואגוזים. המלחים וחובלי האניות נתנו את עיניהם לראות, אם צפים על פני המים עוד ענפים עם סלים, והיו מוצאים אותם במקומות שונים, וכל המקרה הזה היה הולך ומתפרסם יותר ויותר, עד שנעשה לשיחה בפי הבריות, והיה לענין נעלם ונפלא לענות בו בני אדם אשר במדינה.

פרק ששי

הסוכן, המנהל את עסקי הגרף דרוזבילוב, דר גם הוא באותו הכפר שדר שם יעקב רייף. והיה כאשר גודע לו על דבר האשה שאבדה ונמצאת

השכר שחיטתה שלקח חוץ מדמי בטלה של הראשון ושחיטת זה הגזלן אסורה ועיי"ש עוד בח"ב שם סי' כ' שכתב ג"כ בענין זה דשחיטת השו"ב המסיג גבול רעהו אסורה והאוכל משחיטתו כאלו אכל נבילה עיי"ש.

סיפורי מעשיות

באיזה יער על חוף הדניפר, היה דומה לו שהשם הנזכר אינו מוזר לו, אך לא זכר מי הוא האיש הזה. אבל כאשר השמועה הזאת הלכה ונתפשטה, והיתה לשיחת הבריות, התחיל לעיין בדבר, וימצא שבעל-הריחים אשר בכפר שמו יעקב רייף, אך לא ידע בבירור אם שם אשתו פיגה. ואף על פי ששמע אשתו נמצאת בבית בעלה והיא נשתגעה, מכל מקום החליט בלבו לשלוח אחרי יעקב רייף, לדבר אתו ולשאול את פיו, אולי יודע הוא באיזה מקום נמצא עוד אחד ממשפחתו, ששמו גם כן יעקב רייף. וישלח הסוכן לקרוא אליו את בעל הריחים, ויספר לו את כל הדבר הזה, ויבהל יעקב מאד ויאמר: "הלא אשתי פיגה שמה". והיה במבוכה גדולה, ויספר לסוכן הגרף את כל תהלוכות אשתו המשווגעת הנמצאת בביתו, ויתפלא הסוכן מאד, ויאמר: "גם לי ידיעה בחכמת הרפואה, ולא שמעתי עוד מימי דבר נפלא כזה". ויבקש ממנו רשות לבוא אליו מחר להתחקות על שרשי המקרה הנפלא הזה. והנה בכפר הזה היה רועה צאן, שהיה נודע למכשף גדול, וישלח הסוכן לקרוא לרועה הצאן, ויספר לו את המקרה הלז. וידרוש ממנו שלא ילך מחר השדה לרעות את הצאן, רק ישאר בבית, ואחר ילך במקומו השדה, והוא יבקר עמו יחד את בית יעקב בעל הריחים. ויתרצה הרועה להשאר מחר בביתו, ולשלוח את הצאן למרעה על יד אחר, והוא ילך עם הסוכן לחקור את דבר המשווגעת הנפלאה ההיא.

ויד'י ביום השני, ויבוא הסוכן עם רועה הצאן יחד אל בית יעקב רייף, ויוחילו עד אשר תכנס המשווגעת הביתה, לקחת לה את האוכל המוכן בשבילה. ויצו הרועה להטמין את הלחם, ולא יהיה מונח על השלחן, כדי שתהיה צריכה לחפש אחריו, ותשהה בבית יותר, ואז יוכל להתחקות היטב לדעת ולהכיר אותה. ויעשו כן, כאשר הגיעה שעת אכילתה, נפתחה הדלת, והמשוגעת נכנסה ובאה הביתה, ותישר ללכת אל מקום הלחם, ובראותה שהלחם אין, נגשה אל הכירה לראות אם יש אוכל בקדרות. והי בראותה שהתבשילין עומדים מוכנים, ותחפש אחרי הלחם בארון האוכל. אחרי שמצאה את הלחם, וחפצה ללכת אל הכירה לקחת גם את הקדרות ולעלות למעלה על העליה, קפץ הרועה ממקומו ויטיצב בדרך לקראתה, לעכב אותה בלכתה. ויכט ישר בפניה המעוטפים במעטפה, אחר כך תפס את המעטפה בכונה להסירה מעל ראשה. ותחפוץ המשווגעת לדחוף אותו מפניה ולהכותו אחר, אך הרועה תפסה בידה והוציא מתוך נעלי רגליו סכין ארוכה מכושפת ויצעק

והנה בשו"ת טוטו"ד קמא סי' ח' כ' דאם איזה אנשים מאנשי העיר רוצים לקבל להם עוד שו"ב אין ביד השו"ב הישן למחות משום השגת גבול ואף אם כמה מאנשי העיר אינם חפצים בהחדש אין בידם

סיפורי מעשיות

בקול: — "עמדי, ארודה, ואל תעשי מאומה! ואם לאו אשחטך בסכיני זו". היא לא ענתה דבר, אך פרצה בשחוקה האיום והמשונה, עד שגם הרועה נבהל מפניה ויסוג אחור. ותקח את שתי הקדרות, שעמדו על הכירה, ותצא מן הבית, ותעל על העליה.

אחרי יציאתה מן הבית, אמר הרועה אל הסוכן ואל יעקב ריף: "אכן נודע לי הדבר, האשה הזאת אינה אשתך, היא שדה אחת משדות המים. ולוא היתה משדות היבשה, אפשר היה למשול עליה ולגרשה מכאן, אך מפני שהיא משדות הנהרות והימים, אין לנו, מכשפי היבשה, שליטה עליה". ויאמר יעקב: "אפשר הדבר, שכל הענין הזה איננו אך מעשה עזריאל; הוא חפץ להנקם בי מפני שהסגתי את גבולו וחקרתי את הריחיים". והסוכן הוסיף ואמר: "הוא הלך אל המכשפים, ובמעשי כשוף החליפו את פיגה בשדת המים, ואותה שלחו לאיזה יער במרחקים". אולם הרועה בטל את דבריהם אלה ויאמר: "אי אפשר שכל הדבר הזה יעשה על ידי כשוף; אין הכשוף שולט בשדי המים, ודבר ברור לי, כי יש כאן השפעת כח יותר עליון". גם הזהיר את יעקב, להכין לה תמיד את המאכל במועדו וכרצונה, כי הדי יש בכחה להחדיב את כל הבית וגם לעקור את הריחיים ממקומם. וישאל יעקב: "ועד מתי ימשך כל הדבר הזה?". "אין שעור לדבר" — ענה הרועה — "רק מי ששלח אותה הנה, הוא יוכל גם להרחיקה מכאן". "אם כן" — אמר יעקב — "אודה בפניכם ולא אבוש, שכל העבודה הזאת מתחת ידי הצדיק יצאה, שהתרה בפני התראה גמודה, בשעה שחקרתי את הריחיים, שלא להסיג את גבול שכני עזריאל, ואני לא שמתי לב לדבריו". "אם כן" — אמר הרועה המכשף — אין לך עצה אחרת, בלתי אם ללכת ולהתרפס לפני עזריאל, שהוא יסע אתך אל הצדיק, ורק הוא יחלצך מן הצרה הזאת". ויפרדו הרועה והסוכן מבית יעקב, ויוהירו אותו, לבל יאחר לנסוע אל עזריאל, כי מי יודע מה שתעשה לו השדה הזאת אם לא יתקן את המעוות.

באותו יום הלך יעקב בחרפה ובבושה ובהכנעה גדולה אל עזריאל הביתה, ויבך לפניו בדמעות שלישי, באמרו: "חטאתי לאלקי ישראל וחטאתי לאותו צדיק, שהבאת לי את ההתראה ממנו, והמריתי את פיו. ועוד גדלה חטאתי פי שבע נגדך ונגד בני ביתך, שקפחתי את פרנסתך ופרנסת כל אלה התלויים בך, ועתה הנני חוזר בתשובה, ולך וקח לך שוב את הריחיים". ויאמר אליו עזריאל: "אנכי לא עשיתי לך כל דעה ואין בידי לעשות לך טובה. עצתי שנסע שנינו אל הצדיק משפולי, שהבאתי לך ממנו את כתב ההתראה, ומה שהוא יאמר לנו נעשה, ואז אולי יתוקן הכל לטובה".

למחות למי שרוצה לשחוט אצלו אם אין מקובל לו הישן כ"א החדש ואין מאכילין לאדם דבר האסור לו עיי"ש ועי' במ' דעת תורה ס"ק ס' מ"ש ע"ד בזה וכ' דמלבד מה שכל חכמי דורו נחלקו עליו בזה אבל באמת גם הוא ז"ל מיירי רק היכא דיש לאיזו אנשים חשש איסור על

סיפורי מעשיות

ויעשו כן ויסעו שניהם לשפולי, ויבואו אל בית הסבא קדישא, אך הסבא לא הניח את יעקב לבוא לפניו, כי עבר על החרם של הגאון מהר"ם מדרוטנברג בדבר הסגת גבול. ויצוה הסבא לקבל בראשונה נזיפה בפני עשרה, גם יבטיח לחזור בתשובה שלמה ולציית את פסק הדין שיוציא הוא ובית-דינו, ואחר כך יראה את פניו. ויעש יעקב ככל אשר פקד עליו הרב הצדיק, ואחרי כן בא לפני הסבא קדישא, ויבך לפניו שיעזור לו לגרש את הצדה מביתו, ולהחזיר את אשתו הראשונה אליו. ויאמר אליו הסבא קדישא: „הלא תדע שהאשה נקראת בשם ריחיים בפי חכמינו, זכרונו לברכה, ומפני שלקחת מהאיש הזה את הריחיים שלו, על כן נענשת מדה כנגד מדה, וניטלו ממך הריחיים שלך“. ויאמר יעקב: „הלא אין דבר שיעמוד בפני התשובה! הנני חוזר בתשובה שלמה, ואני מקבל עלי לקיים את כל אשר יגזרו עלי“. ויען הסבא קדישא ויאמר: „טוב הדבר, ודאי שהתשובה מועילה והכל יתוקן בעזרת השם יתברך“. אחרי כן הוציא הסבא קדישא פסק זה: „יעקב דיין ימסור תיכף את החוזה לידי עזריאל בדיסקר, וגם יפסיד את כל ההוצאות שגרם במעשיו, לרבות גם שלש מאות כסף שנתן בערבון, וימסור מיד את השובר על הסכום ההוא, ומלבד זה יתן שטר כתוב וחתום בחתימת יד יעקב, שהכל שייך לעזריאל בעל הריחיים“. ויוסף לאמר: „כאשר תבואו הביתה, תשכרו תיכף עגלות, וכל אחד מכם יעמיס את כליו על העגלות כלילה. ולמחרת הבקר, בשעה שש, יסע עזריאל עם כליו העמוסים לביתו הראשון אשר שם הריחיים, ובאותה השעה בעצמה יסע יעקב עם כליו מן בית הריחיים לקבוע דירתו באותו הבית שעזריאל דר בו עד עכשיו. והיה, בפגשכם זה את זה באמצע הדרך, תעמדו, ותושיטו את הידים האחד לשני לשלום, ותבקשו מחילה וסליחה איש מרעהו. ומאותה שעה ואילך תהיו ידידים נאמנים כבראשונה, גם תתחתנו זה עם זה, כי הזוג של יוצאי חלציתם מן השמים הוא. ואם תשמעו לדברי אלה, ותעשו ככל אשר אני מצוה אתכם, תמצאו שניכם פרנסה בריוח, והשם יתברך יעזור לכם. גם ליעקב יזמין הקדוש-בדוך-הוא עסק הגון, ויתפרנס בכבוד, אשתו תבוא בשלום לביתה, והצרה שבבית תתעלם“. ויפרדו שניהם מאת פני הסבא קדישא ויסעו לביתם.

וידן כאשר באו לביתם, הלכו שניהם, עזריאל ויעקב, אל הסוכן אשר על הכפר, ויספרו לו את דבר פסק הדין שהוציא הסבא משפולי. ויאמר הסוכן: „טוב הדבר, אשתדל להוציא ולקיים את הפסק הזה כרצונכם; גם

השו"ב הקודמים מדינא ובכה"ג ס"ל דכיון דאין מאכילין לאדם דבר האסור לו מותר להם לקבל שו"ב אחר אבל היכא שרוצים בזה רק בשביל נצחון וכדומה גם הוא מודה דאסור עיי"ש באריכות וכיוצא

סיפורי מעשיות

אשתדל להשפיע על הגרף שדמי הערבון יוחזרו ליעקב, ושלא לקחת מעזריאל בטיחות אחרת במקומם. ומלבד זה אדבר על לבו, שלא יקח מעזריאל שום הוספה, רק ישלם את זממחיר ששלם לפניו. אך דבר אחר אני דורש מכם, שלא יצא יעקב ממקומו עד אשר אבא שמה ואראה מה יהיה סופה של אותה האשה אשר בעליה". ויבטיחו לו לעשות כן ולחכות לו מחר בבוקר השכם, בשעת צאת יעקב מביתו.

בלי"ת ההוא, העמיסו יעקב ועזריאל את כליהם על העגלות אשר שכרו להם, ויכינו הכל עד אור הבקר. בבקר השכם, לפני השעה הששית, בא הסוכן בלית הרועה המכשף, וישאלו את יעקב מה נשמע בדבר השדה. ויען יעקב ויאמר: "עד עתה לא שמעתי מאומה, גם לא ידעתי מה יהיה סופה". ויצו יעקב לבעלי העגלות, להסיע את העגלות המלאות ממקומן, על הדרך הפונה לכפר השני. באותו הרגע שזו העגלות ממקומן, ויעקב עודנו עומד ומדבר עם הסוכן והרועה, יצאה השדה מפתח הבית, מלובשת ומעוטפת כדרכה, ותלך אחרי העגלה האחרונה. בראותם אותה נגררת אחרי העגלה, נבהלו מאד, והסוכן גם הרועה אמרו אל יעקב: "מה מר ורע גורלך! הלא היא הולכת אחריך, לדירתך החדשה, ומה הועיל ה"רבי" שלך בתקנתו?" אז אחזו חיל ורעדה את יעקב ולא ידע לפצות פה; גם לא יכול לנוע ממקומו מרוב יגון וצער. אך הדבר הזה לא ארך; בעבור העגלות על פני אהל המקוה, שעל גבי הנהר, נטתה השדה הצדה, נכנסה לפניו האהל ושם נעלמה. יעקב והסוכן פחדו להכנס אחריה האהל ולראות מה אתה, אך הרועה המכשף לא פחד וילך אחריה, ויפתח בלאט את דלת האהל. אך מה השתומם בראותו שהאשה איננה ורק מלבושיה מונחים על הרצפה, וירץ הרועה החוצה ויספר להם, כי נעלמה השדה ואיננה; מאותו המקום שבאה שמה שבה, וילכו כולם ויבואו האהלה, לראות אם אמת נכון הדבר, ויראו את הבגדים על הרצפה, ויתפלאו מאד, ולב יעקב צהל ושמח, ויאמן בהבטחות הצדיק וכל מה שדבר אליהם. ויאמרו הסוכן והרועה לשרוף את האהל עם המלבושים יחד במקומם, שלא ישאר אף זכר להם, ולא יפחדו בני אדם ללכת במקום ההוא. ויעשו כן, ובהפרד יעקב מהם ברכוהו בהצלחה, ויבקשו ממנו להודיע להם ביום בוא פיגה אשתו הביתה, למען יבואו לשמוע את הנפלאות אשר עברו עליה, והבטיח להם יעקב למלא את בקשתם זו, וילך ויסע לדרכו.

ברוך נשא יעקב את עיניו השמימה, ויודה לה' יתברך על החסד הגדול שעשה עמו, והסיר ממנו ומבני ביתו את הפגע הרע, ויתחנן אליו

בוה' כ' ג"כ אדומו"ר בתשו' דברי חיים שם סי' ז' בדבר שנשאל אם מותר לקצת אנשים שבקעיר ליקח להם שו"ב שישחזמו לצרכם להפסיד להשו"ב הממונה מכבר והאריך והעלה דאסור מצד הסגת גבול ומצד

סיפורי מעשיות

מתוך דמעות, שיגמור את החסד שהתחיל לעשות אתו לטובה, גם סלוח יסלח לכל פשעיו ועוונותיו. מתוך הרהורים אלה, הרהורי תשובה ותקוה, נפגשו עזריאל ויעקב באמצע הדרך, ויפלו איש על צואר דעהו, ויבכו וישקו איש את אחיו, וימחלו זה לזה מחילה גמורה, והעבירו את הטינה אשר היתה בלב איש על חברו. ויכרתו ביניהם ברית אחים, להשאיר אוהבים כל ימי חייהם, גם הבטיחו זה את זה להתחתן זה בזה, אם יעזור ה' ואשת יעקב תשוב הביתה בשלום. ויפרדו איש מעל אחיו, ויבכו שניהם, ויברכו איש את דעהו, ויאמרו: 'יתן ה' שיתקיימו בנו דברי הכתוב: הזודעים ברמעה ברנה יקצרו'...

פרק שביעי

פיגה אשת יעקב ישבה שם על ה"קמפא", שהיתה דחוקה כעשר פרסאות בערך מביתה, ולא ידעה איפה היא נמצאת. גם כל האנשים ששמעו על אודותיה לא ידעו את מקום משכנה, כי על חוף הדניפר השתדעו הרבה קמפות כאלה עם יערות גדולים ועבותים, וביניהם מרחק רב של עמקים וכדים, גם מרבדיות חול ושממה, לכן קשה היה לאיש לבוא שמה. לא הועילו גם שיחות הבריות, כי איש לא ידע את מקום היעד, באיזה מקום הוא נמצא על חוף הנהר הגדול. אך פיגה עשתה את שלה, היא שלחה מרי יום ביום את הודעותיה על פני המים, בפי הענפים הקשורים אל הסלים הנאים, ותקותה היתה חזקה, כי על ידי הידיעות האלה תצמח לה ישועה. והנה, אם הקדוש ברוך הוא רוצה לשים קץ לחושך ולהוציא ממסגר אסיר, הוא מוצא לו תמיד פודה ומציל. והנה גם ישועתה באה ממקום שלא פללה כלל וכלל, משלשה אדונים בעלי כפרים אשר בסביבה ההיא, שיצאו לצוד ציד ארנבות ושועלים המצויים במקום ההוא לרוב — ובמצורתם עלתה האשה פיגה. ודרך הציידים לקחת עמהם כלבים גדולים המלומדים לשם ציד, ללכת ולחפש בחושם החזק אחרי החיות והעופות, הנסתדים בפנות הסבכים ובמחבוא היעד. ויקר מקרה, שהם הגיעו בשעת צידם אל אותו המקום, ששם מצאה לה את מנוחתה האשה פיגה, בין סתדי ענפי העצים. הם דרפו אחרי שני שועלים, אשר הסתתרו בין העצים והעשבים הגבוהים, וכלביהם רצים לפניהם ונובחים. ויברחו השועלים ויגיעו עד מקום ה"קמפא", להסתתר בעבי היעד, והכלבים דרפו אחריהם להוציאם אל כר נרחב של חול, כדי שהציידים יראו לידות עליהם מרחוק. ויהי כאשר הגיע קול נביחת הכלבים לאזני פיגה, יראה מאד

גזל להשו"ב החדש ולהשוכרים אותו אסור לגרע את שכר השו"ב הראשון עיי"ש ועי' בשו"ת דבר משה שם שכ' דאף אם הלוויראנט (הוא החוכר הטאקס"ע) שלח אחר השוחט הב' ומוען שהוא מוכשר

סיפורי מעשיות

מפני הכלבים, פן יתנפלו עליה, ולבה היה נוקפה מאד לאמר: הנה בא הקץ! ומפני הפחד טפסה ועלתה על דאש עץ גבוה, לכל יוכלו הכלבים להתנפל עליה על נקלה. גם מקל ארוך תפשה בידיה, למען תגרש בו את הכלבים אם יתנפלו עליה, אבל כל זה לא הועיל לה מאומה. כאשר באו הכלבים בין עצי ה"קמפא", הדגישו בחוש הריח שלהם, שבמקום הזה נמצא איזה איש, ותיכף הגיעו למקום הימצאה. אך גם הכלבים נבהלו מפניה, כי מעולם לא ראו בן אדם במלבושי תבן כאלה, והחלו לנבוח יותר. לאט לאט נתקרבו אליה, אל העץ שהוא עמדה עליו, ויבקשו לסחוב אותה משם. היא נבהלה מאד, ותצעק בקול גדול, ותאיים עליהם במקל אשר בידה. אך הם לא פחדו מפני המקל, ואדרבא, נתמלאו כעס וחמה, ויקצפו וידוצו מסביב לעץ, וינבחו בקול קודע שחקים. בתוך כך התקרבו גם הציידים, דוכבים על סוסים, אל המקום ההוא, ויבהלו מאד בשמעם קול בן אדם צועק מעל דאש העץ, מאימת הכלבים הנובחים. ויתקעו בחצוצרות אשר בידיהם, לאות שהכלבים לא ינשכו אותה, רק יעמדו על מקומם וינבחו, עד אשר הם יגיעו שמה, למקום עמידתם, כי כלבי הציידים מלומדים הם, להבין את רצון בעליהם, על פי תקיעות החצוצרות. ובאופן זה הבינו הכלבים ויחכו לציידים בעליהם, עדי הגיעם לקול נביחתם אליהם. וילכו הציידים לקול האשה, בצעקתה, ולקול הכלבים בנביחתם, עדי הגיעם למקום האשה הצועקת. כאשר ראו את האשה המעוטפת במחצלאות תבן, נבהלו מאד, כי לא ידעו מה היא, אם מבני אדם או דוח דעה היא. וידהיבו בנפשם לשאול את פיה מרחוק: "מי את? ומה שמך?" ותען אותם בלשונם: "אשה אומללה אני, שנסחפתי הנה בזרם גלי המים, ופה אנכי יושבת זה שבועות אחדים, מפני שאיני יודעת למצא את הדרך הביתה". ויהי כשמעם את הדברים האלה, נגשו אליה והתחילו לדבר אתה ולשאלה על פרטי הדברים. ותספר להם, שהלכה להתרחץ בנהר הסמוך לביתה, ואינה יודעת איך הגיע הדבר לידי זה, אך בבקד, כאשר הקיצה משנתה, והנה היא נמצאת במקום הזה; נדאה שטבעה במים, והם הציפו אותה לכאן. איך נשארתי בחיים, אף שהמים טלטלוה "מעט לעת", אינה מבינה; בדרך נס נצלה, ובמקום הזה הסתתרה, ותקלע לה מן העשבים מחצלאות, לכסות בהן את מעדומי בשרה. כאשר שמעו את שם הכפר, מקום מגוריה, והם ידעו היטב את הגרף אדון הכפר, וינחמו אותה ויאמרו לה: "אנחנו בעלי היערות והכפרים האלה — ולא יאונה לך כל דע". גם הבטיחהו להשיבה הביתה לבני משפחתה. מיד רכב צייד אחד אל ביתו להביא עגלה רתומה לסוסים טובים,

לפניו יותר מן הראשון אסור לו לשחוט דאין זה דומה למלמד שיכול הכעה"ב לומר השני נוח לי יותר מן הראשון דבשו"ב מה לי בניחותא דבעה"ב בזה ואין לנו אלא מה שהכשירתה התורה עיי"ש ועי' במנחת יוסף שם מ"ש בזה במוסגר ועי' מזה בשו"ת אוריין תליתאי סי' נ"א ובקונטרס התשובות שבספר משמרת הקודש סי' א'.

סיפורי מעשיות

גם מלבושים מתאימים לה, ושני הציידים נשארה אתה, וישבו וישחו ביניהם. ותספר בפניהם את כל אשר עבד עליה, ויתפלאו על הנסים שעבדו עליה ועל חכמתה הרבה שחלק לה ה', להכין את הכל מתוך עשבי השדה ולהתפרנס מפרי האדמה והעצים. וישמחו האדונים מאד, על אשר הקדה ה' לידם להצילה מצרתה, וישחקו ויאמרו: "הנה דכבנו לצוד ציד שועל, ועלה בידינו לצוד ציד אשה".

לפנות ערב באה העגלה עם מלבושים נאים לה, וילכו האנשים משם, וישאירוה לבדה ללבוש את הבגדים. אחרי כן ישבה האשה בעגלה, והאדונים הציידים רכבו על סוסים אחריה, ויסעו ויבואו לחצר אחד האדונים האלה. ויתנו לה לחם וחמין, פירות טובים וכישים להשיב את נפשה; גם נתנו לה חדר מיוחד ללון. ויהי בבקר, והנה נקבצו ובאו שלשת האדונים יחד, ויאמרו לרכב אחריה וללוותה עד מקום כפר מגוריה, כדי לדעת את שרש דבר המקרה הנפלא הזה. וידתמו בעבודה עגלה כבודה לוססים יפים, ותסע לבדה במרכבה, והם רכבו אחריה.

ויהי כבואה הביתה, וידעש כל הכפר. ובראותה, כי בעלה וילדיה אינם שם, אך עזריאל יושב לו שוב בבית הריחיים, השתוממה מאד. ובפרט היה הדבר לפלא בעיניה, כאשר ראתה איך שמשפחת עזריאל מקבלת אותה בסבר פנים יפות, ומתוך אהבה מרובה — והם הלא שונאים זה לזה, ומשפחה אחת אויבת את השניה. אך לבסוף נודע לה, שבעלה החזיר את הריחיים למשפחת עזריאל, והוא דר בכפר הסמוך ואהבה וידידות שוררות ביניהם. גם לסוכן של הגרף הודיעו את דבר בואה, ויבוא תיכף אל המקום ההוא, לראות בעיניו את האשה הנפלאה הזאת ולשמוע את כל אשר עבד עליה. אך האשה בקשה מאת כל האנשים, שלא לעכב אותה כי אם לתתה לנסוע מהר אל בעלה וילדיה, כי היא מתגעגעת עליהם מאד וחפצה היא לדאותם. ויקח סוכן הכפר שתי מרכבות כבודות, אחת לו ואחת לכל בני בית עזריאל, ופיגה ישבה במרכבת האדונים אשר הביארה הביתה, ויסעו כלם יחד אל הכפר, ששם נמצא בית משפחת יעקב, וישלחו בראשונה רכב אחד, לבשר את בשורת בואה בבית יעקב, כדי שלא תהיה סכנה אם תבוא לפתע פתאם, ותבוא כל הכבודה לפני בית יעקב. את שמחת המשפחה הזאת אין לשער; כל הלילה היו געורים.

ובספר השוחט והשחיטה בספרות הרבנות זו"ל: גדולי הפוסקים שלנו קבעו לחק לאסור את השוחט אם נכנס בגבול חברו והשיג גבולו, ולמדוה כן מדברי התוספת בקידושין דף נ"ט ע"א ד"ה "עני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה הימנו מאי? אמר ליה נקרא רשע". ושם, ומכאן נראה למהר"ר יצחק שאסור למלמד להשכיר עצמו לבעל הבית שיש לו מלמד אחר בביתו (א) כל זמן שהמלמד בביתו". וכן

סיפורי מעשיות

שמחים וצוהלים. ויכתבו ארבעת האדונים בלשונם, וגם עזריאל ויעקב בלשון היהודית, את כל המעשה הזה מהחל עד כלה, להודיע לעולם את נפלאות ה' יתברך, שהראה על ידי עבדו הסבא קדישא משפולי; ואחר כך נסעו לביתם. **ביום** המחרת התחתן עזריאל עם יעקב ויכתבו תנאים, גם הכינו כרה גדולה, והשמחה היתה גדולה במעונם. אחרי התנאים נסעו כולם, המחותרים ונשיהם, גם החתן והכלה, אל הסבא קדישא, ויספרו לפניו את כל המעשה הזה, וישמח הצדיק עליהם מאד, ויברך אותם, וישבו לביתם בשמחה רבה. יעקב ריף עסק במסחרים טובים, גם עם הגרף פוטוצקי בא בקשרי המסחר, ובכל מקום אשר פנה הצליח ונתעשר מאד. ומאז נהפך לבו עליו והיה לאיש אחר, האמין אמונת צדיקים ונעשה למכניס אורחים גדול. שני המחותרים היו שניהם עשירים גדולים כל ימי חייהם, ויבלו בטוב ובנעימים את כל ימיהם.

(תפארת מהר"ל, פיעטרקוב תרע"ב)

הצה"ק ר' אהרן מצירנאביל ז"ל בנו של הצה"ק ר' מאטעלע מצירנאביל ז"ל, אמר פעם לחסידיו, כי מי שאינו נזהר בעולם הזה שלא להציק לזולתו, או מי שמסיג גבול רעהו, הוא מתגלגל לזכוב או לצרעה. כי מובא בירושלמי ברכות ט, א, מפני מה ברא הקב"ה שקצים ורמשים בעולמו? זכוב נברא כדי לפרנס את הצרעה, פשפש נברא כדי לפרנס לעלוקה, נחש נברא כדי לפרנס לחפפית, שבלול נברא כדי לפרנס את החזוית. לכן תזהרו שלא יאכל אחד את חברו, והבוטח בה' חסד יסובבנהו.

(ס"י)

(א) שם בתוספות "אם לא שיאמר בעל הבית דאין רצונו לעכב המלמד שלו", ואם כי מזה שפטו אהדים שיש רשות לבעל הבית לאמר שאין רצונו לעכב יותר המלמד שלו, ואז ראוי למלמד אחר להשכיר עצמו וממילא גם בשוחט כן, אכן רבים בררו שטעות לחשוב כן, ראה בתשובה שלמה תגינא יור"ד א' ושם "אך לענין אין הדבר כן, וכבר הקשו המהר"ט והעצמות יוסף בחידושיהם למה כתבו התוספות שצריך שיהי' המלמד

נפסק הדין בש"ע חו"מ סימן רל"ז ס"ב, וממילא אסור לשוחט להשכיר עצמו במקום שיש שוחט ואם עובר ע"ז נקרא רשע ואסור לאכול משחיטתו.

הא לך פסקים אחדים מגדולי הדור שצמצמו דבריהם בלשון זה. הגאון שואל ומשיב תליתאי ב' קי"ט, "מה אשוב? הדין ברור ופשוט, שהוא בכלל ארור מסיג גבול רעהו ויש להשוחטים דין עני המהפך בחררה, ואף לשיטת ר"ת ודעימיה, דבמציאה לא שייך, כנ"ד כ"ע מודים דזה מיקרי פוסק חייתו, והרי השו"ב דשם מכבר זכה להיות שו"ב וכבר אמרו חז"ל הירוד לאומנות חברו מיקרי רשע. . . והנה דמו ודם זרעותם של השו"ב הישנים צועקים עליו לומר חמתינו עליך למה באת להשחית נחלת אבותינו וע"כ ישום בנפשו גודל האיסור ואם לא יתחרט וישוב למקומו ידע כי מרה תהי' באחרונה, כי נאסר שחיטתו על כל העולם ועל דעתי די באזהרה זו מפני שאין עונשין אלא אם כן מזהירין".

ובאופן זה הוא משיב ג"כ בתליתאי ח"א—רכ"א, ששוחט אם אין בו פסול, קבלתו היא לעולם (ב) ושם, "סוף דבר אני במקומי עומד שכל עוד שלא יתברר שהשוחטים הישנים פסולים, ע"פ שני עדים הרי בחזקת תמתם עומדים, והשו"ב הרוצה להשיג גבולם יש עליו דין עני המהפך בחררה ויורד שלא ברשות לאומנות חברו".

ובבית שלמה יור"ד י"ד בשם ים של שלמה פ"ק דחולין סימן נ"א ובתשובתו סימן כ', דאף הקהל א"י לסלק תוך זמנו בלא פשיעה

בביתו, הלא מדין עני המהפך בחררה, הוא רק אם משתדל והיה לו פיסוק דמים מהני, אך לפי דברי המקנה שפירש דברי התוספות שכונתם אף בשכור לזמן אחד ועבר הזמן ונשאר על זמן השני, דבזה א"צ פיסוק דמים כלל דמסתמא על פיסוק הראשון של זמן הקודם וכמ"ש בחו"מ של"ג סעיף ח' עכ"ל, ולפ"ז דברי התוספות עולים כהוגן, דאם שכור לזמן, אם יבא מלמד אחר להשכיר עצמו אין זה בגדר מהפך בחררה, כ"א הוה גולן גמור וגם הבעל הבית אינו יכול לומר אין רצוני לעכבו, אך כשכלה הזמן והוא נשאר מסתמא, גם כן אסור למלמד אחר להשכיר עצמו משום עני מהפך בחררה, אבל בעל הבית יכול ע"ז לאמר שאין רצוני לעכבו עוד".

(ב) גאונים אדירים התליטו כן שקבלת שוחט בלי זמן, קבלתו היא על כל ימי חייו, כל זמן שלא יהי פסול לשחיטה ראה ר"ח ח"ב יור"ד ב', שאם נתקבל במעמד אנשי העיר, ונתחייב הוא לשחוט כל מה שיביאו לו והם מתחייבים לשחוט רק אצלו לא זולתו כדרך מנהג שכירת בשו"ב במדינתנו, וא"כ בודאי שו"ב אחד שבא לשחוט במקום השו"ב דמתא נקרא גולן ומוצאין ממנו כדין גולן גמור. והביא ראיות לדבריו, וכן הוא בתשובה ח'.

כלל רק באופן שישלמו לו שכירות עד כלות זמנו (ג). וא"כ לפמ"ש האחרונים בזמן הזה המנהג שכל המנויין שנתקבלו מן הקהל בסתם הוא על כל ימי חייו, פשוט דה"ה בשו"ב כל ימי חייו כ"ז שראוי להיות שו"ב הוא תוך זמנו ואינם יכולים למלקו בלי פשיעה, אבל כל שפשע אפילו היחיד יכול להעבירו".

ח

בן תמצא בשו"ת שאלות אחדות, שאברך הבטיח להשו"ב שאם ילמוד עמו שחיטות ובדיקות, אזי הוא מקבל על עצמו כאלה ובשבועה שלא ישחט בהעיר ההיא לעולם, והשוחט הזקן נחלש ולא יצליח עוד לאומנתו אבל יש לו בן שרוצה לסייע לאביו אם גם בזה יש השגת גבול? או מת השוחט הזקן? ראה בשו"ת מהר"ש (ענגיל) ח"ה סימן ה', שנשאל מק"ק ואמישץ שאחד נשבע בכתב שלא יגרום היוזק להשו"ב ר' ראובן יצחק ובעד זה למד אותו מלאכת שו"ב ונפטר הזקן וכעת נשאר בן מהנ"ל והוא רוצה להיות שו"ב במקום אביו, אבל התלמיד הנ"ל רוצה להשיג גבולו והלך לבית דין להתיר לו שבועתו, אכן העלים מהם שנשבע על דעת רבים ועל דעת ר' ראובן יצחק והתירו לו השבועה, מה דינו? והאריך הרב בבירור דין זה וסיים „וא"כ פשיטא כנ"ד דרצון רוב אנשי העיר למנות את בנו של השו"ב המנוח במקום אביו וע"כ לא מיבעיא להסוכרים דבן קודם לאחר . . . א"כ מחוייבים המיעוט לכמל דעתם נגד הרוב כמ"ש בשו"ת דברי ריבות ח"א סימן ס"ח. ואפילו לשיטות החולקים דליכא דין חזקה בשו"ב ובפרט הכא דהשו"ב עדיין לא גמר כל הלימוד להיות ראוי לזה, אפ"ה כיון דרוב אנשי העיר רוצים לקבל את בן השו"ב, בוודאי

(ג) קרה גם כן שבאו בטענה שיש בה ממש וכ"ז לא רצו הגאונים להתיר השגת גבול. ראה בשואל ומשיב קמא ח"ב ל"ב שנשאל מקהל ליבטשוב על משיגי גבול השוחט שלהם, שהוא נתמנה לשחוט אצל בני הכפרים הסרים למשמעות הקהל . . . וכעת בא (שוחט חדש) ומשיג גבול השוחט שלהם, ע"כ המה תובעים להחזיר להשוחט מה שהרויחו עד עתה, ומהיום והלאה לבל ירום שוחט לשחוט כלל וכלל בהכפרים השייכים להם, אולם המשיג גבול טען שכבר קרו כמה מכשולים בזה ששלחו ע"י גוי לשחוט, גם א"א בכל עת לשלוח שליח עם עוף ונתרבו בני"י וצריכים לשחוט בפ"ע. הרב ז"ל לא הסכים שיפרדו מהעיר השייכים לה בנוגע להמסים וביה"ק והרב, אבל הציע לעשות תיקונים עד כמה דאפשר וכן הוא משיב בשואל ומשיב קמא ח"א תשובה ג', ששוחט הכפר סמוך למאשיצק שוחט לכל מי שבא אליו לשחוט ומקפח פרנסת השו"ב דעיר מאשיצק וגם שם לא שמע להתנצלות ודן ככל חומר הדין לאיש שמשיג גבול רעהו.

הרשות בידם ובפרט דליכא דעדיף מיני' כמעט לרוב הפוסקים בן קודם . . . ושוב שפיר אסור לר"א להשיג גבול בן השו"ב המנוח."

ט

ובספר, "פרדס הכינה" (אמשטרדם תר"ב) להרב משה במו"ה אהרן, דף ל"ט, נשאל באחד שלמד שו"ב אצל שו"ב מפורסם, אבל התנה באלה ובשבועה שלא יעסוק בשו"ב בעיר ההיא משך עשר שנה, ונדחה השוחט הזקן מחמת זקנה, ובעיר ההיא לפי חוקי הממשלה א"א לקבל שוחט ממדינה אחרת, מה יעשו? והביא דברי הרדב"ז בח"ב תרל"ה בקהל שנשבועו על דעת החכם שלא יחליפנו אותו באחר, והשיב שאפילו לחכם אינם צריכים לילך, לפי שנשבוען לבטל מצות ת"ת, ופשיטא שמותר לו לשחוט, הלא א"א להם לקבל שוחט אחר.

עוד תמצא בגדולי הפוסקים (ד) איסורים שונים על כי היטב חרה להם שאיזה פוחזים לא שמעו לקול חכמים והשיגו גבול השוחטים ואחד (ה) מגדולי אדמורי"ם כתב, "הנה כבר שקדו חז"ל את היורד

(ד) ראה בעצי הלבנון יור"ד ל' שנשאל ג"כ על שוחט שהשיג גבול רעהו, ושם תשובה ל"א שהשיג ג"כ גבול שוחט והרב אסר שחיתתו ולא שמע ג"כ לאיסורי של הרב, שהצטרף א"ע עם הרב האוסר ואסרו ג"כ.

והגאון ר"ש בשו"מ ג' — ל"ז נכנס בפולמוס עם הגאון רבינו שלמה קלוגער על כי האמין למוציאי דבה על השוחט ושם בתוך דבריו, "שכל מי דיש לו איזה שנאה על השוחטים, יאמר שאין לו נאמנות ואם היה רואה . . . ז"ל כמה מכשולות יצא מזה וכמה דמי עניים צועקים על החמס שנעשה להם היה תבר לגויזי . . . אשר בעוה"ר רבו כמו רבו השנאה והקנאה וכל אחד עוטרף מה שיכול לעטוף בוז וקלון על חברו ובהרי שיחא נגע בדמי עניים ואביונים . . . וכל שחיתת שו"ב המשיג גבול הרי הוא רשע וחמסן והאנשים המחזיקים בידו הרי גם מסייעים לדבר עבירה". ובכלל השגת גבול הוא ג"כ אם הטמינו בחיקם את ההוספה שנתנו הקהל עבור הרב כך וכך מכל גסה ודקה, ראה בספר תפארת יוסף יור"ד ט' להרב ר' יוסף חנינא ליפא מייזליש — פרעמישלא שאם השוחט מקפח שכרו של הרב הקצוב לו מכל גסה ודקה אסור לאכול משחיתתו והביא שם תשובת הגה"ק מהרש"ז תשובה ט', דש"ב כזה נקרא רשע ואינו נאמן על בדיקת סימן וכן הוא בדי"ח ח"ב י"ד, טוטו"ד מהר"ג סימן ס"ב שאם לא ישמע למסור השכירות להרב שחיתתו אסורה כנבילה, ראה בבאר משה להג"מ משה נחום ירושלימסקי בקונטרס כבוד חכמים סימן ב' שהאריך בזה והביא עוד ראיות לחזק דבריו, ושם בקונטרס הנ"ל סימן ג' האריך גם כן בדיון זה השגת גבול וכבוד הרב.

(ה) ראה בדעת תורה סימן א' אות צ"ו העתקת פסקים שונים מגדולי אדמורים שעמדו בפרץ בכל כחם לעמוד על המשמר מבלי ליתן המשחית המשיג גבול ליגזל להם מפי השוחט.

לתוך אומנות חבירו לדונו כאלו טמא אשת רעהו ובכל מה שהחזיק קרוי אומנות חבירו", והותם, "יעקב שמשון ברבי יצחק משיפטיווקא" ושם עוד פסקים מהה"צ מאפטא ועוד.

,

והנה בנוגע למנהג מדינה זו, שמוכרי עופות כל אחד ואחד מחזיק לו שוחט, אם יש גם להם חזקה ואם גם להם אסור להשיג גבולם, ראה בשו"ת תשובה מאהבה תנינא יור"ד סימן א', שמברר דין זה באריכות וסיים לאסור לשוחט אחר להשיג גבולו, ושם, דחלא ידוע שכרוב הפעמים אין הסוחרי עופות חפצים למלך את השוחט, רק שוחטים אחרים באים ומפתים אותם בכל מיני פתויים והכטחות ועוברים בשאט נפש על איסור עני המהפך בחררה ובא אחר ונוטלה שנקרא רשע והבעל הבית יסלק השוחט ממקומו ליקח את הרשע ויקיים מאמר הגמרא (ב"ק כ"א ע"ב) הכלב שנטל חררה, ובאופן כזה שחיטתו אסורה ויכשיל רבים, ע"כ נראה דאסור להשו"ב השני לעמוד במקום הזה אשר בגרמתו נדחה רעהו.

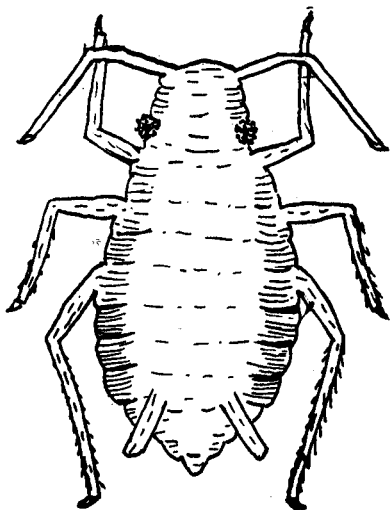
(מס' השוחט והשחיטה בספרות הרבנות)

פונדקאות נזירי בשר

להזהר אפי' בפונדקאות היותר מוחזקים בכשרותם, כש"כ באלו שאינם מדקדקים הרבה בכל מלי דכשרות, או בפונדקאות של נכרים נזירי בשר, וועגעטא-דיען האטעלס" שמלבד כל זאת צריך להתחקות ולבדוק אחריהם אם אין משתמשים במארגארינא אסורה, אף שהיא בכלל לא מרע אומנתיה, אבל מי בודק אחריהם שיחושו לזה, ובפרט אם יחסר להם לפעמים מארגארינא כשרה לא יניחו בשביל זה הכנת המאכלים עבור האורחים הסמוכים על שלחנם, ואף על פי שנמנעים זמקפידים הרבה, שלא להכניס שומן של בעלי חיים וליתן לתוך התבשיל או לתוך הרקיקים, אבל על מעשה אופה שאינם אופים בעצמם אינם מקפידים אם הם נאפים רק בשומן היתר, ונותנים לפני האורחים לפרפרת ולשתיית טיי, וכל שכן בשעת הדחק יתירו לעצמן להשתמש גם בשומן איסור, שאין זה כסם המות אצלם כמו שנחשב ליהודי כשר מאכלות האסורים

וכל שכן שאין לסמוך עליהם בבדיקת הירקות, אף שמקפידים אמנקיותא, אבל לא על תולעה ונמלה כל שהו, ועובדא ידענא, שבבית החולים מפורסם שבאים שם להתרפאות ברפואות טבעיות, ומאכלם רק ירקות ופירות חיים ומבושלים, ומדקדקים שם מאד בהכנת המאכלים בנקיון, הושיטו ירק "סאלאט" אחר שרחצו וניקו אותו היטב, וסדרוהו בקערה לפני החולה, והחולה היה נוהג גם כן לבדוק אחריהם כל עלה של ירק, ומצא תולעים ירוקים כמראה הירק, וקרא להמלצר, הראה לו את התולעים ושאל אותו מה זאת? מדוע לא בדקת היטב, והשיב אין זאת כי אם יתוש קטן ירוק ומה בכך?

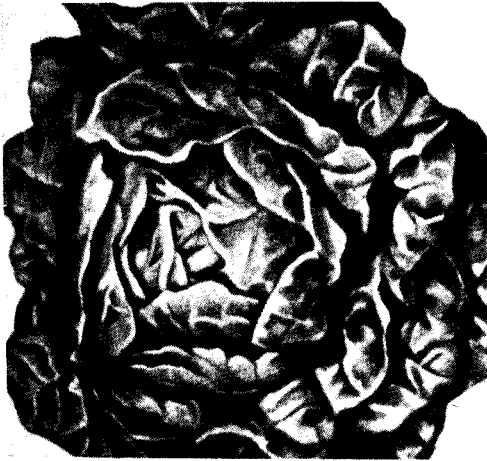
להזהר בבדיקה הגונה
עצתי לך אמונה
שים לנגדך התמונה
כטוח אני כל אפונה
און אליך לא יאונה

התבוננו נא היטב בכריה הקטנה
הזאת מבריותיו של הקב"ה.

הכתם השחור שבצד ימין הציור, הוא ממש כגודלה ותוארה, ואין ניכר בה חיתוך אברים, אבל אחר שלקחתי הבריה הקטנה שנראתה כנקודה ירוקה ושמתייה תחת זכוכית המגדלת חמשים פעמים ככה, נראין בה כל האברים ואפילו השערות שעל דגליה וצפרניה, מה רבו מעשיך ד'! והבריה הזאת מצויה כמעט בכל מיני ירקות, וקטנה היא ומראיה כמראה הירק, ועל כן קשה להכירה אם לא בעיון היטב במתינות על כן ציירתייה.

ועתה בואו ונצווה על הרבה בני אדם בריאים שנוסעים לחופי הים או לשאר מקומות, לא לשם רפואה והכרח אלא להנפש או להתענג בתענוגים, ומאכסנים בפונדקאות של יהודים שאינם מדקדקים או בפונדקאות של נכרים, ואוכלים מן הבא בידם, וסוברים שבאכסניות נזירי בשר שאוכלים שם רק ירקות ופירות חיים ומבושלים, אין שום חשש, ובאמת הוא חמור מאכילת בשר חזיר שאין בו רק לאו אחד, ובתולעים עובר על ששה לאוין, השם יכפר!

ומהא דסליקנא מיניה נתחיל, בענין בדיקת החזרת, חזרת בלשון המשנה פסחים לט.) ובגמרא שם מאי חזרת חסא, וכן נקרא עד היום בארץ ישראל, ובלשון ערבית חסא (שאלאטא, סאלאט)

FRENCH LETTUCE חזרת

חזרת ENGLISH LETTUCE

ומצוה לחזור אחריו לצאת בו ידי חובת מרור בפסח כמבואר בש"ע או"ח סי' תע"ג סעיף ה', ובשו"ת חכם צבי סי' קי"ט, ועי' שו"ת חת"ם או"ח סי' קל"ב שכתב כי אמת נכון הדבר כי זהו המרור המובחר, והכי נהגו כל רבותי זצ"ל ואנו נוהגים אחריהם, אך רגיל אני לדרוש בשבת הגדול, מי שאין לו אנשים מיוחדים, מסוימים בעלי יראה הבודקים ומנקים אותו מרחש תולעים קטנים הנמצאים מאד מאד בימי הפסח, ואינם ניכרים לחלושי ראות, לא יקח החזרת, אף שהוא מצוה מן המובחר, ולא יכשל בלאו או בלאוין הרבה אפילו בספק משום קיום עשה דרבנן, דמרור בזמן הזה דרבנן, ויקח תמכא שקורין קריין וכו' עי"ש.

ועי' דרכי תשובה סי' פ"ד סק"צד בשם כנסת הגדולה שכתב דבמקומו מצוי הרחש בחזרת, וצריך בדיקה יפה מפני שהתולעים דקים וכמראה החזרת עצמו, ומקודם היה מנהגו שלא לאכלו כי אם בבדיקה, ואחר כך משך ידו ממנו שלא לאכלו אפילו בבדיקה עי"ש. והכרתי ופלתי בסי' פ"ד ביו"ד סק"יט כתב דמיום עמדו על דעתו לא אכל סאלאט (חזרת) על סמך בדיקת נשים, וכן נכון לכל בעל תורה, כי רבה המכשלה. אמנם בערוך השלחן שם אות פ"ב כתב ומימינו לא שמענו אפילו על צדיקי וגאוני עולם שלא יסמכו על נשותיהם הכשרות בבדיקת תולעים, וכן בנות ישראל העובדות בשכירות, אם הבעל הבית מכיר אותה שהיא יראה את ד' ומדקדת באיסורין יכול לסמוך עליה עי"ש.

ואולם לפי ידיעתי אין הדבר תלוי בנאמנות לחוד, אלא גם בבקיאות הבודק, כי אם אינו יודע איך לבדוק מה הועיל לנו בנאמנותו, ואני הגבר ראיתי אנשים ונשים נאמנים על הבדיקה וידעו חומר איסור זה, ומצאתי אחרי בדיקתם תולעים קטנים כי לא ידעו על נכון איך לבדוק, עד שהוריתי להם הדרך הנכון לבדיקה.

ויש עוד מין חזרת שנקרא "קאבעטש לעטוס" ולא ציירתיו, כי צורתו כמו כרוב שמצויר לקמן. וכל אלה השלשה מינים מותזקים הרבה בתולעים, הגרוע מהן היא הפראנצו, ישער לעטוס, והטוב שבהן הוא האחרון קאבעטש לעטוס, שאין בו כל כך תולעים, וגם ניכר בו יותר התולע מפני שעליו אינם ירוקים כל כך ומזהירים יותר.

הבדיקה הנכונה

בתחלה תפריד ותתלוש אחד אחד מהעלים המחוברים לקלה, ותתן אותם לתוך קערה מלאה מים, ותרחץ אותם מהעפרורית, ותחליף את המים ותדיחם עד שלא תמצא יתוש שט במים, אחר כך תוציא עלה עלה ותאחו אותו נגד אור היום אצל החלון כבתמונה הנ"ל, או נגד אור הנר, כלומר שתשים העלה בינך ובין האור, שהאור יחרור להעלה ועיניך תראינה הזהרורית של האור הבוקע דרך העלה, ואם

נפש ישעי'

רצג

תראה איזה נקודה כזה אפילו כחורה של מחט תדע שזה יתוש או תולע, ומפני שמראה התולע עפ"י רוב כמראה הירק, קשה להבחין וכמעט אי אפשר להכיר ולבדוק אם לא כנגד האור המזהיר, אחר כך תאחו את העלה בשיפוע תחת קילוח המים היוצא מהצנור, וזרם המים ישטפוהו, וכן תעשה מעבר מזה מהעלה, ואחר כך תבדוק עוד הפעם נגד האור לראות אם כבר סרה המראה הדיהה, ובשעה שאתה בודק, עליך לפשט הקמטים בכל עלה כי שם תמצא על פי רוב תולעים קטנים שאינם עוברים ברחיצה רק בפישוט הקמטים תחת שטף מים רבים, וזהו בדיקה הנכונה.

כרוב, קרויט, קאפוסטא. CABBAGE (weis, rot) KOHL

יש מקומות ששכיח בו הרבה תולעים, ובדיקתו אינו קשה כל כך כמו בחזרת, ואף על פי כן צריך עיון היטב, וטוב גם כן לבדוקו נגד האור כנ"ל גבי חזרת, ובהיותי במחוז מאראמאראש (לפנים בהונגריא, ועתה בקארפאטא רוסיא) ושם בני הכפרים רגילים לכבוש הרבה כרוב בחביות לכל ימות החורף, והנשים מתכנסות ועוזרות אשה רעותה, ראיתי שהתכנסו לבדוק הכרוב, והכריזו שיתנו לצדקה על שם האשה הבודקת, בעד כל תולע שתמצא בבדיקתה, כך וכך פרוטות, ועל ידי זה מתחרה כל אחת לבדוק בעיון היטב, ואשה מתקנאת בירך חברתה לבדוק יותר בעיון, והוטב הדבר בעיני.

ועי' ערוך השלחן סימן פ"ד אות ס"ב וז"ל ירק קרויט שמעמידן אותו בכבישה לכל החורף, בהם הרבה תולעים ברוב השנים, ובודקין כל עלה ועלה בפני עצמו פעמים ושלש, ואחר כך חותכין אותן ומעמידן אותן לימות החורף, ואת זה ניסינו וראינו שאותם העלים הברוקים, אם לא יחתכו אותם באותו יום להעמידם בכבישה במלח בכלי כנהוג, ואם יניחו את העלים עד למחר יתהוו בהם עוד תולעים ורוחשים ופורשים מעלה לעלה, גם על המקום שמונחים שם, והחיוב לבדוק מחדש וכן נהגתי בביתי עכ"ל.

שפינאט, איספינאק, סבנג. SPINAT, SPINACH.

אחרי ההדחה ורחיצה במים היטב, צריך לבדוקו נגד החלון או אור הנר, כנזכר גבי חזרת, ועל פי רוב לא תמצא על העלים תולעים, גם התולעים שבשפינאט לא יעברו בשטף קילוח המים, כי התולע טמון בעובי העלה, ורק נגד האור תכיר במקום שמראהו כהה או במשמוש היד, וכשאי אפשר להכיר נגד אור החלון כגון שהעלה ירוק הרבה קרוב לשחור, ואז אי אפשר לראות זהרורית ומקום הדיהה ממנו ובודקין אותו במשמוש היד, כי התולע הגדל בתוכו יותר גדול מהתולע שבחזרת ונרגש במשמוש היד, וצריך לבדוקו במתינות בעיון היטב, ועי' בפרי חדש שם

רצה

נפש ישעי'

סק"לד וז"ל וברור הוא שצריך ליהרר בענין הירקות כגון זילקא ומין ירק אחר שנקרא איספינאק שמצוי התולע בתוך הירק עצמו, מלבד התולעים שיש בקלח, ועיקר הבדיקה בזה להעמיד כל עלה ועלה נגד השמש ונראה התולעת, ולפעמים אינו נראה וצריך משמוש בידים למצאו וכו' עכ"ל.

שפינאט שבקופסאות

שפינאט שבקופסאות אם נטחן עד אשר דק, שבודאי נתרסקו התולעים יש להתיר משום ספק ספיקא, שמא לא היה בו תולע ושמא נימוח ובטל, או ודאי נימוח אם הוא נטחן דק כקמח, אמנם אם לא נתרסק הדק היטב אין להתירו לאכול כך, והבדיקה אי אפשר בו, כמו אחר הבישול לא מהני בדיקה שמא יש ואינם ניכרים כמבואר בש"ע סעי' י' שם, ואם הוחזק בתולעים אין להתיר לרסקו ולבשלו דהוי כמבטל איסור לכתחלה, דלא דמי לחטים מתולעים בסעיף י"ד שם דשרי לטוחנם עי"ש.

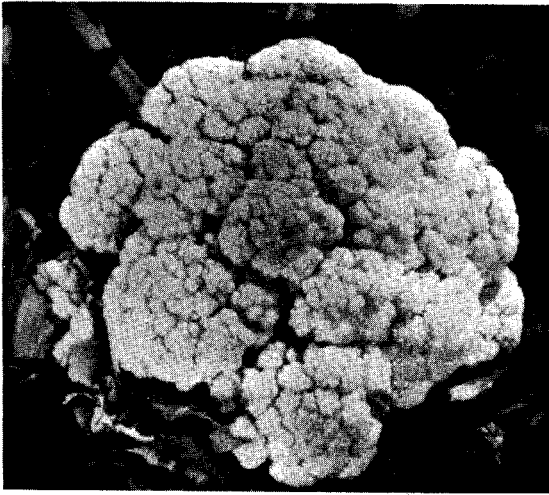
BRUSSEL-SPROUT, ROSENKOHL, כרוב-ברוסל

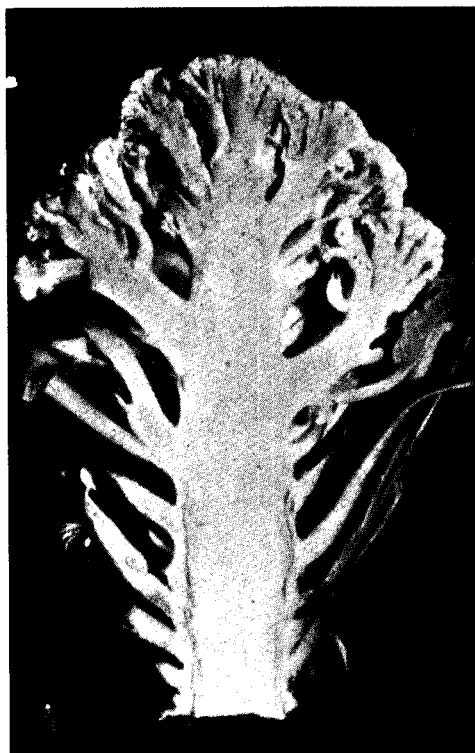
נפש ישעי'

קשה מאד לבדקו, כי העלים קטנים ומהודקים היטב ושכיח בו תולעים ויתושים קטנים, ואני איני מניח להכניס אותו תוך ביתי, כי אפילו אחר הבדיקה המדויקת מצאתי בו תולעים.

כרובית, שלם, CALLIFLOWER, BLUMENKOHL,

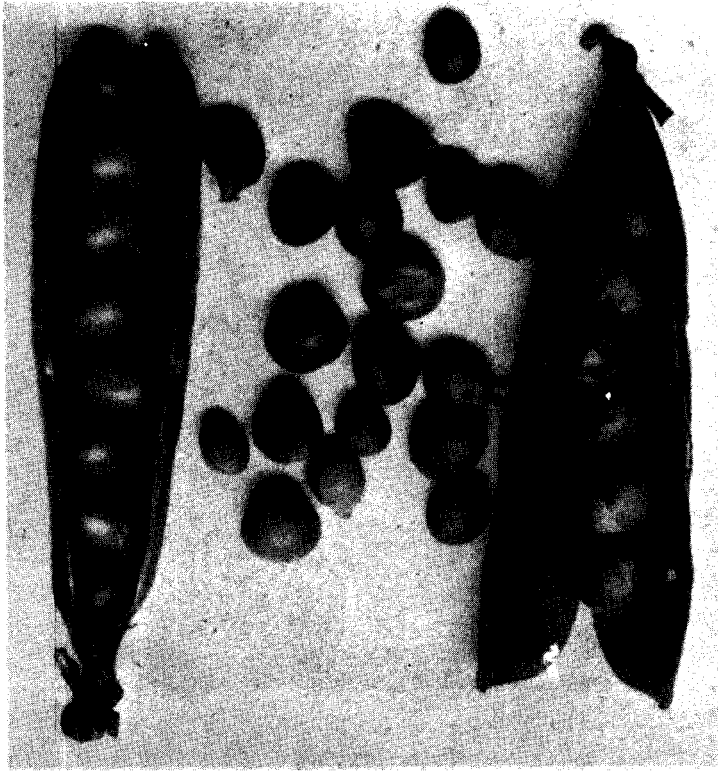
כרובית שכיח בה תולעים קטנים ויתושים, התולעים שכיחים בין ענפי וחלקי הכרובית בין הפרורים, ולפעמים נמצא גם בענפי הקלח תולעים, וצריך לחתוך לחתיכות קטנות ולבדקם, והיתושים על שטחה, והבדיקה קשה בה אלא אם כן מפריד הקלח לחלקים קטנים ומדיחם היטב במים (ויש אומרות במי מלח) ולראות במים אם הם נקיים מיתושים, ולבדקו בעיון היטב ולהסיר כל נקודה שחורה, וכולי האי ואולי, ואני מונע מלאכלו כי אחר כל אלה מצאתי אחר הבישול יתוש קטן.

כרובית חתוך

ובפונדקאות מסדרים לפני האורחים על הקערות חצאי או שלישי כרובית.
ונתנים עליהם הרוטב והקיפה, ואי אפשר להכיר אם נבדקו אפילו על שטחם
מיתושים כל שכן שלא נבדקו מבפנים כראוי.

נפש ישעי' קטניות בשרביטין

מתולעים

פולין שנמפרקין ונוטלין אותן מהשרביטים כשהם ירוקים, צריך לבדקם וזיטב כי עפ"י רוב רק איזה מהפולין המונחים בשרביט מתולעים, והשאר יפים. ועל כן לא יסמוך שכולם יפים בלי עיין היטב ופתיחה מכורעת לכל השרביט, ואחר כך על הפולין עצמן. ועי' חכ"א כלל ל"ח אית טו.

יפים

קטניות כמו פולין ועדשים

בדיקתן מבוואר בש"ע יו"ד סימן פ"ד סעיף ח', ובפרי מגדים שם בשפתי דעת סק"כ כתב שאנו סומכים בכל מיני קטניות על בדיקת חוץ, ובוררין אותן

נפש ישעי'

רצט

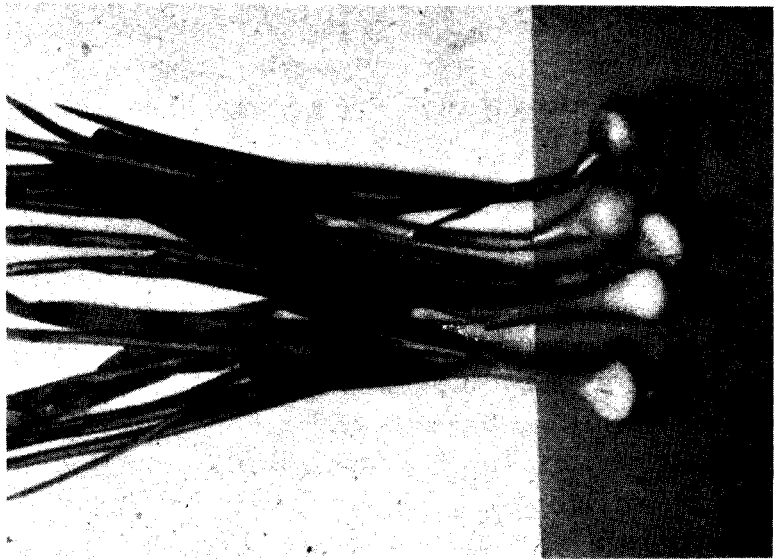
על השלחן כל אחד בפני עצמו והמנוקבים משליכים והשלימים מבשלים כיון שאין ריעותא בפנינו, דאם היה בו תולע היה ניכר מבחוץ, ועל זה אנו סומכין דהכל משתנה לפי המקום והזמן עכתו"ד.

ושמעתי שהנשים הצדקניות היו נוהגות אחר בדיקתן לנקוב במחט שלש קטניות, ולערבן בתוך הקטניות הבדוקות, וחוזרות ובודקות את הקטניות ואם מצאו את השלש הקטניות המנוקבות, בטוחות הן שהבדיקה הראשונה היתה כראוי, ולא תמצאנה בתוך הקטניות איזה מנוקבת, ולא היה לבן נוקפן.

ובפרי תואר סק"ח שם כתב דלא מהני בדיקה מבחוץ, ואפילו בפולין שדרכם לעשות נקודה שחורה מבחוץ, לפעמים לא ישחירו ויש בתוכו תולע וצריך בדיקה מבפנים ע"ש.

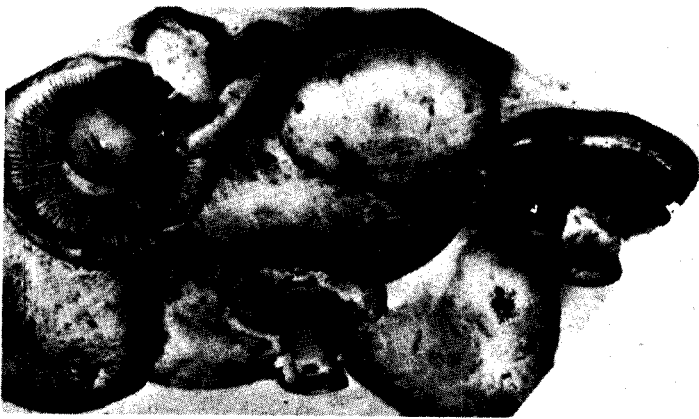
וכן הראו לי פה בפולין הגדולים שקורין באבעס Breadbeans שלא היה ניכר מבחוץ שום רושם, ואחר שנתנו אותם במים חמים והוסרו הקליפות החיצונות והיו מתחלקים לשני חצאי גריס מצאו בהם יבחושין, ועל כרחך שהוא לפי המקום והזמן.

בצלים ירוקים

בשרביטים הארוכים החלולים מצוי קצת תולעים, וצריך לפתחן ולבדקן היטב, כן כתב בחכמת אדם כלל ל"ח אות ט"ו.

MUSHROOMS, SCHWAMMEN, כמהין ופטרייות

נמצא מהם מינים שונים, והיבשים מוחזקים מאד בתולעים. קצת בני אדם נמנעים מלאכלם מפילו אחר הבדיקה מתולעים משום חשש סכנה. שיש מהם מינים שהם ארסיים. Toadstool עיין פרי מגדים סימן פ"ד מ"ז סק"י ובמצודת דוד בקצש"ע סי' מ"ו. ושמעתי אומרים מי שאינו יודע להבחין ולהכיר אם הם טובים או ארסיים, יעשה בחינה זו, ישים בצל בתוך תבשיל הכמהים. או שיגיס בכף של כסף ואם יש בהם ארסיים תתהפך מראית הבצל או הכף של כסף למראה שחורה.

אמנם לענין בדיקה מתולעים, הרבה מחמירים שלא לאכלם בעין, רק כורכים אותם בחתיכת בד וקושרים אותם שיהיו מונחים כמו בכיס, ונותנים הכיס בתוך התבשיל שיקלוט טעמם וריחם, אחר שבוררים מהם כל מה דאפשר מתולעים. ועי' פרי מגדים או"ח סי' תנ"ג באשל אברהם סק"ג לענין אנים וקומעל בערב הפסח, וסיים שם וכן בכמהין יבשין כהאי גונא ליתן בחתיכת פשתן שרי בשאר ימות השנה ליהנות מהרוטב אם הם מתולעים ומכל מקום יברור מה דאפשר עכ"ל. ועי' דרכי תשובה סק"פג דנהגים לאכלם לאחר הבדיקה היטב הרק היטב, דהיינו שזוברין כל חתיכה וחתיכה של הכמהין לכמה וכמה חלקים, כי יש הרבה נקבים קטנים בהם. שבא מתולעים, וזורקין כל המנוקב, ואת שאינו מנוקב כלל אוכלים.

שא

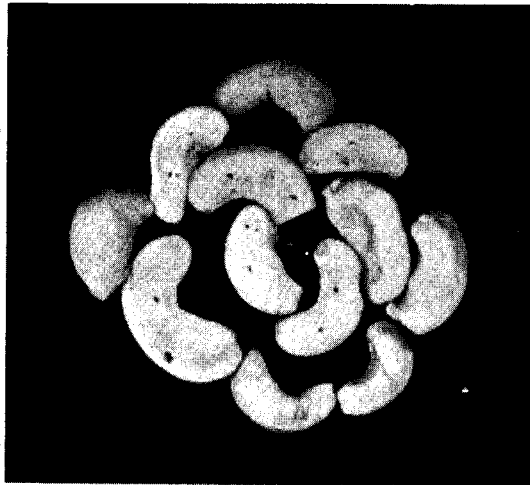
נפש ישעי'

RASPBERRIES, מאלינעס

ידוע שהם מחזקים הרבה בתולעים. עד שכמעט א"א לברקם. וכתב שם בח"א שמעודו לא אכל אותם וכן ראוי לכל ידא שמים. ועי' דרכי תשובה שם סק"לט שאנו מקילין לשתות המאלינעסירופ. אף על פי שידוע שהם מלאים תולעים בשעת החימוץ קודם הבישול. וסומכין על הסינוך. הוא משום שאנו רואים שאין התולעים קטנים כל כך שיעברו דרך המסננת. (ועל המאלינעס עצמן מברך בורא פרי העץ. עי' שו"ת מהרש"ם ח"א סי' קצ"ו.)

CASHEW-NUT

קשו-נוס

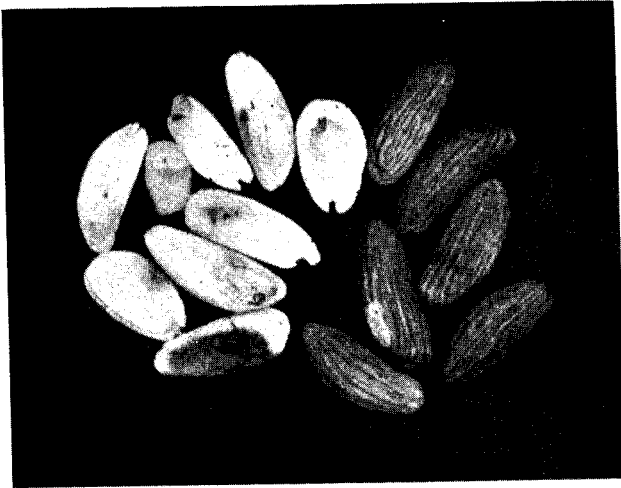

אילן הקשו יגיע ער גובה של עשרים אמה. עליו ירוקים אפילו בחורף. וסופי ענפיו טעונים אשכולי פרחים. המשתנים לפירות מלאי צבעים בהירים. ירועים בשם תפוחי-הקשו. בראש התפוח גרל האגוז ותוכו הוא הגרעין הנאכל. פרי העץ הזה עלול מאר להתליע ולהמלא חיפושים אם חובשים ושולחים אותם מעבר לים (מבראזיליען) בלי זהירות ושמירה הצריכה לו.

האגוז הזה כלומר הגרעין הנ"ל מתפרר לשני חצאין. ויען כי אין ניכר שום רושם מבחוץ. רבים נכשלים ואוכלים אותם כשהם שלמים בלי פירור ובריקה.

ואפילו הפרודים שיש עליהם כמו נקודות קטנות אין מדקדקין ואין מקפידין על זה, שסוברין שהן מקליפה הרכה מהאגוז, יש להזהירם שלא יאכלם עד שיפרידו אותם ויבדקם אם הם נקיים לגמרי, ואם ימצאו עליהם שום נקודה יסירו אותה, כי הנקודות השחורות בדקתי בזכוכית המגדלת וראיתי שהם בריות תולעים ויתושים, וקשה להכירם בראית העין, והעצה לזה שיפרידם וישימם בתנור בחום גדול, ולא כשהם שלמים, שאז לא יפעל עליהם חום חיותר גדול, ויעמדו שם עד שמראיתן של הגרעונים יהיה קלוי שחרחר "ברוין" והנראין כנקודות יפלו וישרפו או יפלו ע"י ניפוח פל, וכשהם לחים משה להסירם.

שקדים, מאנדלען

לאחר שהוטר מהן הקליפה הקשה, אוכלים אותם בלי שום בדיקה, כי ק... להכיר אם הם מנוקבים או מרוקבים ממילבען, ודרכי לאכלם רק לאחר שהוסר מהם גם הקליפה הרכה על ידי מים רותחים (אחר כך נותנים אותם לתנור לייבשם) ואז איגלאי בהתייהו, וניכרים היטב, ומצאתי תולע גדול הניכר לעינים וגם כמה מהם שהיו מרוקבים.

HAZEL NUTS האזינע ניס,

וכן אני נוהג שלא לאכול מהאגוזים הנ"ל בקליפתן הרכה אלא אחר המלילה מקליפתן, היינו אחר שהוסר מהם הקליפה הקשה, נותנים אותם בתנור חם, אחר כך מוללין אותם בידים, עד שנופל מהם הקליפה הרכה, ונראים לבנים, ואז מוצאים ביניהם מנוקבים ומרוקבים ממילבין.

WALNUTS, וועלשענע ניס

צריך לבדוק ממילבען שלא נראו בעליל רק בין הקמטים שבהם —

PEANUTS, אגוז - אדמה

האגוז הזה שונה מכל האגוזים הידועים, בדרך גידולו, שנוצר וגדל באדמה, וכשמלקטים אותו צריכים לחפור באדמה כדי להוציא. הוא ממשפחת האפונים והפולים, מין קטניות, וכמה גדולים מרבני הונגריא אסרוהו בפסח וכללוהו בגזירת קטניות, וברכתו בורא פרי האדמה, וטוב גם כן שלא לאכול אלא אחר המלילה: מקליפתו הרכה, מוחש מילבין שאינם נראים כל כך כשהן בקליפתן.

DATES תמרים

הנה הפרי חדש בסי' פ"ד סק"לר כתב וז"ל וגם אני צריך להזהיר באלו התמרים כתושים שנקרא טרימא בלשון הש"ס (עי' ברכות לח). תמרי ועבדיניהו טרימא ופרש"י כתוש קצת ואינו מרוסק) שמערבין בה תמרים מרוקבים מלאים תולעים וכמה פעמים מצאתי בהם תולעים שלמים, ומעיקר חדין אסורים, ושומר נפשו ירחק מהם ועי"ש בס"ק שלפניו שסיים „וצריך להזהיר ולדרוש ענינים אלו לעט יותר מלדרוש להם פשטיים" עכ"ל.

ואני אוסיף עליו שאפילו התמרים השלמים החבושים בקופסאות ונראים יפים מבחוץ, צריכים גם כן לבדוק היטב והוא יותר ממיעוט המצוי, היינו שביקע כל תמרה לארכו בסכין, ויחתוך עד הגרעין, ויפריד עם הסכין האוכל מהגרעין לכאן ולכאן, כי מפני רכותה תתמעך בין אצבעותיו, ואי אפשר לבדקה אלא בסכין ואז ימצא הרבה מריקום התולע באמצע התמרה בהאוכל הסמוך לגרעין, וכמה פעמים בדקתי ומצאתי כן, ולפעמים גם גוף התולע יראה, והעולם אין נוהרין בזה, והוא דבר המצוי ומחויב בבדיקה כנ"ל.

נפש ישעי'

תאנים ורמונים

בתאנים גם כן שכיח תולעים וקשה בהם הבדיקה הנכונה. ויש בזה גם כן משום סכנה ע"י שבת צ. אלא דעינבי ופה דתאיני והה דרימוני כולהו סכנתא עי"ש, וברמונים ניכר קצת על ידי השחרורית שנעשה בפנים ולפעמים ניכר השחרורית גם מבחוץ. ושם בדרך פ"ט: קליפי אגוזים, הגדילה על גבי הקליפה בעודן לחין, קליפי רמונים כדי לצבוע בהן וכו' ושמעתי שהכתם הנעשה מהשרף של רמונים אי אפשר לכבסו ולהסירו מן הבגד.

ORANGES תפוזים

שמעתי שבארץ ישראל הבית דין מכריזים ומזהירים על התולעים שנמצאו בהתפוזים, ודרשתי אחר זה, ואמרו לי כי מחצי חודש מאי והלאה נמצאו התולעים, ואף שאינם נראים לעין, אבל ניכרים הם בהמיץ הנסחט מהם, ששטים הנה והנה, ומאז מתחילים לאכול התפוזים הנקראים "וואלענציע" שהם האפילים ונקיים מתולעים, והאחרונים שונים מהראשונים בזה שקליפתן יותר דקה והם עגולים, לא כן הראשונים שהם עגולים וארוכים קצת (סגלגלים) גם השרף מצוי בהם יותר.

CHERRIES כרז

כרוב המדינות שכיח בהם תולעים, זולת במינים התמצים הנקראים כרז החמוץ, זויערע קירשען, וויינשעל, אינו שכיח בהם תולעים.

שזיפים, פלוימען

תלוי במקום גידולן, עי' חכ"א כלל ל"ח סעי' י"ג שלא בכל המדינות שכיח בהם תולעים.

PRUNES שזיפים יבשים

קשה לבדקם היטב, ועי' ערוך השלחן סי' פ"ד סעי' ס"א שכתב שכן הוא המנהג הפשוט בפלוימען יבשים לפתוח כל פלויים, ואותם שנמצאו בהם כעין גרגרים בפנים שאינם חלקים ויפים משליכין אותם שחוששין שהם ריקום התולע עי"ש, מובן כי תלוי גם כן במקום גידולן, והבאים מקאליפארניע למדינות אלו לא שכיח כל כך בהם תולעים.

נפש ישעי' אופן הבדיקה

כרם צריך אני למודעי. להזהיר בכלל בכל מיני פירות הנ"ל שאנו מצריכים לבדוקם, ראיתי כי פותחים את הפרי ורואין בה רק מצד אחד במקום הפתוח כמו בדבדבניות "קירשען" ושזיפים, והחצי פרי השני נשאר דבוק להגרעין, וסומכין על בדיקה זו, ובאמת צריך להפריד האוכל מהגרעין שיוכלו לבדוק בשני החצאין מהפרי, כי צד אחד יוכל להיות נקי בלי תולע, ובצד השני ימצא התולע או ריקום התולע, ועל כן הבדיקה אינה קלה כל כך אם אינו רוצה לטנף ידיו באדמנות הפרי, אמנם יתן אל לבו כי יותר טוב לטנף ידיו מלטנף נשמתו, וסימנך אם יאדימו כתולע כצמר יהיו... והארמומית מהידים יכולים להסיר בנקל ע"י גתרן SODA או גפרורית.

דגים

דגים שכיח תולעים בראשם צריך לנקותם, ועי' חכמת אדם אודות בדיקת הדגים "קארפען" שצריך לגרר היטב על הסנפירין והם עגולים כעדרשה ואין ניכרים כלל עי"ש. ועי' שו"ת אמרי יושר מהדורא תניינא סי' י"א, וניסיתי לבדקם, גררתי מהסנפירין כמו טיפת דם ונתתי אותה במים וראיתי שהיתה מתנועעת ושטה במים הנה והנה.

דגים מלוחים

דגים מלוחים שקורין "הערינג", החלב שבו צריך בדיקה מתולעים, וכמה פעמים מצאתי בו תולעים ארוכים ודקים שרחשו ונפלו ע"י רחיצה ושפשוף במים היטב.

כבד.

כבד של בהמות וכל שכן של כבשים שכיח בהם תולעים, וצריך לפתוח את הסימפונות שבהם לבדקם אם אין בהם תולעים שנקראו "מאטיליציע", ואינם בטלים אפילו בבישול שאחר הצליה, או בצליה לבד, כיון שמונחים לבדם ואינם מעורבים בתבשיל, ועי' בס' גילוי דעת בדעת תורה סי' מ"א סק"ג באריכות.

והנה ידעתי כי לא יצאתי עדיין ידי חובתי באזהרות התולעים, וכל שכן במה שיש ליוהר בימות הקיץ בכל דבר השכיח להתעפש ולהתהוות בו מילבין, וסמכתי על המעיין בש"ע יו"ד סי' פ"ד ובחכמת אדם ושאר אחרונים, ישמע חכם ויסיף לקח.

בהתימי לדבר מזהירות בבדיקת הירקות והפירות, לא אוכל ליתן מעצור לרוחי לומר די במה שהוריתיך והזהרתיך עד הנה, כי כל מה שכתבתי אינו סתם ליקוט מספרי הפוסקים האחרונים, ולא לגבב חומרות באתי בספרי זה, אמנם רובם ככולם עלו לי על ידי נסיונות רבים ומעשים שבאו לידי, וגם עתה בעת כתבי זאת, בהיותי במעונות הקיץ באכסנאי היותר מצוינת בדקדוקיה ובכל פרטיה בעיני כשרות, אף על פי כן יאונה להם און בבדיקה שאינה ראויה אף כי הוריתי להם את הדרך אשר ילכו בה, זו ביקור תולעים, אבל כיון שעליהם לבדוק ולהכין מדי יום ביומו לפני האורחים הרבים, ישגו ונעלם מעיני הבודק, ועל כן קורא חביבי אם מוזהר אתה מהרופאים לאכול ירק חי, לא הותר לך לאכול תולעים, ועצתי לך אמונה שגם אחרי בדיקת המדקדקים, תבדק בעצמך, ותטול כל עלה ועלה מהקערה המסודרת לפניך, ותעיין עליו נגד האור כנ"ל בטרם תשימו לפיך, ואז תנצל כמו שכתבתי לעיל השם החכמת אדם.

כתבם על לוח לבך ולמדה את בני ישראל, „שימה בפיהם”

פרק לו

להסתכל במה שאוכל

ובאשר שתחלת דברינו בעניני אכילה שיש בהם חשש איסור וצריכין בדיקה, אזכיר פה דברי החכמת אדם כלל ל"ח סעי' כ' וז"ל ראוי לאדם להסתכל במה שאוכל, ועל ידי זה ינצל מכמה תולעים, ומעיד אני עלי שכמה וכמה פעמים נצילתי על ידי זה ברוך השם, עד כאן לשונו, והבאתי דבריו במקומם בענין תולעים, ואני אוסיף על דבריו, שעל ידי זה שיסתכל במה שאוכל, לא רק בראיה בעלמא, אלא גם במתינות ובהתבוננות דהיינו כשיאחזו המאכל בידו טרם שיקרבהו לפיו יחשוב מה אני רוצה לעשות ויסתכל בהתבוננות על המאכל אם אין בו חשש איסור, ואיזה ברכה יברך עליו, ינצל מחשש איסור ומחשש ברכה שאינה ראויה לאותו מאכל — וכמו שאמרו רז"ל השמע לאונך מה שאתה מוציא מפוך (ברכות יג.) כן אני אומר ראה בעיניך מה שאתה מכניס לפיך.

דגים

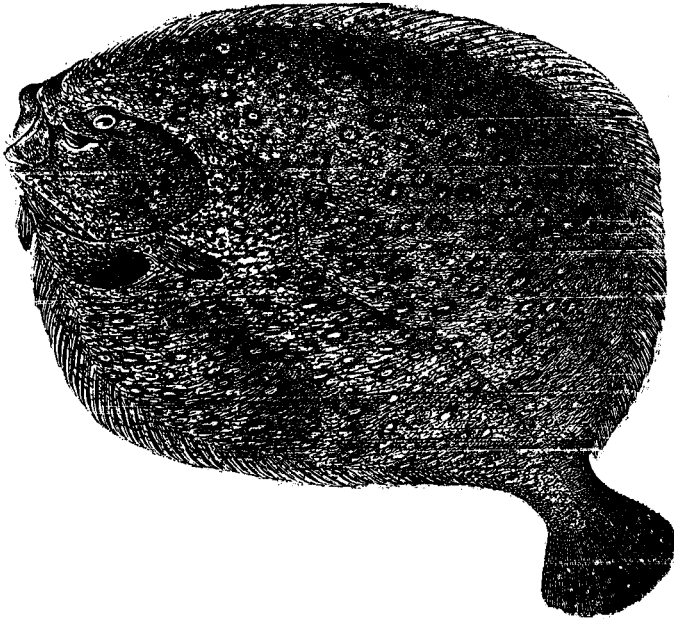
בסוף פ' שמיני כתיב להבדיל בין הטמא ובין הטהור, ופרש"י ומקורו בספרא, לא בלבד השונה אלא שתהא יודע ומכיר ובקי בהן, ופירש במזרחי לא בלבד שילמוד וידע הלכותיהם וסימניהם, שאף על פי שלמד כל תורותיהן אינו נפטר עד שיטרח להכירן אי זהו הטמא ואי זהו הטהור עכ"ל.

הנה סימני דגים מפורשים בפ' שמיני את זה תאכלו. מכל אשר במים, כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים וגו', וסנפיר הוא ששט בו וקשקשת הן הקליפות הקבועות בו על העור, ואפילו אין אנו מוצאין עליו קשקשים רק שידענו בבירור שהיו לו בעודו במים והשירן שם טרם עלותו לייבשה מותר. וכל שיש לו קשקשים יש לו סנפיר, ועל כן אין לנו סימן מובהק בדגים יותר מסימני הקשקשת הנקראים ליסקעס, שופפען, Ecailles, Schuppen, Scales, ואפילו הקשקשים דקים מאד ואינם ניכרים לעין רק אחר שכרכוהו בבגד או שנתנהו בכלי מלא מים ונמצאו שם קשקשים מותר, אבל אם אינם ניכרים לעין רק על ידי זכוכית המגדלת לא מהני (תפארת ישראל פ"ב דע"ז מ"ו) ולא מקרי קשקשים אלא אם הם נקלפים ביד או בסכין ונשאר עור הדג שלם תחתיו, אבל אם אי אפשר לקלפן מעור הדג, ואם קולפים אותם לא נשאר עור הדג שלם תחתיו לא מקרי קשקשים אלא מעור הדג הוא ודג טמא הוא, וכן אם הקשקשים תחת העור וכשקולפים העור נמצאו קשקשים תחתיו דג טמא הוא, וכל שאין ידוע לנו בבירור

סימן דקשקשים, או שאנו מסופקין אם היו לו קשקשים בהיותו במים ונשרו הוי ספק דאורייתא ואסור.

והנה הדגים שיש להם קשקשים, או שאין להם קשקשים כלל, אין מן הצורך לפורטם ולציירם, שניכרים הם ואין לטעות בהם, ועוד שרבים הם ואי אפשר לפזרם (עי' חולין ס"ג:) שבע מאות מיני דגים הם וברש"י פי' טמאום ושם נסמן על הגליון בשם פתיחה דאיכה רבתי דגים טהורים, ועיי"ש בתוס' דף ס"ו. ד"ה כל, דקים להו לחכמים מאדם הראשון או מהלכה למשה מסיני עי"ש. ואולם יש מיני דגים שדומים ממש לאותם שיש בהם קשקשים ונראים עליהם כמין קליפות קשקשים, והעולם טועים להכשירם מפני חסרון ידיעה, או שרואים בספרי העמים שחושבים אותם בין הדגים בעלי קשקשים, ואין לסמוך עליהם להקל, כי אינם הקשקשים האמיתיים שנקלפים ונשאר עוד הדג שלם תחתיהם. ואינם יודעים להבדיל בין הטמא לטהור, על כן אפרוט ואצייר פה מהם הידועים לי.

TURBOT, STEINBUTT, RHOMBUS-MAXIMUS

דג הטערבוט המצויר אין לו קשקשים וכשתעביר היד עליו תרגיש כמו עוקצי עצמות קטנים, אבל מראהו ותוארו כמו הדגים הכשרים ממין הנקרא פלעיס.

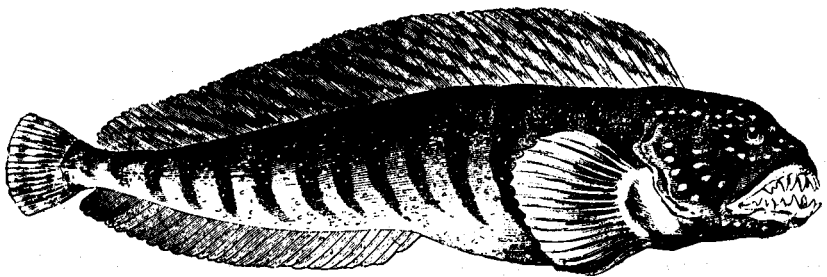
נפש ישעי'

שמו

Halibut (Flat - fish, Schollen, Plaice) דומה להרג הכשר האליבוט מצד אחד נראה שחור ומצד השני לבן.

וסימן זה נקוט בידך, תאר לך שאתה אוחזו בצד כרסו (כמו הציור כאן שכרסו לצד מטה) ראשו ממד והלאה וזנבו לצד גופך, אז תבחין אם צד השחור לימינך, ודאי תמצא בו קשקשים ודג טהור הוא. ואם צד השחור לשמאלך, טערבוט טמא הוא ואין לו קשקשים, ואם תמצא עליו קשקשת אפשר שנדבק עליו נשאר דגים טהורים שהיה מונח ביניהם. מובן כי על סימן זה לבד אין לסמוך להכשיר, כי מקורו לא נמצא בדחז"ל, אבל יועיל לך לפעמים כשתראה בחנות של איי מונחים דגים צבורים ממינים אלו, ואי אפשר להכיר מרחוק אלא בעיון רב ובבדיקה נכונה אם יש להם קשקשים, אזי כשתראה צד השחור של הדג לצד שמאל הרחק מעליה דרכך — ועי' תפארת ישראל חולין פ"ג משנה ז', דדג טמא הוא. ושמעתי ממקומות שאוכלים אותו ואיני יודע על מי סמכו להחיר, שגם בספרי העמים כתבו שאין לו קשקשים, וכתבו בזה הלשון, Scales absent but bony tubercles, KINGSLEY p. 278. BREHM p. 190. CASSELS p. 63. ובמדינות אלו שכיחי הרבה, ורבים נכשלים ואוכלים אותם אפילו המדקדים מפני חסרון ידיעה. ונודעתי והזהרתים על זה.

ROCKSALMON, STONE-BREAKER, WOLF-FISH, ANARRHICHAS-LUPUS

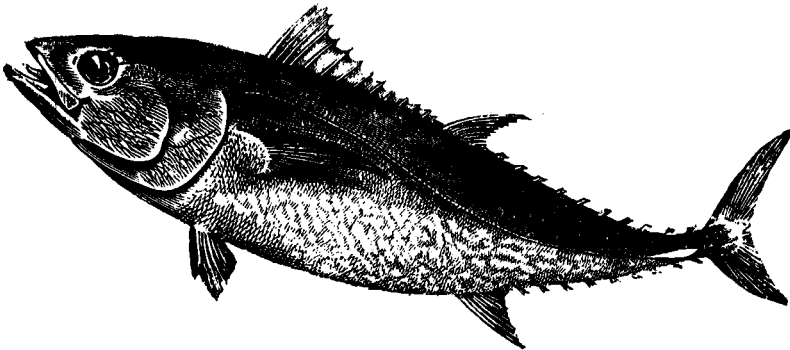

דג ראקסאמען זה אין לו קשקשים BREHM p. 134. KINGSLEY p. 258. ואף על פי שאין לטעות בו כשהוא שלם לפנינו כיון שלא נראין עליו קשקשים, אבל יש טועים ואינם יודעים להבדיל בין Salmon שהוא דג טהור לדג Rock - Salmon שהוא טמא וגם כיון שאחר שהופשט העור מעליו

והוא מחותך וכבוש או מעושן וכבוש בקופסאות אי אפשר להכירו, על כן צריכין לזהר שלא ליקח הקופסא שכתוב עליה Rock - Salmon או שמצויר עליה תמונת ציור כזה.

TUNY FISH, TUN FISCH, THYNNUS

(והוא מין MACKEREL)

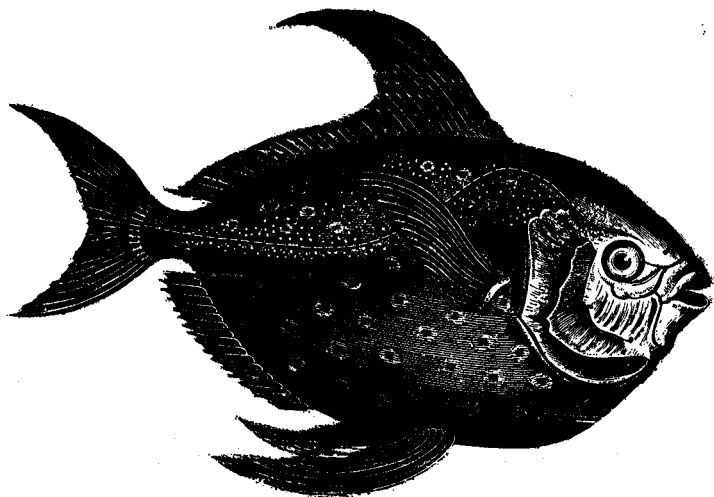
דג טוני זה טהור הוא, ויש שנמנעים מלאכלו שמסופקים בו אם יש לו קשקשים. ובאמת יש לו קשקשים אבל קטנים הם מאד, ויש ממין זה שמשירין הקשקשים בעודו במים. אבל יש להתודע על הבירור אם הוא מאותן המינים שמשירין הקשקשים. ועי' תפארת ישראל שבת פ' כ"ב מ"ב, וקוליס האיספניא אות יט' שפירש "מאקרעל, איינע ארט טהון פיש" והוא דג שעורו דק עי"ש וצ"ש"י שבת לט). קוליס האספנין דג שקורין טונינא. ועי' בשו"ת מנחם משיב סי' ל"א שראה במוזעאום, שהטהון פיש יש לו קשקשים, ובספרי העמים כתבו גם כן שיש לו קשקשים קטנים.

BREHM p. 95. glanzlose Schuppen. KINGSLEY p. 198. CASSELS p. 90. smaller scales.

שיא

נפש ישעי'

THE OPAH, G-TTESLACHS, LAMPIS LUPA

דג זה יש לו קשקשים קטנים, ולפעמים משירן במים. כן כתבו בספרי

העמים.

BREHM p. 112, Die Schuppen sind sehr klein und dünn, fallen auch sehr oft ab. KINGSLEY p. 207. Very minute scales. CASSELS p. 88. Deciduous scales.

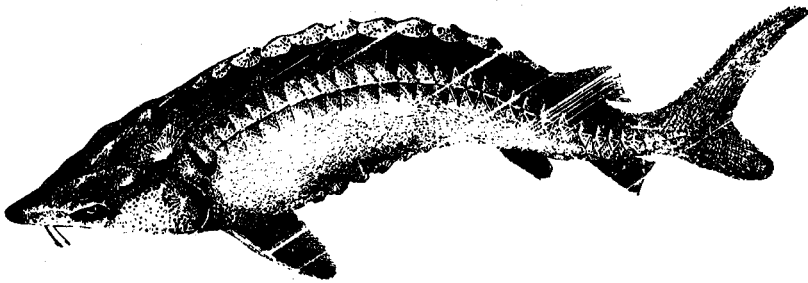
STERLET, STORL, ACIPENSER RUTHENUS.

דג זה קשקשיו אינם נקלפים אלא אם נתנוהו במים רותחים או במים
ים עם אפר. הגודע ביהודה מהדורא תנינא סי' כ"ח התירו והביא שם מספרי

הטבע שאין זה הדג שהרמב"ן ור"ת התירו והאהל מועד ושאר פוסקים אסרוהו והוא הנקרא אשטורגיאן והביא שם איך נקראו הדגים האלו בכמה לשונות.

STURGEON

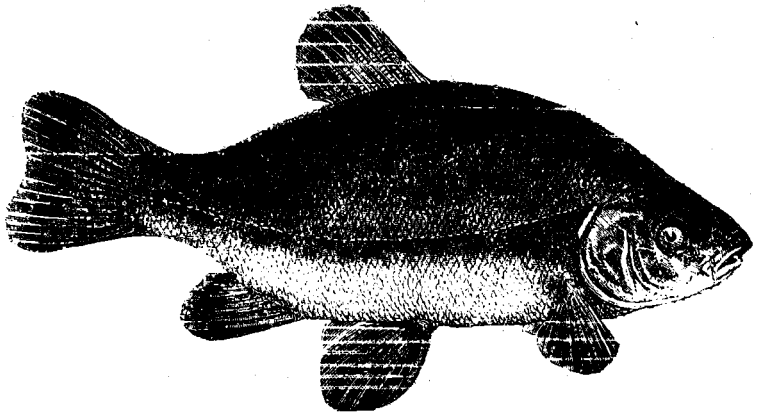
הרמב"ן ור"ת ז"ל התירו דג אשטורגיאן והאהל מועד ושאר פוסקים אסרוהו ונראה דאף שאין זהו ממש כמו השטערלעט אבל שייך הוא למין משפחה זו וכן נמצא בספרי העמים. KINGSLEY p. 98. וידוע שממינים אלו מקרבי הדגים שקורין "רויגען" Rogen, Roes, Ovaries, עושין הקאָוויאר בארץ רוסיא ועולה על שלחן מלכים, ומקרבי דג השטערלעט הוא מן המובחר. לוקחין הקרבי דגים ורוחצין אותן בחומץ, אחר כך מולחין אותן ומייבשין אותן וידוע שהקאָוויאר אסור שמחזיקים הדגים הנ"ל לטמאים, והרבה מהאחרונים השיגו על הנודע ביהודה ואסרוהו. ובכן השטערלעט והאשטורגיאן מוחזקים לדגים טמאים ואסורים.

EEL, AAL, ANGUILLA VULGARIS אצל איל

נשאל עליו בשו"ת גידולי טהרה סי' מ' שיש אוכלים אותו במדינה
 ההיא וסמכו עצמן על שראו בספרי העמים (KINGSLEY p. 101) שיש לו קשקשים
 אין לסמוך על זה. דאף אם הוא כן, שמא אין יכולין להנטל אלא על ידי קריעת
 העור, וידוע דבענין זה לא מקרי קשקשים, אלא אם נוטלים אותן ונשאר העור
 שלם תחתיו, וכן אין לסמוך על מה שכתב הנודע ביהודה דאם מניחים אותו במי
 אפר והקשקשים נקלפים שפיר דמי. וידוע שיצאו עוררין על הוראה זו ואותן
 האנשים המקילין יחשו לעצמם וקורא אני עליהם דברי התוספתא המובאה בר"ש
 סוף אהלות בואו ונלך אצל חכמים שמא התירו להם חזירים, עכ"ל. ועי"ש שמביא גם
 כן בשם הבית יוסף לאסרו.

TENCH, SCHLEIE, TINCA VULGARIS, שלאיען

הוא דג טהור המצוי, ומפני שטבעו להטמין עצמו ברפש וטיט ולחות
 הקרקע. חששו קצת לדעת הריטב"א במכות טו:) ביניתא דבי כרבא, אף שיש

לו סנפיר וקשקשת ועיקר תולדתו מן המים כיון שהוא חי וגדל בלחות תלם זמחרישה אסור, ויש נמנעים מלאכלו בחדשי תמוז ואב שהנהרות מתמעטין, רגילים אז להטמין בלחות הקרקע כן הביא בדרכי תשובה סי' פ"ג סק"ז, ובספרי העמים: תבו p. 131 CASSELS שבחדשים הקרים הוא מטמין עצמו בלחות הקרקע וברפש. אבל מעיקר הדין אין שום חשש ונדנוד איסור בו וטהור הוא.

דגים שבקופסאות

דגים קטנים מלוחים וכבושים בשמן המובאים בקופסאות ממדינות שונות, זעורם הוסר מעליהם, והם מחותכים שאי אפשר להכיר אם היו עליהם קשקשים, ם סימן ראש ושדרה (חוט השדרה, עי' בית יוסף סי' פ"ג, ועי' ע"ז לט.) לא ניכר הם, שנימוחו והוסר מהם הראש והעצמות, ואפילו אם היה ניכר בהם ראש ושדרה וסמך על זה הרמ"א ביו"ד סי' פ"ג סעי' ד' להיתירא, רוב האחרונים החמירו ופירשו 'מה שאמרו בגמ' ע"ז מ.) עד שיהיה ראש ושדרה ניכר, הכוונה שעל ידי זה יכירו את הדג בטביעת עין אם הוא ממין הדגים שיש להם קשקשים, וכן הבינו בלשון הרמב"ם ז"ל, לא כפירש"י ז"ל שזה גופא הוי סימן שראשו של דג טמא חד ואין לו חוט השדרה, ועי' פרי תואר שם שהאריך בזה, גם ידוע מספרי הטבע שגם הדגים טמאים יש להם חוט השדרה, ועל כן אין לסמוך על סימן זה כלל.

והנה הזיוף שכיח בהם כמו שאנו רואין לפעמים מביאים למכור לאקס מעושן מחותך וכבוש בשמן ממדינת האלאנד וסקאנדינאווען וכתוב על הקופסא Salmon Seelachs והוא דג טהור, ובאמת אין זה ממין הנזכר רק הוא ממין דג הנקרא Coalfish מעושן ומחותך וכבוש, מזויף, למלאות מקום הזעעלאקס, והוא דג טמא, ואין שום סימן להכיר אם הוא זעעלאקס או משאר דגים הטהורים או ממיני דגים הטמאים, ואין לאכלם עד שיתברר לו בבירור גמור שהם דגים טהורים.

אנטשאוויס

והם חתיכות ארוכות מלוחות וכבושות בשמן עשויות ממיני דגים קטנים טהורים אף שהזיוף שכיח בהם ואינם האנטשאוויס האמתיים, אבל שמעתי, וראיתי בספרי העמים שהזיוף הוא שלוקחים במקומם ממיני דגים מלוחים (הערינג) הטהורים וחותכים אותם כמו האנטשאוויס, והעולם נוהגים בם היתר, ולא נתברר לי עדיין כל צרכו.

פרק לו

שמן

שמן שאנו משתמשים בו במדינות אלו, הוא העשוי מצמחים. ומלפנים בטרם שהתפתחה מלאכת ההרכבה וההפרדה על ידי חכמת הכעמיא, לא היה החשש של תערובות וזיוף שמנים גדול כל כך, שמיד היה ניכר ונרגש בריחו וטעמו, ואולם עתה ששמן דג טמא של התנינים הגדולים הנקראים וואלפיש Whalefish Walfisch מצוי ושכיח הרבה במדינות אלו, שצדין אותם במדינות שוועדען, דענמארק ומביאים אותם הנה לבתי חרושת השמן, מוציאים את שמנו ומזקקין אותו על ידי אמצעים מלאכותיים כעמיים, עד כמעט שלא ירגישו בריחו וטעמו הפגום, והוא בזול הרבה יותר משמן צמחים, יש חשש איסור על סתם שמן, של תערובת Whale-oil ואם רוצים לסמוך על היתירא דאומן לא מרעא אומנותיה, היינו אם מבית חרושת מעשה השמן יתנו ערבה, ויבטיחו נאמנה שאין בו תערובות שומן מחיה ובהמה שכן כותבין pure of animal fat, Kein tierisches fett. ידרוש מהם שיפרטו בפירוש שאין בו תערובות שמן דג טמא ... חי ובדידי הוה עובדא, ונתודע שהיו מערבים בו שמן דג טמא שלא נתנו ערבה רק על שומן בהמה וחיה, ודג זה אינו בהמה או חיה מחית הים, יונק Mammal, Saugetier ועיין עוד מזה בענין המארגארינא.

מארגארינא, קונסט בוטער

מארגארינא היא הנקראת בספרי האחרונים קונסט בוטער (חמאה מלאכותית) שמשמשים בה למאכלי חלב או למאכלי בשר, עיקר עשייתה מאגווי הודו "קאקוסניס" Coco - nut או משאד צמחים, יש לבדוק אחריה ואין לאכלה אלא אם היא עשויה תחת השגחת רב מומחה וירא שמים, כי מארגארינא האסורה עשויה משומן נבילות וטריפות, ואפילו אם עשויה מצמחים וכתוב על המעטפה וועגעטעביל Vegetable עדיין אין אנו בטוחים שנקיה היא מתערובות איסור, ואם אינה עשויה תחת השגחה הראויה יש לחוש לתערובות שמן דג טמא הנ"ל או שעשויה בכלים שעושים המארגארינא האסורה.

וזה שנים אחדות שנקראתי לעיר הקרובה אלינו לראות את מעשה המארגארינא הכשרה העומדת תחת השגחת רב מפורסם, והיו עושים כל ימות השבוע מארגארינא אסורה ורק יצת לשבוע או לשבועים היו מגעילין את הכלים

המכונות לעשות מארגארינא כשרה, ובאתי ביום ב' בבוקר לבית הרב והלכנו יחד לבית התעשייה להשגיח על ההגעלה, וסיפר לי הרב כי התנה עמהם שכל המכונות ישבתו בשעה שעושים המארגארינא הכשרה במכונה האחת, מפני שכל הקנים והצנורות מחוברים ופתוחים זה לזה, וכן צוה עליהם שינקו כל הכלים ויעמדו מעת לעת בטרם שיגעילו אותם והם עושים זאת בסוף השבוע וביום ראשון שובת בית החרושת מעבודתה, וביום ב' בבוקר מגעילים. ויהי כי באנו אל בית התעשייה והתחילו להרתיח היורה הגדולה התבוננתי בה וראיתי שאין האור מהלך תחתיה רק בקני הקיטור מכניסים הבל לתוך המים שביורה להרתיח, בינתיים התחילו המים להעלות אבעבועות גדולות והיה נראה כמו שמעלה רתיחה, והרב הראה לי באצבעו „הנך רואה איך שמבשל ומבעבע“, הוצאתי את ידי משרוילי והכנסתיה לתוך המים המבעבעים, והרב עמד נרעש ונפחד, משתומם על המראה שעשיתי כבבתיא דרב נחמן דבבשין קדרייהו בידייהו (גיטין מ"ה), ובאמת לא היו מרותחין כל עיקר, רק על ידי ההבל שבא מהקנים התחילו המים לבצבץ מהרוח שנכנס בהם ואין זה הגעלה כלל.

(וכן אירע לי בבית אפיית המצות שרצו להגעיל שם איזה כלים והיו נוהגין כן תמיד, היו מכניסין קני הקיטור לתוך יורה גדולה מים צוננים, ובשעה שהמים התחילו להעלות אבעבועות היו זורקין לתוכה הכלים להגעילם, ועכבתי על ידם זמן רב עד שאחר שהוציאו קני הקיטור מהיורה המים היו מרותחין ומעלים אבעבועות מאליהן, אז הרשיתי להכניס את הכלים וגם נתנו אבנים מלובנים לתוך היורה, עפ"י פקודתי, שלא יצטננו תיכף אחרי הוצאת קני הקיטור).

אחר כך פניתי הצדדים וראיתי כי באחת הפינות עושים מארגארינא האסורה, מובן כי הרב התרגו על העושים, ועשה מה שעשה, אבל מתחלה סמך עצמו על התנאי שהתנה עמהם ולא דקדק היטב אחריהם, וסלקתי ידי מזה, והתחקותי כי אין לסמוך על השגחת סתם רב או משגיח אפילו גדול וירא שמים, אם איננו מומחה לאותו דבר.

וזה לא כביר הגיעני מכתב מרב אחד מהרושם שהוציא מבקרו בבית חרושת לתוצרת המארגארינא עצמה, תשעים אחוזים ויותר מהפרוצס שם נעשה בצונן לגמרי, מיד לאחר שהשמנים ויתר המינים מתערבים יחד, התערובות מתקרר במצנן, ומאז עד גמירא הכל נעשה בצונן בכלים גלויים או מכונות הנטלים לפרקים, (כמעט שאיני זוכר שם שום צנורות שיש לחוש בהם לשיוור בעין של שמן איסור).

לעומת זה לענ"ד נקודת הכובד היא בהחומר, זאת אומרת בהשמנים השונים שמהם נוצרה המארגארינא, אמנם כמובן כולם של צמחים הם, אבל רובם

נפש ישעי'

שיז

ככולם עוברים פרוצס של זיקוק (Refining) בבתי זיקוק, והפרוצס הוא על ידי חום גדול מאד הרבה יותר מדתיחה, גם כשמבטיחים שהשמנים הללו מזדקקים במכונות וכלים מיוחדים רק לזיקוק שמן צמחים, אין ערבה שלפעמים ובשעת הדחק הם מזקקים בהם שמן וואלפיש Whale oil שהוא גם כן תערובות האיסור היחידי שבמארגארינא האסורה. השגחה בענין זה הוא מן הנמנע לגמרי, בפרט בתנאי ההספקה הנוכחיים, כי היה צריך להשגיה על כל זיקוק השמנים שבמדינה. באמת זה מטיל חשש על כל מין שמן של צמחים שהוא כמעט בלי יוצא מן הכלל, ואם לא ניקח בחשבון צדדי ההיתר ודעות המקילין כמו אמנקיותא קפדי, סתמן אינם בני יומן, אומן לא מרע אומנתי, שעת הדחק כדיעבד דמי, ולצרף גם בן את הסברא ששמן תנינים הנ"ל הוא נותן טעם לפגם בכל שמן אחר, וגם לאחר הזיקוק הגמור עדיין פוגם קצת שאר שמנים, וכידוע שהמרגארינא האסורה גם המשובחת ביותר היא גרועה וזולה מהכשרה; כמעט לא מצינו ידינו ורגלינו בהיתר שום שמן צמחים עכ"ל הרב במכתבו אלי.

וכדברי הרב הנ"ל שמעתי בשם איש נאמן סרטור למכירת שמנים שיש לו מהלכים בבתי חרושת הגדולים, כי רובם ככולם יזקקו לעת הצורך גם שמן דג טמא הנ"ל, ועצתו כי בעל נפש יחוש לעצמו ויהדד אחר שמן הבא ממדינות אלו שאינו מצוי שם שמן דג טמא הנ"ל.

והנה אם לא היה החשש בהשמן עצמו רק משום פליטת כלים ובליעת איסור בודאי כיון שנתפשט היתרה ומשתמשים בה בכל בתי ישראל, ואי אפשר למנעם מזה, ורוב הצבור או כולו אינן יכולין לעמוד בלתי, על כרחנו למשכונני נפשין לחפש אחר צדדי ההיתר, וגם ליקח בחשבון שהמארגארינא הכשרה הראשונה נחשבת להגעלה ובטלה בשאר המארגארינא הכשרה, ואמנם מה שכתב הרב הנ"ל, "כמובן כולם של צמחים", לבי נוקפי על זה, ושמעתי מסוחר שמחין למדינתנו שבעל בית החרושת הראה לו שמן קפוי ולבן מדג טמא הנ"ל ולא היה אפשר להבדיל ולהכיר לא במראה ולא בריח בין של צמחים לשל דג טמא ודומה ממש להשומן שמשתמשים לבשול הנקרא "קוקינגפאט" ואפשר דנבדל בטעמא אפילו אחר הזיקוק.

גם כפי שראיתי או בכיקורי את בית חרושת המארגארינא, שהיו מונחים על עגלות קטנות כמה תיבות של מארגארינא אסורה שעשויה בתבניתה כמו הכשרה, ועלול מאד להתחלף אפילו בלי כוונת המחליף שנחשדהו שהחליף בכיון, מפני שכשרה מחירה יותר מהאסורה, כי אי אפשר להכירה רק אחר שנתעטפה בהנייר שכתוב עליו "מארגארינא כשרה" (גם קולא זו הקלו בה במדינות אלו.

שמסתפקין רק בהמעטפה שאפשר בנקל להסירה ולהניחה על האסורה, שעפ"י הדין היינו צריכין לשתי חותמות כמבואר בגמ' ובש"ע יו"ד סי' קי"ח סעי' א'. וזכורני כי בארץ אשכנז היה החותם שקוע בדפוס והאותיות "כשר" היו בולטות מהמארגארינא עצמה, כמו שאנו רואין עתה בהגבינה ההולנדית שהאותיות כשר בולטות מהגבינה עצמה, ודבר זה בנקל לתקן) וצריך להשגיח בעינא פקחא שלא תתעלם מן העין.—

מכל הנ"ל נראה שמדי ספיקא לא נפקא, וע"כ קובלני עליכם נדיבי עמנו, למה תעמדו מרחוק, מדוע לא תשמעו לקול הרבנים שיחי' המבקשים מכם לייסד בית חרושת כשר לתעשיית השמן והמארגארינא, ולהוציא עצמנו מספיקות וחששות, ולגבב קולות באיסורי דאורייתא, הלא בזה תזכו את הרבים ותשגו ותעשו חיל, ומתן שכרה בצדה!

TOFFEES

סוכריות

נעשים על פי רוב משומן קאקא Cocoa - Butter אבל מפני ששמן דג טמא הנ"ל הוא בזול הרבה מהקאקא-בוטער, משתמשים הרבה בתיתעשיה בשמן טמא. על כן יש להתחקות היטב ממה נעשו, ובכלל בכל דבר שמערבין בו איזה שמנונית יש להעמיד הדבר על בוריה אם אינם מערבין חלב Lard או שאר שמנונית של איסור.

ICE - CREAM

איין - קרים

מאכל מקפה (גליד) רגילים ליתן בסעודות גדולות לקנוח סעודה, גם אחר מאכלי בשר. וידוע שעשויה מחלב ומשומן וזשעלאטין, ויש שעושין אותה ממארגארינא כשרה בלי חלב. וצריך לדעת איך נעשתה, ובימות הקיץ מוכרים אותו הרבה בבתי משתאות, וגם מחזירים בעגלות קטנות ברחובות ובשווקים, ובכל פינות שאתה פונה, אי אתה פונה לקנות מהם עד שתדע שלא נעשה ממארגארינא האסורה או בכלים שעושין האיזקרים האסור.

CAKES. CONFECTIONERY מעשה אופה

מעשה אופה וכל מיני ריקיין הנקחין מן הפלטר אסורים מעיקר הדין, לפי שנותנים בהעיסה שומן אסור חלב וחלב. ואפילו במעשה אופה שנמכרים בזול שאין נותנים בתוך העיסה איזה שמנונית, מושחין את המחבת או הטסין שאופין עליהם, בשמנונית אסור. ועל כן אין לקנות אפילו מאופה ישראל אם אינו נאמן ומוחזק בכשרות. ועובדא ידענא מאופה ישראל שבקש מהטבח שעמד תחת השגחתי שימכור לו עשרים ליטרא שומן הלב שקורין Suet, ששומן הלב טוב לאפיה ואינו מעכב העיסה מלעלות ולהיות ספוגית, ומעשה אופה שלו הי' מוכר סתם לאכול עם חלב גם כן. וכן מצאו אצל אופה חלות לשבת שהי' מערב בהם אבק-חלב Milk Powder חוץ מזה שהאבק חלב לא נעשה בהכשר — היו אוכלים החלות עם בשר.

ALBUMEN, EIWEISS, חלבון ביצה

חלבון ביצה הוא אחד מהדברים היותר נחוצים להאופים, ומשתמשים בו לכל מיני ריקיין ומעשה אופה, שעל ידו העיסה נעשה ספוגית. מפרידים החלבונים מהחלמונים, וטרפים בקערה או במכונה העשויה לכך ומכה במגיס עד שמעלה קצף (שיום) Foam ואחר כך מערב לתוכו הקמח והחלמונים והסוכר, וכך היה דרכם מעולם.

ובעת האחרונה מפני יוקר וחוסר הביצים התחילו להשתמש בחלבון-מלאכותי, העשוי עפ"י רוב מחלב ותמצית מיני צמחים — החומר הזה נעשה בבתי חרושת שבמדינה, אבל יותר הרבה מכניסים ממדינות אחרת, וזה לא כביר התחילו להכניס חלבון-מלאכותי ממדינת דענמארק והוא הנקרא Blood Plasma.

BLOOD PLASMA דם בהמה

הביי"ד בלונדון הזהירו שלא לקנות מעשה אופה עד שיתודעו על הבירור שאין מערבין בו דם בהמה והוא החלבון מלאכותי, וליזהר מזה כמו משאר תערובות אסור. וכן ראיתי שהוועגטאריער (נזירי בשר ודבר מן החי) הזהירו על זה, וכתבו שכפי הנראה יחדלו בקרוב להשתמש בו כל עיקר, כי הכניסה ממין זה פוחת והולך, ובשנה האחרונה לא הכניסו למדינה יותר משני אלפים קילוגרם. לעומת שאר מיני חלבון מלאכותי שמכניסים כמה מאות אלפים קילוגרם חוץ מהנעשים הרבה במדינה.

BISCUIT. ZWIEBACK ביסקיט

ביסקיטס הנאפים בבתי חרושת ואפילו הרקיקים הפשוטים העשויים רק מקמח ומים Water - Biscuit בלי תערובות שומן איסור, אין ליקח מן הנכרי מפני שמושחים הטסים שאופים עליהם בשומן איסור, או בחלב. וכל שכן שאר ריקיין שנותנים בהן שמנונית כנוצר.

והשגחה יתירה נחוצה בהרקיקים שאופים בבתי חרושת הגדולים שעובדים שם פועלים למאות ולא לפים, ואופים שם תמיד ריקיקים האסורים ואך יום או יומים בחודש אופים שם ריקיקים כשרים תחת השגחה, ומאד צריכים לזהר שלא יבא לידי תערובות איסור, ושהיו כל הכלים המיוחדים לאפיית ריקיקים הכשרים מסוגרים ומחותמים בחותמו של המשגיח, ואין להקל להשתמש בכליהם על ידי הכשר, כי הטסין שאופים עליהם תמיד בליעתן מרובה ונבלע ע"י האור ואינה יוצאת על ידי הגעלה, וללבנן כראוי אין מניחים שלא יתקלקלו, והמשתמש רק בסריקי ביתות ולא באחד מן הסריקיין, ואופה בביתו, מובטח ומשומר הוא מכל שמץ איסור.

עתה נודעתי שגם בהרקיקים הפשוטים הנ"ל נותנים 16% שומן.

SWEETENED FATS שומן מתוק

משתמשים בו האופים. מובא ממדינת שוועדין, דענמארק, ומשאר מדינות שמצוי שם דג טמא וואלפיש הנ"ל בול. החשש גדול מתערובתו. ואם מביאין ממדינות אחרות ששמן צמחים שכיח ביותר ובזול אפשר דיש לתלות להקל, על כל פנים צריך להתחקות על זה.

BAKER'S CONFECTIONERY

האופים משתמשים בוה למעשה אופה המחופה והמיופה שקורין Fancy Cakes ועפ"י רוב נעשה מחלב או משאר שומן איסור, שטוב ונקל להעיסה שתתפח ותעלה מאשר העשוי בשומן קאקא, ועל כן אין ליתן אמון במ שאומרים כי נעשה משומן היתר עד שיתברר היטב.

(ע"כ מס' שמושה של תורה להגאון
המפורסם מוה"ר ר' דוד פעלדמאן זצ"ל)

פרק לח

בעניני חלה

א

עיסה שנלושה במי פירות אפי' בלא שום מים, חייבת כחלה (סימן שכ"ט). והרא"ש פומר משום שאין חיוב חלה אלא בלחם, דכתיב באכלכם מלחם הארץ, לפיכך הסופגנין העשוויין כספוג רכיכים רכים והדובשנים פטורים מן החלה (עי' טור שם). ועיין ש"ך שם סק"ט דיש להפריש בלא ברכה, או אם יש לו עיסה שלא הורמה חלתה ניח עיסה זו שנלושה במי פירות אצל עיסה שלא הורמה חלתה ויפריש חלה מעיסה שלא הורמה חלתה גם על זו שנלושה במי פירות.

ועיין פתחי תשובה שם סק"ב בשם תשובת פנים מאירות, דלעקיך הנעשה מדבש אם עיסתו עבה, חייב כחלה בכרכה. ואם עיסתו רכה, פטור. ובנילוש בצוקער יפריש בלא ברכה, וכ"כ בתשובת בית אפרים חלק א"ח סימן י"א י"ב. ושלא כדין נהגו העולם שנוטלים חלה מן לעקיך בלא ברכה, ע"ש.

ועיין קיצור ש"ע סימן ל"ה בלחם הפנים שם שכתב בשם גאון אחד וז"ל מחמת שכמה מפשרמי עם אינם יודעים דין זה שצריך להפריש חלה מלעקי"ך, לכן כל ירא שמים שנותנים לו לעקי"ך בסעודה וכיוצא בו, יפריש מעט בלא ברכה לשם חלה וישרפנו אח"כ. אמנם בשבת אסור להפריש חלה, וע"כ בשבת לא יאכל עד שידע בודאי שהפרישו חלה. ומיהו אם יודע שיצטרך לילך למחר למקום שיתנו לו לעקי"ך, יוכל להתנות מע"ש, ואז יוכל להפריש גם בשבת, ע"כ. וכתב ע"ז דבשבת לא יפריש אפילו באופן זה, דהרי יהי' בו ג"כ חשש איסור מלמול מוקצה לדידן דשורפין החלה כי בודאי יוליכנה לביתו אח"כ, ע"כ נכון להזהיר הבעל סעודה על זה קודם שבת שיפריש חלה כדין.

יש לזוהר מללוש במי פירות שאינם משבעה משקים, אלא יערב עמהם אחד משבעה משקים, והם יין, דבש, שמן, חלב, מל, דם, מים

וכן כתב בד"ח הדובשנין שכלילתן עבת כגון לעקי"ך חייב כחלה לכ"ע, לכן כשעושין לעקי"ך שיעור חלה צריך להפריש חלה. וכן

במקום שהמנהג כשעושיין חתונה או ברית מילה שולחין לו אוהביו כ"א לעקי"ך, וכ"א אין מפריש חלה ממנו בכיתו מפני שהוא פחות מכשיעור, אח"כ כשנצטרפו יחד בכלי אצל מי שנשתלחו לו, חייבים בחלה וצריך להפריש מהן חלה והיינו לכצוע מכ"א מעט בלא ברכה. והטעם כי שמא נמל א' בכיתו כהצטרפו עם שאר עיסה שלו ויהי' מהפטור על החיוב כשיבוא בידו זה, לכן יבצע מכ"א מעט, ע"ש. (ועיין בהערה לסעיף תצ"ו בד"ה ועיין).

ב

העושה עיסה עבה על דעת לבשלה לעשות ממנה לאקשי"ן (אטריות) או קרעפלי"ך או על דעת למגנה במחכת בשמן ויש בה שיעור חלה, יפריש חלה בלא ברכה. ואם הי' בדעתו בשעת לישה לאפות מעט ממנה אפילו פחות משיעור חלה, מפריש חלה כעודה בצק בכרכה (ד"ח, ועיין סימן שכ"ט וש"ך שם סק"ד). ובענין חלה שנפלה כתבשיל רותח אם יש להתיר התבשיל, עי' ט"ז ס"ם שכ"ג ובפרמ"ג שפ"ד סי' צ"ב סק"י.

עיסה שנלושה בערב יו"ט אסור להפריש ממנה חלה ביו"ט, מפני שמתקנה בכך, וזה היה יכול לעשותו מאתמול, אלא אוכל ומשייר קצת ולמחר מפריש מן המשוויר חלה. אבל אסור לשייר רק כדי חלה לחוד, משום דגבי חלה כתיב ראשית, לכן בעינן שיהיו שירים ניכרים, דהיינו לאחר שהפריש חלה ישארו שירים (עיין לבוש סי' תקי"ו ומ"א שם סק"ט ומחצית השקל שם).

ג

שכב להפריש חלה מן המצות בערב פסח, אם אין בכל עיסה שיעור בפני עצמה ולא נתחייבו בחלה רק ע"י צירוף סל, אוכל והולך ואח"כ מפריש מהנשאר בסל על מה שכבר אכל (דגול מרכבה על הפר"ח סי' הנזכר, ועיין מקור חיים שם סק"א ויד אפרים סי' תקי"ו בד"ה במ"א סק"ח).

וכן כתב בספר יוסף דעת סי' שכ"ה דכל שנצטרפו בסל יוכל לאכול ואח"כ מפריש אחד על הכל. ואם לקח חלות מהמצות בערב

נפש ישע'י

שכנ

פסח ומהקמה של המצות לא לקח, אמנם בשניהם היה צירוף של קודם הפסח, כתב שם כיון שכבר הופרש חלה מהמצות ויש ספק על הקמה אם אולי הוא בא מאותה שכבר הופרשה חלה מהמצות, הוה כמו מדומע, ויוכל להפריש אף ביו"ט, ע"ש.

(שם סעיף י'). וכתב הש"ך שם סק"י אע"ג דפסק המחבר בסמוך דחייבת בחלה, מ"מ לא ידענו מה יעשה בחלתה, כיון דלא הוזכרה לקבל טומאה, ואסור לשרוף חלה מהורה, ולאכלה ג"כ א"א, כיון שהיא מהורה, ואנו רובינו טמאים, ויצטרך ליתנה לכהן קטן, הלכך לכתחלה אסור ללוש רק כשיערב בהן אחד משבעה משקין כדי שיוכל לשרפה.

(טעמי המנהגים עמוד קמז)

הוספות והשמטות

עמוד ד' שורה בראתו :

ע"י בקיצור דרכי תשובה סי' ס' אות ה' בשם זכחי שלמים ומסיים וע"כ בזמן שישמע איזו חולי בני מעיים בעולם יזהרו השוחטים לבדוק כל אברי הבהמה ולמצוה רבה יחשב להם.
ועמ"ש עוד באות ט"ז, בשם הגנזי חיים שצריך השוחט והמורה להיות עיניהם פקוחות כזה דאם רואים שינוי מראה ואדמימות בבני מעיים או בשאר אברים שיש לתלות שזה מחמת שאכלה סם המות יש להטריף.

עמוד ה' שורה הפתאים :

וע"י סנהדרין כ"א ב, ומורה נבוכים חלק שלישי פרק כו.

עמוד ח' שורה נעשה :

אם יש שרץ בידו של אדם, אפילו טובל בכל מימי העולם אינו מהור לעולם עד שישליך את השרץ מידו (איכ"ר ג' ל"ג).

ע' י' שורה ויכלין :

איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי ר' שמעיה אומר וכי לא היה יהודי בשושן הבירה אלא מרדכי בלבד והא כתיב (שם ט) והיהודים אשר בשושן אלא לפי שהיה יהודי צדיק וכן אבות ומזרע המלוכה והיה עוסק בתורה כל ימיו (א) ובפיו לא היה נכנס מאכל אסור לפיכך נקרא איש יהודי ושמו מרדכי לפי שהיתה תפלתו נכנסת לפני הקב"ה כמר דכי בן יאיר שהיה מאיר פנים בהלכה בן שמעי שיצא לקלל את דוד בן קיש שהקיש על דלתי רחמים ונפתחו לו. ר' שמעון אומר בא וראה חכמתו של מרדכי שהיה יודע בשבעים לשון

(א) ובביאור הרד"ל אות ו' : ובפיו לא היה נכנס מאכל אסור. בסעודתו של אחשורוש, וכן הוא להדיא במאמר זה בילקוט אסתר סוף רמז תתנ"ב, ולכן נקרא יהודי וכמ"ש במגלה (יג ע"א) שהאכילה מאכל יהודי וכו'.

והיה שמו מרדכי בלשון (ב) והיה יושב בשער המלך לראות שלא תטמא אסתר ונערותיה בכל מאכל אסור וכו'.

(פדר"א פרק נ)

ע' י"א שורה האסורים :

רֵאִיתִי מובא בשם הרבי ר' מנדל מרימינוב זצ"ל, שמאכלים אסורים מטמטמים את הלב ואת המוח, עד שהאדם כבר אינו מסוגל לדעת עד כמה הוא מרוחק מן הקדושה. ופעם אמר לתלמידיו שכל דיבור ודיבור הוא קומה שלימה ומי שאוכל דברים האסורים הוא מדבר דברים בטלים, כי הדיבור הוא חלק מן הנפש (כמו שתרגם יונתן „ויהי האדם לנפש חיה" (בראשית ב, ז) לרוח ממללא). ועל ידי אכילת מאכלים כשרים מקבל האדם חיות דקדושה (ס"י).

ע' ט"ז שורה הזה :

אִיסוֹר בשר בחלב לדעתי יש בו ריח ע"ז, כי כך עשו בעבודותיהם בחגיגתם, לכן סמוך ל' שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך לא תבשל גדי בחלב אמו (מורה נבוכים ח"ג פ' מ"ח).

(ב) שם באות יב: והיה יושב בשער המלך לראות שלא תחטא כו' במאכל אסור. דרש סמיכות ומאמר מרדכי אסתר עושה כאשר היתה באמנה אתו ומרדכי יושב בשער המלך, לומר שזה היה טעם ישיבתו שיראה שתקיים המצות כאשר היתה באמנה לה' כשהיתה אתו (ובתחלה כשנלקחה ולא היה ידוע עדיין אם יבחר בה המלך, היה די לו במה שהיה מתהלך בכל יום לפני חצר בית הנשים לדעת שלום אסתר שהוא ג"כ שלומה במעשים טובים, אבל לאחר שנשאת לו, הוצרך לישוב שם בקביעות לראות כו', וז"ש בימים ההם ומרדכי יושב כו') ובזכות זה שנשמרו ע"י אסתר ונערותיה ממאכל אסור, נתגלגל אתחלתא דגאולה שע"י מעשה בגתן ותרש (כמ"ש במגילה יג, ע"ב) אחר הדברים האלה אחר שברא הקב"ה רפואה למכה ע"ש בפ"י רש"י).

(ג) שם באות יג: אסתר ונערותיה. כמ"ש וישנה ואת נערותיה לטוב וגו' ודרשו במגלה (שם ע"א) שהאכילה (וכן נערותיה) מאכל יהודי.

ע' ט"ז שורה שיפרד :

ועי' בספר תפילה למשה מזמור ס"ח פסוק ז'.

ע' י"ח שורה לרמו :

ידוע שישראל הם בחינת לב העולם וגם השכל נתון בלב האדם. לכן הזהירנו הקב"ה לשמור עצמו ממאכלות אסורות שהוא מזיק להשכל הנתון בלב האדם. כמו שמובא בספר כנף רעננים דף קכ"א. אמנם אחר שאמרו ישראל על הר סיני אשר זה המאמר הוא להעולם והבורא נתן להם הגבלה מיוחדת בענין אכילתם והכמת הבורא עולם היודע ומבין אשר יאכלו ואשר לא יאכלו והדבר אשר הוא עכור ומחשיך מאור השכל ומשקץ ומטמטם את הנפש אשר להם כמו שאמר הכתוב אל תטמאו בכל אלה ונטמתם בם ואמרו חכז"ל אל תקרא ונטמתם אלא ונטמטם וכו' וזה הטעם בכל מאכלות אסורות ואף אם הם בריאים להגוף רק הם מזיקים לאור השכל מנע מהם וכמובא בזה"ק פ' פנחס שאל חד חכים גוי את ר' אלעזר האתיב אמריתון דלא אכלותהון נבילה וטריפה בגין תהוין בכריאתא. ואנן אכלינן מה דבעין ואנן בריאין יתיר מנכון וכו'. והשיב לחבריא ישראל בגו עממין כליבא גוי שייפא לבא נטל כרורא דמיכלא וגו'. הרי מבוואר שעיקר הנזק מאכלות אסורות שאמרה תורה במה שמזיקין להשכל הנתון בלב וישראל הם בחינת לב העולם לזה לא יאכלו מכל אשר יאכל לכל גוי וכו' עיי"ש. ובספר מלבוש לשבת מביא פ' שמיני, אל תשקצו וכו' ונטמתם בם וכו' בגמרא יומא תנא דבי ר' ישמעאל עבירה מטמטמת לבו של האדם, שנאמר ונטמתם בם אל תקרא ונטמתם אלא ונטמטם. נראה כי הכתוב חושב זו למעלה מזו כי משקץ נפשו ואח"כ נטמא ואח"כ מטמטם את לבו ר"ל כי צריך האדם להיות תמיד בלב נשבר לפני ה' ועי"ז מטהר נפשו ורוחו ונשמתו ואם ח"ו אוכל דברים ממאים אינו יכול לטהר נפשו, אמנם כאשר נזהר אזי בנקל יטהר נפשו.

ע' כ' שורה בש"ס :

בספה"ק בעל שם טוב עה"ת פ' האיזינו עה"פ אני אמית ואחיה וגו', ורבותינו ז"ל אמרו (פסחים דס"ח ע"א) מכאן תשובה לאומרים אין תחיית המתים מן התורה, שמעתי ממורי דיש בכתבי שו"ת של

הרמב"ם וכו'. ובמקור מים חיים אות ג', וז"ל ועי' בהיכל הברכה פ' בראשית דל"ב ע"ג וז"ל וכן השיב הרמב"ם לאותן שרצו להביא ראיות לכפור חלילה בתחיית המתים, אמר איני רוצה להשיב לכם, אלא בידוע שהנשמה שלכם אינו מורע ישראל אלא מסטרא אחרא, כי נשמות ישראל הנלקחין ממקור האמת מתדבקין ומתקשרין לאמת בלי ראיות עכ"ל. (ועיין לעיל בהקדמה).

ע' ל"א שורה עצמו :

ו**ברמב"ם** בהלכות מ"א פי"ו הלכה ל"ב, וז"ל : וכל הנוהר ממאכלות אלה מביא קדושה וטהרה יתירה לנפשו וממרק נפשו לשם הקב"ה שנאמר והתקדשתם והייתם קדושים וכו'. וכן מביא בספר שפת אמת ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טריפה לא תאכלו, כלומר התקדשו אתכם שתהיו אנשי קודש ואז ובשר בשדה טריפה לא תאכלו, ע"כ.

ע' מ"ב שורה להחמיר :

נפתלי אילה שלחה הנותן אמרי שפר

הטעם מן נפתלי טפחא ומרזמו כי נפתל"י נוטרקון נפש פודינו תהיה למען ישחוט ולמפרע נוטרקון ישחוט להעלות תהיה פדיון נפש כי השחוט צריך להבין בלב בינה איך לשחוט בשחיטה כשירה בסכין הגון בכשרות מעשיו מן חמשה דברים המפסידים את השחיטה בלב בינה בכשרות מעשיו להיות שחיטתו כשירה בסכין הגון כי ב' פעם נפתל"י עולה בינ"ה שחיט"ה כשיר"ה בסכין הגון והטעם טפחא כי לזה צריך עזר וימינו טפחה שמים שיהי' שחיטתו כשירה כהגון בכינה והשכל להעלות נפש בעל חי בכשרות שחיטתו או אילה הטעם מנה ומרזמו שצריך השוחט להיות זריו בבחינת אילה ובמתינות במחשבות טהורות אז זכה מצא מנה ומרגוע לנפש בעל חי להיות מנה לנפש המתגלגל במנוחה בכשרות השחיטה במחשבות טהורות כי ב' פעם נפתל"י עם איל"ה טפח"א מנ"ה יחדיו עולה מחשבו"ת נהורו"ת אז זכה להיות שלחה דרחמנא והטעם אתנחתא בשחיטתו לעשות נחת רוח ליוצרו ובוראו וזכה הנתן הטעם טפחא עולה צ"ח הנתן כה בשכל צח ומצוחצח ומה שנוטל חיוו מבעל חי בשחיטתו הכשירה זכה הנתן

תקון לנפש המתגלגל ומתקן הבעל חי בשחיטה כשירה את העוף לקדש נפש המתגלגל בכח שמקדש לכו בשחיטה כשירה כי הנתן טפח"א עולה ל"ב קדו"ש העו"ף אז אמרי שפר הטעם סוף פסוק ומרומז אשר בזמן הזה כפי נימוסיהם לעשות בכל תפוצות ישראל שעח"ט שטיבלי"ך לשחוט שם העופות ובערים הגדולים שיש שני שוחטים של עופות אין בהם חשש יחוד ובערי הקטנים אשר שוחט אחד נבחר לשחוט בכל שבוע שחיטה של עופות והוא עומד בלבדו בשעחט שטיביל לשחוט ועפ"י הרוב ילכו לשחוט העופות נקיבות וכמה פעמים ישלחו משרתי נכרית והשוחט הוא בעצמו בהשעחט שטיביל ובאה נקיבה לשחוט העופות ואין איש עמהם אלא השוחט לבדו עמה ועובר על יחוד והוא חלילה מצוה הבאה בעבירה ואם תאמר שהוא רשות הרבים ואין בו חשש יחוד זה אינו כי השעחט שטיבליך כפי נימוסיהם צריך להיות מצד העיר ולא ברשות הרבים ע"כ השוחטים עוברים בכל עת וזמן על יחוד ומי יודע לכבות בני אדם ובא ח"ו לידי הרהור והם באחד ואין איש עמו ומי ישיבינו על זה והוא עושה אז מלאכת שמים ומברך ברכת שחיטה וצריך להיות בישוב הדעת כלב תמים כמתנות וזריזות כדיני השחיטה וחלילה הוא מצוה הבאה בעבירה שעובר על יחוד בכל עת וזמן והשוחטים בעצמם אין חייבים כל כך כי הם תלוי בדעת הרב והפרנסים של העיר ובשביל זה צריך הקהל לדעת אשר יראת ד' נגע בלבם והוא ית' הנותן להם כח להרבנים ולראשי קהילה לעיין על השוחטים ולתקן זה המכשול באמרי שפר כי שפ"ר נוטרקון שוחט פרנסים רבנים לתקן את זה להיות מלאכת שו"ב בשחיטות עופות הנתן להם רשות מהרב והקהל לשחוט במלאכת שמים אמרי שפר בכרכת שחיטה בשם ומלכות ולקיים מצות שחיטה הנתן מהר סיני בדברים הקולע בשערה בישוב הדעת ובלי היסח הדעת רגע כמימרא בחלף כשר ולשמור מן חמשה דברים המפסידים את השחיטה ולבסוף הוא באחד ועובר על יחוד ויוכל לבא לידי הרהור בשוגג ע"כ צריך כולם השלשה הן השוחטים והפרנסים והרבנים לתקן את זה בכל מה דאפשר או השוחט יקח מכיתו אחד מבניו שיעמוד עמו מבוקר עד ערב, ואם אין לו בנים כזה מחויב הקהל ליתן להם איש אחד שיהי' עמהם ולא יהי' השוחט בעצמו בשעחט שטיביל אפילו רגע אחת והשוחטים אשר יראת ד' נגע בלבם יזעקו על זה כי מי יודע מה יצמח מזה כרכות הימים בדורות

כאלה אשר עינינו רואים שבכל יום ויום נתמעט חלילה קדושת אמונת תורתינו הקדושה אך אנו מצפים שזכותא דרבים יעמוד לנו כי כללות ישראל לא יעשו עולה ואני מבקש מאחינו בני ישראל בכל מקום שהם שיעשו תקנה בכל תפוצות ישראל באמרי שפר לתקן את זה שלא יהיה השוחט בעצמו בשעחט שטיביל כי אם הוא בעצמו עובר על יחוד בכל זמן ושחיטתו כמו שטובל ושרץ בידו כי ככה מצות שחיטה כתקונה יתקן העוף בקדושת שחיטה ומטהר בעל חי ויתעלה נפש המתגלגל פעמים בעוף ככה כשרות מעשה השחיטה כדינו וכדת וכהלכה ואם הוא עובר בזה המצוה על יחוד הוא חלילה מצוה הבאה בעבירה ואין לומר מחמת שהשו"ב טרוד במצות שחיטה לא בא ע"י זה להרהור מחמת טרדות שחיטתו זה אינו כי לפעמים הוא בישוב הדעת ובהרחבת הדעת ועומד לבדו בשעחט שטיביל וראה החלף שלו אשר הוא ישר וכשר בעיניו ונצמח לו גאות בלבו מזה וכזה הזמן באה נקיבה לשחוט והוא עומד בגאות לבו שהוא שוחט ובודק במדת גאות ולזה עובר על יחוד ואפשר לבא לידי הרהור כי הגאות מביאות למחשבות רעות כדאיתא בגמרא ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אחרי לבבכם זה מינות והגאות הוא כעובד עבודה זרה ואחרי עיניכם זה זנות וזו הוא אחרי לבבכם היינו האותיות שאחר לב הם אותיות ג"ם הוא ריבוי וגדלות וגאות בחלף כשר ומהיר במלאכתו ולפי דעתו אין מרגיש כי דיני שחיטה כתקונה אין ככה אנושי לקיים כתקונה אלא בלב נשבר ומכיר ערכו יעזרו לו משמים שלא יהי' שופך דם לקיים מצות שחיטה כתקונה ככה לבו נשבר ויודע שסופו ליתן דין וחשבון על כל בהמה ועל כל העוף ששחט ונוטל חיות ממנה כי שופך דם אדם דמו ישפך כי כמה פעמים מתגלגל בבהמה ועוף נפש אדם ותקון שלו ככה מצות שחיטה כתקונה בשו"ב כשר בלב נשבר וירא שמים אז זכה ואחרי עיניכם שישמור נפשו מתאוות ניאוף ולא יהי' שחיטתו לכסף מוצא אלא יודע ומכיר שדמיו של בעל חי מוצא ועתיד ליתן דין וחשבון על זה שלא יתקן את הבעל חי ככה אשר כל מגמותיו להשו"ב לכסף מוצא בהשחיטה או מהאפעדירין מהרבה עופות כי ואחרי עיניכם היינו אותיות שאחר עין אותיות כסף שלא יהי' מגמותיו של השוחט בשביל כסף אלא צריך לדעת שהוא שופך דם נפש בעל חי בלב נשבר ורוח נמוכה כל ימי חייו על זה אז זכה שישמור נפשו ולא תתורו אחרי עיניכם מתאוות ניאוף באופן שישמור נפשם שלא יעבור על יחוד כמו

עד עתה כי מתאוות ניאוף צריך אדם שמירה מעולה אפילו כמעט חד בדרא לא ינצל מהרהור אך אנו מאמינים שהקב"ה שומר נפשות חסידיו והעבר עיני מראות שוא בשמירה מעולה מהרהור עבירה אפילו הוא סגור ומסוגר ובפרט מי שעובר על יחוד אי אפשר שלא בא הרהור כמו עתה שהשוחט עומד לבדו ונקיבה עמו ועובר על יחוד וחלילה עבירה גוררת עבירה לעבור חלילה על דיני השחיטה ע"כ אני מבקש מאחינו בני ישראל הנתן להם כח והשבט המושל בידם לתקן זאת באמרי שפר שלא יהי' השוחט לבדו בשעחט שטיביל אפילו רגע חדא ומחויבים תקהל לשכור איש אחד שיעמד עם השוחט מבוקר עד ערב והטעם מן אמרי שפר סוף פסוק כי אמרי שפר כזה אין יודע אלא אין סוף ב"ה שיודע מחשבות לבינו שרצונינו באמרי שפר בעזר אין סוף שמעתה פסוק ונפסק מכשול הזאת שתלוי בדעת הרבנים והפרנסים לשמור השו"ב שלא לעבור על יחוד ואל יאמר אדם נפתלי שהדברים האלו הם תפלים ואל ישגיחו על אמרי שפר כזה חלילה כי זאת ידיעה יד ליד לא ינקה רעה והשוחט יקח בכל עת וזמן מיד אשה לידו העוף לשחוט ובפרט הוא בלבדו עמה עם הנקיבה בשעחט שטיבעל והיודע מחשבות הוא יודע עד היכן הדברים מגיעים אז אילה כי השוחט בעצמו הוא בחינת אילה כפירוש רש"י הקדוש אילה שלחה משולחת לרוץ כי השוחט לרוץ לשחוט כדי לכסף מוצא ולא לתקן דמים מוצא מבעל חי והוא חלילה משולחת מלאכי רעים ברגלים לרוץ לרעה ואין ברגלים חומא ובפרט שעובר על יחוד כי צריך להיות לחשו"ב ישוב הדעת איך יקח חיות מבעל חי ושופך דמים אף בכח מצות שחיטה כתקונה יתעלה נפש בעל חי אך בשמירה מעולה במחשבה זכה ונקיה וטהורה ולא יהי' מגמותיו לכסף מוצא בשכר שחיטה ולקבל הנוצות מהעופות אז הם אילה לרוץ בזריות ליקח חיות מבעל חי כרוצח ואין להם ישוב הדעת שהם אילה שלחה כי אילה אותיות אלהי והם שלחה דרחמנא לקיים מצות שחיטה במצות אלקי ב"ה לשחוט בשם ומלכות כדת וכהלכה בכרכת שחיטה אשר מצות שחיטה קולעת בשערה אך בעזר אלקי יעזור להשוחטים כי לא ניתן תורה למלאכי השרת ובכח שהשוחט הוא בלב נשבר ישמור נפשו שלא יהי' אילה שלחה משולחת לרוץ ומשולחת מלאכי רעים לרוץ במהירות לשפוך דם וליטול חיות מבעל חי וממהרים לרוץ לרע ולעבור על יחוד ובכח הנתן לבו על זה בלב נשבר בשפלות רוח זכה הנתן כח לעשות חיל במצות שחיטה

כתקונה ולתקן מעתה שלא יעבור על יחוד בכל מה דאפשר ולא לכסף מוצא כי חלילה הנתן יד לפושעים ובפתע פתאום נכשל חלילה בלי מתכוון בשוגג על יחוד והרהור עבירה ויד ליד לא ינקה רעה ע"כ מי שיראת ד' נגע בלבו מעתה הנתן כח הטעם טפחא בעזר וימינו טפחה שמים זכה משמים הנתן כח כיד הרבנים והפרנסים והשוחטים לעשות חיל באמרי שפר על לבות בני ישראל לתקן את זה כי שפ"ר נוטרקון שוחטים פרנסים רבנים שלא יהי' השוחט בעצמו בשעחט שמיבעל בכל ערי ישראל ופירש רש"י הקדוש הנתן אמרי שפר כתרגומו אפשר לומר כי ברוח קדשו מרומז על זה ופירש התרגום ואחסנתיה תהי מעברא פירין יהון מורן ומברכין עליהון, ומרומז ואחסנתיה של השוחטים שעחט שמיבליך תהי מעברא אפילו אחסנתיה תהי מעברא בדרך רשות הרבים שמעברא שם בכל עת כמה אנשים ואין בו שום יחוד זאת לכל אדם אבל השו"ב צריך להיות ירא שמים ברכים ולעשות לפנים משורת הדין וכפרט שהשעחט שמיבליך עפ"י רוב הם מן הצד אז תהי מעברא ועבר השוחט על יחוד ולא די כפירוש התרגום פירין יהון שאין עושין פירין במצות השחיטה יהון שצריך השו"ב לשחוט בקדושה ובטהרה ובמחשבות טהורות יהון להעלות פירין היינו נצוצים הקדושים אשר מתגלגלים בעופות ולתקן הנפש להיות פרי קודש ופרי למעלה ושורש למטה אדרבה פירין יהון מורן שלא כהלכה שעבר על יחוד וחלילה בהרהור עבירה איך תהי מעברא פירין להיות עושה פירין בשחיטתו בכשרות במצות השחיטה ומורן חלילה שלא כהלכה אך מה יעשה השו"ב כי הוא תחת עצת הקהל ובשוגג נכשל בזה, ומחוייבים הרבנים והפרנסים אשר יהון מורן בהתנהגות הקהל ואיך יתנהג השוחט באיזה מקום לשחוט בשעחט שמיבליך ואין בכח השו"ב בעצמו יהון מורן הלכה לזה להלוך בדרך הטוב לשחוט בלי מכשול יחוד ואם השו"ב הוא ירא שמים צריך למסור נפשו לקיים מצות יוצרו ובוראו כתקונה ולהפקיר על זה אפילו מגלימא דעל כתפאי ולשכור כמעט מכיסם איש להיות עמהם אך אונם רחמנא פטרי באופן שלכם דואגים על זה ומסרו נפשם בקול מר בלב נשבר להרב ולפרנסים להציל אותם מזה המכשול בכל מה דאפשר ואני מבקש מאחינו בני ישראל אשר יהון מורן שכל מורה ומורה ואשר ידין ידין וגם להפרנסים אשר יהון מורן בהתנהגות הקהל שיתקן זה שינצל השו"ב ממכשול אשר היה עד עתה שעובר על יחוד בלי מתכוון

או זכה ומברכין עליהון שתחל עליהון ברכה שיתקן אשר ומברכין עליהון אשר השוחט מברך ברכת שחיטה כשם ומלכות ועובר על יחוד ועושה מלאכת השמים במקום המינופת חלילה בהרהור ניאוף ע"כ יתקן זאת באמרי שפ"ר נוטרקון שוחטים פרנסים רכנים ויקוים בהם כפירוש התרגום ומברכין עליהון בכרכת שמים מעל ברכת אין סוף עליהון בכרכה עד בלי די בלי שום פסוק בכרכת שמים מעל ברכה בשמים ממעל בתקון הזה כי סו"ף פסו"ף עולה כשמי"ם או אמר"י שפ"ר סו"ף פסו"ק עולה ב'קו"ן ישראל"ל לכ"ל ח"י הוי"ה שעולה תקו"ן ישראל"ל לחי"ם ח"י בתקון כל בעל חי בעזר אין סוף בלי שום פסוק חי חיים.

(אמרי רצון פ' ויחי, מהה"ק ר' נחום מבורשטיין)

עמוד מ"ג שורה התלמוד :

וראה מש"כ בסה"ק שמלה חדשה סי' י"ח סעיף כ', וז"ל וראיתי במקומות החרדים לדבר ד' * ממנים שנים ומוכים השנים מן האחד ואיש את רעהו יעזורו ויזהירו ואפילו אי הוה ת"ח בזמן הזה כבודו מחול לממונים אלו ומה טוב היה בדורות אלו להתזיר הדבר ליושנה למנות א' מגדולי העיר שאליו יוכל הסכין לכדקו וכו'.

ע' מ"ו שורה כל :

מעשה נורא מהגאון הגדול רבי יוסף שאול נטענזאהן
אבד"ק לבוב והגליל זצ"ל

(פ"א) הי' ביחד באיזה מקום עם הרב אשר מוציא לאור ספר זרע קודש, תלמידו של הגאון הנ"ל והגאון זצ"ל השקיף בעד החלון ובאותו צד הבית הי' המסחר של עופות והראה לו באצבע אשר באותו צד של בית יש

(* ובמטה אשר אות ג"ו בסי' הנ"ל וז"ל תקנה זו קדומה והובאה במהרי"ק ונתחדשה בימי הבי"ל וכן בדורות האחרונים כמובא בדר"ת סימן א' ס"ק רט"ו, וכתב בס' מעשה רב שהגר"א מוילנא ז"ל אמר שמוטב לאכול מאכלי חלב בשבת מזאכול משחיטה שלא הי' אחר עומד ע"ג השוחט, וכן המנהג פה עירנו אונגוואר עכ"ל.

אשה אשר מוכרת העופות יקראו אותה תיכף ומיד, ויאמרו לה שהדב מלעמבערג קרא אותה שתבא לביתו תיכף ומיד, ולא רצתה לבוא, אבל לבסוף באת, ושאל אותה הגאון מי שחט את העופות. בקיצור, היא הודה שהיא בעצמה שוחטת את העופות. ואמד לאנשים אשר עמדו שמה שאין זה רוח הקודש דק בגמרא איתא שהחכמים היו מסופקים פעם מאיזה מין הוא הזרזיד אם הוא מין טמא או טהור. דק אחד שראוהו הולך אצל העורב אמרו לא בחינם הולך הזרזיד אצל העורב אלא מפני שהוא מינו. כמו כן בכאן דאה שהעורבים הלכו אצל העופות של האשה הנ"ל ולא עלתה בידה להבריחם, מיד הבין שהעופות הם נבילות וטריפות.

ע' מ"ח שורח עניי :

וזהו הזהרו בורידין כרבי יהודה. כי הדם הוא הנפש שבא בגלגול. וצריך השוחט לכוון להעלות הנפש שבדם. גם עיקר חסרון הפרנסה שנתמעטה כדורות הללו אין זה אלא ע"י השוחטים שאינם מהוגנים. וזה (אבות פ"ג) אם אין תורה אין קמח. תורה היא בחי' נפש כנ"ל. ע"י אין קמח. הפרנסה נתמעטת. ובשביל זה החלף נקרא מאכלת. כמ"ש (בראשית כב) ויקח את המאכלת. כי יש שוחט הגון מאכיל ומפרנס לישראל. כי השוחט הגון הוא מלביש את הנפש החי במדבר. היינו בדבור הברכה שהוא מברך. והדבור הוא בחי' שכינה. כמ"ש מלכות פה. וזה פי' (ישעיה נד) חרב לה' מלאה דם. כי השכינה נקראת חרב לה'. כמובא (בזוה"ק ובפרדס) והוא בחי' דבור. שהוא בחי' חרב פיפיות לשון פה. כמ"ש (תהלים קמט) רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות וכו'. וכשהנפש באה בתוך חרב לה'. בתוך הדבור. בכחי' מ"נ. אזי השכינה מזדוגת. ע"י המיין נוקבין שיש לה. בכחי' חזי כמה ברא קאתינא (זהוהר ויקרא דף י"ג ע"א). וזה חרב לה' מלאה דם. מנפשות העולות בה בכחי' מ"נ. וע"י הזיווג היא מקבלת פרנסה לישראל. וז"פ (איכה ה') בנפשנו נביא לחמנו מפני חרב המדבר. היינו כשהשוחט אינו הגון ואינו מעלה את הנפש. בכחי' מין נוקבין. וכשעומד עם החלף לשחוט את החי. הוא עומד כרוצח נפשות. והחלף שלו הוא חרב המדבר. ואינו חרב לה'. רק שהוא חרב המדבר ויש צער להנפש החי שצועקת בקול מר (ש"ה ה') נפשי יצאה. כשיצאה. גשמי חשבתי בשביל להכניס בדברו של הברכה. בכחי' מ"נ. וכשיצאתי בקשתיו ולא מצאתיו קראתיו ולא ענני. כי איננו שם בשעת הברכה. וחושב מחשבות פיגול ע"י זה. מצאוני השומרים הסובבים בעיר חכוני

פצעוני נשאו את רדידי מעלי. היינו שהמעלה שחיתה לנפש כשהיתה בכחי' חי. גם זה לקח ממנה. כי עכשיו אין לה מנוח לכף רגלה. אוי לו להשוחט הזה! אוי להנפש! שהרג את הנפש. ומסר אותה בכף אויביה. ואין להשכינה מ"נ להמשיך טרף לביתה. ועי"ז בנפשנו נביא לחמנו. מפני חרב המדבר ביגיעה וטרח גדולה: וז"ש חז"ל (פסחים קיא) קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף. כי ים סוף נקרע לי"ב קרעים. (פרקי דר"א פ' מב ובתקון כא) כנגד י"ב בדיקות הסכין. שעל ידיהם קשים מזונותיו של אדם וכו': וזה שאמרו חז"ל (ברכות נה) שלחן דומה למזבח כי שיעור פגימת החלף כשיעור פגימת המזבח: (חולין יז ע"ב) גם על השחיטה גימטריא תל"ז ובזעת אפיך תאכל לחם (בראשית ג) ר"ת גימטריא תל"ז (עם הד' תיבות) לרמוז חסרון הפרנסה על ידי שוחטים שאינם מהוגנים: וז"פ (תהלים קיא) טרף נתן ליראיו. כי טרף יש לו שתי משמעות. לשון טריפה. כמובא בזוהר משפטים (דף קכא ע"ב) ולשון מזון. לרמוז כשישראל שומרים את עצמם מטריפה. ונבלה עי"ז יש להם פרנסה.

(מס' לקוטי מוהר"ן דרוש ל"ז אות ו')

ע' מ"ט שורה שנים :

האזה"ח הקדוש בפ' שמיני (יא, מג) כותב על מין ארבה שאין לו סימנים והוא איסור גמור וכו': והנה מיום שנשמעו דברי כמערכ ופירשו מהם הרבים לא נגע בהם ח"ו עוד במכה זו ולא נראו עוד יותר משתים עשרה שנים, תורה ומעשים טובים כתרים בפני הפורעניות. עכ"ל"ק.

ע' נ"א שורה וז"ל :

אם במדעך ברור מאיזה שוחט שמעשיו אינם מתוקנים כ"כ, הוי זהיר מאוד מלאכול משחיטתו ואף גם זאת להזהיר לאחרים על זה, ובתחבולות תעשה דרך העברתו מלשוחט עוד, ומה מאד הוא ראוי וישר אל מלך מלכי רבנו, גאוני מדינה האיתנים מוסדי הארץ, הרודים בעם, להקהל ולעמוד על הפרצה וישטחו להם שטוח מצודות חרמים גדולים, על כל זובחי הזבח אשר בכל גבולם סביב, שבכל ימות החול לא ישתו שום משקה המשכר, מלבד שבתות ה' וי"ט, כי בעו"ה גדלה המכשלה הזאת תחת ידם במשקה המשכר, יומר לשותיו כח הרגשותיו, ולבו לא יבין בפגימת הסכין, וביחוד להטיל גודא רבא בשמתא וארור, לבל ירים איש את ידו ליקח את המאכלת לשוחט.

כי אם מי שיודע ללמוד גמרא ופוסקים, והן רבים עתה בשחיטה עוסקים, והכל שוחטים, אף אם אינו מכיר צורתא דשמעתתא ואינו יודע מאי דקאמרי רבנן, ואינו ירא שמים כלל, כי לא ע"ה חסיד, וכל הפושט ידו ליטול חרב פיפיות בכח גברא, נעשה מומחה לרבים בשחיטתו, אוי לעינים שכך רואות, ובודאי דבר זה מוטל על גדולי הדור גאוני המדינה, בכל מה שיש בידם לתקן ולהרים המכשול מדרך עם קדוש, וזכות הרבים תלוי בהם ודי בהערה זו.

ג משאלה שיש בה חלוקי דיעות בפוסקים, ובשעת הדחק והפסד מרובה הוראתו שלו בקדושה להכשיר, אם בעל נפש אתה הוי זהיר שלא תאכל משאלה זו, אך את זה תאכלו, מבשר שהורה בה זקן ואין בו דין חלוקה כלל בפוסקים, והדין מפורש בש"ע והוא פשוט כמשחל ביניתא מחלכא, אין זה נקרא שאלה כלל אף שהוצרך לשאול עליו, גם יזהר האדם מבשר בהמה שה' בה סרכא, וז"ל התיקונים תקון עשרין וחמשה (דף ע' ע"ב): ואם ספר תורה איהו חסר באתר דמלא או מלא באתר דחסר או אות חד חסיר או יתיר או חליף, ס"ת פסול, לאו איהו כדיוקנא דס"ת דלעילא, כגוונא דא אינון חמש כנפי ריאה, כגוונא דחמשה חומשי תורה, וורדא כגוונא דזה ספר דאיהו ספר ישרים, אי אוני חסיר או יתיר או חליף, איהו חסרא פסול, ומאן דעבר עלייהו כאלו עבר על אורייתא וחמשה חומשי דילה וכו', כנפי ריאה צריך דלא יהא בה סרכות, תמני סרי סרכות אינון, מאן דעבר עליי' כאלו אעבר ברית דאיהו חי עלמין, וסירכא איהו סם המות, סם דאל אחד דאיהו סמא"ל, עלה אתמר (משלי ה, ה) רגליה יורדות מות, בכל אתר דאסריך קטילת כו' עכ"ל הוזה"ק. (מס' יסוד ושורש העבודה)

ע' נ"ב שורה שמסתכל

העבר עיני מראות שוא, כתב בס' דרך פקודיך, וז"ל. וצריך האדם להתפלל שהשי"ת ישמרהו מראיית העין כמו"ש דוד הע"ה העבר עיני מראות שוא, כי ראית העין אינו ברשותו של אדם, כי בפתע פתאום יוכל לבוא נגד עיניו איזה דבר ערוה ונהנה בראי', והוא אביזרי' דניאוף, עין רואה ולב חומד וכו', ומי שמקדש א"ע ומתפלל אל ד' ישמרהו לעד כו'. והוא ימסור בידינו את האברים שאינו ברשותו של אדם, שיהיו ברשותו לבל יראו רק דבר המותר לנו לראות עפ"י התורה כו' ועיני ראו ולא זר אצל כ"ק אדומ"ר הה"ק מוהריע"ץ, וצוק"ל מלובלין שהיו העינים ברשותו, ואעפ"י שהי' מסתכל פנים בפנים לא ראה כי אם הנרצה לעבודת השי"ת עפ"י דרכי התורה כו', ותדע ידידי שרבים מהמון עם חושבים כי זהו רק ממילא דחסידי ואינם נזהרים מלהסתכל בנשים, תדע ידידי שזה איסור גמור מדאורייתא והמקילים אוי לנפשם כי גמלו להם רעה, והנה מקרא מלא הוא בתורה ולא תתורו כו' ואמרו רז"ל בגמ' מ"ט טוב מראה עינים מהלך נפש, טוב מראה עינים באשה יותר מאותה מעשה עצמה, ופירש"י טוב נגד היצהר"ע, היינו שטוב יותר בעיני היצהר"ע להחטיאו במראה עינים יותר מאותה מעשה, ראה ידידי עד

היכן הדברים מגיעים כו', ומדי דברי בזה זכור אזכרנו לטובה מה שסיפר לי החסיד הק' הרב המפורסם בקדושה כבוד מהר"ם זצלה"ה סופר סת"ם מפשעווארסקי, במעשה שאירע לו בהיותו בדרך נחהו ד', ובבואו למלון התאספו אליו רבים מאותם אשר קרבת אלקים יחפצו, ואירע שנסע דרך העיר הזאת אחד מנגידי ק"ק בראדי ובא אליו בתוך המקהלות, ואמר שאלה אחת אני שואל מאתכם, אם תשיבוני על נכון מה טוב, וא"ל הרי אתם כולכם מכת הרמאים, והוסיף לדבר עתק אין מן הצורך להאריך, ותוכן השאלה הוא: אמר לו בזה"ל היות ששבת בקהלתינו הה"ק המפורסם מוהר"ם הראשון שהי' בפשעווארסקי זצוק"ל, התאספו אליו אנשים המתחסדים והרעישו עולם ומלואו כדרכם, ובזמן סעודה שלישית אז אמרתי אלכה נא אל כת המשתגעים עם עם רבם המובהק להם ואראה בפחזותם מה מנהגם, והנה בבואי אל המקום הנועד אשר שם הי' הקיבוץ, אז אמר הרב המובהק הנ"ל הנה נואף בא אל הבית, ואני ידעתי בעצמי שלא הייתי נואף מעולם, והאריך לדבר עתק ודברי חוצפה בזה, והנה אמר לי הה"ק הנ"ל המספר לי המאורע, שהתפלל אז אל השיי"ת יראהו נפלאות לתרץ לו תירוץ גמור לפי דרכו, והיתה מונחת גמרא על השולחן, וביקש מהשי"ת שיראהו התירוץ הנכון בתוך דברי חז"ל, ופתח הגמרא והנה המאמר חז"ל הנ"ל, מ"ד טוב מראה עינים מהלך נפש, כתובה לפניו, אז שמח לב הצדיק בקרבו, והראה להנגיד הנ"ל ואמר לו הנך רואה דברי חז"ל נודמנו לי בעת הצורך לתרץ לך כי בהיותך הולך מבלי דעת וחוצפה יסגי להיותך בזה במלאכי ד' והיית הולך בתוך השוק בעיר גדולה הנ"ל, והיית משוטט בעיניך במקהלות הנשים היושבות אנה ואנה ביום המנוחה, והיית נהנה במראה עיניך, ובאת מתוך הראי' הלזו לבית מקום הצדיק, וראה ברוח קדשו קליפת הניאוף אצלך כי טוב מראה עינים כו', ואמר לי שסיפר לו סמוכות לדברינו בתוה"ק, וישאל את אנשי מקומה לאמר, היינו אנשי המקום יתב"ש "אי' הקדשה", רצה לומר היכן היא הזונה שאתה אומר שזנית, ואני ידעתי בעצמי שלא זנית מעולם, התירוץ הוא, "היא בעינים על הדרך", ר"ל איכות הזנות הוא ע"י עיניך כשהיית הולך בדרך ונהנית במראה עינים, והאריך הצדיק בזה. [ע"כ בס' דרך פקודיך לא"ז הגה"ק מוהרצ"א זצוק"ל] (שערי אורה).

ע' ס"ה, ניקור:

מעשה בר' ירמיה ששלח סל עם תאנים שלא היו מתוקנים (שלא נלקח מהם מעשר) לר' זעירא. והיה ר' ירמיה סובר ואומר וכי ר' זעירא יאכל תחילה דבר עד שיתקנו תחלה. ור' זעירא אמר וכי ר' ירמיה ישלח לי דבר שאינו מתוקן. ולא תקנו הוא. בין כך ובין כך נאכלו התאנים בעודם טבל. למחר עמד ר' זעירא עם ר' ירמיה שאל ר' זעירא לר' ירמיה התאנים ששלחת לי נתת מהם מעשר. אמר לו לא נתתי מעשר מהם כי אמר אמרתי וכי ר' זעירא יאכל פירות שאינם מתוקנים אמר לו ר' זעירא אף אני אמרתי כן

וכי ר' ירמיה ישלח לי דבר שאינו מתוקן. א"ד אבא בר זבינא בשם ר' זעירא אם היו הראשונים כמלאכים אנחנו כנגדם כבני אדם. ואם היו דורות הראשונים כבני אדם אנחנו חשובים כנגדם כמו חמורים ואעפ"כ אין אנחנו כמו חמורו של ר' פנחס בן יאיר שלא אכל דבר שאינו מתוקן כמבואר בהמעשה שאחר זה (ע' מד"ר חיי שרה פרשה ס').

מעשה בחמורו של ר' פנחס בן יאיר שגנבוהו לסטים בלילה והיתה אצלם שלשה ימים ולא היתה טועמת אצלם כלום. אחר שלשה ימים אמרו להחזירה לר' פנחס בן יאיר לפי שייראו שלא תמות אצלם מחמת שאינה אוכלת ותסרח כל המערה הוציאוה מן המערה והלכה ועמרה אצל פתח ארונה ר' פנחס בן יאיר. התחילה לצעוק והכיר ר' פנחס את קולה. ואמר לבני גיתו פתחו הפתח להנעלבת הלז כי זה שלשה ימים אשר לא אכלה מאומה. ואמר להם נתנו לה מה לאכול. נתנו לה שעורים ולא רצתה לאכול. אמרו אליו נתנו לה שעורים ואינה טועמת מאומה. אמר להם נתתם מן השעורים תרומות ומעשרות. אמרו אליו וכי לא כן למד רבינו אותנו אשר זרע שנלקח למאכל בהמה פטור מן דמאי. אמר להם מה נעשה להנעלבת הלז שהיא מחמרת על עצמה הרבה הגם שזה המאכל פטור מדמאי והיא מחמרת עליה ביותר. הפרישו דמאי ואכלה (שקלים שם. ועי' מד"ר חיי שרה שם. וע' לקמן מס' חולין פ"א אות ת"צ).

מעשה בר' פנחס בן יאיר שהלך למקום אחד באו אצלו אנשים משם ואמרו לו עכברים אוכלים את התבואה. גזר עליהם ר' פנחס בן יאיר וקיבץ כל העכברים התחילו העכברים לצפצף בפיהם אמר להאנשים מן המקום הזה מבינים אתם מה שהעכברים אומרים. אמרו לו לאו. אמר להם הם אומרים שאין אתם נותנים מעשרות כראוי לכן הם אוכלים את תבואתכם. אמרו לו ערב אתה בעדינו שמהיום והלאה נחזור למוטב. עשה כן וערב בעדם. והם נתנו המעשרות כראוי ולא אכלו עוד העכברים התבואה שלהם.

(מס' מעשי הגדולים)

וטעמו של דבר: (מהריב"ש יו"ד סי' א') כיון שהגוף נהנה מן האיסור הרי אין זה מן הראוי שגופו של הצדיק יהפך להיות חתיכה דאיסורא, ולכן שומרם הקב"ה מכך. (תוס' שם) וכן עליכם לדעת שהבטחה זו אינה בכל המאכלות האסורות אלא בנבלה וטרפה ובתולעים וכיוצא בהן מן המאכלים שהם אסורים תמיד, שמן השמים פותחים לו העינים שיראה את התולעת בתוך המאכל, ושתגיע לו הידיעה שהבשר טרפה. אבל אם האוכל מותר, אלא הזמן גרם שיהיה אסור, כגון חמץ בפסח, שכל האיסור הוא רק לימי הפסח; וכן באכילת גבינה אחר בשר, שגם הגבינה מותרת כשלעצמה, אלא כאן הזמן גרם שתיאסר מפני שקודם לכן אכל בשר, במציאות כזו אין הקב"ה שומר על הצדיקים, אלא כל אחד ואחד צריך להיזהר שלא יכנס לפיו חמץ אפילו משהו, ולא גבינה אחר בשר, ואם אידע לו כך ידע שהוא פשע בזה ולא שם לבו שאכל בשר או שהיום פסח.

(מס' ילקוט מעם לועז שמות דף תתכה)

בספר דבר שאול (חולין דף ל"ז) תירץ מה שהקשתה בת הגאון מוהר"ר יוקל ז"ל על מה שאמרו"ל השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, צדיקים עצמן לא כ"ש, וכתבו התו' בכמה מקומות דעיקר הוא כמאכל איסור, דא"כ האיך כתב האריז"ל דמי שנהר במשהוא חמץ מוכטח שלא יבוא חטא לידו, והא אין הקב"ה מביא תקלה, ובלי ספק הצדיקים לא אכלו משהוא חמץ, והרי כתיב כי אדם אין צדיק בארץ כו'. ותירץ דבאמת משהו חמץ אין בו בעצם איסור, רק משום דלא מבדל מיניה גזרו אף במשהו, או משום דהוי דבר שיש לו מתירין, ולכל הפעמים, בעצם המאכל אין אין בו איסור דכמל בשישים, רק דגזרו על זה, ובכחאי גזונא לא שייך דאין הקב"ה מביא תקלה, דזה דווקא כמאכל איסור. ועוד דבחמץ אין איסור בעצמותו, רק דהזמן גורם האיסור.

(טעמי המנהגים קו"א אות תקנ"ז)

ע' ס"ד שורה פקי :

בשר אחריים של בהמה, האריז"ל מוהיר שלא לאכול, וביותר צריך להזהר במקום שאין יודע ומכירו להמנקר אם הוא ירא את ה' מרכים ובקי בטיב הניקור בהם ובשמותיהם, כי גדלה המכשלה של איסור גיד הנשה רח"ל, כמבואר פ' וישלח דף ק"ע ע"ב עיי"ש. גם אזהרת האריז"ל שלא לאכול שום לב של בהמה וחי' ועוף, כי הם מדברים המזיקים לנפשו מאד, ולא יאכל גבינה ביום שאכל בו בשר, אפילו זה בתחילת הלילה וזה בסוף היום, גם אזהרתו שלא יאכל אדם אפילו ספק פת גוים, ויאכל רק דברים המותרים שנתכרר לו בלתי שום ספק שאין כמאכל שום איסור כלל וכלל, וז"ל האריז"ל : והאכילה דחול רובה הולכת לחלק החיצונים, ומעוטה היא הנכרר מהנצוצות הקדושה שנפלו בקליפות, ונכנסו כמאכל הנאכל עם איזה נשמת חוטא המתגלגל בו כעונותיו, שנתקן ע"י האדם האוכל המאכל ההוא, ודוקא אם לא יהי' המאכל דבר איסור ח"ו, שאז אין הקדושה שבו ראוי לתקון, ולפיכך האוכלה ניזוק בנפשו, כי הקליפה הגוברת בה מסיתו לחטוא עכ"ל.

(מס' יסוד ושורש העבודה)

ע' מ"ו שורה הטבח :

ע"י בשו"ת מהרי"אז ענו"ל סי' צ"ד, ובשו"ת יד אלעזר סי' ק"י, ובמהרי"ק שורש מ', ובשו"ת שו"מ קמ"א רס"ח.

ע' ע"ב שורה שבטולם :

בו יבואר האחריות הגדולה של הרבנים נותני החכשרים והאחריות של המשגיחים והאיך שצריכים להשגיח היטב בפרטיות וכל עניני הנחגת השחיטה.

העיקר שבטיקרים הרב הנותן ההכשר צריך מקודם לדעת את האחריות הגדולה המוטל עליו בהכשר זה שיהי' השגחה מסורה ונאמנה בהקפדה יתרה. שבאם לאו יגרום חס ושלום שהרבה מישראל כשרים שסומכים על הכשרו יאכלו ח"ו נבילות ומריפות והכל יהי' נקרא עליו כי הכל סומכים עליו. לכן צריך להעמיד משגיחים מפורסמים וידועים ליראי ה' שיעשו את מלאכתם באמונה, ולא יסמוך רק על המשגיח, אלא שגם הוא בעצמו ילך מפעם לפעם לחקור את ההשגחה אם היא טובה.

וכן המשגיח יכיר את האחריות שלו שעליו סומכים על כשרות הבשר, או על שאר דברי מאכל, וישגיח היטב בכל הפרטים ואל יסמוך על הקצב או המוכר רק הוא בעצמו יפקח וישגיח היטב. ונעתיק בזה דברי ספר גבול ראשונים דף ל"ד מה שכתב : התנאי הראשון להשגחה נכונה שתכיר בחשיבות של עבודתך לכללות הצבור. ולא הרי השגחה על הבשר כהשגחה על מאכלי חלב כי חלב יכול כל אחד ליצר ולא בשר. ראשית על השכר תקבל לא מהקצב אלא מהממונים. כדי שלא תהי' עבד להקצב ולא תפחד ממנו. אתה צריך לגלות עבירות הקצב בעניני הכשרות ולמסור להממונים עליך. צריך שיהי' לך רשות לבדוק בחנות בלי שום הפרעה מצד הקצב ולא תקבל שום טובת הנאה מן הקצב. כי ידוע מה שכתוב בתורתנו הקדושה כי השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים. הביקורת והחקירה לא יהי' בשעות קבועות רק פעם בשעה זו ופעם בשעה זו כי באם ידע הזמן אז יכול להיות מכשול. תבדוק במקרים ובכל פינות החנות במתינות ובעינים פקוחות. ואפילו אתה יודע שהמקרר (פריג'ידער) ריק תבדוק, כדי שלפעמים יש מכשול שחושבים שהמקרר ריק ולא

בודקים ואז יש מכשול. כל חתיכה של בשר יש עליו חותמת. ואם ראית אתמול שיש חלק אחד עם חותמת וציינת בפנקסך והיום אתה רואה עוד חתיכה מחלק אחר תדע שהכנים בשר אחר מקצב אחר. וצריך חקירה אם הבשר החדש הוא כשר וצריכים להביא אישור מהמשיגים של החנות השני. ואם לא הביא אישור אז עברין הוא וצריך אתה למסור להממונים. וכן צריך אתה להיות בעת שהקונים בחנות ותשיגיה היטב וכמה פעמים תיקח הבשר מן הקונים לבדוק אם הבשר הוא כשר, ואם תמצא מכשול תוכיח אותו בקול רם שנתפס בעבירה ואל תדבר אתו הרבה רק מעניני הבשר לא יותר והעיקר שתעשה כל דבר בלי שום חניפה רק צלח רכב על דבר אמת ונאמן הוא בעל מלאכתנו לתת לנו שכר פעולתנו. ע"כ תוכן דברי הספר הנ"ל.

וכן הרבנים הנותנים ההכשרים אע"פ שלקחו משגיחים יראי ה' אל יסמכו הכל על המשגיחים רק הם בעצמם יבקרו מפעם לפעם לעשות בדיקה יסודית אם ההשגחה היא טובה בכל העינים. ואם הרבנים והמשגיחים ידעו את האחריות שלהם כלפי הקב"ה וכלפי הצבור שלא יוכשלו בנבילות ח"ו ויעשו הכל באמונה אז תבוא עליהם ברכת טוב ואז יאכלו עינים וישבעו בלי שום פקפוק כלל.

וראה מה שכ' בספה"ק „ויואל משה" סימן קמ"ה, וז"ל: גם מבואר ברמ"א חו"מ סי' י"ד ס"ס א', בעשיר מוחזק ואלם בעירו מוציאין אותו לדין בעיר. אחרת אעפ"י שהבי"ד שבעירו יותר גדול הנה דין זה כתבו בזמן הבתי דינים שהיו בראשונים וכתב עוד דמירי אף שבעירו יש ב"ד יותר גדול ובודאי דלא חשדי ח"ו לעבור במזיד להטות דין ח"ו מחמת יראה וע"כ שהחשדא הוא שמחמת יראת האלם יש לו עכ"פ רצון לעשות כרצונו מחמת הפחד ומזה הרצון נעשה משוחד וסומא עינים כמו שוחד אחר דודאי אין חילוק באיזה אופן בא לו השוחד כמבואר בגמ' (כתובות ק"ה ע"ב) ת"ר ושוחד לא תקח אצ"ל שוחד ממון אלא אפילו שוחד דברים אסור מדלא כתיב בצע לא תקח ומבואר שם אח"כ בגמ' מהו שוחד דברים שהוא אף דיבורים מועטים שמדברים בינם לבין עצמם ופחדו אף האמוראים מזה ואמרו פסילנא להו לדינא מחמת שוחד דברים מועטים דכללא הוא כל מה שעושה לאדם רצון הוי שוחד שמסמא את העינים שלא להכיר האמת וכבר נתבאר זה בפסוקים וא"כ כ"ש בזמנינו שהאלמות והתקיפות

בזה הוא מסוף העולם ועד סופו לא אלמות של עשיר אלם א' אלא ממש כל העשירים והנכבדים שבעולם וממש רובם ככולם של דעת הציבור שבכל הקהלות הוא להפיל אימה יתירה על המנהיגים בכל מיני איזמים להתנפל עליהם כחיתו יער ולהזיקם בכל מיני היזקות להביאם לידי כך שיכנעו מפניהם ויסכימו לאותה מלכות הממאה שקראו לעצמם מדינת ישראל, ואין תימה אם זה מפיל אימה על המנהיגים להטות לככם ולהביאם לידי סמיות עינים שלא להכיר את האמת עכלה"ק. [ועי' לעיל עמוד ע"ט, פ, מה שאמר כ"ק הגה"ק מרן אדמו"ר מסאטמאר שליט"א באסיפה להחזקת הדת בשנת תשכ"א באריכות גדול].

ובספר שבחי צדיקים עמוד מ"ו וז"ל: בהיות הה"ק מוה"ר חנוך העניך הכהן ז"ל רב בעיר נאווידוואר היו לו רדיפות גדולות יכזיונות מאת רודפיו והי' נגיד אחד מן הרודפים שביזה אותו הרבה מחויב נדוי ע"פ ד"ת בלי שום פקפוק כלל והפצירו האנשים מאוהבי הרב הק' ז"ל שיעשה בו דין נידוי כמחוייב עפ"י דתה"ק ולא רצה בשום אופן וחשבו שנמנע מפני שמתירא מהממשלה והי' אז העונש מן הממשלה לשלם קנס אלף זהובים והלכו האנשים הנ"ל עם סך אלף זהובים באמתחתם אל הה"ק הנ"ל והוציאו סך הנ"ל מאמתחתם והניחו לפניו ואמרו לו יראה רבינו כי אין לו עוד ממה לירא שבאם יגיע הדבר לפני המשפט וישפטהו יותר אין לו ליפחד רק מלשלם סך האלף זהובים, והנה הוא לפני מזומנים לשלם ומה צריך יותר רק שיעשה כדין תוה"ק עם הרשע הזה למען יווסרו אחרים לבלי לעשות עוד כדבר הרע הזה לת"ח — והשיב להם שלא יעשה זאת בשום אופן והפצירו בו מאוד ושאלו ממנו שיאמר להם מדוע אינו חפץ בזה והשיב להם, אומר לכם האמת, אמנם כן הדבר שהאיש הלזה הוא מחוייב עונש זה ע"פ דתוה"ק בלי שום ספק — ובכ"ז כשעושים דבר כזה צריכים מתחילה להשגיח מאוד על המעשה שלא תהי' בו שום פני' אחרת בלתי לד' לבדו דהיינו לכוון בה למען כבוד השי"ת וכבוד תוה"ק בלבד ולתבוע עלכונה של תורה מיד המלעיבים במלאכי אלקים הם הת"ח ולא תתערב במחשבתי שום מחשבה אחרת כגון לנקום נקמת עצמו במחשבה זכה ומהורה לשם ה' בלבד בלי שיתוף מחשבת עצמו כלל — ולכן לא אוכל עשוהו מפני שמתירא אני מאד פן ח"ו תתערב במעשה הזאת איזה פני' אשר לא לשמו ית' ונמצא שלא עשיתי ח"ו כרצון התורה ולמה תצא זאת מלפני עכ"ל הכהן הגדול ז"ל זי"ע.

ע' ע"מ שורה רוצים :

מעשה בחסיד אחד (חמ"י) שהיה קונה לולב ואתרוג להיות מזכה את הרבים. פעם אחת בא גביר ואמר: אני רוצה לקנות הלולב והאתרוג בשביל הרב. הוסיף אותו חסיד כסף וקנה אותם. אמרו לו האנשים: שלא כהוגן עשה שקדם וקנה לפני הגביר שרצה לקנותו בשביל הרב. אמר החסיד: בענין של מצוה אין חולקים כבוד לרב, שהרי הוא רצה להשאירני בלי לולב ואתרוג. ונשתבח החסיד הזה על תשובתו. ואצ"ל שאין חולקים כבוד לבני אדם עשירים שיש בכוחם לקנות ד' מינים ויוצאים בשל הקהל. (ד"ע) ויתכן שלפעמים אף אינם יוצאים בהם, שהרי נאמר בתורה ולקחתם לכם ביום הראשון, ר"ל הלולב וג' המינים שצריכים לצאת בהם ידי חובה ביום הראשון, צריכים להיות משלכם. מממונכם, ואין יוצאים ידי חובה בגזול. וכן לא בשאול, ולכן כשאדם רוצה לתת לולבו לחבירו שיצא בו ביום א', הוא צריך ליתנו במתנה גמורה ובוזו נקרא שהוא שלו, ואח"כ יחזיר לו חבירו, ושיתנו אף הוא במתנה גמורה אחרי שיצא יד"ח. ולכן כל מי שיש בכוחו לקנות ד' מינים ואינו רוצה לקנות, שהוא רוצה לצאת ידי חובה בלולב של חבירו, נכנס לספק שמא לא יוצא ידי חובה. שלפעמים אין חבירו יודע אותו דין, ואין לו כונה לתת לו במתנה גמורה, אלא הוא נותן לו סתם, והרי זה נחשב כשאול ואינו יוצא ידי חובה ביום הראשון. (חמ"י) ועוד, מה תשובה יתנו אנשים אלו ביום הדין הגדול כשהקב"ה ישאל אותם לאמר: מה און מצאת בי שהשלכת אותי אחר גוך והכסף והזהב שהרביתי לך בזכות על גופך הנגוע, וכשהגיע ענין של מצוה חסת על ממונך. האם זוהי התודה על הטובה שעשיתי לך. ומה תענה ליום פקודה. ולכן ראוי שזה שהיכולת בידו יקנה ד' המינים, ואל יסמוך על אלו שבקהל ועל של חבירו, אלא יקנה כפי מחירם כשם שהוא מוציא יציאות לצרכי האכילה והשתיה ובגדי הכבוד לחג, ואינו עוצם עין וחושב איזה בגד ילבש במועד, כך ידאג ללבוש נפשו שהם המצות, לקנות מצוה, ולא ישאר ארטילאי ובלי מחסה, שהנשמה מרגישה צער רב כשהיא ערומה מן המצות, וידע שאהבת הממון אינה לנצח, שעלול פתאום לאבד ממונו או ימות פתאום ויעזוב חילו לאחרים. ומביא עמו רק המצות והמעשים טובים. וזה שאומר הכתוב: הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד (תהלים קיב), ר"ל כשמת האדם הוא משאיר ההון והעושר בביתו, שאחרים נהנים מהם, ואינו מביא עמו כלום. אבל הצדקה והמעות שבזבו למצוה, עומדים לו לעד, שהוא מביא אותם לעולם הבא.

(ילקוט מעם לועז ויקרא דף שב)

ע' פ"ו שורה צריך :

פעם אמר הצה"ק ר' נחמן ברעסלבער זצ"ל, שעל ידי זה שאדם אינו נזהר מלאכול בכל מקום מתרחק מן האמת. לכן ראוי שלא לאכול בכל מקום, ואפילו אצל מכיר שהוא מוחזק בכשרות (בי"ח).

ע' צ"א שורה יהודי :

עיין בספר טעמי המנהגים עמוד תקל"ד באריכות גדול.

ע' צ"ד שורה ראשית :

מעשה נורא מהרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זצ"ל מענין הנ"ל

פ"א שאלו את הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זצ"ל למה יסגף עצמו באכילה כי באם יאכל כדבעי יהי' לו יותר כח לעבוד ה'. ואז הכינה לו הרבנית חצי עוף ואכל והרגיש בעצמו כוח גדול ועבד יותר את עבודתו הקדושה ביתר כח. ואמרו לו הלא רבינו רואה שאם אוכלים לשובע מתפללים ביתר שאת וביתר עוז. ויהי ביום המחרת נתנה לו הרבנית לאכול ולא רצה לטעום כלום ושאלו אותו למה אתמול אכל כדבעי וכעת אינו רוצה אף לטעום. והשיב הרה"ק כי אתמול היתה נשמה גדולה מתגלגלת בעוף והנשמה הזאת נתנה לי כוח לעבוד השי"ת בכוח גדול אבל כעת איני מרגיש דבר זה במאכל זה ע"כ אינני אוכל. (פאר וכבוד)

ע' צ"ה שורה פרישות :

בהגדה חיים לראש פסקא מרור אות ב' כתב יזהיר הרבה לבני ביתו מקודם שיבדקו המרור כראוי בשביל תולעים ולא יהיו סומכים על המשרתות כי אם האשה עצמה הגם דהיא חשובה אם עיניה יפות דכל יד המרבה לבדוק הרי זה משוכח דח"ו במקום מצוה יתחייב חמש מלקיות על כל חד והרי זה דומה למי שציוה לו הרופא שישתה סם פלוני וטעה ולקח תמורתו סם המזיק לו יותר כי על כן יהיו עיניו פקוחות על הדבר הזה עכ"ל.

ועיין כף החיים אות צ' בשם כנסת הגדולה יו"ד סימן פ"ד הגהות ב"ו אות נ"ב שכתב במקומות הללו הרחש מצוי הרבה בחזרת וצריך בדיקה יפה מפני שהתולעים הם דקים וקטנים כמראה החזרת עצמו, ומקדם היה מנהגו שלא לאכלם אלא בבדיקה ועתה מקרוב משך ידו מהם מכל וכל שלא לאוכלם, וכן כתב בכנסת הגדולה באות ס"ב שם שמפני זה אינו אוכל כ"א הקלח שלהם עיי"ש, וסיים בכף החיים ואם כן היכא שמצוי בו תולעים הרבה ויש חשש שאינו נבדק יפה או שיוודע באנשי ביתו שאינם חרדים כל כך לבדוק ולעיין היטב במתן וישוב הדעת פעמים ושלוש לא יאכל כי אם הקלחים בין בברכה בין בכריכה עכ"ל, וכן כתב בהגדה חיים לראש פסקא כרפס אות ה' מי

שנוהג שלא לאכול עלין כלל לא ממרור ולא מכרפם יכול לעשות הסדר מקלחין ויוצא ידי חובתו בשופי בלי שום פקפוק עכ"ה. — וראיתי בספר בן איש חי פרשת צו אות כ"ו שכתב מעשה בחכם אחד שנכנס בערב פסח לחצר אחד וראה את האשה בעלת הבית לפניו שני סלים גדולים מלאים חזרת והיא רוחצת העלים של החזרת ורואה אותם במהירות כלאחר יד ומנחת במל לפניו, ויאמר לה החכם כמה שערות יש בראשך אמרה לו לא מניתי אותם ולפי דעתי אי אפשר למנותם, אמר לה שערות ראשך אפשר להמנות אך חיוב המלקיות אשר בצוארך אי אפשר להמנות (ובמקומות אלו התולעים קטנים מצויים הרבה בירקות ובכל תולע יש בו חיוב חמשה מלקיות), אמרה לו מה אעשה בני הבית מרובין ורוצין לאכול חזרת הרבה כי ערב להם אמר לה תשובה זו לא תצילך ביום הדין על כן שמעי לעצתי ותשליכי העלין שצריך להם בדיקה מרובה ותקחי הקלחים דוקא וכו', על כן בית שאוכלין מרובין ולא יש בודקים הרבה יעשו כן עכ"ל.

כתב בפסקי מהרח"א ערך כרפס (מובא גם בזכור לאברהם ח"ב ערך פסח אחר אות קט"ו), צריך אדם לזהר הרבה קודם אכילת הירקות לבדוק מן התולעים עד מקום שידו מגעת, דאף דבכל שאר הימים אזהרה שמענו ויש מי שעובר על ה' לאוין ויש שעובר על ו' מכל מקום בלילה הזה צריכים זהירות וזריזות יותר יען כי אין השמן מקטרג אלא בשעת הסכנה להכשיל את ישראל ח"ו, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (פסחים דף קט"ו) האי חסא צריך לשקועי בחרוסת משום קפא אף שבשאר הימים אין אנו מקפידים, וזה דרכו של היצר הרע הולך ומתגבר לבלע את הקודש ח"ו ולכן צריך השתדלות וזריזות לבל יכשל אדם ואל יעכב שום חטא ועון, ושמעתי משם גדול א' מפורסם מאד בחכמת הקבלה שהוא אמר שלא דוקא באיסור החמץ עושה אדם פגם בחג הקדוש הזה כי גם על כל שאר עבירות הנכשל בהם בחג הקדוש הזה עושה פגם גדול יותר משאר הימים רחמנא ליצלן כן יהי רצון, עכ"ל. וכן כתב בהגדה מראה יחזקאל בריש דיני הסדר מכן המחבר שגם הכרפס צריך לבדוק מתולעים. — ועיין בהגדה חיים לראש פסקא כרפס אות ה' שכתב לא ימתינו לעשות בדיקת הירקות בשעת הסדר כליל פסח אי משום המהירות דלא יבדקו יפה ואי משום דהוה דבר שאפשר לעשותו מבערב וכל שהוא עיקר דלאור היום בודק יפה יותר ויותר הגם דאיכא נרות טובא עכ"ל.

ואופן הבדיקה, עיין בספר מנהגי התם סופר סימן י' אות י"ח שאיזה בחורים היו מופקדים לברור הסאלאט על ידי כלי ראייה שקורין שפעקמייף (פארגרעסערונגס גלאז) עכ"ל, וכן בספר זכרון יהודה כתב החסא אשר לקח לצאת ידי חובת מרור בדקו ובררו אותם כמה פעמים בהשגחה רבה, — ועיין לעיל סימן י"ז אות י"א בשם הגדה חיים לראש שייעשה הבדיקה מבעוד יום לאור היום עיי"ש.

(מס' ויגד משה)

ע' ק"ט שורה ולקלקל :

ושני לאומים ממעיך יפרדו (בראשית כ"ה, כ"ג). אם הילד יהי' בבחינת יעקב או עשו תלוי במה שההורים נותנים לתוך מעיהם, היינו, אם ניוזנים במאכלים כשרים, צפוי שיהיה להם בנים כשרים ויראי השם, ואם אינם מקפידים ח"ו על מאכלים כשרים, מוכן שגם בניהם לא יהיו כל כך מוכשרים לתורה ויראת שמים וכו' (ס"ו).

ע' קמ"ו שורה מה :

לאחר מעשה זמרי עמד פנחס והחרים בסוד שם המפורש ובחרם בית דין העליון והתחתון שאל ישתה אדם מישראל מיינם של עכו"ם, שכל יינם הם מביאים לע"ז ולזנות (פרקי דר"א מ"ז) אמרה"ש יש נוהגין שלא לאכול גלומקאות עכו"ם מכניסת הבציר עד חנוכה משום דמחמיצין אותן בשמרי יין וכו' (מס' מהרי"ל דף פ"א ע"ב).

ע' קמ"ו שורה נחשב :

בענין בישול גוים, מהרי"ל השיב בתשובה דרכו מהר' אברהם מווינא ז"ל, דנוהגין ליזהר מהקליות שהגוים מכשלים בכיתם. והתיר להם שקנה שמש הקופה בשגגה בדיעבד וצוום למנוע מהם להלאה. עכת"ד ז"ל (מס' מהרי"ל דף ע"ז ע"ב). (ועי' לקמן עמוד רנא-רנח).

ע' קמ"ז שורה יהודי :

וראה בהמעין (פרשבורג) חלק ד סי' ל"ב שמרן הח"ם בת' הביא דברי הנוב"י ז"ל והאריך בהם וכ' אע"פ שרוב העולם פורצים גדר ושותים בבית הקאפפע של אינו יהודי קאפפע שחורה אל תהיו אחר רבים לרעות לשתות מאותן הכלים עיי"ש. וכעת שותין בכתי

מלון קאפע שחור ורבים טועים בזה, ואי משום דהוי כלי שני (מחלב שחלבו עכו"ם) מ"מ כיון דשני רועים אלו אשר כל ב"י נשען עליהם, ה"ה מרן הנוב"י והח"ס ז"ל (בהמעין הנז"ל) האוסרים באיסור גמור מי הוא זה אשר יערב לבו להתיר. [ועיין לעיל ע' קיח].

(שו"ת המאור ע' תכ"ח בתשובת הרה"ג מוה"ר ישראל וועליץ זצ"ל)

ע' קמ"ז שורה יהודי :

אוכל עם עכו"ם כאוכל עם כלב, ונוגע בו כנוגע כמת. ובסנהדרין קד ע"א, כל המזמן כותי לתוך ביתו ומשמש עליו גורם גלות לבניו (מס' מדבר קדמות מ' א' אות י"ד). ועי' במסכת ב"ב דף י ע"ב, ובספ"ק יסוד יוסף פ' פא. ועי' לקמן ע' קמח.

ע' קי"ח שורה המחלה :

ע"י לעיל ע' ד', מ"מ, ולקמן ע' קס"ד.

ע' קי"ט שורה כו' :

איתא בשם המקובלים זצ"ל, השותה סתם יינם, נשמתו נעקרת ממקור הקדושה ואין לו חלק לעולם הבא. איתא בגמרא, יינם משום בנותיהם" (שבת י"ו ע"ב) מכאן שהשותה יין נסך ייכשל בכעילת נכרית.

מאמר חז"ל, מי שהוא נזהר בסתם יינם, זוכה לשתות מיין המשומר בענבו מששת ימי בראשית (דברי חסידים).

ע' קכ"א שורה וכתבו :

איסור יין נסך הוא ידוע ומפורסם שמשח רבינו וע' זקנים שבדורו גזרו על סתם יינם של נכרים כדי שלא יבואו ישראל לידי זנות כמו שחטאו בשיטים במעשה זמרי שנהרגו מחמת חטא זה כ"ד אלף מן ישראל ובעלי המקובלים החמירו באיסור זה והפליגו את עונש מי ששותים סתם יינם והנה רוב מדינות הללו במקום שעושיין יין הן מקילין בשתיית יין נסך ולא עוד שהן מוכרין סתם יינם לשארי אנשים כשירים שבישראל במקום יין כשר וגורמין רעה גם לאחרים וחטא הרכים תלויין באנשים החטאים האלה בנפשותם ע"כ מוטל על הרכנים

ודיינים שבמדינות לגזור בגזירות נח"ש על אותן האנשים שעושין יין משעה שהתחיל היין למשוך אל תוך הכור אם יהיה בו מגע נכרי אז היין הוא אסור גמור ע"כ צריכין שמירה מעולה לבלתי להכשל בעון זה ועל הרבנים הוא מוטל שלא ליתן כתב הכשר עד שוודאי יודע בבירור שנעשה היין בהכשר והנה סוד יין נסך הוא הוא הזותרת שצוה הקב"ה ג' מצות למלך וצוה לא ירבה לו נשים ולא ירבה לו סוסים. ולא ירבה לו כסף כי ר"ת נס"ך הוא נשים פוסים כסף והן הן שלשה דברים שהמלך הוא מוזהר שלא להרכות ומכ"ש שאר בני אדם שהן מוזהרים שלא להרכות נ'שים ס'וסים כ'סף שהן ר"ת נסך. והנה בחטא נשים הרבה בני אדם הן נכשלין והולכין לנשים זרים ודע כי מי שהוא שותה יין נסך בבית האושפיות של ערילים הוא נכשל ג"כ בעון נשים זרות כי עבירה גוררת עבירה והוא עובר על לאו לא ירבה נשים והוא נותן זרעו כסוסים שהן שטומי זימה כמש"ה וזרמת סוסים זרמתם כי הזנות הוא מעשה בהמה כמשארז"ל בסוטה היא עשתה מעשה בהמה לפיכך הביאה הסוטה קרבן של קמח שעורים ושעורים הוא מאכל בהמה. ולפי"ז רמו גדול הוא במלת יין נסך לרמו מי שהוא שותה י"נ אזי עובר על לאו לא ירבה לו נשים ולא ירבה לו זרעו כסוסים ואחר כך יבא לידי עניות ודלות ממש עד ככר לחם ממילא ולא ירבה לו כסף כי נסך הוא ר"ת נ'שים ס'וסים כ'סף על כן יראח האדם להתרחק מעון זה, ושמעתי מפי מורי הגאון אבי ז"ל ששמע מפי הקדוש רבי יעקב שמעמילש ז"ל שכל מי שנכשל בעון יין נסך על כרחו אחר כך יהי' מגולגל בחמור כי לשון נופל על לשון כי תרגום של יין הוא חמר, על כן יראה האדם ויפריש עצמו מאיסור יין נסך ומיין שרף שעושים משמרים של יין נסך הוא גם כן אסור כמו יין נסך וכל הפורש מאיסור זה נקרא קדוש וקדוש יאמר לו.

(קב הישר פרק עו דפוס ישן. ובדפוסים החדשים חמר)

ע' קב"א שורה ע"י :

בספר מדרש תלפיות אות י' כתב בשם ספר טעמי המצות וז"ל :
ראיתי אנשי מעשה שהיו מחמירים על עצמן שאפילו בראיית העכו"ם את היין לא היו רוצים לשתותו, אע"פ שלא נגע בו הערל כיון שנתן עיניו בו אין בו סימן ברכה, ומנהג ותיקין הוא.
(טעמי המנהגים עמוד קלד)

ע' קב"ר שורה שכל :

אם ח"ו לא ישמור האדם את עצמו ממאכלות אסורות אפי' שהוא רק איסור דרבנן יבא עי"ז לעבירות הכי גרועות והכי חמורות כי לכו נתמטמם ועבירה גוררת עבירה, כמו שמוכא בספר שמחת הרגל על מגילת רות, כי מלך ספרד אחד קרא לחכמי ישראל וגזר עליהם אחד משלש או לאכול חזיר או לשתות יין נסך, ובחרו לשתות יי"ג, באומרם שהוא רק איסור דרבנן. וישתו וישכרו עמו ואח"כ הביא לפניהם מאכלות אסורות ויאכלו וישבעו מאוד. ואח"כ הציע לפניהם ממות זהב וכסף והביא להם זונות והזנו אתם בשכרותם. ויהי בבוקר כאשר פג יינם מעליהם אז ראו את כל הנבלה אשר עשו ובשלתם לקו ומתו באותו שנה במיתה משונה ר"ל. (ועי' אבות דר"נ פ' ט"ז אות ב' מעשה דר"ע וכו').

ע' קב"ר שורה שרשו :

ע"ל שולחנו של הבעש"ט זי"ע הניחו לפת בשעת הסעודה. כשראה הבעש"ט זי"ע את הלפת, אמר שאינו רוצה לאכלה, כיון שראה שלפת זה גדל בכנסיית נכדים. הויזו את הלפת לשיפולי השולחן ואיש לא טעם ממנו (שבחי הבעש"ט).

ע' ק"ל שורה בספר :

אחדשו"מ, יקרתו הגיעני ששאל אם מותר לאכול דברים אסורים כשאי אפשר להשיג מאכל כשר ורבים מסגפים עצמם עד שנחלו רח"ל ד' ירפא אותם ברפו"ש ושואל אם צריכים להמתין עד שנחלשו או שמתרים לאכול מיד מאחר שע"כ יצמרכו לאכול אח"כ.

הנה אין מהראוי להשיב באתרי' דחברי', והדרתו לא הודיע אם שאל למארי' דאתרי' אשר הדרתו הוא שם תופס ישיבה כאשר מתאר עצמו, וע"כ דברי אינם אמורים אלא בהסכמת מרא דאתרי'.

הנה באמת הקשה לשאול בעניינים כאילו שלא מצאתי מפורש הגדר של פקו"נ בזה, בענין רעבון וודאי שרעבון הוא חולי כמש"כ הרמב"ם פ"ה מתפלה והובא בב"י או"ח סי' פ"ט שהצמא והרעב בכלל החולים, ועיין בפיה"מ לרמב"ם פסחים סוף פ"ד בהא שגנז יחזיקהו ספר רפואות שכ' כשירעב האדם וילך אל הלחם ויאכל ממנו בלא

ספק שיכריא מאותו חולי החזק חולי הרעב. ונ"ל שהרמב"ם בהל' תפלה הלך בזה לשימתו שקרא לרעב בשם חולי.

אמנם אכתי י"ל דלא הוי אלא חולי שאין בו סכנה ולא הותר איסורי תורה אלא שלא כדרך אכילה כמו אם עירב בהם דבר מר או שכרך המאכל בסיב או בגמי בדבר שאינו מאכל בעצמו, עיין מ"מ פי"ד מהל' מאכלות אסורות דבמאכל אמרינן מין במינו אינו חוצץ ואין כאן הנאת גרון מיהת. וא"כ יש עצה לערב בהמאכלים איזה טיפות ווערמוט או שיקחו באפאטקע דבר מר שאינו מזיק ויערבתו לתוך המאכלים והו"ל שלא כדרך אכילה שמותר לחולת, אבל שיחשב הרעבון כחולי שיש בו סכנה שיהי' מותרים לו לאכול דבר איסור כדרך אכילה לא מצינו מפורש אלא כשאחזו בולמוס שאז אמרו חכז"ל בסוף יומא שנקרא מסוכן ומשמע שקודם לכן אינו נקרא מסוכן, וגם בכה"ג צריך לאכול הקל הקל.

וכן מפורש ברמב"ם הל' מ"א פי"ד הלכה י"ג האוכל מאכל אסור לתיאבון או מפני הרעב חייב, וסיים אם היה תועה במדבר ואין לו מה לאכול אלא דבר איסור הרי זה מותר מפני סכנת נפשות, ובכ"מ לא ציין המקור לדברים הללו ומשמע שמסבירא פסק הרמב"ם כן, אמנם בד"מ או"ח סי' תרח"י או"ק ג' כתב שחולה שנחלש עד שנראה לרוב כנ"א שאצלו שיכבד עליו חוליו אם לא יאכלוהו מאכילין אותו, וכ"פ הרמ"א בשו"ע שם סעיף ו' וא"כ הדבר תלוי באומדנא של כנ"א שאם בני אדם מכינים שאם לא יאכל דברים האסורים יחלש ויבוא לידי סכנה רשאים לאכול גם דבר איסור כשאינו מוצא דבר היתר די סיפוקו אבל כל שמוצא דבר היתר די סיפוקו או דבר אסור קל אסור לאכול החמור ממנו.

ועיין רמ"א יו"ד סוס"י נק"ח שכ' שאין מתירין שום דבר איסור לחולה אם יכול לעשות הרפואה בתיתר אפילו אם צריך לשהות קצת זמן או אם אין סכנה בדבר. ומוזה יש ללמוד שאם יודע בעצמו שיוכל להמתין עוד מלאכול דבר איסור צריך להמתין ולספק עצמו במאכלים הכשרים כענין שנהג דניאל וחכריו שאכלו גרעינים ולא רצו להתגאל בפת בגם של דבר איסור אמנם מדכ' שצריך לשהות קצת משמע שרק זמן מועט ישהה אבל זמן מרובה אין לשהות שיוכל לבוא לידי סכנה, א"כ תלוי זה באומדנא.

ונראה שאפילו על עצמו יכול כל אחד לסמוך בזה ע"ד שאמרו לב יודע מרת נפשו וסומכין על זה לענין יוהכ"פ ומכש"כ בשאר איסורין שהן איסור לאו ובמי שאונסין אותו לאכול אותן מאכלים וודאי שלא יענש דהא כתיב ולנערה לא תעשה דבר כמש"כ הרמב"ם בפ"ה מהלכות יסוה"ת שאין עונשין על אונס ומוכח דגם בעניני אכילה אמרינן כן אע"ג דלענין מתעסק קיי"ל בחלבים ועריות דחייב, שכן נהנה, מ"מ לענין אונס רחמנא פטרי' וכל שפטור בכה"ג אפשר שאינו רשאי להחמיר ע"ע מטעם ושמרתם ושמרתם את נפשותיכם. עיין בדרכי תשובה יו"ד סי' נק"ה ס"ק מ"ז שבמקום שמותר לו הרפואה אין זה מדת חסידות להחמיר.

והנה יש ללמוד מהא דקיי"ל או"ח תרח"י סעיף ז' ח' שאפילו בספק אם מספיק הפחות משיעור מאכלים ומשקים אותו כל צרכו, והגוי' על זה הרמ"א, מיד. ועיין שם במג"א. וע"כ נראה דאם אפשר בוודאי יש לשאול רופא בזה כי טבעי בנ"א המה משונים ואדם אחד יכול לחיות בלחם ומים והשני צריך דוקא לבשר וקמניות, ע"כ למי שאפשר לו צריך לשאול לרופא שיבחון טבעו ויאמר לו אם צריך דוקא להמאכלים הנזכרים או שדי לו גם במאכלים כשרים שאם הרופא יבחון טבעו וימצא שע"כ צריך לאכול מאכלים אחרים ולא די לו בלחם ומאכל כשר, א"כ מסתבר לומר שמיד חשוב כמסוכן כהגהות הרמ"א הנ"ל. זכר לדבר סברת כל העומד שסכירא ליה לר' שמעון דחשוב כאילו כבר נעשה, אלא שבתשובות חתם סופר או"ח סימן מ"ו כתב שלאותו דבר עצמו שמכחו עומד לכך לא שייך לומר שכבר נעשה, וכ"כ כאן א"א לומר שחשוב כחולה לפי שעומד ח"ו להיות כן אם לא יאכל. אמת שמצינו בזה במריפות על שם סופו דאמרינן כל העומד למרוף כמרוף דמי, ויש כמה מיני מריפות שעדיין אינם מריפה ומ"מ חשוב כאילו כבר נמרפה מחמת שסופן להמרף והתם הוא לאותו דבר עצמו שמחמתו חשוב כאילו נעשה. וי"ל דשם כבר התחיל החולי לשלוט ואמרינן דעתידי החולי להתפשט יותר וכמו בהאדים הבשר כנגד הסימנים דאמרינן דעתידי הארס להתפשט וליגע בסימנים.

ומצאתי בספר חידושי הרז"ה שכ' שבכל מריפה על שם סופן, י"ל שכבר התחיל מעשה המריפה אלא שאינו ניכר לעין ע"ד דאמרינן בנחמרו ב"מ דע"י שליקה איתגלי בהתייהו, וא"כ אין לדמות דברים אחרים לזה.

מ"מ הא כתיב וחי בהם וצריך להשתדל שיהי' בוודאי בריא ויחי' וע"כ אם רופא יבחון טבעו ויאמר שצריך לאכול אותן מאכלות אסורות ואין די לו במאכלות הכשרות, וא"א לימצא מאכל כשר בוודאי חשוב בכלל פקוח נפש ומותר לאכול גם דברים אסורים אלא אם אפשר לערב בהן דבר מר או לכורכן בסיב או לאכול בחצי שיעור בוודאי צריך לעשות כן.

ויש לעיין עוד בפלוגתת רז"ה ורמב"ן במלחמות בפ' ר"א דמילה שם"ל להרז"ה באישתפוך חמימי של התינוק אסור למול, כיון שיודע שאח"כ יצטרך לחלל שבת חשוב כמתנה לחלל שבת, והרמב"ן כ' דאין לדבר אלא מקומו ושעתו, ועיין ש"ך יו"ד סי' רס"ו ס"ק ו' שמשמע שיש לפסוק כרז"ה, ושכן פסק הב"ח שאם יודעים שיצטרכו לחלל שבת תדחה המילה. וא"כ בהיפוך ג"כ י"ל כשיודעים שיבוא לפקוח נפש אם לא יאכל רשאי לאכול מיד ודוחים הלאו דמאכלות אסורות כדי שלא להביא את עצמו לסכנה.

וכעת מצאתי בספר מחנה ישראל מהגאון הצדיק בעל משנה ברורה בפרק כ"ב שהאריך בזה, וכתב שלא יתפתה בנקל לומר שהדבר נוגע בסכ"נ, כי רבים חיו בלחם ומאכלים כשרים, וגם צריך לעיין בכל כזית וכזית אם צריך לדבר, ומכל שכן אם יכול להשיג במעות מאכלים כשרים שצריך ליתן אפילו כל רכושו שלא לעבור על ל"ת כמבואר ביו"ד סי' קנ"ו ובאו"ח סי' תרנ"ו, ולהחולה עכ"פ צריך להשתדל להקמין האיסור ולא יאכל האיסור גופא רק המרק או התבשיל בלבד, ועיי"ש באריכות.

ועיין בכו"ז יו"ד קע"ט ס"ק ד' שכ' שיש ללמוד דאם פקו"נ תלוי בעבירה וכשעושה עבירה ינצל מותר לו לעשות כן מעצמו. והנה דברי הטו"ו תמוהים דמה אשמעינן בזה ואפשר דכוונתו על כיו"ב כשאין סכנה לפניו אלא ע"י הלאו מציל עצמו שלא תבוא הסכנה, מ"מ מותר, אמנם המחבר בשו"ע שם מיירי כשנחשים רודפים אחריו א"כ הסכנה מזומנת.

ועיין באהלות פ"ז באשה מקשה לילד שחותכין העובר להציל האם ומשמע דאפילו אם אין הסכנה מזומנת עד שעת הלידה, מ"מ חותכין העובר ואע"ג שיש איסור להרוג העובר כמש"כ התוספות סנהדרין נ"ט, חולין ל"ג, ויש לדחות דשם המעם דהעובר נחשב כרודף

ועכ"פ היא מעוכרת וחשוב כסכנה מזומנת שהלידה וודאי תבוא וכן מוכח מרש"י סנהדרין ע"ב שכתב דהאשה מסוכנת.

והראו לי ספר שפתי צדק מבעל העורך תל תלפיות שמבקש מהגאונים שיעיינו בזה וציין לחת"ם נדרים י"ז שמביא המדרש בתענית אסתר שהתענו ג' ימים וכי לא מתו, דמשמע דגדר פקוח נפש ברעבון הוא ג' ימים וכ' דזה רק בפעם הראשון וכאדם כריא אבל כשכבר נחלש ע"י שכבר התענה ומכש"כ להיות תמיד חוזר חלילה להיות ג' ימים בלא מזון בוודאי אי אפשר והניח זה בספק, וכן להסתפק בלחם לבדו בלא שאר תבשילין, ולא כתב דבר ברור ולא הזכיר כלל הרמב"ם שצייתני ולא הד"מ וציין למו"ז או"ח סי' שד"מ במי שתועה במדבר ואינו יודע אימתי הוא שבת דקיי"ל בכל יום עוסק במלאכה רק כדי פרנסתו וכ' שאם יש לו לחם לאכול אסור לבשל, ע"כ דמשמע דאפשר לחיות בלחם לבדו וצ"ל דהכל לפי מה שהוא אדם.

ולראות העצה היעוצה בזה הוא שיערב דבר מר בהמאכל שזה לא מזיק לגוף והו"ל שלא כדרך אכילה, ועיין בדרכי תשובה יו"ד קנ"ה ס"ק כ"ב שכ' שאין לישראל בעצמו לערב דבר מר בדבר איסור מטעם אין מבטלין איסור לכתחילה, אלא ע"י נכרי שרי, ואולי י"ל דלחולה שרי בכח"ג, ויש לסמוך על השיטות דס"ל דאין מבטלין איסור לכתחילה הוא מדרבנן והותר האיסור דרבנן לחולי כזה, ואפילו אם נימא דאיסור דרבנן בעלמא אסור לחולה כמבואר בשו"ע יו"ד סוס"י קנ"ה דרק שלא כדרך אכילה שרי לחולי שאין בו סכנה, מ"מ י"ל דבכח"ג דיש חשש סכנה מותר לערב, עיין ש"ך יו"ד פ"ז לענין בישול בכ"ח לצורך חולי, ועיין שע"ת או"ח תס"ו ס"ק א' ושם תס"ה בסופו ואם אפשר יאכלנו בחצי שיעור ולהמתין ט' מינוטין בין ח"ש לח"ש, עיין חת"ם ח"ו, וה' ישמור רגלי חסידיו מלכד.

(שו"ת מהר"י שפי"ף סי' ל"ט)

ע' קל"א שורה הזהירות :

ע"י בשו"ת מהרש"ג סי' י"ד באריכות גדול, ובראש יוסף פ' כלל גדול.

ע' קל"ב שורה לבקש :

סיפ"ך כ"ק אדמוה"ז מוהרא"ז וצלה"ה שפ"א באמצע התפילה בערב פסח עלה במחשבתו, היות ונרתיק של טלית ותפילין לא שומרים כהוגן כל השנה

מפרורי חמץ, כי לפעמים מחלקים בביהמ"ד מזונות וי"ש לתיקון וכדומה, ויארע לפעמים שיפול פרורי חמץ לתוך הנרתיק של הטלית ותפלין, ותיכף ומיד אחר התפילה ניקה בעצמו היטב את הנרתיקים, ואף הופכן לצידן הפנימי לנקותו, ואח"כ גדלה שמחתו מאד שחידש דקדוק בעניני פסח, שהוא מילתא דלא רמיא עליה דאיניש.

וברומה לזה סיפר כ"ק אדמוה"ו מוהרא"ו זצלה"ה, שעוד בשחר ימיו כשישב על כס הנשיאות בעיר נדבורנא, עלה בדעתו, היות ומלבוש שב"ק השטריימיל מונח לפעמים בשב"ק וביו"ט הן בבית, והן בביהמ"ד, על השולחן שאוכלים עליו, ויכול להיות לפעמים פירורין משיירי הסעודה, ונכנס לתוך השטריימיל, וח"ו יוכל להישאר שם בפסח, ותיכף כשעלה במחשבתו זאת, לקח בהתלהבות את השטריימיל ובדק אותו לכל צדדיו ואפילו מתחת לראשיו (שפיצעו) עד שהוכשר לפסח, והמשיך אדמוה"ו, ואמר בזה"ל, ראו מה מצוה עושה, כי השטריימיל שהיה לו בעת זו היה כבר משומש וישן מאד, ובליל התקדש החג אחר התפילה ניגשו אליו המקורבים, וברכו אותו בברכת תתחדש על שקנה לו שטריימיל חדש, ונימק רבנו הק' כי ע"י שהייתה לו השתדלות מצוה זאת, נשפע על השטריימיל המשומש והישן, אור חדש ממש, מגודל המצוה לש"ש.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א אמר בשם דודו הרה"ק ר' יוסף מניריטיהאז בהרה"ק מוהר"מ מנדבורנא זצלה"ה, שאם שומרים כל השנה מלהניח ספרים על שולחן שאוכלים עליו, מקיימים בזה מ"ע של למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייד.

(מס' רזא דעובדא שער האותיות אות ז')

ע' קל"ב שורה באמת

בא וראה איך נהג אדמו"ו הגאון החסיד מהר"מ בנע"ט הנ"ל זי"ע. אף שהי' פרוש מהעולם רוב ימיו לא נראה בחוץ רק ישב כל השנה בבית מדרשו ומקום תפלתו חוץ מה שלפעמים הלך מביתו לבהכ"נ בש"ק קודם קריאת התורה וביו"כ, או לסנדקאות ודומיהם כידוע לכל מפרישות שלו. ולבית האופה המצות אפילו של ב"ב הלך בעצמו עם הבני ישיבה שלו והשגיח וגם עשה מצות ומה יפה אף נעים המנהג בק"ק ג"ש שראיתי ב"ה שמדקדין מאוד באפיית המצות שיהיה בהכשר גדול. והוא שבכל בית שאופין שם מצות הנקרא (באק הויז) אפי' בעל האופה בר אוריין אינו נאמן ע"ע, רק (הבעקער) מחוייב דוקא לשכור למדן וי"ש א', ונקרא (אויבר משגיח) משגיח זה יש לו

עוד משגיח א', והם צריכין להשגיח ע"כ דבר ודבר בפרטות שלא יהיה שום חשש איסור חמץ וצריך להיות בקי בדינים בשו"ע השייכין לליבון התנור ואפיית המצות בכל דיניהם, ואם ירצה להיות א' משגיח אשר לא היה ע"ע, צריך לילך מקודם להגאון אב"ד והוא משלח אותו לדיין א' מדייני עיר שינסה אותו בדינים כנ"ל ונותן לו רשות והתרה ע"ז, ומהם ילמוד כל עיר ועיר, וכל מי שיש בידו לתקן זאת ימנע רבים מהעבירה החמורה שבחמורות, ויזכה רבים ואין חטא בא ע"י, ותמה אני מאוד על אותם החרדים לדבר ה' היראים והתמימים המשגיחים ומתקנים בעיריהם כל דבר הצריך תקון עבודת הבורא ית' וגודרים גדרים בעזה"י כמה חברות קדושות ודומיהם, כמעשה ידיהם השב גמולם להם, מדוע לא ישגיחו על דבר זה שעניי עירם לא יאכלו חמץ בפסח שהוא צרכי רבים אשר אין למעלה הימנו ולמנוע אותם מל"ת החמורה ולזכות אותם במ"ע כדין וכדתן כי בחוש נראה לכל שעניי בעו"ה אין אוכלים תערובת חמץ רק חמץ גמור ואין האשמה תלוי בהם כי ידוע לכל שאפי' העני רוצה לשלם העוורים ואינם רוצים להיות בעזרם ומה יעשה עני זה יותר, וכמה פעמים הולך בשוקים וברחובות יתן קולו הוי איך אינכם שמים על לבכם שאהיה מוכרח לאכול חמץ בפסח, ועתה יאמר גא ישראל (אתם היראים אשר בשם ישראל יכונה) אם לא הקולר תלוי בצואריכם הש"י ע"כ ראוי ונכון לעשות כמו שראיתי מאחד שרץ מבית לבית וכל מי שיש ביכולת להתנדב דבר מה (או לשלוח א' מב"ב) מזה ישכור עוורים רבים ואז נראה בחוש כאלו השיב את נפש העני, כי כמה יגיעות היה לו וכמה שבועות קודם פסח התחיל לדאוג על חטין וכ"ז לשם ה' ועתה יאכלנה באיסור ע"ז לבו דוה מאוד ומר לו מר על מצות מרורים יאכלוהו? לכן כל מי שיש בידו לעשות זאת ואינו עושה הוא עתיד ליתן את הדין והחלש יאמר גבור אני ולא יתבייש וגו'. ברם זכור אותו איש הצדיק לטוב אשר היה מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום הוא ידי ה' ואוהב ישראל הרב המאה"ג הצדיק המנוח מו"ה אהרן הלוי זי"ע, (שהיה אב"ד בק"ק שיראדו). עוד מדה אחרת היתה בו עשה חסד עם העניים עם מסירת נפש לפעמים כאשר ידעתי מכמה עניינים כאלו. בפרט כאשר בא ימי החג הנ"ל אז בזה עצמו לכבוד אבינו שבשמים ובניו העניים שיהיו להם מצות בכשרות כראוי ונכון. וזכות זה יעמוד לו שיזכה לחזות בנועם זיו העליון. (תהלים משפט צדק, שושני לקט).

ע' קלג שורה על

היה מעשה שאירע מקרה רע רח"ל לאיש אחד שהיו לו קשרי מסחר עם אדונים בעלי אחוזה, ובחזה"מ פסח היה אצל אדון אחד בעניני מסחר והלה כיבדו בכוס שכר, היהודי שכח שפסח היום, ושתה השכר. אח"כ כשזכר — בא אל הגאון ר' יוסף שאול נתנון וצ"ל לקבל תשובה ע"ז. הגאון מהר"ש ז"ל שלחו לכ"ק מרן מהר"י ז"ל, וציוה אותו שבשבו — יבא אצלו עם

תשובת אדמו"ד הק' ז"ל. ויהי כאשר סיפר האיש לכ"ק מרן ז"ל מה שאירע לו. וביקש תשובה ע"י. הורה לן מרן שיסע מביתו לאה"ק. כששמע הגאון מהרי"ש ז"ל את זה אמר שהיה רוצה לדעת מקור דין זה. כשספרו זאת למרן ז"ל, אמר שמקור ד"ו הוא ממדרש איכה: גלתה יהודה מעוני שאכלו חמץ בפסח. מבואר מזה דעונש אכילת חמץ בפסח הוא גלות. ואם אדם צריך כבר לגלות מביתו למקום אחר, מוטב כבר שיסע לארה"ק. אח"כ אמר הגאון מהרי"ש ז"ל: ראו איך שיש לצדיקים עינים פקוחות ומאירות בתורה דהטעם שעל תיבת ונכרתה (שמות י"ב י"ט) דכ' גבי אוכל חמץ הוא גר שייס מה שאין כן בשאר מקומות דכ' נמי ונכרתה, לרמוז דהתיקון של עוון חמץ בפסח הוא גלות.

(מס' הגש"פ אמרי קודש).

ע' קל"ז שורה ושמרטה :

ועי' אבות דר"נ פרק שמונה ושלושים אות א' ב' וכו'.

ע' ק"מ שורה ויראים :

אויבי איש אלו הם המזיקים יתושים ופרעושים וזכובים (ב"ר ג"ד).

ע' קמ"ט שורה אוכל :

עי' ביו"ד סי' ס"ו סעיף ח' ברמ"א, וביד אפרים שם באריכות. (ועי' לעיל עמוד לו בסיפורי מעשיות).

ע' קנ"א שורה ואם :

בענין ספק איסור

לא יאכל אכילה גסה וכו' ובפרט ימנע את עצמו מדברים המזיקים את הגוף וכו' ומכל שכן דכל שכן חלילה וחלילה דבר המזיק לנשמתו אפילו איסור קל של דבריהם כל דהו, ואפילו ספק איסור, וחמור העובר על ספק איסור מודאי איסור כאשר כתב הקדוש רבינו יונה זכרונו לברכה בברכות ריש פ"ק וכו' ובעוד נפשו ותאוותו בו ישים דעתו ומחשבתו בתורה שלא להמרות בזה עיני כבודו יתברך חלילה, ומחמת זה כח נפש הקדושה מתנוצץ עליו. והאדם העושה זאת בשלימות גמור מחמת יראת אלקים שעליו שלא יכנס לגדר

שמנת עבית כשית וימש אלוק' עשהו וגו' ונאמר פן תאכל ושבעת ורם לבבך ושכחת וגו', הנה בזה קונה לו חלקו נפש שבנפש אשר בקדושה בשלימות עכדה"ק.

(מסה"ק סידורו של שבת שורש החמישי ענף ב')

ועי' כמו"ש סוף פ' שמיני, וז"ל שמי שמיקל לעצמו אפילו בדבר שאינו רק חומרא בעלמא, אפילו יתנהג בדרכי החסידות והפרישות מכל הצדדים ושוקד על פתחי תורה יום ולילה, לא יוכל להשיג התורה והקדושה כמו שמוכא בתוס' בשם ירושלמי, עכ"ל [ועיין בהוספות ע' קנ"ה שורה בנסיון].

ע' קנ"ד שורה יראים :

וכן יש לזהר בשחרית שיטלו הקטנים ידיהם כי הוא חשש סכנה שנוגעים במאכלים בלא נטילה (פרמ"ג וסידור דרך החיים ועיין רו"ש סימן ד') וכדיעבד אם נגע באוכלין אין לחוש (א"ר סד"ה).
(מסגרת השלחן סי' ב' אות א')

ומ"מ כל יר"ש יחמיר על עצמו שלא לאכול זה המאכל שנגעו בו בטומאת ידים כי כן כתבו המקובלים ז"ל האוכל מאכלים שנעשו בטומאת ידים יהא עלול להכשל ח"ו בדבר עבירה ע"י אותו רוח"מ השורה על זה המאכל ומטממם לבו ולב בניו בתורה, ת"ש, ויש אומרים תקנה שירחץ זה המאכל ג"פ ואז ילך לו רה"ט דלא גרע המאכל מהיד עצמו. ארה"ח בשם רבינו מודרום הלוי, ובית מאיר ס"ה.
(ח"א כלל ב בתוספות חיים אות י"ב)

כתב המש"ז שם דראוי לזהר לרחוץ ידי הקטנים בכל בקר כי חמירא סכנתי מאיסורי והעולם אין נוהרים בזה ואיני יודע למה. וכ"כ החיד"א ז"ל כמו"כ סי' ב' אות ס' וז"ל :
ויזהר לרחוץ ידי הבנים הקטנים כראוי ולא יטמאו כל אשר יגעו ותשרה הסט"א בכל ח"ו.

ובש"ע דר"ז שם כתב הטעם דנהגו להקל בנגיעת הקטנים שלא הגיעו לחינוך לפי שגמר ועיקר כניסת נפש הקדושה באדם הוא ביי"ג שנים ויום א' לזכר וי"ב לנקבה שלכן נתחייבו אז במצות מה"ת ונעשו בני עונשים ותחילת כניסת נפש זו הקדושה היא בחינוך לתורה ולמצות שחייבו חכמים לחנך גם במצות מילה ולכן הנהזר מנגיעת

קמן מיום המילה ואילך קדוש יאמר לו עכ"ל. וכתב בן א"ח שם אות יו"ד בשם החס"ל דמנהג זה הוא סגולה טובה לקטנים כדי שיגדלו בטהרה ויהיו גידולי הקדש (כף החיים או"ח ח"א סי' ד' אות כב, ועי' שו"ת קרן לדוד סי' א').

ע' קנ"ד שורח למעלה :

מסכת שביעית פרק רביעי בראשונה היו אומרים הלכה ב' :

(ט) **מעשה בר' אבא בר זמינא שהיה חייט.** והיה פעם אחת תופר בגדים ומתקנן אצל גוי אחד בכיתו בעיר רומי. הביא זה הגוי לפני ר' אבא זה החייט בשר נבלה ואמר לו אכול זאת. אמר לו אין אני אוכל מאכל זה. אמר לו הגוי אני אומר לך שתאכל שכאם אין אתה אוכל אזי אהרגך. אמר לו ר' אבא אם אתה רוצה להרוג אותי הרשות בידך ואין אני אוכל זאת כי הוא בשר נבלה וזה אסור עלינו. כי אנכי יהודי. אמר לו זה הגוי כעת אני אגלה לך את הכל. כי כוונתי היתה בזה להיפוך. כי אדרבה אם היית אוכל זאת הייתי הורגך כי כל אדם צריך להיות חזק ואמיץ באמונתו. אם הוא יהודי צריך לאחוז בדת יהודית לגמרי. אפילו אם רוצים להרגו צריך לשמור את דתו. וכמו כן אם הוא גוי צריך להיות גוי גמור. אמר ר' מנא אם היה ר' אבא בר זמינא שמע את מה שהתירו רבנים בשאר המצות לעבור ואל יהרג בצנעא. היה אוכל הבשר הזה כי זה ג"כ היה בצנעא (עי' מזה בספר חסידים סימן רי"ט).

(מעשי הגדולים)

ע' קנ"ח שורח בנסיון :

אשרי למי שאינו נכנס בספק הוראת אכילה ולא בספק הוראת עבירה. **בספר** הקנה דף קלב ב' וז"ל, ושמע בני כי פעם אחת הלכתי לכרכי חים וראיתי אדם אחד צד דגים והעלה ברשת שלו ז' דגים וזרקה לשמים ויצאה פס יד וקבלה, שמע קול ואמר מזומנין לך לעוה"ב, ואמר לי לעולם לא נכנסתי לא בספק הוראת אכילה ולא בספק הוראת עבירה. ואמרת לי אשרי ואשרי יולדתו עכ"ל.

וכן מובא בספר אבות דר' נתן פכ"ו אל תבא לידי ספק שמא תבא לידי וודאי. וכן מובא בספה"ק מפני מה אמרו שאשם תלוי

חמור יותר מודאי כי על ספק איסור אינם עושים תשובה כדבעי כמו בודאי איסור. וכן כתב השלה"ק האוכל מדברים המותרים וכשרים אז יש במאכל זה צד קדושה ונפשו תשבוע ונהנית מאכילה זו וז"ש וצדיק אוכל לשובע נפשו וקשה והא הנפש אינו אוכל, אלא שאדם צדיק מדקדק במאכלו שיהי' מן המותר כפיך ואין בו שום חשש וספק איסור כלל וכלל אז נפשו שובע. וכל שינהג כן בכל הנהגות הנזכרות בוודאי יתקיים בו הכתוב והתקדישתם והייתם קדושים ויהי' מרכבה להקדושה העליונה ויזכה לכל טוב העליון (ועי' לעיל עמוד צ"א ד"ה כתב הר"ן וכו', ועמוד קנ"א ד"ה ואם).

ע' קע"ח שורה לפי :

בשונ"ת, „אהל יהושע" (סי' כ"ד) שכ' ששמע מכמה בקיאים לענין אם לסמוך על הכימאי בזה ואמרו בכירור כי בדבר מועט כמו שני אחווי' אין יכולין לעמוד עליו, א"כ בני"ד עיקר החשש רק על דבר מועט כמ"ש הש"ך (כסי' קי"ח) דמה"מ אינו רק דרבנן, וא"כ בזה לא יעמדו עליו הכימאים ושוב לא שייך מירתת בזה בפרט דעיקר הנסיון אם אין מערכין בו מים וכדומה שיכול להיות הרבה ולא על דבר מועט כזה, ועע"ש שכ' שהעיד לפניו ת"ח וחסיד יר"א שדר כמ"ש בכרליו, ונזדמן לפניו שבעת הליכתו לשאוף אויר צח, ראה חליבת פרות בבית אדון אחד ואחר כל החליבה ראה שהביאו כלי עם חלב מסוסים ועירבו בכל החלב ושאל להאדון למה יעשה כן, והשיב לו כי בתערובת זה יוכל לשהות החלב ימים רבים ולא יתקלקל כי החלב טמא אינו מניח להעמיד ואינו מתקלקל, וכמה גדולים דחו"ל שחששו לזה כי לכאורה החשש רחוק הי' מאחר שהחלב מתקלקל שאינו מעמיד, אך כעת נודע כי אדרבא קלקלתם תקנתם ועי"ז יוכל לשהות כמה ימים, ומי שיש לו בהמות רבות להחליבם וירא שלא ישאר לו קצת חלב עושה כן וממילא נפל ג"כ היתרו של התשב"ץ שבמ' חוט המשולש מאחר שאין חלב טמא מצוי כי הלא סוסים מצוי' לרוב, ועב"ם חכמ"א (כלל ס"ז) שקיהה הרבה בדברי התשב"ץ ולכן אין לזוז מד' רבותינו בעלי הש"ע ע"ש. גם ראיתי מוכא בס' א' מגדולי תלמידי מהר"ם שיק ז"ל, שסיפר לו רבו הגאון מהר"ח צ' מנהיימר ז"ל, שפ"א בימי בחרותו בעת הקיץ נסע ממ"ד לזוין הכירה כעגלה ונסעו אז אתו יהודים מוחרים שהובילו משם חלב לעיה"כ ויין,

ושאל אותם האיך אפשר שלא יקפיא החלב בימי החום בערך ב' או ג' ימים עד בואם שמה, והשיבו לו שיש להם לזה פעולה טובה שלא יקפאו, היינו שנותנים לכל כלי גדול של חלב פרה כף או שתיים מחלב חמורה וזה מחזיק החלב שלא יקפיא, ועי"ז ראוי עדיין לבישול, ופי' בזה כס' הנ"ל משחז"ל חלב טמא אינו מעמיד דלפי דרכי הלשון הי' צ"ל אינו עומד, אלא ר"ל אינו מניח להעמיד חלב אחר היינו החלב הכשר. וחזו מאן גברא רבה דקמסחיד עלה דהאי, ולפ"ז בודאי יש מקום לחוש לתערובות כנ"ל, אף דכסתם אינו מצוי אצלנו חלב טמא לרוב, אבל מעט מצוי בהרכה פעמים מצוים גם הרופאים לחולים שתית חלב טמא כידוע ובפרט כזה שא"צ רק מעט לכלי גדול.

אכן אפשר של"ה לחוש לתערובות מאחר שכבר פסק רבינו הרמב"ם (פי"ז מהמ"א) דהיכא דהתערובות יקרה לא חיישינן וכ"ה להלכה בכ"מ, וא"כ כאן אף שמצוי קצת חלב טמא אבל מחירו יותר מאד מחלב טהור, ול"ה צריכין לחוש לתערובות, אכן להנ"ל, שאינו צריך רק מעט לתקון הרבה בודאי יש לחוש ובתערובות מעטה כזו גם הכימאים לא ידעו כנ"ל (ראה הנשר הי"א, כ"ז). סוף דבר הכל נשמע כל איסורי דרבנן אשר נצטוינו עליהם מלא תסור מן הדבר אשר יגידו לך וגו' ואם יבואו כל רוחות שבעולם לא יזיוו זיו כל שהוא אפי' ממנהג גלוי וידוע ומפורסם מאבות אבותינו לקדושים אשר בארץ, כ"ש וק"ו ב"ב של ק"ו לחלוק על ראשונים ועל בעלי השו"ע וכל נושאי כליו, ובפרט בדבר שנחלקו הפוסקים ונהגו כדברי המחמירים אין לו שום התרה בשום ענין ובמנהג חזק אפי' יבא אלי' אין שומעין לו לבטלה כמ"ש בש"ס שכבר נהגו העם בסנדל, ובתשו' ח"ס הנ"ל ביאר דמנהג שננהגו עפ"ד המחמיר חשיב גדר דאורייתא יעושה ודו"ק.

(נעתק משו"ת המאור ע' תכ"ט)

מתשובת הרה"ג מוהר"ר ישראל זועלץ זצ"ל)

עי' קפ"א שורה לאחר :

עיין בשו"ת המאור עמוד ס"ו (להרב הגאון המפורסם מהר"מ אמסעל שליט"א), ועיין עוד שם בעמוד תכ"ט בתשובת הרב הגאון מוהר"ר ישראל זועלץ זצ"ל בענין אבקת חלב, וז"ל : בתוך אחד השיחים בד"ו אמר לי הגאון בעל החזו"א, כי למעשה אינו מתיר אף

בשיש פיקוח הממשלה, רק לילדים קטנים דהו' כמו חיי נפש ככיבמות (ק"ד ע"א) וכן ביולדת תוך ל' כבשבת סו"פ מפנין, ולשארית אנשים ונשים כשהם חולי שאב"ס אין להתיר וכו' עכ"ל.

ע' ק"צ שורה ותיכף :

באחד מסיפורי חב"ד מסופר, אשר בעת התועדות גדולה שהיתה אצל החסידים ואנ"ש, בימים הראשונים של נשיאות בעל התניא זי"ע נבג"מ, בעת שהיו אז האדוני לבנון אירי התורה, זקני החסידים שזכו עוד להסתופף אצל קוה"ק הבעש"ט זי"ע ועכי"א, וחסידים שהתגוררו שנים ו'בות אצל המגיד ממעודיטש זי"ע, בעלי כשרונות אמיתיים מתלמידים הראשונים של הרבי נ"ע, אבירי חכמה ואירי הדיעה, והחסיד ר' נתן שו"ב זכ"א סעודה טובה, דיאה צלוי'. ושם בעת ההתועדות הי' ג"כ החסיד ר' שמואל מונקעש. בין גדולי החסידים לומרי נגלה ומשכילי החסידות, הי' ר' שמואל נחשב כעין ברחן; בלימוד, הן בנגלה והן בנסתר, לא נשמע מפיו כלום, וגם אדיכות התפלה ע"ד חב"ד לא דאו אצלו, דק בשמחה כל היום ומילתא רבדיחותא תמיד על לשונו. ובכל התועדות הי' ר' שמואל השמש, שזכ"א וחילק המשקה להמסובים. וכשהביאו הסעודה מר' נתן, נתנו הקרידה לר' שמואל מונקעש שיחלק להעולם. והוא הי' במוזג טוב ודקדק הרבה, ועשה הרבה "חכמות" עם המאכל, וכמה שלא ביקשו שיחלק את המאכל, דקדק הרבה ולא הטו אוון קשבת לכל רבדיהם.

וככה עברו שעות אחרות, עד שהחליטו האברכים בעלי הזרוע לקחת בעל כרחו. כשראה ר' שמואל שהם דוצים ליקח בזרוע, קפץ מהר וזרק המאכל לתוך מים עכורים, והתחיל שוב לרקוד בשמחה עצומה. וכולם נשארד מאד משתוממים ממעשה הלו: היתכן לעבוד על כל תשחית וביזוי אוכלין על זה האופן, והם לא שקטו עד שהחליטו לקיים פסק עליו. וכששמע ההחלטה קפץ ר' שמואל במהירות על השולחן והזמין עצמו לקבל הפסק דין. והאברכים נתנו ביד רחבה, כשהרגיש שהחברה הפסיקו, ירד מהשולחן בניחותא והלך לחפש איזה מאכל אחר עבור החסידים, כבר הי' אז אחד חצות לילה, עכ"ז מצא אחר מבעה"ב שבליאונא שקיבל ממנו קערה גדולה עם כרוב מחומץ. הוא חזר בדיקוד של שמחה והעמיד הקערה על השולחן, ואותם שרצי תחילה לטעום מהריאה הצלוי', הביטו בעינים דוגזות על ר' שמואל מונקעש. פתאם הגיע הקצב במרוצה ובהלה גדולה וצעק: דבותי, אל תאכלו מהריאה, מפני שהיא טדיפה. כולם נשארד משתוממים ומבוהלים מצעקת הקצב. והקצב סיפר שאידע כאן טעות גדולה, כי הוא הי' באותו יום בכפר, ואשתו נתנה לאשת השוחט דיאה טדיפה במקום הכשרה, וכשבא הקצב הביתה בקרדווא דצפרא ונתודע לו שמר' נתן שו"ב באו לקחת הריאה, נעשה מבוהל, וכשראה הטעות דץ לעורר את השו"ב להודיעו, ושם נתודע לו אשר הריאה נלקחה אל הרבי בביהמר"ד.

כששמעו זקני החסידים את המעשה, קראו את ר' שמואל אליהם ושאלו אותו, איך הרהיב בנפשו עוז להראות מופתים ועניני רוח"ק, וגזרו לקיים לו פסק, וברגע כמימרא כבר הי' ר' שמואל על השולחן, אבל עכשיו כבר לא נגשו האברכים, אבל זקני החסידים צוו לו שירד מן השולחן ויספר להם איך ידע שהריאה היא טריפה. אני — אומר ר' שמואל — לא ידעתי כלום. אבל כשהלכתי בפעם הראשונה אל הרבי על יחידות, הסכמתי בלבי וגמרתי בדעתי, שכל דבר גשמי נועם וערב לא ארצה. וכשהביאו את המאכל, נתאוה לי מאד, וראיתי גם שהרבה נתאוו לזה, החלטתי שבוודאי הוא דבר איסור, כי דבר היתר אין לו כח המושך כ"כ, כמו שאמר הרבי על הפסוק ורב תבואות בכח שור, פי' שכח המושך של הנפש הבהמית הוא יותר חזק מכח המושך של הנפש האלקית שהוא אדם, ולכן זרקתי הריאה אל המים כעורים. ראו עד היכן הדברים מגיעים, הי' ירחם.

ע' רכ"ט שורה ולא

גודל העונש של המונע עצמו מלזכות את הרבים

במד"ת שמיני ט', אלימלך שופט הי' בשופטים והוא איש זרוע ואנשים רבים תחת ידו והי' רואה הצרה והרעב ולא הי' מזהיר לחטאים לשוב מרשעם ושב ללכת בנפשו מבית לחם לגור בשדי מואב להחיות נפשו ברעב ונפש אשתו ברעב ונפש בניו ולא הי' יודע כי התורה תחי' נפש בעליה ולא הבלי עולם והוא שהי' חשוב שנא' (שם) וילך איש מבית לחם יהודה ואין אומרים איש אלא לאדם חשוב שנא' (במדבר י"ב) והאיש משה עניו מאד, שאלימלך הי' איש חשוב שמחשבים אותו במקומו והלך להציל את נפשו ונפש ביתו ולא טרח עצמו בעסקי הצבור כמו שהוא אדם חשוב ויאמינו לדברו להשיבם מרעתם ולהזהירם שישובו בתשובה ולפיכך אירע לו כמו שאה"כ וימת אלימלך איש נעמי (רות א') וכן מתו בניו שנא' (שם) וימותו שני בניו וגו'.

(ועי' סנהדרין דף כ' ע"א אר"י אמר רב וכו', שמואל ב', ג', ל"ג, ל"ד).

ע' רל"א שורה תכפל

בו יבואר גודל השכר של המזכה את הרבים

שמואל א', א', ויהי איש אחד כו' ושמו אלקנה גו', פסוק ג' ועלה האיש ההוא מעירו מימים ימימה להשתחות ולזכוח לה' גו'. אלקנה הי' עולה לשילה ארבעה פעמים בשנה שלשה מן התורה ואחת שקבל עליו בנדבה שנא' ועלה כו' [ונא' בענין זה (שם כ"א) את זבח הימים ואת נדרו דמשמע חוץ מן שלש רגלים, ישועות יעקב] עלה אלקנה ואשתו ובניו וב"ב ואחיו ואחיותיו וכל קרוביו היו עולין עמו, ואמר להם למדו דרך עבודה מן הכנענים ומן העכו"ם שעשו דרך עבדה לע"ז שלהם אע"פ שהם הבל וריק ק"ו שאתם צריכים לעשות דרך עבודה ולעלות לפני ארון ברית

ה' שהוא א"ל חי וקיים בריך שמי' לעלם ולעלמי עלמיא. אמר להם שיעלו כולם עמו וכשעולים עמו בדרך היו לנין ברחובה של עיר והיו מתקבצין האנשים לבד והנשים לבד שכן האיש הי' מדבר עם האיש והאשה עם האשה וגדול עם הקטן והיתה המדינה מרגשת והיו שואלין להם להיכן תלכו ואומרים להם לבית האלקים שבשילה שמשם תצא תורה ומע"ט ואתם למה לא תבאו עמנו ונלך ביחד, מיד עיניהם משגרות דמעות ואומרים להם נעלה עמכם, וכן אמר להם עוד הפעם עד שעלו עמו לשנה הבאה חמשה בתים ולשנה האחרת עלו עמו עשרה בתים ולשנה האחרת הרגישו כולם לעלות והיו עולין עמו כמו ששים בתים, ובדרך שהי' עולה שנה זו אינו עולה לשנה האחרת עד שהיו כל ישראל עולין והי' אלקנה מכריע את כל ישראל לכף זכות וחינך אותם במצות וזכו רבים על ידו. הקב"ה שהוא בוחן לבות וכליות א"ל לאלקנה אתה הכרעת את ישראל לכף זכות וחנכת אותם במצות וזכו רבים על ידך אני אוציא ממך בן שיכריע את כל ישראל לכף זכות ויחנך אותם במצות ויזכו רבים על ידו, הא למדת בשכר מעשה אלקנה שמואל.

(תנא דב"א רבא, פרק ח')

והענין מבואר באדיכות בווה"ק פ' תרומה דף קכ"ט, דאין שיעור וערך לגדול שכר האדם המזכה נפשות ומקרבן לעבודתו ית', כי הכרוז יוצא בקול גדול ואומר עליונים ותחתונים אסהודי סהדותא, מאן הוא דבורא נפשות ומזכה לחייבא הוא שכתר מלכות בראשו הוא ראוי לעלות השתא קמי מלכא דהא מלכא ומטרוניתא שאליו עלי', כדין אודמן תרין סהדין מאינון עיני ה' דמשטטי בכל עלמא וקיימין בתר פרגודא וסהדין סהדותא דא ואמרי הא אנן דהא אבוי נזכר בגינו לטובה דא איהו עביד לתתא נפשאן דחייבא דהו סהדין על פלגיא בר פ' דמזכה רבים ומסירם מדרכם המקולקל, זכאה חולקי' מסטרא אחרא כדין אתייקר קוב"ה בחדוא שלימתא, בי' שעתא אודמן חד ממנא דאיהו גזברא על דיוקנין דצדיקיא ברזא דשמושא דאתון כו', בכתרא דשמושא דשמא קדישא, ורמיז קוב"ה לההוא ממנא ואייתי דיוקני' דההוא בר נש דעביד נפשאן דחייבא וקאים לי' קמי מלכא ומטרוניתא, ואנא אסהדנא עלי שמיא ואדעא דבההיא שעתא מסרין לי' לההוא דיוקנא, דהא לית לך כל צדיקא בהאי עלמא דלא חקיק דיוקני' לעילא תחות ידא דההוא ממנא, ומסרין בידי' ע' מפתחן דכל גנייא דמארי' בהו, כדין מלכא בריך לההוא דיוקנא, בכל ברכאן דברין לאברהם כד עביד נפשאן דחייבא שהי' מגייר גרים ומקרבן תחת כנפי השכינה. וקב"ה רמיז לד' משריין עלאין ונטלין לההוא דיוקנא ואולי עמי' ואיהו עאל לע' עלמין גניזין דלא זכי בהו בר נש אחרא בר אינון גניזין לאינון דעבדי נפשהון דחייבא, ואלמלא הו דעי בני נשא כמה תועלתא וזכו וזכאן בגינייהו כד זכו להו, הו אזלי אבתייהו ורדפי לון כמאן דרדף בתר חיין, מסכני זכי לבני נשא בכמה טבאן בכמה גניזין עילאין לאו איהו כמאן דזכי בחייבא, מאי בין האי להאי, אלא מאן דמשתדל בתר מסכנא איהו אשלים חיין לנפשי' וגרים לי' לאתקיימא וזכי בגיני' לכמה

טבאן להווא עלמא, ומאן דמשתדל בתר חייביא איהו אשלים יתיד, עביד לסטרא אחרא דאלקים אחרים דאתכפייא ולא שליטא ואעבד ליה משלטנותא, עביד דאסתלק קב"ה על כורסי' יקרי', עביד להווא חייבא נפשא אורא זכאה חולקי', עכ"ל הוהרד.

(אור צדיקים פרק ה')

ע' רל"ג שורה בתורה

ובוזה"ק בראשית דף ע"ט. ויקח אבדם וגו' ואת הנפש אשר עשו בחדן. א"ד אבא אי הכי כמה בני נשא הוו אי תימא דכלהו אזלו עמי', א"ד אלעזר אין וכו'. א"ל ד' אבא אי הוה כ' והנפש גו' הוה אמינא הכי, אלא ואת הנפש כ', את לאסגאה זכותא דכולהו נפשאן דהוו אזלי עמי' דכל מאן דמוכה לאחדא ההוא זכותא תליא בי' ולא אעדי מני', מנלן דכ' ואת הנפש גו' זכותא דאינון נפשן הוה אזיל עמי' דאברהם (ועי' תד"א דבא פכ"ה).
ובוזה"ק פ' ויקהל דף שמ"ג, עה"פ הנ"ל וז"ל. תא חזי מאן דחייס למסכנא ואתיב לי' נפשי' קב"ה סליק עלי' כאילו הוא בדא לנפשי', וע"ד אברהם דהוה חייס לכל בני עלמא סליק עלי' קוב"ה כאילו הוא בדא לון דכ' ואת הנפש וגו'.

ע' רל"ה שורה הפנהדרין :

והנה בגמרא ירושלמי מסכת שבת דף נ"ב ע"ב ובמסכת ביצה דף כ"ג ע"א וז"ל : א"ר חנניא פעם אחת יצאת והשחירו שיניו מן הצומות, א"ר אידי דחומריה אשתו הייתה, ומנין שאשתו קרוי עגלה (שופטים יד) לולא חרשתם בעגלתי לא מצאתם חידתי, תמן אמרין שכינתו היתה*, ויש אדם נענש על שכינתו, אמר רבי קירים דידמא ללמדך שכל מי שהוא ספיקא בידו למחות ואינו ממחה** קלקלתו תלויו' בן, עכ"ל.

ע' רל"ו שורה ואין :

כתב בספר יוסף אומץ אות קמ"ג וז"ל : באתי להודיע האיסור ומכשול הגדול שנכשלים רוב העולם בפירות הרגילים להיות מותלעים

(* ופי' בקרבן העדה, ופריך וכי יש אדם שהוא נענש על עונות שכנתו דכיון דקרו לה על שמו משמע שהעון תלוו בראשו,

(**) קלקלתו תלויה בו : ופירש שם : כאלו הוא עשה העון בעצמו לכך נקראת על שמו. עכ"ל.

כמה שאוכלים אותם בלי בדיקה, כי רק תולע אחד איסורו חמור כמו חזיר, כ"ש הרבה, ויש מתחסדים שבודקים אחד מהם בעשרה או בעשרים, ואם אינם מוצאים שום תולע בהו, אז אוכלים השאר בלי בדיקה, וגם בזה אין שום היתר בעולם, כי נסיתי כמה פעמים שבדקו למאות ולא מצאו שום תולע, עד לבסוף מצאו א' או ב'. הגע בעצמך, אם יש עדר מכהמות שרובם כשרים בבדיקה, היש היתר לאכול האחרות בלי בדיקה, בתמיתה. ואע"פ שבהמה כיון שנשחטה בחוקת היתר עומדת, מ"מ אין היתר לאכול המיעוט בלא בדיקה, מכל שכן בפירות הרגילים להיות מתולעים, שבחוקת איסור עומדין, שאין לאכול שום אחד מהן בלא בדיקה (מספר מעמי המנהגים עמוד שצ"ג). [ועי' בהוספות לעמוד צ"ה שורה פרישות].

ע' ר"מ שורה ואם :

אשר נדברנו אמש שמעלתו בחנות שלו אינו מוכר פירות יבשים של אשתקד בימות החורף כי כיון שמימי הקיץ מסיון ואילך הוחזקו בנידול מילווען וכל בריה שאין לה עצם אינו ששה חדשים אבל מתקיים יב"ח וא"כ אותן מילווען שנתהוו בסיון מתים בחשון ועדיין אמורי' עד סיון הבא עד שעבר להם יב"ח ואין להם בדיקה כיון שמתו ואינם רוחשי' עוד, הנה בצדקתו ותומתו מחמיר לעצמו והדבריו' ראוי' למי שאמרן מ"מ כיון שלא ראינו מי שחייש לזה צריכי' אנו לאמשוכי נפשי' לומר הנח לישראל אם אינם נביאי' ב"נ הם... בודאי הפרוש והחמיד לא יאכל שום דבר הצריך בדיקה לעולם ושאר עמא דארעא האוכלי' בבדיקה עכ"פ מה טוב אם ימשכו ידיהם באופן שאלתינו דתיינו מימי כסליו ואילך לא יאכלו יבשים משל אשתקד כי כבר מתו אותו הרחש שמימי סיון, וצדיק כמותו לא ימכרנו בחנותו כלל, אבל לאסור לרבים מה שכבר נהגו להתיר לא נ"ל.

(מס' זכרון למשה להחת"ם זצ"ל דף ל)

ע' רנ"ט שורה זכן

בס' אהל יעקב קצת דבריו מלחמה גדולה יש בין גוף לנשמה מיום באו לעוה"ז. אמנם הש"י מאז חברם יחד הכין להם מזון ומחיה לכ"א כפי תכונתו הגוף יהיה גיוון מאכילה ושתיה ושינה, והנפש מזון הרוחני' היינו תורה ומצות. ולמען הרגיע אותם ולא יהיו מתנגדים כ"כ כי מה שבקש א' הוא

להכעיס השני, אם הנפש לומד ומתפלל ונותן צדקה הוא צעד לגוף, אוכל וישן וכו' צעד לנפש ע"כ הש"י עושה פשר דבר למשל התירו בת"ת מתוך שלא לשמה בא לשמה וכיוצא כדי לתת חלק אל הגוף וכן במזון הגוף יש בו הרבה מדות, כמו"מ יש בו בכל דרכיך דעהו שיהיה כוונתו לש"ש שיוכל לעבוד ה' וזה יקר מאוד בעיני ה' ונהנה הנשמה מאוד מזה גם לא תגזול לא תגנוב, אבק גזל וגניבה, לא תונו, מדה ומשקל צדק, לא תחרוש בשוד וחרור, כלאי זרעים, כלאי הכרם, מתנות עניים, תרומה מעשר, חלה, וזוה טרם יתן אדם אוכל לפיהו יקיים מצות הרבה ובלול לחמו עם תורה ומצות עד"ש ותורתך בתוך מעי, גם ברכות נט"י וברכות לפני אכילה ולאחריה מכל זה נהנית נשמה כפי' האר"י ז"ל ומפרשים ע"פ כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם וגו' ופי' נחמד הוא כנודע, משל ב' נגידיה היו בעיר קטנה א' ה' ממשפחה מיוחסת מאנשי שם והשני בור וע"ה ממשפחה בזויה, ומחלוקות רב ביניהם זה עשה מו"מ כדי להכעיס השני וכן להיפוך אף שלא היה להם כ"כ ריוח הרבה, ואנשי עיר קצת נמשכו להשני הבור וע"ה ותי"ז נתחרחר הרוב ביניהם, פעם א' עשו שלום ביניהם ולא הועיל, פעם ב' ולא הועיל, עד שפקח א' בא ואמר אני אעשה שלום ביניהם ונעשה שדכן שיתחתנו יחד בתו יקח בנו וע"י בנייהם יהיה שלום וכן ה'. כן עיר קטנה זה אדם ויש בו ב' נגידיה א' מיוחס זו הנשמה חלק אלוה ממעל ממשפחה מיוחסת עולם הנשמות, ב' בור זה חומר העכור בן כפר ומחלוקת ביניהם זה מושך לכאן וזה לכאן והעושה שלום ית' עשה שלום שיתחתנו יחד שיהיה מעורב הנאות זה במעשי זה וכנ"ל, אמנם כ"ז בימי קדם כשישבנו באה"ק היו מצות הרבה תלויים בארץ גם אויר א"י מטהרת וכו' היו הרבה תועליות לנשמה בתוך מזון הגוף והיה שלום ביניהם אבל עתה אבדנו השפעה הקדושה ובהמ"ק ומצות התלויים בארץ, עלינו אמר המקונן ותזנח משלום נפשי נשיתי טובה מאז נשיתי טובה אז אין שלום בין גוף לנשמה. כי בזמן הקודם טרם השיג הלחם שאכל קיים מצות הרבה שהמו"מ היה או באמונה יותר ועסק בתורה ומצות קודם אכילה וברכת הנהנין בכונה אחר כך לקח המאכל לפיו ונהנית גם הנשמה ממנו. אבל עתה בעו"ה ומה גם ע"י דחקות פרנסה מי יודע כמה עונות עשה טרם לקח הלחם לפיו או חתיכת בשר לפיו, כמה השגת גבול, כמה פעמים עובר על לא תונו איש את עמיתו ויראת מאלהיך, הין צדק יהיה לך, לא תשיך לאחיך נשך כסף שלא על פי היתר עיסקא, כתקון חז"ל, כמה שקדים דיבר, אוי ואבוי כמה פסלנות עושים, כמה צרות עין, ע"ח, כמה קנאה שנאה ופירוד לכבות, אחד בפה ואחד בלב, וכל זה עבר קודם שלקח המאכל לתוך פיו, או לנו עתה יערב למו חתיכת בשר זו או מאכל אחד ונהנה מאוד, אבל בבואו אחד פטירתו לפני פמליא ש"מ ויפרטו לו אלו עבירות עשית טרם אכלת לחם זה או בשר זה, כי אתה זוכר מעשי עולם, לפניך נגלו כל תעלומות והמון נסתרות אין שכחה לפני כסא כבודך וכו' צופה וכו', כמה יחשך פניו ויהיה מר לו, עתה מקויים מאמר הנביא ככה יאכלו בני את לחמם טמא בגוים, וכל עמל אדם לפיהו, יטריח

ויעמול יומם ולילה דק להשיג המאכל לתוך פיו הן בהיתר והן באיסור יאכל ולא ישגיח דק שיבא לפיהו, וע"ז נפשו עליו תאכל ותבכה כי מדה לה הדע אכילתו ושתיתו. והנביא הושע צווח כי דיב לה' עם יושבי הארץ כי אין אמת וגו' אלה וכחש וגו' כדובם כן חטאו לי, פידוש כמדרבית עשדה כן חטאו לי בעניני מו"מ. ובעו"ה כמה עניני מו"מ תלויים כל עיקר על אבק גזל ואונאה אשר כמעט א"א בלעדם וכל המאכל מעורב כולו באיסורים קלים וחמורים אוי לנו מיוה"ד, וז"ש איוב מאנה לנגוע נפשי המה כדוי לחמי כפדש"י כמה הדחקות וסייגים וגדרים שגודדה תוה"ק להבדיל מגרנווד שקד גזל אונאה והשגת גבול וכמה סייגים עשו לזה כדי להרחיק מקצתם ועתה רוב מעמד ומצב הפרנסה תלוי בזה כמו היסוד ועמוד שהבית נשען עליהם, וז"ש מאנה לנגוע נפשי בהם מגודל הדחקת איסור, עתה יעדיכו שלחני בזה בסדין זה על השלחן קודם אכילה אוי לנו מה נענה ליוה"ד ה' ירחם.

(תהלים משפט צדק את קט"ו)

פרק א

- א ויקרא י"א-נ"א. אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ וגו' ולא תטמאו את נפשותיכם וגו' ולא תטמאו בהם ונטמאתם בהם
- ב"ח ריש הל' סוכה ר"מ תרכ"ה. שביאר הכתוב בטעם והמצוה והוא כוונתם העקרי
- ג אבות פ"ג-ה. כל השוכח דבר אחד ממשנתו
- ג רע"ב ז"ל פ"ג-ה. מתוך שכחתו הוא בא להתיר האסור
- ג תוי"ט שם. שוכח לאתווי מחמת עצלות
- ג מדרש שמואל שם. אפי' טרוד למצוא טרף לביתו, מעה"כ כאילו מתחייב בנפשו

פרק ב

- ד ספר החינוך מצוה ע"ג. הנוף כלי לנפש וכו' תעשה פעולתי'
- ה שם מצוה קנ"ד. במאכלות אסורות יש נזקים מצויים לגופם
- ה שם מצוה קמ"ז. צריך להשתדל בחיות גופו להעמידו על ישובו ובריו וכוחו ה מדרש ר' בחיי פ' שמיני. למה"ד לרופא שהלך לבקר שני חולים
- ו דברים ד'. ואתם הדבקים ב'ד' אלסיכם חיים כולכם היום
- ו משלי ל'. כל אמרת אלוקי צרופה
- ו ויקרא רבה פ' י"ג-כ. רב אמר לא נתנו המצות לישראל אלא לצרף בהן את הבריות
- ו עקידה ז"ל (שער ס'). הכוונה הוא לחיי הנפש ובריאותה
- ו יומא ל"ט ע"א. מטמטמת לבו של אדם שנאמר ונטמאתם בהם אל תקרי ונטמאתם אלא ונטמתם
- ו מנורת המאור (נר ג' כלל ו' ח"ו פ"ג) כפי מזון כל דבר, כן יהי' גוף הנוזון
- ז ויקרא י"א. אל תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף

פרק ג

- א אהחח"ק פ' שמיני י"א-מ"ג. האוכל מהשרצים נעשה נפשו עצמו שרץ אפי' בהיסח הדעת
- ב זוח"ק פ' שמיני דף מ"א ע"ב. כל דאכיל מאכלי דאסירי אחזי' נרמי' דלית ל'י' חולקא באלקא קדישא
- ב קהלת ו'. כל עמל האדם לפיתו
- ב זוח"ק דף מ"ב ע"א. כל מאן דאסתאב בהו כאלו פלח לע"ז דאיהו תועבת ה'

- ראשית חכמה שעה"ק פ' ט"ו. על המאכלים הטמאים שורה עליהם
 רוח חיצוני טמא ט
 זוה"ק פ' וישב דף קצ"א. כד בר נש לא אויל בארחוי דאורייתא
 האוי דיוקנא קדישא אתחלף לי' ט
 יחזקאל ד'. ולא בא כפי בשר פגול י
 דניאל א'. וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בנ המלך
 ובין משתיו י
 זוה"ק משפטים, קכ"ה ע"ב. דניאל חנני' משא' ועזרי' דאשתזיבו
 מאינן נסיוני בגין דלא אסתאבו במיכליהון י
 מסילת ישרים פ"א. המדרגה הג' אחר הגזל והעריות לענין החמדה
 הוא איסור המאכלות יא
 ספרי ויקרא י"א מ"ג. ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם יא
 יומא ל"ט. אל תקרי ונטמתם אלא ונטמתם. שהעבירה מסלקת
 הדעת האמתית יא
 תורת כהנים. נאמר בין הטמא והטהור, בין טמאה לך ובין טהורה לך .. יב
 משלי כ"ג ב. ושמת סכין בלועיך אם בעל נפש אתה יב
 ספורנו סו"פ שמיני. בהיותי אלקיכם הפצתי שתתקדשו ותכינו
 עצמכם אל הקדושה יג
 ראב"ע קדושים כ' כד. טעם לטמא שתדעו שהוא טמא במחשבה ובדבור
 רש"ם שמיני י"א י"ג. כל האיסורים באכילה נקראו טמאים שמאוסים
 הם ומקלקלין ומחממין את הגוף יג

פרק ד

- לקומי אמרים פ"ו ופ"ז. הקליפות הן כחלקות לב' מדרגות זו למטה
 מזו וכו' יד
 שם פ"ה. אף מי שאכל איסור לש"ש אין החיות שבה עולה ומתלבשת
 בתיבות התורה והתפלה יד
 באר מים חיים פ' שמיני. (בענין ג' קליפות הטמאות) יד
 צמח דוד פ' שמיני (בענין הנ"ל) יד
 בני יששכר מאמר ב' דרוש ז' (בענין הנ"ל) יד
 זוה"ק סו"פ שמיני. המאכלות אסורות שורה עליהם רוח חיצוני טמא .. טו
 שבת תוס' י"ב ע"ב. איסור המאכלות חמור יותר משארי עבירות טו
 חולין ה' ע"ב. (בענין הנ"ל) טו
 משלי כ"א. שומר פיו ולשונו שומר מצרת נפשו טו
 ראשית חכמה שעה"ק פ' י"ג. הצרעת קבוע כנפש ובעלות הנפש
 למעלה בכל לילה כל הקדושים בדילים ממנה טו
 מלא העומר פ' שמיני. האוכל מ"א לא לבר שלא יעלה הניצוצין,
 אלא אף יטמא את נפשו בהם טו

- תפלה למשה קפ"ט ס"ח. האוכל מדברים האסורים, הוא אסור
 בהטומאה ואינו יכול לעלות אל הקדושה מו
 אור צדיקים פ' י"ט. מביא גודל העונש להאכל מ"א ה' ישמירנו
 (ועי' ר"ח שער היראה פ"ב דף קל"ב טור ב' ועי' בפ' ט"ו)
 דף קפ"ו טור ג') מו
 מדרש תנחומא פ' שמיני. אשריכם ישראל שבכל אבר ואבר נתן מצוה .. מו
 זוח"ק פ' משפטים דף קכ"ה. ארבעין יומין אתחזיא גדיא מסלקא
 בקלפוי וכו' מו
 תהלים מ'. לעשות רצונך אלגי הפצתי ותורתך בתוך מעי מו
 רב טוב פ' שמיני. דברים אסורים מטמטמים הלב כי הם מסטרא
 אחרא והאוכל מהם נמסר לבו ביד הס"א ר"ל יו
 צרור המור עה"ת פ' שמיני. אחר שהשרה השי"ת שכונתו ביניהם
 והוא טהור ומשרתיו טהורים ראוי להם שיהיו טהורים ונקיים
 במאכלם ובמעגם ובמשאם יו
 יומא ל"א ע"א. תנא דבי ר"י עבירה מטמטמת לבו של אדם שנאמר
 שנאמר ונטמאתם א"ת ונטמאתם וכו' יח
 עולת תמיד ונטמאתם חסר אלה, דרשו לסתימת השכל יח
 בראשית רבה פ"י. אין לך כל עשב ועשב מלמטה שאין לו מלאך
 ממונה עליו מלמעלה ואומר לו גדל יח
 מסילת ישרים פ"א. המדרגה הג' אחר עריות וכו' (עי' פ' שני).
 מכות ט"ז ע"ב. הנכשל באכילת נמלה ח"ו עובר על חמשה לאווין יט
 פ' משפטים. ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשרה טרפה לא תאכלו
 וכו' לא תשא שמע שוא. אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס .. יט
 לקומי מהר"ל. מ"א ימנעהו ח"ו מאמונה השלימה באחדות הבו"ת .. יט
 צפנת פענח (פ' יתרו). תשובה לשואלים שע"י אכילתם מ"א נמשך
 נשמתם מאנשי סדום ועמורה ולא מזרע אברהם יצחק ויעקב .. כ
 דגל מחנה אפרים פ' עקב (כנ"ל) כ
 אור הגנוז פ' תולדות. אם אוכלין בקדושה או נתחזק גופו לעבודת
 הבו"ת. ואם ח"ו הם מ"א או נתחזק כוחו ר"ל מסט"א כא
 אוהה"ק פ' שמיני. האוכל מ"א במזיד תעשה נפשו שקל ובשונג
 תטמטם נפשו ונטמאת כא
 דברי אברהם שמיני. נראה דאפי' בשונג משקץ את הנפש. וצריך
 להתפלל ע"ז שלא יכשלו כא
 ירושלמי. עד שאתה מתפלל שיכנסו דברי תורה בפיך תתפלל שלא
 יכנסו מ"א לתוך פיך כב
 תנא דבי אלי. אם עושה אדם את עצמו צדיק ולדבר אמת מוסרין
 לו מלאך שמתנהג עמו בדרך הצדיקים כב
 כבא מציעא ס"א ע"ב. יציאת מצרים דכתב רחמנא נבי שרצים למה לי .. כב

ערוגת הבושם. ע"י שרץ משהו יוכל לבוא לידי שאול תחתית ר"ל
 כי הכל תלוי ברנע כב
 ראשית חכמה שעה"ק פט"ז. הקב"ה מתקנא בזנות יותר משאר עבירות כג
 תום' חולין ה' ע"ב. במידי דאכילה אין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים .. כג
 מלא העומר. מי שהוא קרוב לארון יותר צריך להשמר מן התיעוב והלכלוך כג
 ויקרא יא מג. אל תשקצו את נפשותיכם, ולא תטמאו בהם ונטמתם בם .. כד
 חפץ חיים עה"ת. למה"ר לסוחר של בושם שנעשה אח"כ בורסקי כה

פרק ה

- ויקרא רבה י"ג ס"ג. א"ר ברכי' בש"ר יצחק אריסטון עתיד הקב"ה
 לעשות לצדיקים לע"ל כז
 קהלת רבה פ"א סי' כח. לע"ל הקב"ה מוציא כרוז כל מי שלא אבל
 בשר חזיר מימיו יבוא ויטול שכרו כח
 ילקוט שמיני רמז תקלו. באותו שעה הן נוטלין איפופסין שלהם כט
 ישעי' ס"ו. אוכלי בשר החזיר והשקץ והעכבר יחדיו יסופו נאם ה' כט
 מדרש חזית עה"פ חכו ממתקים. אר"ה בנוהג שבעולם אדם עושה
 מלאכה עם בעה"ב וכו' ל
 תנהומא פ' שמיני ס"ה. מה איכפת לו להקב"ה בין ששוחט את
 הבהמה ואוכל או אם נוחר ואוכל ל
 מדרש שו"מ סי' י"ח. לא נתנו המצות אלא לצרף את הבריות
 שנאמר כל אמרת ר' צרופה ל
 משלי ט. אם חכמת חכמת לך ל
 תורת משה קדושים. רוב אפיקורסות רח"ל מתנוצץ באדם ע"י
 אכילת נבילות וטריפות ל
 ויקרא כ"ד. ולא תשקצו את נפשותיכם והייתם לי קדושים כי
 קדוש אני ה' לא
 ראה. לא תאכלו כל נבלה וגו' כי עם קדוש אתה לה' אלוקיך ובך
 בחר ה' וגו' לא
 יומא לט. אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה. מלמטה,
 מקדשין אותו מלמעלה לא
 בית יוסף חרש, שהגאון הצדיק ר' מרדכי בנעט ז"ל היה שולח
 שאלות לבעל החת"ם זלה"ה לא
 תשובת הגאון רע"א ז"ל שחתנו בעל החת"ם כיוון דבר זה ברוה"ק לא
 שלמי הגבורים ר"פ במה מדליקין. כשאדם עוסק בתורה לשמה
 הקב"ה מגיה חשכו שאינו בא לידי עון ואינו מורה בתורה
 שלא כהלכה לא
 ארץ החיים ברכות דף כ"ח. מעשה נפלא בענין זה לא

- מגילה ט"ו. עתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק לב
 ויקרא רבה פ"י. אריסטון עתיד הקב"ה לעשות לעבדיו הצדיקים
 לע"ל, וכל מי שלא אכל נז"ט בעוה"ז זוכה לראותו לב
 ירושלמי פאה פרק בתרא. ר"א הוי פרנס, חד זמן נחית לביתיה
 א"ל מאי עבדיתון לג
 נדחי ישראל פכ"ט. גודל השכר של השומר עצמו ממ"א, כ"ש מי
 שבא לו בקושי לג
 דרך צדיקים. תפילת רנב"ה שלא אומר על טמא טהור וכו', שלא
 יוכל הפה לומר על טמא טהור, אף שלא אראה הדבר לעיני
 לא אוכל לומר עליו טהור לג
 ראשית חכמה שער היראה. אריב"ל פ"א הייתי מהלך בדרך ומצאני
 אל"י הנביא זל"ט אמר לי רצונך שאעמידך בשער גיהנום לד
 נדחי ישראל פ' כ"ה. גודל העונש של העובר ואוכל מ"א לה
 פ' האזינו. כי מנפן סרום נפנם וכו' עד לעת תמוט רגלם לה
 כרם הצבלי, עה"פ ואנשי קודש וכו' שאם תהיו אנשי קודש אזי
 רגלי חסידיו ישמור ממכשול ותקלה שלא לבא לאכילת טרפה .. לה
 חולין דף ה'. השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה
 לצדיק וכו' לה
 ס' חסידים (ס' תס"ח) שיש חכמה שאדם רואה בבשר ויודע מעשה
 השו"ב באותו הלילה לו
 איוב י"ט כ"ו. ומבשרי אחזה אלקי לו
 דברי דוד, שצריך האדם לראות שיהי' לו בשר כזה שיוכל לחזות
 אלקים מבשרו לו
 חולין צא ע"א, ומכוח טבח והכן פרע להם בית השחיטה וכו' לו
 ברכי או"ח ס' י"ב. דבר שאינו אלא מטעם חומרא וחסידות
 יכולים לסמוך גם על רוח"ק לז
 חת"ם או"ח ס' כ"ה (כנ"י) לז
 פאו"כ ח"א דף ט"ז. מעשה נפלא לז
 שבת קל"ח ע"ב. עתידה אשה שתטול ככר של תרומה וכו' לח
 עירובין כ"ב. גם ברכות יעטה מורה שמצדיקין עליהם את הדין לפ
 קדושים כ' כ"ד. והברלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה ובין העוף
 הטהמא לטהור וכו' לפ
 תו"כ קדושים שם. לא תשקצו וכו' קאי על בחמה שלא נשחטה ועוף
 שלא נשחטה כהלכה לפ
 מדרש שוח"ט. כל המחליט עצמו לעבירה אין לו מחילה עולמית לפ
 של"ה יק' שער האותיות (אות ס'). הדבר הטמא נעשה חלק אבר
 בעצם האדם מ
 אהל נפתלי אות נה. ענין פלא מ

- מא אריז"ל, מפרש ה' כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם וגו'
 קונטרס בית אבות. מימי נעוריו של הרה"ק רעק"א ז"ל לא בא פת
 מא לחם לבן לפיו זכו'
 ראשית חכמה. ראוי להחמיר אדם על עצמו במאכלו שלא יחי' בו
 מב צד איסור כלל
 חובת הלכות. חסידים הראשונים חי' פורשים משבעים שערים
 מב משערי המותר

פרק ו

- שלח"ק (שעה"א אות ק'). מתאונן מאוד על אשר מקבלין שוחטים
 מב בלי יר"ש זכו'
 רבינו יונה שערי תשובה. ולמוכחים ינעם, העד בעם ויזהרו תורת
 מב השחיטה ובדקדוק'
 ב"י טור יו"ד סוס"י י"ח. אשר איננו ירא לבו לא יבין לדקדק
 מב בבדיקת הסכין
 שמרו משפט. ר' נתן אדלר רצה לפסול השו"ב דפפ"ד
 מד סומה מט ע"ב. אין תוכחה
 מד שה"ט. בשביל קצת הרווחה חוטפים ומוכרים מן הבא בידם דברים
 מה אסורים רח"ל
 באר מים חיים פ' חיי. מתמרמר על מצב הדור ובפרט בענין שחיטות
 מו שמאמינים לכל אחד
 ירושלמי פ"ח דתרומות ה"ג. מעשה בטבח א' בציפורין שהי' מאכיל
 נו"ט לישראל (במד"ר ויקרא פ"ה ובילקוט פ' אמור מובא
 מז המעשה הנ"ל)
 הגהות אשרי פ' גיד הנשה סי' ט"ז. המוכר טריפות בחזקת כשר
 ומת קודם שעשה תשובה שאסור להתעסק בקבורתו
 מח משכיל אל דל (ח"ג כ"ב פ"ה). יש מהמנהיגים אשר עבור רך לבבם
 מה שהמה רבנים מחזיקים לעמוד לימין השוחטים
 מח ידים פ"ד. הרי אתה כמהנאן ממון ואין אתה אלא כמפסיד נפשות
 תולדות יעקב יוסף פ' נשא ר"ה העולה. עתה התחכם היצחק"ר שלא
 מצטרך לילך לפתות וללכוד ברשותו כל יחיד ויחיד
 מט אזהרות מהרצ"א. לבי ככנור יהגה בראותי המכשלה הגדולה הלזו
 בעסק השוחטים ובענין אווזות לעופות
 נ שו"ת דברי חיים היו"ד סי' ז'. אודות שו"ב שקלקל, בוודאי הנקלה
 והנתעב הלז ראוי להעבירו

נב	שורת בית הילל סמ"ט. תשובה על שאלה שנמצא פנימה בסכין של ש"ר
נב	זוה"ק, ואי בהאי לא ישרי דחילא על רישא דכר נש, לא יהי דחיל לי לעלמין
נג	נדה י"ג. המביט בנשים הוי כעובד ע"ז וכשופך דמים
נג	פרי תואר (סי"ח אות ל"א) כל בן אדם המזולז קצת במצוי א' ממצות התורה, קים לי בגוי דלא רמי נפשו למעבד בדיקה בסכין
נג	שורת בית הילל סמ"ט. תשובה על שאלה שנמצא פנימה בסכין של שוחט שעסק בסת"ם
נג	שמלה חדשה סי"ח. הרבה צריך ישוב הדעת וי"ש לבדיקת הסכין
נה	בית הילל סמ"ח וסי' ט'. עבירה זאת של נו"ט חמור מאוד באיכותו משאר עבירות
נה	רש"י. ואנשי קודש וכו' אם אתם קדושים ופרושים משקוצי נו"ט הרי אתם שלי ואם לאו אינכם שלי
נו	שבת ל"ג ע"ב. עונש אסכרה ר"ל בא עכור שאוכלים דברים טמאים
נח	שורת בית הילל סמ"ז. מוטל עלי לצאת ידי שמים וכו' שלא יסמכו על הרגשתם וכו'
נט	נדחי ישראל פ' ל'. איסור נבילה האמורה בתוה"ק, הוא הדין אם נשחטה אך שהי' בסכין פגום
סא	יו"ד סכ"ג. הי' דברים המעכבים בשחיטה

פרק ז

סג	פ' צו. כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו כי כל אוכל חלב וגו'
סד	יו"ד סס"ד. הלכות נחוצות בענייני או"ה כדי שידע האדם איך להתנהג ע"פ הדין
סד	ברכות ל"ג ע"ב. הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים
סה	קדושין ד'. הכשר שבטבחים שותפו של עמלק
סו	אור זרוע הל' גיד הנשה סי' תמ"ח. הלכה למעשה כשעורה במקום אחד מעברין לי ולא מלקינן לי'
סו	בכורות כ"ט ע"ב. ההוא טבחא דהוה חשוד לזבוני תרבא דאטמא בחילוף של כתנא וכו'
סז	גדרים ס"ב ע"א. דכתיב ועבדך ירא את ה' מנעוריו
סח	יו"ד סי' רמ"ו סעיף כ"א. ומותר לצורבא מרבנן לאודיע נפשי' באתרי דלא ידעי לי'
סח	ירושלמי סופ"ק דפאה. אין לך דבר שעומד בפני בעל תשובה

פרק ח

- ברכות. בכל יום ב"ק יוצאת מהר חורב ומכרות אוי להם לבריות
 מעלבונה של תורה ע
- שיחות יקרים אות פ'. איך אפשר להיות משניה בפאבריק גדול
 אשר יוצאים ממנו 24 וואגאן סחורות הנעשים מחלב,
 בורית ונרות וקנים שופכים מזה ומוזה מתהום ארצה ועד
 רום רקיע וכו' עא
- רמ"א יו"ד (קכ"ו ס"ג). כל היכא דאתחזק דבר באיסור וכו', אין
 העד נאמן עליו להתירו עב
- שם (ס"ו פ"א ס"ו). לא תאכל המנקה אפי' ישראלית דברים אסורים
 וכן התינוק עצמו כי כל זה מוסיף לו בזקנותו עו
- מכשירין פ"א. דמשקה שתחלתו ברצון וסופו שלא לרצון הר"ז
 מכשיר לקבל טומאה ע
- אהל שלמה אות נ"ח. שהחסידים מציינים משקה יין, ובשעת התשלומין
 הוא אבק גול כי אינו נותן ברצון, ואנלאי מלתא למפרע
 שאינו נותן בלב שלם עו
- יוצאים לתרבות רעה ר"ל ע
- אגרא דפרקא אות קכ"ו. בעבור שאבותיהם האכילו אותם ממין גול
 ונתפסו במ"א, וזה שב להם בשר מבשרם, ועי"ז נולד בהם
 תאות רעות ומדות גרועות ר"ל עו
- מתזיק ברכה (על רמ"א) צריך אביו ואמו להפריש התינוק ממ"א
 וזה גורם שיצאו ח"ו לתרבות רעה עז
- ויגד יעקב פ' ויקרא. אל תשקצו את נפשותיכם, לרבות בניכם עז
- זה"ק שמות דף קכ"ח. פגם של מ"א נמשך גם על הבנים ר"ל עז
- אוהח"ק. ע"ו אכילת שרצים נעשה הוא עצמו שרץ עז
- ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א. אלישע יצא לתרבות רעה, על כשהיתה
 אמו מעוברת בו, היתה עוברת על בתי עכו"ם והריחה מאותו המין עז
- קרבן העדה שם. מאותו ריח נפסק מוגו והי' מתאוה לדבר עבירה עז
- הנהגות אשרי' פ"ב דמס' ע"ו. להזהיר את המניקות שלא יאכלו נו"ט .. עז
- מדרש הגדול שמיני י"א מ"ב. יכול יאכילם לקטנים ת"ל לא יאכלו
 כל שקץ שמשקצים את הנפש עז
- מסילת ישרים. כל בר ישראל שיש לו מוח בקרקרו יחשוב איסורי
 המאכל במאכלים הארסיים עח
- דברות קודש מאדמו"ר הגה"ק מסאטמאר שליט"א באסיפה להחזקת
 הדת בשנת תשכ"א. שכאן באמריקא יש גם יהודים תמימים
 שרוצים לקיים מצוה של תפלין ומזוזה. והנה רובא דרובא

- של מזוזות ותפילין הנם פסולים לגמרי וכו', ויש צורך לתקן
 בזה הפירצה וכו'. ולצערי עלי לומר שהמנהיגים אשמים בזה
 וכו'. וכן רואים בהשגחות בכשרות שנותנים על ענינים
 שהמכשולים רבים וגסים בהם. וכל מכשיר אומר על חבירו
 שעושה שלא כדין ואינו בר סמכא. והאסון הוא משום שכל
 הכשרות נכנסה לענין של מסחר, ואז ממילא אזלה לה
 הסמכות וכו' פ
- הכנה דרכה. דברי צואה שלא יקבלו בניו על עצמם לתת הכשרים. פ
 שו"ת לכושי מרדכי, יו"ד ח"ג סי' ז'. שיהיו נזהרים במשגיחים. פא
 שוה"ט. כל מה שתקדש עצמך אפילו המעט מן המעט ריוח גדול
 הרוחת בזה פב
- מכתב מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע. אפילו המוחזק לירא אלקים
 יודע תורה ובעל מדות חסידות צריך למשגיח תמידי. פב
 מעשה שהי' אצל האדמו"ר בעל חידושי הר"ם בענין השגחה. פג
 שמושה של תורה. צריכין להודיע שמעשי אופה לפסח אם אינו
 משומר כדת חמור מאיסור חזיר. פג
 תשובה אם מותר להחזיק משגיח על חלב, ויהי' מוכרח להתפלל
 שם בלא מנין (מירחון תורני המאור). פד
 המאור מהה"ג ר' מאיר אמסיל שליט"א. הכותבים מעידים בעדות
 ראי' על הכשלוץ השוררת בענין ההשגחה וסמכותה. פד-פה
 שם. שהמשקה קאקא קאלא נעשית עם גליצערין שתוצרו מחלבי
 נו"ט (עי' עמוד קפז). פה
 משמרת אליעזר (עשרת הימים אות ס"ח) עה"פ ובשר בשדה טרפה
 מוסר השכל לאנשי דורינו. פו
 חולין דף ס"ח. התעוררו על תיבת בשדה. פו
 תמימי דרך סעיה ז'. באכסניא שהוא אוכל צריך לדקדק עם הבעה"ב
 ואנשי ביתו כשרים ונאמנים. פו
 יו"ד סי' קי"ט ס"א. חכ"א כלל ע"א. ביין רבו המתפרצים וצריכין
 חקירה ודרישה. פו
 מאמר נפלא מהגה"ק הייטב לב זי"ע. על אמרם ז"ל ויהי בנסוע ספר
 בפני עצמו. פו
 שמע ישראל. שאשר יחנו בביתם כן יהי' גם בעת הנסיעה בלי
 שום השתנות. פז
 נדחי ישראל פ' ל'. מברר שמעות הוא לחשוב שזה הוא בגדר פיקוח
 נפשות. פז-פח
 ט"ז או"ח סי' שד"מ ס"ק א'. שמי שחושב מניעת אכילת בשר
 לפקוח נפש טעות הוא בידו. פח

- רמב"ם פ"ז ממ"א. אם החלב הוא מבהמת נבלה וטרפה חייב ע"ז
 משום נו"ט ומשום חלב צ
 יו"ד סי' ס"ד. שיש הרבה דינים באיסורי חלב צ
 ויקרא י"ח כ"ד. אל תטמאו בכל אלה צ
 יבמות קי"ד. לא תאכילום לקטנים, וה"ה לשאר דברי איסור צא
 שער בת רבים עה"ת. מוסר השכל הוא לבנ"א כי כ"א יש לו יצה"ר
 שלו ויודע כמה פנים בתריפות של שקר להחזיר האיסור צא
 תשובת הריב"ש סי' ש"צ. מביא תשובת הר"ן על מגילה שלרוב
 הפוסקים היא כשרה ורק לחד פוסק היא פסולה צא

פרק י

- ר"א אות ו'. שההצ"ר' צבי מזדיטשוב אמר ע"ע שהי' מגיע למעלה
 יותר משרף וכו' צב
 ספר א"א פ' משפטים. הוכיח לאדם אחד אשר חטף לאכול איזה מאכל בשבת
 ד"ת (שעה"ס) הח"ק ממגליניצא אמר איך יוכל אדם לישב לאכול
 אם אין נבזה ונמאס לו המאכל צג
 דאו"ר. אם אדם אוכל בתאוה אין עוד תקנה להמאכל צג
 באר מים חיים, בראשית. מסביר באריכות האיך צריך להיות שולחן
 ואכילה אצל הצדיק וכו' צג
 יו"ד ספ"ד סקל"ה בש"ך. אין לסמוך על בדיקת הנשים בדברים
 הנמצאים בהם מרמוסי אדמה צה
 סידורו ש"ש. שורש ה' אכ"ג. בכח כוונתו ממשיך ומשפיע שפע
 וברכה רבה לכל העולמות צח
 זוה"ק תרומה קנ"ד. אין יהצ"ר מתרבה אלא מגו אכילה ושתי' צח
 קידושין ב'. דרכא דמיכלא יתירא לאתווי לדי זיבה צט
 נזיר כ"ג. כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם.
 משל לשני ב"א וכו' צט
 מנחות צ"ז. שולחנו של אדם מכפר עליו כמו המזבח בזמן הבית ק
 שבת ל"א. אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה ק
 מלכים א' ה. וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב
 אשר בקיר ק
 ילקוט רמ"ן קע"ה. אדם הראשון הביט בחכמתו שורש כל דבר ודבר
 וידע בזה כל ענינו ק

פרק יא

- זכרון יהיאל. ליתן צדקה קודם האכילה לעניי ארץ ישראל קא
 צעטיל קמן. יאמר תפלת השב קודם אכילה, ובשעת אכילה לכווין
 השם של צ"א גימ' מאכל קא

- אור הגנוז אמור. יצער על חורבן ביהמ"ק בכל סעודה; ויאנה על
 קג קישוי פרנסת עניי ישראל
- קג תולדות יעקב יוסף תרומה. במקום אכילה ושת"י יש גובה לב ליתן דופי
 בכל אדם
- קג אנד"פ רטו. טוב יותר לאכול כל אחד לבדו רק באם כבר נזדמנו
 לאכול ביחד צריכין עכ"פ לדבר בד"ת
- קג פרי חיים אבות. טוב שיאמר בפה הריני אוכל כדי שאה"י ברי וחזק
 לעבודת הבורא
- קג לקוטי המ"ל תהלים. עיקר השלימות שצריך האדם לרמות כאילו אחד
 קורא לו לך עבור את ה'
- קג מנן אברהם שלה. בכל דבר מאכל ומשקה יש נצוצין הק' ורק האדם
 האוכל בקדושה יכול להעלותם
- קד צפנה פענח יתרו. מי שאינו נזהר במ"א וכו', הדעת שלו נמשך
 להכריע אל הטומאה
- קה תפלה למשה תהלים קסא. צריך לבקש שמירה מהש"ת כי אם ה'
 לא ישמר עיר שוא שקד שומר
- קה מאור ושמש תבוא. בעלי תשובה שתוזרין לקלוקלן הוא לפי שאינן
 נזהרין במ"א
- קה אנרא דפרקא אות קכו. בענין הילדים שנתפטמים באיסור
- קה נחלת שמעון ויקרא. צריך האדם לזה הזמנה וישוב הדעת שעכ"פ
 יאכל בכוונה הפשוטה לש"ש
- קו יערות דבש ח"א דרוש א'. אם יש נדנוד איסור במזון, מטמא כל
 גופו ואין מזון לנשמה
- קו ברכות נה. שלחנו של אדם מכפר כמו המזבח
- קז בעה"ט פ' חיי. מסורה ויישם לפניו לאכול. ויישם בארון
- קז הנחות ע"ם רחמי האב (מהנה"צ משאמלוי זל"ה). צריך לבקש
 רחמים שישמרהו הש"ת שלא יכשל בדבר איסור

פרק יב

- קז אר"ח סי' שמ"ג ס"א. קטן אוכל נבילות אין ביד מצווין להפרישו
- קז יבמות קי"ד. לא תאכלום. לא תאכלום לקטנים
- קז משנה ברורה שמ"ג סק"ד. כל איסור תורה אסור להאכיל או לצוות
 לקטנים שיעברו
- קח שבת ספ"ט. אסור ליתן לתינוק חלב חי טמא לשחוק בו שמא ימות
 ויאכלנו
- קח שבת לג ע"ב. כשנכנסו רבותינו לחרם שביבטה וכו'

תנא"ר פ' כו'. עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו יתפלל
 קט שלא יכנסו מערנים לתוך גופו
 קי ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א. טוב אחרית דבר מראשיתו. בזמן שהוא
 קיא טוב מראשיתו
 קיא שו"ת חת"ם או"ח ספ"ג. משיב להלכה שמוטב שיהי' שומע כל ימיו
 קיא ולא יטמטם במ"א
 קיא ט"ז יו"ד סס"י פ"ד. נכפה הוה סכנת נפש ומותר להאכילו שרץ
 קיא לרפואה
 קיא שו"ת חת"ם יו"ד סע"ו. תשובה אודות עלמה ניכפית ר"ל אי מותרת
 קיא לאכול עם הכומרים
 קיא שו"ת הרא"ש שער מ"ב. יש להוכיח דליכא סכנת נפשות בחולי
 קיא נכפה ר"ל
 קיא ב"ש רס"י קי"ז. חולי נכפה אינה סכנת נפשות אלא סכנה לבעל
 קיא רש"י ע"ז כ"ה ע"ב. דמשכחת לוי ב'מאוסה ונכפה ומוכה שחין
 קיא המאור. הקונים מעשה אופה אצל האופים. ברוב המקרים נכשלים
 קיא באכילת טריפות
 קיא זהירות בעניני בב"ח
 קיא שוקולדה וחמאת חלב מערבין בה ושעלאטין שהוא מעצמות
 קיא נו"נ ודברים טמאים
 קיא משקים צבועים מערבים בהם דבר המעמיד משומן בני מעים
 קיא של החי' ביבער

פרק יג

קמז פר"ח. אפילו פת של קראים דינו כפת עכו"ם
 קמז שבות דוד. אפי' מומרים ומ"ש אפי' לא ראינוהו מ"ש רק נתפרסם
 קמז בכך ואסור לאכול מפתו כדון פת של קראים
 קמז דר"ת. עכשיו יש עוד חשש בפת עכו"ם מפני תערובות שומן של איסור ..
 קמז יו"ד סי' קי"ב. שיש לזהר מפת ישראל שנעשה ע"י חיתוי עכו"ם באש ..
 קמז יין המשומר. מה שאסרו חז"ל פת עכו"ם ובשולם משום חתנות,
 קמז הכוונה שנתערב בנשמתו מניצוצי נשמות העכו"ם ר"ל
 קמז שוה"ט. זהירות בפת עכו"ם
 קמז שו"ת נודע ביהודה יו"ד (שא"ה לו). על דבר קאווע שאלין של
 קמז ישמעאלים בקאווע הייזר שלהם
 קמז פתחי תשובה. שתיית קאווע וטי"א בבית מויגות עכו"ם יש בו משום
 קמז בשול עכו"ם ומושב לצים
 קמז דרכ"ת. הפורש מיני' כפורש ממות לחיים
 קמז שדי חמד. אוסר אפי' ברזני קאו"י

יוד' סי' קי"ב ברמ"א. דעכשיו אין ליחד גם כלים עם משרתי עכו"ם
 שבבית ישראל וכו'. וביו"ד סי' קי"ח בש"ך ס"ק ל"ז דכל
 יר"ש יחמיר ע"ע ולא יניח כלים אצל המשרתת אפי' ביוצא
 ונכנס

קמז שערי דעת. השומר נפשו יתרחק משפחות נכריות

קמז יוד' סי' קי"ח ס"ח. צריך להשגיח על שפחות ישראליות כי כל
 החשוד בדבר אינו נאמן אפי' לשלוח עמו

קיז במדבר ל"א כ"ג. כל דבר אשר לא יבא באש תעבירו במים

קיז ע"ז עה ע"ב. במים שהנדה טובלת בהם הוא מ' סאה

קיז רמב"ם ה' מ"א פ"ו דטבילת כלי הוא מדרבנן

קיז שוה"ט שלא לשתות בכלי שלא נטבל

קיז סמ"ק. האוכל בכלי שלא נטבל עובר על עשה מן התורה

קיז גיטין ו' ע"ב. שלא יטול אימה יתירה בתוך ביתו

קיז זוה"ק פ' משפטים. גודל הפגם של בב"ח

קיח יסוד ושורש העבודה. יזהר האדם מאוד מאיסור הנאה של בישול
 בב"ח

קיח כל בו. שמליחת הבשר יהי' דוקא ע"י ישראל ולא ע"י שפחות נכריות ..

קיח אוהרות מהרצ"א. שלא יאפו בתנור אחד פת עם מאכלי בשר או חלב ..

פרק יד

זוה"ק פ' שמיני ר"מ ע"א. מי שאינו נזהר ביינות יסתאב איהו

בהאי עלמא ולית ל"י חולקא בעלמא דאתי

קיט יסוד ושורש העבודה. להיות נזהר מאוד בסתם יינם

קכ דברים ז' ג'. הלאו דלא תתחנן בם

קכ יוד' סי' קכ"ג ס"א. שסתם יינם אסור אפי' בהנאה

קכ דברים ז' כ"ו. לא תביא תועבה אל ביתך

קכ דברים יג יח. לא ידבק בידך מאומה מן החרם

קכא יין המשומר. גודל האיסור ופגם הנורא בשתיית סתם יינם ח"ו

קכא שלה"ק. אפי' ע"י הסתכלות העכו"ם על היין אין ראוי לשתותו

קכא זוה"ק פ' שמיני. (כנ"ל בעמוד קיט)

קכא יוד' סי' קי"ד. אין לשתות שכר בבית מזינות עכו"ם רק ישתה בחוץ ..

קכא לב דוד להחיר"א פט"ז. דהשותהו נלכד בחרם נאוני עולם ר"ל

קכב שו"ת הריב"ש. להזהר מנגיעות יין של מחללי שבתות

קכב ייהמ"ש. מעשה נורא עד כמה שצריך ליזהר בזה

קכב שוה"ט. ליזהר מנגיעת גוי ומחלל שבת

קכב יערות דבש חלק שני. מי שפרוץ בשתיית יי"ג לכסוף נכשל בבעילת
 בת אל נכר

קכד מדרש קהלת. לעתיד לבא יכריז הקב"ה כל מי שלא אכל בשר חזיר
 יבא ויטול שכרו

קכח

פרק טו

מכתב מהנה"ק החפץ חיים זל"ה. ע"ד מאכל כשר לחיילים קכט
 מד"ר ויקרא. משל לאחד שהי' מהלך בספינה וכו' קל
 שבת קנא ע"ב. כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים קל
 מחנה ישראל. שנשאל מחיל יהודי מה לבחור לשחוט ולאכול
 בכשרות ולחלל שבת, או לאכול טריפות ולשבות בשבת קלא

פרק טז

דברים טז ג'. לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות וכו' .. קלב
 פסחים קטו ב'. דריש לוי' שמואל לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה .. קלב
 הגש"פ מהר"י ט"ב. לבקש ולהתפלל על סיעתא דשמיא להנצל
 ולהשמר מחשש חמץ בתוך הפסח, ומחמץ שעבר עליו
 הפסח אחרי עבור ימי הפסח קלג
 הכרוז שנדפס בשנת תקצ"ו מהרה"ג ר' עקיבא איגר זצ"ל קלד
 שמע ישראל. בענין מכירת שאור או גערבין לנכרי כדי שיחזור
 לקנות הימנו לאחר הפסח קלה
 שו"ת דברי חיים. לענין היתר שט"מ על שבת כדי שינצלו מאיסור
 חמור קלו
 רש"י ז"ל ר"פ תצא. שהקב"ה התיר יפת תואר כדי שלא ישאנה באיסור .. קלז
 שיע הרב. רשאי ישראל לומר לנכרי וכו' קלז
 רמב"ם פ"ד מה' חמץ ומצה הל' ז'. בענין מכירה לנכרי קלז
 שו"ת תשורת ש"י. בענין הנ"ל קלז
 שמושה של תורה. בענין מעשה אופה בפסח קלז

פרק יז

מדרש תהלים פ"ח. על הפ' רצית ה' ארצך שבת שבות יעקב קלז
 דברים י"א. ארץ אשר ה"א דורש אותה קלז
 ויקרא כ"ג. אז תרצה הארץ את שבתותי' קלז
 נוסח ההפרשה של תרומות ומעשרות קלח

פרק יח

מכות טז ע"ב. נמלה לוקח חמש קלט
 זוה"ק דמ"א ע"ב. ת"ח כל מאן דאכל מאינון מאכלי דאסירי אתרבק
 בס"א וגעיל נפשו' וגרמו' ורוח מסאבא שרי' עליו' קמב
 ויקרא יא מג. ונטמתם במ בלא א' קמב
 ישעיה סו כד. כי תולעתם לא תמות וגו' קמב

- קבלת ו'. כל עמל האדם לפיהו קמב
- יסוד ושורש העבודה. אנשי מעשה מנקים השולחן שיאכלו עליו
- קודם אכילתן קמג
- ויקרא יא מא. וכל השרץ והשורץ על הארץ לא יאכל קמד
- שם מד. אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ קמד
- דברים יד יט. וכל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו קמד
- ויקרא יא יג. ואת אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו קמד
- ס' המצות להרמב"ם (ל"ת קעט). בזבוב יש ששה לאווין ובנמלה
- חמשה קמד
- דברים יא יב. וזבחתי מבשרך ומצאנך קמד
- ויקרא יז יג. אשר יצוד ציד חי או עוף ושפך דמו קמד
- שם ז כו. וכל דם לא תאכלו לעוף ולבהמה קמד
- שמות כג יד. וביום השביעי תשבות קמד
- שם כ ג. לא תעשה כל מלאכה קמד
- ויקרא יא מג. אל תשקצו את נפשותיכם קמד
- הנהגות השולחן בשם הרמב"ם, ומ"ע והתקדשתם וכו' קמד
- פרי"ח יו"ד ספ"ד. באיזה רגעים יאכל ו' תולעים ויתחייב ג' מלקיות.
- בלי שום הנאה רק מחוסר זהירות קמה
- רמב"ן עה"ת. קדושים תהיו שיקדש עצמו במותר לו קמה
- האוכלים למעדנים בחול ועושים משתאות וסעודות הרשות
- ידעו נאמנה כי הוא חלק הסט"א קמה
- אבני נזר ה' תולעים סע"ט. שצריך לזהר במים גם אחר הסינון קמה
- שוה"ט. הרבה ענינים שצריכים לזהר בהם מתולעים קמו
- כשם רבינו האריז"ל. ואם אחד שומר נפשו ממאכלים אסורים אז
- הקב"ה שומרו ג"כ בהשגחה עליונה ואינו מתקרב אצלו
- שום מאכל אסור קמו
- הכמ"א. ירק שקורין קרא"פ שמניחים באוגרקים, אין לך כל עלה
- ועלה שאין בו כמה תולעים והוא בדוק ומנוסה קמה
- זאת חקת התורה. ודע שהאלקי האריז"ל ה' אוכל ביצים צלויים
- שלמים וכו' קמט
- פרמ"ג יו"ד ספ"ד שפ"ד סכ"ז. פרו שדרכו להתלוע אסור לבשל
- בלא בדיקה וכו' קמט
- יו"ד סק"ה. כבוש כמבושל קמט
- א"א מהנה"ק מכובש שאמש זצל"ה באו"ח סכ"א. מצדד במרקחת
- מפרות שלא נבדקו וכו' קמט
- שו"ת בית היוצר יו"ד סי"ז. נשאל בזה כי אומרים שבראש הפרו
- ריביטצלי"ך נמצאים שם מילבין קטנים קג
- דרכ"ת ספ"ד סקל"ט לפי דעת הפרמ"ג אף הרוטב אסור ולא מהני סינון .. קג

- שׁוֹרֵת עֲצֵי חַיִּים. הֵעֵלָה לְהַתִּיר לַעֲשׂוֹת סִירוֹם מִמְּאֹלֵינֶעֱם אֲבָל לֹא
 מִזְהִפִּירוֹת הַנִּזְלָל קנ
- קֶצֶשׁׁעַ סִּמָּו. בִּאֲגוּזִים שִׁכְחִים מְאֹד מִלְּבִין וְכוּ' קנ
- שׁוֹרֵת תְּשׁוּרֵת שׁוֹי סִי תִסְמוּ. בְּהִעֲרִינֵג שִׁכְחָה בְּתוֹךְ הַחֲלָב תּוֹלְעִים
 דָּקִים וְצִרִיכִין בְּדִיקָה קנ
- פִּלֵּא יוֹעֵץ. לִיזְהַר לְבִדּוֹק הַמֵּאֲכָלִים מִתּוֹלְעִים, וְחֹמֶר עֲנִין הַתּוֹלְעִים קנא
- דְּבָרִים לִי יֵט. וּבַחֲרַת בַּחַיִּים קנא
- שְׁמוֹת יַח כ. וְאֵת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן קנא
- שֵׁם כֵּג יֵט. לֹא תִבְשַׁל גְּדִי בַחֲלָב אִמּוֹ קנב
- וְיִקְרָא יֵא ד. אֲךְ אֵת זֶה לֹא תֹאכְלוּ קנב
- שֵׁם יֵז. וְאֵת בַּת הַיַּעֲנָה זֹו בִּיצִתָּה קנב
- חֹלִין סֵד. וְהוּא הַדִּין לְכָל הָאֲסוּר כִּבַּת הַיַּעֲנָה וּכְבִיצִתָּה שֶׁהוּא
 עוֹף טֵמֵא וְכוּ' קנב
- וְיִקְרָא ז כו. וְכֹל דֵם לֹא תֹאכְלוּ לַעוֹף וּלְבִהֵמָה קנג
- שְׁמוֹת כֵּב ל. וּבִשֶׁר בִּשְׂדֵה טְרִיפָה לֹא תֹאכְלוּ קנג
- סִפְרֵי יֵרֵאִים. טוֹב לִיזְהַר אֲפִילוּ בְּתִינוֹק בֶּן יוֹמוֹ שֶׁלֹּא יֹאכַל בְּלִי
 נְטִילָה שְׁחֵרִית קנד
- צוּזֹאת הַרִיב״שׁ. לַעֲנִין הַמֵּתַעֲנֶה שִׁמְכָה בְּטַחֲוֹנוֹ בִּה' נִתְחַזַּק גּוֹפוֹ וְכוּחוֹ .. קנד
- שׁוֹלְחַן הַמְּהוּר. אִם נִזְדַּמְּן לְאָדָם אִיזָה מֵאֲכָל וַיֵּשׁ ע״ז חֶשֶׁשׁ אִיסוּר
 וְכוּ' (ע״י לַעֲלִיל עֲמוּד צֵא תְּשׁוּבוֹת הַרִיב״שׁ) קנה

פרק יט

- כֹּל כו. יֵשׁ מִקּוֹמוֹת יְרוּעִים שְׂצָדִים שֵׁם דְּגִים כְּשָׂרִים וְטְרִיפוֹת יַחַד
 וּמוֹלְחִין וּמִיבִשִּׁין אוֹתָם יַחַד וְכוּ' קנה
- הַמְּאוּר. אֲזַהֲרָה לְהַפְקוֹת בְּשׂוֹק הַדְּגִים. דְּגִים טֵמְאִים הַדּוֹמִים לְכְּשָׂרִים.
 הַמְּכַשׁוּלִים בְּמִין הַנִּקְרָא פִּלְעַט, מֵאֵת הַרְהִיג יוֹסֵף יוֹנָה צְבִי
 הַלְוִי הוֹרוּוִיץ ז״ל.
- י״ד ס״י פנ. בַּחֲתִיכַת דֵּג בְּלֹא סִימָנִים רַק אִם יֵשׁ עֵדוֹת נֶאֱמַנָה
 מִבְּנֵי סִמְכָא וְכוּ' קנט
- י״ד סק״ב ס״ב. אִם הוּא כְּבוֹשׁ בְּתוֹךְ צִיר אוֹ בְּתוֹךְ חוּמֵץ, אִם שֶׁהָה
 עַל הָאוּר כְּדִי שִׁירְתִּיחַ וְיִתְחַלַּל לְהַתְּבַשֵּׁל הָרִי הוּא כְּמִבוֹשֶׁל קסא
- י״ד סק״ז סוס״א. דֵּג טֵמֵא שִׁכְבְּשׁוּ עִם דֵּג טָהוֹר אֲסוּר מִדְּאוּרִייתָא
 שֶׁאֵז יוֹצֵא עֵינֵי הַצִּיר וְהַלְחִלּוּחִית קסא
- פִּרְמ״ג י״ד סק״ה. כְּבוֹשׁ בְּצִיר הוּא מִדְּאוּרִייתָא קסא
- י״ד סס״ד סעי׳ ט״ז. שֶׁלֹּא לְחַתּוֹךְ הַדְּגִים בְּסִכְנִים שֶׁנִּחְתְּכוּ בָהֶם
 הַטֵּמְאִים עַד שִׁדִּיחָן וַיִּשְׁפֹּשֶׁן הֵיטֵב קסב
- בְּדַבַּר דְּגִים טֵמְאִים מְעוֹשָׁנִים (סְמוּקָד פִּישׁ)

קמג	חנות של דגים טמאים וטהורים, צריך שיהיו להם שני סכינים ושתי שולחנות
קסד	דברר הדגים המעושנים והדגים בקופסאות

פרק כ

קעא	ע"ז לה ע"ב. חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו
קעא	י"ד סי' קט"ז. אסור שמא עירב בו דבר טמא
קעא	תשב"ץ (ח"ג סי' קפ"ג) ההוי ספיא דאורייתא מחשש תערובת חלב טמא
קעא	מעיל שמואל סי"ב. העלה שהיא תקנה וגזירת חכמים לאסור כל חלב עכו"ם וכו'
קעא	פר"ח קטו. דאסור משום תקנה וגדר דלא ליפוק מיני' חורבה. ופורץ ישכנו נחש
קעא	בית מאיר. תמה אני אם יש מקום ועיר בעולם שלא יהא נמצא דבר טמא וממילא נפל ההיתר בכירא
קעא	מטה יהונתן. שהיא גזירה דרבנן
קעא	מנחה בלולה. גדול עוונם ומנשוא. והרבנים שלהם יתנו את הדין
קעא	תשובה מאהבה דף ו'. חקקי לב (י"ד סימן ל'). הר המור סימן עא.
קעב	ערוך השולחן סי' קטו סעיף ה'. והת"ח שהקיל עווננו ישא. ומעשה נודא ע"ז.
קעב	ש"ך דיני ס"ם (אות י"ז י"ח י"ט). דגבינות העכו"ם חמור יותר משאר איסורי דרבנן
קעב	ת"ח כלל פא. דהשותה חלב עכו"ם מכין אותו מכת מרדות שם (סי' ק"ז). דבר פשוט הוא שהרשב"א וכ"מ ואו"ה ורמ"א והש"ך כולם סוברים דחלב עכו"ם הוי הבר הנאסר במנין ואי אפשר להתירו
קעג	מג"א סי' תקנ"א ססי"ק ז'. עיי"ש
קעג	דרכי תשובה, י"ד סי' קטו. באמעריקא שותים חלב חזיר צמח צדק חלק י"ד סי' ע"ו. דאף במדינתנו וכו' יש לחוש לטעמים אחרים
קעג	מהר"י מברונא (סימן ע"ח) דחלב של נכרי נגזרה במנין בין איכא דבר טמא או לאו פורץ גדר ישכנו נחש
קעג	כוונת חלב, להרה"ג קראסנא שליט"א. מברר בכל הספר שאין שום היתר אפ"י היכא דלא שכיח דבר טמא
קעד	י"ד סי' פ"א. אפ"י מינקת ישראלית לא תאכל דברים אסורים

יומא דה ט"ל (עיי"ש).

שורת חלקת יעקב. אם לסמוך על פסוק השלטון ועל הפרדת החימאים .. קעז
שבועות לר. ידיעה ברורה הוי כדאי ממש קעז
יבמות מה ע"ב בתוס' (עיי"ש).

רמ"א (סי' קטו סוס"ב). ומ"מ אסור לאכול החלב כך וכו' מאחר שלא
דאו החליבה ..

תוס' ע"ז יב ע"ב ד"ה ושדי. במקום שהעכו"ם אינו נהנה אינו חשוד
להחליף .. קעה

שם לה ע"א ד"ה לפי. אטו מי חיישינן דעכו"ם שוטף לערב חלב טמא .. קעה

כסף משנה (מאכ"א פ"ג הל' ט"ו) ההחלב אסור משום דנאסר במנין .. קעה

ח"מ סי' סח. בהאי דערכאות יש מבוכה גדולה בפוסקים .. קעה

ביצה ה' ע"ב. משום דבר שבמנין .. קעה

פרי"ח יו"ד קט"ז. בחלב לדידן קבלנו עלינו לפסוק כרמ"א .. קעז

תוס' ספ"ב דכתובות. לענין טומאת בית הפרס .. קעז

תוס' גדה לג. ב ד"ה ורמינהו. דאין להשוות גזירות חו"ל זה לזה .. קעז

הולין סג. לענין ביצים .. קעז

ר"ן שם. דאיכא עוד מעוטא דטריפות .. קעז

חולין צח. בשר הנמצא ביד עכו"ם ורוב טבחי ישראל מותר .. קעז

שלמ"ג על המרדכי פ"ב דע"ז. אמאי אסרו חלב ביד עכו"ם .. קעז

ש"ע סי' ס"ג. לענין בשר שנתעלם מן העין .. קעז

קידושין תוס' ד"ה עד. משום סמפון לא היו מתחילים לגזור וכו' .. קעז

כתובות תוס' לג. ב ד"ה טעמא. מתוך שהוצרכו לתקן בגרושה שלא
תהא קלה בעיניו להוציאו .. קעז

הרא"ש גיטין יז. לענין זמן בגיטין לר' יוחנן משום בת אחותו .. קעז

ביצה דף ה' ע"ב. אשתקל מי לא אכלנו וכו' .. קעה

פ"ח יו"ד סי' קט"ז. לענין גזירה בגבינות .. קעה

צמח צדק יו"ד סי' ע"ו. הדבר פשוט שיש לחוש בודאי למ"ש
הפוסקים .. קעה

ערוך השולחן. כשאין ישראל רואה החליבה אסור .. קעה

שדי חמד חט"ו מערכת חלב. הוי כנדר ואין לו התרה .. קעה

תשב"ץ טור הא' סי' לב. נהנו לאסור בכל ערי הספרדים אף במקום
דלא שכיח גמלים .. קעמ

חכ"צ סי' קלה. אנו לא בקיאינן האירנא בשיעור האומדנא כמו
שהי' בקיאינן בזה חכמי התלמוד .. קעמ

ע"ז לג. ב. יושב בצד עדרו פשיטא וכו' .. קעמ

תשובו רש"י (סי' קנב. הנד' בניו יורק). כל האוכל חלב של עכו"ם
אף באי טמא בעדרו ישכנו נחש .. קפ

שורת מדר"ש (א' ס"ק ז'). ואם אחד ישתה חלב עכו"ם, אף כשיבא

	אליהו אח"כ ויאמר רלא היתה בזה תערובת הוא עבר על
קפ	איסור רבנן
קפא	חולין ו, א. ר' אסי מסתייעא מילתא דאכיל רמאי
	דברים הנאמרים בירחון הפוסק להתיר פורחים באויר ואין
קפא	להם כלל על מה לסמוך
	חזון איש ע"ז ס"ר סק"ד. לענין אבקת חלב שגרעתו אפשר להעשות
קפא	גם מחלב טמא ואסור
קפב	ש"ד בשם רש"י. אוסר אף באין טמא בעררו
	אחד שאל להחזון איש ז"ל על השמנת (סמעטענע) של
קפב	עכו"ם ואסר לו בפירוש וכו'
קפד	ספר האורח לרש"י סי' ק"י ס"ק י"ד, דחלב שחלבו גוי אסור
קפה	שולחן המהור. ובחמאה ידוע וברור שמערבים עכשיו שומן של איסור ..
	עת לעשות. לאפרושי מאיסורא. לענין הציקאריע קאפע, כל שומר
קפו	נפשו במדינתנו לא יכניס עצמו לבית הספק
קפז	שבת לג. ע"ב. מפני שאוכלים דברים טמאים
	תשובה מהנה"צ ר' הלל מקאלאמיא זצ"ל. אל תאמינו לשום הכשר,
קפז	גם אם יהי' מרב גדול ומפורסם וירא ד' וכו' עיי"ש
	בענין המשקה, "קאקא קאלא", אם יש בו חשש איסור או
קפז	איסור גמור (עי' עמוד פה)
	הרשב"ץ (ח"ג סימן י'). אף דבר איסור שנתערב ובטל במיעוט,
קפה	כיון רקונה אותו תמיד מן הגוי, יש בו משום מבטל איסור
	לכתחילה
קפה	תשובת הרדב"ז, דדבר הבטל שהוא ביד נכרי אסור לקנותו משום
קפה	ההוי כמבטל איסור לכתחילה
קפה	תורת חסד סי' כ"א. לענין זוו"ג וכו'
	ש"ך יו"ד סי' קס"ח, דחשוד לכתחילה. וכן משמע מתשובת הכ"ח
קפה	סימן ככ"ג
קפה	הרשב"א והראב"ד. אם עושים זה תדיר הוי לכתחילה
	שו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' ט'). הציקאריע כידוע שהאומן נותן
קפה	בו רק קצת שומן שיש בו כדי לבטלו, בכל זאת אוסר ליתן
	בתוך הקאפע
קפה	מג"א (ריש סי' תמ"ב סק"א) בשם הרשב"א. דכל שעיקרו נעשה כך
קפה	אפילו יש בו ס' לא בטיל בס'
קפה	שבילי דוד סוף ח' יו"ד, כתב דהוי ספיקא דאורייתא
קפט	חידושי הגרשוני, דשומן נקרא עבידי לטעמא ולא בטיל אפילו באלף ..
	פר"ח בשם הרמב"ם, דשומר הוי מדברים המתבלים את התבשיל,
קפט	ואם נתנו כדי לתבל הקדירה אינו בטל אפילו באלף
קפט	ש"ע הרב (סי' ק"ג קו"א סק"ד), דשומן נקרא עבידי לטעמא

תמודדי דניאל הלכות מליחה (אות י"ב) ודברי יוסף (סו"ס תל"ט)

דהוי ספיקא דאורייתא קפט

פרק כא

- מושע' יו"ד סי' קט"ו. חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו אסור קפט
 ש"ד שם. צריך הישראל לראות שיהי' הכלי מנוגב מכל טפת חלב
 שהיתה בו קודם לכן קצ
 מור"ם שם. אם לקח חלב של גוי ובשלו בקדרה, מלבד החלב גם
 הקדרה נטרפה ויש להגעילה מספק קצ
 כנה"ג בהגב"י אות ז'. האוכל חלב עכו"ם עובר על לא תטוש תורת
 אמך קצא
 פ"ר"ח שם. במקומות שמוכרים רק סוג אחד של חלב סתם הוששים
 שמא עירבב הגוי חלב מבהמה טמאה קצא
 מור"ם שם. אם שלחו עם הגוי ילד ישראל בן ט' שנים מותר לשתות
 החלב שחלבו עבר קצא
 מוריב"ש שם. חלב שחלבו הגוי בפני קראי אחד, אם הקראי שותה
 גם הוא מותר לו לשתות קצא
 רש"י ז"ל. לפיכך לא רצה לינוק מטמא מפני שעתיד לנבא לישראל
 מפני השכינה קצא
 רמב"ן עה"ת. הטמאים מולידים בנו טבע אכוריות כגוף האדם קצב
 חומת אנך שמות אות י"ב. טעם שמשח רבינו נכבה בפיו כשנמל
 הגחלת קצב

פרק כב

- רמב"ם פ"ג ממ"א ופ"ר"ח שם ס"ק ט'. החלב של טמאה אינו נקפה קצב
 תוס' ע"ז פ' אין מעמידין, ט"ז שם סק"ט. גבינות גוים יש בה איסור
 בב"ח ונבלה קצב
 מושע'. אע"פ שיודעים בכיורור שלא הקפואו אותה בקיבה אלא
 בעשבים אסורה קצג
 רמב"ם שם. בשעה שאסרו חכמי המשנה את הגבינה אסרוה בסתם קצג
 כנה"ג בהגב"י אות כ"ט, וס' פני דוד פ"ג מה' מ"א. גבינת הקראים
 אסורה כמו גבינת גוים קצג

פרק כג

- פ"ר"ח וכנה"ג בהגה"ט. אם נמכרת בקערה אסורה קצג
 כנה"ג מט"א ח"א סי' ל"ג. ריקוטה של גוים אסורה באכילה קצד
 כנה"ג ופ"ר"ח, שאסור בשני האופנים קצד

נפש מפתח ישעיה' שפז

- שׁוֹרֵת נחלת שבעה סי' כ' ולחם הפנים. אם יצא דם עם החלב אסור קצד
 פּר"ת שם סק"ח. עכשיו נתחממו האומנים ומערבים חלב של גמל
 בחלב של טהורה קצד
 דרכי תשובה סי' קט"ו. מעתה מוכרחים לנהג בה איסור בחמאה של
 של עכו"ם והוא חשש איסור דאורייתא קצד
 יו"ד סי' פ"ז סעי' ג'. כשאוכלים חלב של שקדים עם בשר צריכים
 להניח שקדים על השולחן קצד

פרק כד

- מיו"ד קי"ח. מי ששולח בשר או יין או חתיכת דג יש לשולחם חותם
 בתוך חותם קצה
 כנה"ג סי' ס"ג. יש להזהיר הקצבים על הבשר ששומרים אותו בבית
 שישמרו יפה שלא יבוא גוי ויחליפם קצו
 פּר"ח סי' קי"ח. התקנה הוא לסגור התנור בב' מנעולים קצז
 שש"ת דף קט. זהירות בערים הגדולים שהשחיטה רבה קצה

פרק כה

- פּר"ח. אם עשו נבינה מחלב בהמה ואח"כ נודע שהייתה טרפה וכו' קצט
 שם בטור. אם עשה נבינה מחלב טרפה ונתערבה באלף כשרות כולן
 אסורות ר
 מיו"ד סי' ע"ט. אם בהמה כשרה ינקה מבהמה טרפה כששוחטין
 הכשרה כל חלב שימצאו בתוכה כשר ר
 מ"ז ושכ"ו סי' גן. אם הבהמה נעשתה טרפה לאחר שנתערבה מותר ר
 מיו"ד סי' פ"ו. אם יש טרפות בעוף גם ביצתה טרפה רז
 מור"ם סי' ק"י ס"ו עיי"ש רז
 שם בטור. נתערבה ביצת טרפה אפילו באלף ביצים כשרות, כולן
 אסורות רז
 פּר"ח סק"ב. אם בישל ביצים כשרות וטרפה וכולן היו בתוך קליפתן
 כשרות רכ
 רמב"ן. בביצים יש הכרח שתהי' אחת יותר משישים רכ
 ש"ך ופּר"ח. הקליפה של הביצה הטרפה מצטרפת להיתר כדי להשלים
 החשבון רכ
 שם בטור. אסור למכור ביצים טרפות לגוי שמא יחזור וימכרן לישראל .. רכ
 מיו"ד סי' קכ"ב ס"ט. צריך אדם ליוהר שלא להניח קערה ביד גוי
 שמא ישתמש בהם רג

פר"ח סק"ט. הכלים שנותנים לגוי לצפותם אין אנו חוששים לכלום רג
שם בטור. אם שָׁח קערה עם אוכל לגוי אחרי שמחזירה ראוי להגעילה .. רג

פרק כו

- טי"ד סי' ס"ד וטח"מ סי' ל"ד. כל שו"כ וקצב שמאכיל לכני ארם
טרפות, מעבירים ומחרימים אותו בשווקים וברחובות רג
שם. אם האכיל טרפות לישראל יצא מן הכלל רח
י"ד סי' ל"ט סעי' י"א. הבורק צריך להיות יר"ש מרבים רח
שבת עז ע"כ. חמשה אימות הן אימות חלש על גיכור רח
דרכ"ת סי' ל"ט סק"ו. מהמהרש"ק ז"ל מכרארי שאמר את השו"ב
מברריוטשוב רט
ספר הקנה ר"ה קמב. שמור פיך ממאכל הטרפות ומכל האיסורין ריא
שם ר"ה מזו. ועל שפני ארם כפני כלבים הם אוכלי הטרפות חייב
להשליך להם הטרפות ריב
ילקוט ראובני. המאכיל נוט מתגלגל לעלה של אילן ריג
תולדות קול ארי, ענין נורא, עיי"ש. ריג
שו"ת טוב טעם ודעת. ח"י תקנות מהרש"ק ז"ל מכרארי שתין
כמעשה השו"כ מכארריוטשוב ריד
שש"ת ר"ה קיא. זהירות בענין הרחה שיהיה תוך ג' ימים רכ
קידושין פ"ב ע"א. הכשר שבטבחים שותפו של עמלק רכ
יומא לח ע"כ. הבא לטהר מסיעין אותו רכ
רש"י ז"ל משפטים. אם אתם קרושים הרי אתם שלי וא"ל הרי אתם
של נכוברנצר וחבריו רכא
מ"ד. אמר הקב"ה לישראל בשביל שאתם תרומה אין לכם רשות
לאכול טרפה רכא
שמות פ' כא. ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו רכא
מלכים ר'. ותאמר אל אישה הנה נא ירעתי כי איש קרוש עובר
עלינו תמיר רכא
חתי"ם בשכתנו על סיר הכשר וכו', רישאל כמצרים נשמרו מאכילת
נו"ט רכב
שו"ת דברי חיים יו"ר סי' ו' עיי"ש רכב
כנסת יחזקאל פ' משפטים. מי שאינו נזהר במ"א ובנו"ט סופו
שנכשל ח"ו במקרו לילה ובעריות רכג
ויקרא ז'. וכל רם לא תאכלו וכו' רכג
רבנו בחיי פ' אחרי כשם הרמב"ן. זה שצונו הקב"ה על הרם הוא
מרי' טעמים רכד
מורה נבוכים, עיי"ש רכד

פרק כח

- פר"ה יו"ד סי' קי"ז. כל דבר שאסרה תורה כגון נו"ט וכו' הוא הדין
 שאסור לעשות סחורה בהם רכב
- רמב"ם פ"ח מה' מ"א. אסור למשכנם לגוי שיתן לו הלואה על סמך זה .. רכב
- מור"ם. וכן אסור ליקח דברים אלו ליתן אוכל לפועלים גוים ששכר
 אותם בביתו רכב
- ב"ח ופר"ה. השוחט ומצא טרפה מותר למוכרה לגוי דוקא הוא בעצמו .. רכב
- מור"ם שם. אם הגוי חייב לו כסף ואינו רוצה ליתן לו דבר אחר
 מותר ליקח דברים אסורים רכב
- מהר"י סי' טז ומתהר"ש סי' יז. אם הגוי שלח ליהודי דג טמא ואינו
 יכול להחזיר לו, יכול לקבלו ולמוכרה וליהנות מכספו רכב
- טח"מ סי' קפב ושע"י סי' קעו. אם היו שני שותפים ואחד סחר
 בדברים אסורים הרינוח לאמצע רכו
- דב"מ סי' יג. אם ישראל מסר כסף לגוי לסחור בהם וסחר בדברים
 אסורים השכר מותר כיון שאינו מתערב במסחר רכו
- פ"מ ח"א פר"ח סק"ז. אם מותר לסחור בכיצי דגים טמאים של ימי
 חולץ רכו
- פר"ח ס"ק ג'. דברים טמאים שאין הגוים אוכלים אותם, כגון סוסים
 חמורים ונמלים מותר לסחור בהם רכו
- מתר"ם די בומון ס"ה. אם טבח שחט לכתחלה בסכין פגום כדי
 למוכרה לגוים מתרים בו רכו
- שו"ת הרשב"א סי' קפט. מותר לסחור בעורות של נו"ט וכו' רכו
- מקור ברוך סי' רה וב"ח או"ח סי' תקנ"א. אסור לשחוט בהמה
 לכתחלה ולעשותה נבלה בכונה למכור העור רכו
- משל"מ פ"ח מה' מ"א. אם מותר לעשות סחורה ב"מומיא", היינו
 בשר אדם חנוט רכו
- שם פ"ד מה' אב"ל. האיסור ב"מומיא" הוא רק בבשר מת מישראל
 ולא של גוי רכו
- שם פ"ג מה' אב"ל. יזהר היכהן שלא יגע ב"מומיא" בשום פנים רכו

פרק כט

- מדרש ילקוט שופטים יב. כל מי שסיפק בידו למחות וכו' רכט
- שבת נד ע"א. כל מי שאפשר למחות באנשי ביתו וכו' רכט
- ספר חרדים דף מט. השותק לצרכי מצוה הוא בכלל ולא יראה בך
 ערות דבר ושב מאחריך רכט
- ויזאל משה דף יב. בירוד הלכה על מצות הוכח תוכיח את עמיתך רכט
- דבר בעתו. יש חילוק בין העובר ה' ומקיים מצוותיו בעבור שהפיץ

- באמת ובין מי שעושה רק לקבל שכר בזה ובכא רל
 פ' ואתחנן. ואהבת את ה' אלקיך פ' שתאהבהו על הבריות רל
 חרדים ותשב"ץ וברמכים. ואהבת את ה' אלקיך שידרוש לאחרים
 דברי כבושין רל
 ספרי. פ' שתאהבהו על הבריות כאבהם אביך דכתיב ואת הנפש
 אשר עשו בחרן רלא
 חו"ת שער אהבת ה' פ"ו. מי שאינו מתקן אלא נפשו בלבד תהי'
 זכותו מעוטה, ומי שמתקן נפשות רבות תכפול זכותו כפי
 זכיות כל מי שמתקן לאלוקים רלא
 דברים לג. צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל רלא
 משלי כד. ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב רלא
 מלאכי כ'. תורת ה' בפיו וכו' רלא
 דניאל יב. ומצדיקי הרבים ככבים לעולם ועד רלא
 רא"ש ברכות פ"ג. כל אחד מישראל מוציא את חבירו בקיום המצות
 אף שהוא יצא כבר רלב
 יו"ד ס' שג. דאם רואה לחבירו שהוא לבוש כלאים כשיגיע לביתו
 צריך להפרישו מהאיסור רלב
 שם ס' עג בהג"ה. לענין ת"ח לאפרושי מאיסורא צריך להעיד רלב
 שבועות ל' ע"ב. אם לא יפרישו מאיסור במקום שיש ביכלתו יענש
 גם הוא רלב
 ויקרא רבה. שה פזורה ישראל מה דרכו של שה לוקה באחד מאבריו
 וכולם מרגישים רלב
 תד"א. כל מי שסיפק בידו למחות וכו' רלג
 ס' מבשר צדק, פ' מ"ש אם אין אני לי מי לי, כי אפילו יהיה
 אדם אלה שנים ויעסוק בתורה לא יוכל לצאת ידו שמים
 מה שמחויב לעבוד את השי"ת רלג

פרק ל

- שמיני יא. וכל השרץ השרץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל רלו
 פירש"י. הם הזוחלים הקטנים הזוחלים על הארץ רלו
 פרי"ח יו"ד ס' קנג. כי בעונות התחילו להקל באיסור הזה ואינו
 נראה להם כאיסור רלו
 פרי"ת סקנ"ג ופרי"ח. אין אדם יכול לסמוך על אשתו לברוק הירקות
 שמצוים בהם תולעים רלו
 ש"ע ס"א ופרי"ת, עיי"ש. רלז
 באה"ט או"ח ס' רכח סק"ג. צנון ולפת מברכים עליהם שהחינו רלז
 ש"ע ספ"ד סק"ד, עיי"ש רלח

- רדה"ת. לברך שהחיינו גם על קישואין (גורקען) רלח
- מחה"ש שם סקי"ד, ראין לברך זמן על צנון רלח
- כרם שלמה. על צנון החדשים הגדלים רק בירח זיו יש לברך בכל
אופן שהחיינו רלה
- פרמ"ג או"ח סי' תקפ"ג מ"ז סק"ג. משמע דיש לברך שהחיינו על
תפ"א רלח
- חת"ס או"ח סי' נה. מי שיודע בעצמו שנהנה אין ברכתו רשות
אלא חובה רלח
- צלי"ח ברכות דף ס' יש לברך שהחיינו אע"פ שאינה אלא חובה רלח
- צרוך המור פ' אמור. מקור הדבר שלא לברך שהחיינו בימי הספירה .. רלח
- תוספ"ח על חיי"א כלל קלא סקי"ב. אם נתנו כן לא ישנו מנהגם בלי
התרה רלח
- פחד יצחק. מנהג טוב שלא לחנך מלבוש חדש כזה ישראוי לעשות
שהחיינו בימי הספירה רלח
- מור"ם שם. אם הפרי מנוקב מבחוץ או אסור אפילו שלא ראינו
שפרשה התולעת ממקומה רלמ
- הרשב"א ורוכ הפוסקים. תולעים הגדלים בפרי בעודם צומחים על
העץ נקראים שרץ השורץ על הארץ רלמ
- מור"ם שם. כשבורקים רואים בתם קטן שחור מבחוץ. יש לחתוך
בתם זה עד תוכו רלמ"ר
- מוש"ע שם. פרי שמתולע ואינו יודע אם נתלע בעורו על העץ או
אחר שפירש מן העץ אסור מספק רמ
- פר"ת סכ"א. ספק דאורייתא לחומרא רמ
- מוש"ע שם. הפירות וירקות שדרכם להתלע בעודם על העץ אסורים
לאוכלם בלי לבדקם תחלה רמ
- מור"ם ופר"ח ובי"י. כל דבר שמצוי בהם תולעים אין הולכים בהם
אחר הרוב רמ
- ש"ך ופר"ח ופר"ת. אם בישל תוך י"ב חודש ירקות שהם בחזקת
תולעים אסור כל אותה התבשיל רמ
- ש"ע סק"ט. דין אם בישל דבר שאינו בחזקת מתולע ולא בדקו תחלה רמ
פר"ח סק"ב. אם מצא כמה תולעים הרי זה בחזקת מתולע, והוי
ספק דאורייתא ולחומרא רמא
- שם סק"ד. רוב הירקות בזמננו הם בחזקת מתולעים רמא
- כנה"ג בתגבי או"ח ס"ב. ויש שנים שיש בהם הרבה תולעים בגלל
הנשמים המרובים שבאותם שנים ולכן הם אסורים באכילה .. רמא
- חכ"א כלל לח. ה"קירשען" במדינות אשכנז זאקסין וצרפת כל המינים
מוחזקים בתולעים בעורן במחובר. וראוי לאדם להסתכל
בכל מה שאוכל ועי"ז ינצל מכמה תולעים רמא

- רמב שו"ע סק"י. אם בישל אותם בלי לבדקם תחלה אסורים
- רמג שלי"ה רע"ז ופר"ח. הרוברבנים והויג'נאם הם בחזקת מתולעים הרבה ..
- רמג כנה"ג בהגב"י אות סב. הכרובית מצוים שם בתוך הפירורים הקטנים
- רמג הרבה תולעים קטנים וא"א לבדקם ולכן אסורים
- רמג פר"ח סקט"ז (מוראם) התות הן השחורים והן הלבנים יבדקם ואם
- רמג ימצא הרבה תולעים מי שחם לנפשו מוטב שלא יאכלם
- רמג אדמת קודש חיים וחסד. עלי הגפן. אפראקים אין שום היתר לאכלם
- רמג ש"ע סי' קיא ופר"ת ופר"ח סקל"ח. עיי"ש.
- רמג ש"ע סק"ד וש"ך וש"פ. רגים שיש בהם תולעים אסור לאוכלם
- רמד שאין מציאות לבדקם
- רמד פר"ח סקל"ג. אם מצאו בכצק תולעת אחת והלכו לברוק בחנות
- רמד ומצאו עוד ב' תולעים הרי הקטנה בחזקת מתולע
- רמד ש"ע סק"ט. יש מיני עופות הנדילים על העץ והם דבוקים שם
- רמה בחוטמם. הללו אסורים משום שרץ השורץ על הארץ
- רמה פר"ח סקמ"ה. תולעים הנמצאים בתוך המעים או בכבד או במוח
- רמה אסורים באכילה
- רמו פ"ת ופר"ת. דיני תולעים הנדלים בנבינה
- רמו ש"ע או"ח סי' ג'. בכלל הלאו של כל תשקצו הוא להתאפק מלעשות
- רמו הצרכים
- רמו מ"ז שם. מי שמעמיד עצמו מהטלת מים נעשה עקר
- רמו מוש"ע יו"ד סי' קי"ו. אסור לאכול דברים משוקצים ובכלים מאוסים ..
- רמו פר"ח סק"א. כל זה אסור אפילו לאדם שאינו קץ בזה
- רמו פר"ת שם. אסור לאכול רבר מה שהוציאו מן הפה
- רמו יומא פ'. וספר העיקרים ור"ח שעה"ק פ"ד. כל מי שאוכל אחד
- רמו מהרברים האסורים הנ"ל גורם להיטמא בעבירות המודות,
- רמו ששוב אין מגינים עליו להצילו מחטא
- רמו פרקי אבות. הוי רץ למצוה קלה ובורח מן העבירה

פרק לא

- רמו שמיני י"א. את זה תאכלו מכל אשר במים וכו'
- רמו רש"י ומו"ש"ע יו"ד ספ"ג. סנפיד הם הכנפים ששט בהם, וקשקשת
- רמו הם הקליפות הקבועות על גבי גופם
- רמו מוש"ע יו"ד סי' פ"ד. זה שצריך ב' סימנים אלו הוא דוקא אם
- רמו נמצאים במי ימים או נהרות
- רמו פ' אלו טרפות ות"כ. אלו שגדלים במים שקטים שאין להם מקום
- רמח כניסה ויציאה מותרים אפילו אין להם שני סימנים האלה ..
- רמח פ"ת סק"ב. דיני שרץ המים והארץ

נפש ישע'י

תלז

התירו, וכמו"כ הוא במצות וביין, יען שא"א להבי"ד להורות חק עיקר הדין וההלכה, והמדקדק אינו סומך ע"ו, ועכ"ז אין הרבנים במשקרים ח"ו.

ב) לדינא כבר נהגו כל מורי הוראות שמתירין להטבח ולסוחריו ויין וכדומה, היבא שהוא אצלם הפסד מרובה, ואינם מודיעים כלל להקונה, וכבר נהגין להתיר להמוכרים אף במקום שאיננו מותר ואפי' בדיעבד, אלא בהפסד מרובה ואין מודיעים להקונה.

ג) בזמן דשכיחי פריצות לכו"ע אין לסמוך על סתם חזקת כשרות (דהיינו על הא דאמרינן כל ישראל בחזקת כשרות), כ"א על מי שיודעין ובו ומכירין אותו שהוא איש נאמן ואדם כשר.

ד) עכשיו אשתני הרבה לגריעותא בזיופים ותחבולות, והקונים נכשלים הרבה לקנות הברים שהם בלי השגחה עד כדי כך שנעשה להם היתר וקשה להפרישם מהרגילות, אשר ע"כ אם עושין השגחה שיהי' עכ"פ כשר עפ"י הלכה, היא הצלת רבים ממכשול זה, אפילו שיוכל לגרום קצת מכשול להמהדרין.

ה) רוב ההכשרים הסומכים על המשגיחים עלולים למכשולות גדולות אשר בעלי הפאבריקען יוכלו להטעותם שלא ידעו מאומה בין ימינם לשמאלם ולא רבים יחכמו להבין תחבולות התגרים ומעשה המכונות והפבריקען.

ו) הסומך על ההכשרים אינו מבקש אלא שיהי' כשר מעיקר הדין ולא יותר, ומי לא ידע שאין לרמות מה שנעשה עבור המדקדק ונזהר בחומרות ופרישות יתירה, להנעשה עבור התגרים שהכל הוא אצלם הפסד מרובה וביטול מו"מ.

ז) פסק ההלכה של תשובה זו אחרי כל השקלא וטריא, שעכ"ז לא ימנע א"ע מלידת ההכשר דאם ניהוש לזה יתבטלו כל מיני השגחה בכשר וביין ובמצות ובחלב ובשמנים וכדו', ויהי' אפקרותא גדולה ויתמלא העולם במאכלות אסורות רח"ל, ומוטל עלינו להשגיח על עקרי התורה"ק, אמנם אין צריך לכתוב שהוא כשר להמהדרין מן המהדרין וסני כמה שיכתוב תיבת כשר בלבד.

והנה תשובה זו כתב כ"ק מרן שליט"א עוד טרם פרוץ המלחמה העולמית האחרונה שכל הקהלות הקדשות שבאירופא ושאר המקומות שנחרבו בעוה"ר, היו נזהרים ונשמרים בקדושת המאכלים, ובכל עיר ועיר ובכל הגלילות היו רבנים ושוחטים והכל הי' תחת השגחה מיוחדת שאין לרמות זה לזמינו, עכ"ז הי' אז עוד מן הצורך להמדקקים שלא לסמוך על ההכשר בלבד, ומה נעני אנן עכשיו אחר החורבן הנורא והאיום שנשתנה המצב הרבה לגריעותא כדיוטא התחתונה בכל העינים כגו"ר, ובפרט במצב הכשרות שנשתנה בזיופים ותחבולות יותר ממה שהי' אז בהרבה דרגות אחרנית שאין מן הצורך לבארו ולפרטו, אשר ע"כ בוודאי האיש הירא והנלכב יתחזק ויזהר

כל יתן המשחית לבוא אל ביתו, שלא יכנים לביתו שום אוכל ומשקה מבלי שיודע לו היטב אחרי דרישות וחקירות, ואם אין בזה שום חשש ופקפוק, וכולי האי ואולי נזכה להשמר באמת מלעבור איסורי דאורייתא מבלי להתעלל במאכלות אסורות שזהו מטמטם הלכ והמוח כמבואר באורך בפנים הספר.

ובזכות הזהירות והשמירה ממאכלות אסורות ננצל מכל צרה וצוקה ומכל עקתין ומרעין בישין, ובמהרה נזכה לראות והנאולה האמיתית בביאת הגואל ומלכינו בראשינו בכדיאות השלימות השתא בענגלא בב"א.

ולסיומא דמילתא אעתיק פה מה שאמר כ"ק רבינו שליט"א באמצע הדרשה הגדולה ברומעניא י"ג אדר א' תרח"ץ לפ"ק (עין בקונטרס על הנאולה ועל התמורה סי' ל"ו) וזלה"ק: וצדיקים להתאמץ בכל האפשרי בכל הענינים הררשים ודיקה וכו' וכמו"כ בכל מאכל אשר יאכל, כמה צדיקין לזהר שיהי' בהכשר ויתרון, הזהרנו כבר כמה פעמים בכאן מבלי לקנות רק מאותן שהם תחת השגחה נכונה אף אם עולה יותר בדבר מה וכדומה ואין הזמן כעת להאריך בזה, עכ"ל.

ועיין בספה"ק דברי יואל חלק א' פרשת תולדות (עמוד תרכ"ג) בתוך הדרשה בק"ק דעש שנת תש"ד לפ"ק וזל"ק: וכבחי' זו קרה גם לנו באחרית הימים שהם"ם הוא השטן ידע ומרגיש שקרב יומו להיות מנוצח, וע"כ מתגבר ובכל כוחותיו להלחם בתחבולותיו ולהכשיל את ישראל ח"ו, וצריך זהירות ושמירה יתירה וסיועא דשמיא לעמוד עוז בקשרי המלחמה, ומאוד קשה להשמר ממאכלות אסורות, ורעה הבה דאיתי כמה שמקילין ליתן נאמנות לכל מי שהוא בענין המאכלים וכשרותם, ופלא שב"א מבני ישראל הכשרים ואפי' קטני הערך, אם יאמרו אליו שיתן כל הונו או יגעל נפשו בנבלה ח"ו, יתן כל אשר לו כדי להנצל מאיסור נבלה, ובאם יפנה אליו א' מהמוכרים אלו ללות ממנו סכום קטן לא יאמין לו כ"א ברדישה וחקירה וערכות הגונה, ועל כשרות אשר כל הונו לא ישוה אליו נותן לו נאמנות בלי דרישה וחקירה כלל" וכל זה מתחבולות השטן שמתגבר מאוד באחרית הימים וכו' וכו', ועיננו תחזינה במהרה בשוכך לציון ברחמים, ואז נשכיל להשיג גודל הנסיונות שהי' לנו ברוד האחרון, ושכל זה הי' צורך והכרח אל הגאולה העתידה לבוא, ונזכה במהרה להתרוממות קרן התורה וישראל בהתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.

ת. ו. ש. ל. ב. ע.

קונסט בוטער שולחים למכור החמאה בלבושי עכו"ם הפשוטים וא"א להבחין בינם ובין חמאה האסורות, ומאז וע"ע אשתני הרבר לגרעיותא וכו' ופנים ותחבולות באופן שהקונים ממה שבא בלי השגחה נכשלים הרבה וא"א להפריש העולם ממה שרנגילים ונעשה להם כהיתר משנים קדמוניות אשר ע"כ אם עושין השגחה שיהי' עכ"פ כשר עפ"י הלכה היא הצלת רבים ממכשול שלא יקנו תחת זה ממה שבא בלא השגחה, ומה שיש להרהר אם אינו קצת גרם ממכשול להמהדרין, כבר נתבאר שמלכר שמעיקר הדין יש להסתפק אם יש ממש בחומרא זו ושעכ"פ נראה אין בו אלא לכתחלה, וכבר נוהגין להתיר להמוכרים אף במקום שאינו מותר אפי' בדיעבד אלא בהפסד מרובה ואין מוריעים להקונה, גם משמעות דברי הש"ך נוטין שאין להחמיר בספיקא אלא כשיודעין, וכאן בעת שהבי"ד נותנים ההכשר אין יודעין מאומה אם יבוא החמאה לאותו המרקדק גם אח"כ אין להבי"ד שום ידיעה, וההבה יש שמחמירין בביתם בחומרא הנ"ל אבל מקילין יותר במה שקונים חלב מכל אדם וטוב הי' להם אם היו שותין מזה שהוא עכ"פ כשר עפ"י הלכה מלקנות מאחרים שעלול הרבה להיות אסור מעיקר הדין, ולרעת המרקדק באמת אינו סומך כלל על שום הכשר כי מלבד שרוב ההכשרים עלולים למכשולות גדולות ע"י שסומכין על המשגיחים ואשר בעלי הפאבריקען יוכלו להטעותם שלא ידעו מאומה מה הן עושין בין ימינם לשמאלם ולא רבים יחכמו להבחין תחבולות התגרים ומעשה המכונות והפאבריקען, אבל גם בדבר שאין מקום לטעות והנותן ההכשר הוא איש חכם וי"ש ומשים לבו לעשות הכל עצהיו"מ, מ"מ עבור הסוחר שמסחרו וחיותו תלוי בזה א"א להחמיר יותר מהדין, ומי לא ידע שאין לרמות מה שנעשה עבור המרקדק ונוהר בחומרות ופרישות יתירה להנעשה עבור התגרים שהכל הוא אצלם הפסד מרובה וכיטול מו"מ, והסומך על הכשרים אינו מבקש אלא שיהי' כשר מעיקר הדין ולא יותר, ואם יש מיעוטא דמיעוטא שטועין מחסרון הבנה ומקוצר הדעת אין זה מיעוט המצוי, ואם באנו לחוש לכאלה יתבטלו כל מיני השגחה בכשר וכו' ובמצות ובחלב ובשמנים וכדומה כי אם לא ישיגו תעוהה שהוא כשר לא ישלמו להמשגיחים ויהי' אפקרותא גדולה ויתמלא העולם במאכלות אסורות רח"ל, וע"כ מוטל עלינו להשגיח על עיקרי התורה.

וכאשר בינתי בספרים בנידון שאלתינו מצאתי אח"כ בתשובות צ"צ מליובאוויטש חיו"ד סי' ע"ו שנשאל בא' מבני הישוב בנעםו לעיר על יו"ט עזב את פרותיו לעברו ולשפחתו הא"י שיחלכם ועשה בן בשביל שהי' סובר שמותר לעשות כן, מה דין החלב ההוא או הגבינה שנעשה ממנה, והשיב שהגבינה והחמאה יש להתיר בדיעבד אף שלכתחילה אין היתר כלל להניח הפרות לחלב בשביל ישראל אך מי שעושה כן באונס או בשונג אמיתי ולא במזיד יש להתיר החמאה והגבינה שנעשו מן החלב ההוא (אך לא החלב כמו שהוא אם לא יעשוהו חמאה או גבינה) מחמת שהיא חמאה וגבינה של ישראל באמת אלא רק שהיא עשאה א"כ לא הי' בכלל גזירת חז"ל שגזרו

ואסרו חלב וגבינות של עכו"ם וכיון דגזירה אין כאן ומעם הגזירה אין כאן נמי לדין אין לאסור בדיעבד אך מי שעשה כן במזיד אין להתירם לו כלל ולאחרים. והאה המורה אם אין לחוש לתסלה לעתיד לבוא יש להתירם עכ"ל.

הנה מדכתב שאין היתר כלל להחלב מוכרה דלא היו הפרות ברשות ישראל ואין בית עכו"ם מפסיק דבזה מותר החלב אף לכתחלה מדין שו"ע ואותו השואל לא קבל עליו להחמיר בזה כי ארבה הי' סוכר שמותר לעשות כן כמבואר בלשון השאלה, וע"כ דמיירי שעמדו הפרות ברשות עכו"ם, ומ"ש עזב את פרותיו לעברו ולשפחתו הא"י כוונתו שמסרם להם ועמדו ברשותם ומה שלא ביאר זה בהדיא צ"ל שקיצר בלשון השאלה והשיב על המעשה שהי' נודע להם, וא"כ נראה מזה דאף במקום שאסר את החלב מדינא התיר את החמאה והגבינה, הן אמת שהטעמים שכתב בזה אינם מוכנים ויש לפלפל עליהם הרבה, אלא שלא אוכל להאריך עוד כעת וקשה להעמיד יסוד על דברים חתומים, עכ"ז יש לנו סעד גדול מדבריו לנ"ד שיש לנו בלא"ה הרבה טעמים להתיר החמאה והגבינה.

כללו של דבר שלפענ"ד לא ימנע עצמו מלינת ההכשר, אך מה שנוהגין לכתוב על כל ההכשרים שהוא כשר למהדרין מן המהדרין זה אין צריך לעשות בשום הכשר כי אם כותבים בה תיבת כשר בלבד הוא מספיק לכל הרוצה לסמוך על ההכשר, ואם יתרמי א' מיני אלה שמבקש באמת להיות מהמהדרין מן המהדרין אין להאכילו דבר שצריך הכשר והיא מיעוטא דמיעוטא כ"כ שאין בזה היזק ניכר להסוחר ואך מחבין בדברים לשופרא דשטרא ואין זה האמת, והשי"ת יצילנו מכל מכשול ושגיאה, ובעזרתו ית"ש יהי' לנו לתועה.

הנלפענ"ד כתבתי ידיו דושת"ה באה"ר.

הק' יואל מיימלבוים

דברי כ"ק דבינו שליט"א בתשובתו הנ"ל המה קילורין לעינים שיכולין ללמוד מזה הרבה, ולקטתי בקיצור נמרץ תוכן דברי קדשו מה שיש ללמוד מזה לעינינו, ואפרטם אחת אחת לבדנה.

(א) כל חנות וחנות שיש לו הכשר מבי"ד או מרב פרטי, עדיין לא נשמע מזה שהוא כשר למהדרין לכל הדיעות שיהי' בתכלית ההכשר, כמו שמבואר בתחילת התשובה אודות מקולין שהמדקקים אינם סומכים על מה שנכתב על פתח החנות שהוא כשר, ואינם אוכלים מבשר סירכא אע"פ שהבי"ד

ומזה לכאורה ראי' להחת"ם שמחויב להודיע להקונה וקשה על מה שנוהגין להקל כהד"ק והבי"ש.

אמנם מקור דין זה הוא מהנהגות מרדכי פ"ק הביצה וז"ל שם : אדם שאסר עצמו בדבר המותר לאחרים וכו' אעפ"י שיודע שהוא היתר אלא שהדיר עצמו פשיטא לי שסומך על אחרים וכו' כמו גזיר שאוכל בבית ישראל דלא עבר אלאו דלפני עור וכן ישראל בבית כהן אלא זה ספק לי ראובן שפי' ממאכל בשביל שנראה לו שהוא אסור ושמעון נוהג בו היתר ונראה לו שראובן טועה בדבר וגם ראובן אם סובר שמותר הי' אוכל, מי חיישינן שמא יאכילנו שמעון או דילמא לא ספי אינש לחברי' מידי דלא בשורה לי', ויש לדקדק מהך דב"ש וב"ה האסיקנא דעשו ומודעי להו ופרש"י ז"ל ומ"ה לא נמנעו אלמא שיוכל לסמוך עליו ולא חייש דילמא ספי להו עכ"ל, הרי דמיירי שהדיר עצמו באופן שאסור ודאי מדאורייתא מדמייתי ראי' מנזיר וישראל בבית כהן שהם איסורים חמורים מה"ת, ובזה בודאי דשייך איסורא דלפ"ע ואף לפי מה שהבאתי מרברי הש"ס דברים המותרים ואחרים נוהגים בהם איסור אינו אלא מדרבנן, מ"מ לענין לפ"ע דעת הרבה פוסקים שאין לחלק בין דאורייתא לרבנן עי' מו"ר סי' רל"ב, וכן בדין השני במי שפי' ממאכל בשביל שסובר שהוא אסור מייתי ראי' מבי"ש וב"ה דלדידהו כאו"א לשיטתו במה שאסרו הוא לדעתם איסור ברור מה"ת וככונן דא אין להאכילם בידיים, וכעין זה מיירי המהר"ב"ח בתשו' שהובאו דבריו בקצרה כש"ך סק"ב אבל במי שלא קבל עליו איסור כנ"ל אלא שהבי"ד מורין לו להחמיר באין הפ"מ שפיר י"ל דבכה"ג אפשר לסמוך על דעת המתיר שהיא עיקר.

ובשו"ת מוצל מאש להמהר"ח אלפאנדרי סי' כ"ד נסתפק היכא שהוא אסור לכתחלה ומותר בדיעבד אם מחויבין הבי"ד להתרות בו שלא יעשה והביא שיש פלוגתא בדבר, ושוב נסתפק בהכא לבשל בקדירה שאב"י ואינו יודע שנאסר אם מנתחין לו לבשל דלדידי' הוי כדיעבד והמאכל מותר בדיעבד, או דילמא היודע צריך לומר לו ולהפרישו, ושוב פשט מתשובת הרשב"א שהביא ראי' לאסור קדירה שאב"י מפינכא דר"א דפ' כל הבשר לתברין, ומזה ראי' דמורין למי שאינו יודע שאל"כ אמאי תברין יעיי"ש, הנה מזה נראה לכאורה דאף במקום שמותר בדיעבד מחויבין הבי"ד להודיע, אבל גם מזה אין ראי' שהוא מיירי מקדירה שאב"י אין שום אופן להתיר הקדירה אף בהפ"מ ושעת הדחק עיין פמ"ג סי' ק"ג ורק המאכל הוא דמותר בדיעבד וכבר כתבו התוס' הטעם לחלק בין הקדירה והמאכל בשביל שהקדירה קבלה מתחלה טעם מישבח לכן החיוב להודיע דהנידון הוא על הקדירה שאין לה היתר בשו"א אבל באותן הדברים שלפעמים מורין הבי"ד להיתר וכבר יצא בהיתר י"ל שאין החיוב להודיע עוד.

והנה הש"ך שם בק"כ אהך דודאי לא יאכילהו דבר שנוהג בו איסור כתב מיהו היינו דוקא כשאחרים יודעים שהוא נוהג איסור בדבר והוא מלשון

הגהות מרדכי, וצריך להבין למה צריך להתנות ע"ז פשיטא דכשאינו יודע ממנהג איסור למה ימנע מלהאכילה, ונראה מזה כשיטת הריטב"א והררבי"ו דבספק לא שייך לפ"ע ועיין גם במנ"ש (סי' ט"ז ס"ק כ"ג) שכתב לחד תירווצא דלא שייך לפ"ע אלא במכשול ודאי לא בספק, וכן הוא בשו"ת פנ"י חיו"ד סי' ג', ולפ"י י"ל דמש"ה התנה דווקא כשאחרים יודעים לומר שאם אינם יודעים אלא מסתפקים בהכר לא שייך לפני עור לאפוקי מהנך פוסקים המחמירים אף בספק לפ"ע, ולדינא אף שהיא מחלוקת גדולה בין גדולי הפוסקים ז"ל והדברים עתיקים, מ"מ נראה דבדרבנן וק"ו במקום חומרא בעלמא אפשר לסמוך על המקילין.

ומעתה בנידון שאלתו הנה ראשית אניד שלפענ"ד היא תקנה גדולה לעשות השגחה בענין זה והוא מוטל על הבי"ד במקומן כל היכא דאפשר כי לפי אשר התבוננתי בזה מאז ומקדם ראיתי שהמכשלה גדולה כי מלבד שרוב המון עם קונים מכל מי שבא למכור להם יהי' מי שיהי' והכל יודעין הדין אשר כל ישראל בחזקת כשרות (וכבר ביארתי בארוכה מש"ס ופוסקים שבזמן דשכיחי פריצות לכו"ע אין לסמוך על סתם כשרות כ"א על מי שיודעין בו ומכירין אותו שהוא איש נאמן ואדם כשר לא עת האסר פה), גם אותן הגזהרין שלא ליקח אלא ממי שמכירין אותו בחזקת כשרות עדיין המכשלה הזאת תחת ידם כי רוב מוכרי החלב אף מהכשרים והטובים שבהם שוכרים להם פרות בכפרים בבתי עכו"ם ושוכרים להם איזה נער ריק ופוחז שילך לשם בשעת החליבה כי לשכור איזה איש מהימן וי"ש אינו מספיק העסק לתשלומין (זולת במקום שהחליבה מכל העיר היא במקום א' אבל ברוב העיירות א"א להשיג זה), והקונה המדרקק לקנות מאדם כשר אינו יודע שהכשר החלב אינו תלוי על נאמנות אותו המוכר כ"א על הנאמנות של אותו הנער הפוחז הנשלח ללון בכפרים בין הערלים ר"ל ושוב מיתכשר החלב כשבא ליד המוכר הנאמן כמו עמון ומואב שטיהרו בסיתון, ובפרט בעשיית חמאה אשר לא כימים הראשונים שלא הי' החשש אלא מחלב טמא, הי' החמאה קיל יותר בשביל שחלב טמא אינו נקפה משא"כ עתה שהחשש יותר מקונסט בוטער*) ומארגאריין וכדומה הרבה שמנים אסורים שנעשים בהפאכ"ב ריקען ע"י אומנות יתירה שא"א להכיר בשו"א ואם הוא חמאה או שומן אחר או איזה תערובת עכ"פ, ובפרי תואר כתב שבזמנו הי' חשש על החמאה עבור תערובת חלב, ובהכמת אדם הביא שהי' אז חשש עבור תערובת שומן חזיר.

ובשנת תרס"א עוד ובהיים היותו של כ"ק אבא מארי הגה"ק זלה"ה באסיפה שהי' באוהעלי הדפיסו קול קורא**) שנתברר להם שבעלי הפאבריקען של

*) עיין לעיל עמוד ע"א.
**) עיין לעיל עמוד קצד.

נפש ישעי'

תלא

להם נאמנות והרוב יש להם נאמנות אלא שאין בו כרי וביטול בם' וא"כ בחמאה של עכו"ם שא"צ ס' אין לחוש כלל הגם שבשוע מיירי היכא שנתערב החמאה שלא הי' עליו איסור מדינא אף יקודם התערובת משא"כ כשנתערב החלב אבל כבר כתבתי דכאן שהי' החלב ביד מי שלא נאסר עליו בכה"ג מעולם ונעשה התערובת כהיתר נמור מה"ת והי' מוטל ע"ז חומר יתר משאר חמאה של עכו"ם אלא שבטבנות חמור יותר לענין זה כמבואר בש"ך ס"ק הנ"ל, אבל גם אינו כתערובת נלפענ"ד שחזי לאיצטרופי צדדי הקולא שזכרתי למעלה ואם עדיין נביא לפקפק בזה נלפענ"ד עוד כי התבוננתי אם יש איזה מקור לחומרא זו.

והנה אמת נכון הרבר עפ"י דברי הש"ך שכתב שמכוער הרבר לכתחלה להניח שפתותיו לחלוב שם וכ"פ האו"ח, אך המהר"א בהגהות ש"ד כתב שנהגין היתר בזה, ועי' כ"ז בת"ח כלל פ"ג סי' ח' ובמ"י שם ס"ק י"ד כתב שבת"ח פסק להחמיר לכתחילה, אך בר"מ בשו"ע סימן קט"ו חזר בו ופסק להתיר לכתחלה, וכבר דברי המהרש"ם דדבחר שיש בו מחלוקת בין החכמים ובמקום א' נהגו כדברי האוסרין לא אמרינן שקבלו איסור מחדש אלא ואמרינן שקבלו עליהם דעת אותן האוסרין, וא"כ כאן שאנו רואין שהש"ד והאו"ח והת"ח פסקו להחמיר לכתחלה מה"ת נימא שהנהגוהו לזוהר בזה קבלו עליהם איסור חדש מבלעדי חכמיהם ו"ל בוודאי יותר מיסתבר שקבלו עליהם דעת החכמים הנז"ל.

ומעתה כפי אשר העתקתי לשונם למעלה לא החמירו אלא לכתחילה אבל אם אירע אף בכיתו בדיעבד באיזה אופן אין להחמיר, וא"כ כאן שכבר נעשה החמאה והגבינה כהיתר נמור ואצל אותן דלא נהיגי להחמיר בכה"ג וגם היא הפ"מ אצלם עכ"פ יש לו דין דיעבד לכו"ע, הן אמת דיש לפקפק אם אינו נקרא לכתחלה אצל מי שהולך לקנות לכתחלה, אמנם גם ברבר שאין לו היתר אף בדיעבד אלא במקום הפ"מ הרבה נתחכמו גדולי האחרונים ו"ל, האיך מתירין להטבח המוכר לאחרים בשביל הפ"מ שלו הלא להקונים אינו הפ"מ, והחת"ס באו"ח סי' ס"ה החמיר טובא שכתב ביין שלא הותר אלא בהפ"מ שאינו מותר אלא לבעל היין וב"ב משום הפסידו, אבל לאחרים למה יקנו כמנו לכתחילה וקרוב לוודאי שמתחייב להודיעם ואם לא הודיעם ומכר סתם אפשר הוי מום במקח וחוזר יעיי"ש.

אמנם הד"ק בכללי הפ"מ סק"י הקיל בזה בטבח אבל הטעמים שכתב ע"ז הם דחוקים מאוד כאשר רחאו בתשובת ב"ש חיו"ד (סי' קפ"ח) אך הב"ש אף שדחה הטעמים של הד"ק, מ"מ להלכה הקיל גם הוא והביא רא"י מתה"ד הובא בשו"ע (סי' צ"א) שהקיל בסעודת ברית מילה מחמת הפסד מרובה וסעודת מצוה, וקשה הלא להאכלים על הסעודה לא הי' הפ"מ, א"ו בשביל שהוא הפ"מ לבעה"ב הותר לכל יעיי"ש וזה רא"י ברורה אבל לא כתב שום טעם לדבר, ובאמת הד"ק שהוצרך לדחוק ע"ז בטעמים

דחוקים היא לפלא דהלא לשיטתו שכתב בכללי הפ"מ ס"ק ב' ובסי' מ"ז סק"ג ביתר ביאור דבכאול לשאול תרבה אנשים ביחד עניים ועשירים אף דלעשירים לא הוי הפ"מ מ"מ הוי ככאול לשאול כ"א או עליו ועל חבירו ויש להיתר לכוכם, וא"כ הטבח שבא לשאול על מה שמוכר לאחרים בודאי הוי כבא לשאול עליו ועליהם ביחד.

גם חשבתי שהוא ע"ד שכתב הפמ"ג סי' צ"ד במש"ז ס"ק ט' ובנט"ש סי' י"ב שאם הותרו לכבוד שבת מותר גם אח"כ דמדאישתרי אישתרי אלא שראיתי אח"כ בדע"ת בפתיחה להלכות טרפות ס"ק ל"ח דמגברא לגברא לא שייך לומר הואיל ואישתרי אישתרי והביא ע"ז מתוס' חולין (דף ק"ו) ואין דבריו מוכרחין דשם מיירי באיסור ברור מדאורייתא דכלא"ה מבואר בש"ס בכמה מקומות דלא אמרינן הואיל ואישתרי אף באדם אחד ע"י ברכי יוסף או"ח סי' ע"א ובמה שהותר לכבוד שבת כתב הנט"ש סי' הנ"ל שמי שעולה על דעתו לאסור בשר הנשאר אחר השבת היא מילי דכדי שאין מהצורך להשיב עליהם ולפלא בעיניו מי הוא שעולה על דעתו לפטפט ברבר זה כזה יעיי"ש, ומדחשבו להבר זה כ"כ בע"כ שאינו מדמהו להאי כללא דהואיל ואישתרי המבואר בש"ס שהיא מחלוקת גדולה וענין עמוס דבש"ס מיירי ברבר האסור מדינא אלא שהתוה"ס התירתו, אבל היכא שמתירין לכ"ש הוא ע"ד שכתב הת"ח בהקדמה ההיכא שמתיר בהפסד מרובה הוא בשביל שנראה לו דעת המתיר עיקר אלא שלא רצה לסמוך עליו בלי הפ"מ וכיון שדעת המתיר עיקר נראה בעיניו לסברא פשוטה שאחר שהותר אין לאסרו עוד, ומחך דינא דסי' קס"ח וסי' קי"ב שרמזו עליו החת"ס בסיומן ס"ח ופת עכו"ם שהותר להבע"ב הנזהר לבצוע עליו בשביל האורח שאינו נזהר גם מזה משמע לכאורה דאמרינן הואיל ואישתרי אף מגברא לגברא אלא דיש לדחות דשם היא משום איבה.

ובתשובת הרי בשמים הביא ראי' להך דינא דהואיל ואישתרי אישתרי מדברי התוס' עירובין (דף כ"א) ד"ה מודי שכתבו דאחר שצלה לצורך כהמה היתר גם לאדם ומזה ה"י אפשר להביא ג"כ דכמו שהיתר מכהמה לאדם כמו"כ מגברא לגברא, אבל עיקר ראיתו זה אינו כלום דשם אין האיסור אלא הצ"ל וכיון שנעשה הצ"ל בהיתר לצורך כהמה תו אין לאסור עוד, אבל כאן אנו דנין על המאכל שאותו החשש שהי' מעיקרא היא גם עתה ויהי' איך שהי' עכ"פ לדינא כבר נהגו כל מורי הוראות שמתירין להטבח ולסוחריו יין וכדומה היכא שהוא אצלם הפ"מ ואינם מודיעים כלל להסונה ובע"כ דכיון שדעת המתיר עיקר אין נהגין להחמיר בכה"ג וא"כ כש"כ היכא שמצד הדין היא כשר אף שלא במקום הפ"מ, אלא שלכאורה עומד לנגדינו קצת מה שמבואר ברמ"א (סי' קי"ט ס"ז) דמי שנוהג באיזה דבר איסור מכה שסובר שדינא הכי או מכה חומרא שהחמיר על עצמו מותר לאכול עם אחרים שנוהגין בו היתר דודאי לא יאכילהו דבר שנוהג בו איסור והובא שם בש"ך ס"ק כ' הטעם דודאי אלפני עור לא תתן מכשול לא עכרי,

ולא דקו רבנן בכה"ג, וחזינן ברבכרי הרשב"א ז"ל שהבאתי דנתקשה טובא ברבכרי הנמ' למה לא ניתא להו למימר דר"ז הקיל מחמת הספק דילמא מטעא טעו עד שסיים הלכך נ"ל והרי המחמת חומר הקושיא הוכיח זה להחמיר בספק, וא"כ אין להוכיח משם אלא באופן שהוא הוכרח מחמת קושיתו, משא"כ בכה"ג ריש לחלק טובא כנ"ל שאינו במילתא דאורייתא, וגם לא ירעינן אם נתייחד ע"פ ת"ח מנין לנו להחמיר ואם אולי הי' מתחלה בטעות לא מהני אם עכשיו נוהרין הרבה אף מהיודעין הדין כי טעם הזהירות היא בשביל שמצאו נוהגין כן, שבלא"ה אין עולה על הדעת להחמיר בחבר שאין רמו ורמיזה בש"ע, וממילא אם התחלת המנהג הי' בטעות גם הסומכין על המנהג הווי טעות, ואעפ"כ לדינא כיון שפשטות דברי הרשב"א ז"ל להחמיר בכל ספק, גם הברכ"י ירד לחלק בין מנהג נרוע למנהג חשוב קשה בעיני להתיר, ושערי פלפולים לא ננעלו ולדינא צ"ע.

גם נלפענ"ד דאף אלו הי' ברור הדבר להקל אין להתיר להנהגים ליוהר, וכמו שאמרו בנמ' פסחים (דף נ"א) כיתאי מאי טעמא משום דמסרכי מילתא הני אינשי נמי סרכי מילתא, ופרש"י ס"ל שם משום דלא נמירי, ועי' ב"י וב"ח (סו' רי"ד) שנתקשו טובא ברבכרי הטור מה שהשמיט החילוק בין היבא שאינן בני תורה ובין ת"ח שהוא תלמוד ערוך, ופסקו כך האלפסי והרא"ש ונרחקו בישובה, ולפענ"ד נראה נכון להב"י (בסו' ר"ה) הביא דעת הרשב"א וסיעתו דבזמן הזה לכו"ע דמנינן להו כע"ה בשביל שרובן אינן בני תורה, וכן פסק הרמ"א ז"ל בס"א להלכה, ואף שהטור שם חילק בין ע"ה לת"ח מ"מ י"ל דשם מבואר כלשון הש"ס נדרים (דף י"ד) כאן בת"ח כאן בע"ה, וכבר נודע דאף דאין לנו ת"ח בזה"ז מ"מ גם ע"ה ע"ד שהי' בזמן הש"ס לא שכיחא האינדנא כמ"ש המג"א, וזלת המומרים והפושעים שמאלו לא דברה תורה, וא"כ מדיוקא דסיפא דאמר כאן בזה"ז משמע שלא החמירו אלא בע"ה נמור לכן לא סובר הטור כדעת הרשב"א לדרן כו"ע בע"ה, משא"כ בנ"ד שלא נזכר בגמ' לשון ע"ה וי"ל דבעי ת"ח גמור, חשש גם הטור לדעת הרשב"א וסיעתו דבזה"ז רובן אינן בני תורה ואין לנו לדרן דין ת"ח כלל, וכן משמע גם ממה דחש"ם הי' פשוט לו בתחלה דהני אינשי לא גמירי נמי סרכא מילתא ושוב פריך מיהודא והלל בניו של ר"ג וכן מרשב"ג עד שסיים בני מדינת הים נמי כיון דלא שכיחי רבנן גבייהו ככותים דמי.

ולכאורה כיון שכבר פשוט לו זה הבע"ה הישינן למיסרך מילתא למה האריך עוד אח"כ בקושיית אלו הלא גם שם לא נמירי כמו שוי"מ אח"כ ודקארי ל"י מאי קארי ל"י, וגם בתירוצו למה האריך להוסיף טעם כיון דלא שכיחי רבנן נבייהו ובתחלת הסוגיא כתב בקצרה הנך ואינשי נמי סרכא מילתא ואין נ"מ להודיע הטעם למה לא נמירי, ומזה נראה דאותן המסומות לא היו ע"ה נמורים ולכן לא עלה על דעת המקשן להחמיר גם בכה"ג ותי' לו דאף שאינם ע"ה כיון דלא שכיחי רבנן ממש אינו נקרא

מקום תורה לענין זה וממילא אם צריך שיהי' ת"ח ממש אין דין ת"ח בזה"ז, והי' איך שיהי' בדברי הטור עכ"פ הרמ"א ז"ל גם שם בסו' ר"ה פסק דבזה"ז לכו"ע דיינינן להו כע"ה, ומכש"כ עכשיו בדורותינו אלה שרבו המתפרצים אף בתלמידים שאינם הנונים לרמות מילתא למילתא וכדומה שאין להקל בעניני המנהגים, ואף דמשמע בשו"ע דבידעתן ודאי שהיא טעות דאין להקל בכה"ג, אמנם בנידון שאילתא דידי' שאינו מתיר ח"ו לשום אדם לעבור על מנהגו אלא חושש שמא מחמת חסרון ידיעה יכשל בדבר, בזה ודאי לא שייך דילמא אתי למיסרך שהוא אינו יודע משום קולא ואין לחוש אלא לעיקר הדין שצ"ג אם יש איזה בית מיחוש בזה.

והנה קצת קולא יש בזה עוד שאינם מוכרים החלב כ"א הגבינה והחמאה מבואר בשו"ע (סי' קט"ו ע"א) דאם ראה ישראל כשר עשית הגבינות אף שהי' חלב עכו"ם ממש יש לתתיר וכדיעבד וכן החמאה אינה אסורה אלא מצד המנהג, ומבואר שם בטור וכו' שהחמאה לא היתה בכלל הגזירה ואף שזה אינו אלא כשלקח החמאה והגבינה מן העכו"ם שלא נאסר ביד ישראל מעולם אבל אם הישראל לקח החלב האסור שוב אינו מועיל אם יעשו אח"כ גבינות או חמאה ממנו כמבואר שם ברמ"א סוף ס"א, וא"כ גם כאן הי' החלב ביד ישראל ונאסר טרם שנעשה ממנה גבינות וחמאה ואצל העכו"ם המשרת שחולב לא שייך לומר שדעתו לעשות גבינה ע"ד שכתב בש"ך (ס"ק י"ח) כי הוא אינו משרת ולא איכפת לי' בזה אם רוצה להחליף בשביל הנאתו, אבל הטעם שאינו מועיל לעשות אח"כ גבינה וחמאה מבואר שם בב"י רכיון שלקח החלב עצמו שבו נגזרה גזירה לא פלוג רבנן בגזירתם יעיי"ש, ומבואר בתה"ד הובא במג"א (סי' תמ"ז סק"ה) דלא מתמרנין בלא פלוג כמו בגוף הגזירה.

ולפי"ז יש לצדד קצת בנ"ד שמעיקר הדין מותר גם החלב ואינו אלא חומרא וכשנעשה אח"כ גבינה או חמאה שאינו מעיקר הגזירה אלא משום לא פלוג דלא מתמרנין כ"כ, י"ל דתו אינו בכלל החומר של אותן שקבלו עליהם שלא לשתות החלב בכה"ג, אלא שצ"ע אם לרמות זה להך דינא שבתה"ד ולא כל הענינים שוין, גם התרה"ד עצמו בנ"ד סיים שאינו אומר לא אסור ולא היתר, אבל גם בלא"ה י"ל דהטעם הוא שאינו מועיל לעשות גבינה או חמאה אחר שבא החלב האסור ליד ישראל הוא בשביל שנקרא עליו שם איסור ביד ישראל וא"כ בנ"ד אף שהי' החלב ביד ישראל מ"מ לא נקרא עליו שם איסור בידו ועשה הגבינה והחמאה עפ"י הוראת חכם דלא קבל עליו להתמיר בכה"ג ושוב כשבא הגבינה או החמאה ליד מי שנאסר עליו אותו החלב, י"ל הוי כלקח החמאה מיד העכו"ם דלא נקרא עליו שם איסור מעולם שאין בזה איסור כלל מדינא אלא מנהגא בעלמא, וכמבואר ברמ"א (סי' קט"ו סוף ס"א) דבחמאה של עכו"ם אפי' במקום שנהגו בה איסור אינה אוסרת תערובתה ובטל ברוב וא"צ סי' יעיי"ש בש"ך (ס"ק י"ז) וכפי אשר הבנתי ממכתבו אינו אלא תערובת מאותן שאין

שיש להם מסורה דשמא נהגו בהם איסור מימי קדם בשביל שהיו עופות טמאים דומים לאלו באותן המקומות, והאריך שם הש"ך ו"ל דמש"ה ההולך ממקום שאין אוכלין למקום שאוכלין ימותד לאכול אפי' דעתו לחזור כיון שאף במקום שאין אוכלין אינו אסור אלא מחמת ספק לא מחמדינן כולי האי יעיי"ש. וא"כ י"ל דמה דמחמדינן עליו במקום שמקילין בשביל חומר המקום שיצא משם כיון שדעתו לחזור זהו מדרבנן אבל במקום החומר או שנהגו בו בעצמו באופן שאף יחיד שנהג איזה מנהג מחוייב לקיימו, בזה עדיין י"ל שהוא דאורייתא מטעם נדר ואין ראוי מדברי הרא"ש.

ואמנם תמה אני למה הוצרך לחפש ע"ז ראיות בפוסקים הלדא הוא גמרא מפורשת בנדרים (דף ט"ו) ומי איכא בל יחל מדרבנן אין והתניא הכרים המותרים ואחרים נוהגין בהם איסור א"א רשאי להתירן בפניהם שנאמר לא יחל דברו, יעיי"ש עוד (ברך פ"א) ובר"ן וברא"ש שם שהוא מבואר בהדיא שהוא דרבנן, וכן ואני תמה לכאורה על החת"ם י"ד (סי' ק"ז) שכתב על חלב עכו"ם דאף לדעת הפוסקים שהלכה כרד"ב דעכשוו שאין דבר טמא מצוי לא אסרו, כיון שאנו נוהגין בו כבר קבלו מאבותיו דעה המחמרת והיו נדר דאורייתא וחמור יותר מאלו הי' אסור מדינא שאינו אלא מדרבנן, אלא שדעת החת"ם יש לתרץ קצת דודאי אם קבל עליו בפה הוי נדר דאורייתא וכמ"ש שם החת"ם דנפקא לן מקבלת גזירות שאומר בלשון קבלה וגם הברכ"י יהיב טעמא למילתי' שהיא מדרבנן בשביל שלא הוציא בשפתיו, וא"כ י"ל דזה שייך בהך דרבנים המותרים ואחרים נוהגין בהם איסור שכתבו התוס' פסחים (דף נ"א ע"א) ד"ה אי אתה שזה מידי ובמנהג שנהגו בני המדינה מעצמם לא עפ"י ת"ח וי"ל דלא מחזקינן איסורא שהוציאו כן בשפתותיהם, אבל במנהג חשוב שהוא עפ"י ת"ח כמ"ש התוס' והרא"ש שם וכיון שהת"ח הורו להם לעשות כן הוי ביטוי שפתים גם שאר העם ששמעו וקבלו הוי קבלת דברים ובזה חיישינן לנדר דאורייתא, וי"ל דהחת"ם ידע ממנהג זה של חלב עכו"ם שהיא עפ"י ת"ח וגדולי הדור לכן החמיר בו יותר ממה שמבואר בגמ' אבל עדיין צ"ב סתימת לשונו שלא ביאר, אמנם הכרי הברכ"י א"א ליישבם כלל בזה דהרי היא סובב על הך דינא דרבנים המותרים ואחרים נוהגים בהם איסור שכתב בעצמו מטעם בשביל שלא הוציא בשפתיו והאיך נעלם ממנו שבוה ודאי מבואר בהדיא בגמ' שהוא דרבנן.

והנה החת"ם ז"ל כתב שם דאף שהוא דאורייתא היינו שהעובר ע"ז עובר על נדר דאורייתא, מ"מ היא קיל בכל איסור דרבנן כי כך קבלו הנדר שיהי' אסור עלינו כקילא איסור דרבנן, ובעין זה כתב התניא בשו"ע (סי' רס"א דק"א ס"ק ג') לחלק במי שקבל עליו שבת מבעו"י אינו חמור כעיצומו של יום שהוא איסור סקילה אלא כשאר תוספת שבת שאינו אלא איסור עשה דכל המקבל תוספת אדעתא דתוספות דחמנא מקבל ולא יותר אבל כשהתחיל ערבית של שבת קבל עליו עיצומו של יום ולא תוספת

וחמור יותר יעוי"ש, ולפי"ז יש חילוק ההיכא שעיקר האיסור הוא דרבנן הנהגתי להוסיף בזה באיזה חומרא אף אם נימא שהוא נדר דאורייתא מ"מ אינו חמור יותר משאר איסור דרבנן להלך בספקיו וכדומה דכל המקבל אדעתא דעיקר האיסור קבל ולא יותר, משא"כ כשעיקר האיסור הוא דאורייתא כל מה שנהגו להחמיר בזה כיון דהוי דאורייתא מטעם נדר דינו בדין תורה ממש ולא שייך לומר שלא קבל עליו יותר מעיקר האיסור.

ולפי"ז מיושב ג"כ סתירת הראיות של הברכ"י דבתוס' פסחים הוכיח להלך בספקיו ומרבירי הבית יוסף הוכיח להחמיר, דהתוס' מיירי מהך דהתיר רבי את בית שאן מזה דאכל ר"מ עלה של ירק ומעשר ירק אינו אלא מדרבנן אף בארץ גופא, ועי' רש"י ז"ל חולין (דף ו'), וביון דעיקר האיסור אינו אלא מדרבנן אף לו יהא שקבלו עליהם להחמיר בדבר מותר אינו חמור יותר משאר איסור דרבנן, וא"כ כשיש ספק בדבר לא החמיר יותר משאר ספק דרבנן, משא"כ בהך דהב"י דמיירי כהנהגתי להחמיר בדם טוהר כדם נדה דיי"ל דמחמת קבלה רינו כדם נדה ככל חומר שאר איסורי דאורייתא לאסור ואף בספק ולכך הוצרך לומר שרחוק הדבר שיגזרו בן, ולפי"ז אין דאי' מחרשי הרשב"א בחולין הג"ל להחמיר בכל ספק מנהג דהתם מיירי בדין מוגרמת דעיקר האיסור של הגרמה הוא פסול בשחיטה ונבילה מדאורייתא י"ל דאין להחמיר בספק מנהג בזה.

ולפי מ"ש לעיל לתרץ דעת החת"ם דיש לחלק קצת בין מנהג שנהגו הבע"ב מעצם ובין היכא שהיא מנהג על פי ת"ח, יש לחלק גם כן בדברי הרשב"א, הרשב"א ז"ל מיירי שם בהך מגדימתא שהנהיג רב יוסף להחמיר דאף אם טעה בזה שלא אמרה רב ושמואל מ"מ נעשה ע"פ ת"ח, והראי' דבמנהג שנהגו הבע"ב מעצמם כתבו התוס' והרא"ש דלא שייך לומר נותנין עליו חומרי המקום וכו' וכזה מקשה הגמ' שם בפשטות ור"ז ל"ל נותנין עליו חומרי המקום וכו' וא"כ אין ראי' מזה למנהג שאנו רואין בסתם שנהגו ואין יודעין אם נעשה על פי ת"ח או לא, אלא שעיקר החילוק זה מה שכתבתי ליישב בזה דברי החת"ם אינו ברור כ"כ, אבל בלא"ה מצד הסברא לענין הספק נלענ"ד שהוא חילוק נכון כי לשון הרשב"א ז"ל הוא שהרי אנו רואין אותן נהגין בו איסור ומי שבא להתיר ולומר טועין באיסור היו עליו הראי', ומזה נראה שהוא כעין חזקה דמן הסתם לא מחזיקין בטעותא וזה שייך שפיר בנידון דידוי' שהי' המנהג עפ"י רב יוסף וחזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן, והגם שטעה בזה במה שאמרה בשם רב ושמואל עכ"ז מה שאפשר לתיקוני שלא להחזיקו בטועה צריכין למשכונני אנפשינו, וכן הוא כל מנהג דידעינן שהוא עפ"י ת"ח, אבל בחליבה שהוא דבר הנמסר לנשים ושפחות והוא ע"ד אמרו בגמ' ביצה (ה' ע"ב) עדות לבי"ד מסורה ביצה לכל מסורה ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו כי בדבר הנמסר לכל שביח טעותא לרמות מילתא למילתא, ויוכל להיות שהגדולים הזהירו במקום שביח עכו"ם מפסיק וכדומה שזה דבר המצוי והם לא ידעו לחלק בכך, וממה שלא דקו רבנן להודיע שזה מותר אין ראי' כי מרובא הזהירות אין מכשול

נפש ישעי'

תכה

זה קל מאחר ששרשו מדרבנן, והביא ראוי מדברי התוס' חולין (דף ו'): שהקשו האיך התיר רבי בית שאן ותירצו בשביל שהי' בטעות שסברו שהיא אסור, וקשה מנ"ל לרבי שבטעות נהגו מאחר דמנהג זה מאבות אבותיו דילמא ידעי שהוא מותר ונהגו איסור אלא ודאי שהי' הוכחה שבטעות הי', ולכסוף סיים שהתיר איזה מנהגים שנתפשטו מה שהי' קרוב אליו שנהגו כן בחושבם שהיא אסור יעיי"ש.

הנה לפי דרכו של הברכ"י שחילק בין היכא שקרוב הדבר שהוא טעות או לאו, אנחנו לא נדע הדרך נלך יבה כי אין לנו בקיעין בדבר שצריך כדיוקה, ק"ו בשיקול הדעת והבחנה אם היא קרוב לטעות, ובהדיא כתב הב"ח בסו"ד רי"ד דהיכא דנותן הדבר לשיעורין אם הוא מנהג גרוע או מנהג חשוב אזלינן לחומרא, גם ראיתיו של הברכ"י אינם ברורים כ"כ דמה שהביא מהב"י שתי' דברי הרמב"ם בשביל שהוא דבר רחוק שיגזרו כן, יש לדחות דהל' הרמב"ם ז"ל כתב דמצוה לכופין לכתל מנהגם, ואלו הי' בשביל שהוא ספק דרבנן אם הי' המנהג בטעות או בקעה מצאו וגדרו בה גדר אף שספק דרבנן להקל מ"מ אין לעשות ספק דרבנן לכתחלה אלא בדיעבד היא דמותר, וכמ"ש הרא"ם ז"ל בהדיא כנודע, ואין מהראוי לכופ' את המחמיר לכתחלה מספק ולכן הוצרך לומר שהוא דבר רחוק ואינו בכלל ספק דרבנן.

ועד"ז י"ל גם כוונת התוס' שבפכ"ה שכתבו שהוא הבל לומר דמותר אף לכתחלה להביא עצמו לידי כך אבל לענין שהי' דינו ככל שאר ספיקי דרבנן י"ל שהוא כן אף בסתם מנהגא כל שאין לנו ידיעה ברורה באיזה אופן שנתווסד, ומה שהביא ראוי להקל מדברי התוס' חולין ממה שהקשה עליו דמנ"ל לרבי שבטעות נהגו מאחר דמנהגא זה מאבות אבותיו זה אינו מובן כלל דאדרבה כיון שהוא מאבות אבותיו י"ל שהי' קבלה בידו דמשי"ה נהגו כן בשביל שסברו קדושה ראשונה קדשה לע"ל כמבואר שם בגמ' שתלוי בזה, והיא באמת פלוגתא התנאים גם ר' ישמעאל ור"י סברו קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא, (עי' זבחים ק"ז ומכות י"ט) ולא עלה ער דעתם מעולם לגזור בדבר המותר אלא הוא פלוגתא בעיקר הדין ואיזה הכרח יש לנו לומר שלא ידע רבי טעם מנהגם להכריח מזה דין חדש שהתיר מחמת ספק, גם י"ל לפי מ"ש המהרשד"ם חיו"ד (סו" מ') דמי שנהג איסור בדבר המותר לכופ'ע הי' איסור חדש ודינו כגדר אבל בדבר שיש מחלוקת בין החכמים ובמקום א' נהגו כדרכי האוסרים לא קבלו עליהם איסור חדש שיהא נראה כמו נדר שהרי איסור זה אסור ועומד הי' לדעת אותו חכם, והפרי"ח בסו"ד תצ"ו כתב שזה אמת נכון הדבר כשאין להם רוב מובהק, אבל אם יש להם חכם מובהק שבכחו לחלוק על האוסרים הקודמים כיון דלשטתו הי' טעות יוכל להקל בלי התרה יעיי"ש בטעמו והביא ראיות לדבר.

ולפענ"ד גם מדברי התוס' הנ"ל הוא ראי' ברורה שהתיר רבי בית שאן אף דאיכא כמה תנאי ואמוראי שסברי הדין דקדושה ראשונה קדשה לע"ל עכ"פ משמע מדברי המהרש"ם האלו דהיכא דיש פלוגתא לא תלינן שקבלו עליהם איסור חרש אלא שנהגו כדעת אותו החכם אף שיש לדחוק בכונת דברי המהרש"ם דמיירי היכא שידעינן בודאי שנהגו עפ"י דעת אותו החכם לא בסתמא אבל אין זה במשמעות הלשון, וכן משמע מדברי המג"א (סי' תקנ"א ס"ק ז') דהיכא דקבלו איסור בדבר שיש פוסקים שס"ל הכי אמרינן שקבלו עליהם כדעת ההוא, ולפי"ז י"ל בהך דרבי שהתיר בית שאן אף אם תמצא לומר שלא ידע ואיזה טעם נהגו אבותיו מ"מ כיון שהיו מהתנאים הטודמים שסברו כן לא תלינן בקבלת דבר חרש כל היכא שיש לתלות שעשו עפ"י דעת אותן החכמים משא"כ היכא שמותר לכו"ע דבע"כ היא או קבלת דבר חרש או טעות גמור י"ל דאין תולין בטעות גמור כ"כ ואין ראי' מדברי התוס'.

אמנם באמת מבואר דין זה בהדיא בכירושי הרשב"א ז"ל פ"ק דחולין (דף י"ח) בסוגיא דמוגרמת דפרוך הגמ' ור"ז לית ליה נותנים עליו חומרי המקום שיצא משם ושהלך לשם, ונתקשה שם הרשב"א ז"ל טובא והא ר"ז כפר ביה ברב יוסף דלא שמעה מרב ושמואל מעולם ואפי' ת"ל ששמעה מאחרינא מיטעא הנה טעי וכו' ומאין להם דר"ו מודה משום חומרא נהגו בכך דילמא מטעא טעי וכו' והאריך בקושי' זו עד שסיים וז"ל ולפיכך נראה לי שכל מה שנהגו באיסור ואין אדם יודע עיקרו של איסור מחמת טעות או מחמת חומר נשאל ואין מתירין לו דדילמא מחמת חומר, ועד שנודע שעיקרו מחמת טעות הי' אין מתירין לו וכו' שהרי אנו רואין אותן נוהגין בו איסור ומי שבא להתיר ולומר טועין באיסור היו עליו הראי' עכ"ל. והובאו דבריו בקצרה בפרי חדש סימן תצ"ו, ולכאורה מדברי הרשב"א האלו מפורש יוצא בהדיא דכלל"א היא דכל שאנו רואין איזה מנהג יש להחמיר עד שנודע בבירור שהי' טעות, אבל כד דייקנין עדיין צ"ע דהנה הברכ"י יסוד דבריו שהקיל בזה היא בשביל שהוא ספק דרבנן, ולשיטתי' אזיל בדין א' סי' הנ"ל שכתב וז"ל הא דקיי"ל דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור א"א רשאי להתירם בפניהם יש לחקור אם הוא דאורייתא או מדרבנן, ופשט מלשון השו"ע שהוא דרבנן ועוד מקיי"ל בנדרים עד שיוציא בשפתיו דכתיב לכטא בשפתים, ושוב כתב דהרבר מבואר ברא"ש פ' מקום שנהגו בההולך ממקום שאין עושין למקום שעושין דלית ביה איסורא דאורייתא אלא שנהגו להחמיר עליהם יעיי"ש.

הנה לפענ"ד מדברי הרא"ש ז"ל אין ראי' בלל דשם מיירי כשהוא ממקום שעושין אלא שדעתו לחזור וזה קיל יותר משהיא במקום שנהגין החומרא, וראי' ברורה לחלק בזה מדברי הש"ך (סי' פ"ב ס"ס י"א) על מ"ש הרשב"א דבעוף שיש מקומות שאוכלין אותו עפ"י המסורה ויש מקומות שאין אוכלין אותו, אין להתירו במקומות האלו על סמך המקומות

נפש ישעיה'

תכנ

אעתיק פה תשובה ארוכה מאת כ"ק מרן הגה"ק רבשכבה"ג אדמו"ר מסאטמאר שליט"א * אשר בו יבואר באריכות ענין נתינת ההכשרים.

ב"ה

שלו' ובט"ס אל כבוד ידידי ב"ד הה"ג חו"ב חו"פ בנש"ק מאלים
ותרשישים מו"ה אהרן ט"ב שליט"א (זצ"ל) האברק"ק
וואלאווא והגליל יצ"ו.

אחרשה"ט באה"ר, בדבר שאלתו אשר כתב זה כבר אודות נתינת ההכשר כאשר הי' פה, אח"כ אמרתי לו פא"פ את הנלענ"ד להלכה ולמעשה, אך יען שהי' נחוי' לדרכו לא ביארתי בפרוטרוט טעמי ונימוקי והבטחתי לכתוב לו הכל בכתב, ובנתים הי' לי טרדות ענינים שונים וביי"כ וביי"כ הגיעו עוד טירדת החג ונשמט הדבר, כעת אחר החג ראיתי לקיים הבטחתי לבאר ממה שהי' אז בדעתי לכתוב.

והנה תוכן השאלה בהכשר שניתן על החליבה לעשות חמאה וגבינה ונאסף חלב גם מאותן שאין להם נאמנות וחולבין ע"י עכו"ם ואין ישראל רואהו ואין בשאר החלב כדי לבטלו אלא שלכל הפחות הם יבצרות ישראל באין הפסק עכו"ם ביניהם והוא כשר עפ"י הלכה כמבואר ברמ"א (סי' קט"ו), אך חושש לנפשו שגם יראי ה' המדקדקים בפרישות יתירה שלא לאכול מחמאה וגבינה כזו שהוא מחלב שאין ישראל רואהו, וע"י ההכשר שלו חושבים שאם לא הי' עצהיו"ט לא הי' נתן ההכשר ואוכלים ע"י מחמאה וגבינה, וע"כ חושש שהוא מטעה את הכריות וחשש עדות שקר ח"ו.

הנה מה שכתב חשש עדות שקר לא ידענא, וכי נכתב בההכשר אופן ההשגחה, הלא הוא כותב רק שכשר וכן הוא האמת עפ"י הלכה וכל הענינים הנעשים תחת השגחת הבית-דין הוא באופן זה, כמו בהמקולין של בשר שנכתב על הפתח כשר תחת השגחת הכי"ד והרבה פעמים מקילין בשאלת הריאה מה שאי אפשר להכשיר בשו"א כ"א בהפסד מרובה ושעת הדחק, כי להטבח הוא באמת הפסד גדול, והקונה שאצלו אינו הפ"מ, וגם המדקדק במעשיו אינו יודע מכל הנעשה בבית המטבחים אלא שרואה הכתב יוצא מפורש על המקולין שהוא כשר, והמדקדקים אינם אוכלים באמת מבשר סירכא אף שנכתב כשר על כל מה שהוא במקולין, וכן באפיות המצות הפשוטים הנעשים ע"י נשים, ובכמה קהילות מרחיים של קיטור, והמדקדקים אינם אוכלים מכל זה אף שהבי"ד כותבים על המצות הפשוטים שהוא כשרים לצאת חובת מצה, וכן הוא בסוחרי יין וכדומה

(* גרסס בירחון תורני אוצרות ירושלים.

הכל יודעים שא"א להבי"ד להורות אלא מה שהוא מעיקר הדין וההלכה, והמדקדק במעשיו שואל בפרטיות או אינו סומך כלל על הכשרים, ואם יש איזה אנשים שאינם מבינים לשון חכמים אינהו דאטעי אנפשיהו ואין החכמים כמשקרים ח"ו, והתוה"ק כתבה נעשה אדם שמכאן פקרו המינים, מ"מ כיון שהפי' האמת אינו כן אף שיש למעות בהלשון אין בזה שום שקר ח"ו ומכש"כ בהכשר הזה שאין למעות מכה הלשון אלא מחמת חסרון הבנה שאין המכשיר כמעיד שקר ח"ו, אך מה שיש לדין עדיין כיון שסוף סוף ההכשר הזה גורם הטעות לאיזה אנשים שאוכלים מה שנהגו איסור הוא עכ"פ נרם מכשול וטעות לפניהם.

והנה מתחילה צריך לדין מה הוא המכשול הזה אם הנוהגים בפרישות הנ"ל רשאים לעבור על מנהגם או לאו ועד היכן מגיע חומר הענין הזה, זה וודאי דמעיקר ההלכה אין מקום להחמיר כלל כי הוא דין מבואר בשו"ע בלי שום חולק דמותר אף לכתחילה ולא נמצא בשום פוסק מגדולי האחרונים שאחר השו"ע לחלוק בזה, וכבר כתב הפמ"ג שאף לס"ס אין לצרף דעה שלא הובאה בשו"ע אך אעפ"כ דברים המותרין ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם, ואילו הי' בזה מנהג הרבים עפי' גדולי הרור הי' אסור לכל אף בהפ"מ ושעת הדחקה, ואף ההולך ממקום שאין נוהגים למקום שנוהגים נותנים עליו חומרי המקום שיצא משם ושהלך לשם, ולרעת החת"ס מנהג כזה היא דאורייתא כמו נדר וחמור יותר מעיקר האיסור של הלב עכו"ם שאינו אלא מדרבנן, ויתבאר להלן אך אלו הי' בזה מנהג ברור באופן הנ"ל אינו מובן למה שתקו הפוסקים גדולי האחרונים להודיעני זה שעכשיו אסור מצד המנהג ולא נמצא ע"ז שום רמז ורמיזה ואין לנו ידיעה ברורה מקור המנהג ובאיזה אופן נתייסר, אבל אף יחידים שנהגו איזה חומרא ברבד שמותר מן הדין מחויבים לקיים כמו נדר עי' שו"ע (סי' רי"ד ס"א), אך מבואר שם דזה אינו אלא כשידעו שהוא מותר ואעפ"כ נהגו בו איסור, אבל אם סברו שהוא אסור ולכן נהגו בו איסור הוי מנהג בטעות ואינו כנדר.

והברכי יוסף (סי' רי"ד דין ב') כתב יש לחקור אם נסתפק לנו כיצד הי' תחלת המנהג אם בטעות אם במתכוין מה דינו, וצירד לכאורה דמאחר שהדבר ספיקא דרבנן יש להקל, אך הביא מרברי הב"י (סי' קצ"ד) ד"ה כתב מהרי"ק במ"ש דטעמו של הרמב"ם מפני שאעפ"י שאפשר לגזור כל שלא נודע לנו שנזרו כן אנו תולין הדבר בטעות כיון שהוא דבר רחוק שיהיו כ"כ פרוצים בעריות שיצטרכו לגזור גזירה רחוקה כ"כ, וזה הטעם כתב התוס' פ' כל הבשר (דף קי"א) שכתבו על הנוהגים לחתוך כחל רותה בסכין בשר דהבל הוא וכו', ומשמע מזה דדוקא כשהמנהג היא נרוע תולין בטעות, אבל מנהג חשוב מסתמא כהגון ובל"י טעות ואעפ"כ צירד אח"כ שאם יש צד או שום הוכחה לתלות בטעות אנו תולין ולפי שדבר

תכא	ישעי	מפתח	נפש
קסנ	עב. קטו. קסנ	רפז * רמ"א	פרדס הבינה
קפט	ד. קלו. קעה. קפט	*רמב"ם	*פרי חדש
קלח	רכ. וכו. קלח	רמב"ן	קעז. קלו. קלט
ג	נ	רע"ב	פרי חיים
קפ. קלט	קפ. קלט	רשב"א	*פרי מגדים קמט. קנ. קסא. קלח. רסב
יג	יג	רשב"ם	פרישה
קפז	קפז	רשב"ץ	פרקי דר"א
קטו	קטו	רשל	*פרי תואר פתחי תשובה
		ננ. קלו. קלט. רמ	
		קטז. רמא	
רפג	שו"ת אוריין תליתאי	קנג	צוואת הריב"ש
קנ	שאלות ותשובות בית היוצר	קלח	צליח
רפו	שו"ת דברי ריבות	יד	צמח דוד
רפב	שו"ת דבר משה רעא. רעז. רפב	קעה	צמח צדק
שנט	שו"ת המאור	קא	צעמיל קמן
קפח	שו"ת הרדב"ז	כ. קד	צפנת פענח
צא	שו"ת הריב"ש	יז. קלח. רנט	צרור המור
רכו	שו"ת הרשב"א		
שלט	שו"ת יד אלעזר	שמו"שמו	קב הישר
רעד	שו"ת מאמר מרדכי	קצב	קדושת לוי
שלט	שו"ת מהרי"ז (ענגיל)	קד	קול בן לוי
רעא	שו"ת מהרי"ק	שכד	קיצור דרכי תשובה
שמח-שנב	שו"ת מהר"י שמי"ף	קנ	קיצור שלחן ערוך
רפו	שו"ת מהר"ש (ענגיל)	נח	קרן לדוד
שנג	שו"ת מהרש"ג		
קעא	שו"ת מעיל שמואל	קפ	ראב"ד
קלח	שו"ת פני מבין	יג	ראב"ע
קעג	שו"ת צמח צדק	קלב	רא"ש
קיט	שו"ת קול ארי	שנב	ראש יוסף
שנז	שו"ת קרן לדוד	רנה	ראשית חכמה
רפו	רסב. רפה. רפו	קעו	רב אלפס (רי"ף)
רפו	שו"ת תפארת יוסף	יז	רב מוב
קעח	שו"ת תשב"ץ	רכד	רבנו בחיי
קעא	שו"ת תשובה מאהבה	רנו	רבנו הלל
קיט. קלו	שו"ת תשורת ש"י	מב	רבינו יונה
ד	שבות יעקב	קצ. רפז	רדב"ז
שמח	שבחי בעש"ט	שנב-שנג	רזא דעובדא
קפח	שבילי דוד	צב	רחמי האב
רט	שבחי בעש"ט		

תכב נפש מפתח ישעיה'

מט. קג	תולדות יעקב יוסף	שמא	שבחי צדיקים
ריג	תולדות קול ארי'	קעה. קפז	שדי חמד
קלב	תולדות שמואל	שנג'שנד	שושני לקט
קלח	תוספות חיים	רלה	שיורי ברכה
ריד	תורת זבח	עא	שיחות יקרים
רסג	תיו יהושע	עו. קטו. קעב. קפח	*ש"ך
ג	תוספות יו"ט	מ. מב. רמג. רנד. רנה	שלה"ק
קפה	תורת חסד	קכג	*שלהן המהור
יב	תורת כהנים	קז. קלו. קלח	שלהן ערוך או"ח
י	תורת משה	ס. קטו. קמט	שלהן ערוך יורה דעה
שלד	תיקונים		שלהן ערוך הרב
שמז	תל תלפיות	קלו. קפה. רסג	(התניא)
פו	תמימי דרך	קעה	שלהן ערוך חושן משפט
קט. רלג.	תדכ"א רבא	קעו	שלמי הגבורים
שסג. שסא.		קלו. קצט. רי.	* שמושה של תורה
יד	תניא ליקוטי אמרים	רב. רפט"שה	
רפד	תפארת מהר"ל	שמח	שמחת הרגל
לז. צב. רלט	תפארת מרדכי	נג. רסט. שלב	שמלה חדשה
טז. קה. שכו	תפלה למשה	פז. קלו. קנ	שמע ישראל
רל	תשב"ין	סב	שמע שלמה
רז	תשואות הן	ט. טו. צא	שער בת רבים
קפח	תשובות הכ"ח	שלו	שערי אורה
קיט	תשובות רש"י	שכו	שפת אמת

ת"ט	ישעי'	מפתח	נפש
פו		עו	ויגד יעקב
קלה		שמה	ויגד משה
קכב	קטו. קכא. קכב	רכט. שמ	ויואל משה
רנו	*ילקוט מעם לועז. קצא. קצח. רמו. רנו	קכו	וכוחא רבא
קמב	* יסוד ישורש העבודה קיח. קכ. קמב	שכר	זבחי שלמים
שמו	יסוד יוסף	ח. ט. י. טו. טז. קמב	* זוהר הקדוש
רנה	יש נוחלין	שדמ	זכור לאברהם
		שמה	זכרון יהודה
רפז	כבוד חכמים	קא	זכרון יחיאל
קעג	כוונת הלב	שסד	זכרון למשה
קיה. קנה	כל בו		
קלט. קמא	* כנסת הגדולה	מב. רלא	חובת הלבבות
רכו	כנסת יחזקאל	קעה	חוש המשולש
שכו	כנף רננים	רנה	חוקי חיים
קעה	כסף משנה	קפא	חזון איש
שדמ. שנו	כף החיים	שנ	חידושי הר"ה
לה	כרם הצבי	שנו	חיי אדם
רלח	כרם שלמה		חיי אדם
קפח	כתב סופר	רמג	חיים וחסד
		סג. פו. קמו. קנ. רמא	חכמת אדם
קכב. קמה	לב דוד להחיד"א	קעה	חכם צבי
מב	לב העברי	כו. קל	הפני חיים
פא	לבושי מרדכי	קעא	חקקי לב (שו"ת)
קכב	להב אש	רכט	חרדים
קד. רנב	לחם הפנים	ק. קז. קח	חתם סופר (שו"ת או"ח)
קצג	לחם חמודים	קלז. רח. רלח	קלז. קלז. קלז. קלז
יט	לקומי מהרי"ל	קעב	חתם סופר (שו"ת יו"ד)
שלג-שלד	לקומי מוהר"ן		
		דיד. רסב.	טוב טעם ודעת (שו"ת)
שנו	מאור שמש	רעה. רפז	
רלג	מבשר טוב	מב	* טור
רלח	*מגן אברהם. קח. קעב. קפא. קפח. רלח	שלח. שמנ. שמו.	טעמי המנהגים
קד	מגן אברהם עה"ת	שסד	
שמו	מדבר קדמות	שמו	טעמי המצות
רכה	מהר"י		
רלח	מהרי"ן	שנה	יד אפרים
קעג	מהר"י מברונא	שסג	יוסף אומץ
דפד	מהרי"ט	עו. קיב. קטו. רלח	* טורי זהב (ט"ז)

תכ	נפש	מפתח	ישעי'
מהרי"ל	רמ. שמה	נגיד מצוה	ריג
מהרי"ק	שלט	נדחי ישראל	קה
מהרים די בוטון	רכו	גודע ביהודה	קטו
מהרים שיק	קפח	(נב"י שו"ת) הסכמות	קו
מהרשא	רפח	נחלת שמעון	קלו
מהריב"ש	קצא	נמע שורק (שו"ת)	קכב
מועד לכל חי	רלה	נקודות הכסף	שנו
מורה נבוכים	פכו. רכז. שכה		שנו
מוכרת משה	ד	סדר היום	שנו
מחזיק ברכה	עז	סידור דרך החיים	צח. שנה-שנו
מחנה ישראל	קל	סידורו של שבת	קה
מחצית השקל	רלה	סיפורים נוראים	עד
מטה אשר	שלב	ספורי חסידים	יג
מטה יהונתן (שו"ת)	קעא	ספורנו	קפד
מטה יוסף	רג. רח	ספר האורה לרש"י	פו
מלא העומר	טו. כד	ספר האזו"ב	צה
מלבוש לשבת	שכו	ספר החינוך	שנו
מנהגי חתם סופר	שמה	ספר הקנה	קכז
מנורת המאור	ז	ספר המנהגים	רמו
מנחה כלולה	קעא	ספר העיקרים	לז. שנו
מסגרת השלחן	שנו	ספר חסידים	יח
מסילת ישרים	יא. יח		יח
מעשה רב	שלב	עולת תמיד	רפז
מעשי הגדולים	שלו. שנו	עצי לבנון	רפד
מצודת דוד	רמא	עצמות יוסף	ו
מקדש מלך	קסט	עקידה	רגז
מקור ברוך	רכז	עקידת יצחק	רלה
מתרח"ש	רכה	עקרי הד"ט	כב
מקור חיים	לו	ערוגת הבושם	קעא
מקור מים חיים	שכו	ערוך השולחן	קפה
כראה ראוי	ער	עת לעשות	
משכיל אל דל	מד. מח		
משמרת אלעזר	פו	פאר כבוד	לז. שמג
משמרת הקודש	רפג	פחד יצחק	רלח
משנה ברורה	קה	פירושי החפץ חיים	רסא
משנה למלך	שמט	פלא יועץ	קנא
משפט צדק (פתהלים)	שנד	פני יהושע	ר
		פנים מאירות	רכז

מעשה	נודא	ממנקר	שלא	כהלכה	ריב
מעשה	הי	בר	אבא	וכו'	ריג
ענין	נפלא	מהדה"ק	ד'	מדרכי	מנרבורנא	שאמד
						שלא
						שאלא
						ענין
						כי
						א"א
						לבדוק
						אותן
						מתולעים,
						ואם
						תרצו
						לאכול
						או
						תעשו
						שתי
						ברכות
						א'
						נודא
						פה"א
						על
						השאלאט,
						והשני
						שהכל
						על
						התולעים
						אשר
						בהם
						רלח-רלט
מעשה	נפלא	מהצה"ק	מהר"א	מבעלזא	מאיסור	חמץ
						בפסח
						רמב
מעשה	איך	שמהר"ש	ז"ל	מבעלזא	ניצל	מאיסור
						חמץ
						ומחלה
						ותולעים
						בפ"א
						רמד-רמה
מעשה	בהסיד	אחד	וכו'	רנח
מעשה	נודא	שהאר"י	הקי	ז"ל	דאה	במצחו
						של
						הקי
						ד'
						אברהם
						גלאנטי
						ז"ל
						רנח-רסא
						שמץ
						של
						גזל
מעשה	נפלא	בחובר	אחד	שהסיג	את	גבול
						רעהו
						ולא
						שמע
						בקול
						סבא
						קדישא
						משפולי
						כאשר
						הזהירו
						שלא
						יעבור
						על
						לאו
						של
						לא
						תשיג
						גבול
						רעהו.
						והעונש
						שנענש
						הוא
						וב"ב
						רסב-רפר
הצה"ק	ד'	אהרן	מצ'רנאביל	ז"ל	אמר,	מי
						שמישיג
						גבול
						רעהו
						מתגלגל
						בזבוב
						או
						בצדעה
						ד"ל
						רפר

מפתח הספרים

(לפי א-כ)

(במפתח רשומים רק הספרים שחוברו אחרי זמן התלמוד. כוכב בצד שם הספר מציין שספר זה מובא בספר "נפש ישעיה" יותר מעשר פעמים, ולכן נרשמו רק ציונים אחדים בלבד).

אבני נזר (שו"ת)	קמה	איסור והיתר	קצא
אבן שתי'	יג	אוהחה"ק	ח. סא. עז. שלר
אגרא דפרקא	עו. קנ. קח. קח. רסא	אור הגנוז	כא. סג
אדמת קודש	רמג	אור זרוע	יז. סו. סט
אהל יהושע	שנח	אור לישרים	הקרמה
אהל יעקב	שסר-שסו	אור צדיקים	טז. שסג
אהל יצחק	רי	אותרות מהרצ"א	ג. קיח
אהל נפתלי	מ	אליהו רבא	שנו
אהל שלמה	לת. עו. קכט	אלפס — עיין רב אלפס	

תיה נפש מפתח ישעיי

אמונת צדיקים	מו	* דברי חיים (שו"ת)	נא. קלו. רכב
אמרי רצון	שכו-שלב		רסב. רפה. רפז
ארץ החיים	שנו	דברי חסידים	שמו
		דברי יוסף	קפח
באר הגולה	רפז	דברי ישכר דוב	קכד
באר היטב	רלז	דבר שאול	שלח
באר מים חיים	יד. מו. צג. קא	דבר שמואל	רכ
באר משה	רפז	דברי תורה	צג
ביאור הרד"ל	שכד	דגל מחנה אפרים	הקדמה
בית אבות	מא	דעת תורה	רעה. רעט. רפז
בית הלל (שו"ת)	נב. נה. נט. רסא	דגל מחנה יהודה	צב. קמא
בית יוסף	קעח. רמ	דריש שמואל	רכו
בית יוסף חדש	לא	דרכי הגמרא	הקדמה
בית יעקב	ך	דרכי חיים	קנג
בית יצחק	רסז	דרכי משה	סו
בית מאיר	קעא	דרכי תשובה קטז. קנ. קעג. רת. רעא	
בית שלמה (שו"ת)	רסז. רעב	דרך אמונה ומעשה רב	צג
	רעד. רפד. רפה	דרך המנוחה והישרה	קו
בית שמואל	קיב	דרך פקודיך	שלה
בני דוד	קצג	דרך צדיקים	לג
בני חיי	קצו		
בני יששכר	יד	הגש"פ אמרי קודש רמב. רמה שנה	
בן איש חי	שדמ	הגש"פ חיים לראש	שמג. שמה
בעל המורים	קז	הגש"פ מהר"י מ"ב	קלג
בעש"ט	שכו	הגש"פ מראה יחזקאל	שדמ
ברכי יוסף	לז. רלח	הגהות הגר"א	רלח
		הגהות אשרי	מת. סו. עז. קח
גבול ראשונים	פב. ריב. שלט	הדרת קודש	קכא
גדולי מרדכי	רלח	היכל הברכה	שכו
גנזי חיים	שכד	הכנת דרכה	פ
גנזי יוסף	קעב	* המאור פד"פה. קיד. קע. קפד. קצח	
		הפוסק	קפא
דבר בעתו	רל	הרא"ש	קטז
דברי אברהם	כב	הרב המגיד	רלט
דברי אמונה	פז	הר המור (שו"ת)	קעח
דברי דוד	לו	השוחרט והשחיטה	
דברי השכל	יח	בספרות הרבנות	רפד

- הנה"ק ר' חיים מטשערנאָוויץ ז"ל ראה אצל הנה"ק דק"ק זלאָטשוב זצ"ל
שנער אחד הביא לפניו שאלה של דקין, והי' גראה שא"צ לפנים לשאול
עליו, אעפ"כ לא רצה לומר עליו כשר, ואח"כ נתודע שהי' טדיפה
בתרגולת בצד אחד מכה אשר כתובה בתורה ונטרפה בה התרגולת לנ
להג"ק בעל שו"ת עמודי איש שלח רשע אחד יין שאסר ע"י נכרי ושפכום
בצלוחית וחתמם כראוי למשלוח מנות, הרבנית שכחה והעמידה תחת
המטה ולבסוף לא שתה מזה לה
להרה"ק ר' מרדכי ז"ל נשלח פ"א על פסח צוקער עם הכשר וקרע ההכשר וכו' וכו' לן
הנוב"י הי' פ"א בצוחת תרא עם הבעש"ט הקי' זי"ע והביאו לפניהם שאלה על
עוף ובדקו הנוב"י והכשירו והבעש"ט אמר אנו רואים סטרה דטהרה
שורה על הבשר ומזה אנו יודעים שהוא כשר לז
ב' ענינים נפלאים שהיו אצל הרה"ק מראַפשיין זצ"ל מ
מעשה נורא מהגאון רע"א זצ"ל שהוגד לו בחלום לביל העבר שיוצג לפניו היום
מאכל לאכול ושלא יאכל ממנו מא
שו"ב בעל עגלה האכיל גו"ט עם "קבלה" של המגיד הקי' ממעוריש שלא היתה
שלו, והמגיד הקי' ר' ייבא החזירו בתשובה מב"מו
הרה"ק מבארדיטשוב החזיר בתשובה קצב אחד מז
מעשה בטבח אחד בציפורין שהי' מאכיל גו"ט לישראל מז
הצה"ק ר' אהרן הגדול מקארלין ולה"ה התאכסן שבת אחד בכפר זשורחין
אצל הצה"ק הנסתר ד' יצחק אייזיק שו"ב, ולא הי' יכול לדאות
אצלו מאומה רק הרגיש קרושה רבה מז"מ
אחר שרצה ללמוד מלאכת שו"ב אצל הצי הנ"ל והראה לו והנה על ראש הגג
מלמעלה עומד איש אחד וסכין בידו ובה הוא חותך ודידי צוארו והרם
הולך ושותת, הבין את כוונתו וילך לו מט"נ
פטירת הצה"ק הנ"ל והאיך שהעתיקו את כתביו כל זמן שהי' מוטל על הארץ
לפני שהלבישו לו את התכריכים נ"ב
הדין תורה שהי' אצל המגיד מקאָזנניק, מהשוחט והקצב נר"ב
מעשה בבעל הטו"ו ע"ה, שקיבל עליו להיות גולה שנה שלמה ונעשה מנקה
מומחה והעמידו אותו בצינוק ואח"כ נתקבל לאב"ד וראש ישיבה דק"ק
לבוב המעטידה סג"ס
ענין נורא מבעל דרכי תשובה זצ"ל אודות הקאקוס-פוטער שלא מצא המשגיח
בבית המכונה ושכח המפתח בחדר המכונה עא
מעשה נורא שסיפר הרה"ק ר' חיים מקאָסוב זצ"ל מאחד שהי' צדיק להתגלגל
שוב בעוה"ז עבוד שינק מזכרית שנתיים הראשונות מחיו עד"ע
מעשה שהי' פ"א קנתה אשת אחד הגאונים מירושלים בשך מקצב ידוע למוסמך
וראתה איזה שינוי מיותר בבשר זה, ולבסוף נתגלה שהי' בשך גמל פא"פ
מעשה מה"ק בעל חירושי הרו"ם זצ"ל, שחסיד אחד הביא לו חבית שומן
אחו לכבוד פסח כ"ו, ואמר לו עכשיו נעשית סותר וקוק אתה להשגחה

מעשה	נפלא מהגה"צ העצי חיים זצ"ל, שהי פעם בעיר בוקארעשט ברומני
פן	ולא רצה לאכול בשר
מעשה	נורא שהי אצל הגה"ק שר שלום מבעלזא זי"ע, שאחד לקח סם רפואה
פז	בפסח שהי בה חשש חמץ ודגו אותו בעולם האמת על זה
מעשה	נורא מהרה"ק ר' זושא מאניפאליע זי"ע שנדר במדינות אשכנז
פט"צ	והחזיר בתשובה רוב הילדים דשם
מעשה	נפלא מהה"ק ר"ר מרדכי מנרבורנא זצ"ל במארמאראש, שלא רצה
צב	לאכול שיריים של אשה
מעשה	ממוהר"ר ר' אברהם ז"ל בן הרה"ק מסטרעמינ ז"ל שהרגיש בבשר
צר	שיש בו צד איסור וקרא להשו"ב והודה ששחט בלא טבילה
מעשה	מהג"ק מוה"ר ר' יצחק שור זצ"ל, שמינ אחד הי רגיל להתוכח עמו בדבר
	הפי לא יאונה לצדיק כל און, ופיטם שלשה תרנגולים רק בבשר חזיר
	ומכרם להרבנית וכו'
מעשה	מאדמור"ד בעל התניא זצ"ל, שהי לו חוש הריח
קב	עוברא מזועזעת באחד שרצה לנסות את הגאון ר' ארי' לייב ז"ל
קו	מעשה מהרה"ק בעל יוטב לב זצ"ל, שהרגיש שהי בהרוטב שומן של בשר בהמה קו
מעשה	מהגה"ק מור"ר אברהם יהושע פריינר אבדק"ק נאסאר זצ"ל, איך
	שהי מדקדק ומחמיר ע"ע אפילו בדברים שהי מותר עפ"י הלכה
מעשה	נפלא שסיפר הגה"ק אבדק"ק נאסאר זצ"ל
קכ"א	מעשה נורא מהרה"ק ר' שמואל אבא זי"ע מזיכרון, איך שאחד רצה להכשיל
	אותו ביין נסך רח"ל, ונענש תיכף בעונש גדול
מעשה	נפלא מהה"ק בעל רבנו יחזקאל משינאווא זצ"ל
קכ"ב	מעשה מה"ד ר' יחיאל מפרשי ז"ל שניצל משונאיו שרצו להכשילו ביי"ג כבו"כז
מעשה	נפלא מה"ק בעל תולדות יעקב יוסף זי"ע
קכ"ז	מעשה באחד שאכל טרפות במשך זמן עבודתו במלחמה
קכ"ט	בענין לייסד בית מזון כשר לבעלי המלחמה
קל"א	מעשה מה"ק כהרש"ז מסטרעמינ זצ"ל שהי לו חוש הריח
קמא	ענין מבהיל הרעיון מגודל צדקתו ותמימותו של הגה"ק מאלאמיו זי"ע, וגודל
	ענות צדקו וקדושתו של מרן הגה"צ בעל רבנו חיים מצאנז זצ"ל קמו"קמח
מעשה	נורא איך שנכשלו חמשה אנשים ששתו חלב גמל וחד ניצל
קפ"ט	מעשה נורא בב' קצבים שהאכילו גו"ס לקהל ה' בעיר קראקא ימים רבים
קכ"ד	מעשה מהבעש"ט ה' זי"ע ששלח לקרא את הרב ואמר לו שהשו"ב שבעירו
	הוא מכתתו של שבתאי והוא מאכיל גו"ס
קכ"ט	מעשה נורא איך שהבעש"ט ה' החזיר שו"ב אחד למוטב
קכ"ט	מעשה משו"ב שהלך לבקש את הצי' ר' מרדכי מנרבורנא זי"ע הצלחה
	לאומנות שו"ב, אמר לו הרה"ק בתימה שותפו של עמלק אתה רוצה להיות ר'ו
פ"א	בא הצה"ק הנ"ל לבערגאסט ובעת הסעודה אמר אה מחי לאכול בשר שיוצא
	מתחת שו"ב כזה
קכ"א	רוא

ת"ג	ישעי'	מפתח	נפש
קמו	סלי נצרים		כלי חרם שמבשלים בהם
רמז. רמא	ספק ראוריתא לחומרא	קלט	רק משבת לשבת
קמב	ספק נקרא מזיד		כלים של גבינות וחמאה
רמז	ספק ספיא	קלט	כלי קמח
רמז. רלו.	ספק תולעים	קלט	כלים שמחזיקים בו הלחם
	ע	קמ	כלי שמעמידים בה החומץ
		קמז. רמא	כמהין (שוואמען)
רמז. רמז.	קמ. קמח. רמז.	רצו	כרוב בריסעל
	עלי הנפן ("אפראקים")	רמג	כרובית
רמג	אין שום היתר לאוכלם	רצו	כרובית חתוך
	פ	רצו	כרובית שלם
		דש	כרו
רמא	"פאזי"	קמז-קמח	כרכום הנקרא (זאפערן)
רמז. רמז	פולין		ל
רמז	פונרקאות נזירי בשר		
רמז	פלויען		
רמז. רמא.	"פעטערזויל"	קמו	לא יתן המאכלים סמוך לספרים
רמא	"פעטרושקא"		לא תסמוך על היהודיה הזקנה
	פרי שדרכו להתלע		שבמטבח שראייתה לקויה
קמט	אסור לבשלו בלא בדיקה	רלו	ולא תראה התולעים
	צ	קלט	לחם שמונח במרתף
		קמג	לנקות בכל יום הכלים
	ציגאנע"ר פישלאך יש בהם חשש		שבכית ע"י שרפה וקש
קמו	משום שרץ השורץ על הארץ		מ
קמו	צמוקים		
	ק	שה	"מאטיליציע"
			מאכל ומשקה שאינם מכוסים
קמו	"קאפע"ר"	קמ	בכיסוי היטב
קמח	"קארפיא"ל" הנראה כמו גבינה	קלט	מאכלים ומשקים בימות הקיץ
קמ	קטניות	קמו. רמא. שא	מאלינע"ם
חצר	קטניות בשרביטין	שא	מאלינעסירופ
רמא	קיממעל		מוראס (התות) הן השחורים
רמז. רמז	קירשען	רמג	והן הלבנים יבדקם
רמז	קמח	קמה	מים
קמו	קעל קרויט	קמו	מערענע"ם יש בראשן תולעים
קמח	קרויט	קמ	משפך שמסננין עליו יין
רמא	"קרופ"פ"		ס
קמה	"קריפ"ץ"		
קא	קשונים	רצד	סבנג

תיד נפש מפתח ישעיה

רצד	שפינטאט	ר	
רצה	שפינאט שבקופסאות		ראוי לאדם להסתכל
שב	שקדים (מאנדלען)	רמא. שז	במה שאוכל
רמח	שרץ המים והארץ	קמז	ריביצלאך יש בראשן תולעים
	ת	דש	רמונים
דש	תאנים	ש	
	תאנים דרוכים באגולים		שאלאטען
קמז	(ניפרעסטע)	רלט	שוטין ערבסין
עב. קמ	תבשיל	רמא	זויפיים (פלוימען)
רמח	תולעת המים	קמא. קמו. שה	זויפיים יבשים
קמו. שג	תמרים דרוכים בעגולים	דש	שלא יהא מונח על השולחן
דש	תפוזים	קמג	שום ספר בעת אכילה
רמא	תרד		

מפתח הסיפורי מעשיות

מעשה נורא איך שאחד נכשל פ"א בין נסך. ועונשו על זה. ומוסר השכל
עד כמה חייב האדם לשמור נפשו אפי' אם כוונתו לשם שמים ט"ג
מעשה שאיש אחד בליעל אכל שיריים מהקיגעל של הרה"ק בעל דברי חיים
ולא הי' יכול לאכול אח"כ טריפות מפני שנתקדשו מעיו מהשיריים,
ונעשה אח"כ בעל תשובה גמור טו"ז
הנה"ק מגור בעל חידושי הר"ם היתה לו הרגשה נפלאה להבחין בכל דבר
אוכל אם יש בו חשש נדנוד של איסור. פ"א אמר שאין בזה שום
מדריגה כלל וכ"א מכם יכול בנקל להשיג הרגשה זו וכי' כא"כ
הרה"ק בעל אור המאיר זצ"ל העביר פעם שוחט בקהלתו והכריז עליו ברבים
ששחיטתו אסורה, כשכלתה הפרוטה מן הכיס והטפלים התלוים צעקו
ללחם ואין, הלך לשחוט חוץ לגבולו וכי', וכשהלך מיער ליער תפשו
אותו הגזלנים וכי', ולבסוף עשוהו לראש והי' גזול נפשות וכי', ולבסוף
תפש גם את בעל המאור, והחזירו בתשובה כד"ל
הגאון הצי"ד מרדכי בנעט ז"ל הי' שולח שאלות לבעל החת"ם ולהי"ה משום
גודל צדקתו שהי' בטוח בו שלא יאונה לצדיק כל און כ"ב

תיב	נפש	מפתח	ישעיה
	בבארי"ן שכיח בגרעינים		ו
	שלהם תולעים	קמו	וועגעטאריען האטעלם
	בדיקה הגונה	רצ	וועלשענע נים
	בהמה	רמח	וינ'נאם הם מוחזקים
	בעלת הבית לא תסמוך על	רלו	מתולעים הרבה
	שפחתה שתברוק הירקות שלה	רצמ	
	בצללים ירוקים	רמא. רצמ	ז
	בצץ	רמד	זכובים
			זויערסירשען
		ג	
	גבינה	רמו	ח
	גבינות הישינות	קמ	חומץ אין לו שום תקנה
	גרופי"ן	קלט	רק שיבשלו אותו ואח"כ
	גרניע פעטערזיי"ל	קמח	יסננו בבגד עב
	גרים	קמו	חזרת
			חסא
		ד	חשש תולעים
	דברבנות	רמ. רמג. דש. שה	חתך פרי וחתך עמו תולעים
	דג העכט נמצא בבטנם		צריך קליפה מסביב
	תולעים דקים וארוכים	קמו	י
	דג ההערינג שכיח בתוך		"יאגידעס" הגרלים באילנות
	החלב תולעים דקים	קג. שה	ימתין מלשותות עד שתשקע
	דגים נמצאים לפעמים תולעים		הרתחה שקורין שוים בלע"ז
	במח בכבד במעיים בפה		ירק עשב שכיח מאוד
	ובאזנים או אצל הסנפירין	קג	יר"ש אינם אוכלים
	דגים שיש בהם תולעים		דבר הצריך בדיקה
	אסור לאוכלם		ישתה בקיץ רק מזוכיכת
	שאין מציאות לבודקם	רמד	לבנה זכה
	דג קארפי"ן יש תולעים על עורו		ישתה דרך המפה
	סנפיריו וקשקשיו	קמו. רמא. שה	יתושים
			רלו. רמט
		ה	כ
	האזינע נים	שג	כבד של בהמות
	הויפטקאפ"ץ קרויט	רמא	וכ"ש של כבשים
	הייבטלי"ך קרויט	קמו. קמא	שכיח בהם תולעים
	הימבר"ן	רמא	כלי הרחים ומלאים מילבי"ן

תמ	ישעי	מפתח	נפש
פמ. ספז. ספט	קאקא קאלא	רנה	פלטר
עא	"קאקוס פוטער"	עט	פסול
קמח	"קארפיא"ל	רפז	פסול לעדות
קמז	קארפייץ	קלב	פסח
מב	קבלה	רמא	"פעטרושקא" "פעטערזייל"
קנו	קבלת רב	מב	פרישה
ריד. רנח	קבר	קצה	"פרעטזעל"
כ	קדושה	קצז	פרשת השבוע
ריד. רפה	קהל	רי	פרשת עמלק
קפד	קום של חלב (המאלקייץ)	רנט. רסא	פרנסה
צז	קורי עכביש	רפז	פשיעה
קמ. רנר. רצה	קמניות	רפא	פשפש
קז	קמץ	רמד	פת
קצב	קיבה	קטו. סכ. רנה'רנו	פת עכו"ם
ר	קיבת טריפה	רנו	פת קלויה "פיקסימיט"
קל. רמב	קידוש	רנו	פת קראי
פד	קייטערינג		
רמא. ש	קיממעל	צ	
רנב	קיסם	צג. צד. צט. קו. קי	צדיק
רמא. שה	"קירשען"	קא. רצ. רז	צדקה
רלח	קישואין	לז	צוקר
יט	קליפה	קמז	ציגאנער פישלאך
ריד	קליפת הסירכות	רמר	ציפורים
רמב. שיט	קמח	קפה-קפה	ציקארייע
קט	קענדיס	קסא	ציר
רנה	קפה	קסר-קע	צליית הדגים
קמ. רכב. רסא	קצבים. מד. מז. סט. רג. רט. רכב. רסא	קמו	צמוקים
קצא	קראי	רלז. רלח	צנון
רמא. רצג. רצד	קרויט	קג	צער
רכב. רכג	קרי	רכח	צעקה
רכח	קריאה	רפר	צרעה
קמח. קצז	קריפ"ץ		
שא	קשונים	ק	
רמז. רמט. שז	קשקשת	קטו	קאזע הייזער
		קפט	קאזע לבנה
		פה	קאנמרי
רד	ראש השנה	קפז	קאפע
רלח	רבנים נט. ע. עט. פה. רכח. רל. רלח	קמז	קאפע"ר

ו	שכחה	כה	רגילות
נח	שכירות	לא. לו. רמב	רוח הקודש
י. קמ. רל	שכר	לח	רוח טהרה
רסט	שכרות	קיב. שו	רופא
רכא	שלחן	קמו. קמט	"ריביצליא"ך
יד	שלוש קליפות הטמאות	ריד	ריעותות
רלח	שמחה	דש	רמונים
רמב	שמירה. כא. כב. כג. לא. קה. רמב	רמו	רפואה
נג	שמירת חברית	שכ	רקיקים
שיח	שמן רלו. רצה. שמו. שיח	כב. רסג	רשע
שיח	שמן דג טמא	רנ	רשת
שיט	שומן הלב		
שיח	שומן וואלפיש	ש	
שכ	שמנונית איסור	כב	שאל תחתית
שיח	שמן צמחים	רלח. רלט. רמא	שאלאטען
קפב	שמנת (סמטענען) של עכו"ם. קפב	קנג	שאלה
רסו	שנאת חנם	רפו	שבועה
קטז	שפחות נכריות	רנג	שבת
רלז	שפחה	רלו. רלח. רלט	שהחינו
רצד	שפינאט	רכב	שויב. מג. מו. מח. רג. רט. קצב. רכב
רצה	שפינאט בקופסאות	צו"צט	שוגג
קלד	שפיריטוס	רמא	"שומין ערבסין"
ז	שפן	פב	שום
רט	ש"ץ	פג. צ. קנב. קפה	שומן
שב	שקדים (מנדלן)	שטו	שומן חי ובהמה
קכח	שקצים ורמשים	שכ	שומן מתוק
עה. עו	שקץ	שיח. שכ	שומן קאקא
כב	שקר	רח	שומר
רסא	שר	נג	שופך דמים
רלט. רמח	שרף	קל	שופר
קסד"קע	שריית הדגים	קיד	משאקאלאדע
ריד	שרפה	רי. ריב. רב	שורתפו של עמלק
רלו	שרצים ז. ה. יג. כב. עז. צא. קמה. רלו	קמא. רנה. דש	שזיפים
שיח	שתי חותמות	דש	שזיפים יבישים
רמו	שתן	צד	שחיטה בלא טבילה
		פו	שחומי חוץ
		נג	שחישות גסות
		טו. צב	שיריים
צנ. קח	ת		
	תאווה		

תז	ישע"י	מפתח	נפש
קיד	משקים צבועים	צו	מים כשרים
ריד	מת	רמח	מים עם תולעים
רטו	מתינות	יט. צו	מינות
רס	מתנות	עו. קצא. רנח	מינקת
		קפ	מירתת
	ג	מט. קיח. קסט	מכה
רפז. רצב. רלז	נאמנות	מט. פ. יקא. קצה. רח	מכשול
מ. מד. נה. עא. עז צ	נבילות	ע	מכשולי השגחה וסמכותה
קכה. רו. רכה. רסא		קצג	מכת מרדות
רמו	נדוי	לח	מלאכי חבלה
רסז	נוגע בדבר	פה	מלון
קלח	נוסח הפרשות תרו"מ	רכ	מליחה
רמח	נחל	צו	מלח
רפד	נחש	קט. קי. רפג. רפה	מלמד
קא. קג. קנד	נמילת ידים	רמב	מלפפון
קנד	נמ"י לקמנים	קל	מלקות
קג. קד	ניה"ק	רו. רלה	מנהג
מה. סג. סט	ניקוד	עט	מנהיגים
רלח	נישואין	ריב	מנקר
יח. יט. קלט. קנא. רצ	נמלח	פ	מסחר
פה. פו. קנד	נסיעה לדרך	עו. רנח	מעוברת
סא. רלא. דלד	נפש	שיט	מעשה אופה
רפ	נצחון	רטז	מעשה דריינים
צ. קצט	נקיבת המוח	ריא. ריג	מעשה נורא
קא	נקיות	קמו	"מערענים"
ע-עג. פ"פג	נתינת הכשר	קלז	מעשר
		צו	מצה
	ס	לו. רמו	מצבה
רמא. רצ	סאלאמען	קמד	מצות עשה
קמח	סארדעלין	רצא	מרור
רצד	סבנג	פו	מראית עין
פג. שיח	סוחר	צה	מרמושי אדמה
שיח.	סוכריות	לה. נא. פט. קיז. רמג	מרק
שיט	סוכר	קמט	מרקחת (איינגעמאכטיג)
נג. עט	סופר	סג. ע. עא. פא	משגיהים
קמד	סחיטה	פב. פד. קצה. רלה	
קמב	סמ"א	לה. לו. לח	משהית
עד	"סימילעק"ס	מב	משיח

תח נפש מפתח ישעיה

סימן	קצה	עונשים	ח. ט. יא. יב. טז. יז. רל. רלב
סינון	רמח. רמט	עופות	יב. רמה
סיריעלם	ער	עור	רמה
סירכא	רלב	עור נבלה	קצב. רכז
סכיני טרפה	קסב. קסג	ע"ז	ט. כג. נג
סכין פגום	רט. רכו	עכברים	ריד
סכנה	קנד	עלוקה	רפר
סכנת נפשות	פז. קיב	עלי הגפן, "אפיראקים"	רמג
סליחה	רלג	ענבים	קמו
סלי נצרים	קמו	עני המהפך בחררה	רפה
סם המות	רצ	עניים	רסא. רסג
סמיות עניים	קט	עצה	מה
סמפון	קיב. שה	עקר	רמו
סם רפואה	פז. פח. קיב	ערכות	קל. רכט. רלא
סנפיר	רמו. רמט. שה. שז	ערכסין	רמא
סעודת עכו"ם	שמו	עריות	יא. רכב. רכג
סעודות הרשות	קמה	ערלה	יד
סעודת ת"ח	צו	ערמונים	רנד
ספק	כ. רב. רלו. קמד	עשב	יח. מא
ספק איסור	ח. יד. מב. עח. צה	עשיר	רנט. רסא
ספק דאורייתא	קנא. ריב. רכת. רמב	עשרת הדברות	רנח
ספק גזל	רלו	עשרת ימי תשובה	רנו
ספק חלב	רנט		פ
ספק נקרא מזיד	קצ		
ספק ספיקא	קמב	פאבריק	פא. פד
סרסור	קמג. רלב. רמא. רצה	פאזי	רמא
סתם כשר	שיח	פגימה	נד
סתם שמן	קצח	פגם הנגרים	קלא
	שטו	פולים	רמ. רצח. רצט
		פונדקאות נזירי בשר	רפט. רצ.
			רצז. שיט
עבירה	לו. לח. לט. רמו	פונדקאות של נכרים	רצ
עדות	רלב	פועל	ערב
עדים	מו. עב	פורץ גדר	קצא
עדשים	קמ. רלט. רמ. רצח. שה	פיגול	נ. נא
עוה"ב	כז	פיקוח השלטון	קער. קעז. קפ
עוה"ז	כז	פיקוח נפש	פז. פח
עולה על שולחן מלכים	רנג	"פלוימען"	רמא. דש

תה	ישעיי	מפתח	נפש
רמג		חסיב	חולי נכפה
רמז	שא. שט. שיד	חסרון ידיעה	חומץ
רפב		חפיפית	חומרא
רנד		חצילים	חושאף
רג		חרם	חותם בתוך חותם
רז		חשד	חזיר
רז		חשש	ז. ז. סד"סו. פט. ככט.
רז		חשש איסור	רצ. שיג
רז	יב. כא. לר. מו. עא		ענ
רז	עה. פ. קמד. קנא. קנה		רמד
רז	רכח. רכט. רלב. שז. שטו		קצח. רג
רז	פז. קלב. קלג	חשש חמץ	רצ. רצב
רז		חשש סכנה	טז
רז			י. רמז
רז		מאכאק	רס
רז	מו. סא. סז	מבח	קכט
רז	עב	מבל	קז. קח. קט
רז	טו. טז	מומאה	רנא
רז	ה. יא. יז. יח. יט. כד	מומטס הלכ	לז
רז	עו. קיא. קנד. רמז		ז. סד. סה. סו. צ. קכט
רז	קטז. רצ	טייא	שיט
רז	קמד	מלטול מוקצה	קעה. קצ
רז		טעות	קסה. קעג
רז	מ. נה. עא. רא. רג	טריפות	קצא
רז			קצח
רז		יאנידעס	נ. עד. פט. קיד. קמה
רז	קמו	ידים מוזהמות	קנג. קע"קפר. קפט"קצב
רז	קמד. רמו	יחוד	נג
רז	קיג	יין	יז. שיט
רז	עו. קצו	יין נסך	קיד
רז	יא. יב. לה. קיט"קכח	יין שרף	שטו
רז	דמח	ימי הספירה	פט. קנב. קעז
רז	רלח	יסורים	קפד. קפט"קצה
רז	לח	יצא מן הכלל	קיד
רז	רז	יצה"ר	רסא
רז	יט. עב. פח. קה. רי. רכב	יראת שמים	פ. רמב
רז	מב. מג. רלג	ירק	רמר. רנח
רז	קמה. רלז"רלט	יתושים	קסג
רז	רלז. רמט. רצו		

מא. צו. קלט	לחם	כ	
רכת. רכט	למחות		כבד
קמט	לעקוואר	רמה. שה	כבוד הכריות
קלו	לעקעד	רלב	כבושים
צא	לפני עור	שה	כהן
רלו	לפת	רכז	כוחא דהיתירא
		עב	כוסו
	מ	רסח	כזית
ריג	מאכיל	רלב	כיסו
רנב	מאכל בן דרוסאי	רסח	ככרות שמוחות "פידילאס"
קמר	מאכל מאוס	רנו	כלאים
לר	מאכלות אסורות	רלב	כלי הכרם
ריג	מאכל חשוב	יר	כלי חרס
קב	מאכלי חלב	רבי. רג	כלים מאוסים
רכח	מאכלים בקופסאות	קמר. רמו	כלי שלא נמבלה
קמו. רמא. שא	מאלינעם	קיו	כמהין
קנו. שא	"מאלינע" סירוף	קמו. רמא. ש	כמהין יבשים
רצ. שטו. שטז	מארגארינא	ש	כעם
פד. קסג	מארקעט	צו. רסח	כפירה
צא	מגילה	כי. קד	כרוב
יט	מדה רעה	רצג. קמו. קמה. רמג. רצג	כרוב כריסעל
רמה	מוח	רצה	כרוב חתוך
מח. רד	מוכר	רצז	כרוב צונן
רכז	"מומיא"	צב	כרכום
רעה	מומר	קמו	כרוב שלם
רי	מוסר למורי הוראות ושוחמים.	רכז. רצו. דש	כרם ישראל
רלב	מוציא	קכא	כרפס
רסז	מוציא שם רע	רמב	כרת
רמג	"מוראס"	רלד	כשרות
עט	מזונות	רלה	כתב אשורית
כא	מזיד	קא	כתם
רלא	מזכה את הרבים	רלו. רלט. רמ	
רנט	מחלוקת		ל
קכב	מחללי שבתות		לאווין
רכא	מחשבה	לח. לט. רלד	לא תחמוד
י. כא	מחשבות זרות	רנח	להסתכל כמה שאוכל
קה. קלט	מילבין	שו	להפרישו מאיסור
רצו	מי מלח	רלב	

תג	ישעיי	מפתח	נפש
קצ	גזרת חכמים	רמו	כל תשקצו
קמב	לד. לו. לט. סכת. קמב	שיח	בי ספיקות
קכט	לז. סג. קכט	גיהנום	בני מעיים
קכד	כ. מח. ריב. רנח. רפד	גיהנ"ש	בעל המכשיר
קה		גלגול	בעלי השפעה
קז		גליצערין	בצלים
קז		גמ"ח	בצלים הדרשים
קח		גמל	בצלים ירוקים
קכב. קז		גן עדן	בצק
קצ		געילה	ברוני קאווי
קנט		„געפילטע פיש“	ברירה
קלז		„גערביך“	ברכת המזון
קנט		געשאלטע סארדעללען	בר סמכא
קמו		גרים	בר שטי
קלד		גשר רעוע	בשר
			בשר בחלב
	ד	לח. לו. קו. רמה. רנד	יא. טז. עז. קיז. קיח. קנא. קצב
קלז		דבורים	בשר טרפה
קד		דברים בטלים	בשר מעושן
שיג		דג איל	בשר נבלה
שיב		דג „אישמורגיאן“	בשר עובר
שיד		דג „אנמשאוויס“	בשר פיגול
קצה		דג בלי חותם	בשר שלא נמלח כהוגן
שט		דג האליבוט	בשר שנתעלם מן העין
דג		דג החרב	קעו. קצו-קצה. רנג
שח		דג המשערביט	בי שרשראות
קמו		דג העכט	בתי זיקוק
קנ		דג הערינג	בתי כומרים
שא		דג וואלפיש	בתי משפחות
רנא		דג טהור שנמצא בממא	
שי		דג טונא	
שיד		דג טמא	ג
רנא		דג טמא בתוך טהור	גבינה הולנדית
שז		דג ליסקעס	גבינות טרפה
שח		דגים	גבינות עכ"ם
קסד. שיד		דגים בקופסאות	
רנ		דגים טהורים עם טמאים	גוסס
קכט. קנה-קע		דגים טמאים	גזל. יא. מז. עז. רנח. רעד. רעו. רפח
קנט. שח		דגים מלוחים	גזל גוי

תד נפש מפתח ישעיה

קג	קסב. אסד	"הערינג"	דגים מעושנים
קפא	שט	הפסד ממון	דג ראקמאלמן
קג	קסה	הפסקה באמצע אכילה	דג סקעלאפ
קסד	קנה	הפרדת החימאים	דג פילעט
קי	קסו	הצלחה	דג פישסטיק
קכד	קסה	הרגשה	דג צלופחים
קכז	רמא. שה	קא. לב. מא. נג. צד קב. קו. קבר. קכו	דג קארפפן
קיא	שי	הרחקה	דג קוליית האיספנין
קלט	שט	השגחה	דג ראקסאמען
קמו	שז	השגחה עליונה	דג "שופפן"
קנז	שיג	השחזה	דג "שלאיען"

י

קס	קיד. שיב	ודוי	דובדבניות
קפב	צז	"ווארשט"	"דזשארס"
קפח	ז. ב. קז. קמד. קנב	וויטאמין	"דזשעלאמין"
קפו	קפד. רב. רכג. רכד	"וועלשענע" נים	דיינים
קמג	שיט	"ויג'נאס"	דס
קנד	סד	"וישטאס"	דס בהמה
קנ	רכ	ולד טרפה	דקין
	רמב		דקין מלאכותיים
			דרך חדשה

יז

קפד	קמ. רכב. רלז. רפד	זכוכים	ה
צט		זיכה	האזינע נים
קצה. שיד		זיוף	האטעל
רלג		זכות הרבים	הבדלה
קעח	כג. עח	זנות	הגעלה
רמא		"זועירקירשען"	הדחת עופות
רכח		זעקה	"הויפטקאפין-קרויט"
			הימבערין
			הוכחה
קצו		חביות יין	הולך בדרך
צב		חבית עכו"ם	הכשר
ריד		חברא קדושה	הלכה למשה מסיני
קה		חגב חי	המסס
שיד		הוט השדרה	הנאה
קסט	ב. מט. קיח. קסט	חולאים	העברת דת
רנז. רסא		חולה	"העכט"

יח

תא	ישעי	מפתח	נפש
שיח	מוכריות. אייו קרים
שיט	מעשה אופה. חלכון כיצה. דם בחמה
שכ	ביסקיטם. שומן מתוק

פרק לח

שכא	שויע וי"ד סי שכ"ט. עיסה שנלושה במי פירות חייבת בחלה
שכא	ש"ך שם סס"ט. הסופגנין העשויים כספוג דכיכים דכים, להפריש בלא ברכה
שכא	פתחי תשובה שם. לעקיך הנעשה מרבש, אם עיסתו עבה חייבת בחלה בברכה
שכא	שו"ת בית אפרים. שלא כרין נהגו העולם שנוטלים חלה מן לעקיך בלא ברכה
שכא	קיצור שויע סי ל"ה. כל ירא שמים שנותנים לו לעקיך בסעודה יפריש מעט בלא ברכה לשם חלה וישרפנו אח"כ
שכא	ד"ח הדובשנין שבלילתן עבה כגון לעקיך חייב בחלה לכ"ע
שכב	שם. והעושה עיסה עבה על דעת לבשלה לעשות ממנה לאקשין או קרעפליך ויש בה שיעור חלה יפריש חלה בלא ברכה
שכב	מיז ס"ס שכ"ג. בענין חלה שנפלה בתבשיל דותח אם יש להתיר התבשיל דגול מרכבת. דין שכח להפריש חלה מן המצות בערב פסח
שכב	ש"ך שם סעי' ו'. לכתחלה אסור ללוש דק כשיערב בהן אחד משבעה משקין

- אופן הבדיקה. ראיתי כי פותחים את הפרי ורואין בה רק מצד אחד
במקום הפתוח כמו בדברבניות - קירשען - ושזיפים, והחצי
פרי השני נשאר דבוק להגרעין, וסומכין על בדיקה זו. ובאמת
צריך להפריד האוכל מהגרעין שיוכלו לבדוק בשני החצאין
מהפרי שה
- דגים. חכמת אדם אודות בריקת הדגים - קארפען - שצריך לבדוק היטב
על הסנפירין והם עגולים כעדשה ואין נכרים כלל עיי"ש שה
- שו"ת אמרי יושר מהדורא תניינא סי' י"א. גררתי מהסנפירין כמו טיפת
דם ונתתי אותם במים וראיתי שהיתה מתנועעת ושטה במים
הטה חנה שה
- דגים מלוחים. דגים מלוחים שקורין "הערינג" - תחלב שבו צריך לבדוק
מתולעים וכו' שה
- כבד של בהמות וכ"ש של כבשים שכיח בהם תולעים, וצריך
לפתוח את הסמפונות שבהם לבדקם אם אין שכיח בהם
תולעים שנקראו - מאטיליצע - ואינם בטלים אפי' בבישול
שאחר הצלוי' וכו' שה

פרק לו

- חכמת אדם כלל ל"ה סעי' כ'. ראוי לאדם להסתכל במה שאוכל ועל
ידי זה ינצל מכמה תולעים שז
- ברכות י"ג. השמע לאונך מה שאתה מוציא מפיד שז
- שמיני. להבריל בין הטמא ובין הטהור שז
- ספרא. לא בלבד השונה אלא שתהא יודע ומכיר ובקי בהן שז
- מזרחי. צריך שיטריח להכירן אי זהו הטמא ואי זהו הטהור שז
- שמיני. את זה תאכלו מכל אשר במים, כל אשר לו סנפיר וקשקשת
במים וכו' שז
- תפארת ישראל פ"ב דע"ז משנה ז'. ולא מקרי קשקשים אלא אם הם
נקלפים ביד או בסכין ונשאר עור הרג שלם תחתיו וכו' שז
- חולין ס"ג ע"ב. שבע מאות מיני דגים הם, וברש"י פי' טמאים, ובפתיחה
ראיכה רבתי כ' דגים טהורים שה
- חולין תוס' דף ס"ז ד"ה כל. דקים להו לחכמים מאדה"ר או מהלכה
למשה מסיני שח
- דג המערבוב אין לו קשקשים וכשתעביר היד עליו תרגיש כמו עוקצי
עצמות קטנים אבל מראהו כמו דגים הכשרים ממין הנקרא
פלעים, ויותר דומה לרג הכשר האליבוט, וכו' שח-שמו

- תפארת ישראל חולין פ"ג משנה ז'. ושמעתי ממקומות שאוכלים אותו
ואיני יודע על מי סמכו להתיר, שגם בספרי העמים כתבו
שאיין לו קשקשים וכו' שט
- דג ראקסאמען. אין לו קשקשים וכשהוא מחותך וכבוש או מעושן
וחבוש בקופסאות אי אפשר להכירו שי
- דג טוני זה טהור הוא. ויש שנמנעים מלאכלו שמסופקים בו אם יש
לו קשקשים וכו' ריא
- תפארת ישראל שבת פ' כ"ב מ"ב. וקוליים האיספניא אות י"ט שפירש
- מארקעל - איינע ארט טהון פיש. והוא דג שעורו דק עיי"ש שי
- רש"י שבת לט. וקוליים האספנין דג שקורין טונינא שי
- שורת מנחם משיב סי' ל"א. שראה במוזעאום, שהטון פיש יש לו
קשקשים וכו' שי
- דג זה קשקשיו אינם נקלפים אלא אם נתנהו במים רותחים או במים
חמים אם אפר וכו' שיא
- הרמב"ן ור"ת התירו דג אשטורניאן, והאזהל מועד ושאר פוסקים
אסרוהו ונראה דאף שאין זה ממש כמו השטערלעט
אבל שייך הוא למין משפחה זו וכו' שיב
- אאל איל נשאל עליו בשו"ת גידולי טהרה סי' מ'. שיש אוכלים אותו
במדינה ההיא וסמכו עצמן על שראו בספרי העמים שיש
לו קשקשים אין לסמוך על זה עיי"ש שיג
- תוספתא. בואו ונלך ואצל חכמים שמא התירו להם חזירים שיג
- שלאינן. הוא דג טהור המצוי. ומפני שטבעו להטמין עצמו ברפש וטיט
וליחות הקרקע, חששו קצת לדעת הריטב"א במכות ט"ז.
ביניתא דבי כרבא וכו' שיג
- דרכי תשובה סי' פ"ג סק"ז. ויש נמנעים מלאכלו בחדשי תמוז ואם
שנהגרות מתמעטין, רגילים או להטמין בליחות הקרקע שיד
- דגים שבקופסאות בית יוסף סי' פ"ג. דגים קטנים מלוחים וכבושים
בשמן המובאים בקופסאות ממדינות שונות, שעורם הוסר
מעהם, והם מחותכים שא"א להכיר אם היו עליהם קשקשים
וכו' שיד
- אנטשאווים. והם חתיכות ארוחות מלחות וכבושות בשמן עשויות
ממיני דגים קטנים טהורים אף שהזויף שכיה בהם וכו' ולא
נתברר לי עדין כל צרכו שיד

פרק לו

- שמן. בענין עשיית השמן במדינות אלו שמו
- מארגארינא. קונס בוטער (חמאה מלאכותית) שמו-שיח

שצו	י ש ע י	מ פ ת ח	נ פ ש
			דרכי' סי' פ"ד ס"ק צ"ד. וצריך בדיקה יפה מפני שהתולעים קדים ומראיהם כמראה החזרת עצמו
רצב			כרתי ופלתי סי' פ"ד ביו"ד ס"ק י"מ. מיום עמדו על דעתו לא אכל סאלאט (חזרת) על סמך בדיקת נשים
רצא			ערוך השולחן שם אות פ"ב. אם מכיר אותה שהיא יראה את ה' ומדסקת באיסורין יכול לסמוך עליה
רצא			הנ' מיני חזרת סאלאט הנקרא בערבי חסא וקאבעטש לעטום ויהפראנצוויזשער לעטום, קצני, ערוך השולחן סי' פ"ד אות ס"ב, קרויט שמעמידים אותו בכבישה לכל החזרת, יש בהם הרבה תולעים ואפי' אם יברוק אותם, אם ינחם עד למחר יתהוו בהם עוד תולעים והחייב לברוק מחדש
רצב			פרי חדש שם ס"ק ל"ד. וברור הוא שצריך לזוהר בענין הירקות כגון זילקא ומין ירק אחר שנקרא איספינאך שמצוי התולע בתוך הירק עצמו מלבד התולעים שיש בכלה
רצד			שפינאט שבקופסאות אם מוחזק בתולעים אין להחזיר לריסוק ולבשלו, דהוי כמבטל איסור לכתחילה דלא דמי לחטים מתולעים בסעיה י"ד שם דשרי לטוהנם
רצה			כרוב-ברוסל קשה מאוד לברקו, כי העלים קטנים ומהודקים היטב ושכיח בו תולעים ויתושים קטנים
רצו			כרובית שכיח בה תולעים קטנים ויתושים והתולעים שכיחים בין ענפי וחלקי הכרובית בין הפרודים, וצריך לחתוך לחתיכות קטנות ולבדקם
רצו			כרובית חתוך. כפונדקאות המסדרים הצאי או שלישי כרובית ונותנים עליהם הרוטב א"א להכיר אם נברקו אפי' על שטחם מיתושים
רצז			קטניות בשרכיטון. פולין שמפרקין מהשרביטים כשהם ירוקים צריך לברקם היטב ולא יסמוך שכולם יפים בלי עיון היטיב ועי' חכ"א כלל לח אות ט"ו
חצר			קטניות כמו פולין ועדשים, בדיקתן מבואר בש"ע יו"ד סי' פ"ד סעי' ח' ובפרי מגדים שם כתב שאנו סומכין בכל מיני קטניות על בדיקת חוץ ובוררין אותם על השולחן כל אחד בפני עצמו והמנוקבים משליכים והשלימים מבשלים. ובפרי תואר ס"ק י"ח כ' דלא מהני בדיקה מבחוץ ואפי' בפולין שדרכם לעשות נקודה שחורה מבחוץ, כי לפעמים לא ישחירו
רצה			בצלים ירוקים, בשרביטים הארוכים החלולים מצוי קצת תולעים וצריך לפתחן ולברקן היטב. חכ"א כלל לח אות ט"ו
רצט			כמתין ופטירות, נמצא מהם מינים שונים והיבשים מוחזקים מאוד בתולעים, קצת בני אדם לא אוכלים אפי' אחר הבדיקה

- משום חשש סכנה, שיש מהם מינים ארסיים, פר"מ סי' פ"ד
 מ"ז סק"י, פר"מ או"ח סי' תנ"ג בא"א סק"ג, לענין ענים
 וקיעול בערב הפסטה, ועי' דרכ"ת אופן הכריקה בזה ש
- מאלינעם, חכמת אדם, ידוע שהם מוחזקים מאוד בתולעים, עד שכמעט
 א"א לברקם וכו', חכמת אדם, ועי' דרכ"ת שאנו מקילין לשתות
 המאלינעם סירופ, אע"פ שידוע שהם מלאים תולעים בשעת
 החימוץ וסומכין על הסינון וכו' ועל המאלינעם עצמן מברך
 בורא פרי העץ, שו"ת מהרש"ם ח"א סי' קצ"ו שא
- קשו"נוס, באילן הקשו יגיע עד גבוה של עשרים אמה, בראש
 התפוח גדל האגוז ותוכו הוא הגרעין הנאכל, פרי עץ הזה עלול
 מאוד להתלע ולחמלא חיפושים אם חובשים ושולחים אותם
 מעבר לים (מבראזיליען) בלי זהירות ושמירה הצריכה לו וכו' .. שא
- שקדים, מאנדלען, לאחר שהוסר מהן הקליפה, אוכלים אותם
 בלי שום בדיקה, כי קשה להכיר אם הם מנוקבים או מרוקבים
 ממיילבען וכו' שב
- האזינע נים, עי' בפנים אופן הכריקה בזה שג
- ועלשענע נים צריך לברקן ממיילבען שלא נראה בעליל רק בין הקמטים
 שבהם שג
- אגוז-אדמה יש בו חשש קטניות בפסח וברכתו בורא האדמה ויש
 לברק ממיילבין לאחר המליחה מקליפתו הרכה שג
- תמרים, הגה הפ"ח בס"י פ"ד כתב וז"ל וגם אני צריך להזהיר באלו
 התמרים כתושים שמערבים בה תמרים מרוקבים מלאים
 תולעים, ומעיקר הדין אסורים, וסיום שצריך להזהיר ולדרוש
 ענינים אלו לעם יותר מלדרוש להם פשטים שג
- תאנים ורמונים, בתאנים ג"כ שכיח תולעים וקשה בהם הכריקה הנכונה
 ויש בזה ג"כ משום סכנה עי' שבת צ: וברמונים ניכר קצת
 ע"י השחרורת שנעשה בפנים ולפעמים ניכר גם מבחוץ דש
- תפוזים, בארץ ישראל הבית דין מכריזים ומהירים על התולעים
 שנמצאו בתפוזים, מחצי חודש מאי והלאה נמצאו התולעים .. דש
- דבדבניות, כרו, ברוב המדינות שכיח בהם תולעים זולת במינים
 החמוצים הנמראים - כרו החמוץ - זוירע קירשען, ווינשעל
 אינו שכיח בהם תולעים דש
- שזיפים, פלוימען, חכ"א כלל ל"ח סי"ג, שלא בכל המדינות שכיח בהם
 תולעים דש
- שזיפים יבשים, ערוך השולחן סי' פ"ד סעיף ס"א, המנהג הפשוט
 בפלוימען יבשים לפתוח כל פלויים, ואותם שנמצאו בהם
 כעין גרגרים בפנים שאינם חלקים ויפים משליכים אותם
 שחוששין שהם ריקום התולע עי"ש דש

פרק ל"ד

- דברים ימ. לא תסיג גבול רעך רנז
עקדת יצחק. ואחרי שצהו הכי להבדיל שלש ערים לערי מקלט מנהלת
השבטים וכו' רנז
ספרי. וכן אסור לשנות דברים שנאמרו ע"י חכמים רנח
ש"ך. מביא בברכות פ"ג שאכלו רנח
ח"י דף קסב. ב' מעשיות נוראים רנח
הוקי חיים. העובר על איסור זה בא לעבור על כל עשרת הדברות רנח
צרור המור. על פי רוב הרציחות שכיחות על עסקי גבולות רנט
פי' החפץ חיים על סידור התפלה. החוטף פרנסתו של חבירו אינו
רואה ברכה בעמלו רנט-רסא
שו"ת בית הלל סי' פו. זה אינו צריך לפנים ששחיטתו אסורה כנבילה.
ועי' בסו"י פז רסא
שם בשם ס' הקנה. כל הגזל מגוי עומד שר של אותה אומה שלמעלה
והוא מקטרג בפני הקב"ה רסא
שו"ת דברי חיים ח"ב. אם התרה בו אסור לעולם רסב
תיו יהושע סעי' מה. לענין שוחטים המסיגים גבול רעיהם רסג
חולין יז ע"ב. ר' ששת בדק לה בריש לישנא רסו
עירובין דף כה ע"ב. אר' אילעי בג' דברים אדם ניכר בכוסו ובכיסו
ובכעסו. ועי' מהרש"א שם בח"א רסה
שמ"ח סי' א' סעי' ח'. צריך לחפור על השו"ב אם יש בו ג' מעלות הנ"ל .. רסט
כנה"ג חו"מ סי' קמ. שו"ב שהחזיק לשחוט במקום אחד אין כה
לשום אדם להוציאו מחזקתו רעא
שו"ת דברי משה קמא סי' סג. דאם הוא ממונה מקהל לשו"ב אף
שלא בקנין אסור לשום אדם להשיג גבולו רעא
שו"ת הרב סי' ט. שוחט המסיג גבול רעהו מקרי רשע ואסור לאכול
משחיטתו רעג
שו"ת בית שלמה ח"ב סי' יח. מחזק יסודות דין זה ושכן עיקר
להלכה למעשה וכ"כ בשו"ת מ"מ סי' כ' ובשו"מ תליתאי
ח"א סי' יט ובדבר משה תניינא סי' פג ועי' עוד בשו"ת
בית שלמה שם שאם שנה ושילש בזה ה"ז נקרא מומר לאותו
דבר ואפי' בודק סבין ונותן לו לא מהני רעד
דעת תורה. העתיק שלשה מכתבים בענין שו"ב המסיג גבול רעהו .. רעה
שו"ת דברי חיים ח"א סי' פו. ובח"ב ביו"ד סי' ב דנקרא גזלן ומוציאין
הגזלה מידו כדון גזל גמור. ועי' עוד שם בסו"י כ' דהאובל
משחיטתו כאילו אוכל נבילה. ועי' בשו"ת טוטו"ד קמא סי' ה. רעז-רעה
דעת תורה סק"ס וכשו"ת דברי חיים שם סי' ז. אם מותר לקצת אנשים

רעטרפא	ליקה להם שו"ב שישחוט לצרכם
רפג	שו"ת דבר משה שם. דאף אם הליווראנט שלח אחר השו"ב הב' וטוען שהוא מוכשר לפניו יותר אסור, דבשו"ב מה לי נחותא דבעה"ב בזה ואין לנו אלא מה שהכשירתה התורה
רפד	השוחט והשחיטה בספרות הרבנות. גדולי הפוסקים עבדו לחק לאסור את השו"ב המסיג גבול
רפה	חז"מ סי' רלז ס"ב. אסור למלמד להשכיר א"ע לבעה"ב שיש לו מלמד אחר בביתו.
רפא	שו"מ תליתאי ב' קיב. כ"ע מודים דזה קרא פוסק חייתו, וכבר אמרו חז"ל דהיורד לאומנות חבירו מקרי רשע, וידע כי מרה תהי' באחרונה כי נאסר שחיטתו על כל העולם וכו' ועיי"ש עוד בח"א
רפב	שו"ת בית שלמה יו"ד יד. דאף הקהל אינו יכול לסלקו תוך זמנו (היינו כל ימי חייו בלי פשיעה) כ"ז שראוי להיות שו"ב
רפג	שו"ת מהר"ש ענגיל ח"ה סי' ה'. ובשו"ת דברי ריבוב ח"א סי' סח ובשו"מ קמא ח"ב ר"ב נ' בענין זה
רפד	פרדס הבינה דף לט. ובדרדב"ז ח"ב תרלה עיי"ש
רפז	עצי לבנון יו"ד ל' ל"א. שאסר שו"ב שהסיג גבול רעהו
רפז	שו"מ ג"לז. תפארת יוסף יו"ד ט. טוט"ד מהד"ג סי' סב. ובבאר משה עיי"ש
רפז	דעת תורה סי' א' אות צו. העתקת פסקים שונים שעמדו בפרץ ככל כוחם על שו"ב שלא ישג גבול רעהו

פרק לה

רפא	פונדקאות נזירי בשר - וועגעטאריען האטעלס. יש חשש שלפעמים יתירו לעצמן להשמש בשעת הדחק גם בשומן איסור וכ"ש שאין לסמוך עליהם בבדיקת הירקות על תולעה ונמלה כל שהוא
רפב	הרבה פעמים יש בירקות ברי' קטנה שנראתה כנקודה ירוקה אם תביט בזוכית המגדלת חמשים פעמים ככה, נראין בה כל האברים ואפילו השערות שעל הגלי' וצפרני' והיא מצויה כמעט בכל מיני ירקות
רפג	פסחים לט. מאי חזרת חסא
רפד	או"ח סי' תע"ג סעיף ה'. מצוה לחזור אחריו לצאת ידי חובת מדור בפסח. רצא
רפז	שו"ת חת"ס או"ח סי' קל"ב. כתב על חזרת כי זהו מרור הנבחר אעפ"כ אם אין לו אנשים מיוחדים, מסוימים בעלי יראה הבודקים ומנקים אותו מחשש תולעים קטנים הנמצאים לא יקה החזרת ולא יכשל בלאווין הרבה אפי' בספק משום כיום עשה דרבנן

שצג	ישעי'	מפתח	נפש
רמח	אסור לשאוב בכלי ולשתות בהם	טוש"ע שם. אסור לשאוב בכלי ולשתות בהם
רמח	ש"ך סק"ה. וכן אסור לשאוב ביד ולשתות	ש"ך סק"ה. וכן אסור לשאוב ביד ולשתות
רמח	טוש"ע ומור"ם. מותר לסנן מים אלו בתנאי שהמסננת תהי' דקה מאוד	טוש"ע ומור"ם. מותר לסנן מים אלו בתנאי שהמסננת תהי' דקה מאוד
רמח	שאין התולעים יכולים לעבור דרכה	שאין התולעים יכולים לעבור דרכה
רמח	כנה"ג שם בהגהת הב"י. רבי חיים עשה נסיון וסינן החומץ שלש פעמים ומצא בפעם השלישית תולעים וראה שאין תקנה	כנה"ג שם בהגהת הב"י. רבי חיים עשה נסיון וסינן החומץ שלש פעמים ומצא בפעם השלישית תולעים וראה שאין תקנה
רמט	בסינון	בסינון
רמט	פר"ת סק"י. אין עצה אחרת אלא לבשל תחלה החומץ באש עד שימותו כל התולעים	פר"ת סק"י. אין עצה אחרת אלא לבשל תחלה החומץ באש עד שימותו כל התולעים
רמט	טוש"ע יו"ד ספ"ג. אלו שני הסימנים אין הכרח שיהיו על גבם כשהם זוחלים על הארץ	טוש"ע יו"ד ספ"ג. אלו שני הסימנים אין הכרח שיהיו על גבם כשהם זוחלים על הארץ
רמט	כנה"י בהב"י. ומן הטעם הזה אנו רגילים לאכול את הדג הנקרא	כנה"י בהב"י. ומן הטעם הזה אנו רגילים לאכול את הדג הנקרא
רנ	"פישו איספאדה" (דג החרב)	"פישו איספאדה" (דג החרב)
רנ	מור"ם שם. ויש מין שהקשקשים שלהם דקים מאוד ואינם ניכרים	מור"ם שם. ויש מין שהקשקשים שלהם דקים מאוד ואינם ניכרים
רנ	ש"ע שם. ואין אנו חוששים שמא הקשקשים האלו של דגים אחרים הם	ש"ע שם. ואין אנו חוששים שמא הקשקשים האלו של דגים אחרים הם
רנ	פר"ת סק"כ. וכל דג שיש לו קשקשת בודאי יש לו גם סנפיר והוא מותר	פר"ת סק"כ. וכל דג שיש לו קשקשת בודאי יש לו גם סנפיר והוא מותר
רנ	ש"ע סק"ד. דין אם שמו יחד במלח דגים טהורים ודגים טמאים	ש"ע סק"ד. דין אם שמו יחד במלח דגים טהורים ודגים טמאים
רנ	מור"ם שם. אם רואים שיש לגוי דגים טהורים וטמאים בכלי אחד	מור"ם שם. אם רואים שיש לגוי דגים טהורים וטמאים בכלי אחד
רנא	אסורים	אסורים
רנא	טוש"ע שם. דין דג טהור שנמצא בתוך דג טמא	טוש"ע שם. דין דג טהור שנמצא בתוך דג טמא
רנא	ט"ז וש"פ. אם מצאו במיעונו במקום שנוצרים הביצים טמא	ט"ז וש"פ. אם מצאו במיעונו במקום שנוצרים הביצים טמא

פרק לב

רנא	ע"ז פ' אין מעמידים. דין של איסור בישול גוים	ע"ז פ' אין מעמידים. דין של איסור בישול גוים
רנא	טו"ד סי' קי"ג. אפילו אם בשלו בביתו של ישראל ובכלי של ישראל, אסור	טו"ד סי' קי"ג. אפילו אם בשלו בביתו של ישראל ובכלי של ישראל, אסור
רנא	רש"י פ' אין מעמידים. ע"ז אכילה ושתי' בצוותא הם עלולים להתקרב זה עם זה ויבואו לידי חיתון	רש"י פ' אין מעמידים. ע"ז אכילה ושתי' בצוותא הם עלולים להתקרב זה עם זה ויבואו לידי חיתון
רנא	רמב"ם פי"ז מה' מ"א טו"ד שם. לא נאסר אא"כ הי' הגוי מתכוון להדליק התנור כדי לבשלו	רמב"ם פי"ז מה' מ"א טו"ד שם. לא נאסר אא"כ הי' הגוי מתכוון להדליק התנור כדי לבשלו
רנא	טו"ד שם ובה"ג וש"פ. אם ידע הגוי שהישראל נתן שם בשר, אפילו הדליק התנור לצורך אחר, אסור אותו בשר באכילה	טו"ד שם ובה"ג וש"פ. אם ידע הגוי שהישראל נתן שם בשר, אפילו הדליק התנור לצורך אחר, אסור אותו בשר באכילה
רנב	טוש"ע סי' קנ"ג. כיצד יעשה האדם שרוצה לתת אוכל לגוי שיבשלו	טוש"ע סי' קנ"ג. כיצד יעשה האדם שרוצה לתת אוכל לגוי שיבשלו
רנב	פר"ח ולחה"פ. אפ"י הי' כבר מבושל כמאכל בן דרוסאי כיון שהישראל הזין הבשר מותר	פר"ח ולחה"פ. אפ"י הי' כבר מבושל כמאכל בן דרוסאי כיון שהישראל הזין הבשר מותר

- פּר"ת כּנּה"ג שם. וי"א שאם הו' הבשר כמאכל בן דרוסאי אסור רנב
 מ"ז. יש לזוהר כשמביאים אוכל לתנור של גוי לשימו במקום שיכול
 להתבשל רנג
 פּר"ח ומ"ז וש"ך. נתן הישראל התבשיל על גבי האש והוציאו מן האש
 לפני שנתבשל שלישי בישולו וחזר הגוי ושמנו על האש אסור רנג
 שם ס"ט. פּר"ח וש"ך סי' קי"ט לענין בשר שנתעלם מן העין רנג
 כּנּה"ג. מי שיש לו שפחה בבית צריכה בעלת הבית לזוהר הרבה רנג
 מ"ז ופּר"ח. גוי שבישל לחולה בשבת רנג
 טי"ד סי' קי"ג. מאכל שהוא חשוב ועולה על שולחן מלכים אסור
 משום בישול גוים רנג
 מ"ז. אם אינו מאכל חשוב אצל בני אדם נכבדים לא יזמינו חבירו
 לאותה סעודה רנד
 יו"ד ופּר"ח ולחם הפנים שם. ביצים ואורז ומיני קטניות אסורים באכילה רנד
 כּנּה"ג. חצילים אסורים משום בישולי גוים רנד
 ש"ך. ערמונים (קאסטאניאם) יש מין הנאכל כשהוא חי וכו' רנד
 מור"ם וכּנּה"ג. מיני קטניות שקלה אותם הגוי אין בהם משום בישולי
 גוים בתנאי שלא מורחים אותן בשומן רנד
 כּנּה"ג ומ"ז ושלה"ה. תפוחים ושזיפים אינם אסורים משום בישולי גוים .. רנד
 פּר"ח סי' קיד. דין קפה שבישלו גוי רנה
 כּנּה"ג. ר' יצחק לוריא ז"ל הו' נזהר שלא לשתות קפה שבישלו גוי רנה

פרק לג

- פ' אין ומעמידים. השוה אוכל למים רנה
 פּר"ח בשם הרשב"א. כל אוכל הנאכל כמות שהוא חי אין בו משום
 בישולי גוים רנה
 יש נוחלין שלי"ה ר"ח. אם אוכל מ"א נקרא שהגוף גדל ע"י דבר אסור רנה
 פּר"ח וש"ך. הפת שרוצה הגוי לאפות לישראל די שהישראל ידליק התנור. רנה
 שם סי' ט. אפי' אם מוכרו לפלטר אסור לקנותו מן הפלטר רנו
 פּר"ח וכּנּה"ג. דיני פ' ידיא"ס (ככרות שמוחות) רנו
 פּר"ח ולחם הפנים. דיני פת קראי רנו
 שכּנּה"ג סי' יב. תקנה בנוי שאפה פת ישראל ושכח ישראל לעזור באפיתה רנו
 שם סי' יא. פת של ישראל שאפה אותה הגוי ושכח ישראל לעזור באפיתה
 אסור למכור אותה לגוי רנו
 פּר"ח וכּנּה"ג. הולכי דרכים שקונים פת קלויה שקורין "פיסקימיט" רנו
 פּר"ח ומט"ח סי' תר"ג. בעשרת ימי תשובה יזהר מפת פלטר (ועי'
 במט"א סי' תרג ובאלף המגן אות כ')